

לקוטי מוהר"ן

תורה נ"ד

עם הרבה הוספות:

ח"י כללים • שיחות על התורה • ליקוטי מוהר"ן • קיצור ליקוטי מוהר"ן
מראה מקומות עם רש"י • ליקוטי הלכות • פרפראות לחכמה • יקרא דשבתא
זמרת הארץ • מי הנחל • באבי הנחל • ביאור הליקוטים • כוכבי אור
ליקוטי תפילות • תיקון הכללי • פדיון

מכון גדולת מרדכי

מכון לביאור והפצת תורת מוהר"ן מברסלב זצ"ל
ע"ש מרדכי צבי פירער ז"ל. לספרים, שיעורים, סדנאות:
מלפון: 0534164402, 0548418261
mgm148500@gmail.com

תָּכֵן הָעֲנִינִים

ח"י כָּלָלִים..... א
שִׁיחוֹת עַל הַתּוֹרָה..... ה
לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן תּוֹרָה נ"ד וַיְהִי מִקֵּץ..... ו
קְצוֹר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן..... יב

מִרְאָה מְקוֹמוֹת עִם רִש"י

אוֹת א..... טו
אוֹת ב..... כא
אוֹת ג..... לא
אוֹת ד..... מג
אוֹת ה..... ע
אוֹת ו..... עח
אוֹת ז..... פח
אוֹת ח..... קי
נִסְפָּחִים..... קיד

לְקוּטֵי הַלְכוֹת

הַלְכוֹת בְּרֵכַת הַפְּרוֹת..... קיח
הַלְכוֹת בְּרֵכַת פְּרִטִּיּוֹת וְהַטַּבַּת חֵלוֹם..... קכ
הַלְכוֹת טְרָפוֹת..... קמו
הַלְכוֹת קְרָחָה וְכַתְּבַת קַעֲקַע..... קנב
הַלְכוֹת מַלְמָדִים..... קנד
הַלְכוֹת בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה..... קס
הַלְכוֹת רֹאשִׁית הַגֶּזֶז..... קסג
הַלְכוֹת שׁוֹכֵר..... קסו
הַלְכוֹת חֲזַקַּת מִטְּלָטְלִין..... קעז

פְּרָפְרָאוֹת לַחֲכָמָה..... קפא
יִקְרָא דְשִׁבְתָּא..... קפד
זְמִירַת הָאָרֶץ..... קצב
מִי הִנָּחַל..... קצה
בְּאֵבִי הִנָּחַל..... רא
בִּיאוֹר הַלְקוּטִים..... רג
כּוֹכְבֵי אוֹר..... ריא
לְקוּטֵי תְּפִלוֹת..... רטז
תְּקוּן הַכָּלָלִי..... רכט
פְּדִיוֹן..... רמד

ח"י כָּלָלִים

ואלה הם הכללים:

כלל הראשון: הוא המסילה הנ"ל [בהקדמת מורנ"ת] אשר בה סולל וסובב בכל ספרו הקדוש. כי מלבד הנסתר והדרש שנמצא במאמריו הקדושים בעשרם ממקום אחר, וממאמר אחד לחברו [וכמה פעמים נראה, שגם עצם המאמר הוא כעין חידה והלבשה נפלאה להשגתו, כעין הלבשת השגתו בסיפורי מעשיותיו], עוד גם כבואם בסוד הנגלה, נכונים ונפלאים הם בחכמה ובתבונה. הרישא והסיפא והמציעתא שבכל מאמר ועניין, מפרשים ומבארים זה לזה. [כלל הראשון: הוא הפלאתו לבאר בדבריו מזה על זה בהפלאות שונות, ובכל מאמר ועניין מניה וביה, כי הוא לימוד הנגלה אשר הוכן בהם, להיותם שווים לכל נפש, מלבד הנסתר והדרושים שנמצא בהם ממאמר אחד לחברו. אף על פי שגם העצם שבהם הוא אור הנסתר דאתקרי רוא, ברזי וסתרי תורתנו הקדושה, אבל עוד נסתר לנסתר, גבוה מעל גבוה, כאשר ידבר מזה לקמן בסימן נ"ו]. יען אשר מבואר מדבריו הקדושים סימן י"ח ליקומי תנינא, שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה, ודי והותר לרחוקים ושפלים כמונו ללמוד ולהבין בהנסתר והדרוש שהתחדשו מקדושי עליון - סבותי את ליבי ברובם ככולם מדברי זה הספר, לבלי לצאת מסוג הנגלה, ולבלי לבאר בכל מאמר ועניין רק מניה וביה ומרישא לסיפא וכו' כנ"ל. יען אשר לעניות דעתי, כוונתו באיסור חדש הנ"ל הוא, לחדש ולגלות דבר שלא נגלה כלל עד הנה. אבל כל אשר כבר הורידו והוציאו לנו מהנסתר לנגלה, ולא יחסר בלימוד הנגלה רק החיפוש ועיון, בלי ספק שבזה הניחו לנו מקום להתגדר ולזכות גם כן על ידם בתלמוד תורה דרכים. ואם גם ברוב ההסתבכות שבאלמוגי

ים חכמתו, כל אשר ירבה בהם הפלפול והעיון, מבואר נראה לעיניים כמה פעמים, כי פירוש הפשוט והדרש שבהם יוצאים ועולים בקנה אחד, ואין להימלט מליבא אנב אורחא גם בפירוש הדרש, אבל גם בזה נוהרתי על כל פנים לבלי להפליג ולהתרחק מפירוש הפשוט כאשר יבין המעיין בעצמו. וגם בכל מקום אשר ראיתי אנב אורחא צירופים נפלאים בראשי תיבות וסופי תיבות, לא מצאתי את לכבי לכותבם בביאור, ולא הצבתי רק ציונים בנקודות ועגולים על האותיות:

כלל השני: הוא אשר בפלס ומשקל חכמתו ורוח קדשו, מנה וספר כל דיבור ודיבור, הן בפה והן בכתב, מה לקצר ומה להאריך מה לחסר ומה ליתר, וכמובן מזה בסוף המאמר שאלו את ר' יוסי בן קסמא בסימן נ"ז ליקומי מוהר"ן ח"א, שגם במסירת כתב ידו להמעתיק מחק כמה פעמים באמצע איזה תיבות, ולא חש [ולא שם אל ליבו העדר התבונה בהם שנמשך בסיבת החוסר והקיצור], ולא הביט על הכרחם להעניין, אשר זולתם אין מבינים בפירוש דבריו:

כלל השלישי: במקום שכולל הרבה דברים ועניינים, ובוחר בעניין אחד ותופס אותו למשל ולדוגמא ללמוד מאתו על כל העניינים הנמצאים בזה הכלל, [אף על פי שכוונתו על זה וכיוצא בזה. ואין שייך כלל לשאול ולהתפלא על מה שתפס דבר זה דווקא לדוגמא, נראה ונגלה בכל זאת] כמה פעמים שנמצא לו כוונה מיוחדת - אף על פי שלא פירשה בפירוש - בבוחרו ותופסו זה העניין, ולא ענין אחר. [וכאשר נבאר לקמן בביאור המאמר שבסימן ד' ליקו"א. ועוד בכמה מאמרים עיין לקמן בהקדמה שנייה]:

כלל הרביעי: הוא בדבר הכלים הנזכרים בחיי מוהר"ן [סיפורים חדשים אות ה'],

אשר בהם בעצמם [נמצאים] כלי המלאכה שנפעלים על ידם. כי עיקר כל השגה מהשגותיו, תתפעל ותהיה בהתיקונים – להמשכת ותועלת השגות התורה – שנמצאים בה בעצמה, כעין המבואר לקמן סי' וא"ו וסימן ס' ליקוטי-א', וסי' ז' ליקוטי תנינא, ועוד בכמה מאמרים. וכעין המבואר ונודע באזהרות הכתוב וקשרתם לאות על ידיך וגו', שאף על פי שכוונת הכתוב הוא על כלליות התורה [וגם נראה מלשונו כאינו מזהיר רק על דברי התורה אשר זולתו לקשרם לאות וכו'], ובכל זאת הודיעונו חז"ל (ברכות ט"ז:) באמיתת כוונת הכתוב – ועניינו – על עצמו, [ואדרבא, זולת עצמו ועניינו אין צריך כלל לקשרם על היד וכו'], שאם יחסר בכתיבת התפילין אפילו אות אחת מהכתוב הזה: וקשרתם וגו', אין עוד בקשירתם שום תועלת, עד שגם כשמקשרים אותם עוברים על אזהרת הכתוב. וכן באזהרת הכתוב: וכתבתם וגו', ובאזהרת הכתוב: ולמדתם וגו' בשכבך ובקומך, אשר [לדעת כמה פוסקים] (עין בארוכה בפרי חדש על שו"ע או"ח הל' קר"ש ס"ו סו"ז) גם הדברים האלה עצמם בכלל החיוב ואזהרת הכתוב, שאם אין אומרים אותם בזמן שכיבה וקומה עוברים על המצווה הזאת. וחכמי הקבלה (עין שער הכוונות ענין תפילין דרוש א' וב') מפליגים ברוממות כל אות ואות שבפרשיות האלה, אשר הן הן האורות והמוחין המוכרחין לכל איש ואיש. וממילא מבואר, שגם דברי האזהרה שעל זה, בכלל האורות והתיקונים האלה, וכן לענין קריאת שמע הנ"ל. [כלל הרביעי: שכל מאמר והשגה מהשגותיו הקדושים, נמשכת ועומדת יותר בהתיקונים הנזכרים בה, כעין המבואר לקמן בס' ו' ליקוטי-א', ובסימן ס' ליקוטי-א', ובסימן ז' ליקוטי תנינא, ועוד בכמה מאמרים. וכעין המבואר ונודע בפקודת הכתוב: וקשרתם לאות וגו'. שגם אם סובב הכתוב על כלליות התורה, וגם

נראה מפשיטות לשון הכתוב כאינו מצווה רק על דברי התורה אשר זולתו, לקשרם לאות וכו', ובכל זאת הודיעונו חז"ל ברכות ט"ז:) באמיתת כוונת הכתוב, על עצמו ועל פרשייתו לבד. כי גם מעצם הפקודה הזאת אם יחסר אות אחת, אין בהקשריה שום ממש כלל. וחכמי הקבלה (ע' שער הכוונות ענין תפילה דרוש א' וב') מפליגים ברוממות כל אות ואות מאלה הפרשיות, הנקראים בשם כתרא דמלכא, והאור והמוח שבכל אות ואות מחויב ומוכרח מאד לכל איש ואיש בכל יום ויום, ומבואר ונראה מדבריהם שגם האותיות מדברי הפקודה הזאת בעצמה וקשרתם וגו' נמצאים באלה האורות והמוחין. וכן נמצא הדוגמא הזאת בהכתוב: וכתבתם וגו'. ועוד נמצא לזה הרבה דוגמאות וראיות כאשר יבין המעיין בעצמו]:

כלל החמישי: הוא כל מקרא או מאמר חז"ל, שמזכיר קצת מאתו לאיזה ענין, [סובב כוונתו על כל הענין ו] נכנס ונתבאר כל המקרא והמאמר חז"ל בזה הענין:

כלל השישי: דבר הכתוב (קהלת ז) זה לעומת זה עשה האלוקים, כפי ביאורו בספרי אמת, (עין ע"ח שער הקליפות, ועיין ספר היצירה (הנדפס בשערי ציון) מהרות פרק ו'), שכל הנמצא מצד הקדושה והטוב, נמצא כנגד זה מצד הטומאה והרע, [כקוף בפני אדם]. ונלמד כמה פעמים צד הטוב מהיפוכו שבצד הרע:

כלל השביעי: בכל המידות והבחינות שמזכיר מהם בכל ענין, כלולה כל מידה ובחינה בפרטיות, מכל המידות והבחינות שבוה הענין. [כעין המובא בספרי אמת בדבר הספירות (ענין זה מובא הרבה מאד, ועיין שער הכוונות ענין פסח תחילת דרוש ו)]:

כלל השמיני: כל המדרגות העולות מאין תכלית עד אין סוף נחשבים כולם לאורות וכלים, כי כל מדרגה נחשבת לכלי אשר תקבל בעצמה את האור והשפע שנשפע בכל עת מהמדרגה

הנראים לדעתנו האנושה כשני הפכים בנושא אחד, ולהעדר גבול חכמתו ודעתו יתברך לבלתי הפכים יחשבו. ואם בכל זאת נמצא לפעמים גם להיפך בהרבה דברים – הנחשבים לחיוב דעתו יתברך כשני הפכים [כפי המבואר מדברי חכמינו אשר רוח ה' דיבר בם], ומדעתנו האנושה, נעלם לגמרי ונסתר סיבת זה החיוב. [קצת יותר באריכות מהדבר הזה, עיין בספר כוכבי אור חלק ב', אמת ואמונה, אות וא"ו. ואין זה רק בסיבת הרוחניות המצורף לאלה הדברים, עד שגם הם בעצמם, נעלמים ונסתרים מדעתנו, וכעין המובא לקמן בכלל החמישה עשר עיין שם]:

כלל השלושה עשר: הוא אשר חיברתי בחיבור בפני עצמו, ונקרא בשם: אמונה בידעה הרוחניית. ועדיין לא נדפס [ועיין בעניין זה לקמן בביאורים על תורה ס"ו חדר כ']:

כלל ארבעה עשר: בדבר הטבע וכלליות הבריאה שבשם אלוים ועניין השכינה, עם היות שהבורא בעצמו יתברך הבדיל בין קודש לקודש, ומכל שכן בין קודש לחול, להיותה נחשבת כזולתו, אבל מחשבת האדם המבדילה ומפרידה בפירוד ממש, הוא כמחשבה לאמצעי ועבודה זרה חס ושלום. כי החכם ומבין מדעתו בידעה דלא נדע ונתפס כלל, התחשבותה כזולתו ואמצעי כביכול נכנס ויוצא בשלומה וייחודה להבורא בעצמו יתברך. אשר באמת האמיתי, אין עוד מלבדו וזולתו כח וממש בהטבע ושר העולם מט"ט שבשכינה הנ"ל, עד אשר יזכה ויתעלה לרוח הקודש [כעין נבואה בדורות הקודמים] משני הכרובים שבקודש הקדשים, ולא יראה ולא יחזה בזה לתמונה ממש חס ושלום, ודו"ק כי קיצרתי ודלגתי בעניינים דקים ורוחניים כאלה. [כלל הארבעה עשר: בשם השכינה, אשר מבואר מדברי המקובלים (עי' קהלות יעקב ערך שכינה),

שלמעלה מאתה, אבל כנגד המדרגה העומדת מלמטה יותר גם מאתה, נחשבת גם היא לעצם האור וקדושת המדרגה העליונה שנתקבל בה. [כלל השמיני: כי כל מדרגה שלמטה יותר, נחשבת לכלי כנגד המדרגה שלמעלה מאתה, והיא כנגדה תחשב לאור המתקבל בתוך הכלי]:

כלל התשיעי: בדבר השגותיו והודעותיו ברוממות הצדיק ותורתו, סובב כוונתו על יחידי הדורות [כרבי שמעון בר יוחאי והאריז"ל, ובעיקר לא יהיה כוונתו ברובם ככולם, זולת על משה משיח בעצמו, שאנו מחכים אליו]:

כלל העשירי: הוא, [ש]ברוב המאמרים הגדולים שבספרו הקדוש, נראה דרכו, לבל ידבר תחילה בחיבור וכלליות השגתו עם הכתוב או המאמר חז"ל יחדיו, עד שמציע ומפרט תחילה עצם ההשגה. [זולת בלשון סתם, יש שמקדים תחילה את הכתוב או המאמר חז"ל הכולל לכל דברי ההשגה שמבאר אחר כך]. וכל פעם שנראה כמשנה ומחליף את הדרך והסדר הזה, נמצא לזה ביאור מדבריו:

כלל האחד עשר: שברובם ככולם מהמקראות ומאמרי חז"ל שדורש אותם בפירוש הפנימי והנסתר שבהם, נראה ברוב ועומק הפלאת מסילתו הקדושה, שסוכב לחברם ולייחדם גם עם פירוש הפשוט שבהם – להבין משל ומליצה – ויש שלא נראה חיבורם ואחדותם עם פירוש הפשוט, מקוצר דעת המשיג ועומק המושג. וגם מאשר תתחלק ותשתנה המסילה הזאת ממאמר למאמר, ומעניין לעניין, כנודע ומבואר לכל אשר יסלול בה:

כלל השנים עשר: האמונה הפשוטה ברוממות דעת הבורא יתברך לאין סוף ועומקה לאין תכלית, עד כי נמצאים הרבה דברים

גם לאיש האמת. אבל בסיבת השני הפכים בנושא אחד שנחשב לדעתו יתברך הבאת דעתו האין סוף בלב המוגבל [בהעדר התרופה ועצותיו הנ"ל], אין שום יכולת ואפשרות ותרופה כלל בעניין אחר:

כלל הששה עשר: [נזכר גם כן בהקדמת ליקוטי-א' הנ"ל], שלפעמים מביא ב' או ג' ראיות לדבר אחד, ולהבדיל מעיין ומעמיק בדבריו, נראים ונדרמים כראיה אחת, והוא ברוב הקשר שהם קשורים ואחודים זה בזה:

כלל השבעה עשר: [שאינן דרכו הקדושה להרכיב באמצעות קשרי דבריו הקדושים שבכל תורה, עניין מיוחד בפני עצמו, בלתי כוונה המיוחדת לזה. וכן] כשגומר להודיע עצם ההשגה של כל תורה, ומביא אחר כך איזה כתוב או מאמר חז"ל שמבאר בו זאת ההשגה, אין דרכו להרכיב בזה הכתוב או מאמר חז"ל ענין אחר [שלא דיבר בו מקודם ו] שלא נזכר תחילה בעצם ההשגה. ואם נראה לפעמים לעיני המעיין, ששינה מדרכו ומסילתו הזאת [ידע נאמנה, כי] נמצא לזה ביאור מדבריו הקדושים. (ובחתירתו וביגיעתו, ימצא ויראה, מעט או הרבה, אשר נרמז גם זאת בדבר ההשגה שדיבר וגילה, ואז יבין כוונתו הנפלאה שהביאתו לזה):

כלל השמונה עשר: שבהדברים הנודעים ומבוארים בדברי חז"ל או בספרי הקבלה, שנמצא כמה פעמים, שאינו מזכיר בהם זולת בראשי פרקים וסומך את עצמו על המעיין שיודע מהם, או שידרוש אחריהם:

שהיא המשכת אלוקותו יתברך לכלליות הברירה, ולהיותה נחשבת בזה כביכול כעין זולתו. ובאמת, לא נחשבת לזולתו חס ושלום. כי מחשבת האדם המבדילה ומפרידה בפירוד ממש, הוא כמחשבה לאמצעי ועבודה זרה חס ושלום. ולא כן בלב החכמים ומבינים מדעתם [בידיעה דלא נדע ונתפס בדעת העבים והמנושמים כמונו], כי להם תהיה התחשבותה כוולתו ואמצעי כביכול בתכלית אחדותו בעצמו יתברך. אשר באמת האמיתי אין עוד מלבדו וזולתו]:

כלל החמשה עשר: מה שנודע בחכמות העמוקות, אשר להסברתם מוכרח לחלק ולהפריד את החכמה וההמצאה לחלקים ואיברים, ואחד באחד יוגשו וישולבו בחיוב והכרח זה לזה. ולפעמים גם בחלק אחד כשנחסר ונאבד אין ביכולת להביט ולראות את המטרה והמכוון אשר בה. ומרגלא בפומא דאינשי, שאין להראות להסכל והכסיל את המלאכה והעבודה הנחלקה ובלתי נשלמה, כי בתכלית ההיפך ימלא את פיו בשחוק ולצון מהעובד ומשתדל בה. ואולם, תורת משה שבחכמת האין סוף בעצמו יתברך, אשר אין סוף ותכלית להסיכוכים והצמצומים [הנחשבים כעין איברים וחלקים הנ"ל], המוכרחים להסברתה והבאתה בלב המוגבלים והגופנים, נחשבים ועומדים כנגדה, גם החכמים והמשכילים שבהם, כעין הסכל והכסיל הנ"ל, אשר בתכלית ההיפך נשפלה ובלתי נחשבה כלל בעיניהם. ובאמונה לבר, יש ביכולת לבוא ולכנוס בסיכוכיה ובצמצומיה. וגם כפי האמונה בדברי הרופאים ועצותיהם, להישמר ולרפא את המוח והדעת מיום ליום ומשנה לשנה, כן זוכים לעשות ולקיים את דבריהם, עד שזיריח גם אליהם אור הדעת הבלתי נודע להם בתחילה. ואם גם על זה מרגלא בפומא דאינשי, שבסיבת הכוזבים ושקרנים אין מאמינים

שיחות על התורה

מאמר "ויהי מקץ" נאמר בשבת חנוכה שנת תקס"ה, ויש כמה וכמה סיפורים נפלאים מעניין זה המאמר, אך איני בקי בהם כל כך, ושמעתי מהר"ר נתן ז"ל שהזכיר אז רבינו ז"ל מעניין מה שלפעמים לרפואת כאב הראש מקיזין גידי הרגל (ואין בזכרוני לענין מה סיפר זאת).

[פרפראות לכחמה סימן נ"ד]

ספר רבי אברהם שטרנהרץ זכרונו לברכה, שספר לו הרב מטשערין, שכשהכיר אביו רבי הירש לייב שיש בכחו לחדש חדושי תורה, אמר לו שישתדל שעקר חדושי יהיו בעניני עבודת ה' ממש כעין המובא בתורה נ"ד, בענין לאדבקה מחשבתיה בעלמא דאתי, ומענין הסתפקות, ומענין שמחה והתבודדות וחצות וכו', ובענינים אלו יהיו עקר חדושי.

[שיש"ק ח"ג סעיף שס"ז]

בזה המובא בתורה נ"ד שתיכף בהקיץ האדם משנתו ידבק מחשבתו בעלמא דאתי וכו' עין שם, אמרו אנ"ש, שענין זה תלוי ועומד באיזה מחשבה הלך האדם לישון, כי גם בלכתו לישון צריך רק לדבק מחשבתו בעלמא דאתי עד שיירדם, ומבאר בדברי ראב"ן שהשינה בעצמה היא בחינת עלמא דאתי, ואחר כך בהקיצו וכל שאר היום צריך לחשוב מעלמא דאתי, ובזה נמצא שכל ימיו הוא בבחינת "עלמא דאתי".

[שיש"ק ח"ד סעיף מ"ב]

היה אומר רל"י ז"ל לענין זכרון עלמא דאתי המובא בדברי רבנו ז"ל בתורה נ"ד. ובשאר ספרים קדושים שענין הזכרון אינו רק זכרון הדין וחשבון הנורא שלעתיד, אלא בעקר הכוונה הוא זכרון תענוגי עולם הבא העתידים לבוא על האדם אם יטה אָזְנוֹ להקשיב לקול דברי הצדיקים ולשמע בקול עצתם וללכת בדרךם, וכמה הפסד רב טוב הצפון לעתיד, אם חלילה ילך אחר חכמתו ושכלו ודמיונותיו ומעשיו הרעים חס ושלום.

[שיש"ק ח"ו סעיף רע"א]

לקוטי מוהר"ן

תורה נ"ד

ויהי מקץ

נד

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על
היאר. והנה מן היאר עלת שבע פרות וכו'. (בראשית מא, א)

וה' אלפי גדלת מאד, הוד והדר לבשת. עמה אור
בשלמה נוסה שמים פריעה. (תהלים קד, א-ב)

א. כי צריכין לשמור מאד את הזכרון, שלא יפל לשכחה, בחינת
מיתת הלב. ועקר הזכרון הוא לזכר תמיד בעלמא דאחי,
שלא יהיה ברעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד. ועל ידי
מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאחי, על ידי זה נעשה יחיד ה'

אלקי הנ"ל. (כי ה' אלקים הוא בחינת שם מלא, שהוא בחינת עלמא דאחי כמובא. וכן מבאר בסבא משפטים דף צ"ח על פסוק זה: ה' אלקי, דא שריותא דמהמנותא, סליקו דמחשבה דעלמא דאחי):

ב. ובחינה זו, לזכר תמיד בעולם הבא, דהינו לאדבקא מחשבתה בעלמא דאחי, הוא בכלליות ובפרטיות. בכלליות כך ראוי להיות מנהג יראי השם, תכף בבקר בהקיצו, קדם שיתחיל שום דבר, יזכר מיד בעלמא דאחי. ואחר כך יעשה זאת בפרטיות. כי כל העולם הזה, הוא התלבשות מדרגות התחתונות של הקדשה, הינו בחינת רגלין של הקדשה, בבחינת (שעיה טו) ²⁰ "והארץ הדרם רגלי". אף שגם מדרגות העליונות של הקדשה, יש מהם גם בן התגלות בעולם הזה. אך שאין ההתגלות מתלבש בעצם בזה העולם, כי אם הארה שמאיר בבחינת רגלין. אבל בחינת רגלין, מתגלגל בעצם בזה העולם. וכל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש-ברוך הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית. עד נקדת המרכז של עולם הנשמי שעומד עליו, וממין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה, לפי היום ולפי האדם ולפי המקום, ומלבד לו בואת המחשבה דבור ומעשה שמומין לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. בכן צריך להעמיק מחשבתו בזה, ולהגדיל בינתו, ולהבין מהו הרמזות בפרטיות, שמלבד בואת המחשבה דבור ומעשה של זה היום, שהומין לו השם ותוכרו. הן מלאכה או משא ומתן, וכל מה שמומין לו השם ותכרו בכל יום, צריך להעמיק ולהגדיל מחשבתו בזה, כדי להבין רמזותיו של השם ותכרו:

אף ההגדלות השכל בזה, צריך להיות במדה, שלא יצא מגבול הקדשה. רק לפי שכל אנושי שלו, בן גדיל המחשבה בזה. וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו, ²¹ כי במפלגא מקוד אל תדרש' (תנ"י יג, א). וזה: גדלת מאד, הוד ותדר לבשת. הינו פשוטה לקח דבר מזה העולם, שהוא בחינת: "הוד ותדר לבשת", שהם בחינת רגלין המלבשין בזה העולם*, והיה בבחינת גדלת מאד. הינו שההגדלת השכל, יהיה במדה ובצמצום. וזה: מאד, שהוא סמרא דשמאלא שממנו הצמצום. [כמו שכתוב בסבא שם: מאד, דא הוא סמרא דשמאלא]:

ואפלו מי שיועד ומבין בזה, הינו שזוכה להבין הרמזים שמרמז לו השם ותכרו בכל דבר. ואם בן יצא לעסק רק בזה, הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם ותכרו מרמז בהם. אך באמת אינו כן, כי צריך האדם שיתיר לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם, רק כמה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני מעמים: א. מחמת שואת הקדשה המלבשת בעסקי העולם הזה, הוא בחינת רגלין. והיא קדשה נמוכה. בבחינת (תהלים טז) ²² "עון עקבי

יסבני". שהקלפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין לינק מהם, על כן הוא מקום מסבב. בכן צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוהה מזו, שהוא קדשה גבוהה ממנה, וצריך לעבד השם ותכרו באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה. [הינו, שאפלו הצדיק והחכם שיש לו מוח גדול, עד שיכול להבין את הרמזים שהשם ותכרו מרמז לו בכל דבר בכל יום, אפלו בעסקי חל. ועל-ידיה הוא יכול לעבד את השם ותכרו בכל הדברים שבעולם, אפלו בעסקי חל. ואם בן יצא, חס ושלום, לעסק רק בזה, דהינו בעסקי חל. מאחר שהוא יודע הרמזים שיש בהם, ויכול להתקרב לעבודת השם ותכרו על ידם. אבל באמת אינו כן, כי אסור להרבות בעסקי העולם הזה, אפלו למי שיועד ומבין הרמזים הנ"ל. מחמת שני המעמים הנ"ל: א. מחמת שואת העבודה בעסקי העולם הזה הוא מקום מסבב מאד וכו' כנ"ל; והב. מחמת שיש קדשה ועבודה גבוהה מזה, דהינו קדשת התורה והמצוות. ועל כן אפלו מי שיועד הרמזים הנ"ל, הוא צריך הסתפקות, להסתפק מזה העולם בהכרחיות לכד כנ"ל]. וההסתפקות הוא בחינת עומת אור בשלמה, הינו בחינת אור מלא. כי הרשעים שאין להם ההסתפקות, בבחינת (משל י) ²³ ובטן רשעים תחסר, אצלם מארת חסר. בבחינת (שם ג, ט) ²⁴ מארת ה' בבית רשע. אבל בצדיקים שיש להם ההסתפקות, בבחינת: ²⁵ צדיק אבל לשבע נפשו (שם יג), אצלם הוא אור מלא. בבחינת (בראשית א) ²⁶ וירא אלקים את האור כי טוב - אין טוב אלא צדיק, שנאמר (שעיה א) ²⁷ אברו צדיק כי טוב (יובא לה). ואפלו מזה ההסתפקות גופה, ²⁸ צריך להפריש ממנו לצדקה. וזה בחינת: נוטה שמנים פריעה. כי ארון הברית, שהוא בחינת עני, היא תחת היריעה, והיריעה משפיע לארון הברית, וזה בחינת צדקה. [פרוש, כי על-ידי צדקה שמשפיע הנותן להמקבל, על-ידיה נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל, שבחינת צדיק משפיע לכנסת ישראל, שזה בחינת השפעת היריעה לארון הברית, בחינת: "נוטה שמנים פריעה", כנ"ל].

ג. והמוזן עם, שאין להם זה השכל להעמיק בכל זה, להבין הרמזים כנ"ל. נעשה אצלם כל זה ממילא, על-ידי שנה, וציצית, ותפלין, ותורה, ותפלה, ומשא ומתן. כי השנה, היא בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאחי בכלליות כנ"ל בחינת ה' אלקי הנ"ל. ²⁹ כי בשעת שנה, הנשמה עולה לעלמא דאחי. וציצית ותפלין, הם בחינת: "גדלת מאד". ³⁰ כי תפלין, הם בחינת הגדלת השכל הנ"ל. [כי תפלין, הם בחינת מחין פידוע, הינו בחינת הגדלת השכל להבין כל הרמזים שמרמז לו השם ותכרו בכל יום כנ"ל]. וציצית, הוא בחינת הצמצום הנ"ל, שהוא בחינת מאד הנ"ל. ³¹ כי תכלת פרסיא דדינא (כמו שכתוב ביוזר ח"ג עקה, א), שהוא בחינת צמצום. ועל כן ציצית קדם לתפלין, בבחינת (שיר השירים ב) ³² שמאלו תחת לראשי, ואחר-כך: "וימינו תחבקני". [כי שמאל הוא בחינת דין, בחינת צמצום, שהוא בחינת ציצית כנ"ל. וימין הוא בחינת מחין, בחינת תפלין כנ"ל]. ותורה, הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל. כי התורה היא בחינת עין החיים, ³³ דמוזן לכלא ביה. הינו שיש

בי רגלין הם בחינת נצח ותוד, שהם בחינת הוד ותדר. וכמו שכתוב בסבא הנ"ל, "הוד ותדר לבשת", אליו תרי כדי ערבות וכו', עין שם. שהם בחינת נצח ותוד, בחינת רגלין פדיוע.

הינו שזוכה להבין הרמזים שמרמז לו השם ותכרו בכל דבר. ואם בן יצא לעסק רק בזה, הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם ותכרו מרמז בהם. אך באמת אינו כן, כי צריך האדם שיתיר לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם, רק כמה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני מעמים: א. מחמת שואת הקדשה המלבשת בעסקי העולם הזה, הוא בחינת רגלין. והיא קדשה נמוכה. בבחינת (תהלים טז) ²² "עון עקבי

לְכָל אֶחָד דִּי סְפוּקוּ מִמֶּנָּה, נִמְצָא שֶׁהָיָה בְּחִינַת הַסְתַּפְקוּת. וְגַם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה בְּעֶצְמָהּ, יֵשׁ בְּחִינַת הַסְתַּפְקוּת, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה: (אבות ב', טו) ²⁰⁰ לֹא עֲלִיד הַמְּלָאכָה לְגִמְרוּ. וְעַל כֵּן, לִמּוּד הַתּוֹרָה הוּא בְּחִינַת הַהִסְתַּפְקוּת הַגָּלוּל. וְאִפְלוּ הַהִמּוֹן שֶׁאֵינָם יְכוּלִים לְלַמֵּד, ²⁰¹ הֵם מִקְמִיזוּ עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּמֶה שֶׁקּוֹרִין קְרִיאַת־שְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה (פנחות צט:), וְתַפְלָה, הוּא בְּחִינַת: "הוֹד וְהִדָּר" הַגָּלוּל. ²⁰² כִּי תַפְלָה הִיא חֵי שְׁעָה ²⁰³ (שבת י'), הֵינּוּ בְּחִינַת: "הָאֶרֶץ הָרַם רִגְלִי" הַגָּלוּל, הֵינּוּ בְּחִינַת רִגְלֵי הַקְדָּשָׁה הַמְּלַבְּשִׁין בְּזֶה הָעוֹלָם כְּגֹל. וּמִשָּׂא וּמִתָּן, הִיא בְּחִינַת: "נוֹטָה שְׁמַיִם כִּירִיעָה" הַגָּלוּל, הֵינּוּ בְּחִינַת יְחִיד צַדִּיק וּבִגְסַת יִשְׂרָאֵל הַגָּלוּל. כִּי צַדִּיק וּבִגְסַת יִשְׂרָאֵל, הֵם בְּחִינַת מִשָּׂא וּמִתָּן. הַצַּדִּיק נִקְרָא מִשָּׂא, כִּי הוּא נוֹשֵׂא אֶת הָעוֹלָם, ²⁰⁴ "כְּאִשֶּׁר יִשָּׂא הָאוֹמֶן אֶת הַיּוֹנֵק" (במדבר יא), וְהוּא נוֹשֵׂא כָּל הַתְּכֻנּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי י'): ²⁰⁵ וְתַכְּנוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים כד): ²⁰⁶ יִשָּׂא בְּרַכָּה מֵאֵת ה', וְהוּא נוֹשֵׂא הַטָּהָר וְזַרְעֵייתָ שֶׁל כָּל הַנִּשְׁמוֹת, בְּבִחִינַת (שם קב): ²⁰⁷ נוֹשֵׂא מִשָּׁךְ הַזֶּרַע, וּמִשְׁפִּיעַ לְכֻסֶּת יִשְׂרָאֵל, וְהִיא נֹתֶנֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאת כִּסֶּת יִשְׂרָאֵל מִתָּן, עַל שֵׁם (משלי לא): ²⁰⁸ וּתְתֵן מִרְץ לְבִיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. וְיְחִיד שֶׁל צַדִּיק וּבִגְסַת יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי מִשָּׂא וּמִתָּן. כִּי כָּל דָּבָר שֶׁבְּעוֹלָם, יֵשׁ בּוֹ נִיצוּצוֹת הַקְדָּשָׁה שֶׁנִּפְלוּ בִּשְׁעַת שְׁכִיבָה. ²⁰⁹ וּשְׁכִיבָה, הוּא בְּחִינַת אוֹתִיוֹת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ וְנִפְלוּ לְכָל דָּבָר וְדָבָר מִזֶּה הָעוֹלָם. וְכָל דָּבָר יֵשׁ לוֹ שְׁעָה. וְצִדִּיק לְבֹא בִּשְׁעָה זֹאת לְאָדָם זֶה, שֶׁהוּא מִשְׁרֵשׁ אֶחָד עִם אוֹתָן הַנִּיצוּצוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הַדָּבָר. ²¹⁰ וּבִשְׁמֹנִיעַ זֶה הַדָּבָר לְאָדָם זֶה, וְהוּא מְקַבֵּל חַיִּית מִזֶּה הַדָּבָר, הֵינּוּ מִקְּאוֹתִיוֹת הַנִּשְׁבָּרִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם. עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָלִין הָאוֹתִיוֹת הַנִּשְׁבָּרִים בְּזֶה הָאָדָם, בְּחַיִּית שְׁלֹ, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹמָה שְׁלֵמָה, וּמִתַּפְשֵׁט בְּחַיִּית שֶׁל כָּל הַגּוֹף. וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלָמִין הָאוֹתִיוֹת, וְיֵשׁ לָהֶם שְׁלֵמוֹת. וְצִדִּיק לְשִׁהוּת הַדָּבָר אֵצֶל זֶה הָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁנִּפְסְקִין הָאוֹתִיוֹת וְהַנִּיצוּצוֹת הַשִּׁיבִין לְשִׁרְשׁוֹ. וְאַחֲרֵי־כֵן יוֹצֵא מִרְשׁוֹתוֹ לְאָדָם אַחֵר, שֶׁהִגִּיעַ הַעֵת שִׁיחִיָּה עֲלֶיהָ לְהָאוֹתִיוֹת הַנִּשְׁבָּרִים, כִּי שֶׁהֵם מִשְׁרֵשׁ אֶחָד עִם הָאָדָם הָאֲחֵר, וְעַל־כֵּן יוֹצֵא לְרִשְׁתּוֹ. וְלִפְעָמִים חוֹזֵר הַדָּבָר וְכֹא לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁהָיָה שְׁלֹ מִתְחַלָּה, כִּי מִחֲמַת שְׁלֹא הָיָה לוֹ אִזּוֹ חֶלְקִי נֶפֶשׁ רֹחַ נִשְׁמָה אֱלֹהִי, לֹא הָיָה יָכוֹל אִזּוֹ לְהִשְׁלִים הָאוֹתִיוֹת אֱלֹהִי, עַד עָתָה שֶׁהִגִּיעוּ לוֹ אֱלֹהִי חֶלְקִי נֶפֶשׁ־רוּחַ־נִשְׁמָה, שֶׁעַל יָדָם יָכוֹל לְהִשְׁלִים אֱלֹהִי הָאוֹתִיוֹת הַנִּשְׁבָּרִים. וּבֵין כֵּן, הִכְרַח לְשִׁהוּת אֵצֶל אַחֵר. וּבִשְׁמֹנִיעַ הָאוֹתִיוֹת אֱלֹהִי, נִתּוּסָף לוֹ הָאָרֶז בְּנֶפֶשׁ־רוּחַ־נִשְׁמָה שְׁלֹ, מִחֲמַת הָאֲרוֹת אוֹתִיוֹת אֱלֹהִי שֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו וְנִשְׁלָמוּ אֵצֶל. וְעַל־יְדֵי הָאָרֶז זֶה, מֵאִיר בְּשִׁרְשׁ נֶפֶשׁ־רוּחַ־נִשְׁמָה שְׁלֹ, שֶׁהוּא צַדִּיק וּבִגְסַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שְׂרָשֵׁי כָּל הַנִּשְׁמוֹת כְּגֹל. וְעַל־יְדֵי הַהִתְנַחֲצוּת הַזֹּאת, נִתְיַחַד צַדִּיק וּבִגְסַת־יִשְׂרָאֵל, הַנִּקְרָאִים מִשָּׂא וּמִתָּן כְּגֹל. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מִקֵּץ וּמִמְקָר, וְכָל הַדְּבָרִים, וְכָל הַלִּמּוּד – מִשָּׂא וּמִתָּן. כִּי עַל יָדָם נִתְיַחַד צַדִּיק וּבִגְסַת יִשְׂרָאֵל, הַנִּקְרָאִים מִשָּׂא וּמִתָּן כְּגֹל:

וְזֶה שֶׁאִמְרוּ אָבָא שְׂאוּל: קוֹבֵר מֵתִים חַיִּיתִי – כִּי אָבָא שְׂאוּל הִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן תְּמִיד אֶת הָרַע עֵין, הַנִּקְרָא מִיתָה כְּגֹל. פֶּעַם אַחַת נִפְתַּח מִתְחַתָּה מַעְרָה מִתְחַתִּי. מַעְרָה – הֵינּוּ בְּחִינַת דְּבָקוּת, בְּחִינַת: ²¹¹ כְּמֶעַר אִישׁ וְלִוֹת (מלכים א' ז'), מִתְחַתִּי, הֵינּוּ בְּחִינַת אֱמֶת. בְּבִחִינַת (תהלים פח): ²¹² אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמַח. כִּי מֵת עֵין הוּא יִבְרָךְ (משלי כב), וְהַבְּרָכּוֹת הֵם בְּחִינַת אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה סח): ²¹³ הַתְּהַבֵּרְךָ בְּאֶרֶץ יִתְבָּרֵךְ בְּאֵלֶיךָ אָמֵן. וְזֶה שֶׁאִמְרוּ אָבָא שְׂאוּל, שֶׁעַל־יְדֵי הָאֱמֶת שְׁלֹ, נִפְתַּח לוֹ דְּבָקוּת. וְעַמְדָתִי בְּגִלְגָּל עֵינִי שֶׁל מֵת עַד חֲטָמִי – הֵינּוּ מִחֲמַת הַדְּבָקוּת, הַעַמְדָתִי עֲצָמִי בִּסְפִינָה לְכֻסֶּם בְּגִלְגָּל עֵינִי שֶׁל מֵת, הֵינּוּ בְּרַע עֵין. עַד שֶׁהִצְרַכְתִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִחִינַת מִשִּׁיחַ, כְּדִי לְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע עֵין. וְזֶה עַד חֲטָמִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת: ²¹⁴ רוּחַ אֲפִינוּ מִשִּׁיחַ ה' (איכה ד), וּבִשְׁחֻרְתִּי לְאַחֲרִי, אָמְרוּ לִי עֵינִי שֶׁל אֲבִשְׁלוּם הִתְּה – הֵינּוּ שֶׁאֲבִשְׁלוּם נָפַל לְבִחִינַת הָרַע עֵין הַזֶּה. וְהָיָה בִּשְׁחֻרְתִּי לְאַחֲרִי, הֵינּוּ אַחֵר

לְשׁוֹן הַנִּקְרָא נִדָּה כֹּד:

תִּנְיָא: אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר, קוֹבֵר מֵתִים חַיִּיתִי. פֶּעַם אַחַת נִפְתַּח מִתְחַתִּי מִתְחַתִּי. וְעַמְדָתִי בְּגִלְגָּל עֵינִי שֶׁל מֵת עַד חֲטָמִי. בִּשְׁחֻרְתִּי לְאַחֲרִי אָמְרוּ: עֵין שֶׁל אֲבִשְׁלוּם הָיָה.

וְלִוֹת (מלכים א' ז'), מִתְחַתִּי, הֵינּוּ בְּחִינַת אֱמֶת. בְּבִחִינַת (תהלים פח): ²¹² אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמַח. כִּי מֵת עֵין הוּא יִבְרָךְ (משלי כב), וְהַבְּרָכּוֹת הֵם בְּחִינַת אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה סח): ²¹³ הַתְּהַבֵּרְךָ בְּאֶרֶץ יִתְבָּרֵךְ בְּאֵלֶיךָ אָמֵן. וְזֶה שֶׁאִמְרוּ אָבָא שְׂאוּל, שֶׁעַל־יְדֵי הָאֱמֶת שְׁלֹ, נִפְתַּח לוֹ דְּבָקוּת. וְעַמְדָתִי בְּגִלְגָּל עֵינִי שֶׁל מֵת עַד חֲטָמִי – הֵינּוּ מִחֲמַת הַדְּבָקוּת, הַעַמְדָתִי עֲצָמִי בִּסְפִינָה לְכֻסֶּם בְּגִלְגָּל עֵינִי שֶׁל מֵת, הֵינּוּ בְּרַע עֵין. עַד שֶׁהִצְרַכְתִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִחִינַת מִשִּׁיחַ, כְּדִי לְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע עֵין. וְזֶה עַד חֲטָמִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת: ²¹⁴ רוּחַ אֲפִינוּ מִשִּׁיחַ ה' (איכה ד), וּבִשְׁחֻרְתִּי לְאַחֲרִי, אָמְרוּ לִי עֵינִי שֶׁל אֲבִשְׁלוּם הִתְּה – הֵינּוּ שֶׁאֲבִשְׁלוּם נָפַל לְבִחִינַת הָרַע עֵין הַזֶּה. וְהָיָה בִּשְׁחֻרְתִּי לְאַחֲרִי, הֵינּוּ אַחֵר

ה. וּבְיָדִי לְשִׁמְר הַקְּרוֹן הַגָּלוּל, צִדִּיק לְשִׁמְר אֶת עֲצָמוֹ שְׁלֹ וּפַל

התקון, שחזרתי בחינת משיח למקומו, לבחינת אחורי. כי שם שרש המלך המשיח, בבחינת (שר השירים ו'): ^{טז} מלך אסור ברהמים, ^{טז} ברהימי מחין (תקין ו דף כא:). אסור, הינו בחינת קשר של תפלין, שהיא בחינת אחורי, כמאמר חכמינו וזכרונם לברכה (ברכות ו'): ^{טז} וראית את אחורי, זה קשר של תפלין, וזה (שמואל א' כה'): ^{טז} והיתה נפש אדוני צרויה בצרור החיים, ^{טז} הנאמר בדרו. הינו קשר של תפלין. כי תפלין הם בחינת חיים, כמאמר חכמינו וזכרונם לברכה (מנחות טד): ^{טז} כל המניח תפלין וזכה לחיים, שנאמר: ^{טז} ה' עליהם יחיו. ועל כן לא אמרו לו שעינו של אבשלום היתה, עד שחזר לאחוריו. כי אלו היה יודע מקדם מזה, אפשר לא היה מסכן עצמו כל־כך לכנס ברע עין כזה, כי הוא סכנה גדולה.

ה. וצריך לשמר את העין מכח המדמה. ואפלו מי שהוא טוב עין, צריך לשמר מזה. כמו שאנו רואים, כי אפלו מי שיש לו ראיה יפה, יכול למעות, על־ידי שראה מרחוק, ונרמה לו להפך מן האמת. על כן צריך שמירה יתרה לזה. והכח המדמה בא על־ידי לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הבהמיות, כי גם בהמה יש לה זה הכח המדמה. והמוציא דבה הוא נופל לבהמיות, ועל כן מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות. ^{טז} כי מוצא דבה הוא כסיל (משל י'). וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל מאהבת השם ויתברך, ונופל לאהבת הבהמיות. בבחינת (הושע ד'): ^{טז} כי אתה הדעת מאסת, ואמאסך מכהן לי. כהן, הינו בחינת (ישעיה מא'): ^{טז} אברהם אברה. בחינת (תהלים קי'): ^{טז} אתה כהן, בחינת: ^{טז} וקמץ כהן (ויקרא ה'). ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות. בבחינת (הושע ד'): ^{טז} נדמו עמי מבלי הדעת, "נדמו", הינו כח המדמה.

ו. וזה הכח המדמה, הוא מבקש תמיד כלי לשון שם, ועל־כן הוא מחזיר תמיד לשרות על־פי שונה הלכות. ועל־כן אם הם מחדשים דבר בתורה, הוא חדש נאה ומתקבל (במשון אשכנז: גליון ד'). כי הוא בא מכח המדמה, שהוא מדמה מלתא למלתא, אך שהרע שבו הוא יותר מהטוב. ואלו החדושים מויקים לפרנסה, כי על־ידי חדושי תורה נבראים שמים וארץ, כמו שכתוב (ישעיה נא): ^{טז} ולאמר לציון עמי אתה, אל תקרי עמי אלא עמי, ^{טז} מה אנו עבדי שמאי וארעא במלולי וכו' (כ"ש בווהר בתקנת דף ה'). ועל־ידיהם באים כל ההשפעות והברכות לעולם, כמו שכתוב (דברים כה'): ^{טז} ופתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים וכו'. אך כשהחדושים הם על־ידי כח המדמה, ^{טז} אזי נבראין רקיעין דשוא (בוהר שם), ועל ידם בא רעב לעולם. ואף שיש בהם גם כן טוב, שהם דברי תורה, שהם בחינת שבע, אך מחמת שהרע יותר מהטוב, על כן הרע גובר, והטוב נתבטל, בבחינת: ^{טז} ולא נודע כי באו אל קרפנה (בראשית מא), שמתגבר, חס ושלום, בחינת שבע שני הרעב על בחינת שבע שני השקע, שהוא בחינת התגברות הרע על הטוב, עד שאין נכר הטוב מפני הרע, בבחינת: ולא נודע וכו' כנ"ל. ^{טז} ומה שמחזר הכח המדמה לשרות על־פי שונה הלכות, הוא מפני שהוא נברא בערב־שבת

בין השמשות, וקדש עליו היום, ולא נברא לו גוף, כמו שכתוב בזהר ^{טז} (בראשית דף מז ומח; ח"ב קנה): על פסוק: ^{טז} אשר ברא אלקים לעשות. שמבאר שם, שהקלפות שהם בחינת הכח המדמה, נבראו בערב־שבת בין השמשות, ובתוך כך קדש עליו היום, ונשארו רוח בלא גוף וכו' עין שם. ועל כן זה הכח המדמה, שהוא בחינת הקלפות, שהוא רוח בלא גוף, הוא מבקש לעצמו גוף לשרות בו. והולך אצל השוני הלכות, כי הם בוראים הכל בדברי תורתם. על כן הוא הולך ושונה אצלם, כדי שיהיה נברא לו גוף להתלבש בו על ידם. וזה שכתוב (שם בפרשה תהיל), ^{טז} ועל השונות החלום, הינו מה שהחלום שהוא בחינת כח המדמה, השתדלותו לשרות על השונה הלכות. ^{טז} כן הדיבר מעם האלהים, ומזהר האלהים לעשותו. זה בחינת: "אשר ברא אלקים לעשות" הנ"ל, שהיה נכון הכל ערב שבת בין השמשות, וקדש היום, ומחר אלקים לעשותו בלא גוף, ומחמת זה הוא מחזיר תמיד לשרות על השונה הלכות כנ"ל: וזה, "חלום פרעה אחד הוא". הינו חלום פרעה, שהוא בחינת כח המדמה, כח בטל, כמו שכתוב (שמות ה'): ^{טז} תפרעו את העם, הוא בא מאחד, הינו מאהבה (פי אחד הוא בחינת אהבה כמבאר במקום אחר), הינו מאהבה נפילה כנ"ל. בחינת: "נדמו עמי מבלי הדעת, כי אתה הדעת מאסת" וכו' כנ"ל. נמצא על־ידי הסתלקות הדעת, שבא על־ידי לשון הרע, שהוא בחינת: ^{טז} מוצא דבה הוא כסיל, דהינו שנסתלק ממנו הדעת. על־ידיה נופל מאהבת השם ויתברך, לאהבות הבהמיות. ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות. ועל־ידי הכח המדמה, נפגם הזכרון ונופל לשכחה. ועתה בוא וראה, מה טוב ומה נעים עתה קשר כל המקרא הזה, ^{טז} נדמו עמי וכו' הנ"ל. וזהו: נדמו עמי מבלי הדעת. שעל־ידי פגם הדעת, מתגבר כח המדמה כנ"ל. וזהו: ^{טז} כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מכהן לי - כי על־ידי פגם הדעת, נופל מאהבות דקדשה, שהם בחינת כהן כנ"ל, ואז מתגבר עליו הכח המדמה, בחינת "נדמו עמי" וכו' כנ"ל. וזהו שסים שם בפסוק זה: "ותשבח תורת אלקיך". ותשבח ודאי, כי על־ידי פגם הדעת, שעל־ידיה מתגבר הכח המדמה, על־ידיה נפגם הזכרון ובא לשכחה כנ"ל. וזהו: ^{טז} אשכח בניך גם אני - כי על־ידי שפוגם בזכרון ונופל לשכחה, על־ידיה אין לו כן זכר, כמו שמוכא לעיל לענין אבשלום, שלא זכה לבן זכר מחמת זה שפגם בזכרון כנ"ל. וזהו: "אשכח בניך גם אני" כנ"ל. ועל כן גזר פרעה על הזכרים דיקא, כי פרעה הוא בחינת הכח המדמה, שהוא כח בטל כנ"ל. שהוא מתגבר על הזכרון, שהוא בחינת כן זכר כנ"ל. כי כח המדמה כשמתגבר, חס ושלום, הוא פוגם ומבטל, חס ושלום, את הזכרון כנ"ל. וזהו (שמות א'): ^{טז} ויצו פרעה וכו' כל הבן הילוד תשליכוהו. "היארה" דיקא, כי יאזר מצרים, זה פישון (כמבואר בפרשי פרשת בראשית), הינו בחינת ^{טז} פי שונה הלכות (וזה בראשית כז: ובתקין נה דף פח, א), שישם שורה הכח המדמה כנ"ל. הינו שרצה לפגם הזכרון, שהוא בחינת כן זכר, על־ידי הכח המדמה, השורה על פי שונה הלכות כנ"ל:

יוצא כסיל, דהינו שמוציא כל הרוח בבת אחת, ואזי בודאי אין נבנה הנגון. כי עקר נעימת הנגון, נעשה על-ידי ברור הרוח (שהוא האויר שמשם הקול, כידוע לחכמי הנגינה). הינו שעקר בחינת הנגון, הוא על-ידי ברור הרוח מוכה מן הרוח רעה. וכשיוצא כל הרוח בבת אחת, יוצא כמו שהוא מערב טוב ורע, ואזי אין נבנה הנגון והשמחה, ואין נכנע המדמה. וזה בחינת (תהלים קטו): ^א תצא רוחו ישוב לאדמתו. "לאדמתו", הינו בחינת המדמה. הינו כשיצא כל הרוח, אזי חוזר ושב אל המדמה. כי לא נכנע המדמה, מאחר שאינו יכול ללקט ולברר הרוח מוכה, ויוצא כל הרוח המערב טוב ורע. אבל כשיש לו בחינת יד הנ"ל, המלקט ומברר בחינת הרוח מוכה מן הרוח רעה. אזי מכניע המדמה, בבחינת: "וכיד הנביאים אדמה" פנ"ל. כי עקר בחינת הנבואה, הוא מבחינת היד הנ"ל, שמברר הרוח מוכה מן הרוח רעה. ועל-ידי זה מכניע המדמה, שהוא בחינת רוח רעה המערב ברוח מוכה פנ"ל. וזה שכתוב (משל ב'): ^א מי עלה שמים וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, מי הקים כל אפסי ארץ. מי עלה שמים וירד - זה בחינת הנגון. כי זה הנגון, הוא עולה ויורד בנגינה. כי צריך לעלות ולירד במדת הנגינה, כפי משקל השיר, כדי לקבץ הרוח. וזה: מי אסף רוח בחפניו - "בחפניו" ממש, שהם הידים, כי שם שרש הרוח פנ"ל. שעקר בחינת הרוח הוא בידים, ששם פקדונות הרוחות פנ"ל. וזה: מי צרר מים בשמלה - "מים", בחינת לב, כמו שכתוב (איכה ב'): ^א שפכי במים לבך. הינו שעל-ידי זה שמלקט הרוח, הוא צורך "מים בשמלה", ששומר הלב שלא ישלט עליו המדמה. וזה: מי הקים כל אפסי ארץ - שעל-ידי זה הוא מקים בחינת רגלין המלכש בזה העולם. "אפסי", בחינת רגלין, כמו שכתוב (יחזקאל טו): ^א ויעברני מי אפסים. כי על-ידי נגון ביד הנ"ל, על-ידי זה נכנע המדמה. ואזי זוכה לזכרון הנ"ל, שהוא בחינת מה שידוע להבין כל הרמוזים שיש בכל דבר שבעולם, שהם בחינת חיות אלקות, בחינת רגלי הקדשה, המלכשים בכל הדברים שבעולם פנ"ל. וזהו: "מי הקים כל אפסי ארץ" - שמעלה ומקים בחינת רגלי הקדשה המלכשין בזה העולם פנ"ל. וזהו: ויהי מקץ שנתים ימים. שנתים ימים הוא בחינת מוציא דבה, הנאמר בהם (במדבר יד): ^א יום לשנה יום לשנה. שעל ידם נתקלקל ונפגם בחינת אהבה דקדשה, שהוא בחינת: "קמץ הבחן" פנ"ל. וזה מקץ, שהוא בחינת פגם הקמץ. ופרעה חלם - הינו הכח המדמה פנ"ל. והנה עמד על היאר - היאר זה פישון. הינו בחינת פי שונה הלכות, שמתגבר עליהם הכח המדמה פנ"ל. והנה מן היאר וכו' - הינו שעל ידם בא שבע שני שבע ושבע שני רעב, הינו טוב ורע פנ"ל. והרע מתרבה וגובר על הטוב, בבחינת: "ולא נודע כי באו אל קרבה". ותקונו הוא יוסף, בבחינת (בראשית ט): ^א אסף אלקים את חרפתו. שהוא ממתיק את הרע, שהוא בחינת הרעב, בבחינת (יחזקאל ט): ^א אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים. והוא

ו. ולהכניע הכח המדמה, הוא על-ידי בחינת יד, בחינת (הושע ב'): ^א ביד הנביאים אדמה. הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים יב'): ^א ושמחתם בכל משלח ידכם. וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעל-ידי זה שורה הנבואה על הנביאים כמו שכתוב (מלכים ב' ג'): ^א קחו לי מנגן וכו'. כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע. כי יש עצבות רוח, רוח נכאה. רוח רעה, כנאמר בשאול (שמואל א' טו): ^א ובעתתו רוח רעה. ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קטו): ^א ורחק טובה תנחני בארץ מישור. והוא בחינת רוח נבואה, רוח הקדש. אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת. ועל כן כתוב בשאול (שמואל א' טו): ^א ויתנבא וכו' ויפל ערס, ופרש רש"י: "לשון משגע". כי היה מערב ברוח שטות, עצבות רוח. וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח מוכה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות יודע נגן, שידע לקבץ וללקט ולקצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו השמחה. הינו לבנות הרוח מוכה, רוח נבואה, שהוא הקדש עצבות רוח. כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלמות. וכשהנביא שומע זה הנגון מהיודע נגן, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: ונגן בידו וטוב לך (בשמואל א' טו). "וטוב לך" דיקא, שמלקט ומצרף הטוב מתוך הרע. ועקר התקבצות וכנין הרוח נבואה, הוא על-ידי היד. כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים לא): ^א בידך אפקיד רוחי, וכמו שכתוב (איוב יב'): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. וזה (מלכים ב' ג'): ^א והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'. נמצא, על-ידי שמנגן ביד על הכלי זמר, על-ידי זה מברר הרוח מוכה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה פנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכנעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרוצה לפגם ולכלכל את בחינת הרוח מוכה, רוח נבואה. והוא נכנע ונתבטל, על-ידי השמחה הבאה על-ידי הנגון ביד פנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על-ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה, שהוא מכלכל את הרוח מוכה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל. ועל כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח הקדש, כ"א על-ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". בחינת: "נגן בידו וטוב לך" וכו' פנ"ל. וזה המנגן, צריך שיהיה יודע נגן פנ"ל. גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המערב טוב ורע בבת אחת. ועל-כן צריך שיהיה יודע נגן, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליו שלם. כדי שיוכל לברר ולכוון הנגון בשלמות פראוי, שהוא בחינת מה שמברר הרוח מוכה, שהוא בחינת שמחה, בחינת רוח נבואה. מן העצבות רוח, שהוא רוח רעה פנ"ל. כי כשאין הכלי שלם, או שאינו יודע נגן, ואינו יודע לעלות ולירד בידו, לברר הרוח מוכה מן הרוח רעה, עליו נאמר (משל ב'): ^א כל רוחו

שָׁדָה לְעִיל: מִי אֶסֶף רוּחַ בְּחַפְזוֹ מִי צָרָה מִים בְּשִׁמְלָה וְכו' כִּנ"ל. וְזוֹהוּ (תהלים קמז): ^{קכ} יֵשֶׁב רוּחוֹ וְיָלוּ מִים. עַל-יְדֵי "יֵשֶׁב רוּחוֹ", שְׁמֹלֶקֶט וּמֵאֶסֶף הָרוּחַ בְּדוֹ, עַל-יְדֵי-זוֹ "יָלוּ מִים", בְּחִינַת: מִי צָרָה מִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלֵּב, בְּחִינַת: "שִׁפְכִי כִמּוֹם לִבִּי" כִּנ"ל, עֵינִי שָׁם.

בְּלֵל הָעֵינַי, הוּא מֵה שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְכְרוֹנִים לְבָרְכָה ^{קכ} (פסחים סו, נדה יט): אֵין אֶדָם דִּין גְּזֵרָה שְׁוֶה מַעֲצָמוֹ. כִּי יָכוֹל לְהִיזֵת שְׁוֶה דִּין גְּזֵרָה שְׁוֶה מַעֲצָמוֹ, וְהוּא מִכַּח הַמְדָּמָה. שְׁמֵדָמָה מִלְתָּא לְמִלְתָּא כִּנ"ל עֵינִי שָׁם. עַל כֵּן אֶסֶד לְדוֹן גְּזֵרָה שְׁוֶה, הֵינִי לְדַמּוֹת מִלְתָּא לְמִלְתָּא, מַעֲצָמוֹ. אֵלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה מִרְבּוֹ, וְרַבּוֹ מִרְבּוֹ, עַד מִשָּׁה רַבְּנוּ, עָלֵיו הַשְּׁלוֹם, מִפִּי הַגְּבוּרָה, כְּדִי לְהַנְצִל מִכַּח הַמְדָּמָה וְהִבֵּן:

בְּחִינַת: "אֶסֶף רוּחַ" וְכו', בְּחִינַת (בראשית מא): ^{קכ} אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים בּוֹ. וְזוֹהוּ שְׁנֵאמַר בּוֹ, (שם מו): ^{קכ} וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיו – שְׁעַל-יְדֵי הָיָד, נִשְׁמַר הָעֵינִי מִכַּח הַמְדָּמָה כִּנ"ל. עֵינִי בִּסְבָא (מִשְׁפָּטִים דף צה, ט) מֵה שְׁדָּרַשׁ עַל פֶּסוּק: ה' אֱלֹקֵי גְדֻלָּת מְאֹד וְכו':

ח. וְזוֹהוּ בְּחִינַת (תהלים עז): ^{קכ} אֲזַכֵּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה וְיַחֲפֹשׁ רוּחִי. "בְּלִילָה", שְׁאֵז הוּא פְקֻדוֹת הָרוּחוֹת, בְּחִינַת: "בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי" הִנ"ל, אִזִּי הוֹמֵן לִקְבֹץ הָרוּחַ מִכַּח מִתּוֹךְ הָרוּחַ רָעָה. הֵינִי שְׁאֵז עֵקֶר הוֹמֵן שֶׁל הַהִתְבַּדְּדוּת, לְהִתְבַּדְּד בֵּינוּ לְבֵין קוּנוֹ, וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם וְיִתְבַּרְךָ, לְשׁוּחַ עִם לִבִּי, וְלַחֲפֹשׁ הָרוּחַ מִכַּח, דְּהֵינִי הַנְּקֻדּוֹת מִכּוֹת שִׁישׁ בּוֹ עֲדוֹן, לְבָרְכֵם מִתּוֹךְ הָרוּחַ רָעָה. שְׁוֶהוּ בְּחִינַת נִגּוֹן הִנ"ל, שְׁעַל-יְדֵי-זוֹהוּ נִשְׁמַר הוֹכְרוֹן כִּנ"ל. דְּהֵינִי שְׁעַל-יְדֵי-זוֹהוּ זוֹכֵר לְכּוֹר תְּכִלִּיתוֹ הָאֶחָדוֹן לְעוֹלָם הַבָּא, וְלַחֲשֹׁב תְּמִיד עַל סוּפּוֹ וּלְאֶדְבָקָא מַחֲשַׁבְתָּה בְּעֶלְמָא דְּאִתִּי תְּמִיד. שְׁכָל זֶה הוּא בְּחִינַת זְכָרוֹן כִּנ"ל. וְזוֹהוּ: "אֲזַכֵּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה, עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה, וְיַחֲפֹשׁ רוּחִי". אִם תִּדְרֹק בְּמִקְרָא הוּא, תִּמְצָא שְׁכָל הַמְּלוֹת הָאֵלֶּה, בְּכֵלִם מְבָאָר כֹּל עֵינֵי הִנ"ל. אֲזַכֵּרָה – זֶה בְּחִינַת הוֹכְרוֹן הִנ"ל, שְׁצִירִיכִין לְכּוֹר תְּמִיד בְּעֶלְמָא דְּאִתִּי. וְזוֹהוּ בְּחִינַת נְגִינָתִי, דְּהֵינִי בְּחִינַת הַנִּגּוֹן הִנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרוּר הַטּוֹב מִן הָרַע כִּנ"ל. כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת נִגּוֹן וְשִׁמְחָה, יִכּוֹלִין לְזַכֵּר עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא. כִּי שְׁמִירַת הוֹכְרוֹן הוּא, עַל-יְדֵי נִגּוֹן בְּדִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁמִיחָה כִּנ"ל. וְזוֹהוּ: בְּלִילָה – כִּי עֵקֶר בְּרוּר הָרוּחַ מִכַּח הוּא בְּלִילָה, שְׁאֵז הוּא פְקֻדוֹת הָרוּחוֹת כִּנ"ל. וְזוֹהוּ: עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה – כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת נִגּוֹן וְשִׁמְחָה הִנ"ל, עַל-יְדֵי-זוֹהוּ נִשְׁמַר מִכַּח הַמְדָּמָה כִּנ"ל. וְזוֹהוּ: "אֶסֶף רוּחַ" וְכו', בְּחִינַת: "שִׁפְכִי כִמּוֹם לִבִּי נֹכַח פְּנֵי ה'". וְזוֹהוּ: עִם לִבִּי אֲשִׁיחָה וְיַחֲפֹשׁ רוּחִי – שְׁעַל-יְדֵי-זוֹהוּ נִתְעוֹרְרִין לְשׁוּחַ עִם לִבִּי מִתְּכִלִּיתוֹ הַנִּצְחִי לְעוֹלָם הַבָּא, וְלַחֲפֹשׁ וּלְבַקֵּשׁ לְמַצָּא הַנְּקֻדּוֹת מִכּוֹת, בְּחִינַת הָרוּחַ מִכַּח שְׁבָקְרָבוֹ, כְּדִי לְשׁוּב לְהַשֵּׁם וְיִתְבַּרְךָ עַל-יְדֵי-זוֹהוּ. כִּי עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה הוּא, לְהַכְנִיעַ הָרוּחַ רָעָה, וּלְבָרֵךְ הָרוּחַ מִכַּח בְּדִיעוֹ. וְזוֹהוּ בְּחִינַת קִימָה בְּחִצּוֹת לִילָה, כִּי כְּנֹד הָיָה תְּלֹוי לְמַעֲלָה מִמַּטְתּוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכוֹיִן ^{קכ} שֶׁהִנִּיעַ חִצּוֹת לִילָה הָיָה מִנִּגְן מֵאֱלֹוֹ (כְּשֶׁאֲרָל בְּרִכּוֹת ג). הֵינִי שְׁבָחָצוֹת לִילָה אִזִּי נִתְעוֹרֵר בְּחִינּוֹת הַנִּגּוֹן דְּקִדְשָׁה הַנִּמְשָׁךְ מִכְּנֹד שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרוּר הָרוּחַ מִכַּח וְכו' כִּנ"ל. וְעַל-כֵּן אִזִּי הוֹמֵן לְהַתְגַּבֵּר בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, לְקוּם אִזִּי לְעֶסֶק בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לִפְנֵי יִתְבַּרְךָ. כִּי אִזִּי עֵקֶר הַבְּרוּר עַל-יְדֵי בְּחִינַת נִגּוֹן בְּכָל הִנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנֹד שֶׁל דָּוִד שְׁמִינֵג אִזִּי כִּנ"ל. וְהֵבֵן הֵיטֵב דְּבָרִים אֵלֹו לְמַעֲשֵׂה. זֹאת הַתּוֹרָה נִאֲמָרָה בְּשִׁבְתַּת חֲנֻכָּה. וְאַחֵר שְׁאֵמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת אָמַר: אֲנִי אֲמַרְתִּי עֲתָה, אִיד מְדִלִיקִין גֵּר חֲנֻכָּה, בְּחִינַת: ^{קכ} לְאִמְשָׁקָא מִשְׁחַ רְבוֹת קִדְשָׁא וּלְאִדְלָקָא בּוֹצִיצֵנָא (וְזוֹר בְּרִאשִׁית לא, וְקִרָא ז, שְׁמִינִי לו, אֲמֹר פַּח; קִד, בְּהַעֲלוֹתְךָ קִנְד), ^{קכ} שְׁמֹן מִשְׁחַת קִדְשׁ (שְׁמֹת ז), שֶׁהוּא הַדַּעַת כְּדִיעוֹ. הֵינִי בְּחִינַת הַגְּדֻלָּה הַדַּעַת הִנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת זְכָרוֹן הִנ"ל, וְלֹא בִּאֵר יוֹתֵר:

קצור לקוטי מוהר"ן

נר - ניהי מקין

א צריך לשמור מאד את הזכרון שלא יפל לשכחה, דהינו שיזכר תמיד בעלמא דאתי ולא ישכח. וכך ראוי להיות מנהג איש הישראלי, שתכף בבקר בהקיצו משנתו מיד כשיפתח את עיניו קדם שינעשה שום דבר, וזכיר את עצמו תכף בעלמא דאתי וזהו זכרון בכלליות. ואחר-כך צריך להמשיך הזכרון בפרטיות, דהינו שיגדיל דעתו בכל מחשבה דבור ומעשה. ולהסתכל ולהתבונן היטב על כל הסבות והענינים שהשם יתברך מזמין לו ומגלגל עמו בכל יום ויום, כי כל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה משנה מחברו. וצריך שתדע שהשם יתברך מצמצם אלקותו מאין סוף ואין תכלית עד נקדת המרכז של עולם הגשמי שהאדם עומד עליו. ומזמין לכל אדם מחשבה דבור ומעשה לפי היום ולפי המקום ולפי האדם ומלביש לו בהם רמזים כדי לקרבו לעבודתו. כן צריך להסתכל על כל זה להגדיל דעתו ושכלו להבין הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בהם להתקרב אליו בכל פעם מכל מקום שהוא. כי בכל הענינים ובכל המלאכות ובכל המושא ומתן ובכל הדברים שבעולם שהשם יתברך מזמין לאדם בכל יום ויום, בכלם יש בהם רמזים פריטיים כנ"ל. וצריך להגדיל דעתו ולהסתכל על זה היטב להבין רמזותיו של השם יתברך:

ב אף צריך לזהר לצמצם דעתו שלא יעמיק מחשבתו בזה יותר מדאי שלא יצא מגבול הקדשה. דהינו שלא תשוטט מחשבתו על-ידיה לחקירות ובבולות, רק לפי שכל האנושי שלו כן יגדיל דעתו ומחשבתו בזה. וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו:

ג אפלו מי שיודע ומבין הרמזים מכל הדברים אפלו מדברי חל אף-על-פי-כן אסור לו לעסוק רק בדברי חל (משני טעמים המבארים בפנים) אלא גם הוא צריך שיהיה לו הסתפקות, להסתפק רק בהכרחיות. כי אלו שאין להם מדת ההסתפקות ומנהיגים את ביתם בגדולות דוקא בנהוג עכשו בעוונותינו הרבים בהרבה אנשים, עליהם נאמר: "מארת ה' בבית רשע" (משלי ג' לג). כי לעולם חסר להם הרבה כמו שכתוב: "ובטן רשעים תחסר" (שם י"ג לג). אבל בצדיקים שיש להם הסתפקות בזה שחננם ה' כמו שכתוב: "צדיק אוכל לשבע נפשו" (שם), אצלם הוא אור מלא ונשפע על ידם כל ההשפעות טובות:

ד ואפלו מזה ההסתפקות גופה צריך להפריש לצדקה ועל-ידיה נעשה יחוד בין צדיק לכנסת ישראל כמבאר בפנים:

ה וזהו חזון עם שאין להם שכל להבין הרמזים הנ"ל נעשה אצלם כל זה ממילא על-ידי שנה וציצית ותפלין ותורה (או קריאת-שמע לעם הארץ) ותפלה ומשא ומתן. שנה היא בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי כי בשעת השנה הנשמה עולה למעלה. תפלין היא בחינת הגדלת השכל להבין הרמזים הנ"ל. ציצית היא בחינת הצמצום הנ"ל כי על-ידי מצות ציצית משיכין תקון זה שלא יצא מוח

חוץ לגבול כשמוגדיל דעתו להבין הרמזים. ועל כן ציצית קודם לתפלין כי צריכין לתקן מקדם המחין שלא יצא המח חוץ לגבול ואחר-כך יכולין להגדיל דעתם להבין הרמזים של השם יתברך שהוא בחינת תפלין. תורה היא בחינת הסתפקות הנ"ל כי התורה היא עין חיים דמזון לכלל ביה. וגם בלמוד התורה בעצמה צריכין בחינת הסתפקות כי לפעמים מבבל את האדם מה שרוצה ללמוד יותר מדאי כי רואה שיש הרבה ללמוד ורוצה ללמוד כל התורה על רגל אחת ומחמת זה הוא נתבלבל מאד ולפעמים נתבטל על-ידי-זה לגמרי. על כן צריך גם בתורה שיהיה לו בחינת הסתפקות, וכן אמרו חכמינו זכרונם לברכה: 'לא עליך המלאכה לגמר' (אבות פ"ב) והינו כנ"ל. תפלה היא בחינת רגלי הקדשה המלכשין בזה העולם כמבאר בפנים:

ו משא ומתן הוא בחינת יחוד צדיק וכנסת ישראל הנקראים משא ומתן כמבאר בפנים. ויחוד זה של צדיק וכנסת-ישראל נעשה על-ידי משא ומתן באמונה כי כל עסקי המשא-ומתן שנתגלגלים הסחורות והתפצים מאדם זה לאדם אחר, הכל הוא כפי הניצוצות שבהם. ולפעמים צריך החפץ לצאת מרשותו לרשות אחר ואחר-כך יחזור לרשותו, הכל כפי הניצוצות שבאותו הדבר וכפי חלקי הנפש-רוח-נשמה שיש להאדם בכל עת וזמן. על כן אין לדחוק את השעה בשום דבר לדחוק עצמו ביותר למכור או לקנות דוקא באותה השעה שחפץ כי עת לכל חפץ כפי ברור הניצוצות וכפי חלקי הנפש-רוח-נשמה שבאדם. ועל-ידי משא-ומתן באמונה מעלה ומתקן הניצוצות ומשלים ומאיר הארה בנפש-רוח-נשמה שלו ונתיחד צדיק וכנסת-ישראל (שהוא יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה) הנקראים משא ומתן:

י בדי לשמר את הזכרון הנ"ל צריך לשמר את עצמו שלא יפל לרע עין שהיא מיתת הלב, שעל-ידי-זה בא שכחה ונפגם הזכרון ולבו מת בקרבו ואינו זוכר את תכליתו הנצחי, שצריכין לזכר זאת בכל יום ולאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי. ועל-ידי רע עין אינו משים לבו לכל זה:

ח ויש כמה בחינות ברע עין; יש שעניו צרה בהתנשאות של חברו וכן יש כמה בחינות בזה. וצריך לשמר את עצמו מזה מאד שלא יהיה לו שום עין רעה על חברו כלל וכן צריכין להתפלל הרבה להשם יתברך שינצל מרע עין של חברו. ומי שאינו מרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בנגד הרע עין להכניעו צריך לברך ממנו אבל מי שיכול לתקנו צריך לתקנו:

ט גם צריך לשמר את העין מבח המדמה ואפלו מי שהוא טוב עין צריך לשמר עצמו מזה. כמו שאנו רואין בחוש שאפלו מי שיש לו ראיה יפה יכול לטעות עצמו על-ידי שרואה מרחוק ונדמה לו הפך מן האמת וכו'. כן הוא בעיני השכל בכמה בחינות כגון לפעמים נדמה לו שחברו נוטה מן האמת או שעושה כנגדו שלא כהגן וכו' ומחמת זה יש בלבו עליו ויכול להתעורר על-ידי-זה מחלקת. ונדמה לו שחולק על חברו לשם שמים ובאמת הכל בא מטיפות של כח המדמה שנדמה לו על חברו דברי שקרים ובריויים. וכן יש בזה כמה בחינות מה שעניי השכל נוטים מהאמת על-ידי טעות של כח המדמה, כי כח המדמה יכול להטעות אפלו למי שהוא טוב עין. על כן צריכין לזה שמירה יתרה לשמר עצמו מאד מטיפות של המדמה:

י וזכה זוכין על-ידי ששומרין את עצמו מאד מלשון הרע מלאמרו ומלקבלו, כי על-ידי לשון הרע מתגבר המדמה ופגם הזכרון הנ"ל שהוא תלוי בתקון העינים כנ"ל. וכח המדמה הוא כח הבהמיות כי גם בהמה יש לה כח המדמה. ונסתלק ממנו הדעת ואזי נופל מאהבת השם יתברך לאהבת הבהמיות שהם כל התאוות הבאים מכח המדמה שמתגבר ביותר על-ידי לשון הרע כנ"ל:

יא **על-ידי רע עין וכן על-ידי לשון הרע אינו מניח אחריו בן זכר:**

יב **הכח המדמה הוא מחזר דוקא לשרות על-פי שונה הלכות מפעם המבאר בפנים, ועל בן אם מחדשים בתורה הוא חדוש נאה (בלשון אשכנז גלייך) כי הוא מדמה מלתא למלתא. אך אלו החדושים קשים לפרנסה, שפושם שעל-ידי חדושי תורה אמתיים באים כל ההשפעות והברכות לעולם כמבאר בפנים, בן על-ידי החדושים הבאים מכח המדמה בא רעב לעולם חס ושלוש:**

יג **התנגדות כח המדמה הוא על-ידי עצבות שהוא רוח נכאה, רוח רעה, ועל-ידי זה בא התנגדות השכחה הנ"ל. ועל בן צריך להיות בשמחה ועל-ידי זה עקר הכנעת המדמה וזוכין לזכר בעלמא דאתי:**

יד **שמיעת קול נגון על כלי זמר ממנגן בשר לשם שמים היא סגולה גדולה לזכות לשמחה ולהכניע המדמה ולזכות לזכרון הנ"ל. גם על-ידי זה יכול להשיג רוח נבואה ורוח-הקדש ויכול לשפד שיחו במים נכח פני ה', על בן צריך להיות בשמחה תמיד:**

טו **על-ידי התבודדות בלילה שאז עקר זמנה וכן על-ידי קימת חצות זוכה לכל הנ"ל ולחשב בכל עת על תכליתו וסופו האחרון לעולם הבא עד שישוב בתשובה שלמה באמת. וזוכה להסתכל על כל מה שהשם יתברך מסבב עמו ולהבין שהכל הוא כדי לרמוז לו רמזים בכל עת להתקרב אליו שזהו עקר הישוב הדעת האמתי. ועקר קיומו בזה העולם מספר ימי חיי הכל וכל מה שנעשה עמו בכל יום הכל באשר לכל הוא בשביל זה לבד:**

טז **על-ידי מצות גר חנפה משיכין על עצמו הדעת הקדוש שהוא בחינת שמן הטוב שהוא בחינת זכרון, דהינו לזכר תמיד בעלמא דאתי בכלל ובפרט:**

יז **מי שהוא טוב עין זוכה לאמת ועל-ידי זה זוכה לדבקות אמתי בהשם יתברך:**

מראה מקומות עם רש"י

(א)

"ויהי מקץ שנתים ימים"

(בראשית מא, א)

« ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר: וַיִּהְיֶה מִן הַיָּאָר עֹלֶת שְׁבַע פְּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאַת בֶּשֶׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ: וַיִּהְיֶה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאָר רָעוֹת מְרָאָה וְדָקוֹת בֶּשֶׂר וַתַּעֲמֻדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל שֵׁפֶת הַיָּאָר: וַתֹּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת רָעוֹת הַמְרָאָה וְדָקוֹת הַבֶּשֶׂר אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת יֹפֹת הַמְרָאָה וְהַבְּרִיאַת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה: וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שְׁנִית וַיִּהְיֶה שְׁבַע שְׁבָלִים עֹלוֹת בִּקְנָה אֶחָד בְּרִיאוֹת וְטֹבוֹת: וַיִּהְיֶה שְׁבַע שְׁבָלִים דָּקוֹת וּשְׁדוּפֹת קָדִים צִמְחוֹת אַחֲרֵיהֶן: וַתִּבְלַעְנָה הַשְּׁבָלִים הַדָּקוֹת אֶת שְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְלֵאוֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וַיִּהְיֶה חָלוּם: וַיִּהְיֶה בִּבְקָר וַתִּפְעֹם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֵת כָּל חֲכַמֶּיהָ וַיְסַפֵּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת חֲלֹמוֹ וַאֲיֵן פֹּתֵר אוֹתָם לִפְרָעָה: וַיְדַבֵּר שֶׁר הַמִּשְׁקִים אֶת פְּרָעָה לֵאמֹר אֶת חֲטָאִי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: פְּרָעָה קָצַף עַל עַבְדּוֹ וַיִּתֵּן אֹתִי בַּמִּשְׁמֶר בֵּית שֶׁר הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֵת שֶׁר הָאֹפִים: וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפָתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלָמְנוּ: וַיִּשָּׂם אֶתְנֵנוּ נָעַר עֲבָרִי עָבֵד לִשְׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפָּר לוֹ וַיִּפְתֵּר לָנוּ אֶת חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ כְּחֲלֹמוֹ פֶּתֵר: וַיִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר פֶּתֵר לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הַשִּׁיב עַל בְּנֵי וְאֹתוֹ תִּלְהָ: וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וַיַּגְלַח וַיַּחֲלֶף שְׁמֹלֶתוֹ וַיָּבֵא אֶל פְּרָעָה: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֵל יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלָמְתִּי וּפְתֵר אֵין אוֹתוֹ וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי

רש"י

(א) ויהי מקץ. כתרוממו מסוף. וכל לשון קץ סוף הוא: על היאר. כל שאר נהרות אינם קרוין יאורים חוץ מנילוס. מפני שכל הארץ עשויים יאורים בידי אדם וגילום עולה בתוכם ומשקה אותם. לפי שאין גשמים יורדין במלכים תדיר כשאר ארצות: (ב) יפות מראה. סימן הוא לימי טובה. שהבריות נראות יפות וזו לו, שאין עין בריה לרה בחברתה: באחו. באגס. מריש"ק בלע"ז. כמו (איז ח) י' שגא אחו: (ג) ודקות בשר. טינבי"ש בלע"ז, לשון דק: (ד) ותאכלנה. סימן שתהא כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב: (ה) בקנה אחד. טוד"ל בלע"ז: בריאות. שיינ"ש בלע"ז: (ו) ושדופת. השליד"ש בלע"ז ושקיפן קדום. חבטות לשון משקוף החבטות תמיד על ידי הדלת המכה עליו: קדים. רוח מזרחית שקורין ביס"א: (ז) הבריות. שיינ"ש בלע"ז: והנה חלום. והנה נשלים חלום שלם לפניו והלך לפותרים: (ח) ותפעם רוחו. ומטרפא רוחה מקשקשת בתוכו כפעמון. ובנכודנלר הוא אומר (דניאל ז א) ותפעם רוחו. לפי שהיו שם שתי פעימות שכחת החלום והעלמת פתרונו: חרטמי. הגחכים בטימי מתיים. ששאלים בעצמות. טימי. הן עצמות בלשון ארמי. ובמשנה בית שהוא מלא טימי.

מלא עצמות: ואין פותר אותם להרעה. פותרים היו אותם, אבל לא להרעה. שלא היה קולן נכנס בלחינו. ולא היה לו קורת רוח בפתרונם. שהיו אומרים שבע גנות אחת מולד. שבע גנות אחת קובץ: (יא) איש בפתרון חלומו. חלום הראוי לפתרון שנפתר לו ודומה לו: (יב) נער עברי עבד. ארורים הרשעים שאין עוצתם שלמה. מזכירו בלשון בזיון: נער. שוטה ואין ראוי לגדלה: עברי. אפילו לשוננו אינו מכיר: עבד. וכתוב בגמ' מנרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים: איש בחלומו. לפי החלום וקרב לענינו: (יג) השיב על בני. מי שצדו להשיב. והוא פרעה הגזכר למעלה. כמו שאמר (לעיל ז) פרעה קלף על עבדיו. הרי מקרא קלר ולא פרש מי השיב. לפי שאין צריך לפרש מי השיב. וכן דרך כל מקראות קלרים על מי שעלו לעשות הם סותמים את הדבר: (יד) מן הבור. מן בית הסוהר שהוא עשוי כמין גמא. וכן כל בור שבמקרא לשון גמא הוא. ואף אם אין בו מים קרוי בור פוש"א בלע"ז: ויגלה. מפני כבוד המלכות: (טו) תשמע חלום לפתור אותו. תאזין ותבין חלום לפתור אותו: תשמע. לשון הבנה והאזנה. כמו (להלן מז כג) שומע יוסף. (דברים כח מט) אשר לא תשמע

עלִיד לאמר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפָתוֹר אֹתוֹ: ^{טו} וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרָעָה לֵאמֹר בְּלֻעֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרָעָה: ^{יז} וַיְדַבֵּר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַנָּגִי עֲמִיד עַל שִׁפְתֵי הָיָא: ^{יח} וְהָיָה מִן הָיָא עַל שִׁבְעַת פְּרוֹת בְּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפְתַּח תֹּאֲרָ וַתִּרְעֶנָּה בְּאַחֲוָ: ^{יט} וְהָיָה שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וַרְעוֹת תֹּאֲרָ מֵאֵד וַרְקוֹת בָּשָׂר לֹא רִאִיתִי כְהֵנָּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע: ^כ וַתֹּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעוֹת אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת הָרֵאשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת: ^{כא} וַתִּבְאֶנָּה אֶל קִרְבָּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קִרְבָּנָה וּמִרְאִיהֶן רַע כְּאֲשֶׁר בְּתַחֲלָה וַאֲיָקִץ: ^{כב} וַאֲרָא בְּחֻלְמִי וְהָיָה שִׁבְעַת שְׂבָלִים עֲלֵת בְּקֵנָה אֶחָד מְלֵאֵת וְטִבּוֹת: ^{כג} וְהָיָה שִׁבְעַת שְׂבָלִים צְנֻמוֹת דְּקוֹת שְׂדֵפוֹת קָדִים צְמֻחוֹת אַחֲרֵיהֶם: ^{כד} וַתִּבְלַעְוּ הַשְּׂבָלִים הַדְּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַטִּבּוֹת וַאֲמַר אֶל הַחֲרֻטִּים וַאֲיִן מִגִּיד לִי: ^{כה} וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל פְּרָעָה חֲלוֹם פְּרָעָה אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַגִּיד לְפְרָעָה: ^{כו} שִׁבְעַת פְּרוֹת הַטִּבּוֹת שִׁבְעַת שָׁנִים הָיָה וְשִׁבְעַת הַרְקוֹת וְהַרְעוֹת הָעֲלִית אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַת שָׁנִים הָיָה וְשִׁבְעַת הַשְּׂבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שִׁבְעַת שָׁנִי רָעַב: ^{כז} הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל פְּרָעָה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הָרָאָה אֶת פְּרָעָה: ^{כח} הָיָה שִׁבְעַת שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעַת גְּדוֹל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^{כט} וְקָמוּ שִׁבְעַת שָׁנִי רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכָלָה הָרָעַב אֶת הָאֶרֶץ: ^ל וְלֹא יוֹדַע הַשִּׁבְעַת בְּאֶרֶץ מִפְּנֵי הָרָעַב הַהוּא אַחֲרֵי כֵן כִּי כָבֵד הוּא מֵאֵד: ^{לא} וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם אֶל פְּרָעָה פְּעָמִים כִּי נָכוֹן הַדְּבָר מֵעַם הָאֱלֹהִים וּמִמֶּהָר הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹתוֹ: ^{לב} וְעַתָּה יִרָא פְּרָעָה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתִּיתָהוּ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם: ^{לג} יַעֲשֶׂה פְּרָעָה וַיִּפְקֵד פְּקָדִים עַל הָאֶרֶץ וַחֲמִשָּׁה אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְעַת שָׁנִי הַשִּׁבְעַת: ^{לד} וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל אֶחָד הַשָּׁנִים הַטִּבּוֹת הַבָּאֹת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ בָר תַּחַת יָד פְּרָעָה אֶכֶל בְּעָרִים וַיִּשְׁמְרוּ: ^{לה} וְהָיָה הָאֶכֶל לְפִקְדוֹן לְאֶרֶץ לְשִׁבְעַת שָׁנִי הָרָעַב אֲשֶׁר תִּהְיֶיךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא תִפְרֹת הָאֶרֶץ בְּרָעַב: ^{לו} וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי פְּרָעָה וּבְעֵינֵי כָל עַבְדָּיו: ^{לז} וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כִּזָּה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: ^{לח} וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֶת כָּל זֹאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ: ^{לח} אֶתָּה תִּהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פִּידִי יִשָּׁק כָּל עַמִּי רַק הַכֶּסֶף אֶגְדֹּל מִמֶּךָ: ^{לח} וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף רָאָה נִתְּתִי אוֹתָךְ עַל כָּל אֶרֶץ

רש"י

לשונו. אינטיגנדר"א בלע"ז: (טז) בלעדי. אין החכמה משלי אלא אלהים יענה. יתן עניה צפי לשלום פרעה: (יח) דלות. כחוסות. כמו (ש"צ ד) ר' מדוע אתה ככה דל. דאמנון: ורקות בשר. כל לשון רקות שבמקרא חסרי בשר. ובלע"ז בלוש"ש: (כג) צנמות. לזמנא בלשון ארמי סלע. הרי הן כעץ בלי לחלוח. וקשות כסלע. ותרומנו נלן לקין. נלן אין בהן אלא הגן לפי שנתרוקנו מן הורע: (כו) שבע שנים' שבע שנים. כלן אינן אלא שבע. ואשר נשנה החלום פעמים לפי שהדבר מוזמן. כמו שפרש לו בסוף (פסוק לב) ועל השנות החלום וגו'. בשבע שנים הטובות נאמר (פסוק כה) הגיד לפרעה. לפי שהיה סמוך. ובשבע שני רעב נאמר (פסוק כח) הראה את פרעה. לפי שהיה הדבר מפלג ורחוק. נופל בו לשון מראה: (ל) ונשבח כל השבע. הוא פתרון הצליעה: (לא) ולא יודע השבע. הוא פתרון (פסוק כח) ולא נודע כי באו אל קרבנה: (לב) נבון. מוזמן: (לד) וחמש. כתרומנו וזרזון וכן (שמות י' יח) וחמושים: (לה) את כל אבל. שם דבר הוא. לפיכך טעמו באל"ף

ונקוד בפתח קטן. ואוכל שהוא פועל. כגון (ויקרא ז' כה) כי כל אכל חלב. טעמו למטה בפק ונקוד קמץ קטן: תחת יד פרעה. ברוסותו ובאורותיו: (לו) והיה האבל. הזכור כשאר פקדון הגזנו לקיום הארץ: (לח) הנמצא בזה. הנשכח כדון. אם נלך ונבקשו הנמצא כמוהו. הנמצא לשון תמיהה. וכן כל ה"א המשמשת בראש תבה ונקודה בחטף פתח: (לח) אין נבון וחכם במוך. לבקש איש נבון וחכם שאמרת. לא נמצא כמוך: (מ) ישק. יתון. יתפרנס. כל לרכי עמי יהיו נעשים על ידך. כמו (לעיל טו ז) וכן משק ביתי. וכמו (תהלים ז' ז') נשקו בר. גרמיון בלע"ז: רק הבסא. שיהיו קורין לי מלך: בסא. לשון שם המלוכה כמו (מלכים א' לו) ויגדל את כסאו מכסא אדני המלך: (מא) נתתי אתך. מניתי יתך. ואף על פי כן לשון נתינה הוא. כמו (דברים כ' יט) ולתתך עליון. בין לגדלה בין לשפלות נופל לשון נתינה עליו. כמו (מלאכי ב' ט) נתתי אתכם נבזים ושפלים: (מב) ויסר פרעה את טבעתו. נתינת טבעת המלך הוא אות למי שנתנה לו להיות שני לו לגדלה: בגדי שש. דבר חשיבות

מִצָּרִים: ^{מב} וַיֹּסֶר פְּרָעָה אֶת טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל יַד יוֹסֵף וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי שֵׁשׁ וַיַּשְׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל צוּאָרוֹ: ^{מג} וַיִּרְכַּב אֹתוֹ בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ וַיִּקְרָאוּ לִפְנֵי אַבְרָהָם וְנִתְּנוּ אֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם: מִד וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף אֲנִי פְרָעָה וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֵת רִגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: ^{מה} וַיִּקְרָא פְרָעָה שֵׁם יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנַח וַיִּתֵּן לוֹ אֶת אֲסֶנֶת בֵּת פּוֹטִי פְרַע כֹּהֵן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם: ^{מו} וַיֹּסֶף בֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעֵמְדוֹ לִפְנֵי פְרָעָה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פְרָעָה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: ^{מז} וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ בְּשָׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבָע לְקִמְצִים: ^{מח} וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל אֶכָל שְׁבַע שָׁנֵים אֲשֶׁר הָיוּ בָּאָרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן אֶכָל בָּעָרִים אֶכָל שָׂדֶה הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֶתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ: ^{מט} וַיַּעֲבֹר יוֹסֵף בָּר כָּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי חָדַל לִסְפֹּר כִּי אֵין מִסְפָּר: ^נ וַיִּלְוִיֹּסֶף יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים בְּטָרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ אֲסֶנֶת בֵּת פּוֹטִי פְרַע כֹּהֵן אוֹן: ^{נא} וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עַמְלִי וְאֵת כָּל בֵּית אָבִי: ^{נב} וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי הִפְרֵנִי אֱלֹהִים בָּאָרֶץ עֲנִי: ^{נג} וַתִּחְלִינָה שְׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבָע אֲשֶׁר הָיָה בָּאָרֶץ מִצְרָיִם: ^{נד} וַתִּחְלִינָה שְׁבַע שָׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא כְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב בְּכָל הָאֲרָצוֹת וּבְכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם הָיָה לֶחֶם: ^{נה} וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל פְּרָעָה לֵאמֹר לָלֶחֶם לָלֶחֶם וַיֹּאמֶר פְּרָעָה לְכָל מִצְרָיִם לְכוּ אֵל יוֹסֵף אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ: ^{נו} וַהֲרָעָב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתָּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרָיִם וַיַּחֲזֹק הָרָעָב בָּאָרֶץ מִצְרָיִם: ^{נז} וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשִׁבֹּר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרָעָב בְּכָל הָאָרֶץ:

רש"י

בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלירק: (מט) עד כי חדל לספר. עד כי חדל לו הסופר לספר, והרי זה מקרא קצר: בי אין מספר. לפי שאין מספר, והרי כי משמש בלשון דהא: (ג) במרם תבוא שנת הרעב. מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון: (גה) ותרעב כל ארץ מצרים. שהרקיע תבואתם שאזרו חוץ משל יוסף: אשר יאמר לכם תעשו. לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אלל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו, אמר להם למה לא לברתם בר, והלא הכריז לכם ששני הרעב באים, אמרו לו אספנו הרבה והרקיע, אמר להם אם כן כל אשר יאמר לכם תעשו, הרי גזר על התבואה והרקיע, מה אם יגזור עלינו וגמות: (נו) על כל פני הארץ. מי הם פני הארץ, אלו העשירים: את כל אשר בהם. כתרומתו די בהון עבדו: וישבר למצרים. שבר לשון מכר ולשון קנין הוא, כאלו משמש לשון מכר, (להלן מג ב) שברו לנו מעט אכל, לשון קנין, ואל תאמר אינו כי אם בתבואה, שאף ציין וחלצ מזני (ושעיה נה א) ולנו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב: (נז) וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף. (סרסו ופרסו וכל הארץ באו מזרים אל יוסף). אם תפרסו כסדרו היה לריך לכתוב לשבר מן יוסף:

הוא במלרים: רבד. ענק, ועל שהוא רחוק בטבעות קרוי רבד. וכן (משל ז טז) רבדתי ערשי, רלפתי ערשי מרלפות. בלשון משנה (מדות א ח) מקף רבדון של אבן, (וימא מג ב) על הריבד שבעורה, והיא רלפה: (מג) במררבת המשנה. השניה למרכבתו, המהלכת אלל שלו: אברד. כתרומתו דין אכל למלכא. כך בלשון ארמי מלך. בהשותפין (בבא בתרא ד א) לא ריכא ולא בר ריכא, ובדברי אגדה דרש ר' יהודה אברך זה יוסף שהוא אבר בחרמה ורך בשנים, אמר לו רבי יוסי בן דורמסקית עד מתי אחת מעות עלינו את הכתובים, אין אברך אלל לשון ברכים, שהכל היו נכנסין ויואלין תחת ידו, כענין שנאמר ונתון אותו וגו': (מד) אני פרעה, שיש יכולת בידי לגזור גזרות על מלכותי, ואני גזור שלא ירים איש את ידו: ובלעדיך. שלא ברשותך, דבר אחר אני פרעה אני אהיה מלך ובלעדיך וגו' וזהו דגמת (פסוק מ) רק הכסא: את ידו ואת רגלו. כתרומתו: (מה) צפנת פענח. מפרש הלפנות, ואין לפענח דמיון במקרא: פוטי פרע. הוא פוטיפר, ונקרא פוטיפרע על שנסתרם מאליו, לפי שלקח את יוסף למשכב זכר: (מו) ותעש הארץ. כתרומתו, ואין הלשון נעקר מלשון עשייה: לקמצים. קומץ על קומץ, יד על יד היו אולרים: (מח) אבל שדה העיר אשר סביבתי נתן בתובה. שכל ארץ וארץ מעמדת פירותיה ונותין

"ה' אלקי גדלת מאד... עשה אור בשלמה"

(תהלים קד, א-ב)

א ברכי נפשי את־יהוה יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: ב עשה־אור בשלמה נוטה שמים פריעה: ג המקרה במים עליותיו השם־עבים רכובו המהלך על־כנפי־רוח: ד עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט: ה יסד־ארץ על־מכוניה בל־תמוט עולם ועד: ו תהום בלבוש פסיתו על־הרים יעמדו־מים: ז מן־גערתך ינוסון מן־קול רעמך יחפזון: ח יעלו הרים ירדו בקעות אל־מקום זה | יסדת להם: ט גבול־שמת בל־יעברון בל־ישובון לכסות הארץ: י המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון: יא ישקו כל־חיתו שדי ישברו פראים צמאים: יב עליהם עוף־השמים ישכון מבין עפאים יתנו־קול: יג משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיה תשבע הארץ: יד מצמיח חציר | לבהמה ועשב לעבדת האדם להוציא לחם מן־הארץ: טו ויין | ישמח לבב־אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב־אנוש יסעד: טז ישבעו עצי יהוה ארזי לבנון אשר נטע: יז אשר־שם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה: יח הרים הגבהים ליעלים סלעים מחסה לשפנים: יט עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו: כ תשת־חשך ויהי לילה בור־תרמש כל־חיתו־יער: כא הכפירים שאגים לטרף ולבקש מאל אכלם: כב תזרח השמש יאספון ואל־מעונתם ירבעון: כג יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי־ערב: כד מה־בו מעשיה | יהוה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך: כה זה | הים גדול ורחב ימים שם־דמש ואין מספר חיות קטנות עם־גדלות: כו שם אניות יהלכון לויתן זה־יצרת לשחק־בו: כז כלם אלקי ישברון לתת אכלם בעתו: כח תתן להם ילקטון תפתח ידך ישבעון טוב: כט תסתיר פניך יבהלון תסף רוחם יגועון ואל־עפרם ישובון: ל תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה: לא יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו: לב המביט לארץ ותערעד יגע בהרים ויעשנו: לד אשירה ליהוה בחיי אומרה לאלהי בעודי: לה יערב עליו שיחי אנכי אשמח ביהוה: לה יתמו חטאים | מן־הארץ ורשעים | עוד אינם ברכי נפשי את־יהוה הללויה:

רש"י

(ב) עושה אור. ברכי נפשי את־יהוה (ד) עושה מלאכיו רוחות. עושה את הרוחות שלוחיו: (ו) תהום בלבוש כסיתו. זה דוגמת האמור במקום אחר (איוב ל"ח) בשומי ענן לבשו וגו'. תהום. הוא הים: על הרים יעמדו. מי אוקיינוס גבוה מכל העולם עומד על ההרים. וכן הוא אומר (עמוס ט) הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ אין שפיה אלא מלמעלה למטה: (ז) מן גערתך ינוסון. כשחמרת (בראשית א) יקוו המים ומאותו הקול יחפזון ונקוו אל מקום אשר יסדת להם: (ט) גבול שמת. להם החול אשר סביב שפתו: (יב) עליהם עוף השמים ישכון. על המעניות: מבין עפאים. ענפי אלנות וכן (דניאל ד) עפיה שפיר: (יד) מצמיח חציר וגו'. (טו) ויין. אשר ישמח לבב אנוש גם אותו יוציא מן הארץ: ושמן. להזהיל בו פנים: ולחם. אשר לב אנוש יסעד: (טז) עצי ה'. בגן עדן: (יז) צפרים יקננו. ישראל יסכו שם: יקננו. לשון קן לפור: (יח) הרים הגבוהים. ברא ליעלים: מחסה. כל לשון מחסה לשון

לל ומחבא שאדם מתכסה שם מן הזרם ומן המט' אבר' בלע"י: (יט) למועדים. למנות בו זמנים ורגלים: שמש ידע מבואו. אכל ירח לא ידע מבואו פעמים שבה בארובה פעמים שבה בקלרה: (ב) תשת חשך ויהי לילה. בכל יום אתה מחשיך ומעריב את השמש והיה לילה ובו תרמוש כל חיתו יער: (בב) תזרח השמש יאספון. במסתרים ונחבאים שם מבני אדם ולא כל אדם יולא לפעלו: (בד) קנייך. מקנה קנין שלך כמו (בראשית יד) קונה שמים וארץ הכל קנייך: (בה) ורחב ימים. רחב מקום לרי"ש בלע"י: (בו) לשחק בו. שלש שעות ביום כך אמרו רבותינו במסכת ע"א וכך מפורש בספר איוב התשחק בו כלפזר: (בט) תוסף רוחם. לשון כליון כמו (לעיל עג) ספו תמו: (ל) תשלח רוחך. בתחיית המתים: (לב) יגע בהרים ויעשנו. כמו שמפורש בסיני (שמות י"ט) והר סיני עשן כולו: (לג) בעודי. כמו בעודי חי (דברים ל"א): (לה) יתמו חטאים. חוטאים:

(מדרש רבה, בראשית ג, ד)

עין יוסף

מהיכן נבראת האורה האור הזה אינו אור המאורות הנזכר ברביעי. אלא אור הנברא תחלה לכל הדברים כדלעיל סי' א'. והוא אור הגנוז לנדיקים כדא' לקמן פ"א. על כן שאל מהיכן נבראת האורה. דליכא למימר דהיא מאור העליון. איך יאמר יי' אור. שורה על הויה חדשה:

רבי שמעון בן יהוידק שאל לרבי שמואל בר נחמן, אמר לו מפני ששמעתי עליך שאתה בעל אגדה, מהיכן נבראת האורה, אמר לו מלמד שנתעטף בה הקדוש ברוך הוא בשלמה והבהיק ויו הדרו מסוף העולם ועד סופו. אמרה ליה בלחישא, אמר לו מקרא מלא הוא (תהלים קד, ב): עומה אור בשלמה, ואת אמרת לי בלחישא, אתמהא.

"בי ה' אלקים הוא בחינת שם מלא, שהוא בחינת עלמא דאיתי"

(מדרש רבה, בראשית יג, ג)

ארץ אין מטר, ואין מטר אין ארץ, ואין אין שניהם אין אדם:

עין יוסף

מוזכר שם מלא בו' ה' אלהים: שעד שלא נשלם העולם לא יאות להזכיר עליו שם מלא כיון דהוה חסר. שם הויה ושם אלהים המה שני שמות טללים. שם ההויה שם הכולל על עצמותו יתברך. ושם אלהים הוא שם הכולל על פעולותיו כולם (פ"ח ומה"ק):

כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ (בראשית ב, ה), מוזכר שם מלא על עולם מלא. אמר רבי חלפאי בשם שהוא מוזכר שם מלא על עולם מלא כך הוא מוזכר שם מלא בירידת גשמים. אמר רבי שמעון בן יוחאי, שלשה דברים שקולין זה בזה, ואלו הן: ארץ, ואדם, ומטר. אמר רבי לוי בר חיאי ושלשתן משלש אותיות, ללמדך שאם אין

(זוהר בראשית, דף מח:)

ואמר עוד מה שכתוב יהו"ה אלהים היינו אור"א שהם ביחד שם מלא כי אבא סוד הרחמים שהוא שם הויה, ואימא סוד הדין שהוא שם אלהים, ושניהם הולכין לאתקנא לה בבלא כדי לתקן את המלכות בכלל הכ' בחינות רחמים ודין לזרז ההגהת העולם, ועל דא אתקריאת לכן נקראת המלכות חבמה ואתקריאת בינה בשם מלא יהו"ה אלהים, ואמר הטעם בגין דהוה בשם מלא יהו"ה אלהים בבלא בשלימו בתרי שמהן לפי שאבא ואימא בכל אחד לבדו יש בו גם כן שם מלא, כי בשם הויה שכתומה נכלל שם אלהים, וכן בשם אלהים שכתומה נכלל שם הויה, הרי שכל אחד מאור"א יש בו שם שמו, לכן גם המלכות הנבנית על יסוד זה אלו הכ' שמות. (רמ"ק מק"מ ומפרשים)

"ה' אלקי, דא שריותא דמהמנותא, סליקו דמחשבה דעלמא דאיתי"

(זוהר משפטים, דף צח:)

פ"י הפסוקים המובאים להלן, ה' אלהי גדלת מאד על ידי מעשיך אנו מבינים כי גדלת מאד, הוד והדר לבשת פ"י נתלבשת בלבושי מלכות ועי"ז יכירו בני אדם גדולתך, עטה אור כשלמה הקב"ה מלביש את העולם באור, כשלמה העוטפת את גוף האדם, נוטה שמים כיריעה נוטה את השמים סביב הארץ כאדם הנוטה יריעה, המקרה

במים עליותיו עשה תקרת עליותיו במים, והם המים העליונים אשר מעל השמים. שהם כתקרה לעליה, השם עבים רכובו להיות מרכבתו לכל אשר יחפוץ, המהלך על כנפי רוח מוליך את העבים במרוצה על ידי הרוח הנושב ומעופף כבעל כנף, עושה מלאכיו רוחות עושה הרוחות להיות שלוחיו. (מצודות)

פָּתַח הַסֵּבֶל וַאֲמַר מֶשֶׁכׁ יְהוָה אֱלֹהֵי גִדְלֶת מֵאֵד הוֹד וְהָדָר לְבָשֶׁת הִנֵּה הַקִּדִּים דְּרוֹשׁ זֶה לַפְּנֵי הַדְּרוֹשׁ שֶׁל הַתְּלַבֵּשׁת נִשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל בְּנִשְׁמֹת הַגִּרִּים, לַהּוֹרֹת כִּי כְמוֹ שְׁאוֹר אִם בָּהּ מִתְּלַבֵּשׁ בְּלִבּוֹשׁ הַסְּפִירוֹת הַמְּרוֹמֹז בְּמֶשֶׁכׁ הוֹד וְהָדָר לְבָשֶׁת, כְּמוֹ כֵּן כָּל נִשְׁמֹת הַגִּבְרָאִים לְרִיכִים לַהּתְּלַבֵּשׁ בְּלִבּוֹשִׁים, וּמִפְּרָשׁ אֵיךְ כָּל הַסְּפִירוֹת גִּרְמוֹזִים בְּפִסּוֹק זֶה, וְהֵיכָן חוֹ"ב שֶׁהֵם רֹאשִׁית הָאֲזִילוֹת כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי דָא שִׁירֻתָא דְּמַהֲיֻמְנוּתָא, הֵם סוּד תְּחִילַת עוֹלָם הָאֲזִילוֹת הַנִּקְרָא אֲמוּנָה, וְהֵיכָן חוֹ"ב שֶׁהֵם רֹאשִׁית הָאֲזִילוֹת כִּי יְהוָה הוּא חֲכָמָה, וְאֵלֶּה"י הוּא בִּינָה, וּמִפְּרָשׁ פְּלִיָקוֹ דְּמַחְשָׁבָה, עֲלִיית הַמַּחְשָׁבָה שֶׁהִיא הַחֲכָמָה שֶׁעֲלֶתָה לְהִיּוֹת רֹאשִׁית הָאֲזִילוֹת, כְּמֶשֶׁכׁ רֹאשִׁית חֲכָמָה, כִּי הַכֹּתֵר לֹא נִמְנָה בְּכָלל הַסְּפִירוֹת לִפִּי שֶׁהוּא נֶעֱלַם מֵאֵד, וְעֲלֵמָא דְּאֵתִי, וְסוּד עוֹלָם הַבָּא הוּא הַבִּינָה, וְהֵם רִוָּא תְּדָא בְּלָא פְּרִידָא סוּד אֶחָד בְּלֹא שׁוֹם פִּירִיד בִּינָה, כִּי הַחוֹ"ב הֵם תְּרִין רִיעִין דְּלֹא מִתְּפַרְשִׁין וְזוּ מוֹ, לִכֵּן עַל שְׂנֵיהֶם נִאֲמַר שִׁירֻתָא דְּמַהֲיֻמְנוּתָא, אֵיךְ עַל פִּי שְׂבָחָתָה רַק הַחֲכָמָה נִקְרָאת רֹאשִׁית.

וְאִמַּר עוֹד מֶשֶׁכׁ גִּדְלֶת הֵיכָן גְּדוּלָּה דָא שִׁירֻתָא דְּיִוְמָא קְדָמָא, וְזֶה הַתְּחִלָּה שֶׁל הו"ק שֶׁהוּא סוּד יוֹם רִאשׁוֹן שְׂבָחָד, כִּי הַשְּׂשָׁה קְלוֹת נִקְרָאִים שֶׁהֵם יָמִים עֲלִיוֹנִים, וְאֵינֶנּוּ יוֹמִין עֲתִיקִין, מִלִּשׁוֹן עֲתִיק יוֹמִין כְּלוֹמַר הַיָּמִים שֶׁל עוֹלָם הָאֲזִילוֹת, וְקֹלָה הַרְאָשׁוֹן הוּא סְטָרָא דְּיִמְיָא לֹד הַיָּמִין שְׂבָחָד דו"א, מֵאֵד, דָּא הוּא סְטָרָא דְּשְׂמָאלָא הוּא לֹד הַשְּׂמָאל דו"א שֶׁהוּא הַגְּבוּרָה, הוֹד וְהָדָר לְבָשֶׁת, אֵלֶּיךָ תִּרְיִן בְּדִי עֲרָבוֹת, אֵלֶּיךָ הֵם סוּד שְׁנֵי בְּדֵי עֲרָבוֹת שֶׁהֵם גִּלְגּוֹל וְהוֹד וְהִסּוּד כְּלוֹל בִּינָה, עַד הָבָא עַד כָּאן פֶּרַט הַכְּתוּב אֵת הַסְּפִירוֹת, דֵּהֵיכָן חו"ב וְחו"ג וְהֵיכָן דו"א.

וּמִפְּרָשׁ הַטַּעַם לָמָּה לֹא הִזְכִּיר אֵת הַתְּ"ת, וְדִלְגָּה מִגְּבוּרָה אֵל נו"ה, וְאִמַּר בִּינָן דְּמִטָּא לְגוֹ אֵילָנָא דְּחַיִּי כִּיוֵן שֶׁהֵגִיעַ הַכְּתוּב לְרִמּוֹ אֵת עֵץ הַחַיִּים שֶׁהוּא סוּד הַתְּפִאֲרָה, אֲתִמְּמָר, וְלֹא אֲתִתְּלַק לְמַהֲוִי בְּמִנְיָנָא הוּא נֶעֱלַם וְלֹא רָצָה לְהִיּוֹת נִחְשָׁב בְּמִנְיֵן כְּנִי"י שֶׁאֵת הַסְּפִירוֹת, בִּגְדִין תְּהִיָּא מֵאֵד בְּשִׁבְלֵי מֵאֵד הַהוּא, וְשׂוֹאֵל מֵאֵי מֵאֵד עַל אִיזוֹ סְפִירָה רִמּוֹ, וְאִמַּר שְׂמָאלָא, דְּכָל עֲנָפִין דְּלִתְתָּא הוּא הַגְּבוּרָה דו"א שֶׁהִיא הַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל כָּל הָעֲנָפִים דֵּהֵיכָן לְכָל הַגְּבוּרֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל מַעַה, וּבְכָלָא עֲנָפֵי מְרִירָא תְּדָא וּבְכָלָל הוּא עֵנֶף מֵרֵאשִׁית, שֶׁהוּא מֵרֵאשִׁית מֵרֵאשִׁית, וְהוּא שׁוֹרֵשׁ פּוֹרֵה רֹאשׁ וְלַעֲנָה הַמִּתְאַחֵז בְּצַעֲלֵי דֵינִים הַקְּדוּשִׁים כְּדִי לְהַצִּיָּא הַגְּבוּרֹת לִידֵי פּוֹעַל מִמֶּשׁ, וְעַל דָּא אֲתִמְּמָר תְּהִיָּא אֵילָנָא דְּחַיִּי וְעַל כֵּן לִפִּי שְׂגִם הַסְּ"מ גִּרְמוֹ בְּמֵלֶת מֵאֵד נֶעֱלַם הָעֵץ הַחַיִּים שֶׁהוּא הַתְּ"ת, וְלֹא בָּעָא לְמַהֲוִי בְּמִנְיָנָא דָּא וְלֹא רָצָה לְהִיּוֹת בְּמִנְיֵן זֶה שְׂנוֹכֵר בּוֹ מֵאֵד, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְאַחֵז בּוֹ הַחֲלוּשִׁים, עַד דְּאִתְּדָר בְּמִלְקָדְמִין עַד שֶׁחֹזֵר הַכְּתוּב לְחִשּׁוֹב בְּתְחִילָה מִתְּחִלַת הו"ק דֵּהֵיכָן מִהַחֲסָד, וְשִׁבְחָה בְּגוֹנוֹנָא אֲחֵרָא וְשִׁבְחָה אֵת הַסְּפִירוֹת בְּכַנּוּיִם אֲחֵרִים, וְאִמַּר, עֲשֶׂה אֹזֶר בְּשִׁלְמָא דָּא שִׁירֻתָא (וְקֵץ ע"פ) דְּיִוְמָא קְדָמָא וְזֶה הַתְּחִלָּה דֵּהֵיכָן יוֹם הַרְאָשׁוֹן שֶׁהוּא הַחֲסָד הַנִּקְרָא אֹזֶר שֶׁנִּבְרָא בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרָאשִׁית, וְדִלְגָּה אֵת הַגְּבוּרָה, וְאִמַּר מִיד נִזְשָׁה שְׂמִיָּם שֶׁהוּא הַתְּ"ת הַנִּקְרָא שְׂמִיָּם לִפִּי שְׂכּוֹל מִחוּ"ג שֶׁהֵם סוּד אֵשׁ וּמִים, הָבָא אֲתִתְּלַל שְׂמָאלָא כָּאן בְּת"ת בְּמֵלֶת שְׂמִיָּם נִכְלָלָה גַם הַשְּׂמָאל שֶׁהִיא הַגְּבוּרָה, וְלֹא אֲמַר מֵאֵד שְׂרומֵן עַל הַגְּבוּרָה לְדָרָה, אֵלֶּה אֲתִתְּלַל שְׂמָאלָא בְּיִמְיָא נִכְלָלָה הַגְּבוּרָה בְּחֲסָד שְׂבָחָה וְזֶה נִמְתָּקָה, לְמַהֲוִי נְהִיר בְּכָלָא דְּשְׂמִיָּם כְּדִי שֶׁהַגְּבוּרָה תֵּאָחַז מִהַחֲסָד בְּכָלל הַשְּׂמִיָּם שֶׁהוּא הַתְּ"ת.

(ב)

"והארץ הדרגל"י"

(ישעיה סו, א)

« כה אמר יהוה השמים כסאי והארץ הדרגל יאי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי: ^ד ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאם יהוה ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי: ^ה שוחט השור מכה איש וזבח השה ערף כלב מעלה מנחה דם חזיר מזכיר לבנה מברך און גם המה בחרו בדרכיהם ובשקוציהם נפשם חפצה: ^ו גם אני אבחר בתעלליהם ומגורתם אביא להם יען קראתי ואין עונה דברתי ולא שמעו ויעשו הרע בעיני ובאשר לא חפצתי בחרו: ^ז שמעו דבר יהוה החרדים אל דברו אמרו אחיכם שנאיכם מנדיכם למען שמי יכבד יהוה ונראה בשמחתכם והם יבשו: ^ח קול שאון מעיר קול מהיכל קול יהוה משלם גמול לאיביו: ^ט בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר: ^י מי שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ ביום אחד אם יולד גוי פעם אחת כי חלה גם ילדה ציון את בניה: ^{יא} האני אשביר ולא אוליד יאמר יהוה אם אני המוליד ועצרתי אמר אלהיה: ^{יב} שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה: ^{יג} למען תינקו ושבעתם משד תנחמיה למען תמצו והתענגתם מויו בבודה: ^{יד} כי כה אמר יהוה הנני נטה אליה פנהר שלום וכנחל שוטף כבוד גוים וינקתם על צד תנשאו

רש"י

דבריו: אמרו אחיכם, פושעי ישראל הנזכרים למעלה, ד"א אמרו אחיכם מגדיכם, אשר אמרו לכם סורו טמא (אכה ד): שנאיכם מנדיכם, האומרים קרב אלך אל תגש בי (לעיל סה), למען שמי יכבד ה', בגדולתו הקב"ה מתכבד שלמו קרובים לו יותר מכם: ונראה בשמחתכם והם יבשו, הגביא אומר אבל לא כן הוא כדבריהם כי בשמחתכם נראה והם יבשו למה כי קול שאון שלהם בא לפני הקב"ה ממה שעשו בעירו וקול יואל מהיכלו ומקטרג על מחריביו ואחרי כן קול ה' משלם גמול לאויביו: (ו) בטרם תחיל ציון חיל היולדת ילדה את בניה כלומר יתקבלו בניה לתוכה אשר הית' שוממה מהם ושכולה והרי הוא כאילו ילתן עכשיו בלא חבלי יולדה כי כל העכו"ם יביאום לתוכה: והמליטה זכר, כל ילידת דבר בלוע קרוי המלטה והמליטה אשקמו"ל בלעז: (ה) היוחל ארץ ביום אחד, היבוא חיל ליולדת לילד מלא ארץ בנים ביום אחד: (ז) האני אשביר ולא אוליד, האני אביא את האשה על המשבר ולא אפתח רחמה להוציא עוברת כלומר שמא אחתיל בדבר ולא אוכל לגמור והלא אני המוליד את כל היולדות ועכשיו שמא עלרתי בתמיה: (יא) משד, ל' שדים, תבוצו, שו"י"ר בלעז: מויו בבודה, מכבוד גדול הוא וממשמש לבא לה: ויז, אשמוצימ"ט בלעז: (יב) וכנחל שוטף, אני נוטה אליה כבוד גוים: על צד, על לדי

(א) השמים כסאי, איני לריך לבית המקדש שלכם: איזה בית, אשר הוא כדאי לשכינתי: (ב) ואת כל אלה, השמים והארץ ידי עשתה זאת אשר לימנתי שכינתי בתוכם כהיותכם נשמעים לי לפי שכן דרכי להביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי אבל עתה אין לי חפץ בכם שהרי שוחט השור הכה את בעליו וגזלו ממנו לפיכך זוכה השם דומה לפני כעורף את הכלב והמעלה את המגפה הרי הוא לפני כדם חזיר והמזכיר לבונה מקטיר לבונה כמו אזכרתה (ויקרא ה) והיתה ללחם לאזכרה (שם כד): (ג) מברך און, מברך אותי בתשורת אונם מברך און מתשיר אונם זה פירשו ולשון ברכה נופל בתשורה שהיא להקבלת פנים כמו קח נא את ברכתי (בראשית לג) עשו אחי ברכה ואלו אלי: גם המה בחרו בדרכיהם, הם חפצים בדרכים הללו הרעים וגם אני אבחר ואחפץ בתעלוליה' וא"ת מהו גם כן דרך לשון עברי לומר שני גמין זה אלל זה כמו גם בחור גם בתולה (דברים לג) גם לי גם לך (מלכים א ג) גם אהבה גם שגאה (קהלת ט) ל' ולא ימותו גם הם גם אתם (במדבר יח) אף כאלו הם בחרו וגם אני אבחר: (ד) בתעלוליהם, להיות עולל בם לשון כי התעללת בי (שם ט) ובגורותם, מה שהם יראים: יען קראתי, שמעו שמוע ושוכו אלי: ואין עונה, לאמר שמעתי: (ה) החרדים אל דברו, הדריקים הממהרים בחרדה להתקרב אל

ועל בְּרָכִים תִּשְׁעָשְׁעוּ: י' כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִּנְחַמְנוּ כֵּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ: יד וְרֵאִיתֶם וְשִׁשׁ לְבַבְכֶם וְעֲצָמוֹתֵיכֶם כְּדָשָׁא תִּפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יד יְהוָה אֶת עֲבָדָיו וְזָעַם אֶת אִיְּבָיו: טו כִּי הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכִסּוּפָה מִרְכַּבְתָּיו לְהָשִׁיב בַּחֲמָה אִפּוֹ וְגַעְרָתוֹ בְּלִהְבֵי אֵשׁ: טז כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחֶרֶבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר וְרַבּוֹ חֲלָלִי יְהוָה: יז הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל הַגְּנוֹת אַחֵר אַחַת בַּתָּוֶךְ אֲכָלִי בָשָׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהַעֲכָבֶר יִחְדּוּ יִסְפוּ נָאִם יְהוָה: יח וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי: יט וְשִׁמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל הַגּוֹיִם תִּרְשִׁישׁ פּוֹל וְלוֹד מוֹשְׁכֵי קִשְׁתׁ תָּבֵל וְיוֹן הָאֲיִים הִרְחָקִים אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעִי וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם: כ וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְּחָה לַיהוָה בְּסוֹסִים וּבָרֶכֶב וּבַצִּבְיִים וּבַכְּפָרִדִּים וּבַכְּרָפוֹת עַל הַר קֹדֶשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה: כא אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה: כא וְגַם מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר יְהוָה: כב כִּי כְּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִתְדָּשִׁים וְהָאָרֶץ הִתְדָּשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֲמָדִים לִפְנֵי נָאִם יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זֶרְעֶכֶם וְשִׁמְכֶם: כג וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בַּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבֹת בַּשְּׁבֹתוֹ יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה: כד וְיִצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתֶּם לֹא תָמוּת וְאֲשֶׁם לֹא תִכָּבֶה וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר:

רש"י

אומנים על גיססין: תשעשעו. תהיו משועשעין כדרך שמשעשעין את התינוק אישכני"ר בלעז: (יד) ונודעה יד ה'. בעשותו נקמותו ונוראותיו ידעו עבדיו את כח גבורת ידו: (טו) באש יבוא. בחמת אש יבוא על הרשעים: להשיב. לזרוז בחימה את אפו: (טז) בי באש. של גיהנם ה' נשפט עם לריו ולפי שהוא בעל דין ודין נופל בו ל' נשפט שאף הוא טוען טענותיו למלוא עוונם ופשעם וכן ונשפטי אתו (יחזקאל לח) הכני נשפט אותך (ירמיה כ) לשון וויכוח הוא דרישני"ר בלעז, ופשוטו כי באש ה' וחרבו נשפט כל בשר וכן רבים מסורסים במקראות: (יז) המתקדשים. המודמנים אני ואתה נלך ליום פלוני לעבוד לעכו"ם פלוגית: אל הגנות. שזרעין שם ירק ושם היו מעמידין עכו"ם: אחר. אחת. כמה שת"י סיעה בחר סיעה מתקדשים ומטהרים לעבוד סיעה אחר, שגמרה חזירתה את עבודתה: בתוך. בזמנע הגינה כן היה דרכם להעמיד: (יח) ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה וגו'. ואנכי מה לי לעשות מעשיהם ומחשבותיהם בזה אלי והיא תוקיני לקבץ את כל הגוים ולהודיע שמעיהם הכל ומחשבותם שהם חושבין למען (שמי) יכבד ה' יצינו שהוא שקר והיכן הוא אותו קיבוץ הוא האסוף שניבא

זכריה ואספתי את כל הגוים אל ירושלים (זכריה יד): וראו את כבודי. בהלחמי בהם במכת המק בשרו ועיניו ולשונו: (יט) ושמתי בהם אות וגו'. פליטים ינלו מן המלחמה ואני אשאירם כדי לילך לבשר לאיום הרחוקים את כבודי אשר ראו במלחמה ואף בזאתם פליטים אשים אחת מן האותות שנידונו חזיריהם בהם כדי להודיע לרחוקים במגפה זו נגפו הנובאים על ירושלים: (כ) ובצבים. הם עגלות מטוקסות במחילות ואהל ודומה לו שש עגלות לב (במדבר ז): ובברבורות. בשיר משחקים ומכרכרים כמו ודוד מכרכר (שמואל ב ו) עריפי"ר בלעז ומנחם פירשו לשון כבש כמו שלחו כר מושל ארץ (לעיל טז): באשר יביאו. מנחה בכלי טהור לרצון כן יביאו את אחיהם למנחת רצון: (כא) וגם מהם אקח לכהנים ללוים. מן העמים המביאים אותם ומן המובאים אקח כהנים ולוים ולפני גלוי הכהנים והלוים שבהם ואברור אותן מתוכן ויהיו משמשין לפני אמר ה' והיכן אמר הגסטרות לה' אלהינו (דברים כט) כך מפורש בלגדת תהלים: (כד) תולעתם. רמה האוכלת את בשרם: ואשם. בגיהנם: דראון. לשון בזיון, וי"ת כמין שתי תיבות די רליה, עד דיימרון עליהן לדיקא מיסת חזינא:

במפלא ממוך אל תדרש"

(חגיגה יב:יג.)

וה'שך וענן וערפל מקיפין אותו שנאמר (תהלים יח, יב):
 "ישת השך סתר סביבותיו סוכתו חשכת מים
 עבי שחקים". ומי איכא חשוכא קמי שמיא? והכתיב
 (דניאל ב, כב): "הוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה
 בחשוכא ונהורא עמה שרא! לא קשיא: הא בבתי גואי,
 הא בבתי בראי. ואמר רב אחא בר יעקב: עוד רקיע אחד
 יש למעלה מראשי החיות, דכתיב (יחזקאל א, כב): "ידמות

על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא". עד כאן יש
 לך רשות לדבר, מכאן ואילך אין לך רשות לדבר, שכן
 פתוב בספר בן סירא: במופלא ממוך אל תדרש,
 ובמכוסה ממוך אל תחקור. במה שהורשית התבונן, אין
 לך עסק בנסתרות:
 בבתי גואי. ונהורא עמה שרא: במופלא ממוך. צמודל ומופרש
 ממך שלא ראה הקב"ה לגלות לך:

"עון עקבי יספני"

(תהלים מז, ו)

א למנצח | לבני־קרח מזמור: ב שמעו־זאת כל־העמים האזינו כל־לשבי חלד: ג גם־בני אדם גם־בני־איש
 יחד עשיר ואביון: ד פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות: ה אטה למשל אזני אפתח בכנור חידתי: ו למה
 אירא בימי רע עון עקבי יסובני: ז הבטחים על־חילים וברב עשרם יתהללו: ח אח לא־פדה יפדה איש
 לא־יתן לאלהים כפרו: ט ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם: י ויחיעוד לנצח לא יראה השחת: יא פי יראה
 | חכמים ימותו יחד כסיל ובער יאבדו ועזבו לאחרים חילם: יב קרבם בתימו | לעולם משכנתם לדר ודר
 קראו בשמותם עלי אדמות: יג ואדם ביקר בל־ילין נמשל בבהמות נדמו: יד זה דרכם פסל למו ואחריהם
 בפייהם ירצו סלה: טו כצאן | לשאול שתו מות ירעם וירדו בם ישירים | לבקר וצורם לבלות שאול מזבל

רש"י

(ב) שמעו זאת כל העמים. לפי שמזמור זה מיוסד על בני אדם
 הנוטח' בעשרם אמר כל העמ' כלם לריכס יסור: חלד. היא
 הארץ על שם שהיא נושנת וחלודה, רדויל"א בלע"ז, ורבותיו
 פירשו על שם החולדה שהיא ציבשה ואינה בים דתנו רבנן כל
 שיש ציבשה יש בים חוץ מן החולדה: (ג) גם בני אדם. בני אברהם
 שנקראו האדם הגדול בענקים (יהושע י"ד) בני ישמעאל ובני קטורה:
 גם בני איש. בני נח שנקראו איש לדיק (בראשית ו'): (ד) והגות לבי.
 מחשבות לבי, תבונות הס: (ה) אטה למשל אזני. לדברי תורה
 שנקראת משל הקדמוני (ש"א כד). אפתח. לכס חידתי זאת ככנור
 וזו היא החידה למה אני לריך לירא בימי רע ביום פקודת עול לפי
 שעון עקבי יסובני עונות שאני דש בעקב שאני מזלזל בהם שהם
 בעיני עבדות קלות הם מרשיעות אותי בדין וכל שכן העשירים:
 (ז) הבטחים על חילים. ומה בלע צממונס הלא: (ח) אח. לא
 יוכל לפדות את אחיו צממונו לפי שאם באים לפדות איש את אחיו

יתקיר פדיון נפשם מכל הון לפיכך על כרחו חלד הוא לעולם
 מלפדותו: (ט) ויקר. (שיחיה ללנח ולא יראה השחת) ומנחם חזרו
 לשון מניעה כמו חוקיר אנוש מפז (ישעיה יג) והלכתי עמל' צחמת
 קרי (ויקרא כו). כלומר וימנע פדיון נפשם: (יא) כי יראה חכמים
 ימותו. ואין יעלוין מן המות לפיכך ע"כ הוא חלד ליגע ולערוח
 על פדיון אחיו: חילים. צממונס, צחכמים נאמר מיתה שאינם מתים
 בעה"ז אלא הגוף בלבד וכנסול ובער נאמר אבידה: (יב) קרבם
 בתימו לעולם. מחשבותם לנבות להם צחים שיתקיימו לעולם:
 קראו בשמותם. את צחיהם שהם צוגים למנע יהיה להם לזכרון
 ויקרא שם העיר כשם צוג חנוך ובראש' (ו) אנוכיונס צנה אנוכיא
 סליקוס צנה סליקיא: (יג) ביקר. לשון יקר ותפארת. (סא"ל) נמשל.
 לשון משל: נדמו. לשון דממה: (יד) בסל. שעות: ואחריהם בפייהם
 ירצו סלה. והבאים אחריהם ידברו בהם ויספרו צפיהם מה אירע
 לראשונים: ירצו. לשון הרגלת דברים, רטרירונ' ש בלע"ז, וחז"ל

לֹא: טו אַךְ-אֱלֹהִים יַפְדֶּה נַפְשִׁי מִיַּד-שָׂאוֹל כִּי יִקְחֵנִי סֵלָה: יז אֶל-תִּירָא כִּי-יַעֲשֶׂר אִישׁ כִּי-יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ:
יח כִּי לֹא בַּמּוֹתָיו יִקַּח הַכֹּל לֹא-יִרְדַּ אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ: יט כִּי-נַפְשׁוֹ בַּחַיִּיו יִבְרָךְ וַיִּזְדָּךְ כִּי-תִיטֵּיב לָךְ: כ תָּבוֹא עַד-דּוֹר
אָבוֹתָיו עַד-נֶצַח לֹא יִרְאוּ-אֹר: כא אָדָם בִּיקָר וְלֹא יִבִּין נִמְשָׁל כְּבִהְמוֹת נִדְמוֹ:

רש"י

פירשו זה דרכם של רשעים שסופם אבודים אבל כסל למו חלב יש להם על כסליהם ומכסות את כליותיהם ואינן יועלות אותם לשום מרעם ושמא תאמר שכחה היא להם על ששכחו שסופם למות ת"ל ואחריהם צפיהם ירצו כלומר יום אחריתם תמיד צפיהם ואין חרדים ממנו: (טו) בצאן לשאול שתו, כלאן המתאסף לדיר כן הם לשאול, שתו דגשות תי"ו במקום תי"ו שגייה לשאול שותתו לשון שותיה של שאול למדרגה התחתונה וכן שתו בשמים פיהם (לקמן ע"ג) גם הוא לשון שותת, קבעו בשמים פיהם לשונם הרע: מות ירעם, מלאך המות יאכלם, ואל תתמה על לשון אכילה זו שכן מזינו במקום אחר (איוב יח) יאכל דדיו כבור מות, ל"א לשון ראייה כמו הירוע ברזל (ירמיה טו) וירדו בהם ישירים לבקר, ליום הגאולה כשזרח בקרם של ישראל יהיו רודים בהם כמו שנא' ועסותם רשעים וגו' (סוף מלאכי) ויצורם לבלות שאול, נורתם של

"וּבִמְנוֹן רְשָׁעִים תִּחְסָר"

(משלי יג, כה)

כה צִדִּיק אֶכֶל לְשֹׁבַע נַפְשׁוֹ וּבִמְנוֹן רְשָׁעִים תִּחְסָר:

רש"י

(כה) לשובע נפשו, דומה שיהא שבע (סא"ל ונכתב תחתיו): תחסר, אינו דומה שיהא שבע:

"אֶצְלָם מְאֹרֶת חֹסֶר"

(בראשית א, יד)

יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים

רש"י

(יד) יהי מארת וגו', מיום ראשון נבראו, וברציעי לילה עליהם להתלות ברקיע, וכן כל תולדות שמים וארץ נבראו ביום ראשון, וכל אחד ואחד נקבע ביום שנגזר עליו, הוא שכתוב את השמים, לרבות תולדותיהם, ואת הארץ, לרבות תולדותיה: יהי מארת, חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה ליפול אסכרה בתינוקות, הוא שגנינו

וְשָׁנִים: טו' וְהָיוּ לְמֵאוֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ וְיִהְיֶיכּוֹן: טז' וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת-הַמֶּאֱוֹר הַגָּדֹל לְמַמְשִׁילַת הַיּוֹם וְאֶת-הַמֶּאֱוֹר הַקָּטָן לְמַמְשִׁילַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: יז' וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ: יח' וְלַמָּשָׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלַהֲבַדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בֶּיטָבוֹב: יט' וַיִּהְיֶעֱרֹב וַיִּהְיֶבֶקֶר יוֹם רְבִיעִי:

רש"י

הקב"ה, אין אדם לריבין לדאוג מן הפורענות: ולמועדים. על שם העתיד, שעתידים ישראל להטוות על המועדות, והם נמנים למולד הלכנה: ולימים, שמוש החמה חלי יום ושמוש הלכנה חלי יום שלם: ושנים, לסוף שס"ה ימים (ס"א ורביע יום), יגמרו מהלכתם כ"ב מזלות המשרתים אותם, והיא שנה, (ס"א והוא שס"ה יום ורביע

יוס) וחזרים ומתחילים פעם שניה לסבב בגלגל כמהלכן הראשון: (טו) והיו למאורות. עוד זאת ישמשו שיארו לעולם: (טז) המארת הגדולים, שוים נבראו, ונתמעתה הלכנה, על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים ששתמשו ככתר אחד: ואת הבורבים, על ידי שמייעט את הלכנה, הרבה לזאיה להפסי דעתה:

(וזהר בראשית, דף לג:)

יְהִי מְאֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ מִפְרֵשׁ לִמָּה יִהְיֶה מְאֹרֹת הַסֵּךְ הֵייוֹ שְׁחֹסֵר ו' כְּדִלְקֻמֶּן, רַבִּי חֲזַקְיָה אֲמַר מְאֹרֹת הֵייוֹ מְאֹרֹת הַקֶּטָן שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וְשְׁחֹסֵרָה ו' הֵייוֹ מִפְנֵי שְׁחֹסֵרָה מִמֶּנָּה הָאֵרֶה שֶׁל ז"ל שֶׁהוּא סוּד אוֹת ו' דָּס הו"ה, וְהוּא בִּזְמַן דְּשִׁדְיָא בִּיהַ תּוֹקְפָא דְּרִינָא כְּשֶׁשׁוֹרָה צֶה תּוֹקֵף הַדִּין, קִיִּלְטָא דְּרִינָא וְהוּא קְלוּטָה מִהַדִּינִים הַנֶּאֱחָזִים צֶה, רַבִּי יוֹסִי אָמַר הוּא פְּלִיג וְאִמֵּר, מֶה שְׁכֻזֵּב יְהִי מְאֹרֹת הַטַּעַם שֶׁהַמַּלְכוּת הִיא חֹסֵרָה ו', לְתַתָּא אִיחִי סִיחֲרָא לִפִּי שֶׁהַמַּלְכוּת הַנֶּקֶרֶת יֵרַח צֶסוּד מְאֹרֹת הַקֶּטָן כִּי לִפְעָמִים הִיא יוֹרֶדֶת לַטַּעַם צֶעוֹלֶס הַצְרִיחָה, דְּבָהּ תִּלְיָא אֶסְבְּרָה לְרַבִּי עֲלִמָּא צֶה תִּלְיָה אֶסְכְּרָה לַחֲנוּקָה שֶׁצֶעוֹלֶס, וּמִפְרֵשׁ הַטַּעַם וְבָהּ תִּלְיָא מְאֹרֹת לִפִּי שֶׁצֶה תִּלְיָה הַלִּילִית הַאֲרוּרָה הַנֶּקֶרֶת מִאֲרֵת שֶׁהִיא הַמִּצִּיחָה מִאֲרֵת וְהַאֲסְכְּרָה לַחֲנוּקָה, וְלִכֵּן יִכּוֹלֶה הַלִּילִית לֶאֱחָזֵר בְּגִין דְּאִיחִי נְהוּרָא זִמְרָא מְבָל נְהוּרִין לִפִּי שֶׁהַמַּלְכוּת הִיא אֹר הַיּוֹתֵר קָטָן מִכֵּל הַסְּפִירוֹת, וְזִמְנִין דְּאֵתְחַשְׁבָּא וְלֹא מְבָלָא נְהוּרָא וְעוֹד יוֹתֵר שֶׁלִּפְעָמִים הִיא נַחֲשֶׁכֶת לַגַּמְרִי וְלֹא מְקַבֵּלֶת שׁוֹם אֹר וְאִלּוּ הַקְּלִיפָה יִכּוֹלֶה לֵינֵק מִמֶּנָּה, וְלִכֵּן מִאֲרֵת חֹסֵר ו' מִלִּשׁוֹן מִאֲרֵת הַתִּלְיָה צֶה. (רמ"ק ומק"ט)

"מִאֲרֵת ה' בְּבֵית רָשָׁע"

(משלי ג, לג)

לִּי מִאֲרֵת יְהוָה בְּבֵית רָשָׁע וְגוֹה צְדִיקִים יִבְרָךְ:

מלבי"ם

"מִאֲרֵת ה' בְּבֵית רָשָׁע": שגם אם תראה שהרשע יש לו בית קבוע דע כי יחול בו מארת ה' להקטינו ולחסרו ולהאבדו, "ונוה צדיקים יברך", הצדיקים הגם שאין להם בית קבוע רק נוה, שמורה על נוה צאן ואהל עראי, בכ"ז גם הנוה שלהם יברכהו ה'. החומס נפשו על ידי מדת הלצנות שדרכו להתלוצץ על חקי החכמה מצד שאינו יודע להם טעם וידמה בגאותו שכל דבר שהוא אינו משיג טעמו אין בו ממש, ועז"א.

מצודת ציון

מִאֲרֵת. מִלִּשׁוֹן אֲרוּר: וְגוֹה. מְדוּר, כְּמוֹ (וְרִמְיָהוּ מַט'): "נוֹה אֵיטָן".

מצודת דוד

מִאֲרֵת ה'. ר"ל: הַעוֹשֵׁר אֲשֶׁר צִבִּית רָשָׁע קָלַלֶת ה' הִיא, כִּי שְׁמוּרָה לְרַעְתּוֹ, וְתַחֲשָׁב אִלֵּךְ לְקָלָלָהּ: יִבְרַךְ. מוֹסֵב עַל ה', לומר שֶׁהוּא יִבְרַךְ אֶת אֲשֶׁר צִוּה הַצְדִּיקִים, ר"ל: לְבַרְכָּה תַּחֲשָׁב, כִּי שִׁפְעִיו מְטוֹבֵס לְדַל וּקְבִלוֹ גְּמוּל:

(א) במסדר מירושלים וגו'. כולה מפורשת במסכת חגיגה שמנה עשר קללות קלל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר

ג גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן: ג שר-חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש: ד ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו-בם: ה ונגש העם איש באיש ברעהו ירהבו הנער בזון והנקלה בנכבד: ו כי-יתפש איש באחיו בית אביו שמלה לכה קצין תהיה-לנו והמכשלה הזאת תחת ידך: ז ישא ביום ההוא | לאמר לא-אהיה חבש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימני קצין עם: ח כי כשלה ירושלים ויהודה נפל כי-לשונם ומעלליהם אלהיהם למרות עני כבודו: ט הכרת פניהם ענתה בם וחטאתם כסדם הגידו לא כחדו אוי לנפשים כי-גמלו להם רעה: י אמרו צדיק כי-טוב כי-פרי מעלליהם יאכלו: יא אוי לרשע רע כי-גמול ידיו יעשה לו: יב עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו עמי מאשריך מתעים ודרך ארתיך בלעו: יג נצב לריב יהוה ועמד לדין עמים: יד יהוה במשפט יבוא עם-זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם: טו מה-לכם תדכאו עמי ופני עניים תטחנו נאם-אדני יהוה צבאות: טז ויאמר יהוה יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה וטויות גרון ומשקרות עינים הלוד וטפף תלכנה וברגליהם תעכסנה: יז ושפח אדני

רש"י

בסדום הגידו, לא כחדו צפרהס'א עשו: (י) אמרו, למי שהוא לדיק כי טוב עשה: (יא) אוי לרשע רע, שהוא רע לעצמו ורע לאחרים גורם רעה לו ולאחרים בתנחומא והמקרא מוסב על אמרו לדיק כי טוב לו ואוי לו לרשע רע: (יב) נגשיו מעולל, לזנים הם: ונשים משלו בו, נשים נואפות משלו בו כמו שאמר למטה יען כי גבהו בנות ציון והטו לבם לרעה (לפיכך כל חלשים משלו בו) ויונתן תירגם לשון (נושים): מאשריך, מדרייך שיש להם לאשרך בדרך טוב הם מתעים אותם: בלעו, קלקלו: (יג) נצב לריב, עמידה זו לשון עכבה: (יד) ה' במשפט יבוא עם זקני עמו, שה' להם למחות, ולעכו"ם אומר אתם צברת' את כרמי אני קנפתי מעט ואתם עזרתם לרעה: גזלת העני, דור שהיו עניים צמעים מוצים כל זה במדרש אגדה ולפי משמעות פשוטו כל הענין על ישראל ועומד לדין עמים הם השבטים: ואתם בערתם הכרם, הזקנים והשרים אכלו את שאר העם: (טז) מלכם, כמו מה לכם: תטחנו, תכתתו ותמעטו לבנות בדינם: (יז) ויאמר ה', על הגשים אשר משלו בעמי יען פילות נכריות קליעת שערות כי גבהו וגו': ומשקרות עינים, לשון הבטה ד"א לזכיות עיניהם בסיקרא ובכחול: הלוד וטפף תלכנה, לשון דבר קף על גבי חבירו כמו (דברים יא) אשר הלץ ומתרגמין דלטיף כד היתה ארוכה מהלכת בין שתי קצרות כדי שחאה נראית לפה למעלה מהם ויונתן תירגם ובפתחן מקפן, היו קושרות פילות נכריות קליעת שערות תלושין כורכות עם קליעותיהן שיראו גסות וטפופות: וברגליהם תעכסנה, כשהיו עוזבות בשוק אלל בחורי ישראל דורסתו ברגלו ורמזתו לז חיצת נואפות כדי להבעיר בו יצר הרע כעכס זה של נחש: עכבם, הוא ארס של נחש: (יז) ושפח, לשון לרעת כמו (ויקרא יג) מספחת היא ועל שנתכז בש"ן דרשו בו רבותינו שתעשנה שפחות מכודנות ויש שדרשוהו שהרבה בהן משפחות משפחות של כנים פתחן יערה.

ירבהו הנער בזון והנקלה בנכבד: (ג) יועץ, יודע לעבר שנים ולקבוע חדשים: וחכם חרשים, ששפותח בדברי תורה נעשו הכל כחרשים: ונבון לחש, ראוי למסור לו סתרי תורה שנתנו בלחש כגון מעשה בראשית ומעשה מרכבה: (ד) ונתתי נערים שריהם, אלו בני אדם המנוערים מן המצות: ותעלולים ימשלו בם, שועלים בני אדם חלשים ואני אומר לפי פשוטו תעלולים לזני בני אדם המתעוללים בהן ומבזין אותם כמו (איוב טו) ועוללתי בעפר קרני את אשר התעללתי (שמות י) (ה) ונגש העם, יהיו דחוקין וגושיין זה על זה בתיגור וסירוס: ירהבו הנער בזון, יתגדל הנער על הזקן: והנקלה בנכבד, כפשוטו ומדרשו יבא מי שחמורות דומות עליו כקלות וירבה במי שהקלות דומות עליו ככבדות: (ו) כי יתפש איש באחיו, כאשר יתפוש איש באחיו בבית אביו לאמר עשיר אתה בתורה ומחורות היא בידך כשמלה: קצין תהיה לנו, ותלמדנו: והמכשלה הזאת, שאנו נכשלים בה באיסור או בהיתר בטומאה או בטהרה תחת ידך הוא שאתה יודע להורות לנו, דבר אחר שמלה כך להלביש ערום והמכשלה (פילגנ"א בלע"ז) מחסרוני שאני מחוסר לחם תחת ידך להספיקי ולקך קצין תהיה לנו והוא משיב בביתי אין לחם ואין שמלה ומה טיבי לקצין: (ז) ישא ביום ההוא, אין ישא אלא לשון שבויה הוא ישבע להם לא אהיה חובש לא אהיה מחובשי בית המדרש ובביתי אין לחם ושמלה אין בידי לא טעם משנה ולא טעם אגדה, דבר אחר לפי פשוטו לא אהיה חובש לא אהיה שופט שהוא חובש את הגדולים בבית הסוהר: (ח) בי בשלה ירושלים, כולם חסירים ונפולים ואין עוזר זה לזה ולמה כי מאנו לשמוע ועתה כולם מכעיס': בי לשונם ומעלליהם אל ה', לנגדו להכעיסו: למרות עיני כבודו, להקניט לפני כבודו ד"א עיני כבודו: (ט) הברת פניהם, עון שהם מכירים פנים בדין היא ענתה צם לפני, ל"א הכרת פניהם ניכרים הם בעזות פניהם:

קִדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן וַיְהִיָּה פִתְּחָן יַעֲרָה: י' בַּיּוֹם הַהוּא יִסִּיר אֶדְנִי אֶת תַּפְאֲרַת הָעֵכָסִים וְהַשְּׁבִיכִים וְהַשְּׁהֲרִיגִים: י"ט הַנְּטִיפוֹת וְהַשִּׁירוֹת וְהַרְעָלוֹת: כ' הַפְּאָרִים וְהַצְעָדוֹת וְהַקְשָׁרִים וּבִתֵּי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְחָשִׁים: כא הַטְּבָעוֹת וְנִזְמֵי הָאָף: כב הַמְחַלְצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת וְהַמְטַפְחוֹת וְהַחֲרִיטִים: כג וְהַגְלִינִים וְהַסְדִּינִים וְהַצְנִיפוֹת וְהַרְדִּידִים: כד וְהִיָּה תַּחַת בָּשָׁם מִקְרָה וְתַּחַת חֲגוּרָה נִקְפָּה וְתַּחַת מַעֲשָׂה מְקַשָּׁה קֶרֶחַה וְתַּחַת פְּתִיגִיל מַחְגֶּרֶת שֶׁק כִּי־תַּחַת יָפִי: כה מִתֵּי־בַחֲרָב יִפְּלוּ וּגְבוּרָתָךְ בְּמִלְחָמָה: כו וְאֲנִי וְאֶבְלֹו פְתַחֲהָ וְנִקְתָּהּ לָאָרֶץ תִּשָּׁב:

רש"י

כליהן יערה ל' ארמי היא פתח אוכמא הן היו אומרות ימרה יחשה מעשהו שר רואה אותו וטול אותו כשצא הפורענות היו שרי ג' נטלין אותן להיות לנשים מחמת יופין. ורמו הקב"ה והיו שופעות כאדם המערה מכלי אל כלי וכאשר נענשו בדם נדה והיו נמאסות עליהן ומשליכן אותן לארץ מעל קרונות שלהן. וי"ת יקרהן יעדי: פתחן. ל' רוחב ג' גודל: (יה) ביום ההוא. לעת' לצא כשיצא הקב"ה להשיב את ישראל אליו יסיר ה' מהם את תפארת העכסים שלא יחולו תפארתם בנוי תכשיטי נשים ודברי נבלה: העכבים. המגעלים אשר ברגליהם אשר בהם תעכסנה: והשביבים. מיני שצכה לתכשיטי הראש והרבה יש בלשון משנה שבים של שצכה: והשהרונים. יונתן תירגס וסבכאי: (יש) הנטיפות. עונקיא לשון ענקים לגרורותיך (משל ל') ולשון נטיפות ע"ש שתלויות על הזואר ונוטפות על החזה והן כמין מרגליות נקובות וחרוזות בחוט ובלע"ז מושטינלל"ש: והשרות. למידי הזרוע דמתרגס ושיריא: והרעלות. לניף שמלטיפות כל פרטופיהם חוץ מגלגל העין כדי שיתאוו אדם ליוון במראות הלסתות (סל"ל) ל"ל והרעלות מיני סרבליס נאים להתעטף בהן ובל' משנה יש מדיות רעולות במס' שבת: (ב) הפארים. תרגום כליליא כמו (שמות לו) פארי המגבעות: והצעדות. אלערה של שוקים: והקשורים. כמשמעו קשורי' קלרי' שקושרי' בהן שערן ויש שעושין אותן מזהבים פרישי"ל בלע"ז: ובתי הנפש. שכנגד הלז נוסק"ל בלע"ז: והלחשים. נומי האוזן מקום שלושין לה שם: (בב) המחלצות. כיתוביא כמו (שמואל ב) וקח את חלליתם שהגוף מלוכש בהם וכשפושטין אותם חולצין אותם מן הגוף: והמעטפות. מלעות המטה כתרוממו ושיפויא: והמטפחות. מפות: והחרישים. תרגומו מחכיא דפוס של בית הרכס כדמתרגמין וכומז

(יומא לה:)

אמר רבי אלעזר: מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים, ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לרשעים, מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים, דכתיב: "כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'", וכתיב בתריה: "ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה". ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים, דכתיב: "ואנשי סדום רעים וחטאים לה". וה' אמר אל אברהם אחרי הפדר לוט מעמו". אמר רבי אלעזר: אפילו בשביל צדיק אחד עולם

נבִּרָא, שְׁנֵאמֵר: "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בִּי מִוֶּבֶן, וַאֲיֵן
מִוֶּב אֱלֹהֵי צְדִיק, שְׁנֵאמֵר: "אִמְרוּ צְדִיק בִּי מִוֶּב":
מברכתן של צדיקים בו'. במקום שהקצ"ה מזכיר את הצדיקים

"צָרִיד לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ לְצִדְקָה. וְזֶה בְּחִינַת: נוֹמָה שָׁמַיִם בִּירֵיעָה"

(תיקון ה, דף יט:)

וְדָא אִיהוּ וְהוּא הַסּוּד מִשְׁכַּן נוֹמָה שָׁמַיִם בִּירֵיעָה ז"ל הַנִּקְרָא שָׁמַיִם נוֹמָה וּפּוֹשֵׁט אֶת יְסוּדוֹ כְּהַתְפַּשְׁטוֹת הִירֵיעָה, דְּוַדָּא
בְּדִא אִיהוּ נְהִירָא בְּגוֹוִנֵין דִּילָהּ כִּי וְדָא כְּהַמְלָכוֹת מֵאִירָה בְּגוֹוִנִים שְׁלֵה, דְּהֵיִינוּ עַל יְדֵי עֲלִיַּת הַמֶּן שֶׁל מַעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי זֶה תִּמְלֹא חֵן צַעֲיֵי ז"ל אֶתְמַר בָּהּ (בראשית ט ז) אִזּוּ נִאמַר בָּהּ וְדָא אִיהוּ לְזִכְרוֹ בְּרִית עוֹלָם וְהֵיִנוּ
וְדָא אִיהוּ בְּתַבְשִׁימָהּ, כְּכֹלָה דְּמִתְקַשְׁמָא לְגַבִּי בְּעֵלָה וְרִאִיתִי לְאוֹת ה' דְּמִלְכוֹת בְּתַכְשִׁימִים שְׁלֵה, כְּכֹלָה הַמִּתְקַשְׁמֶת כְּדִי
שֶׁתִּמְלֹא חֵן צַעֲיֵי בְּעֵלָה, וְעַל יְדֵי זֶה לְזִכְרוֹ "בְּרִית עוֹלָם" שֶׁז"ל יִתְחַד עִמָּה עַל יְדֵי הַיְסוּד הַנִּקְרָא בְּרִית, (ה'צ קטט א וְהַלָּה) וְהֵיִנוּ
וּמִיָּד נוֹמָה שָׁמַיִם בִּירֵיעָה וּמִיָּד ז"ל נוֹמָה וּפּוֹשֵׁט אֶת הַיְסוּד שֶׁל הִירֵיעָה, דְּאִתִּי בְּעֵלָה לְגַבִּי וְאִזּוּ בָּא אֵלֶיהָ בְּעֵלָה ז"ל
לְהַתִּי חַד עִמָּה. (שפ"ר ומפרשים)

וְדָא אִיהוּ רִוָּא דְּבִין תְּמִידָה דְּאִיהוּ ו' וְזֶה הוּא הַסּוּד שֶׁל קו הַמְדָה שְׁהוּא ו', שְׁהוּא הַיְסוּד דְּז"ל (שְׁנֵאמֵר גַּם כִּן קו הַמְדָה, לִפִּי
שְׁמוּדָה אֶת שִׁיעוֹר הַטֶּפֶה שְׁטוֹן לְמִלְטוֹת), (ה'צ הַגְרָא) מִיָּהּ הַיְסוּד דְּאִימָא שְׁבַדְעַת דְּז"ל הַנִּקְרָא מְדָה לִפִּי שְׁמוּדָה
שִׁיעוֹר הַחֲסָדִים וְהַגְבּוּרִים כְּמָה לְהַשְׁפִּיעַ לְכָל סְפִירָה, דְּאִיהוּ ו' שְׁהוּא סוּד אוֹת ו' עַל שֶׁ שְׁכּוֹלֶלֶת ו' בְּחִינַת שֶׁל הַחֹג, וְלְכַתֵּר
דְּאִיהוּ נְטִילָא שְׁמָא קְדִישָׁא וְלֵאחֲרֵי שְׁהַמְלָכוֹת נְטִילָה אֶת הַשֵּׁם הַקְדוֹשׁ הוּא"ה כְּמַפּוֹרֵשׁ לְקַמֵּן, כִּי הַטֶּפֶה עֲלָמָה הוּא לֹרֶת
אוֹת ו' שְׁכּוֹלֶלֶת אֶת הַחֲמִשָּׁה חֲסָדִים שְׁהֵם סוּד אוֹת ה' הַרְאִשׁוֹנָה, וּמִקְבֵּלֶת אוֹתָם מִן הַיְסוּד דְּז"ל שְׁהוּא ו', וְהַמְלָכוֹת עֲלָמָה הוּא
סוּד ה' הַאֲחֵרוֹנָה, הִרִי יֵשׁ זֶה שֶׁ הוּא"ה, אֶתְעַבְּרִית אִיהוּ מִיָּהּ תְּתָא לְעִילָא אוֹ הוּא נַעֲשִׂית מְדָה מְלֻמְטָה לְמַעְלָה,
וּר"ל הוּא מוֹדֶדֶת אֶת הַסְפִּירוֹת מְלֻמְטָה לְמַעְלָה עַד הַכֶּתֶר בְּסוּד אוֹר חוּצָה. (שפ"ר וְהַגְרָא ומפרשים)

וּמִמִּשְׁיָן וְאִמֵּר בְּמָה דְּנִקְוָדָה ו' כְּמוֹ שְׁנִקְוָדָה שְׁהוּא הַיְסוּד דְּאִימָא שְׁבַדְעַת דְּז"ל הוּא ו' עַל שֶׁ שְׁכּוֹלֶלֶת בְּחוּכָה אֶת טַפַּת הַחֹג,
אִיהוּ מִיָּהּ לְעֵשֶׂר יְרִיעָן וְהַיְסוּד דְּאִימָא הוּא מְדָה הַמּוֹדֶדֶת לְהַשְׁפִּיעַ אֶת הַחֲסָדִים וְהַגְבּוּרִים בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּז"ל הַנִּקְרָאוֹת
יְרֵיעוֹת, כִּי כָל סְפִירָה דְּז"ל הוּא סוּד אוֹת ו', וְאוֹת ו' מִתְפַּשְׁטָה כְּעֵין יְרֵיעָה, בְּדִא אִיהוּ אִמָּה מְסִיבָא דְּאוֹת ו' כִּךְ הַמְלָכוֹת
כְּשֶׁמִּקְבֵּלֶת אֶת הַטֶּפֶה מִן יְסוּד דְּז"ל נִקְרָא אִמָּה שְׁהוּא ו' טַפְחִים, עַל שֶׁ הוּא וְעִירָא שְׁבִיבִיד דְּז"ל, בְּלִילָא מִעֵשֶׂר אִמּוֹת
הוּא נִכְלָלֶת מִעֵשֶׂר אִמּוֹת בְּסוּד ו', כִּי הַמְלָכוֹת כְּלוּלָה מִעֵשֶׂר סְפִירוֹת, הִרָא הוּא דְּבִתִּיב וְזֶה שְׁכֻתוֹב (שְׁמוֹת בּו ז) עֵשֶׂר אִמּוֹת
אֲרִךְ הַקְרִישׁ, וְדָא ו' הַעֲשֶׂר אִמּוֹת הוּא ו', כְּנֶגֶד אוֹת ו' דֶּשֶׁם הוּא"ה, וְאִמָּה ה' עֲלָמָה הוּא ה' הַרְאִשׁוֹנָה דֶּשֶׁם הוּא"ה
בְּסוּד חֲמִשָּׁה חֲסָדִים שְׁהַמְלָכוֹת מִקְבֵּלֶתָם מִז"ל בְּסוּד מ"ד, וְחִצִּי הָאִמָּה ה' תְּתָא הוּא ה' הַאֲחֵרוֹנָה דֶּשֶׁם הוּא"ה בְּסוּד חֲמִשָּׁה
גְּבוּרִים הַנִּכְלָלִים בְּמִלְכוֹת בְּסוּד מ"ן, שְׁהֵם נַחֲשָׁבוֹת רַק לְחֵזִי אוֹר כְּנֶגֶד הַחֲמִשָּׁה חֲסָדִים כְּדִלְקַמֵּן, אֲרִךְ הִירֵיעָה הָאֲחֵת דָּא
ו' הוּא סוּד אוֹת ו' שְׁהוּא הַיְסוּד דְּז"ל הַמִּתְפַּשֵּׁט בְּסוּד דְּנוֹקְבָא בְּסוּד הַיְסוּד כְּעֵין אוֹת ו', הִרִי לָךְ שֶׁ הוּא"ה שְׁלִימָה בְּמִלְכוֹת.

וְאִמָּא אֶתְקַרֵּי ה' תְּתָא הָאִמָּה וְלָמָּה נִקְרָא ה' הַאֲחֵרוֹנָה חֲזִי הָאִמָּה, וְלֹא אִמָּה שְׁלִימָה כְּמוֹ ה' הַרְאִשׁוֹנָה, וּמִשְׁבִּי
בְּגִין דְּאֶתְקַרֵּי מִיָּהּ הָרוֹשָׁה לְחֵם עוֹנֵי לִפִּי שְׁהַגְבּוּרִים אֵינִם מִשְׁפִּיעוֹת שְׁפַע גְּדוֹל אֵלָּא בְּמִדָּה וּמִשְׁקָל, בְּסוּד מְלָה פְּרוּסָה
שְׁהוּא לֶחֶם עוֹנֵי, לָכֵן נַחֲשָׁבוֹת הַגְּבוּרִים לְחֵזִי מִן הַחֲסָדִים.

מראה מקומות עם רש"י

הנה כתב הארז"ל (בש"ל פ"א), שכל הנילוזין קדישין שנפלו בעת השבירה עולים בסוד מ"ן לחכמה דא"ל, ושם מתבררים ונתקנים ונעשים מהם מוחין לכל הפרטופים.

זה שאמר וְהָאֵי נְקוּדָה ונקודות הנילוזין של המ"ן המתבררים, בְּד סֶלְקָא לְגַבִּי א' כשעולים לחכמה דא"ל הנקראת א', דְּאִיהוּ אֲוִירָא סְתִים לפי שהוא אֲוִיר סתום, שסותם בתוכו את המ"ן, לכן אֲתִקְרִי קַמִּי"ן או הוא נקרא נקודת קמ"ץ, והיינו קוֹמִין סְתִים שמקמן וסותם בתוכו את המ"ן, בְּגִין בשביל זה נאמר (לפנינו בפסוק) וְקוֹמִין הִבְהִין שהיא חכמה דא"ל הנקראת כהן, מִלֵּא קְמוּצוֹ על שם שמתקבלים ומתקמלים בתוכה המ"ן שעלו בה, וְאִיהִי מִחְשְׁבָה סְתִימָא והיא מחשבה סתומה, שעליו נאמר (בפ' פקודי רנד ע"ב) וּבְמַחֲשָׁבָה אֶתְבָּרִיר כֻּלָּא, ס' סתימא ונקראת החכמה דא"ל ס' סתומה כנ"ל בריש עמוד א'.

"בִּי אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲנִי"

(זוהר בראשית, דף לג:)

רבי אֶלְעָזָר אָמַר יְהִי מֵאֲרֵת שֶׁלֹּכַן מֵאֲרֵת חֹסֶר ו' כִּי זֶה לִרְמוֹז שֶׁהִיא אֶסְפֵּקְלָרִיָּא דְלֵא נִהְרָא מְגֻרְמָה שֶׁהַמִּלְכוּת אֵין לָהּ אֹרֶךְ מַעֲלָמָה, אֶסְפֵּקְלָרִיָּא דְלֵא נִהְרָא מְגֻרְמָה אֵלֶּא עַל יְדֵי הָאֲרֹת שֶׁל ו'ק דו"א הַמֵּאִירִים לָהּ, בַּעֲשֻׁשִׁיתָא דְלִקְמָא נִהוּרָא דְנִהִיר כַּעֲשִׂשִׁית שֶׁמְקַבֶּלֶת הָאֹרֶךְ מֵהֵרֶם הַמֵּאִיר.

בְּתִיב, (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ וּמִפֶּרֶשׁ הִנֵּה אֲרוֹן דָּא אֶסְפֵּקְלָרִיָּא דְלֵא נִהְרָא הָאֲרוֹן הוּא סוּר הַמִּלְכוּת, הַבְּרִית אֶסְפֵּקְלָרִיָּא דְנִהִירָא הוּא הַסוּר, וְרָזָה לוֹמַר שֶׁהַמִּלְכוּת הִיא אֲרוֹן וְזִית קִיבּוּל לְהַסוּר, וּמִפֶּרֶשׁ עוֹד הִנֵּה אֲרוֹן דָּא הִיא מֵאֲרֵת הִיא הַמִּלְכוּת הַנִּקְרָאת מֵאֲרֵת, אֲרוֹן תִּיבּוּרָא לְאֶעְלָא בְּגִיָּה תוֹרָה שֶׁבְּכָתֹב הִיא הָאֲרוֹן שֶׁהוּא תִיבָה לִקְבֹּל בְּתוֹכָהּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁכָּתֹב שֶׁהוּא ז'א סוּר ו', וְמֵה שֶׁכָּתוּב הַבְּרִית דָּא שְׁמִשָּׂא דְנִהִיר לָהּ הוּא הַסוּר הַמֵּאִיר לָהּ, וְאִיהִי בְּרִית בְּהִיָּה וְגַם הַמִּלְכוּת נִקְרָאת בְּרִית כַּעֲשִׂיָּה מִתְחַבֵּר עִמָּה, אֲרוֹן הַבְּרִית דְּיִיקָא אוֹ הִיא נִקְרָאת אֲרוֹן הַבְּרִית, וְמֵה שֶׁכָּתוּב אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ מִפֶּרֶשׁ הַבְּרִית דְּאִיהוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ הַסוּר הוּא אֲדוֹן עַל הַמִּלְכוּת הַנִּקְרָאת אֲרֶץ, וּבְגִין דְּהָאֵי אֲרוֹן אִיהוּ אֲדוֹן וְכַעֲבוֹר הַמִּלְכוּת הוּא נִקְרָא אֲדוֹן, בְּגִין שְׁמִשָּׂא דְנִהִיר לָהּ לְפִי שֶׁהַסוּר מֵאִיר לָהּ, וְנִהִיר לְכָל עֲלָמָא וְהִיא מֵאִירָה לְכָל הָעוֹלָם, וְגַם הַמִּלְכוּת הִכִּי אֲתִקְרִי נִקְרָאת אֲדוֹן, (דף לז ע"א) וּבְגִיָּה נִקְמָא שְׁמָא וּמֵהַסוּר קִבְּלָהּ אֶת הַשֵּׁם, וְאֲתִקְרִי הָאֵי אֲרוֹן אֲדוֹן בְּרִיָּא דְאֶלֶף דְל"ת נו"ן יו"ד וְלֹכַן נִקְרָאת הַמִּלְכוּת בְּשֵׁם אֲדֹנִי, בְּכָה דְאֶמְרִינָן צִדִּיק וְצִדִּיק הַסוּר נִקְרָא לְדִיק וְהַמִּלְכוּת לְדִק, בְּךָ אֲדוֹן אֲדֹנִי כִּי הַסוּר נִקְרָא אֲדוֹן וְהַמִּלְכוּת אֲדֹנִי, דָּא בְּרָא תִלְיִין כִּי הַמִּלְכוּת תִּלְיָה בְּהַסוּר. (רמ"ק ומ"מ)

(ג)

"כִּי בִשְׁעַת שָׁנָה, הַנִּשְׁמָה עוֹלָה לְעֶלְמָא דְאַתִּי"

(זוהר לך לך, דף פג.)

רבי שמעון הנה אויל בארחה ונה עמיה רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה ר"ש הלך בדרך והיו עמו אלו החברים, עד דהוו אוילי עד שהיו הולכים אמר רבי שמעון תוהנא היך בני עלמא לא משגיחין למנדע מלי דאורייתא ועל מה קיימי תמה אני איך בני העולם לא נזהרים לדעת דברי התורה ולדעת על מה הם קיימים, ר"ל כי על ידי שילמוד תורה ישיג עניני הנר"ן שבאדם ועלייתם בלילה כדמפרש ואזיל, פתח ואמר ר"ש לפרש מש"כ (ישעיה כ) נפשי אויתיד בלילה פי' נפשי תתאוה לעלות אליך ה' בלילה בשינתי, אף רוחי בקרבי אשחרף פי' כל עוד שרוחי בקרבי אשחר ואדרוש אותך, האי קרא אוקמוה ואוקימנא ליה פסוק זה כבר פירשוהו החכמים וגם החברים פירשוהו (נפ' אחרי מות דף סז ע"א נד' אופנים), אבל תא חזי, נפשא דבר נש, כך (איהו) סליק לערסיה, נפקת מניה וסלקא לעילא אבל בא וראה כשאדם עולה על מטתו וישן אז נפשו יוצאת ממנו ועולה למעלה, ואי תימא דבלהו סלקאן ואם תאמר שכל הנפשות עולות לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ואומר לאו כל חד וחד חמי אפי' מלבא לא כל אחד זוכה לראות את פני המלך, היינו לעלות למלכות להתחדש בה (כמ"ש בשעה"כ דרוש ג' דלילה, בסוד חדשים לבקרים רבה אמונתך, כי המלכות הנקראת אמונה נעשית גדולה ורבה בכל לילה ע"י נשמות התחתונים העולות בכל לילה להכלל ולהתעבר בתוכה כדי להתחדש שם בהיותם בתוכה, ואח"כ בבקר יוצאות משם מחודשות, וזה מש"כ חדשים לבקרים), אלא נפשא סלקא ולא אשתאר בה ברהי גופא בר חד רשימו דקיסמא דחיותא דלבא אלא הנפשות של כל בני אדם יוצאות מן הגוף, ולא נשארת בגוף אלא רשימה אחת של מדת חיות הלב שעל ידה אפשר להתקיים. (רמ"ק וכו' ומפרשים)

"כִּי תַפְלִין, הֵם בְּחִינַת מוֹחִין בְּיָדוּעַ"

(זוהר האזינו, דף רצב.)

בְּחִלְלָא דְגוֹלְגֻלְתָּא בְּג' חללי הגולגולת של ז"א, נְהִירִין תְּלַת נְהִירִין מאירים ג' אורות שהם ג' מוחין של חצ"ד המתלבשים בתלת חללי גולגולתא, ואי תימא תְּלַת, אַרְבַּע אֵינֻן ואם תאמר איך אמרנו כי יש שלשה מוחין, הרי ארבע מוחין הם, בְּמָה דְאֵמִינָא כמו שאמרתי לעיל (דף רצא ע"א) שהמוחין נחלקים לארבע בחינות והם אַחֲסָנְתִּיה דְאֵבֹי וְאֵמִיה שהם ירושת אביו ואמו, כי החו"צ דז"א הם חלקם ונחלתם ממוחין ענאם דאז"א שירש ז"א מהם, וְתִרִין גְּנִיזִין דְּלִהוֹן שני חלקים הגנוזים בהם, דהיינו הם החו"צ דעת דז"א שאינם מחלקם דאז"א, אלא חלקו של ז"א מא"א שהיו גנוזים בזה"א, דְּמִתְעַפְּרִין בְּלִהוֹ בְּרִישִׁיָּה שכולם מתעטרים בראשו של ז"א בסוד מוחין פנימיים, וְאֵינֻן תַּפְלִין דְּרִישָׁא לְבָתֵּר והם סוד תפלן של ראש אחר כך, כי הארת ורשימת המוחין הפנימיים יולאים לחוץ ומאירים בסוד תפלין במל"א ז"א, ומכא הארה זו יש בתפלן ד' פרשיות, אם כן יש בפנים ד' מוחין, ואיך אמרתי שיש רק תלת נהורין, ומשיב בְּתַתְּחַבְּרִין בְּסִטְרוֹי, וְנִהְרִין מתחברים בלדיו ומאירים שם, ר"ל אמת שתחילה בשעת לידת המוחין היו ד' מוחין נפרדים, אבל אחר כך מתלבשים כל הד' מוחין בנה"י דתצוגה, והחו"צ דדעת מתלבשים שניהם יחד ביסוד דאימא ומאירים שם, וְעֵאלִין בְּתַלְתָּ חֲלָלִי דְגוֹלְגֻלְתָּא ואחר כך נכנסים ומתלבשים ב'ג' חללים של הגולגולת דז"א, ובחלל האמצעי שהוא חלל הדעת מתלבש היסוד דאימא עם החו"צ דדעת, לכן אמרתי שתלת נהורין

הם בחללי דגולגלתיא דז"א, ואחר שנכנסו המוחין תכלת חללי דגולגלתיא דז"א נפקין בל חד בםמדיי יולאים ומתפשטים כל מוח בלד וזקן שלו, דהיינו מוח החכמה מתפשט ברח"ן דז"א, ומוח הדינה מתפשט בבג"ה דז"א, ובמתפשטין בבבל גופא והם מתפשטים בכל הגוף, עד הפרקים התחתונים דנ"ה שלו.

[וראה גם מה שהבנו להל"ן, דף סו בנוגע ל"ברהיטי מחיין" בתיקוני זוהר]

"בי תכלת ברסיא דדינא"

(זוהר תרומה, דף קל"ט.)

תכלת דא איהו ברסיא, דדיינין ביה דיני נפשות תכלת זו היא כסא שדנים בו למעלה דיני נפשות כלומר שאי אפשר לפדותו בכופר נפש, ואמר בגין דאית ברסיא דדיינין ביה דיני ממונות לפי שיש כסא שדנים בו למעלה דיני ממונות שהוא מלך החסד דז"א, דהיינו שתמורת המיתה יספיד כך וכך כסף או שיעני ועני חשוב כמת, כי מפני שהוא בחסד ממיר את המיתה ביסורים, ואית ברסיא דדיינין ביה דיני נפשות ויש כסא שדנים בו דיני נפשות שאין בו תמורה.

ועל דא ועל כן אמרו חז"ל במס' ברכות נו ע"ב, בל גווינין טבין לחלמא כל הגוונים יפים לחלום שמורים על יסורים תמורת המיתה, בר גוון תכלת מלבד גוון תכלת, שמורה על כליון ומיתה, ומראים לו החלום בגין דינדע דהא נשמתייה סלקא בדינא כדי שדע שנשמתו עולה דין, ובד נשמתיא סלקא בדינא, גופא אתדן לאשתתא ונשמתו עולה דין אז הגוף נידון לכליה ולמיתה, ואצטריך תהוא חלמא, לרחמיין סגיאין וחלום זה לריך לרחמים מרובים.

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני"

(שיר השירים ב, ו)

אני חבצלת השרון שושנת העמקים: ב פשוטה בין החוחים בן רעיתי בין הבנות: ג פתפוח בעצי היער בן דודי בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחפי: ד הביאני אל-בית היין ודגלו עלי אהבה: ה סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי-חולת אהבה אני: ו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: ז השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם-תעירו | ואם-תעוררו את-האהבה עד שתחפץ:

רש"י

(א) חבצלת. היא שושנה: שושנת העמקים. נאה משושנת ההרים לפי שמרעבת תמיד שאין כח החמה שולט שם: (ב) בשושנה בין החוחים. שמקבצין אותם ותמיד היא עומדת בזיה ואדמיותה כן רעיתי בין הבנות מפתות אותה לרדוף אחריהם לזנות כמותם אחרי אלהים אחרים והיא עומדת באמונתה: (ג) בתפוח. חיל של תפוחים כשהוא בין אילני סרק הוא חביב מן כולן שפריו טוב בטעם וזריח: בן דודי בין הבנים. בין הצמחים הדוגמא כך הקב"ה מכל האלהים נבחר לפיכך בללו חמדתי וישבתי ומדרש אגדה התפוח

הוא הכל צורחים הימנו לפי שאין לו כל כך צרכו כל האומות מעל הקב"ה במתן תורה אבל אני בללו חמדתי וישבתי: (ד) אל בית היין. אהל מועד ששם ניתנו פרטיה וביאוריה של תורה. (ה) ודגלו עלי אהבה. וקבולתי שדגלני אליו אהבה היא עלי עודני זוכרת להבטו ודגלו אשר ייט בלעז: (ו) סמכוני. עתה כמדת החולים באש"י ענבים או באש"יות סלת נקיה: רפדוני. רפדו רפדתי סביבותי בתפוחים לריח טוב כדרך החולים כי חולה אני להבטו כי נמאתי לו פה בגלותי רפידה לשון מלע היא כמו (איוב מא) ירפד חרוץ עלי

ח קול דודי הנהגה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות: ט דומה דודי לצידי או לעפר האילים הנהגה עומד אחר פתלנו משגיה מן החלונות מציץ מן התרפים: י ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך: יא כיהנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו: יב הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: יג התאנה חנטה פגיה והגפנים | סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך: יד יונתי בחגוי הפלע בסתר המדרגה הראני את מראיך השמיעני את קולך ערב ומראיך נאווה: טו אחזרלנו

רש"י

טיט. (ו) שמאלו תחת לראשי. במדבר: וימינו תחבקני. דרך ג' ימים נוסע לתור להם מנוחה ובמקום המנוחה מוריד להם מן ושל כל זה אזי זוכרת עתה בגלותי וחולה לאהבתו. (ז) השבעתי אתכם. אחת האומות: בצבאות או באילות. שתהיו הפקר ומאכל כלבים ואילי: אם תעירו ואם תעוררו את האהבה. שביני לדודי לשנותה ולהחליפה ולבקש ממני להתפתות אחריכם: עד שתחפין. בכל עוד שהיא תקועה בלבי והוא חפץ בי: עד שתחפין. כמו עד שהמלך במסיבו צעוד שהמלך במסיבו: אם תעירו. אם תשניאו כמו (שמאל א כד) ויהי ערך (דניאל ד) ופסרה לערך: ואם תעוררו. כמו העורר על השדה קלני"ר בלע"ז יש מדרשי אגדה רבים ואינם מתיישבים על סדר הדברים כי רואה אני שנחנבא שלמה ודבר על יציאת מזרים ועל מתן תורה והמשכן וציאת הארץ וצית הבחירה וגלות צבל וציאת צית שני וחורבנו: (ח) קול דודי. חזר המשורר על הראשונות כאלם שקלר דבריו וחזר ואומר לא אמרתי לפניכם ראשית הדברים הוא החליל ואמר הביאני המלך חדריו ולא סיפר היאך פקדם במלרים בלשון חבה ועכשיו חזר ואומר משיכה זו שאמרתי להם שמשכני דודי ורצתי אחריו כן הייתי נושא הייתי אומרת לגאול עד תם ארבע מאות שנה שנאמרו בין הבתרים: קול דודי הנה זה בא. לפני הקץ כמדלג על ההרים ומקפץ בגבעות: (ט) דומה דודי לצידי. בקלות מרלחו שמהר לבא כלבי ופעופר האילים עופר איל בחור: הנה זה עומד וגו'. סבורה הייתי ליישב עגובה עוד ימים רבים והנה הוא הודיע שהיה עומד ומליץ מן חלונות השמים את העשוי לי שנאמר (שמות ג) ראה ראיתי את עני עמי וגומר: (י) ענה. לשון עניה ולשון נעקה קול רם זה בגין אב לכולם (דברים כז) וענו הלוים: ואמר לי. ע"י משה: קומי לך. (שמות ג) אלעלה אתכם מעוני מזרים: ענה דודי. על ידי משה: ואמר לי. על ידי אהרן: קומי לך. זרזי עצמך (שמות יא) וישאלו איש מאת רעהו: (יא) הנה הסתיו עבר. אין עכשיו טורח בדרך. סתיו חורף תרגום סתו: בי הנה הסתיו עבר. אלו ארבע מאות שנה דלגתים למנות משולד יחק: הגשם. שהוא טרחותו של סתיו חלף והלך לו כלומר שמיים ושם שנה של קושי השעבוד נגזרו עליכם והלכו להם משולדה מרים הקשו המלרים שעבוד על ישראל ולכן נקראת מרים על שמררוס: (יב) הנצנים נראו בארץ. הרי

משה ואהרן מוכנים לכם לכל לרכיכם: עת הזמיר הגיע. שאתם עתידים לומר שירה על הים: וקול התור. קול התייר הגדול. דבר אחר קול התור קול שהגיע זמן יציאתכם ממזרים: (יג) הנצנים נראו בארץ. קרבו ימי החמה שהאילות מוליחין פרחים והולכי דרכים מתענגים לראותם: עת הזמיר הגיע. שהעופות נותנין זמר וקול ערב להולכי דרכים: וקול התור. כמשמעו תורים וצני יונה דרך העופות להיות משוררים ומפלפלים בימי ניסן: (יד) התאנה חנטה פגיה. הגיע זמן של צבורים לקרב שתכנסו לארץ: והגפנים סמודר. קרב זמן נכסי היין. דבר אחר כשרים שבכם חנטו והגלו לפני מעשים טובים והריחו ריח טוב: קומי לבי. כתיב יוד יתירה קומי לך לקבל עשרת הדברות. דבר אחר התאנה חנטה פגיה אלו פושעי ישראל שכלו בשלשת ימי אפילה: והגפנים סמודר נתנו ריח. אלו הנשארים מהם עשו תשובה ונתקבלו כך נדרש בפסיקתא: (יג) התאנה חנטה פגיה. כמשמעו: והגפנים סמודר. כשנפול הפרח והענבים מובדלים זה מזה ונכרים כל ענבה לענמה קרויה סמודר. כל הענין הזה פשוטו לשון חבת פתוי שצחור מרלה את ארוסתו לילך אחריו כן עשה לי דודי: (יד) יונתי בחגוי הפלע. זה נאמר על אותה שעה שדרך פרעה אחריהם והשיגם חוגים על הים ואין מקום לגום לפניהם מפני הים ולא להפנות מפני חיות רעות למה היו דומין באותה שעה ליונה שצורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיק הסלעים והיה הנחש נושך בה תכנס לפנים הרי הנחש תלך לחוץ הרי הנץ אמר לה הקב"ה הראני את מראיך את כשרון פעלתך למי את פונה בעת לרה: השמיעני את קולך. (שמות יד) וילעקו בני ישראל אל ה': בחגוי. בנזיק והוא לשון שבר ודומה לו (תהלים קז) יחגו ויגועו (שעיה יט) והיתה ארמת יבודה למלרים לחגא וכשהו רבים קורא להן חגוי וכן קלה קלוי וכן (שמאל כ) ויכרות את מדויהם: מדרגה. אשקלו"ש בלע"ז כשעושין חרין סביבות המגדלים ושופכים העפר למעלה להגביה התל סביב עושין אותו מדרגות מדרגות זו למעלה מזו: בסתר המדרגה. פעמים שיש בהן חורים ונכנסים שם שרשים ועופות: (טז) אחזו לנו שעליהם. שמע הקב"ה את קולם לזה את הים ושתפס זהו אחזו לנו השועלים הללו הקטני' עם הגדולים שאף הקטנים היו מחבלים את הכרמים צעוד כרמנו סמודר שהענבים דקים כשהיתה בת

שְׁוֹעֲלִים שְׁוֹעֲלִים קִטְנִים מַחְבְּלִים פְּרָמִים וְכַרְמִינוּ סִמְדָּר: טו דוֹדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים: י" עד שִׁפּוֹחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים סָבִי דִמְהָלָה דוֹדֵי לְצַבִּי אוֹ לְעֶפֶר הָאֵילִים עַל־הָרִי בְּתָר:

רש"י

משכן הקריבו עולות ולא תבע מאומה אחרת: ואני לו'. כל זרכי תבעתי ממנו ולא מאלהים אחרים: הרעה. את לאנו בשושנים במרעה טוב וגו' ויפה: (יז) עד שיפוח היום. מוסב למקרא של מעלה הימנו דודי לי ואני לו עד זמן שגרם העון ושופתי השמש כחום היום וגבר השרב: ונסו הצללים. חטאנו בעגל חטאנו במרגלים, ונסו הללים זכות המגילות עלינו פרקתי עולו: סב דמה לך דודי. גרמתי לו להסתלק מעלי על הרים המופלגים ממני: בתר. לשון חלוקה והפלה:

ישראל יולדת זכר והיא עומנתו והיו המזרים נכנסים לבתיהם ומחפשין את הזכרים והתינוק עמון והוא בן שנה או בן שנתיים והן מביאין תנוקות מבית מזרי ותינוק מזרי מדבר ותינוק ישראל עונהו ממקום שטמון שם והיו חופשין ומשליכין אותו לאור ולמה קרא אותם שועלים מה השועל הזה מביט לפנות לאחריו לזרוח אף מזרים מביטים לאחריהם שנאמר (שמות יד) אנוסה מפני בני ישראל: שועלים קטנים. כתיב חסר וי"ו על שם שהיה נפרע מהם במים שנמדדו בשעלו של מקום: (טז) דודי לי ואני לו'. הוא כל זרכיו תבע ממני ולא היה אלא לי עשו פסח קדשו בכורות עשו

"כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת עֵץ הַחַיִּים, דְּמוּיוֹן לְבִלְאָ בִּיה"

(משלי ג, יח)

י" אֲשֶׁרִי אָדָם מֵצֵא חֶכְמָה וְאָדָם יִפְּקֵי תְבוּנָה: יד כִּי טוֹב סָחָרָה מִסְּחָר־כֶּסֶף וּמַחְרוֹץ תְּבוּאָתָה: טו יִקְרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל־חֶפְצֶיהָ לֹא יִשְׁוֶיָּבָה: טז אֲרֹךְ יָמִים בִּימֵיהָ בְּשִׂמְאוֹלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד: יז דֶּרֶכֶיהָ דֶּרֶכ־יִגְעַם וְכָל־נִתְיָבוֹתֶיהָ שְׁלֹם: יח עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֹׁר:

רש"י

(יד) גורלך תפיל בתוכנו. אם תרצה תחלוק או אם תרצה יהיה (זכר) ביום אחד יהיה לכולנו. ביחד: (טז) לרע ירוצו. לרעת עצמם הם רעים ואינם יודעים לתת לב לדבר: (יז) כי חנם מוורדה ואוכלין: (יח) והם לדמם יאריבו. והל"דים יאריבו לדמם של עופות:

(זוהר בראשית, דף בו.)

ואמר שלעתיד לזא יקוים מה שכתוב וַיֵּצֵאֵהוּ יְהוָה אֱלֹהִים וּמִפְּרָשׁ שֶׁהוּא אֲבָא וְאֲמַר שֶׁהוּא הַלְמִיחוּ אֵת כָּל עֵץ נִחְמָד דָּא צִדִּיק הוּא הַיְסוֹד הַנִּקְרָא עץ. וְתַחֲלָה תִקְנוּ וְטוֹב לְמַאֲכָל, דָּא עֲמוּדָא דְאִמְצָעִיתָא הוּא הַתְּפִלָּה דְז"א, דְּבִיהָ הוּא זְמַן מוֹזוֹן לְבִלְאָ שְׂבו הַקֶּבֶ"ה הַזֶּמֶן מוֹזוֹן לְכָל הַתַּחֲנוּגִים, דְּבִלְאָ בִּיהָ כִּי כָל הַחֲסִידִים וְהַגִּבּוֹרִים מִתְּפַשְׁטִים בּוֹ, וְלֹא אֲתַפְּרִנֵּם צִדִּיק אֱלֹהִים מִנִּיהָ וְאִין הַיְסוֹד מִקְּבֵל שְׂפַע פְּרַנְסָתוֹ אֵלָּא מִמֶּנּוּ. וְשִׁבְיָנָתָא מִנִּיהָ וְהַשְׂכִּינָה מִקְּבֵלַת הַשְּׂפַע מִהַיְסוֹד, וְלֹא צִרְיָבִין לְתַתָּאִין שְׁלֵטִיד לְזֵא אִין לְרִיכִים שֶׁהַתַּחֲנוּגִים יַעֲלוּ מִן, אֱלֹהִים בּוֹלְקֵהוּ נְזוּנִין לְתַתָּא עַל יְדֵיהָ כָּל עוֹלָמוֹת הַתַּחֲנוּגִים נִזְוִים עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה. וּמִפְּרָשׁ דְּבִגְלוּתָא לֹא הָיָה לְשִׁבְיָנָתָא וְלֹא עֲלָמִין שֶׁהוּא הַיְסוֹד דְז"א, מוֹזוּנָא אֱלֹהִים בְּח"י בְּרַבָּאן דְּצִלּוֹתָא שֶׁאֵין הַעֲלוֹת יִשְׂרָאֵל אֵת הַמֶּן עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה וְעַל יְדֵי זֶה קִיבְלוּ הַיְסוֹד וּמַלְכוּת אֵת הַשְּׂפַע, אֲכָל בְּהֵהוּא וּמָנָא בְּזֶמֶן הַגְּלוּלָה. אִיהוּ הַיְסוֹד יְהוָה מוֹזוּנָא לְבִלְאָ הוּא יִשְׁפִּיעַ שְׂפַע הַמֶּן בְּלִי הַעֲלָתָה מִן. (מִפְּרָשׁ)

"לא עליך המלאכה לגמר"

(אבות ב, מזא)

ר' עובדיה מברטנורא

ג

לא עליך המלאכה לגמר. לא שְׂכָרְךָ חָקוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַמְרָא אֶת בִּלְהַ בְּדִי שֶׁתְּפָסִיד שְׂכָרְךָ אִם לֹא תִגְמְרֶנָּה. וְשָׂמָא תֹאמַר אֵינִי לוֹמֵד וְאֵינִי נוֹטֵל שְׂכָר, וְלֹא אֶתָּה בֶן חוּרִין לְבַטֵּל. עַל בְּרַחֲמֵי הָעַל, מִטָּל עָלֶיךָ לְעַבֵּד: לְעֵתִיד לְבָא. לְעוֹלָם הֵבֵא:

הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמר, ולא אתה בן חורין לבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא:

עיקר תוי"ט

הרבה. לפי שאמר לעיל והשכר הרבה נמשך לאדם מזה לומר הנה אקבל שכר הרבה בשאלמוד שעה אחת ואחר כך אני יושב בטל מתורה כי כבר יש לי שכר הרבה לקבל. לך אמר אם למדת הרבה כו' דאי לאו הכי לא שהרי אדרבה יש לך עניש בעון בטול תורה. מדרש שמואל.

ולא אמרו אחר המרבה ואחר הממעיט גם בן המנדבים מה ערכם, הינו שהעשיר מרבה והעני ממעיט, אבל לא כשיש ביכולתו להרבות והמעוט. ועין תוספות יום טוב: שכר כו'. ולא תעלה על דעתך שישתקבל המתנה הרמוזה במתן ובהרבה, שיינקה משכר. מדרש שמואל: ודע כו'. כלומר אין הפונה כדי שתעבד על מנת לקבל פרס. רק פונתי היא זאת שתדעו דרך ידיעה לבד וברלעיל. ויש גורסים שמתן, בשי"ן. ולפי זה יש לומר דאֶתָּא לְמִימַר דְּאֶפְלוּ מִתָּן שְׂהוּא הַמַּתְנָה, בְּהֵא עֲלֵמָא לִיכָא, וּלְכָךְ אֵל תַּתְּמָה בְּרֵאוּתָךְ הַצְדִּיקִים אִם מִרְעָה אֵל רְעָה יֵצֵאוּ. בֶּן כֶּתֶב בְּמִדְרַשׁ שְׁמוּאֵל: (עיקר תוי"ט).

"הם מקיימין עסק התורה במה שקורין קריאת-שמע"

(מנחות צט:)

אסור לאומרו. שלא יאמר בקרית שמע סגי ולא יגיל בניו לתלמוד תורה: מצוה לאומרו כו'. דסבר משום קרית שמע נוטל שכר גדול מה כי אז תלוי את דרכך אם היה עוסק כל היום כ"ס ששכרו גדול ומרגיל את בניו לתלמוד תורה. ל"א סברי הנך רבנן דמלי פטרי נפשיהו בקרית שמע ויתבי כולי יומא וגרסי שמע מינה שכר גדול יש:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: אפילו לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים "לא ימוש", ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ, ורבה אמר: מצוה לאומרו בפני עמי הארץ:

"כי תפלה היא חיי שעה"

(שבת י.)

קא מסרהב רבי ירמיה. קרי עליה רבי יורא: "מסיר אָזְנוֹ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה גַּם תִּפְלְתּוּ תוֹעֵבָה" (משלי כח, ט): חיי עולם. תורה תפלה נורח חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמונות: נגה. איסור: מסרהב. ממחר לעמוד:

רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה. אמר מניחין חיי עולם, ועוסקים בחיי שעה. והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד. רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי יורא והוה עסקי בשמעתא. נגה לצלווי והוה

"בְּאִשֶּׁר יִשָּׂא הָאוֹמֵן אֶת הַיּוֹנֵק"

(במדבר יא, יב)

א וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֶזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה:
 ב וַיִּצְעַק הָעַם אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: ג וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תִּבְעָרָה כִּי־בְעָרָה
 בָּם אֵשׁ יְהוָה: ד וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בִּקְרָבּוֹ הִתְאוּ תְּאוֹה וַיֵּשְׁבוּ וַיִּכְבְּדוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר:
 ה וַזְכַּרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בַּמַּצְרִים חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבִטָּחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבִּצְלִים וְאֶת־
 הַשּׁוּמִיִּם: ו וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כָּל בְּלֹתִי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ: ז וְהֶמָּן כֹּזֵר־עַד הוּא וַעֲיִנו כָּעֵין הַבְּדֹלַח: ח וְשָׁטוּ
 הָעַם וּלְקָטְנוּ וּטְחָנוּ בְּרָחִים אוֹ דָבָר בַּמִּדְבָּה וּבִשְׁלוּ בַּפְּרוֹר וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעֲמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׂמֶן:
 ט וּבִרְדַּת הַטֵּל עַל־הַמַּחֲנֶה לִילָה יִרַד הַמֶּן עָלֵינוּ: י וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעַם בָּכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לַפֶּתַח אֹהֶלוֹ
 וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה מְאֹד וּבִעֲיֵנִי מֹשֶׁה רָע: יא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לָמָּה הִרְעַתָּ לַעֲבֹדְךָ וְלָמָּה לֹא־מִצַּתִּי חֵן
 בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־מִשְׁאַ פְּלִי־הָעַם הַזֶּה עָלַי: יב הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעַם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדֵתִיהוּ כִּי־תֹאמַר

רש"י

תאכלי שום וכלל מפני התינוק. משל למלך וכו'. כדאיתא בספרי:
 הקשאים. הם קוקומבר"ש בלע"ז [מלפפנים]: אבטיחים. בורק"ש
 החציר. כרשין פוריל"ש ותרנומו ית בולגיא וכו': (ז) אל המן
 עיינינו. מן בשחר מן בערב: (ז) והמן בורע גד. מי שאמר זה
 לא אמר זה. ישראל אומרים בלתי אל המן עיינינו. והקדוש ברוך
 הוא הכתיב בתורה והמן כורע גד וגו'. כלומר ראו בלי עולם
 על מה מתלוננים בני. והמן כך וכך הוא חשוב: בורע גד. עגול
 כגדא זרע אלייגדר"א [כוסבר]: הברלח. שם אבן טובה קריסט"ל:
 (ח) שמו. אין שיע אלא לשון טיול אישכנ"ר בלא עמל: וטחנו
 ברחים וגו'. לא ירד ברחים ולא בקדירה ולא במדוכה אלא משתנה
 היה טעמו לנטחני ולנדוכין ולמצלני: בפרור. קדרה: לשד השמן.
 לחלוט של שמן. כך פרשו דוגש. ודומה לו (תהלים לב, ד) נהפך לשדי
 בחרבוי קץ. והלמ"ד יסוד. נהפך לחלוט בחרבוי קץ. ורבותיו
 פרשוהו לשון שדים. אך אין ענין שדים אלא שמן. ואי אפשר לומר
 לשד השמן לשון (דברים לב, טו) וישמן ישרון. שאם כן היה המ"ם
 נקוד קמ"ץ קטן וטעמו למטה תחת המ"ם. עכשיו שהמ"ם נקוד
 פת"ח קטן והטעם תחת הש"ן. לשון שמן הוא. והש"ן הנקודה
 בקמץ גדול ואינה נקודה בפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. דבר
 אחר לשד לשון נוטריקון ליש שמן דבש. כעיסה הגלושה בשמן
 וקטופה דבש. ותרנוס של אוגקלוס דמתרגס דליש במשחא. נוטה
 לפתרונו של דוגש. שהעיסה הגלושה בשמן. לחלוטית שמן יש בה:
 (י) בבה למשפחתיו. משפחות משפחות גאספים וזוכים לפרסם
 תרעמתן בגלוי. ורבותיו אמרו למשפחתיו על עסקי משפחות.
 על עריות הגאסרות להם: (יב) כי תאמר אלי. שאתה אומר
 אלי שאהו בחיקך. והיכן אמר לו כן. לך נחה את העם (שמות לב).

(א) ויהי העם במתאננים. אין העם אלא רשעים. וכן הוא אומר
 (שמות ז, ד) מה לעשה לעם הזה, ואומר (ירמיה יג, ז) העם הרע
 הזה. וכשהם כשרים קרואים עמי. שנאמר (שמות ה) שלח את
 עמי. (מכה ו ג) עמי מה עשיתי לך: במתאננים. אין מתלוננים
 אלא לשון עלילה מבקשים עלילה היאך לפרוש מאחרי המקום
 וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד ד) כי תאנה הוא מבקש: רע
 באוני ה'. תואנה שהיא רעה באוני ה' שמתכונס שתבא באוניו
 ויקניט. אמרו אינו לנו כמה לבטל בדרך הזה שלשה ימים. שלא
 נחנו מעניו הדרך: ויחר אפו. אני הייתי מתכון לטובתכם שתכנסו
 לארץ מדי: בקצה המחנה. במקצת שבהם לשפלות. אלו ערב רב.
 רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהם ובגדולים: (ב) ויצעק
 העם אל משה. משל למלך בשר ודם שכעס על בנו והלך הבן
 אצל אוהבו של אביו ואמר לו לא זכקש עלי מאבא: ותשקע האש.
 שקעה במקומה בארץ שאלו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת
 והולכת כל אותו הרוח: (ד) והאספסוף. אלו ערב רב שנאספו
 אליהם בלאתם ממזרים: וישבו. גם בני ישראל ויבטו עמהם: מי
 יאכלנו בשר. וכי לא היה להם בשר. והלא כבר נאמר (שמות יב,
 לח) וגם ערב רב עלה אתם ולאן ובקר וגו'. ואם תאמר אכלום.
 והלא ככניסתם לארץ נאמר (במדבר לב, א) ומקנה רב היה לבני
 ראובן וגו'. אלא שמבקשים עלילה: (ה) אשר נאכל במצרים
 חנם. אם תאמר שמזריים נוטים להם דגים חנם. והלא כבר
 נאמר (שמות ה, יח) ותבן לא יתן לכם. אם תבן לא היו נוטין
 להם חנם. דגים היו נוטין להם חנם. ומזה אומר חנם. חנם מן
 המלות: את הקשאים. אמר ר' שמעון מפני מה המן משתנה
 לכל דבר חוץ מאלו. מפני שהן קשים למניקות. אומרים לאשה אל

אֵלַי שָׁאָהוּ בַּחֲקִידָה בְּאִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל הָאֵמֶן אֶת־הַיֵּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו: י' מֵאִין לִי בָשָׂר לִתֵּת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר הִנֵּה־לָנוּ בָשָׂר וְנֹאכְלָה: י"ד לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשִׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי: טו וְאִם־כֶּכָּה | אֶת־עֲשֵׂה לִי הִרְגִּי נָא הָרֹג אִם־מִצָּאתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ וְאֶל־אַרְאֶה בְּרַעְיָתִי: טז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲסֹפֶה־לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּמְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֶתָ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלִקְחָתָם אִתָּם אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ: י"ז וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלֵתִי מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׁאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵל הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אִתָּךְ לְבַדְּךָ: י"ח וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֲרֹךְ וְאֶכְלֶתֶם בָּשָׂר כִּי בָכִיתֶם בְּאֶזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֵאכְלֵנוּ בָשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאֶכְלֶתֶם: י"ט לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּ וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: כ עד | חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאֶפְלֹס וְהָיָה לָכֶם לִזְרָא יָעַן כִּי־מָאֲסַתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וּתְבַכּוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לָמָּה זֶה יַצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם: כ"א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שִׁשׁ־מֵאוֹת אֶלָּה רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֹמֶרֶת בָּשָׂר אֶתָּן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים: כ"ב הֲצֹאן וּבִקֶּר יִשְׁחָט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֶף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם:

רש"י

(יח) התקדשו. הזמינו עצמכם לפרענות, וכן הוא אומר (ירמיה יב, ג) והקדשם ליום הרגה: (כ) עד חודש ימים. זו כנשאים שמתמלן על מפותיהן ואחר כך נשמתן יולאה, וברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם, כך היא שניהם בספרי. אבל במילתא שניהם חלוק הרשעים חולקין ומטענין שלשים יום והכשרים הבשר עודנו בין שניהם: עד אשר יצא מאפכלם. כתרומתו דתקולון ביה, יחא דומה לכס כאלו חכלתם ממנו יותר מדאי עד שיואל ונגעל לחוק דרך האף: והיה לבם לזרוא. שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. וכדברי רבי משה הדרשן ראיתי שיש לשון שקורין לחרב זרא: את ה' אשר בקרבכם, חס לא שנטעתי שכניתי ביניהם, לא גבה לצבכם לכנס לכל הדברים הללו: (כא) שש מאות אלף רגלי. לא חס למנות את הפרט שלשת אלפים היתרים. ור' משה הדרשן פרש שלא כזו אלא אותן שילאו ממלרים: (כב) הצאן ובקר ישחט. זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חודש ימים, הלאן ובקר וגו', הכל כמשמעו, מי יספיק להם, כענין שנאמר (ויק' כה) ומלא כדי גאלתו. ואיו קשה, זו או (במ' ט) שמעו נא המרים, אלא לפי שלא אמר בדרים חסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי, לפיכך לא חסך לו הכתוב. רבי שמעון אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו לדיק כך, מי שכתוב בו (במ' יב) בכל ביתו נאמן הוא, יאמר אין המקום מספיק לנו, אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחודש ימים, ואחר כך תהרוג אמה גדולה כזו, הלאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו, ותהא אכילה זו מספקת עד עולם, וכי שכתב הוא זה, אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחמור ראשך. השיבו הקדוש ברוך

ואומר (שם ו) ויום אל בני ישראל, על מנת שיהיו סוקלים אחתם ומחרפים אחתם: על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. אתה אומר לי לשאתם בחיקי: (טו) ואם בבה את עשה לי. תשש כחו של משה כנקבה כשהראתה הקדוש ברוך הוא הפרענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפניו, חס כן הרגני תחלה: ואל אראה ברעתי. ברעתי היה לו לכתוב, אלא שכנה הכתוב. וזה אחד מתקני סופרים בתורה לכנוי ולתקון הלשון: (טז) אספה לי. הרי תשובה לתלנתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי. והאקנים הראשונים היכן היו, והלא אף במלרים ישבו עמהם, שנאמר (שמות ג, טז) לך ואספת את זקני ישראל, אלא באש תבערה מתו, וראויים היו לכך מסיני, דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים, שנהגו קלות ראש, כנושר פתו ומדבר בפני המלך. וזהו (שם) ויאכלו וישתו, ולא ראה הקדוש ברוך הוא לתן אכלות במתן תורה ופרע להם כאן: אשר ידעת כי הם וגו', אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במלרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומכס על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדלתן כדרך שגלטערו בלדתן: ולקחת אתם. קחם בדברים, אשרים שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום: והתניצבו שם עמך, כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדלה וכבוד ויאמרו חזינן אלה שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב"ה: (יז) וירדת, זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה: ודברתי עמך, ולא עמהם: ואצלתי. כתרומתו וארבי, כמו (שמות כד, יא) ולא אלי בני ישראל: ושמתי עליהם, למה משה דומה באותה שעה, לנר שמנח על גבי מגורה והכל מדליקין ממנו, ואין אורו חסר כלום: ונשאו אתך, התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני, שהם טרחנים וסרענים: ולא תשא אתה לבדך, הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לבדי:

כג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִיד יְהוָה תִּקְצֹר עֲתָה תִּרְאֶה הִיקָרְךָ דְּבָרִי אִם־לֹא: כד וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֹף שְׁבַעַיִם אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבַת הָאֹהֶל: כה וַיֵּרֶד יְהוָה | בַּעֲנֹן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַעַיִם אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסֻפוּ: כו וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בְּמַחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד | אֶלְדָּד וַשֵּׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתֵּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהָמָּה בִּפְתָלִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בְּמַחֲנֶה: כז וַיֵּרֶץ הַנֹּעַר וַיִּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחֲנֶה: כח וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֵרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה פְּלֹאִם: כט וַיֹּאמֶר דָּו מֹשֶׁה הַמְּקַנָּא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: ל וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: לא וְרוּחַ נֹסַע | מֵאֵת יְהוָה וַיָּגֹוּ שְׁלֹשִׁים מִן־הֵימָּה וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כָּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כָּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֻמָּתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ: לב וַיָּקָם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל | יוֹם הַמַּחֲרֹת וַיֹּאסֹפוּ אֶת־הַשָּׁלוֹן הַמִּמַּעֲיֵט אֲסָף עֶשְׂרֵה חֲמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: לד הַבָּשָׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכְרַת וְאִף יְהוָה חָרָה בָּעָם וַיֵּן: לה יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד: לו וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֻרוֹת הַתָּאוֹה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמִּתְאַוִּים: לה מִקְבָּרוֹת הַתָּאוֹה נָסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיְהִי בַּחֲצֵרוֹת:

רש"י

שנים חלק וזכר מכל שבט ושבט ששה, והיו שבעים ושנים. אמר להם טלו פתקים מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן, נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך: (כו) וירץ הנער. יש אומרים גרסום בן משה היה: (כח) בלאם. הטל עליהם זרכי זכור והם כלים מאליהם. דבר אחר תגס אל בית הכלל, לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכנים את ישראל לארץ: (כט) המקנא אתה לי. הקנאי אתה לי הקנאתי אתה מקנא: לי. כמו בשבילי. כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור אינפנימנטי"ע בלע"ז אוחז בעצי המשאל: (ל) ויאסף משה. מפתח אהל מועד: אל המחנה. נכנסו איש לאלהו: ויאסף. לשון כניסה אל הבית, כמו (דברים כב, ג) ואספתו אל תוך ביתך, ואב לכלם (תהלים לט) יזכר ולא ידע מי אספם, מלמד שלא הביא עליהם פרענות עד שנכנסו הדריקים איש לאלהו: (לא) ויגו. ויפריח, וכן (תהלים ג, י) כי גז חיש, וכן (נחום א, יב) גזו ועבר: ויפשוט, כמו (שמואל א' ל, טז) והנה נטשים על פני כל הארץ, (יחזקאל כט, ה) וגעשתיך המדברה: ובאמתים. פורחות בצובה עד שהן כנגד לבו של אדם, כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות: (לב) הממעיז. מי שאוסף פחות מכלם, העללים והחגרים, אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותם משטחים משטחים: (לג) טרם יכרת. כתרומתו עד לא פסק. דבר אחר אינו מספיק לפסקו בשניו עד שנשמתו יולא:

הוא ואם לא חתן יאמרו שקלרה ידי, הטוב בעיניך שיד ה' תקלר בעיניהם, יאכדו הם ומאה כיוול בהם ואל תהי ידי קלרה לפניהם אפלו שעה אחת: (כג) עתה תראה היקרך דברי. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הגשיא אומר אי אפשר לעמוד על התפל, מאחר שאין מבקשים אלא עליה לא תספיק להם, סופן לדון אחריו. אם אתה נותן להם בשר בזהמה גסה, יאמרו דקה בקשנו, ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים וחגבים בקשנו, אמר לו אם כן יאמרו שקלרה ידי. אמר לפניו הרניי הולך ומפסן, אמר לו עתה תראה היקרך דברי, שלא ישמעו לך. הלך משה לפיסן אמר להם היד ה' תקלר, (תהלים עח, ט) הן הכה נור ויוצבו מים וגו' הגם לחם יוכל תת, אמרו פשרה היא זו, אין זו כח למלאת שאלתנו. וזה שנאמר וילא משה וידבר אל העם, כיון שלא שמעו לו ויאסף שבעים איש וגו': (כה) ולא יספו. לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו, כך מפורש בספרי, ואונקלוס תרגם ולא פסקין, שלא פסקה נבואה מהם: (כו) וישארו שני אנשים. מאותן שנבחרו. אמרו אין לנו כדאין לגדלה זו: והמה בבתבים, במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כלם נקובים בשמות, ועל ידי גורל, לפי שהשכזון עולה לשנים עשר שבטים, ששה ששה לכל שבט ושבט חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה, אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה, נטל שבעים ושנים פתקין וכתב על שבעים זקן, ועל

(זוהר ויחי, דף רמ.)

פָּתַח הַיְנוּקָא וְאָמַר מַשׁ"כ מְהֻאָבֵל יֵצֵא מֵאָבֵל וַיַּעַז מְתוּק. הָאִי קָרָא, אֲמַמְבְּתָא אֵית לֵן בִּיה כְּדִי לִפְרַשׁ פְּסוּק זֶה יֵשׁ לֵנו סִמְךָ וּרְחִיבָה מִפְּסוּק אַחֵר. כִּי מַשׁ"כ מְהֻאָבֵל, דָּא צִדִּיק הוּא הִסְדוּר אֲוֹכֵל וְדָאִי (מַשְׁלִי יג) צִדִּיק אֲוֹכֵל לְשׁוֹבֵעַ נִפְשׁוֹ פִּירוּשׁוֹ צִדִּיק אֲוֹכֵל וְדָאִי, וְנִמְלִיל בְּלֵא הִסְדוּר אֲוֹכֵל וְדָאִי דְהִיִּינו שְׁמַקְבֵּל כֹּל הַשְּׁפָעוֹת מִכָּל סְפִירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת. אֲמַאי לְמַה לְרִיד הִסְדוּר לִקְבֵּל כֹּל הַשְּׁפָעוֹת, וְאָמַר לְשׁוֹבֵעַ נִפְשׁוֹ פִּירוּשׁ לְמִיחָב שְׁבָעָא, לְהַחֲוֹא אֲתֵר דְּאִקְרִי נִפְשׁוֹ דְּרִיד כְּדִי לַתֵּת שׁוֹבֵעַ לְהַמְלִכּוֹת שֶׁהִיא הַמְקוֹם הַנִּקְרָא נִפְשׁוֹ שֶׁל דוּד, שֶׁכָּל קִבְלַת שְׁפָעָה הוּא דֶּרֶךְ הִסְדוּר, וּמַשׁ"כ יֵצֵא מֵאָבֵל פִּי מִהִסְדוּר יוֹנָא שְׁפָעָה הַמֵּאֲכֵל, דְּאִלְמָלָא הָהוּא צִדִּיק, לֹא יִהְיֶה מְזוּנָא לְעֵלְמִין, וְלֹא יִבִּיל עֲלָמָא לְקִיּוּמָא שֶׁאִם לֹא הִסְדוּר הַמְשַׁפֵּעַ שְׁפָעַת לְמַלְכוּת לֹא הִיָּה יוֹנָא שְׁפָעַת מְזוּן לְעוֹלָם וְהַעוֹלָם לֹא הִיָּה יוֹלֵד לְהַתְקִיִּים. וּמַשׁ"כ וַיַּעַז מְתוּק פִּירוּשׁוֹ דָּא יִצְחָק, דְּבִרְיָד לְיַעֲקֹב זֶה רֹמֵז עַל יִצְחָק שֶׁהִיָּה בְּחִי' עֵז וְגִבּוֹרָה שֶׁכֵּךְ אֵת יַעֲקֹב מִמֶּלֶךְ הַשָּׁמַיִם וּבְשִׁמְיָי הָאֲרִיץ שִׁנְאוּ מַשֵּׁם בְּרִכּוֹת מַתּוּקוֹת.

"וּבְרָכוֹת לְרֹאשׁ צִדִּיק"

(מַשְׁלִי י, ו)

י בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צִדִּיק וְפִי רְשָׁעִים יִכְסֶּה חֲמָם: י זָכַר צִדִּיק לְבִרְכָּה וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקֵב:

רש"י

(ו) לַחֲבִין מִשָּׁל וּמִלִּיצָה. שִׁתְּנוּ לֵב לַחֲבִין בְּמִקְרָאוֹת שְׁנֵי הַדְּרָכִים הַמְשָׁל וְהַמְלִיצָה שִׁבְּנוּ אֵת מַה הַמְשָׁל לְמַלִּיצָה וְאָף מִן הַמְלִיצָה לֹא יִסְדּוּר לְבָס שֶׁגַם הִיא לְרִכִּים לַחֲבִין כְּשֶׁאָמַר לְהַגִּיל מֵאִשָּׁה זֶה וְנִכְרִיהָ עַל הַבָּל מִזֵּרִים נֶאֱמַר הִרִי הַמְשָׁל וְאָף הַמְלִיצָה שֶׁהוּא מִשָּׁל בְּלִשׁוֹן אִשָּׁה הֵבֵן זֶה וְהִזְהִר מֵאִשָּׁה זֶה (ס"א זונה): דְּבָרֵי חֲבִימִים וְחִידוֹתָם. דּוֹרְשֵׁי רִשְׁמֵי מִקְרָא מֵלֵא וְחֹסֶר רִמּוֹ דְּמִיּוֹן

וְחִידָה: (ו) יִרְאֵת ה' רִאשִׁית דַּעַת. ע"כ פִּי לְלוֹכֵךְ מִה עֲשֵׂה שְׁלֵמָה הַסֵּפֶר הַזֶּה וְעַתָּה מִתְחִיל הַסֵּפֶר יִרְאֵת ה' רִאשִׁית דַּעַת. הִיא תְּרוּמַת עֵיקַר הַדַּעַת וְהִיא תְּהִיָּה לֶךְ הַרְאָה וְלִדְעַת לְפָנֵי חֲכָמָתָךְ הַקֹּדֶם לִירְאֵה אִם יוֹלֵךְ וְהִיא תֵּתֵן בְּלִבְךָ לַעֲשׂוֹת בְּחִכְמָה וּבְדַעַת כִּי הָאֵלִילִים אֲשֶׁר אֵינִים יִרְאִים אֵת ה' הֵם בְּזוּיִם אֵת הַחֲכָמָה וְאֵת הַמוֹסֵר:

(זוהר ויצא, דף קסב.)

לִפִּי שַׁעַר עַתָּה עֹסֵק בְּסִדְרֵי הַמְשַׁכְּתָה הַשְּׁפָעָה. הַבִּיא כֹּאן מֵאֲמַר הַבִּיא שְׁעוֹסֵק ג"כ בַּעֲנִין זֶה. וּ"ש רַבִּי יִיבֹא זִימָא הֵנוּה שְׁבִיחַ קְמִיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן ר"י זִימָא הִיָּה מְלִי לְפָנֵי רַש"י, אָמַר לִיָּה. הָאִי דְּבִרְכָּתִיב שָׁאֵל אֲוֹתָה עַל מַשׁ"כ (מַשְׁלִי י) "בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צִדִּיק", לְצִדִּיק מִבְּעֵי לִיָּה, מֵאִי לְרֹאשׁ צִדִּיק לְמַה כְּתוּב לְרֹאשׁ לְדִיק. כִּי כִּשְׁהִבְרֻת בְּזוֹת עַל הָאֵרֶם שׁוֹרֹת כָּל גּוֹפֵי וְלֹא בְּרָאשׁוֹ לְכַד. אָמַר לִיָּה הַשִּׁיב לוֹ רַש"י שֶׁמַּשׁ"כ רֹאשׁ צִדִּיק דָּא חֵיא עֲמִרָה קְדִישָׁא וְאִיבְקוּמָה רֹאשׁ לְדִיק הוּא עֲטֵרָה הַקְדוּשָׁה שֶׁל הִסְדוּר דו"א הַנִּקְרָא לְדִיק כְּמוֹ שֶׁכָּזָר בִּיאֲרוּהוּ. שֶׁבֶה מִתְקַבְּלוֹת הַבְּרִכּוֹת לְהַשְׁפִּיעַם לְמַלְכוּת. תָּנוּ עוֹד פִּירוּשׁוֹ כִּי רֹאשׁ צִדִּיק, דָּא יַעֲקֹב זֶה הֵת"ת הַנִּקְרָא יַעֲקֹב שֶׁהוּא רֹאשׁ לִיסוּד לְפִי שְׁעוּמָד לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ, דְּאִיָּהוּ נִמְלִיל בְּרָכָאן שֶׁהוּא מִקְבֵּל הַבְּרִכּוֹת מִבְּנִיָּה, וְנִגִּיד לֵוִן לְצִדִּיק וְאִח"כ הוּא מִמְשִׁיךְ אֲוֹתָם וּמִשְׁפִּיעֵם לִיסוּד, וּבְמִתְמָן אֲוִדְרִיקוּ לְבָל עֵיבָר וּמִהִסְדוּר מִזְרָקוֹת וּמִתְפַּשְׁטוֹת הַבְּרִכּוֹת לְכָל הו"ק שֶׁל הַמְלָכּוֹת (נִקְטָן לִשׁוֹן זִרְקָה בְּהַשְׁפָּעַת הַשְּׁפָעָה מִיסוּד לְמַלְכוּת בְּסוּד הָרַע הַיּוֹרֵעַ כִּחָן). וּבְמִתְבָּרְכָן בְּלָהוּ עֲלִמִין וּמִתְבְּרָכִים כֹּל עוֹלָמוֹת בִּ"ע ע"י יְחִיד זו"ן. (רַמְבָּם וְרַמְבַּרְשִׁי)

אָבֵל הָא אוֹקִימָנָא אָבֵל אֲנַחְנוּ בִּיאֲרֻנוּהוּ כִּי מִשׁ"כ "בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק" פִּירוּשׁ כִּי רֹאשׁ צַדִּיק אֲקָרִי, הַהוּא אֲתֵר דְּבִרְיָת רֹאשׁ לְדִיק נִקְרָא הַבְּרִית שֶׁהוּא הַיִּסוּד. דְּמַנְיָה נִפְקִין מִבּוֹעִין לְבֵר לִפִּי שִׁדְרָתוֹ יוֹלָאִם מַעֲיִנוֹת הַזְכֻּרוֹת שֶׁל הַת"ת לַחֲזוֹן כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ אֶל הַמַּלְכוּת. וּמִזֵּית מִשַׁל וְאָמַר כִּי נִיֻּקְבָּא דְקִיסְטָא דְחִמְרָא נִפְיָק מִנְיָה נִקְבַּל כְּלִי הַמְדָּה שֶׁהֵינּוּ יוֹלָא מִמֶּנּוּ. אִיהוּ יִישָׁא הוּא נִקְרָא רֹאשׁ כְּלִי הַמְדָּה לִפִּי שֶׁהוּא חֶלֶק הַמַּעֲוֵלָה וְהַחֲשׁוֹב שֶׁל כָּל הַכְּלִי כִּי הֵינּוּ יוֹלָא דְרַטְו, בְּדָךְ כְּמוֹ כֵּן מִשׁ"כ רֹאשׁ צַדִּיק הֵינּוּ הַהוּא אֲתֵר, בְּדָר יִרְיָק (ה"ג הַרְמ"ק) מִבּוֹעִין לְנוֹקְבָּא, אֲקָרִי רֹאשׁ צַדִּיק אֲוִתוֹ הַמָּקוֹס שֶׁל ז"ל שׁוֹרֵק וּמַשְׁפִּיעַ מַעֲיִנוֹת הַשֹּׁפֵעַ לַמַּלְכוּת שֶׁהוּא הַיִּסוּד נִקְרָא רֹאשׁ לְדִיק. כִּי אִיהוּ רֹאשׁ בְּגִין דְּכָל בְּרָכָאן בִּיהַ שְׁרִיין (ה"ג הַרְמ"ק) לִפִּי שֶׁהוּא הַרֹאשׁ שֶׁכָּל הַזְכֻּרוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת מֵהַזֵּינָה דְרַךְ הַת"ת מִתְקַבְּלוֹת וְשׁוֹרוֹת זֶה כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ אֶל הַמַּלְכוּת. וְפִי הַפְּסוֹק הוּא זְכֻרוֹת יִחוּלוֹ עַל רֹאשׁ שֶׁהוּא הַיִּסוּד הַנִּקְרָא לְדִיק. (רמ"ק ורל"ג וּמַפְרָשִׁים)

תוֹ עוֹד יֵשׁ לִפְרֹשׁ מִשׁ"כ בְּרֻכּוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַהוּא בְּרַ נֶשׁ, דְּזִכִּי לְמַנְטֵר אֵת קְרִישָׁא אֲוִתוֹ הָאָדָם שֶׁזָּכָה לְשִׁמּוּר אֲוִת בְּרִית קוֹדֶשׁ שֶׁלֹּא פָגְמוּ אֶפְיֻלוֹ בְּהַרְהוּרִים רַעִים, שְׁלֹזָה צִרִּיךְ זְרִיזוֹת מְרֻבָּה, וּמָה גַם אִם בֹּא לִידוֹ נִסְיוֹן כְּעִין הַנִּסְיוֹן שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק וְעַמְדָּה בּוֹ, וְעַבְדִּי פִקְוִי דְאִוְרִייתָא וְגַם זָכָה לַעֲשׂוֹת וּלְקִיִּים אֵת שֶׁאֵר מִצּוֹת הַתּוֹרָה, וְהַשְׁלִים אֵת רַמ"ח אַבְרָיו ע"י קִיּוֹם רַמ"ח מִצּוֹת עֲשִׂין, אִזּוּ צַדִּיק אֲקָרִי הוּא נִקְרָא צַדִּיק, וּמִרְיָשִׁיהּ וְעַד רַגְלָיו הִבִּי אֲקָרִי וּמִרָאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו נִקְרָא צַדִּיק, לִפִּי שֶׁתִּיקֵן כָּל רַמ"ח אַבְרָיו, וְכֵן בְּרָכָאן נִגְדִין לְעֶלְמָא וְכַשֶּׁהֲבִרְכוֹת נִמְשַׁכּוֹת לְעוֹלָם הַזֶּה, שְׁרִיין עַל יִישָׁא הֵם חֲלִים תַּחֲלִילָה עַל רִאשׁוֹ קוֹדֶם לְכָל הָעוֹלָם, לִפִּי שֶׁהוּא גּוֹרֵם לְמַשׁוֹךְ הַבְּרֻכּוֹת מִלְּמַעְלָה לְכֵן נַעֲשֶׂה בְּסִיס בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶל הַבְּרֻכּוֹת, וְז"ש בְּרֻכּוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, וּמִנְיָה קְרִימִי בְּרָכָאן לְעֶלְמָא וּמִמֶּנּוּ יִמְצָאוּ הַבְּרֻכּוֹת לְעוֹלָם, בְּבִגְדֵי קְרִישִׁין וְכֵאֵין דְאִוְקִים בְּכַח בְּנִים קְדוּשִׁים וְצַדִּיקִים שֶׁהַעֲמִיד בְּעוֹלָם. (רמ"ק ורל"ג וּמַפְרָשִׁים)

"ישא ברכה מאת ה'"

(תהלים כד, ה)

א לְדוֹד מְזֻמּוֹר לִיהוָה הָאָרֶץ וּמִלּוֹאֶה תִּבְלַ וְיִשְׁבִּי בָּהּ: ב כִּי־הוּא עַל־יָמִים יְסֻדָּה וְעַל־נְהָרוֹת יְכַוְנָה: ג מִי־יַעֲלֶה בְּהַר־יְהוָה וּמִי־יָקוּם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ: ד נְקִי כַפִּים וּבֶרֶךְ לֵבָב אֲשֶׁר | לֹא־נִשְׂא לְשׁוֹא נִפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה: ה יִשָּׂא בִּרְכָה מֵאֵת יְהוָה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ו זֶה דוֹר דִּרְשִׁיו מִבְּקָשֵׁי פִנְיָה יַעֲקֹב סֵלָה: ז שְׂאוּ שְׁעָרִים | רֹאשֵׁיכֶם וְהַנִּשְׂאוּ פֶתַח עוֹלָם וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: ח מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה עֲזָזוּ וּגְבוֹר יְהוָה גְּבוֹר מִלְחָמָה: ט שְׂאוּ שְׁעָרִים | רֹאשֵׁיכֶם וְשְׂאוּ פֶתַח עוֹלָם וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: י מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֵלָה:

רש"י

(א) לַה' הָאָרֶץ. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: תִּבְלַ. שֶׁאֵר אֲרָצוֹת: (ב) עַל יָמִים יְסֻדָּה. שְׁבַע יָמִים מִקִּיפִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאַרְבַּע נְהָרוֹת. יִרְדֵּן, וַיַּרְמוֹךְ, קְרִמְיוֹן, וְפּוֹנֵה: (ג) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'. אֵף עַל פִּי שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵי תִבְלַ שְׁלוֹ אֵין הַכָּל כְּדִי לִיקְרַב אֲלָיו אֲלֵא נְקִי כַפִּים וְגו': (ד) לֹא נִשְׂא לְשׁוֹא נִפְשִׁי. לֹא נִשְׁבַּע בְּשָׁמִי וּבְנִפְשִׁי לְשׁוֹא מִזֵּינוּ לְשׁוֹן שְׁבֻעָה נוֹפֵל עַל נֶפֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר נִשְׁבַּע ה' לְבָאֹת בְּנִפְשׁוֹ (יִרְמ' נח):

"נושא מִשְׁךְ הַזֶּרַע"

(תהלים קכו, ו)

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ פְּחֻלָּמִים: ב אֲזַי מִלֵּא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רָגַהּ אֲזַי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהֵי: ג הַגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים: ד שׁוּבָה יְהוָה אֶת־שִׁבְיֵתָנוּ כְּאִפְיָקִים בְּנֶגֶב: ה הָרָעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: ו הָלוֹךְ יֵלֶךְ | וּבִכָּה נִשָּׂא מִשְׁךְ־הָאָרֶץ בְּאֵיבֹא בְּרִנָּה נִשָּׂא אֶלְמָתָיו:

רש"י

(א) בשוב ה' את שיבת ציון. מגלות צבל היינו כחולמים: (ב) כפי' המים כשהם משולחין זה: (ו) הלוך ילך ובכה וגו'. כך (ד) באפיקים בנגב. כאפיקי מים בארץ יבשה שמלחלחין אותה כך נהיה מרטיבין בשוכך את שבותינו אשר הזרעים זה בארץ יבשה דמעה דואים שסורים שמא לא תלחם. ברנה קולרין על

"וַתֵּתֶן מָרְף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרוֹתֶיהָ"

(משלי לא, טו)

א דַּבְרֵי לְמוֹאֵל מֶלֶךְ מִשָּׂא אֲשֶׁר־יִסְרְתוּ אִמּוֹ: ב מִה־בְּרִי וּמִה־בֶּרֶכְטָנִי וּמִה־בֶּרֶנְדִּי: ג אֶל־תֵּתֶן לְנָשִׁים חֵילָה וְדַרְכֵיךָ לְמַחֲזוֹת מַלְכִּין: ד אֶל לְמַלְכִּים | לְמוֹאֵל אֶל לְמַלְכִּים שְׁתוּיִין וְלִרְזוּזִים אִי שֹׁכֵר: ה פֶּן־יִשְׁתַּהּ וַיִּשְׁכַּח מַחֲקֶךָ וַיִּשְׁנֶה דִּין פְּלִבְנֵי־עֵינָי: ו תִּנּוּ־שֹׁכֵר לְאוֹבֵד וַיִּין לְמָרִי נֶפֶשׁ: ז יִשְׁתַּהּ וַיִּשְׁכַּח רִישׁוֹ וְעֵמְלוֹ לֹא יִזְכַּר־עוֹד: ח פֶּתַח־פִּיךָ לְאֵלִים אֶל־דִּין פְּלִבְנֵי חֲלוּף: ט פֶּתַח־פִּיךָ שִׁפְט־צֶדֶק וְדִין עֵינִי וְאִבִּיוֹן: י אֶשְׁתַּחֲוֶה לְיְיָ וְחֶק מִפְּנִינִים מְכָרָה: יא בִּטָּח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלָל לֹא יִחְסֹר: יב גְּמֻלָּתָהּ טוֹב וְלֹא־רָע כֹּל יָמֵי חַיֶּיהָ: יג דְּרִשָּׁה צֶמֶר וּפִשְׁתָּהּ וְתַעֲשֶׂה בַּחֲפֶץ כַּפֶּיךָ: יד הִיָּתָה כְּאִנִּיּוֹת סוֹחֵר מִמָּרְחָק תִּבְאִי לַחֲמָה: טו וְתִקֵּם

רש"י

(א) דברי למואל מלך. דברי שלמה המלך שאמר למו הקב"ה כלומר בשביל שהעוה כנגד הקב"ה. למואל לאל כמו (איוב מ) למו פי דברים לשמו של הקב"ה שאמר המלך: משא אשר יסרתו אמו. כשהתחתן עם בת פרעה ביום חתונת בית המקדש והכניסה לו כמה מיני כלי זמר ונעור כל הלילה וישן למחרת עד ארבע שעות כדאית' בפסיקתא והיו מפתחות בית המקדש תחת מראשותיו ועל אותה שעה שנינו על תמיד של שחר שקרב צד' שעות ונכנסה אמו והוכיחתו על המעשה הזה: משא אשר יסרתו אמו. משא של שסרתו אמו: (ב) מה ברי. מה זאת עשית והגדת שאתה בני ולא בן אבין הכל יודעין שאבין לדיק גמור היה ואם אתה רשע יאמרו אמו גרמה לו: בר בטני. כל נשי אבין כיון שמתעברות אינן שבות לתשמיש ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מלובן ומוזרז שהתשמיש יפה כל שעה חדשים אחרונים: ומה

בר נדרי. כל נשי אבין היו נודרות שיהא להן בן הגון למלכות ואני נדתי שיהא לי בן מלובן בתורה: (ג) אל תתן. אל תתן: לנשים חילך. כחך: (ד) אל למלכים למואל. אין זה דבר הגון למלכים שהם להקב"ה. למואל כמו למו פי (שם): אל למלכים שתו יין. אין נאה להם להשתכר: אי שבר. כמו אין שכר: (ה) מחוקק. הכותב בתורה וכו' מה שהוא בגרס': (ו) לאובד. למי שסופו לאבד לרשעים: למרי נפש. המלנעטין על ענים ועל אכלס: (ח) בל בני חלוף. אלו הן היתומים שחלפה עזרתם והלכה לה: (י) אשת חיל. היא התורה: מי ימצא. אשרי הזוכה למצוא אותה: מפנינים. מרגליות: (יא) ושלל לא יחסר. כלומר לא יחסר טוב: ושלל לא יחסר. אוכל פירות בעוה"ז ובעוה"ב: (יג) דרשה צמר ופשתים. לפי שהמשילה לאשה דבר לפי המליצה כלרכי מלאכת הגשמים. והמשל כך הוא. דורשת התורה מקרא משנה מדרש

| בַּעֲדֹד לַיְלָה וַתֵּתֶן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֶק לְנַעֲרֹתֶיהָ: טו זְמַמָּה שָׁדָה וַתִּקְחָהּ מִפְּרִי כִפֵּיהָ נֹטְעָה כָּרִם: י חֲגֹרָה
 בַּעֲזֹז מַתְנִיהָ וְתֹאמֶץ זִרְעוֹתֶיהָ: יח טַעֲמָה פִּיטוֹב סַחֲרָה לֹא־יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נָרָה: יט יְדִיהָ שְׁלַחָה בִּפְיִשׁוֹר וְכַפֵּיהָ
 תִּמְכּוּ פֶלֶךְ: כ בִּפְּהָ פִּרְשָׁה לַעֲנִי וְיְדִיהָ שְׁלַחָה לְאַבְיוֹן: כא לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלֵג כִּי כָל־בֵּיתָהּ לְבָשׁ שְׁנִים:
 כב מַרְבָּדִים עֲשֻׁתָּהּ־לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה: כג נֹדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָה בְּשִׁבְתָּהּ עִם־זִקְנֵי־אַרְצָה: כד סָדִין עֲשֻׁתָּהּ
 וַתִּמְכֹּר וַחֲגוֹר נָתַנָּה לְכַנְעָנִי: כה עֲזוּהָדָר לְבוּשָׁה וַתִּשְׁחָק לַיּוֹם אַחֲרוֹן: כו פִּיהָ פִּתְחָה בַּחֲכָמָה וַתּוֹרֶת־חֹסֶד
 עַל־לְשׁוֹנָה: כז צוֹפִיָּה הַלִּיכּוֹת בֵּיתָהּ וְלַחֵם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל: כח קָמוּ בְּנֵיהָ וַיֵּאֲשְׁרוּהָ בַּעֲלָה וַיְהַלְלָה: כט רַבּוֹת
 בָּנוֹת עָשׂוּ חֵיל וְאֵת עָלִית עַל־כָּלָנָה: ל שֶׁקֶר הָחוּן וְהַבֵּל הִיפִי אִשָּׁה יֹרֶאת־יְהוָה הִיא תִתְהַלֵּל: לא תִּגְוֶלָּה
 מִפְּרִי יְדִיהָ וַיְהַלְלוּהָ בְּשַׁעְרִים מַעֲשִׂיהָ:

רש"י

ומחזרת אחריהם שהם לרכי התלמידים: (יד) היתה באניות
 סוחר. מביאה היא ללומדיה ברכה ומוזון: (טו) ותקם בעוד לילה.
 משכמים באשמורת: ותתן טרף לביתה. שונה הרב לתלמידים
 החוק הקצוב להם: טרף. מוזון: וחוק. הוא מוזון הקצוב להם:
 (טז) זממה שדה. זממה בזמם וזרסן את עשו איש שדה: ותקחהו.
 מן העולם להאכילו: מפרי מעשיה נטעה ברם. ישראל לקיים לחי'
 העה"ב: (יח) טעמה. דבורה: לא יכבה בלילה נרה. כליל כתיב
 חסר ה' כליל שמורים שנגפו המלכיים האירה לישראל והגינה
 עליהם: (יט) בבישור. שקורין ווירטו"ל כלע"ז המכשיר את הפלך
 לטוות. פלך פוש"ל כלע"ז: בבישור. בכשרון מעשיה: תמכו פלך.
 משען ומשענה כמו (שמואל ב ג) מחזיק בפלך: (ב) בפה פרשה.
 למי שמשם עלמו עליה כענין זו היא מתקיימת: (בא) לא תירא
 לביתה משלג. שרין זו הרשעים מאש לשלג: לבוש שנים. ברית
 דם מילה. ד"א מלוצשים כפול נתן תתן (דברים טו) פתוח תפתח
 (שם) העניק תעניק (שם) כל אלו מליין אותן משלג גיהנם. כך
 הוא נדרש בתנחומה: לא תירא לביתה. לבני ביתה: משלג.
 מצינה: לבוש שנים. בגדי לבנונים: (כב) מרבדים. מלעות נאות
 למטה כמו מרבדים רבדתי (לעיל ז): (כג) נודע בשערים בעלה.

(ד)

"ולזכרון בין עיניך"

(שמות יג, ט)

א ויִדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב קִדַּשְׁלִי כְל־בְּכוֹר פֶּטֶר כְּל־רַחֲמִים בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבְבִהֶמָּה לִי הוּא: ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאוּתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים כִּי בַחֹק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ: ד הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בַּחֹדֶשׁ הָאָבִיב: ה וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֵךְ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִיטִּי וְהַיְבוֹסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לֵאבֹתֶיךָ לָתֵת לָךְ אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וּדְבַשׁ וְעַבַדְתָּ אֶת־הָעַבְדָּה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה: ו שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַיהוָה: ז מִצֹּת יֵאָכֵל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים וְלֹא־יֵרָאֶה לָךְ חֶמֶץ וְלֹא־יֵרָאֶה לָךְ שְׂאֹר בְּכָל־גִּבְלֶךָ: ח וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בַּצֹּאתִי מִמִּצְרַיִם: ט וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בְיַד חֲזָקָה הוֹצֵאֲךָ יְהוָה מִמִּצְרַיִם: י וְשִׁמַּרְתָּ אֶת־הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֵדָה מִיָּמִים יְמִימָה: יא וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֵךְ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ וְלֹא־בֹתֶיךָ וְנִתְּנָה לָךְ: יב וְהָעֵבֶרְתָּ כְל־פֶּטֶר־רַחֲמִים לַיהוָה וְכ־פֶטֶר | שָׁגַר בַּהֶמָּה אֲשֶׁר יְהִי לָךְ הַזִּכָּרִים לַיהוָה: יג וְכ־פֶטֶר חֲמֹר תַּפְדֶּה בִּשְׂהָ וְאִם־לֹא תַפְדֶּה וְעַרְפָּתוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָד תַּפְדֶּה:

רש"י

בַּעֲבוּר שְׂאֵרִים מִצֹּתָיו, כְּגוֹן פֶּסַח מִלֶּחֶם וּמִרֹר הַלֵּל: עָשָׂה ה' לִי. רִמּוֹ תְּשׁוּבָה לְבֵן רֶשַׁע לֹמֵר, עָשָׂה ה' לִי וְלֹא לָךְ, שֶׁלֹּא הָיִית שֵׁם לֹא הָיִית כְּדָלִי לְגֹאֵל: (ט) וְהָיָה לָךְ לְאוֹת, יְצִיאַת מִצְרַיִם תִּהְיֶה לָךְ לְאוֹת: עַל יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ, שֶׁתִּכְתּוּב פְּרָשִׁיּוֹת הַלֵּל וּתְקַשְׁרֶם בְּרֹאשׁ וּבִזְרוּעַ: עַל יָדְךָ, יֵד שְׂמָאל, לְפִיכָךְ יִדְכָּה מֵלֵךְ בְּפֶרֶשׁ שֶׁנִּיה (פְּסוּק טז) לְדֹרוֹשׁ צֶה, יֵד שֶׁהָיָה כִּהָּ: (י) מִיָּמִים יְמִימָה, מִשְׁנֵה לְשָׁנָה: (יא) וְהָיָה בִּי יִבְאֵר, יֵשׁ מִרְצוֹתָיו שֶׁלֹּמְדוֹ מִכָּאן שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ בְּכוֹרוֹת הַגִּלְדִּים בְּמִדְבָּר, וְהָאוֹמֵר שֶׁקִּדְּשׁוּ מִפְּרֶשׁ צִיָּה ז' לֹמֵר אִם תִּקְוִימוּהוּ בְּמִדְבָּר תִּזְכּוּ לִכְנֵס לְאַרְץ וּתְקִימוּהוּ שֵׁם: נִשְׁבַּע לָךְ, וְהִיכֵן נִשְׁבַּע לָךְ, (שְׁמוֹת ו ח) וְהַצֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי וְגו': וְנִתְּנָה לָךְ, תִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּלְאוֹ נִתְּנָה לָךְ צוֹ בִּיּוֹם, וְלֹא תִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּירֶשֶׁת אֲבוֹת: (יב) וְהָעֵבֶרְתָּ, אֵינִי וְהָעֵבֶרְתָּ אֶלֶּל לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, וְכֵן הוּא אֹמֵר (בְּמִדְבָּר כז ח) וְהָעֵבֶרְתָּ אֶת נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ: שָׁגַר בַּהֶמָּה, נֶפֶל שֶׁגִּרְתּוֹ אִמּוֹ וְשִׁלַּחְתּוֹ בִּלָּא עֵתוֹ, וְלִמְדָךְ הַכְּתוּב שֶׁהוּא קִדְּשׁ בְּכוֹרָה לְפִטוֹר אֶת הַבָּא אַחֲרָיו, וְאֵף שֶׁאֵינוֹ נֶפֶל קִרְיָ שָׁגַר, כִּמוֹ (דְּבָרִים ז יג) שָׁגַר אֶלְפִיךָ, אֲבָל זֶה לֹא בָּא אֶלֶּל לְלַמֵּד עַל הַנֶּפֶל שֶׁהָיָה כְּבֵר כְּתִיב כֹּל פֶּטֶר רַחֲמִים, וְאִם תֹּאמַר אֵף בְּכוֹר בַּהֶמָּה טִמְאָה בְּמִשְׁמַע בָּא וּפֶרֶשׁ בְּמִקּוֹם אַחֵר (דְּבָרִים טו יט) בְּצִקְרָךְ וּבְזִלְזָלְךָ, לְשׁוֹן אַחֵר יֵשׁ לְפָרֶשׁ וְהָעֵבֶרְתָּ כֹּל פֶּטֶר רַחֲמִים, בְּכוֹר אֶדֶם הַכְּתוּב מִדְּבָר: (יג) פֶּטֶר חֲמֹר, וְלֹא פֶטֶר שֶׁאֵר בַּהֶמָּה טִמְאָה, וְגִזְרַת הַכְּתוּב הִיא לְפִי שֶׁנִּמְשְׁלוּ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם לְחִמּוּרִים, וְעוֹד, שֶׁסִּיעוּ אֶת יִשְׂרָאֵל

(ב) פֶּטֶר בֶּל רַחֲמִים, שֶׁפִּתַּח אֶת הַרְחָם תַּחֲלָה, כִּמוֹ (מִשְׁלִי יז יד) פִּטוֹר מִיֵּם רִאשִׁית מִדּוֹן, וְכֵן (תְּהִלִּים כג ח) יִפְטִירוּ בִּשְׁפָה, יִפְתָּחוּ שְׁפָתֵי: לִי הוּא, לְעַלְמֵי קִנְיָתִים עַל יְדֵי שֶׁהִכֵּיתִי בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם: (ג) זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה, לִמֵּד שֶׁמִּזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם: (ד) בַּחֹדֶשׁ הָאָבִיב, וְכִי לֹא הָיוּ יוֹדְעִין בִּצִּיָּה חֹדֶשׁ, אֲלֵּא כִּךְ אֹמֵר לֵהֵם, רִאוּ חֹסֶד שֶׁנִּמְלֶכֶם שֶׁהוּא אֶתְכֶם בַּחֹדֶשׁ שֶׁהוּא כֶּשֶׁר לְלֵאחַ, לֹא חֲמָה וְלֹא לֵנָה וְלֹא גִשְׁמִים, וְכֵן הוּא אֹמֵר (תְּהִלִּים סח ז) מוֹלִיֵּא אֶסְרִירִים בְּכוֹשֵׁרוֹת, חֹדֶשׁ שֶׁהוּא כֶּשֶׁר לְלֵאחַ: (ה) אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְגו', אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא מִנֵּה אֲלֵּא חֲמָשֶׁה עֶמְמִין, כֹּל שְׁבַעֲהָ גוֹיִם בְּמִשְׁמַע, שֶׁכֵּן בְּכָלל כְּנַעֲנֵי הֵם, וְאַחַת מִמִּשְׁפָּחוֹת כְּנַעֲנִי הָיְתָה שֶׁלֹּא נִקְרָא לֶה שֵׁם אֲלֵּא כְּנַעֲנִי: נִשְׁבַּע לֹא־בֹתֶיךָ וְגו', בִּצְבָרָהֶם הוּא אֹמֵר (בְּרִאשִׁית טו יח) בִּיּוֹם הַהוּא כִּרְתֵּה ה' אֶת אֲבִירֵי וְגו', וְצִיָּחֵק הוּא אֹמֵר (שֵׁם כו ג) גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְגו', וְצִיָּעֵקֶב הוּא אֹמֵר (שֵׁם כח יג) הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אִתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ וְגו': זָבֹת חֶלֶב וּדְבַשׁ, הַחֶלֶב ז' מִן הָעֵצִים וְהַדְּבַשׁ ז' מִן הַחֲמִירִים וּמִן הַתְּאֵנִים: אֶת הָעַבְדָּה הוּאֵת, שֶׁל פֶּסַח, וְהֵלֵךְ כְּבֵר נֹאמֵר לְמַעַל (יב כה) וְהִיא כִּי תִצְאוּ אֶל הָאֶרֶץ וְגו', וְלִמֵּה חֹר וּשְׁנֵאֵה, בְּשִׁבְלֵי דָבָר שֶׁנִּתְּחַדֵּשׁ בֵּה, בְּפֶרֶשׁ רִאשׁוֹנָה נֹאמֵר (שֵׁם כו) וְהִיא כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מִהֵעַבְדָּה הַזֹּאת לָכֵם, בְּבֵן רֶשַׁע הַכְּתוּב מִדְּבָר שֶׁהוּא אֶת עַלְמוֹ מִן הַכֵּלֵל, וְכֵאֵן (פְּסוּק ח) וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ, בְּבֵן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשָׁאֵל, וְהַכְּתוּב מִלְּמַדֵּךְ שֶׁתַּפְתַּח לוֹ אֶתֶּה דְּבָרֵי אֲגִידָה הַמוֹשְׁכִין אֶת הַלֵּב: (ח) בַּעֲבוּר זֶה.

יְהוָה כִּי־יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה־זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בַּחֹק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:
 טו וַיְהִי כִּי־הִקְשָׁה פְּרַעֲהַ לְשַׁלְּחָנוּ וַיַּהַרְגֵם יְהוָה כָּל־בְּכוֹרֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד־בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל־כֵּן
 אֲנִי זֹכֵר לַיהוָה כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם הַגְּבֵרִים וְכָל־בְּכוֹר בְּנֵי אֶפְרַיִם: טז וַהֲיָה לְאוֹת עַל־יָדְכָה וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עַיִנֶיךָ כִּי
 בַּחֹק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם:

רש"י

ביציאתן ממצרים, שאין לך אחד מישראל שלא נטל הרבה חמורים טעונים מכספם ומוזהבם של מלרים: תפדה בשה. נותן שה לכהן ופטר חמור מתר בהגלה והשה חלין ביד כהן: וערפתו. עורפו בקופץ מאחוריו והורגו. הוא הפסיד ממונו של כהן, לפיכך יפסיד ממונו: ובל בבזר אדם בבניך תפדה. חמש סלעים פדיונו קלוב במקום אחר: (יד) כי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא עכשיו, ויש מחר שהוא לאחר זמן, כגון זה וכגון (והשע כב כד) מחר יאמרו בניכם לבנינו, דבני גד ובני ראובן: מה זאת. זה תימוך טפס שאינו

"נִשְׁפַּחְתִּי כִּמְת מִלֵּב"

(תהלים לא, יג)

א לִמְנַצֵּחַ מְזֻמּוֹר לְדָוִד: ב בָּךְ יְהוָה חֲסִיתִי אֶל־אֲבוֹשָׁה לְעוֹלָם בְּצַדִּיקְתָּהּ פִּלְטֵנִי: ג הִטָּה אֵלַי | אֲנֹנֶה מֵהֶרָה
 הַצִּילֵנִי יְיָהּ לִי | לְצוֹר־מָעוֹז לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי־סָלַעַי וּמְצוּדוֹתַי אֵתָהּ וּלְמַעַן שְׂמֹךְ תִּנְחַנִּי וְתִנְהַלֵּנִי:
 ה תוֹצִיאֵנִי מִרְשָׁתָּה זֹאת טָמְנוּ לִי כִי־אֵתָהּ מְעוּזִי: ו בִּידֶךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֵל אֲמִתִּי: ז שְׁנֵאתִי
 הַשְׂמֵרִים הַבְּלִי־שׁוֹא וְאֲנִי אֶל־יְהוָה בְּטַחְתִּי: ח אֲגִילָה וְאִשְׁמַחָה בַּחֲסֶדְךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת־עֵינִי יָדַעְתָּ בְּצִרּוֹת
 נַפְשִׁי: ט וְלֹא הִסְגַּרְתָּנִי בְּיַד־אֹיֵב הָעֵמֻדֹת בְּמִרְחַב רִגְלִי: י חֲנֻנִי יְהוָה כִּי צָר־לִי עֲשִׂישָׁה בְּכַעַס עֵינֵי נַפְשִׁי
 וּבִטְנִי: יא כִּי כָלוּ בִּגְדוֹנִי חַיִּי וּשְׁנוֹתַי בְּאִנְחָה כִּשְׁל בְּעוֹנֵי כַחַי וְעֲצָמֵי עֲשָׂשׁוּ: יב מִכָּל־צָרָי הֵייתִי חֲרָפָה וּלְשֹׁכְנֵי
 | מֵאֹד וּפָחַד לְמִידְעִי רָאִי בַּחוּץ נִדְדוּ מִמֶּנִּי: יג נִשְׁפַּחְתִּי כִּמְת מִלֵּב הֵייתִי כְּכָלִי אֲבֵד: יד כִּי שְׂמֻעָתִי | דַּבַּת
 רַבִּים מְגוֹר מִסָּבִיב בְּהוֹסֵדִם יַחַד עָלַי לְקַחַת נַפְשִׁי זָמְמוּ: טו וְאֲנִי | עָלִידָה בְּטַחְתִּי יְהוָה אֲמַרְתִּי אֱלֹהֵי אֲתָהּ:

רש"י

(ג) מצודות. פלי"שין בלע"ז: (ד) תנחני. מונכראש"מיו בלע"ז כמו (שמות ל"ב) לך נחה את העם וגו': (ו) בידך אפקיד רוחי. קומנ"דריה בלע"ז, אפקיד רוחי תמיד לפי שאתה פדיתה אותי מלצה: (ז) השומרים הבלי שוא. המלפס לתשועת ע"א: (ח) הסגרתני. ליצראש"מיו. ומנחם חזר אותו לשון סגירה וכן כל לשון סגר: (י) עששה. כהתה לשון עששית שאדם נותן זוכית לנגד עיניו לראות לעבר הזוכית דבר, אין אותה מראה בזורה: (יא) ועצמי עששו. לשון רקב כאלו אכלם עש: (יב) מבבל

צוררי. מאת כל צוררי, הייתי חרפה לגדוק: ולשבני. אני חרפה מאד ופחד למיודעי. אמשקטי"שין. מתפחדים על קורותי: (יג) בבלי אובד. ההולך לאבד כל לשון אבדה אין הלשון נופל על בעל אבדה לומר הוא אבד אותה אלא האבדה אובדת ממנו כד"א אשר תאבד ממנו (דברים כ, ז) האובדת לא בקשתם (ויחזקאל ל"ד: (יד) דבת רבים. עלת רבים, דבת לשון דובב שפתי יסכים (שיר ז) וכן כל דבה שבמקרא פרלר"ץ בלע"ז: מגור מסביב. שמיראין ומפחדין אותי: בהוסדם. בהתיעצם: זממו. לשון מחשבה:

טו בידך עתתי הציילני מיד-אויכי ומרדפי: יי האירה פניך על-עבדך הושיעני בחסדך: יי יהוה אל-אבושה
 פי קראתיך יבשו רשעים ידמו לשאול: יי תאלמנה שפתי שקר הדברות על-צדיק עתק בגאווה ובוז: כ
 מה רב-טובך אשר-צפנת ליראיך פעלת לחסים בך נגד בני אדם: כא תסתירים | בסתר פניך מרכסי איש
 תצפנם בספה מריב לשונות: כב ברוך יהוה פי הפליא חסדו לי בעיר מצור: כג ואני | אמרתי בחפזי נגרזתי
 מנגד עיניך אכן שמעת קול תחנוני בשועי אליך: כד אהבו את-יהוה כל-חסידיך אמונים נצר יהוה ומשלים
 על-יתר עשה גאווה: כה חזקו ויאמץ לבבכם פל-המיחלים ליהוה:

רש"י

(טו) בידך עתותי. עתים העוזרים עלי על פיך הם וזגורותיך: (יח) אל אבושה וגו'. אחרי שקראתיך אין נאה שאבש: ידמו לשאול. ישתקו ויאלמו למות: (יט) הדברות על צדיק עתק. שאומרות לשאול עלי דוד מבקש רעתך: עתק. סרה דבר שאינו כמו ויעתק משם (בראשית י"ז). ודוגש פתר אותו לשון דבר גדול וקשה כמו עתקו וגם גברו חיל (איוב כ"א). הון עתק (משלי ח). ולמכסה עתק (ישעיה כ"ג) (סא"א): (ב) מה רב טובך. ידעתי לעולם הבא יש שכר טוב ליראיך ומכל מקום בעולם הזה שהרשעים מקיפים אותם אני מתפלל עליהם שתסתירים בסתר פניך: (כא) מרובסי איש. מחזירי רשעים המתקשים יחד להרע להם: (כב) בעיר מצור. כשאמר שאול עלי נסגר לבא בעיר

דלתים וזרית (שמואל א' כ"ג): (כג) ואני אמרתי בחפזי. כשילאתי מקעילה ובאתי אל מדבר מעון והייתי נחפו ללכת מפני שאול כי השגיג, ושאלו ואנשיו עוטרים אלי ואל אנשי לתפסם. אמרתי בלבי נגרזתי. נכרתי לשון גרון הסורת את העץ על שם גזירתו נקרא גרון כך פי' דוגש ומנחם חזרו כמו נגרשתי ואין לו דמיון בתורה (סא"א): (כד) אמונים נוצר ה'. שומר ה' את המאמינים בישועתו וסומכים עליו: על יתר. מדה במדה מכוונת כחץ על יתר הקשת (סא"א). או יש לפתור על יתר, חבל כנגד חבל קו כנגד קו, ל"א יתר הוא לשון גאווה כמו (ישעיה ט"ו) יתרה עשה פירוש ומשלים על יתר בגאווה לעושי גאווה (סא"א): (כה) חזקו ויאמץ לבבכם. כמו שראיתם שעשה לי להושיעני שהחלתי לו:

"שנורינא דעינא בלפא תליא"

(עבודה זרה כח:)

באובנתא דליפא תלו:

ה"ג מאן דציית ליה ליהודה מחיל שבי. השומע דבריו ומקבלם יחלל שבת: לדיך אסיר. שאתה אסרת וערערת על דברי: ובי מדידי הוא. מדעתי הייתי אומר דבר זה שמחית על ידי: דמר שמואל היא. ממנו קיבלתיה: דקדחא. אשלפי"ר לשון קדוח אש (שערי סוד) חמימות: ה"ג מותר לטחלה בשבת מ"ט שורייני דעינא בלובנתא דליבא תלו:

רב יהודה שרא למיכחל עינא בשבת. אמר להו רב שמואל בר יהודה: מאן ציית ליהודה מחיל שבי? לסוף חש בעיניה, שלח ליה: שרי או אסיר? שלח ליה: לכוילי עלמא שרי, לדיך אסיר. וכי מדידי הוא? דמר שמואל היא! ההיא אמתא דהוא בי מר שמואל, דקדחא ליה עינא בשבתא, צווחא, וליפא דאשגח בה. פקעא עינא. למחר נפק מר שמואל ודרש: עין שמרדה מותר לכוחלה בשבת. מאי טעמא? דשוריני דעינא

"וימת לבו בקרבו"

(שמואל-א כה, לו / פסוק כט - "והיתה נפש אדוני צרורה")

א וימת שמואל ויקבצו כל-ישראל ויספדו-לו ויקברוהו בביתו ויקם דוד וירד אל-מדבר פארן:
 ב ואיש במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול מאד ולו צאן שלשת-אלפים ואֵלָף עֵיִם ויהי בגזו את-צאנו
 בכרמל: ג ושם האיש נבל ושם אשתו אביגיל והאשה טובת-שכל ויפת תאר והאיש קשה ורע מעללים
 והוא כלבי: ד וישמע דוד במדבר כי-גזז נבל את-צאנו: ה וישלח דוד עשרה נערים ויאמר דוד לנערים עלו
 כרמלה ובאתם אל-נבל ושאלתם-לו בשמי לשלום: ו ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל
 אשר-לך שלום: ז ועתה שמעתי כי גזזים לך עתה הרעים אשר-לך היו עמנו לא הכלמנום ולא נפקד להם
 מאומה כלימי היותם בכרמל: ח שאל את-נעריה ויגידו לך וימצאו הנערים חן בעיניך כי-על-יוס טוב בנו
 תנה-נא את אשר תמצא ידך לעבדיך ולבנה לדוד: ט ויבאו נערי דוד וידברו אל-נבל ככל-הדברים האלה
 בשם דוד וינוחו: י ויען נבל את-עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי בן-ישי היום רבו עבדים המתפוצצים איש
 מפני אדניו: יא ולקחתי את-לחמי ואת-מימי ואת טבחתי אשר טבחתי לגזזי ונתתי לאנשים אשר לא
 ידעתי אי מזה המה: יב ויהפכו נערי-דוד לדרךם וישבו ויבאו ויגדו לו ככל הדברים האלה: יג ויאמר דוד
 לאנשיו חגרו איש את-חרבו ויחגרו איש את-חרבו ויחגרו גם-דוד את-חרבו ויעלו | אחרי דוד כארבע
 מאות איש ומאתים ישבו על-הכלים: יד ולאביגיל אשת נבל הגיד נער-אחד מהנערים לאמר הנה שלח
 דוד מלאכים | מהמדבר לברך את-אדנינו ויעט בהם: טו והאנשים טבים לנו מאד ולא הכלמנו ולא פקדנו
 מאומה כלימי הלהלכנו אתם בהיותנו בשדה: טז חומה היו עלינו גם-לילה גם-יומם כלימי היותנו עמם
 רעים הצאן: יז ועתה דעי וראי מה-תעשי כי-כלתה הרעה אל-אדנינו ועל כל-ביתו והוא בן-בליעל מדבר
 אליו: יח ותמהר אביגיל ותקח מאתים לחם ושנים נבלי-יין וחמש צאן עשוית וחמש סאים קלי ומאה
 צמקים ומאתים דבילים ותשם על-החמרים: יט ותאמר לנעריה עברו לפני הנני אחריכם באה ולאישא

רש"י

ואחר כך וינוחו. ויונתן תרגם: ופסקו. כלומר פסקו מלדבר עוד, עד
 שישמעו תשובתו: (י) מי דוד, מה הוא תשוב שאתן לו את שלי, הלא
 מרות המואבים בל: (יג) ויחגרו גם דוד את חרבו. מכאן שמתחילין
 בדיני נפשות מן הקטנים בדין תחלה (סנהדרין לו א): על הבלים.
 לשמור אלהים וכליהם: (יד) אחד מהנערים. שלה: ויעט בהם.
 (תרגום) אפרחינו צמלין (ילקוט שמעוני רמז קל"ד, ופירושו הכריחם
 צדקתו הרעים), לשון עיט (בראשית טו יא): (טז) ולא הכלמנו. לא
 נכלמנו: (יז) כי בלתי הרעה. מאת דוד אליו: והוא בן בליעל
 מדבר אליו. ואדונינו בן בליעל, מהיות דובר אליו מה שאני אומר
 אליו, כי יקוף עלינו: (יח) עשויות. תרגם יונתן: תכבדא, ממולאות
 בשר דק וזינים. פשטי"ן בלע"ז כמו ששנינו בפסחים (עד א, עין
 שם היטב בשר"י ד"ה רבי שמעאל קוראו וכו', ומזה ליישב: ונותן את
 הכרעים ובני מעיו לחוכו, רבי טרפון קוראו תכבדא, מה שכתבו
 לזכרו, כרבי עקיבא דאמר תולין חולה לו, כך היא שמויה בתוספתא,
 רבי קלונימוס ז"ל מן רומי פרשה לנו כן: צמקים. ענבים יבשים:

(ב) ואיש במעון, שם העיר: ומעשהו, מקנהו וקנינו: גדול, עשיר:
 ויהי בגזו את צאנו בכרמל, ויהי יום אחד בהגיע עת גזו לאנו
 בכרמל, ודרכו היה לעשות משתה ויום טוב לגזוזי האלן: (ג) והוא
 כלבי, מבית כלב: (ד) בה לחי, כה יהיה לשנה הבאה, גוזז, (כה
 לחי, כה יהיה לשנה הבאה, מול חי וקיס), (ל"א כה לחי, אמרו על עבדו
 ונסכו שתראו, כן ראוי לאיש חי, לאיש זריו וחשוב, כמו (שמואל-ב כג ס
 בן איש חי רב פעלים, חי ומזורז, בעל מעשים, ע"כ): לחי, טוב
 וקיים: ואתה שלום וגו', כן תהיה לאורך ימים: (ז) לא הכלמנום,
 אם נלכנו לנו לשום דבר, לא השיבונום ריקם: ולא נפקד להם,
 מלאנום כי שומרים היינו להם: (ח) וימצאו הנערים, שלי, חן
 בעיניך, בטובה שיגידו לך עבדיך מהם עליהם: כי על יום טוב
 באנו, על סמך משתה ויום טוב שיש לך, בלנו עתה לשלול.
 דבר אחר: ערב ראש השנה היה, ולכיון לנו לסעודת יום טוב:
 (ט) וידברו אל נבל ככל הדברים האלה בשם דוד וינוחו, יגעים
 היו מטורח הדרך, וגזרונו למות דוד, ולא נחו עד שדברו אליו,

נָבַל לֹא הִגִּידָהּ: כ וְהָיָה הָיָא | רַכְבַּת עַל־הַחֲמֹר וַיִּדְרֹת בְּסֹתֵר הָהָר וְהָנָה דָּוִד וַאֲנָשָׁיו יָרְדִים לְקִרְאָתָהּ
וַתַּפְגֵּשׁ אֹתָם: כא וְדָוִד אָמַר אֵךְ לִשְׁקָר שְׁמִרְתִּי אֶת־כָּל־אִשָּׁר לְזֶה בְּמִדְבָּר וְלֹא־נִפְקַד מִכָּל־אִשָּׁר־לוֹ מֵאוֹמָה
וַיִּשְׁב־לִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה: כב כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאִיבֵי דָוִד וְכֹה יִסִּיף אִם־אֲשָׁאִיר מִכָּל־אִשָּׁר־לוֹ עַד־הַבֶּקֶר
מִשְׁתֵּינִ בְּקִיר: כג וַתֵּרָא אַבְיגַיִל אֶת־דָּוִד וַתִּמְהַר וַתֵּרַד מֵעַל הַחֲמֹר וַתַּפֵּל לְאַפֵּי דָוִד עַל־פְּנֵיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:
יד וַתַּפֵּל עַל־רַגְלָיו וַתֹּאמֶר בִּי־אֲנִי אֲדֹנָי הָעוֹן וַתִּדְּבַר־נָא אִמְתָּךְ בְּאָזְנֶךָ וּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּךְ: כה אֶל־נָא
יִשִּׁים אֲדֹנָי | אֶת־לְבָבוֹ אֶל־אִישׁ הַבֹּלִיעַל הַזֶּה עַל־נָבַל כִּי כִשְׁמוֹ כֹּה־הוּא נָבַל שְׁמוֹ וְנִבְלָה עִמּוֹ וְאֵלֵי אִמְתָּךְ לֹא
רָאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי אֲדֹנָי אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ: כו וַעֲתָה אֲדֹנָי חִי־יְהוָה וְחִי־נִפְשָׁךְ אֲשֶׁר מִנְּעָךְ יְהוָה מִבּוֹא בְדָמַיִם וְהוֹשִׁיעַ
יִדְּךָ לָךְ וַעֲתָה יִהְיוּ כְנָבָל אִיבֵיךָ וְהַמְבַקְשִׁים אֶל־אֲדֹנָי רָעָה: כז וַעֲתָה הַבְּרִכָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר־הֵבִיא שְׁפָחוֹתְךָ
לְאֲדֹנָי וְנִתְּנָה לְנַעֲרִים הַמְתַּהַלְכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי: כח שָׂא נָא לִפְשַׁע אִמְתָּךְ כִּי עָשָׂה־יַעֲשֶׂה יְהוָה לְאֲדֹנָי בֵּית
נֶאֱמָן כִּי־מִלְחָמוֹת יְהוָה אֲדֹנָי נִלְחָם וְרָעָה לֹא־תִמָּצֵא בָּךְ מִיָּמֶיךָ: כט וַיָּקָם אָדָם לְרֹדְפָךְ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשָׁךְ
וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה | בְּצִרוּר הַחַיִּים אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נַפְשׁ אִיבֵיךָ יִקְלַעְנָה בַּתּוֹךְ כִּף הַקַּלְעִי: ל וְהָיָה
כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה לְאֲדֹנָי כְּכֹל אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֶת־הַטּוֹבָה עֲלֶיךָ וְצִוְּךָ לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל: לא וְלֹא תִהְיֶה זֹאת | לָךְ
לְפִוְקָה וּלְמַכְשׁוֹל לָב לְאֲדֹנָי וּלְשִׁפְפוֹת־דָּם חָנָם וְלַהּוֹשִׁיעַ אֲדֹנָי לוֹ וְהֵיטֵב יְהוָה לְאֲדֹנָי וְזָכַרְתָּ אֶת־אִמְתָּךְ:
לב וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַבְיגַיִל בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְךָ הַיּוֹם הַזֶּה לְקִרְאָתִי: לד וּבְרוּךְ טַעֲמֶךָ וּבְרוּכָה
אֶת אֲשֶׁר פָּלַתְנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְדָמַיִם וְהִשָּׁע יְדֵי לִי: לה וְאוֹלָם חִי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִנְּעָנִי מִהָרַע
אִתְּךָ כִּי | לוֹלִי מִהָרֹת וַתִּבְאֵת לְקִרְאָתִי כִּי אִם־נוֹתֵר לְנָבַל עַד־אֹר הַבֶּקֶר מִשְׁתֵּינִ בְּקִיר: לו וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ
אֶת אֲשֶׁר־הֵבִיאָהּ לוֹ וְלֶהָ אָמַר עָלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ רֵאִי שְׁמַעְתִּי בְּקוֹלְךָ וְאִשָּׁא פָנֶיךָ: לו וַתֵּבֵא אַבְיגַיִל | אֶל־
נָבַל וְהֵנִה־לוֹ מִשְׁתָּה בְּבֵיתוֹ כַּמִּשְׁתָּה הַפֶּלֶךְ וּלֵב נָבַל טוֹב עָלָיו וְהוּא שָׂכַר עַד־מָאֹד וְלֹא־הִגִּידָהּ לוֹ דְּבַר
קָטָן וְגָדוֹל עַד־אֹר הַבֶּקֶר: לז וַיְהִי בַּבֶּקֶר בְּצֹאת הַיּוֹן מִנֶּבֶל וַתִּגְדֹּל אִשְׁתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת לְבֹ
בְּקִרְבָּהּ וְהוּא הָיָה לְאָבִן: לח וַיְהִי כַּעֲשָׂרַת הַיָּמִים וַיָּגֵף יְהוָה אֶת־נָבַל וַיָּמָת: לט וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מָת נָבַל וַיֹּאמֶר

רש"י

דבליים. עגול דבלה, תלנים דרוסות וכזשות ככלי: (ב) יורדים
לקראתה. גיא היה בין שני ההרים, היא יורדת מהר זה, והם
יורדים מהר זה שכנגדו: (בא) ודוד אמר. כלבו כשאמרו לו נערי
גדופי נבל, אך לשקר שמרתי וגו': (בב) מושתין. יונתן תרגם: ידע
מדע, משת קירות לבו. דבר אחר, אפילו כלב, שדרכו להשתין
בקיר: (בד) בי אני אדני העין, מתחלה אמרה כך, כדי שיטה
אוזן לדבריה, ולסוף אמרה לו האמת, אני אמתך לא ראיתי את
נערי אדני: (בו) אשר מנעך. ששלחני לקראתך למנעך משפיות
דמים: והושע ידך לך, מלנקום אתה בעמך את נקמתך ותענש:
יהיו בנבל איביך. נתגבאת ברוח הקודש שלא יאריך ימים:
(בז) ונתנה לנערים. ונתת לנערים המתהלכים וגו', 'נתנה' לשון
עבר, ו'נתנה' לשון להבא: (בח) כי עשה יעשה ה' לאדני בית
נאמן. להיות מלך על ישראל, לפיכך, ורעה לא תמצא בך, לכך
לא נאה לך לעשות שלא כדין, להוציא לנו על מלכותך: (בט) בך
הקלע. חתיכת עור רחבה עשויה כמין כף באמצע הקלע, שנותן
זה האבן: (ל) והיה כי יעשה ה' וגו', ותמולך: (לא) ולא תהיה

וגו' לפוקה. לשלון, כמו (נחום ז יא): לפיק צרכים, שאם היית
עושה זאת, לא יהיה לך פתחון פה לדרות אדם לדורות הבאים
על שפכות דמים: ולהושיע אדני לו. שתנקום אתה את נקמתך:
(לב) בליתני. מנעת אותי, כמו (תהלים יב ט): לא תכלא רחמיך; לא
יכלה ממך (בראשית כג ז): והושיע ידי לי. מוסב על מצוא בדמים,
מ'ם של מצוא מחוברת על והושע, כמו מצוא בדמים והמושע
ידי לי: (לז) בצאת היין מנבל. (תרגום): כד פג חמרא מנבל: וימת
לבו. שנלטער על המנחה שהובאת לדוד: (לח) בעשרת הימים.
שבעת ימי אכלו של שמואל תלה לו הקב"ה, שלא יתעבר אכל רשע
באכלו, ואחר כך חלה שלשה ימים ומת. כענין שנאמר: ויגוף ה'
את נבל, ואמר מר (שמחות ג ט): חלה שלשה ימים ומת, זו היא
מיתת מגפה. ורבותינו אמרו (ראש השנה יח א): אלו עשרת ימי
תשובה, שהמתין לו הקב"ה שיחזר בתשובה. ויש אומרים: כנגד
עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד, ששלח לו דוד עשרה נערים
והאכילן: (לט) את ריב חרפתי. גדופי שחרפתי (לעיל פסוק י): היום
רבו עבדים המתפרטים: ואת עבדו חשך מרעה. שלא הרגתיו:

ברוך יהוה אשר רב את ריב חרפתי מיד נבל ואת עבדו חשף מרעה ואת רעת נבל השיב יהוה בראשו וישלח דוד וידבר באביגיל לקחתה לו לאשה: ^מ ויבאו עבדי דוד אל אביגיל הפרמלה וידברו אליה לאמר דוד שלחנו אליך לקחתה לו לאשה: ^{מא} ותקם ותשתחו אפים ארצה ותאמר הנה אמתך לשפחה לרחץ רגלי עבדי אדני: ^{מב} ותמהר ותקם אביגיל ותרכב על החמור וחמש נערותיה ההלכות לרגלה ותלך אחרי מלאכי דוד ותהיל לו לאשה: ^{מג} ואת אחינעם לקח דוד מיוזעאל ותהיין גם שתיהן לו לנשים: ^{מד} ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן-ליש אשר מגלים:

"ומיתת הלב, היא בחינת שכרי לוחות"

(שמות לב, יט)

וידבר יהוה אל משה לדוד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים: ^ח סרו מהר מן ההר אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוד מארץ מצרים: ^ט ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה-ערף הוא: ועתה הניחה לי ויחר-אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול: ^{יא} ויחל משה את-פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: ^{יב} למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחתם על-הרעה לעמך: ^{יג} זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהם ארבה את-זרעכם ככוכבי השמים וכל-הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: ^{יד} וינחם יהוה על-הרעה אשר דבר לעשות לעמו: ^{טו} ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדת בידו לוחות כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים: ^{טז} והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על-הלוחות: ^{יז} וישמע יהושע את-קול העם ברעה

רש"י

לעקידה. אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן, ואם אינן נגזלין בזכותן, מה אתה אומר לי (פסוק י) ואעשה אותך לגוי גדול, ואם כסא של שלש רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, קל וחמר לכסא של רגל אחת: אשר נשבעת להם בך, לא נשבעת להם בדבר שהוא כלה, לא בשמים ולא בארץ לא בהרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קים ושבעתך קימת לעולם, שנאמר (ברא' כב טז) כי נשבעתי נאם ה', וליצחק נאמר (ס"ב ג) והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך, וליעקב נאמר (ס"ה יא) אני אל שדי פרה ורבה, נשבע לו באל שדי: (ש"י) משני עבריהם. היו האותיות נקראות, ומעשה נסים היה: (ש"י) מעשה אלהים חמה, כמשמעו הוא ככבודו עשאו, דבר אחר כאלה האומר לחברו כל עסקיך של פלוני במלכות פלונית, כך כל שעשועיך של הקדוש ברוך הוא בתורה: חרות, לשון חרת וחרט אחד הוא, שניהם לשון חקוק אצט"ל"י"ר בלעז: (י"י) ברעה, בהרעו, שהיו מריעים ושמים ולוחקים: (י"ה) אין קול ענות גבורה, אין הקול

(ז) וידבר, לשון קושי הוא, כמו (בראשית מז ז) וידבר אחס קשות: אך רד, מגדלתך, לא נתתי לך גדלה אלא בשבילם, בזאתה שעה נתנה משה מפי בית דין שלמעלה: שחת עמך, שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעמך וגירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו: (ז) קשה ערף, מחזירין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם, וממאנים לשמוע: (י) הניחה לי, עדין לא שמענו, שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו, שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם: (יא) למה ה' יחרה אפך, כלום מתקנא אלא חכם בחכם, גבור בגבור: (יב) והנחם, התעשת מחשבה אחרת להטיב להם: על הרעה, אשר חשבת להם: (יג) זכר לאברהם, אם עזרו על עשרת הדברות, אברהם אביהם נתנסה בעשרה נסיונות ועדין לא קבל שכרו, תנאו לו, ויאלץ עשרה בעשרה: לאברהם ליצחק ולישראל, אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לשרף עליון בזר כשדים, אם להריגה, זכור ליצחק שפשט זוארו

וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה: י"ח וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת
 אֲנֹכִי שְׁמַע: י"ט וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת־הָעֶגְלָה וּמַחֲלַת וַיַּחֲרֹאֲף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַח מִיָּדוֹ אֶת־הַלָּחָת
 וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר: כ' וַיִּקַּח אֶת־הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׂרָף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֶן עַד אֲשֶׁר־דָּק וַיִּזֹּר עַל־פְּנֵי הַמָּיִם
 וַיִּשָּׂק אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן מַה־עָשָׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה כִּי־הִבְאֵת עָלָיו חֲטָאָה גְדֹלָה:
 כב וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־יִחִיר אֶף אֲדֹנִי אַתָּה יִדְעָתָה אֶת־הָעָם כִּי בָרַע הוּא: כג וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר
 יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי־זֶה | מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מַה־הָיָה לוֹ: כד וַאֲמַר לָהֶם לְמִי זֶהָב
 הַתִּפְרָקוּ וַיִּתְּנוּ־לִי וַאֲשַׁלְכֶהוּ בָאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֶגְלָה הַזֶּה: כה וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם כִּי פָרַע הוּא כִּי־פָרַעַה אַהֲרֹן
 לִשְׁמִצָּה בַקִּמְיָהִם: כו וַיַּעֲמֵד מֹשֶׁה בַּשַּׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לִיהוָה אֵלֵי וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל־בְּנֵי לֵוִי: כז וַיֹּאמֶר
 לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שִׁימוּ אִישׁ־חַרְבּוֹ עַל־יָרֵכּוֹ עֲבְדוּ וּשְׁבוּ מִשְׁעַר לִשְׁעַר בְּמַחֲנֶה וְהָרְגוּ
 אִישׁ־אֶת־אָחִיו וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־קָרְבוֹ: כח וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־לֵוִי כַּדָּבָר מֹשֶׁה וַיִּפֹּל מִן־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא
 כֶּשֶׁלִּישֵׁת אֶלְפֵי אִישׁ: כט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֵלֹאזֹּי יָדְכֶם הַיּוֹם לִיהוָה כִּי אִישׁ בָּכְנוּ וּבָאָחִיו וּלְתַת עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בִּרְכָה:
 ל' וַיְהִי מִמַּחֲרֹת וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַתֶּם חֲטַאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה וַעֲתָה אֶעֱלֶה אֶל־יְהוָה אוּלַי אַכְפֶּרָה בְּעַד
 חֲטַאתְכֶם: לא וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנָא חֲטָאָה הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב:
 לב וַעֲתָה אִם־תִּשָּׂא חֲטַאתָם וְאִם־אֵין מַחְנִי נָא מִסְּפָרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: לג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מִי אֲשֶׁר
 חֲטָא־לִי אֶמְחֶנּוּ מִסְּפָרִי: לד וַעֲתָה לָךְ | נָחָה אֶת־הָעָם אֶל אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ הִנֵּה מִלֹּאכֵי יֵלֶךְ לִפְנֶיךָ וּבָיוֹם
 פָּקְדִי וּפָקַדְתִּי עֲלֵהֶם חֲטַאתָם: לה וַיֵּגֶף יְהוָה אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשָׂה אַהֲרֹן:

רש"י

בני לוי. מכאן שכל השבט כשר: (כו) בה אמר וגו'. וסיקן אחר.
 (שמות כז יט) וזבח לאלהים יחרס, כך שנויה במכילתא: אחיו. מאמו
 והוא מִי־שָׂרָל: (כז) מלאו ידבם. אחם ההורגים אותם, בדבר
 זה תתחנכו להיות כהנים למקום: בי איש. מכס ימלא ידו צבנו
 ובאחיו: (ל) אכפרה בעד חטאתכם. אישם כפר וקנוח וסתימה
 לנגד חטאתכם, להבדיל ציניכם וצין החטא: (לא) אלהי זהב. אתה
 הוא שגרמת להם, שהשפעת להם זהב וכל חפסם, מה יעשו שלא
 יחטאו. משל למלך שהיה מאכיל ומשקה את בנו ומקטנו ותולה לו
 כיס צלוארו ומעמידו בפנת בית זונות, מה יעשה הבן שלא יחטא:
 (לב) ועתה אם תשא חטאתם. הרי טוב, איני אומר לך מחני. ואם
 אין, מחני, וזה מקרא קצר, וכן הרבה: במספרך. מכל התורה כלה,
 שלא יאמרו עלי, שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים: (לד) אל
 אשר דברתי לך. יש כאן לך חלל דבור במקום אליך, וכן (מ"א ז
 יט) לדבר לו על אדוניהו: הנה מלאכי. ולא אני: וביום פקדי וגו'.
 עתה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם
 עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות,
 ואין פרענות בזה על ישראל שאין בה קלת מפרעון עון העגל:
 (לה) ויגף ה' את העם. מיתה בידי שמים. לעדים בלא התראה:

הזה נראה קול ענית גבורים הנועקים נחון ולא קול חלשים
 שנועקים ו' או ניסה: קול ענות. קול חרופין וגדופין המענין את
 נפש שומען כשנאמר לו: (יט) וישלך מידי וגו'. אמר מה פסח
 שהיא אחת מן המלות. אמרה תורה (שמות יב מג) כל בן נכר לא
 יאכל בו, התורה כלה כאן, וכל ישראל משמדים ואתנגה להם:
 תחת החר. לרגלי ההר: (כ) ויזר. לשון נפוך, וכן (איוב יח טו) זרה
 על מוהו גפרית, וכן (משל א יז) כי חסם מזורה הרשת, שזרין זה
 דגן וקטניות: וישק את בני ישראל. נחמן לבדקן כסויות. שלש
 מיתות נדונו שם אם יש עדים והתראה בסיף, כמשפט אנשי עיר
 הגדחת שהן מרבים. עדים בלא התראה במגפה, שנאמר (פסוק
 לה) ויגף ה' את העם, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, שבדקום
 המים ולבו צטניהם: (כא) מה עשה לך העם הזה. כמה יסורים
 (סבלת) שיסרוך (סבלת), עד שלא תביא עליהם חטא זה: (כב) בי
 ברע הוא. בדרך רע הם הולכין תמיד ובנסיונות לפני המקום:
 (כד) ואמר להם. אמרתי להם דבר אחד לני זהב לבד, והם מהרו
 והתפרקו ויתנו לי: ואשליכוהו באש, ולא ידעתי שילא העגל הזה
 וילא: (כה) פרוע. מוגלה. כתגלה שמו וקלוגו, כמו (במדבר ה יח)
 ופרע את ראש האשה: לשממיה בקמיהם. להיות להם הדבר
 הזה לנגות צפי כל הקמים עליהם: (כו) מי לה' אלי. יבא אלי: כל

"בְּתִבְּכֶם עַל לִוְחַ לִבְךָ"

(משלי ג, ג)

א בְּנֵי תוֹרָתִי אֶל־תִּשְׁכַּח וּמִצְוֹתַי יֵצֵר לִבְךָ: ב כִּי אֶרְךָ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ: ג חֶסֶד וְאֱמֶת אֶל־יֵצִיבְךָ קִשְׁרָם עַל־גְּרוֹוֹתֶיךָ כְּתִבְּכֶם עַל־לִוְחַ לִבְךָ: ד וּמִצְא־חַן וְשִׂכְל־טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: ה בָּטַח אֶל־יְהוָה בְּכָל־לִבְךָ וְאֶל־בֵּינְתְּךָ אֶל־תִּשְׁעֵן: ו בְּכָל־דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישָׁר אַרְחֶיךָ: ז אֶל־תִּהְיֶה חֶכֶם בְּעֵינֶיךָ יֵרָא אֶת־יְהוָה וְסוּר מֵרָע: ח רַפְּאוֹת תִּהְיֶה לְשִׁרְךָ וְשָׁקוּי לַעֲצֻמוֹתֶיךָ:

רש"י

(ב) אורך ימים וגו'. ושלום יוסיפו לך. תורתִי ומצוֹתִי: (ה) במח א' ה'. ופזר מעותיך לבקש לך רב ללמוד ממנו ואל בניתך אל תשען: (ו) אל תהי חכם בעיניך. להיות מואס בדברי מוכיח: (ח) רפאות תהי לשירך. החכמה, שרך כמו (סיר ו) שרך וזה טיבורך: ושקוֹי לעצמותיך. הוא המוח כענין שנאמר ומוח עלמותיו יסוקה (איוב כא):

"אֶלְמָלָא לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ לִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לֹא הִיתָה שִׁבְחָה בְּעוֹלָם"

(ערובין נד, א)

וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מֵאִי דְכָתִיב (שמות לב, טז) "חֲרוֹת עַל הַלִּוְחוֹת", אֶלְמָלָא לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ לִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לֹא נִשְׁתַּבְּחָה תוֹרַת מִיִּשְׂרָאֵל. רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב אָמַר, אֵין כָּל אוֹמְרָה וְלִשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, שְׁנַאמַר: "חֲרוֹת", אֶל וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מֵאִי דְכָתִיב (שמות לב, טז) "חֲרוֹת עַל הַלִּוְחוֹת", אֶלְמָלָא לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ לִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לֹא נִשְׁתַּבְּחָה תוֹרַת מִיִּשְׂרָאֵל. רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב אָמַר, אֵין כָּל אוֹמְרָה וְלִשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, שְׁנַאמַר: "חֲרוֹת", אֶל

"נִמְצָא שְׁעַקֵּר הַשִּׁבְחָה, הִיא עַל־יְדֵי רַע עֵין"

(מדרש תנחומא, כי תשא לא)

פָּסַל לָךְ וְהָיָה נָכוֹן לְבָבְךָ. כִּךְ בְּרִאשׁוֹנָה, וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִית הַבֶּקֶר וגו'. וְכָאן (בשניות): וגם איש אל ירא. הלווחות ראשונות על שנתנו בפמבוי, לפיכך שְׁלֹטָה בָּהֶם עֵין הָרַע וְנִשְׁתַּבְּרוּ. וְכָאן אָמַר לוֹ הַקֹּב"ה: אֵין לָךְ יָפָה מִן הַצְנִיעוּת, שְׁנַאמַר: וְכָאן ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת (מיכה ו, ח):

(רש"י על שמות לד, ג)

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פָּסַל־לָךְ שְׁנֵי־לַחַת אֲבָנִים כְּרִאשׁוֹנִים וְכָתַבְתִּי עַל־הַלַּחַת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלַּחַת הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ: ב וְהָיָה נָכוֹן לְבָבְךָ וְעֵלִית בְּבִקְרָא אֶל־הָרִי סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל־רֹאשׁ

רש"י

(א) פסל לך. הראהו מחצב סגפיריגון מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה: פסל לך. אחת שברת הראשונות, אחת פסל לך אחרות. משל למלך שהלך למדינת

הים והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יאל עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע כתבתה, אמר אם יאמר המלך להרבה אומר לו עדיין אינה אשתך. בדק המלך ומלא, שלא היה

הָהָר: י ואִישׁ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּךְ וגַּם־אִישׁ אֶל־יֵרֵא בְּכָל־הָהָר גַּם־הַצֵּאן וְהַבָּקָר אֶל־יָרְעוּ אֶל־מֹול הָהָר הַהוּא:
 וַיִּפְסֹל שְׁנֵי־לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וַיִּשְׁלֹם מִשָּׁה בִּבְקָר וַיַּעַל אֶל־הָר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ
 שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים:

רש"י

הקלוקל חלל מן השפחות, נתרזה לה. אמר לו ששכינה כתוב לה
 כתבה אחרת, שנקרעה הראשונה. אמר לו המלך אתה קרעת
 אותה, אתה קנה לך ניר אחר, ואני אכתוב לה בכתב יד, כן
 המלך זה הקדוש ברוך הוא, השפחות חלו ערב רב, והשוכנין

"ויקח שלשה שבטים ויתקעם בלב אבשלום"

(שמואל ב יח, יד)

א וַיִּקַּד דָּוִד אֶת־הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּשֶׁם עֲלֵיהֶם שָׁרֵי אֲלָפִים וּשְׁרֵי מֵאוֹת: ב וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת הָעַם הַשְּׁלִישִׁית
 בְּיַד יוֹאָב וְהַשְּׁלִישִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה אַחִי יוֹאָב וְהַשְּׁלִישִׁית בְּיַד אֶתִּי הַגִּתִּי וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָעַם יֵצֵא
 אֵצֶא גַם אֲנִי עִמָּכֶם: ג וַיֹּאמֶר הָעַם לֹא תֵצֵא כִּי אִם־נָס נָנוּס לֹא־יִשְׁימוּ אֵלֵינוּ לָב וְאִם־יָמָתוּ חֲצִינוּ לֹא־
 יִשְׁימוּ אֵלֵינוּ לָב כִּי־עַתָּה כְּמֹנוּ עֲשֶׂה אֲלֵפִים וְעַתָּה טוֹב כִּי־תַהֲיֶה־לָּנוּ מַעִיר לַעֲזֹר: ד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ
 אֲשֶׁר־יִיטֵב בְּעֵינֵיכֶם אַעֲשֶׂה וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַשָּׁעַר וְכָל־הָעַם יֵצְאוּ לַמָּאוֹת וְלֹאֲלָפִים: ה וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ
 אֶת־יוֹאָב וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אֶתִּי לֵאמֹר לֵאט־לִי לַנֶּעַר לֹאֲבִשְׁלוֹם וְכָל־הָעַם שָׁמְעוּ בַּצֹּת הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־
 הַשָּׂרִים עַל־דְּבַר אֲבִשְׁלוֹם: ו וַיֵּצֵא הָעַם הַשָּׂדֶה לַקְרָאת יִשְׂרָאֵל וְתַהִי הַמְּלַחְמָה בֵּינֵם אֲפָרַיִם: ז וַיִּגְּפוּ שָׁם
 עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדִּי דָוִד וְתַהֲיֶיֱשָׁם הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֲשָׂרִים אֲלָף: ח וְתַהֲיֶיֱשָׁם הַמְּלַחְמָה נִפְצָת
 עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיָּרֶב הַיָּעַר לֹאֲכָל בָּעַם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא: ט וַיִּקְרָא אֲבִשְׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדִּי
 דָּוִד וְאֲבִשְׁלוֹם רָכַב עַל־הַפֶּרֶד וַיָּבֵא הַפֶּרֶד תַּחַת שׁוֹבֵף הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיַּחֲזֹק רֹאשׁוֹ בָּאֵלָה וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם
 וּבֵין הָאָרֶץ וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר־תַּחְתּוֹ עָבַר: י וַיֵּרָא אִישׁ אֶחָד וַיִּגֵּד לְיוֹאָב וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי אֶת־אֲבִשְׁלוֹם תָּלוּי
 בָּאֵלָה: יא וַיֹּאמֶר יוֹאָב לְאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה רָאִיתִי וּמַדּוּעַ לֹא־הִכִּיתוּ שָׁם אֶרְצָה וְעָלִי לָתֵת לָךְ עֲשֶׂרָה כֶּסֶף
 וַחֲגֹרָה אַחַת: יב וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־יוֹאָב וְלֹא אֲנֹכִי שָׁקָל עַל־כִּפִּי אֲלֹף כֶּסֶף לֹא־אֲשַׁלַּח יָדִי אֶל־בֶּן־הַמֶּלֶךְ
 כִּי בְּאֲזִינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֹתִי וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אֶתִּי לֵאמֹר שְׁמְרוּ־מִי בְּנֵעַר בְּאֲבִשְׁלוֹם: יג אוֹ־עֲשִׂיתִי בְּנִפְשִׁי
 שִׁקָּר וְכָל־דְּבַר לֹא־יִפְחַד מִן־הַמֶּלֶךְ וְאִתָּה תִּתְּיָצֵב מִנֶּגֶד: יד וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא־כֵן אֶחֱיִלָה לִפְנֵיךְ וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה

רש"י

(ג) לא ישימו אלינו לב, לא יהיה דבר חשוב בעיניהם להתגבר ולהתהלל, מאחר שאין אתה במלחמה: בי עתה, בהיותך בכבודך, חשוב אתה כמונו: עשרת אלפים, כעשרת אלפים איש כמונו: כי תהיה לנו מעיר לעוזר, (תרגום) וכען טב ארי תללי עלגא מן קרתא למסעד: (ה) לאט לי לנער, אם יקרא לפניכם במלחמה, חמלו עליו: (ו) ביער אפרים, ומהיכן היה יער לאפרים בעבר הירדן מזרחה, שלא ניתן שם חלק חלל לכני גד ולכני ראובן

ולמנשה, חלל מתוך שהתנה יהושע שהיו מרעין בחורשין, והיה אותו היער סמוך לאפרים, חלל שהירדן מפסיק, והיו מרעין שם בהמותיהם, היה נקרא יער אפרים: (ח) וירב היער לאכול בעם, חיות רעות שביער, כן תרגם יונתן: (ט) ויקרא אבשלום, לשון מקרה ופגע: ויתן בין השמים ובין הארץ, אמרו רבותינו (סוטה י ג): שלף חרבו לקוח שער, וראה גיהנם פתוחה תחתיו: (יב) שמרו מי בנער, כל מי שיבא לידו ישמרנו: (יד) לא בן אוחילה

שְׁבָטִים בָּכְפוּ וַיִּתְקַעַם בְּלֵב אֲבִשָׁלוֹם עוֹדְנוּ חַי בְּלֵב הָאֱלֹהִים: טו וַיִּסְבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נִשְׁאִי כְּלִי יוֹאֵב וַיָּכּוּ אֶת־
אֲבִשָׁלוֹם וַיִּמִּיתֵהוּ: טז וַיִּתְקַע יוֹאֵב בַּשֶּׁפֶר וַיֵּשֶׁב הָעָם מִרְדֵּי אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־חָשָׁה יוֹאֵב אֶת־הָעָם: יז וַיִּקְחוּ
אֶת־אֲבִשָׁלוֹם וַיִּשְׁלִיכוּ אֹתוֹ בְּיַעַר אֶל־הַפַּחַת הַגָּדוֹל וַיַּצְבּוּ עָלָיו גִּלְ־אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד וְכָל־יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ
לְאֹהֲלָיו: יח וַאֲבִשָׁלֹם לָקַח וַיַּצְבֵּנוּ בְּחֵייוֹ אֶת־מַצֵּבַת אֲשֶׁר בַּעֲמֻקַּת־הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר אֵין־לִי בֶן בַּעֲבוּר הַזִּכִּיר
שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמַּצֵּבַת עַל־שְׁמוֹ וַיִּקְרָא לָהּ יָד אֲבִשָׁלֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: יט וְאַחִימַעַץ בֶּן־צְדוֹק אָמַר אֲרוּצָה זֶה
וַאֲבִשָׁרָה אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטוּ יְהוָה מִיַּד אֵיבָיו: כ וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאֵב לֹא אִישׁ בִּשְׂרָה אֶתְּהָ הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשְׂרַת
בְּיוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תִבְשָׁר כִּי־עַל־כֵּן בֶּן־הַמֶּלֶךְ מָת: כא וַיֹּאמֶר יוֹאֵב לְפוֹשִׁי לָךְ הִגַּד לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר
רָאִיתָה וַיִּשְׁתַּחֲו כוֹשִׁי לְיוֹאֵב וַיֵּרָץ: כב וַיִּסָּף עוֹד אַחִימַעַץ בֶּן־צְדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹאֵב וַיְהִי זֶה אֲרֻצָּה־נָא גַם־
אֲנִי אַחֲרֵי הַכּוֹשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאֵב לָמָּה־זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי וְלָמָּה אֵין־בְּשׁוּרָה מַצָּאת: כג וַיְהִי־מָה אַרְוִץ וַיֹּאמֶר לוֹ
רוּץ וַיֵּרָץ אַחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכֶּכֶר וַיַּעֲבֹר אֶת־הַכּוֹשִׁי: כד וְדוֹד יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים וַיִּלֶּךְ הַצֶּפֶה אֶל־גֵּג הַשַּׁעַר
אֶל־הַחוּמָה וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֵה־אִישׁ רָץ וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה וַיִּגַּד לְמֶלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבָדוּ
בְּשׁוּרָה בְּפוּי וַיִּלֶּךְ הַלֹּךְ וְקָרַב: כה וַיֵּרָא הַצֶּפֶה אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֶּפֶה אֶל־הַשַּׁעַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רָץ
לְבָדוּ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־זֶה מְבַשֵּׁר: כו וַיֹּאמֶר הַצֶּפֶה אֲנִי רָאִיתִי אֶת־מְרוּצַת הָרָאשׁוֹן כַּמְרַצַּת אַחִימַעַץ בֶּן־צְדוֹק
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־טוֹב זֶה וְאֶל־בְּשׁוּרָה טוֹבָה יָבוֹא: כז וַיִּקְרָא אַחִימַעַץ וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחֲו
לְמֶלֶךְ לֵאמֹר אֲרֻצָּה וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר סָגַר אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִשְׂאוּ אֶת יָדָם בְּאֲדָנֵי הַמֶּלֶךְ:
כח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁלוֹם לְנַעַר לְאֲבִשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אַחִימַעַץ רָאִיתִי הַחֲמוֹן הַגָּדוֹל לְשַׁלַּח אֶת־עַבְדֵּי הַמֶּלֶךְ יוֹאֵב
וְאֶת־עַבְדֵּיךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה: כט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֵב הַתַּיִצָּב כֹּה וַיִּסָּב וַיַּעֲמֹד: לא וַהֲנֵה הַכּוֹשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוֹשִׁי
יִתְבַּשֵּׁר אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטָה יְהוָה הַיּוֹם מִיַּד כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ: לב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַכּוֹשִׁי הַשְׁלֹם לְנַעַר
לְאֲבִשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַכּוֹשִׁי יְהִי כְנַעַר אֵיבִל אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ וְכָל אֲשֶׁר־קָמוּ עָלֶיךָ לְרָעָה:

רש"י

לפניך. לא חקש עוד חקשה ממך. כי אני חלך: (יח) כי אמר
אין לי בן, ממלכת מקומי, ויהיה חסוד כמותי: בעבור הוהיר שמי.
חקיס לי מלכת אבן, ובני חסוד היה: (ב) ובשרת ביום אחר.
בשורת תשועה אחרת: כי על בן, כי על אשר בן המלך מת, לפיכך
לא מוצה לך הכשורה זאת: (בב) ולבה אין בשורה מוצאת. אין
מתת שכר בשורה מנויה היום: (בג) ויהי מה. כלומר ומה בכך
אם אין לי שכר: ויעבור. (תרגום) וקדים ית כושי: (בט) ראיתי

"ויעל בן לא הניח בן זכר"

(סוטה יא.)

"ב" אמר אין לי בן". ולא הוה ליה בנ"י? והכתיב: "ויוולדו
לאבשלום שלשה בנים ובת אחת"! אמר רב יצחק
בר אבדימי: שלא היה לו בן הגון למלכות. רב חסדא
אמר, גמירי: כל השורף תבואתו של חבירו, אינו מניח

"וְדוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, בָּרַח אֶזְרוֹ מִמַּלְכוּתוֹ מִפְּנֵי אֲבִשָּׁלוֹם"

(שמואל ב טו, יד)

א ויהי מאחרי כן ויעש לו אבשלום מרכבה וסוסים וחמשים איש רצים לפניו: והשכים אבשלום ועמד על־יד דרך השער ויהי כל־האיש אשר־יהיה־לוֹ־ריב לבוא אל־המלך למשפט ויקרא אבשלום אליו ויאמר איממה עיר אתה ויאמר מאחד שבטי־ישראל עבדה: ויאמר אליו אבשלום ראה דברך טובים ונכחים ושמע אין־לך מאת המלך: ויאמר אבשלום מי־ישמני שפט בארץ ועלי יבוא כל־איש אשר־יהיה־לוֹ־ריב ומשפט והצדקתיו: והיה בקרב־איש להשתחות לו ושלח את־ידו והחזיק לו ונשק לו: ויעש אבשלום כדבר הזה לכל־ישראל אשר־יבאו למשפט אל־המלך ויגנב אבשלום את־לב אנשי ישראל: ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל־המלך אלכה נא ואשלם את־נדרי אשר־נדרתי ליהוה בחברון: כִּי־נדר נדר עבדך בשבתי בגשור בארם לאמר אם־ישוב ישיבני יהוה ירושלם ועבדתי את־יהוה: ויאמר לו המלך לך בשלום ויקם וילך חברונה: וישלח אבשלום מרגלים בכל־שבטי ישראל לאמר כשמעכם את־קול השפך ואמרתם מלך אבשלום בחברון: ואת־אבשלום הלכו מאתים איש מירושלם קראים והלכים לתמם ולא ידעו כל־דבר: וישלח אבשלום את־אחיתפל הגילני יועץ דוד מעירו מגלה בזבחו את־הזבחים ויהי הקשר אמץ והעם הולך ורב את־אבשלום: ויבא המגיד אל־דוד לאמר היה לב־איש ישראל אחרי אבשלום: ויאמר דוד לכל־עבדיו אשר־אתו בירושלם קומו ונברחה כי לא־תהיה־לנו פליטה מפני אבשלום מהרו ללכת פן־ימהר והשגנו והדיח עלינו את־הרעה והפה העיר לפי־חרב: ויאמרו עבדי־המלך אל־המלך כלל אשר־יבחר אדני המלך הנה עבדיך: ויצא המלך וכל־ביתו ברגליו ויעזב המלך את עשר נשים פלגשים לשמור הבית: ויצא המלך וכל־העם ברגליו ויעמדו בית המרחק: וכל־עבדיו עברים על־ידו וכל־הפּרתי וכל־הפּלתי וכל־הגתים שש־מאות איש אשר־באו ברגל מלך עברים על־פני המלך: ויאמר המלך אל־אתי הגתי למה תלך גם־אתה אתנו שוב ושב עם־המלך כי־נכרי אתה וגם־גלה אתה למקומך: כִּי־תמול | בואך והיום אניעך עמנו ללכת ואני הולך על אשר־אני הולך שוב והשב את־אחיו עמך חסד ואמת: כא ויען אתי את־המלך ויאמר חי־יהוה וחי אדני המלך כי אם־במקום אשר יהיה־שם | אדני המלך אם־למלך אם־לחיים כי־שם יהיה עבדך: כב ויאמר דוד אל־אתי לך ועבר ויעבר אתי הגתי וכל־אנשיו וכל־הטף אשר אתו: כג וכל־הארץ בוכים קול גדול וכל־העם עברים והמלך

רש"י

(א) וחמשים איש וגו'. כולם נטולי טחול, וחוקי כפות רגלים:
(ב) והשכים אבשלום. ככל בקר: מאחד שבטי ישראל עבדה.
משבת פלוגי: (ד) והצדקתיו. (תרגום) ואדיניתי בקושטא: (ו) מקץ ארבעים שנה. שאלו ישראל מלך משמואל, נתגלגל דבר מרד והשפלה במלכות: אלבה נא. לחברון: ואשלב את נדרי. אמרו רבותינו (סוטה לד ב): להביא כבשים מחברון, כי שם היו כבשים שמיים: (יא) קרואים והולכים לתמם. מפורש במסכת סוטה ירושלמית (ח ט) שנקם מאביו שיכתוב לו, שכל שני בני אדם שינקם שילכו עמו, ילכו. והיה מראה אותו לשנים כאן, ואחר כך לשנים אחרים, וכן הרבה: (יז) בית המרחק. (תרגום) באתר דרחיק: (יח) על ידו. אללו. הוא עומד והם עוזרים: (יט) עם המלך. עם

אבשלום: בי נברי אתה. ואנחנו בורחים מאין לידה ומוזון, ומתוך שאתה נכרי לא תמלא מרחמים: וגם גולה אתה למקומך, וגם אם גולה אתה מעם המלך שאיך רוצה להיות עמו, למקומך חזור לך, כי לא טוב לכתך עמי, שהרי תמול באת: (ב) והיום אניעך עמנו, ואין לי מקום שאוכל להשיבך שם ולהמלט, כי אני הולך אל אשר יקרני המקרה ללכת, יום יום כשאשמע שהרודפים כאן, אני בורח כאן, וכן תרגם יונתן 'וגם גולה אתה למקומך': ואף אם גלי את אזיל לך לאתריך: חסד ואמת. אני מחזיק בך טובת חסד ואמת שעשית עמדי: (כב) לך ועבור. עם שאר העם, אחר אשר איך רוצה להפרד ממני: (כג) וכל העם עוזרים. מן המלך והאלה, לפי שהוא עומד, קורא אותם עוזרים: (כד) ויציקו. כמו וילינו.

עבר בנחל קדרון וכל־העם עבר־ים על־פני־דרך את־המדבר: כד והנה גם־צדוק וכל־הלויים אתו ושאים את־ארון ברית האלהים ויצקו את־ארון האלהים ויעל אביתר עד־תם כל־העם לעבור מן־העיר: כה ויאמר המלך לצדוק השב את־ארון האלהים העיר אם־אמצא חן בעיני יהוה והשבני והראני אתו ואת־נוהו: כו ואם כה יאמר לא חפצתי בך הנני יעשה־לי כאשר טוב בעיניו: כז ויאמר המלך אל־צדוק הפהן הרואה אתה שבה העיר בשלום ואחימעץ בנך ויהונתן בן־אביתר שני בניכם אתכם: כח ראו אנכי מתמהמה בערבות המדבר עד בוא דבר מעמכם להגיד לי: כט וישב צדוק ואביתר את־ארון האלהים ירושלם וישבו שם: ל ודוד עלה במעלה היתים עלה | ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף וכל־העם אשר־אתו חפו איש ראשו ועלו עלה ובכה: לא ודוד הגיד לאמר אחיתפל בקשרים עם־אבשלום ויאמר דוד ספל־נא את־עצת אחיתפל יהוה: לב ויהי דוד בא עד־הראש אשר־ישתחוה שם לאלהים והנה לקראתו חושי הארפי קרוע בתנעתו ואדמה על־ראשו: לד ויאמר לו דוד אם עברת אתי והית עלי למשא: לה ואם־העיר תשוב ואמרת לאבשלום עבדך אני המלך אהיה עבד אביך ואני מאז ועתה ואני עבדך והפרתה לי את עצת אחיתפל: לה והלוא עמד שם צדוק ואביתר הפהנים והיה כל־הדבר אשר תשמע מבית המלך תגיד לצדוק ולאביתר הפהנים: לו הנה־שם עמם שני בניהם אחימעץ לצדוק ויהונתן לאביתר ושלחתם בידם אלי כל־דבר אשר תשמעו: לי ויבא חושי רעה דוד העיר ואבשלום יבא ירושלם:

רש"י

(תרגום) ואקומו ית ארונא, העמידוהו ללד אחד, והעם עוזרים, שהיה דוד רואה לשאתו עמו: ויעל אביתר עד תם וגו'. הרי זה מקרא מסורס, ויניקו את ארון האלהים עד תום כל העם לעבור: ויעל אביתר, אותו היום נסתלק מן הכהונה, ששאל באורים ותומים ולא נענה, ונכנס לדוק תחתיו, וכן שנינו בסדר עולם ובסדר יומא (עג ז: ב) הרואה אתה, אם רואה אתה שעה נכונה היא, שוב העיר וגו': שני בניכם אתכם, בידם תוכלו להודיעני מה שתשמעו מבית המלך, לפי מה שתודיעוני אמלט: (ל) במעלה הזתים.

"אוֹלֵי יִרְאָה ה' בְּעֵינֵי"

(שמואל־ב טז, יב)

א ודוד עבר מעט מהראש והנה ציבא נער מפ־בִּשֶׁת לקראתו וצמד חמרים חבשים ועליהם מאתים לחם ומאה צמוקים ומאה קיץ ונגב יין: ב ויאמר המלך אל־ציבא מה־אלה לך ויאמר ציבא החמורים לבית־המלך לרפב והלחם והקיץ לאכול הנערים והיין לשותות היעף במדבר: ג ויאמר המלך ואיה בן־אדניך ויאמר ציבא אל־המלך הנה יושב בירושלם כי אמר היום ישיבו לי בית ישראל את ממלכות אבי: ד ויאמר המלך לצבא הנה לך כל אשר למפ־בִּשֶׁת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא־חן בעיניך אדני המלך: ה ובא המלך דוד עד־בְּחוּרִים והנה משם איש יוצא ממשפחת בית־שאול ושמו שמעי בן־גֵּאָא יצא יצוא

רש"י

(א) ומאה קיץ, (תרגום) ומאה מנן דבילתא:

וּמִקָּלָל: ^ו וַיִּסְקַל בְּאַבְנִים אֶת־דָּוִד וְאֶת־כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הַגִּבּוֹרִים מִיָּמֵינוּ וּמִשְׁמָאֵלוֹ: ^ז וְכֹה־אָמַר שְׁמַעִי בְּקָלְלוֹ צֵא צֵא אִישׁ הַדְּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיעַל: ^ח הַשִּׁיב עָלֶיךָ יְהוָה כָּל | דְּמִי בֵּית־שְׂאוּל אֲשֶׁר מָלְכָת תַּחְתָּיו וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־הַמְּלוּכָה בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בֶּנְךָ וְהִנֵּה בִּרְעֻתְךָ כִּי אִישׁ דְּמִים אָתָּה: ^ט וַיֹּאמֶר אֲבִישִׁי בֶן־צְרוּיָה אֶל־הַמֶּלֶךְ לָמָּה יִקָּלָל הַכֶּלֶב הַזֶּה אֶת־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶעֱבֹרָה נָא וְאֶסִּירָה אֶת־רֹאשׁוֹ: ^י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כֹּה יִקָּלָל כִּי יְהוָה אָמַר לוֹ קָלָל אֶת־דָּוִד וּמִי יֹאמֶר מִדּוּעַ עָשִׂיתָה כֵּן: ^{יא} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישִׁי וְאֶל־כָּל־עַבְדָּיו הִנֵּה בְנֵי אֲשֶׁר־יֵצֵא מִמֶּנִּי מִבֶּקֶשׁ אֶת־נַפְשִׁי וְאַף כִּי־עָתָה בֶּן־הַיָּמִינִי הִנְחוּ לוֹ וַיִּקָּלָל כִּי אָמַרְלוּ יְהוָה: ^{יב} אוֹלֵי יִרְאֶה יְהוָה בְּעֵינָי וְהַשִּׁיב יְהוָה לִי טוֹבָה תַּחַת קָלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה: ^{יג} וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְאֶנְשָׁיו בַּדְּרֹךְ וּשְׁמַעִי הִלֵּךְ בְּצֹלַע הַהָר לַעֲמֹתוֹ הַלֹּךְ וַיִּקָּלָל וַיִּסְקַל בְּאַבְנִים לַעֲמֹתוֹ וַעֲפָר בַּעֲפָר: ^{יד} וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ עֵיפִים וַיִּנָּפֶשׁ שָׁם: ^{טו} וְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלַם וְאַחִיתֹפֶל אִתּוֹ: ^{טז} וַיְהִי כֹאֲשֶׁר־בָּא חוּשִׁי הָאֲרָכִי רֹעֵה דָּוִד אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר חוּשִׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם יַחֲי הַמֶּלֶךְ יַחֲי הַמֶּלֶךְ: ^{יז} וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־חוּשִׁי זֶה חֲסִדְךָ אֶת־רַעְךָ לָמָּה לֹא־הִלַּכְתָּ אֶת־רַעְךָ: ^{יח} וַיֹּאמֶר חוּשִׁי אֶל־אַבְשָׁלוֹם לֹא כִּי אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה וְהָעָם הַזֶּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל לֹא אֶהְיֶה וְאִתּוֹ אָשׁוּב: ^{יט} וְהַשְׁנִית לְמִי אֲנִי אֶעֱבֹד הֲלוֹא לִפְנֵי בְנֵי כָאֲשֶׁר עָבַדְתִּי לִפְנֵי אֲבִי כֵן אֶהְיֶה לִפְנֶיךָ: ^כ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־אַחִיתֹפֶל הֲבֹ לָכֶם יֵצֵא מַה־נַּעֲשֶׂה: ^{כא} וַיֹּאמֶר אַחִיתֹפֶל אֶל־אַבְשָׁלוֹם בּוֹא אֶל־פְּלִגְשֵׁי אֲבִיךָ אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשֹׁמֹר הַבַּיִת וּשְׁמַע כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי־נִבְאֲשָׁתָ אֶת־אֲבִיךָ וְחִזְקוּ יָדֵי כָל־אֲשֶׁר אִתָּה: ^{כב} וַיֵּטּוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאָהֳל עַל־הַגֹּג וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל־פְּלִגְשֵׁי אָבִיו לַעֲנִי כָל־יִשְׂרָאֵל: ^{כג} וַעֲצָתָ אַחִיתֹפֶל אֲשֶׁר יַעַץ בְּיָמֵים הָהֵם כֹּאֲשֶׁר יִשְׂאֵל־אִישׁ בְּדָבָר הָאֵלֹהִים כֵּן כָּל־עֲצָתָ אַחִיתֹפֶל גַּם־לְדָּוִד גַּם לְאַבְשָׁלוֹם:

רש"י

- (י) בה יקלל. כן יקלל: ה' אמר לו. אפשר חרם כמותו שהוא ראש לסנהדרין. יקלל את המלך אם לא שנאמר לו מאת הקב"ה:
(יב) יראה ה' בעיני. דמעת עיני: (יד) וינפוש שם. בצחורים:

"וַיִּתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ וַיִּרֶם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ"

(שמואל א ב, י)

פרק א: כ וַיְהִי לְתַקְפוֹת הַיָּמִים וַתִּהְיֶה חֲנָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מִיְהוָה שְׂאֵלְתִּיו: כא וַיַּעַל

רש"י

- (ב) לתקפות הימים. מיעוט תקופות שנים, מיעוט ימים שנים, לששה חדשים ושני ימים, מכאן היוולדת לשבעה, יולדת למקוטעים: שמואל. על שם אל ועל שם המעשה הוא נקרא. כי ממנו שאלתיו:
(כא) את זבח הימים. (תרגום): ית דבח מועדיו: ואת נדרו. נדרים שנדר בין רגל לרגל. היה מקריב צבגל: (כב) עוד יגמל. לסוף כ"ב (ספרים אחרים: כ"ד) חדשים. שכן זמן תינוק לניק: וישב שם עד עולם. עולםם של לויס חמשים שנה, שנאמר (במדבר ח כה): ומזן חמשים שנה ישוב מזבא העבודה, וכך היו ימיו של שמואל. חמשים
- ושנים, שהרי עלי שפט את ישראל ארבעים שנה, וזיוס תפלת חנה נתמנה שופט, לא אותה שנה לעיבורו של שמואל, נסתיירו ל"ט, ושמואל פירסם את ישראל משמת עלי י"ג שנה, שהרי יוס שמת עלי, גלה הארון וישב בצדה פלשתיים ז' חדשים (לקמן שמואל א ו א), משם בא לקרית יערים, עד שהעלהו דוד, משמך שבע שנים בחברון על יהודה, והמליכוהו כל ישראל עליהם, וכתיב (שם ז ב): ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה, לא מהן שבע שנים שמך דוד בחברון, נמלא משגלה

הַאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֶת־זִבְחַ הַיָּמִים וְאֶת־נִדְרוֹ: כב וְחָנָה לֹא עָלְתָה בִּי־אִמְרָה לְאִישָׁהּ
עַד יִגְמַל הַנֶּעֱר וְהַבְּאִתּוֹ וְנִרְאָה אֶת־פָּנָי יְהוָה וַיֵּשֶׁב שָׁם עַד־עוֹלָם: כג וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁה עֲשֵׂי
הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ שְׂבִי עַד־גְּמֻלָּךְ אֲתוֹ אֲךָ יָקָם יְהוָה אֶת־דְּבָרְךָ וְתֵשֶׁב הָאִשָּׁה וְתִינָק אֶת־בְּנָהּ עַד־גְּמֻלָּהּ אֲתוֹ:
כד וְתַעֲלֶהוּ עִמָּה כְּאִשָּׁר גְּמַלְתוֹ בַּפָּרִים שְׁלֹשָׁה וְאַיִפָּה אַחַת קָמַח וְנָבֵל לֵין וְתַבְּאָהוּ בֵּית־יְהוָה שְׁלוֹ וְהַנֶּעֱר נָעַר:
כה וַיִּשְׁחָטוּ אֶת־הַפֶּה וַיָּבִיאוּ אֶת־הַנֶּעֱר אֶל־עָלִי: כו וְתֹאמַר בִּי אֲדֹנִי חַי נַפְשֶׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצְבֶּת עִמָּכָה
בְּזֶה לְהַתְּפִיל אֶל־יְהוָה: כז אֶל־הַנֶּעֱר הַזֶּה הַתְּפַלְלָתִי וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת־שְׂאֵלָתִי אֲשֶׁר שְׂאֵלָתִי מַעֲמוֹ: כח וְגַם
אֲנֹכִי הִשְׁאֵלְתִּהוּ לַיהוָה כְּלִי־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שְׂאוֹל לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לַיהוָה: כט פֶּרֶק ב: * וְתַתְּפִל
חָנָה וְתֹאמַר עָלַי לְבִי בִיהוָה רַמָּה קֶרְנִי בִיהוָה רַחֵב פִּי עַל־אֹיְבֵי כִי שְׂמַחְתִּי בִישׁוּעָתֶךָ: * אִין־קְדוֹשׁ בִּיהוָה
כִּי אִין בִּלְתָּךְ וְאִין צוֹר בְּאַלְהֵינוּ: * אֶל־תִּרְבּוּ תִּדְבְּרוּ גְבָהָה גְבָהָה יֵצֵא עֵתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דַּעוֹת יְהוָה וְלוֹ
נִתְּנָהוּ עֲלֵיכֶם: * קִשֶׁת גְּבִרִים חֲתִים וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חֵיל: * שְׁבָעִים בַּלָּחִם נִשְׁפְּרוּ וְרַעֲבִים חִדְלוּ עַד־עֲקָרָה
יִלְדָה שְׁבָעָה וּרְבַת בָּנִים אֲמַלְלָה: * יְהוָה מִמִּית וּמַחֲיָה מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל: * יְהוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר מַשְׁפִּיל
אֶף־מְרוֹמָם: * מַלְכִים מַעֲפֵר דָּל מַאֲשֵׁפֶת יָרִים אֲבִיוֹן לְהוֹשִׁיב עַם־נְדִיכִים וְכֶסֶף כְּבוֹד יַנְחִלֶם כִּי לַיהוָה
מַצְכִּי אֶרֶץ וַיִּשֶׁת עֲלֵיהֶם תִּבְלָה: * רְגֵלִי חֲסִידִיו יִשְׁמֹר וְרִשְׁעִים בַּחֲשֶׁךְ יִדְּמוּ כִּי־לֹא בָכָה וַיִּבְרֶאֱשִׁי: * יְהוָה

רש"י

האִרון עד שמת שאל שלש עשרה שנה ושבעה חדשים, ושמואל
מת לפני שאל ארבעה חדשים: (בג) אך יקם ה' את דברו, את
שאלת ממנו וזרע אנשים, ועלי ב'שרך ברוח הקודש אלהי ישראל
יתן את שלתך, יקם ה' את דברו, וזהו לפי פשוטו, ומדרש אגדה:
רבי נחמיה בשם רבי שמואל בר רב יוחנן אמר: בכל יום ויום בת
קול יולדת ומפולגת בעולם ואומרת: עתיד לדיק אחד לעמוד ושמו
שמואל, וכל אשה שהיתה יולדת בן, היתה קוראת שמו שמואל, כיון
שהיו רואים את מעשיו, היו אומרים אין זה שמואל, וכיון שגודל
זה ורואו מעשיו, אמרו דומה שזה הוא, וזהו שאמר: יקם ה' את
דברו, שיהא זה שמואל הנדיק: (בד) ואיפה אחת קמח, שמעתי
בשם רבינו יוחנן הלוי, איפה אחת קמח, שלש סאין, להוליך ממנה
שלשה עשרונים סלת הראוי לפר האחד, כדתנן (מנחות עו ב) לחם
הפנים כ"ד עשרונים מ"ד סאין, עשרון סולת לסאה חמין: ונבל יין,
לנסך: והנער נער, (תרומה) ורביא הוא יניק: (בה) ויביאו את הנער
אל עלי, לראות שנתקיימה נבואתו, ורבותיו דרשו מה שדרשו:
שהורה הלכה, שאינו לרד כהן לשחיטת קדשים, כדאיתא בזכרות
(לא ב) (בו) בי אדני, לתת עיניך עליו שיהא תלמידך, ולפי מדרש
רבותיו: שלא יעניסוהו מיתה: (בז) אל הנער הזה התפללתי, אל
תאמר זה ימות וינתן לך אחר: (בח) וגם אנכי השאלתיהו לה',
כאדם המשאל כלי לבדו, או משאלו בנו לשמשו: הוא שואל,
אנפרוצטו"ץ בלע"ז, כלומר אין אתה ראוי לענשו, הקב"ה נעשה
עליו שואל, כי השאלתי לו, ועליו להחזירו לי: וישתחו שם, שמואל,
יוש אומרים אלקנה: פרק ב: (א) רחב פי על אויבי, על פנינה:

(ב) ואין צורך באלהינו, אין צורך באלהינו, הלא לורה בתוך לורה:
(ג) אל תרבו תדברו, כל נביא הרוח אשר שעתם מלחת, ובשכיל
פנינה שהיתה מתגלה עליה היא מדברת, לפי פשוטו, ולפי דרשו,
כתרגומו שתרגם יונתן: עתק, דבר חזק, דבר אחר: לשון סרה,
כמו: (בראשית יב ח) ויעתק משם ההרה, ילא דבר סרה מפני: כי
אל דעות ה', יודע מה שכלבצכס: ולו נתבנו עלילות, כל מעשי
האדם נמנין לפניו: נתבנו, לשון מנין, כמו: (שמות יח) ותוכן לבנים
תתנו: (ד) קשת גבורים חתים וגו', כך אומנותו של הקב"ה, מתק
את הגבורים ומחזק את החלשים, משביע את הרעבים ומרעיב
את השבעים: (ה) שבעים בלחם, ולא לריים להיות נשכרים לשום
מלאכה, מרעיבם, וגשכרו בלחם פרנסתם: ורעבים, שהיו טורחים
ויגעים על מזונות: חדלו, מטרחס: עד עקרה ילדה שבעה ורבת
בנים וגו', ובעוד שהעקרה יולדת שבעה בנים, רבת בנים אמללה
וקוצרת בניה, חנה ילדה שבעה, שנאמר (להלן פסוק כא) כי פקד
ה' את חנה ותלה ותלה שלשה בנים ושתי בנות, וכשחנה יולדת
אחד, פנינה קוצרת שנים, ועשרה בנים היו לה, שנאמר (לעיל
א ח) הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים, של פנינה, כשילדה חנה
ארבעה, קברה פנינה שמונה, וכשנתעברה וילדה ולד חמישי,
נשתתחה פנינה לרגליה ובקשה רחמים וחיו וגקראו על שמה, אלו
דברי רבי נחמיה, רבי יהודה אומר: בני בנים הרי הן כבנים, ויש
אומרים: שבעה, בגימטריא כמנין שמואל: (ט) חסידו, חסידו כתיב,
חסידיו קרי, בין יחיד בין רבים, וכן יחתו מריביו (פסוק י), מריבו,
בין יחיד בין רבים: (י) עלו בשמים ירעם, עלו כתיב, אפילו עלו

יחתו מריכויו עליו בשמים ירעם יהוה ידיו אפסי-ארץ ויתנו-עז למלכו וירם קרן משיחו: י' וילך אלקנה הרממה על-ביתו והנער היה משרת את-יהוה את-פני עלי הכהן: יב ובני עלי בני בליעל לא ידעו את-יהוה: יג ומשפט הכהנים את-העם כל-איש זבח וזבא נער הכהן כבשל הבשר והמזלג שלש-השנים בידו: יד והכה בכזר או בדוד או בקלחת או בפרור כל אשר יעלה המזלג יקח הכהן בו ככה יעשו לכל-ישראל הבאים שם בשלה: טו גם בטרם יקטרון את-החלב וזבא | נער הכהן ואמר לאיש הזבח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבשל כי אם-חי: טז ויאמר אליו האיש קטר יקטרון פיוס החלב וקח-לך פאשר תאנה נפשך ואמר | לא כי עתה תתן ואם-לא לקחתי בחזקה: יז ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את-פני יהוה כי נאצו האנשים את מנחת יהוה: יח ושמואל משרת את-פני יהוה נער חגור אפוד בד: יט ומעיל קטן תעשה-לו אמו והעלתה לו מימים | ימימה בעלותה את-אישוה לזבח את-זבח הימים: כ וברך עלי את-אלקנה ואת-אשתו ואמר ישם יהוה לך זרע מן-האשה הזאת תחת השאלה אשר שאל ליהוה והלכו למקמו: כא כִּי-פקד יהוה את-חנה ותהר ותלד שלשה-בנים ושתי בנות ויגדל הנער שמואל עם-יהוה: כב ועלי זקן מאד ושמע את כל-אשר יעשו בניו לכל-ישראל ואת אשר-ישכבון את-הנשים הצבאות פתח אהל מועד: כג ויאמר להם למה תעשו פדברים האלה אשר אנכי שמע את-דבריכם רעים מאת כל-העם אלה: כד אל בני כי לוא-טובה השמעה אשר אנכי שמע מעבדים עם-יהוה: כה אם-יחטא איש לאיש ופללו אלהים ואם ליהוה יחטא-איש מי יתפלל-לו ולא ישמעו לקול אביהם כי-חפץ יהוה להמיתם: כו והנער שמואל הלך וגדל וטוב גם עם-יהוה וגם עם-אנשים: כז ויבא איש-אלהים אל-עלי ויאמר אליו מה אמר יהוה הנגלה נגלית אל-בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה: כח ובחר אתו מכל-שבטי ישראל לי לכהן לעלות על-מזבחי להקטיר קטרת לשאת אפוד לפני ואתנה לבית אביך את-כל-אשר בני ישראל: כט למה תבעטו בזבחי ובמנחתי אשר צויתי מעון ותכבד את-בניך ממני להבריאתכם מראשית כל-מנחת ישראל לעמי: ל לכן נאם-יהוה אלהי ישראל אמור אמרתי ביתך ובית אביך יתהלכו לפני עד-עולם ועתה

רש"י

זשמים, מרעים עליהם ומורידים: ידיו אפסי ארץ, שופטן ומייסרן. יושטי"ל זלע"ל: (יא) היה משרת את ה' את פני עלי, מכאן למשמע פני תלמידי חכמים, כמשמש פני השכינה: (יג) ומשפט הכהנים, הם קבעו להם חק זה, ולהם לא היה לנחלה כי אם חזה ושוק של שלמים: (יד) בדוד, סיר: בקלחת, יורה: בפרור, מחבת: (יז) כי נאצו, לשון בזיון: (יח) נער חגור אפוד בד, (תרגום): כרדוט דבון, והוא לשון מעיל, שהרי תרגם יונתן, (שמואל-ב יג יח): 'מעיל', דמי כן תלכשנה בזות המלך הכתולות מעילים, (שמואל-ב יג יח): כרדוטין: (יט) ומעיל קמן תעשה לו אמו, משנה לשנה: (כ) וברך עלי, לשון הוה הוא, מזכרו היה בכל שנה: תחת השאלה אשר שאל, לו בן, ואמר לו יסם ה' לך זרע וגו', יהי רצון שכל זנים שיהו לך, יהו מן הדקת הזו, והרי זה מקרא מסורס: (כב) אשר ישכבון, במשמעו, ורבותיו אמרו (יומא ט ז): מתוך ששכו את קניהן, והם היו ממתנות עד שתרצן קניהן קריבין, מעלה עליהם כאלו שכזום: (כד) אשר אנכי שומע מעבדים עם ה', שמועה שעם ה' מעבדים עליכם, לשון ויעבדו (שמות לו ו):

נֹאמֶר יְהוָה חֲלִילָה לִי כִּי־מִכְבְּדִי אֶכְבֵּד וּבְנֵי יַקְלוּ: לֹא הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְגִדְעַתִּי אֶת־זֶרְעֶךָ וְאֶת־זֶרַע בֵּית אֲבִיךָ מִהַיּוֹת זָקֵן בְּבִיתְךָ: לֹב וְהַבְטַחְתָּ צֶרַח מֵעוֹן בְּכָל אֲשֶׁר־יִיטִיב אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה זָקֵן בְּבִיתְךָ כָּל־הַיָּמִים: לֹב וְאִישׁ לֹא־אֶכְרִית לָךְ מֵעַם מִזִּבְחֵי לַכֹּלֹת אֶת־עֵינֶיךָ וְלֹא־דִיב אֶת־נַפְשְׁךָ וְכָל־מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים: לֹב וְזֶה־לָּךְ הָאוֹת אֲשֶׁר יָבֹא אֶל־שְׁנֵי בָנֶיךָ אֶל־חֲפְנִי וּפְנִיחָם בְּיוֹם אֶחָד יָמוּתוּ שְׁנֵיהֶם: לֹב וְהַקִּימְתִּי לִי כֹהֵן נֶאֱמָן כָּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנִפְשִׁי יַעֲשֶׂה וּבְנִיתִי לוֹ בֵּית נֶאֱמָן וְהִתְהַלַּךְ לִפְנֵי־מִשְׁיַחִי כָּל־הַיָּמִים: לֹב וְזֶה־כָּל־הַנוֹתֵר בְּבִיתְךָ יָבֹא לְהַשְׁתַּחֲוֹת לוֹ לְאַגֻּרֹת כֶּסֶף וְכַפֹּרֶת־לָחֶם וְאָמַר סִפְחָנִי נָא אֶל־אַחַת הַכֹּהֲנֹת לְאָכַל פֶּת־לֶחֶם:

רש"י

וכרית לרתך בלדך בחוך מעוני, כאשה הרואה לרתה עמה צבית: בבל אשר ייטיב את ישראל, כשיבנה בית עולמים בימי שלמה, ותהא טובתם של ישראל שלימה, כמה שנאמר שם (מלכים א' ח טו): לא נפל דבר אחד מכל דבריו הטוב, (שם א') יהודה וישראל רבים כחול אשר על שפת הים וגו', (שם שם א') ושם יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו כל ימי שלמה (שם פסוק א'): ולא ידחה זקן בביתך, מדה כנגד מדה, אתם אכלתם קדשים לפני זמנך, בטרם יקטירון את החלב, אף אתם תמותון בלא זמן: (לג) ולאריב, כמו ולדאיב: ימותו אנשים, בחורים, אינו דומה אכלו של בחור, לאכלו של תינוק: (לד) וזה לך האות, שיתקיים הדבר, ביום אחד ימותו שני בנים, והיא תהיה לך אות שיתקיים כל הפרועות שנאמר לך, והצבת לך מעון, וכל מרבית ביתך ימותו אנשים: (לה) בהן נאמן, הוא לדוק: (לו) לאגורות כסף, בשביל להשתכר מענה כסף: לאגורות כסף, ממשקלות: עשרים גרה הוא (שמות ל' ג'): ספחני, אספני:

שני פעמים פסקתי גדולה לבני איתמר, צבתי גרשון וצבתי מררי נאמר (במדבר ד' כח ג), ביד איתמר בן אהרן הכהן, ועלי מצבתי איתמר היה, זו ראיתי במדרש שמואל, ולשון הגון מזה שמעתי: אמור אמרתי ביתך ובית אביך וגו', מתחלה נתתי כהונה גדולה לאלעזר הכהן, שנאמר (שם כ' טו): והפסע את אהרן את בגדיו וגו', ובימי פלגש שפקרו ישראל ברוב המלות, ומי גרם להם, פנחס וכיוצא בו, שהיה להם לסבב מעיר אל עיר ולהוכיחם, נטלתי הכהונה גדולה מהם ונתתי לך, שמצבתי איתמר אתה, ואמרתי יתהלכו לפני עד עולם, שכשפוסקין לו גדולה לאדם, פוסקין לו ולדורותיו עד עולם: כי מבבדי אבבד, את בני פנחס, שכבד אותי בשמים (שם פרק כה יא), וכן היתה בימי שלמה, כשנבנה בית המקדש, (מלכים א' ד' כו): ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן לה' כדבר ה' אשר דבר אל בית עלי, ונעשה לדוק כהן גדול תחתיו, שהיה מצבתי פנחס, שכן נתייחסו בדברי הימים (א' ו' לח): ובוודי יקלו, מאליהם, משאטלתם מהם: (לא) וגדעתי את ורועך, החוק שיש לכם צבית, שאתם חומרים ואם לא לקחתי בחזקה: (לב) והבטת צר מעוני,

"יפה עינים ומזב ראוי"

(שמואל א' טז, יב)

א' ויאמר יהוה אל־שמואל עד־מתל אתה מתאבל אל־שאול ואני מאסתי מלך ישראל מלא קרנך שמן ולך אשלחך אל־ישי בית־הלחמי כִּי־רַאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ: ב' ויאמר שמואל איה אלך ושמע שאול והרגני ויאמר יהוה עגלת בקר תקח בידך ואמרתי לזבח ליהוה באתי: ג' וקראת לישי בנבך ואנכי אודיעך את אשר־תַּעֲשֶׂה ומִשְׁחַת לִי אֶת אֲשֶׁר־אָמַר אֵלַיךְ: ד' ויעש שמואל את אשר דבר יהוה ויבא בית לחם ויחרדו זקני העיר לקראתו ויאמר שלם בואך: ה' ויאמר | שלום לזבח ליהוה באתי התקדשו ובאתם אתי בנבך ויקדש את־ישי ואת־בָּנָיו ויקרא להם לזבח: ו' ויהי בבואם וירא את־אֵלִיָּאב ויאמר אה נגד יהוה משיחו:

רש"י

(א) בית הלחמי, צבית לחם, וכן דרך כל דבר ששמו צבתי חיות, כמו: בית לחם, בית שמש, בית אל, קרית ארבע, אם בא להטיל (ב) בית הלחמי, צבית לחם, וכן דרך כל דבר ששמו צבתי חיות, כגון: קרית ארבע, בית הלח, (ג) ויאמר אך

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׂמוּאֵל אֶל־תִּבְטֵ אֶל־מְרֹאֵהוּ וְאֶל־גְּבֹהַּ קוֹמָתוֹ כִּי מֵאִסְתִּיהוּ כִּי | לֹא אִשָּׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לַעֲיִנָּיִם וַיהוָה יִרְאֶה לִּלְבָב: ^ח וַיִּקְרָא יְשִׁי אֶל־אֲבִינָדָב וַיַּעֲבְרֵהוּ לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר גַּם־בִּזְוָה לֹא־בָחַר יְהוָה: ^ט וַיַּעֲבֹר יְשִׁי שָׁמָּה וַיֹּאמֶר גַּם־בִּזְוָה לֹא־בָחַר יְהוָה: ^י וַיַּעֲבֹר יְשִׁי שְׁבַעַת בָּנָיו לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־יְשִׁי לֹא־בָחַר יְהוָה בָּאֵלֶּה: ^{יא} וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־יְשִׁי הֲתָמוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקָּטָן וְהַגָּד רַעָה בְּצֵאן וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־יְשִׁי שְׁלַח וְקָחְנוּ כִּי לֹא־נִסָּב עַד־בָּאוּ פֹה: ^{יב} וַיִּשְׁלַח וַיְבִיֵּאֵהוּ וְהוּא אֲדָמוּנִי עִם יָפֶה עֵינָיִם וטוֹב רֹאִי וַיֹּאמֶר יְהוָה קוֹם מִשְׁחָהוּ כִּי זֶה הוּא: ^{יג} וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת־קָרְנוֹ הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו וַתִּצְלַח רֹחַ־יְהוָה אֶל־דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמַעַלָּה וַיָּקָם שְׂמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרְמָתָה: ^{יד} וְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעַם שְׂאוּל וּבַעֲתָתוֹ רוּחַ־רַעָה מֵאֵת יְהוָה: ^{טו} וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי־שְׂאוּל אֵלָיו הִנֵּה־נָא רוּחַ־אֱלֹהִים רַעָה מִבַּעֲתָתָךְ: ^{טז} וַיֹּאמֶר־נָא אֲדֹנָי עֲבַדְיָךְ לִפְנֶיךָ יִבְקָשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנֵּן בִּפְנֹר וְהִיא בְּהִיּוֹת עָלֶיךָ רוּחַ־אֱלֹהִים רַעָה וְנָגַן בִּידוֹ וטוֹב לָךְ: ^{יז} וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־עַבְדָּיו רְאוּ־נָא לִי אִישׁ מִיֵּטִיב לִנְגֹן וְהִבִּיאֹתָם אֵלָי: ^{יח} וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לִישִׁי בֵּית הַלְחָמִי יָדַע נָגַן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנָכוֹן דָּבָר וְאִישׁ תָּאֵר וַיהוָה עִמּוֹ: ^{יט} וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מַלְאָכִים אֶל־יְשִׁי וַיֹּאמֶר שְׁלַחָה אֵלַי אֶת־דָּוִד בְּנֶךָ אֲשֶׁר בְּצֵאן: ^כ וַיִּקַּח יְשִׁי חֲמֹור לָחֶם וְנָאֵד וְיֵין וְגָדִים עֲזִים אֶחָד וַיִּשְׁלַח בְּיַד־דָּוִד בְּנוֹ אֶל־שְׂאוּל: ^{כא} וַיָּבֹא דָוִד אֶל־שְׂאוּל וַיַּעֲמֵד לִפְנָיו וַיִּאֱהָבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי־לוֹ נֶשֶׂא כָלִים: ^{כב} וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל אֶל־יְשִׁי לֵאמֹר יַעֲמַד־נָא דָוִד לִפְנֵי כִי־מֵצֵא חֵן בְּעֵינַי: ^{כג} וְהִיא בְּהִיּוֹת רוּחַ־אֱלֹהִים אֶל־שְׂאוּל וַלְקַח דָּוִד אֶת־הַפָּנּוֹר וְנָגַן בִּידוֹ וְרוּחַ לְשְׂאוּל וטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ־הָרַעָה:

רש"י

נגד ה' משיחו. ויאמר בלבו, אך זאת הוא זה (ז) אל תבט אל מראהו. אל יופי תארו: כי מאסתיהו. לפי שבעסן הוא. כמה שנאמר (לקמן ז כח): ויחר אף אליאב בדוד: כי לא אשר יראה האדם. אף על פי שקראת לעלמך רואה, שאמרת לשאול (לעיל ט יט): אנכי הרואה, כאן אני מודיעך שאיך רואה: (ט) ויעבר ישי

"במעַר איש וְלִיּוֹת"

(מלכים א ז, לו)

לג וּמַעֲשֵׂה הָאֹפְנִים כְּמַעֲשֵׂה אוֹפֵן הַמֶּרְכָּבָה יְדוּתָם וְגִבְיָהֶם וְחִשְׁקֵיהֶם וְחִשְׁרֵיהֶם הִלֵּל מוֹצָק: ^{יד} וְאַרְבַּע כְּתָפוֹת אֶל אַרְבַּע פְּנוֹת הַמִּכְנָה הָאֶחָת מִן־הַמִּכְנָה כְּתִפְיָהּ: ^{טו} וּבִרְאשׁ הַמִּכְנָה חֲצִי הָאֶמָּה קוֹמָה עָלָ | סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמִּכְנָה יְדִיתָּהּ וּמִסְגְּרֹתֶיהָ מִמֶּנֶּה: ^{טז} וַיִּפְתַּח עַל־הַלַּחַת יְדִיתָּהּ וְעַל מִסְגְּרֹתֶיהָ כְּרוֹכִים אֲרִיּוֹת

רש"י

(לג) במעשה אופן המרכבה. תרגם יונתן: כעבוד גלגלי מרכבה. אופן בתוך האופן שתי וערב. כמו שאמר ביחזקאל (א טו) במרכבה גבוה: ידותם. איש"ל: וגביהם. בזי"ל"ש בלע"ז, הם הנקבים: וחשוקיהם. הם עגולים סביב, שהוא קשורן: וחשוריהם. זרועות האופנים, התחבים מגביהם לחשוקיהם, שקורין רי"ש בלע"ז: (לד) וארבע כתפות. כמו שפירשתי למעלה, וארבע פעמותיו כתפות להם, ולא שנאן כאן אלא לומר ומן המכונה כתפיה:

(לה) חצי האמה קומה עגול. היא מחילה, כמו שפירשתי למעלה, שהיא סביב הנקב והאמה מרובעת: ועל ראש המכונה ידותיה. הם סרטי הנחשת האמורים למעלה: ומסגרותיה ממנה. מסגרות התחטות הולקן עמה, ולא שחברן לאחר כן: (לו) ויפתח על הלוחות ידותיה ועל מסגרותיה. התחטות על שניהם, פתח וחקק כרוכים אריות (ותימרות ספרים אחרים אינן): במער איש וליויות. פתח סביב כוכר ונקבה התחבים בזרועותיה, כן פירשו

ותמלך כמער־איש וליות סביב: י כזאת עשה את עשר המלכות מוצק אחד מדה אחת קצב אחד לכלהנה:

רש"י

רבותינו (יומא נד א): במער. לשון אחיזה ודיבוק. כזכר המעורה
שולדור"א בלע"ז. כמו ליות היו שם. עשויות כמערת איש. והמערה
בנקבה. ופירוש: איש וליותו. ולפי משמעותו 'ליות' לשון 'דיבוק'. כמו שפירשנו:

(יומא נד. - נד:)

ובת"ב "כמער איש וליות". מאי "כמער איש וליות"?
הללו? מיד הזילום, שנאמר (קהלת א, ח): "כל מכבדיה
הזילה כי ראו ערותה":
אמר רבה בר רב שילא כאיש המעורה בלוייה
שלו. אמר ריש לקיש: בשעה שנגנבו גוים להיכל ראו
ברובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו: ישראל
הללו, שברכתו ברכה וקללתו קללה יעסקו בברכים

"אמת מארץ תצמח"

(תהלים פה, יב)

א שיר מזמור לבני קרח למנצח על־מחלת לענות משכיל להימן האזרחי: ב יהוה אלהי ישועתי יום־
צעקתי בלילה נגדך: ג תבוא לפניך תפילתי הטדה־אזנה לרגתי: ד כי־שבעה ברעות נפשי וחי לשאול הגיעו:
ה נחשבתי עם־יורדי בור הייתי כגבר אין־איל: ו במתים חפשי כמו חללים | שכבי קבר אשר לא זכרתם
עוד והמה מידך נגזרו: ז שתני בבור תחתיות במחשבים במצלות: ח עלי סמכה חמתך וכל־משכריך ענית
סלה: ט הרחקת מידעי ממני שתני תועבות למו כלא ולא אצא: י עיני דאבה מני עני קראתיך יהוה בכל־
יום שטחתי אליך כפי: יא הלמתים תעשה־פלא אם־רפאים יקומו: יב יודוך סלה: יג היספר בקבר חסדך
אמונתך באבדון: יד הידע בחשך פלאך וצדקתך בארץ נשיה: יו ואני | אליך יהוה שועתי ובבקר תפילתי
תקדמך: יז למה יהוה תזנח נפשי תסתיר פניך ממני: יח עני אני וגוע מגער נשאתי אמיך אפונה: יט עלי עברו

רש"י

(א) על מחלת לענות. על חולת אהבה וענויה שהיא מעונה
ביסורי הגלות: משכיל. כל מקום שנאמר משכיל ע"י תורגמן
נאמר שהיה הנביא מעמיד תורגמן לפניו וכשרוח הנבואה באה
לו אומר את הנבואה לתורגמן והוא משמיעה: להימן האזרחי.
א' מן המשוררי' בכלי שיר ויסודוהו בני קרח את המזמור הזה
שיאמרוהו הימן על הדוכן: להימן האזרחי. מבני זרח בן יהודה
היה שהוא מיוחס (בד"ה א' ב) ובני קרח זמרי ואיתן והימן וכלכל
ודרדע כולם חמשה היו חכמים גדולים כמו שנאמר בשלמה (מלכים
א' ד) ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל ודרדע בני
מחול ויסדו מזמורים ונקבעו בספר תהלים לכך נקראו בני מחול.
כך מלאתי בפירושים מדויקים: (ב) יום צעקתי. וגם כלילה אני
נכון נגדך: (ד) כי שבעה ברעות נפשי. על כנסת ישראל הוא

חֲרוּגִיךָ בְּעוֹתֶיךָ צִמְתוֹתַי: יי סְבוּנֵי בַמִּים כָּל־הַיּוֹם הִקִּיפוּ עָלַי יָחַד: יט הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי אֹהֶב וְרַע מִיִּדְעֵי מַחֲשָׁה:

רש"י

חטופה, כמו (שמות י"ד) וינער ה' וינער פירש מנחם ל' חצית' כמו
 (ישעיה ל"ג) נוער כפיו מתמוך בשוחר, (שם כ"ב) התנערי מעפר
 קומי שבי (שם א') והיה החסון לנעורת (ליוצ ל"ח) וינערו רשעים
 ממנה (נחמיה ה') ככה יהא נעור וריק: אפונה, מיושבת ומבוססת
 אמתך בלבי, אפונה לשון (משלי כ"ה) דבר דבור על אפניו על מכניו:
 (יש) מיודעי מחשך, נחשכתי ונחלתי מהם:

"טוב עין הוא יברך"

(משלי כב, ט)

י עֲשִׂיר בְּרָשִׁים יִמְשׁוּל וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מְלֹוֶה: ח זורע עולה יקצראון ושבת עברתו יכלה: ט טוב עין הוא
 יברך פינתן מלחמו ללדל: י גרש לץ ויצא מדון וישבת דין וקלון: יא אהב טהר לב חן שפתיו רעהו מלך:

רש"י

(ו) עשיר ברשים ימשול, עם הארץ נריך לתלמיד חכם לעולם:
 (ח) זורע עולה, יקצר חון, לפי זריעתו קצירתו לפי פעולתו יהיה
 קבלת משכורתו: ושבת עברתו יכלה, קנה השכלת שלו כלה והולך
 לו, יש אומרים (סא"ל) שבת חמתו שרודה בני אדם כלה והולך לו
 לפי שמפסיד את יכולתו: (י) גרש לץ, יצר הרע: (יא) אוהב, טהר
 לב חן שפתיו, מי ששפתיו חן: רעהו מלך, הקב"ה אוהבו ומחבבו:

"המתברך בארץ יתברך באלקי אמן"

(ישעיה סה, טז)

« נִדְרַשְׁתִּי לָלוֹא שְׁאֵלוֹ נִמְצְאָתִי לֹא בְקֶשְׁנִי אִמְרַתִּי הִנְנִי אֶל־גּוֹי לֹא־קָרָא בְּשִׁמִּי: ב פִּרְשְׁתִּי יְדֵי כָל־
 הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר הַהֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹא־טוֹב אַחֵר מַחֲשַׁבְתֵּיהֶם: ג הָעַם הַמִּכְעִיסִים אוֹתִי עַל־פְּנֵי תַמִּיד
 זִבְחִים בַּגָּזוֹת וּמִקְטָרִים עַל־הַלְבָּנִים: ד הַיִּשְׁבִּים בַּקְבָּרִים וּבַנִּצּוֹרִים יִלְיֶנוּ הָאֹכְלִים בְּשָׂר הַחֲזִיר וּמִרְק פְּגָלִים
 כְּלִיהֶם: ה הָאֹמְרִים קָרַב אֵלַיךְ אֶל־תַּגְש־כִּי כִי קִדְשְׁתִּיךָ אֵלֶּה עֲשֹׂן בְּאִפִּי אֵשׁ יִקְדֶּת כָּל־הַיּוֹם: ו הִנֵּה כְּתוּבָה
 לְפָנַי לֹא אֶחְשֶׂה כִּי אִם־שְׁלֹמֹתִי וּשְׁלֹמֹתִי עַל־חִיקָם: ז עֲוֹנוֹתֵיכֶם וְעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵיכֶם יַחַד אֶמַר יְהוָה אֲשֶׁר
 קִטְרוּ עַל־הַהָרִים וְעַל־הַגְּבוּעוֹת חֲרָפוּנִי וּמִדַּתִּי פָעַלְתֶּם רָאשֻׁנָה־אֶל־חִיקָם: ח כֹּה | אֶמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יִמְצָא
 הַתִּירוֹשׁ בְּאֶשְׁכּוֹל וְאֶמַר אֶל־תִּשְׁחִיתֶהוּ כִּי בֵרַכָּה בּוֹ כִּי אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי לְבַלְתִּי הַשְׁחִית הַפֶּלֶל: ט וְהוֹצֵאתִי

רש"י

(א) נדרשתי ללא שאלו, הקב"ה משיבו א"ל שלא להגקם מהם כי
 נדרשתי מהם להוכיחם על ידי נביא והם לא היו שואלים: אמרתי
 הנני הנני, שובו אלי והנני מוכן לקבל, אל גוי לא קורא בשמי, אשר
 לא היה חפץ להיות נקרא על שמי: (ב) פרשתי ידי, כדי לקבלם
 בתשובה: סורר, סר מן הדרכ: (ג) זובחים בגנות, מעמידים עכו"ם
 בגנותיהן ושם מקטרין בשמים על הלבנים: (ד) היושבים בקברים,
 שתשרה עליהם רוח טומאה של שדים: ובנצורים, הם פגרי
 המתים שהם כנחונים במזור שאינם יכולים ללכת: ומרק פגולים,
 רעוב נעוב כמו ואת המרק שפך (שופטים ו'): (ה) האומרים, אל
 הדדיקים קרב אליך עמוד בעלמך ואל תגש בי: כי קדשתיך, כי
 קדשתי וטהרתי יותר ממך כן ת": אלה, התועבה אשר עשו הנה
 לעשן חמה בלפי: (ו) הנה בתובנה, חטאתם לפני כבר נגזר דינם
 ונחתם: (ז) עונותיכם, שלכם ושל אבותיכם יחדיו אשלם לכם:
 (ח) כה, כאשר ימצא התירוש באשכול, ת"י כמה דאשתכח נח זכאי

מֵעֵקֶב זֶרַע וּמִיְהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרִי וִירְשׁוּהָ בְּחִירִי וְעַבְדִּי יִשְׁכְּנוּ-שָׁמָּה: י וְהָיָה הַשְּׂרֹון לְנוֹה־צֶאֱן וְעַמֶּק עֶזְרוֹ
 לְרִבְצָן בְּקָר לְעַמִּי אֲשֶׁר דִּרְשׁוּנִי: יא וְאַתֶּם עֲזָבִי יְהוָה הַשֹּׁכְחִים אֶת-הָרָקֶדֶשׁ הָעֲרֻכִּים לְגַד שְׁלָחַן וְהַמְמַלְאִים
 לְמִנֵּי מִמְסָד: יב וּמִנִּיתִי אֶתְכֶם לְחֶרֶב וּלְכָלֶם לְטִבַּח תִּכְרְעוּ יַעַן קָרָאתִי וְלֹא עָנִיתָם דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם
 וּתְעַשׂוּ הָרַע בְּעֵינִי וּבְאֲשֶׁר לֹא-חִפְצָתִי בְּחֶרְתֶּם: יג לָכֵן כֹּה-אָמַר | אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה עַבְדִּי | יֵאָכְלוּ וְאַתֶּם
 תִּרְעָבוּ הִנֵּה עַבְדִּי יִשְׁתָּנוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ הִנֵּה עַבְדִּי יִשְׁמָחוּ וְאַתֶּם תִּבְשְׁווּ: יד הִנֵּה עַבְדִּי יָרְנוּ מְטוֹב לֵב וְאַתֶּם
 תִּצְעַקוּ מִכָּאֵב לֵב וּמִשֹּׁכֶר רֹחַ תִּלְלִלוּ: טו וְהִנַּחְתֶּם שְׁמֵכֶם לְשִׁבּוּעָה לְבְּחִירִי וְהִמִּיתָ אֲדֹנִי יְהוָה וְלַעַבְדִּי
 יִקְרָא שֵׁם אַחֵר: טז אֲשֶׁר הִמַּתְבָּרַךְ בְּאֶרֶץ יִתְבָּרַךְ בְּאַלְהֵי אֲמֹן וְהִנְשָׁבַע בְּאֶרֶץ יִשְׁבַּע בְּאַלְהֵי אֲמֹן כִּי נִשְׁכָּחוּ
 הַצְרוֹת הָרָאשֹׁנוֹת וְכִי נִסְתָּרוּ מֵעֵינַי: יז כִּי-הִנֵּנִי בּוֹרֵא שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה הָרָאשֹׁנוֹת
 וְלֹא תִעֲלֶנָּה עַל-לֵב: יח כִּי-אִם-שִׁישׁוּ וְגִילּוֹ עַד־עַד אֲשֶׁר אֲנִי בּוֹרֵא כִּי הִנֵּנִי בּוֹרֵא אֶת-יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּה
 מְשׁוּשׁ: יט וְגִלְתִּי בִירוּשָׁלַם וּשְׁשִׁיתִי בְּעַמִּי וְלֹא יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זַעֲקָה: כ לא־יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד
 עוֹל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא יִמְלֹא אֶת־יָמָיו כִּי הִנֵּה בֶן־מֵאָה שָׁנָה וְהַחוּטָא בֶן־מֵאָה שָׁנָה יִקָּלֵל: כא וּבָנָו
 בָּתִּים וַיִּשְׁבוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם: כב לֹא יִבְנוּ וְאַחַר יֵשֵׁב לֹא יִטְעוּ וְאַחַר יֵאָכֵל כִּי־כִימִי הָעֵץ יָמִי עַמִּי
 וּמַעֲשֶׂה יְדֵיהֶם יִבְלוּ בְּחִירִי: כג לֹא יִיגְעוּ לְרִיק וְלֹא יִלְדוּ לְבִהָלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכִי יְהוָה הִמָּה וְצִאֲצִאֵיהֶם אֶתֶם:
 כד וְהָיָה טָרֶם־יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשָׁמַע: כה זָאֵב וְטֹלָה יִרְעוּ כֶּאֱחָד וְאִרְיָה כְּבָקָר יֵאָכְל־
 תָּבֵן וְנֹחַשׁ עֶפְרָ לַחֲמוֹ לֹא־יִרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחִיתוּ בְּכָל־הָרָקֶדֶשׁ אֲמַר יְהוָה:

רש"י

ושמר הצטחתו זאת: כי נשכחו הצרות. לכן יקראונו אלהי אמן:
 (יא) שמים חדשים. יתחדשו השמים של מעלה ויהיו שרי ישראל
 שרי עליונים ושרי האומות תחתונים, וכן בארץ: ויש אומרים שמים
 חדשים ממש וכן עיקר כי מקרא מוכיח כי כאשר השמים החדשים
 וגו' (לקמן סו): (ב) עול ימים. נער כמו עולל (אכה ב) עול ימים
 קטן בשנים: בן מאה שנה ימות. יהא בן עונשין להתחייב מיתה
 בעצירה שיש בה מיתה כך מפרש ב"ר: יקולל. בעצירה שהיא
 לריבה גדו: (כב) בימי העץ. ת"י עץ החיים: (כד) יאכל תבן.
 ולא יטעור להשחית צבאמה: ונחש. הרי עפר לחמו מזוי לו תדיר.
 ומדרש אגדה ואריה כבקר יאכל תבן לפי שמזינו ששעו נופל ביד
 בני יוסף שנאמר בית עשו לקח וצית יוסף להבה וגו' (עובדיה א)
 אכל ביד בני שאר השבטים שנמשלו לחיות לא מזינו לכן נאמר
 ואריה כבקר יאכל תבן אותם השבטים שנמשלו כאריה כגון יהודה
 ודן כיוסף שנמשל כשור יאכלו אותו שנמשל כתבן:

בדרא דטופנא: התיירוש. זה נח שהיה מתוק: באשכול. בדור
 המשוכל ויש לפתור כמשמעו: למען עבדי. למען כל לדיק ולדיק
 הנמלא בם: (י) השרון. שם מחו שהיה בארץ ישראל: ועמק
 עבדו. כמשמעו: (יא) עזובי ה'. רשעי ישראל שהחזיקו בעכו"ס
 ומתו בדרשם: העורבים לגד. שם עכו"ס העשויים על שם המזל
 ובשון משנה יש גדי וסניוק לא: למנין. למנין חשבון הכומרים היו
 ממלאים אגנות מזג יין: ממשך. יין מזוג במים כמשפטו כמו לחקור
 ממשך (משלי כג) מסכה יינה (שם ט) ויש פותרים למני לע"ז שמניחם
 עליכם אכל ומניתי אחכם שלא נקוד ומניתי דגש יורה שהוא
 לשון מניין: (יג) עבדי. הלדיקים (של ישראל): ואתם. הפושעים ב:
 (טו) שמכם לשבועה. לוקח משמכם קללה ושבועה לדורות אם לא
 יקרינו כאשר אירע לפלוגי: והמיתר. מיתה עולם: ולעבדיו יקרא
 שם אחר. שם טוב וזכר לזכרה: (טז) אשר המתברך בארץ. כי
 תהיה יראתי על כולם ומלא' הארץ דעה והמתהלל ומשתבח בארץ
 יתברך באלהי אמן יתהלל שהוא עבד לאלהי אמן אלהי האמת שאימן

"רוח אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה'"

(איכה ד, כ)

«אִיכָה יוֹעַם זָהָב יִשְׁנָא הִפְתָּם הַטּוֹב תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה אֲבִנֵי-קֶדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל-חֻצוֹת: בְּנֵי צִיּוֹן הִיקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפּוֹ אִיכָה נַחֲשָׁבוּ לְנִבְלֵי-חָרֶשׁ מַעֲשֵׂה יָדֵי יוֹצֵר: גַּם-תַּנִּים חָלְצוּ שֹׁד הִינִיקוּ גִוְרֵיהֶן בַּת-עַמִּי לֹא-כֹדָר כִּיעֲנִים בַּמִּדְבָּר: דְּבַק לִשְׁוֹן יוֹנֵק אֶל-חֶפֶז בַּצָּמָא עוֹלָלִים שָׁאֵלוּ לֶחֶם פָּרֶשׁ אִין לָהֶם: הָאֲכָלִים לְמַעַדְנִים נִשְׁמוּ בַּחֻצוֹת הָאֲמָנִים עָלֶי תוֹלָע חֲבָקוֹ אֲשַׁפְּתוֹת: וַיִּגְדֵּל עוֹן בַּת-עַמִּי מִחֻטָּאת סֶדֶם הִהְפֹּכָה כְּמוֹ-רָגַע וְלֹא-חָלוּ בָּהּ יָדִים: זָכּוֹ נִזְיָרָהּ מִשְׁלֵג צָחוּ מִחֻלָּב אֲדָמוֹ עָצֶם מִפְּנִינִים סִפִּיר גִּזְרָתָם: חֲשֹׁךְ מִשְׁחֹר תִּנְאָרָם לֹא נִכְרוּ בַּחֻצוֹת צֶפֶד עוֹרֶם עַל-עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כַּעֲיָן: טוֹבִים הָיוּ חֲלָלֵי-חֶרֶב מִחֲלָלֵי רַעַב שֶׁהֵם יִזְוּבוּ מִדְּקָרִים מִתְּנוּבָת שָׂדֵי: יָדֵי נָשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בָּשְׁלוּ לְדִיהֶן הָיוּ לְבוֹרוֹת לָמוֹ בַּשֶּׁבֶר בַּת-עַמִּי: יָא כָּלָה יְהוָה אֶת-חֲמָתוֹ שֶׁפָּךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיֵּצֵת-אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֶתֶיהָ: יֵא לֹא הָאֲמִינוּ מַלְכֵי-אַרְצָן כֹּל יִשְׁבֵי תִבְלָה כִּי יָבֹא צָר וְאוֹיֵב בִּשְׁעָרֵי יְרוּשָׁלָּם: יִמִּחֻטָּאת נְבִיאֶיהָ עֲוֹנוֹת פְּהִינָהּ הַשְּׁפָכִים בַּקֶּרֶב דָּם צַדִּיקִים: יֵד נָעוּ עוֹרִים בַּחֻצוֹת נִגְאָלוּ בָדָם בָּלֹא יוֹכְלוּ יִגְעוּ בְּלִבְשֵׁיהֶם: טו סוּרוּ טִמָּא קְרָאוּ לָמוֹ סוּרוּ סוּרוּ אֶל-תִּגְעוּ כִּי נָצוּ גַם-נָעוּ אָמְרוּ בְּגוֹיִם לֹא יוֹסִיפוּ לָגוּר: טו פָּנֵי יְהוָה חָלְקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבְיטָם פָּנֵי כְהָנִים לֹא נִשְׁאוּ וּזְקָנִים לֹא חֲנָנוּ:

רש"י

מוֹשֵׁב עַל סֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת: (ו) זָכוּ נִזְרִיהָ. שְׂרִיה כְּמוֹ נֹזֵר וְכַתֵּר וְאֵלֵי אֹמֶר נִזְרִיהָ מִמֶּשׁ שֶׁהָיוּ מְגוּדִיל שֶׁעַר וְגֵאִים בְּיֹתֵר וּמוֹסֵב עַל בַּת עַמִּי: אֲדָמוֹ עָצֶם מִפְּנִינִים. אֹתָם שֶׁהָיוּ מִרְאִיהֶם אֲדָם מִפְּנִינִים וְגִזְרָתָם כְּמוֹ סִפִּיר חֶשֶׁךְ תֹּאֲרָם מִפְּחָמִים: (ה) מִשְׁחֹר. הוּא פָּחַם: עָצֶם. לָשׁוֹן מִרְאָה כְּמוֹ (שְׁמוֹת כד) וְכַעֲסֵם הַשָּׁמַיִם לְנוֹהֵר קוֹ"לֵר בְּלַע"ז: צֶפֶד. נִקְמָט וְנִתְחַצֵּר וְאִין לוֹ דְּמִיוֹן: (ז) שֶׁהֵם יִזְוּבוּ מִדְּקָרִים וְגו'. חֲלָלֵי הָרַעַב הָיוּ נְפֻחִים מִרִּיחַ תְּנוּבוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁהָיוּ הָאוֹיֵבִים גּוֹלִים בָּשָׂר עַל הָעֵצִים חוּץ לַחֹמֶה וְהָרִיחַ נִכְנָס לַחוּץ נְפֻחֵי הָרַעַב וְכִרְסָן נִבְקָעַת וּפְרָשָׁם זָכּוּ וְהָרִי זֶה מִיתָה נִיוּל וְיֹתֵר מִהֲרוּגֵי חֶרֶב: מְדוּקָרִים. מְצוּקָעִים בֵּין גִּפְתָּת רַעַב בֵּין בִּיקוּעַ חֶרֶב קָרוֹ דִּקְרָה: מִתְּנוּבוֹת שָׂדֵי. מִשְׁרָשִׁים וְעֵשְׂצִים שֶׁמִּלְקָטִים וְאוֹכְלִים רַב פְּרָשָׁם וּמִאֻסָּם: (י) לְבוֹרוֹת. לְמַאֲכָל כְּמוֹ (שְׁמוֹאל ב יב) וְלֹא בָרָה אֹתָם לֶחֶם (שם ג) לְהַבְרֹת אֶת דּוֹד: (יא) בָּלָה ה' אֶת חֲמָתוֹ. אֲשֶׁר צִעְרָה בּוֹ כְּמָה שֶׁנִּים עָתָה כָּלָה אֹתָהּ בַּהֲנַקְמוֹ מֵהֶם: (יג) מִחֻטָּאת נְבִיאֶיהָ. שֶׁל שֶׁקֶר הִתֵּהָ לָהּ הָרַעַה הָאֵת: (יד) נָעוּ עוֹרִים בַּחֻצוֹת. כִּשְׁהָיוּ הָעוֹרִים הוֹלְכִים בְּשׁוֹק הָיוּ נָעִים וְרַגְלֵיהֶם נִשְׁמָטִים בְּדָם הַהֲרוּגִים שֶׁהָיוּ הָרַעֲשִׁים הוֹרִגִים בַּחֻצוֹת: נִגְאָלוּ בָדָם. נִתְלַכְלוּ בְּדָם עַד אֲשֶׁר לֹא יוֹכְלוּ הַקְּרוֹצִים אֲלֵיהֶם לִיגַע בְּלִבְשֵׁיהֶם וְהָיוּ קוֹרְאִים אֲלֵיהֶם: (טו) סוּרוּ. מִעֲלִינוּ אֹתָם הָעַמָּאִים הַמְּלֻכְלָכִים בְּדָם: כִּי נָצוּ. לָשׁוֹן סִרְחוֹן וּלְכַלּוֹד כְּמוֹ וַיִּקְרָא (א) כְּמוֹ מוֹרֶאֱתוֹ בְּנוֹתָהּ דִּמְתַּרְגְּמִין בְּאוֹכְלֵיהָ כִּךְ חֲבָרוּ מִנְחָם: גַּם נָעוּ. נִשְׁמָטוּ בְּדָם: (טז) פָּנֵי ה' חָלְקָם. פָּנִים שֶׁל זַעַם מֵאֵת הַקֶּבֶ"ה חָלַקָם וְהַפְרִידָם בְּגוֹיִם לְמַעַן אֲשֶׁר פָּנֵי הַכֹּהֲנִים לֹא נִשְׁאוּ בְּהִיטָם

(א) אִיכָה יוֹעַם זָהָב. קִינָה ז' נִלְמָדָה עַל יִאֲשִׁיכּוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּלְמָד בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (ב יט) הֵלֵךְ הָיָה כְּתוּבָה עַל סֵפֶר הַקִּיּוֹת וְעַמָּה חִיבָר בַּחוּץ הַקִּינָה אֶת שֹׁאֵר בְּנֵי צִיּוֹן. יוֹעַם. יִכָּהָ כְּמוֹ דֹּאֵת מִתַּרְגֵּם (וַיִּקְרָא יג) כִּהָה עַמִּי: זָהָב. מִרְאִית פָּנִים הַמִּלְהִיב כֹּהֵב: יִשְׁנָא. יִשְׁתַּנָּה מִמִּרְאִיתוֹ: הַבְתָּם. קְבוּלָת כָּלִי נֹי הִזָּהֵב שֶׁהֵם לַעֲדֵי קָרוֹ כַּתֵּם: אֲבִנֵי קֶדֶשׁ. בְּנִים הַמִּאֲרִים כְּאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמִ"א כָּל רַב־עִיֵּת דָּם שִׁנָּא מִיִּאֲשִׁיכּוֹ כָּל חָן וְחֵן שֶׁנִּעָלָו בּוֹ הִיָּה יִרְמִיָּהוּ קוֹבְרוֹ בְּמִקְוֵמָה וְעַלֵּיהָ הוּא קוֹרֵא תִּשְׁפֹּכֶנָּה אֲבִנֵי קֶדֶשׁ: (ב) הַמְּסֻלָּאִים בַּפּוֹ. הַמְהוֹלָלִים וְהַנְעֻרִים כִּפּוֹ הַרְוָה אֹתָם אֹמֶר רָאוּ תוֹאֲרָם שֶׁל אֱלֹהִים כְּמִרְאִית פָּנֵי וְכֵן (אִיזֵב כה) לֹא תִסּוּלָה בְּכַתֵּם אֹפִיר (שם) בְּכַתֵּם טִהוֹר לֹא תִסּוּלָה (תְּהִלִּים סה) סוּלוֹ לְרוֹכֵב בַּעֲרֻבוֹת לָשׁוֹן הִלּוּל וְעֶרֶךְ הֵן: לְנִבְלֵי חָרֶשׁ. כְּדֵי חֶרֶשׁ שְׁמוֹתֵינִים בָּהֶם יִין כְּגוֹן כְּבִלִי יִין (יִרְמִיָּה כח) וְנִבְלִיָּהּ יִפְסָלוּ: (ג) גַּם תַּנִּין. אֵף עַל פִּי שֶׁאֲחֲזִיר הוּא חֲלָלוֹ שֶׁדִּכְשָׁרָהּ אֶת בְּנוֹ בָּא מִרְחֹק רַעַב חוֹלֵץ שְׂדֵי מִחוּץ כִּרְתִּיקוֹ שֶׁלֹּא כִּסּוּי עַל דְּדִיו וּמוֹלִיאוֹ מִתּוֹכּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאֶהוּ בְּנוֹ מִכּוֹסָה וַיַּחֲזֹר לִאֲחֻרָיו וְהִינִיקוּ גִוְרֵיהֶן: בַּת עַמִּי לֹא-כֹדָר. רֹאשִׁים אֶת בְּנֵיהֶם לְעֻקִּים לְלֶחֶם וְאִין פּוֹרֵשׁ לָהֶם שְׁחִיָּהּ קוֹדֵמִים לָהֶם לִחִי בְּנֵיהֶם מִחֲמַת הָרַעַב: (ה) הָאֲמוּנִים עָלֶי תוֹלָע. עַל בְּגָדֵי לְבָשׁוֹתֵי: הָאֲמוּנִים. לָשׁוֹן (אֶסְתֵּר ב) וְהִי אֹמֶן אֶת הַדָּם: אֲשַׁפְּתוֹת. אֲשַׁפּוֹת שֶׁל זָכַל שׁוֹכְצִים עַל הָאֲשַׁפּוֹת בַּחוּץ: (ו) וַיִּגְדֵּל עוֹן וְגו'. פּוֹרְעָנוּתָם מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם שֶׁגָּדוֹל עוֹנָם מִשֶּׁל סֶדֶם: הַהִפּוּכָה בְּמוֹ רָגַע. שֶׁהָרִי סֶדֶם לֹא נִמְשְׁכָה לְרֹתֶם כְּרַגַּע אֶחָד נִהְפָּכָה: וְלֹא חָלוּ בָּהּ יָדִים. יָדֵי הָאוֹיֵב כִּי ע"י הַמִּלְאָכִים נִהְפָּכָה. וַיֵּשׁ מִדְּרָשׁ אֲגָדָה וְאִינוּ

י' עוֹדִינוּ תְּכַלִּינָה עֵינֵינוּ אֶל־עֲזָרָתָנוּ הַבֵּל בְּצַפִּיתָנוּ צָפִינוּ אֶל־גֹּי לֹא יוֹשֵׁעַ: י" חָדָו צַעֲדֵינוּ מַלְכַת בְּרַחֲבֵינוּ קָרַב קָצִינוּ מָלְאוּ יָמֵינוּ כִּי־בָא קָצִינוּ: י" קָלִים הָיוּ רִדְפֵינוּ מְנוֹשְׁרֵי שָׁמַיִם עַל־הַהָרִים דִּלְקָנוּ בַּמִּדְבָּר אָרְבוּ לָנוּ: כ' רוּחַ אֶפְיָנוּ מְשִׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד בְּשַׁחֲתוֹתָם אֲשֶׁר אֲמָרְנוּ בְּצִלּוֹ נַחֲיָה בְּגוֹיִם: כ"א שִׁישִׁי וְשִׁמְחִי בַת־אָדָם יוֹשֶׁבֶת בְּאֶרֶץ עוֹץ גַּם־עָלֶיךָ תַעֲבֹר־כּוֹס תִּשְׁכַּרִי וְתִתְעַרִי: כ"ב תַּם־עוֹנֶךָ בַת־צִיּוֹן לֹא יוֹסִיף לְהַגְלוֹתְךָ פֶּקֶד עוֹנֶךָ בַת־אָדָם גְּלָה עַל־חַטָּאתֶיךָ:

רש"י

ארכבו את לעדינו מלכת ברחובותינו כמו (שמות כח) ואשר לא נדה (שמואל א' כד) ואתה נודה את נפשי: (ב) משיח ה'. הוא יאשיהו כמו שנאמר (ד"ה ז' ל"א) ויוקין ירמיהו על יאשיהו: בשחיתותם. בגומות שחפרו: (בא) שיששי ושמחי בת אדום. נתנבא ירמיהו על חורבן בית שני שחרבוהו רומיים: שיששי ושמחי. לפי שעה אבל סופך שגם עליך תעבור כוס הפורענות ותשכרי ממנו: ותתערי. ותקלי את כמו (בראשית כד) ותער נדה: (כב) תם עונך בת ציון. לקית על כל חטאותיך: לא יוסיף להגלותך. מגלות אדום ולהלן עוד:

בשלוותם: (י) עודינו תכלינה עינינו אל עזרתנו הבל. כשזכה עלינו הרעה עדיין היו עינינו נופות אל חיל פרעה שנאמר זהם (ישעיה ל) ומלרים הבל וריק יעזרו שהיו מבטיחים אותנו עזרה ולא באו כמו שנאמר זהם (ירמיה לו) הגה חיל פרעה היואל לאס לעזרה שז לארצו מזרימה, מזינו במדרש קינות שהיו באים בספיות רמו הקב"ה לים והניף לפנים נודות נפוחים כמין מעי אדם ננערים במים אמרו זה לזה הנודות הללו הם אבותינו אנשי מלרים שטבעו בים מחמת היהודים הללו ואנחנו יולאים לעזרתם עמדו וחזרו לאחריהם: צפינו. חכינו: (יח) חדו צעדינו. אויבנו

"מִלֶּךְ אֶסּוּר בְּרֵהִטִּים"

(שיר השירים ז, ו)

א' שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלְמִית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנַחֲזֶה־בְךָ מִה־תְּחִיזוֹ בְּשׁוּלְמִית מְחַלֶּת הַמַּחְנִים: ב' מִה־יָפּוּ פַעְמִיךָ בְּנִעָלִים בַּת־נָדִיב חֲמוּקֵי יֶרֶכָּךָ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֶׂה יְדֵי אִמּוֹ: ג' שֶׁרָרְךָ אֲנִי הַפֹּהֵר אֶל־יַחֲסֵר הַמֶּזֶג בְּטֶנֶךָ עֲרַמַּת

רש"י

ובאין עד סקיו עמוד שש לפי שכן באין לרעותו להוריד שכנתו מן העליונים לתחתונים והוא מונה קילוסם מלמטה למעלה מה יפועמך הם הרגלים ומונה והולך עד ראשך עליך ככרמל עד שהוא בא למושקה אליו: (ג) שררך אנן הטהר. טיבורך אגן של מים ללולים שרוחצין בהן והוא עשוי מאבני שיש ובלשון ערבי קרוי סהר על שם שהטבור כמו נקב עגול מושלו כאגן עגול והקילוס הזה אינו מענין נוי אשה כקילוס העליון לפי שהעליון דוד' מקלם' וזה ריעותי' מקלסות אותה על שם מעשיה לומר הגונה את להתחבר עמנו והדוגמא על שם לשכת הגזית היושבת בטבור הארץ: אל יחסר המזג. לא יכלה משם משקה רולה לומר לא יכלה ולא יסוק משם שום דברי הוראה: בטנך ערמת חטים. שהכל לריכין לה: סוגה בשושנים. גדורה ומסוייגת בגדר שושני' די לה בגדר קל ואין אחד מכס פורץ בו ליכנ' הרי חתן נכנס לחופה לבו מגעגעת לחופ' ולחיצת חתוניו בא לחקק לה אמר' לו

(א) שובי שובי השולמית. אומרים אלי שובי שובי מאחר המקום: השולמית. השלימי' באמונתך עמו שובי שובי אליו ונחז' כך נליב ממך נליבים ושלטונים כמו ואתה תחזה מכל העם כך דרש רבי תנחומא, ד"א ונחזה כך נתבונן אלך מה גדולה ניתן לך והיא אומרת מה תחזו בשולמית מה גדולה אתם יכולים לפסוק לי שתהא שזה לגדולתי אפילו לגדולת דגלי מחולות מחנות המדבר: (ב) מה יפועמך בנעלים. הם אומרים לה חפצים אלו שתדבקו בנז בשביל נוי וחשיבות שראינו כך בעודך ביפיך: מה יפועמך. בעליית הרגלים בת נדיבים: חמוקי ירכיך כמו חלואים. קבולת עדיי זהב קרויה חלי כחם אל חלי בלשון ערבי ורבותינו דרשו על נקבי השתין של נסכים שנעשו מששת ימי בראשית עגולים כמו ירך כמו חלואים לשון חפירה כמו חוליות הצור: מעשה ידי אמן. ידי הקב"ה. במסכת סוכה אמן כמו אומן של הקב"ה ישראל מקלסין אותו מלמעלה למטה מתחילין מראשו כחם פז ויורדין

חֲטִי'ם סוּגָה בְּשׁוֹשָׁנִים: ד' שְׁנֵי שְׁדִיךְ כְּשֵׁנִי עֶפְרַיִם תְּאֵמִי צִבְיָה: ה' צִוְּאָרְךָ כְּמִגְדֵּל הַשָּׁן עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחִשְׁבּוֹן
עַל־שֶׁעַר בֵּת־רַבִּים אֶפֶךָ כְּמִגְדֵּל הַלְּבָנוֹן צִוְּיָה פָּנֵי דְמִשְׁק: ו' רֹאשֶׁךָ עָלֶיךָ כְּכֶרֶמֶל וְדִלְתָה רֹאשֶׁךָ פֶּאֶרְגָּמֹן מֶלֶךְ
אֶסּוּר בְּרֶהֱטִים: ז' מֵה־יִפְתִּית וּמֵה־נִּעְמָתָה אֶהְבֶּה בִּתְעֻנּוּגִים: ח' זֹאת קוֹמַתְךָ דְּמִתָּה לְתִמְרָה וְשְׁדִיךְ לְאַשְׁכְּלוֹת:
ט' אֲמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְּתִמְרָה אֲחֻזָּה בְּסִנְסֵנִי וְיִהְיֶינָא שְׁדִיךְ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגָּפֶן וְרִיחַ אֶפֶךָ פִּתְפוּחִים: י' וְחִפְךָ כִּי־יֵין
הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוּדֵי לְמִישְׁרִים דּוֹבֵב שְׁפָתַי יִשְׁנִים: י"א אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלִי תִשׁוּקְתָּ: י"ב לָכֵה דוּדֵי נִצָּא הַשְּׂדֶה גְּלִינָה
בְּכַפְרִים: י"ג נִשְׁלִימָה לְכַרְמִים נִרְאָה אִם פֶּרְחָה הַגָּפֶן פֶּתַח הַסְּמִדָּר הַנֶּצוּ הָרְמוּנִים שָׁם אֲתָן אֶת־דְּדֵי לָךְ:

רש"י

יפית דם כחרדל ראיתי הרי הופך פניו ללד אחר ולא נשכו נחש
ולא עקרב עוקו הרי שהוא עובר בדרך ראה בטורות בראשי
התאני' פשט ידו לטול חומרים לו של ישראל הם הוא מושך ידו
מפני הגזל הרי סוגה בשושנים: (ד) שני שדיך. שתי הלוחות. דבר
אחר מלך וכהן גדול: (ה) צואריך. ההיכל והמזבח שהם זקופים
וגבוהים ולשכת הגזית גם היא שם עשויה לחזק ולמנון כמגדל
השן: עיניך. כבירות אשר בחשבון המושבות מים, כן עיניך על
שער בת רבים חכמים כשהם יושבים בשערי ירושלים העיר בת
רבת עם ועוסקים בחשבון תקופות ומזלות חכמתם ובינתם לעיני
העמים מושבות כבירות מים. ועוד יש לפרש בריכות בחשבון כמו
יונים, ולשון משנה הוא הלוך יוני שובך מפריח בריכה ראשונה
קוב"ר ש כלעו: אפך במגדל הלבנון. אני יכול לפרשו לשון חוטם
לא לעיני פשט ולא לעיני דוגמא כי מה קילום נוי יש בחוטם גדול
וחזק כמגדל ואומר אני אפך לשון פנים וזה שהוא אומר לשון
יחיד ואינו אומר אפך שעל המלח הוא מדבר שהוא עיקר הכרת
פנים כענין שנאמר (ישעיה ג) הכרת פניהם עתה צם ותדע שהרי
מקלסם והולך מלמטה למעלה עיניך בריכות בחשבון ואחריהם
המלח וכן האומות מקלסות (וחזקל ג) מלחך חזק לעמת מלח כל
הבאים להרעותך ולפתותך: במגדל הלבנון צופה פני דמשק.
ראיתי במדרש זה בית יער הלבנון ששעה שלמה שהעומד עליו
צופה ומונה כמה בתיים יש בדמשק. דבר אחר פניך נופות פני
דמשק מלפנות לבא שערי ירושלים עד דמשק שעתידה להרחיב עד
דמשק: (ו) ראשך עליך בברמל. אלו תפילין שבראש שנאמר בהן
(דברים כה) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך
הרי היא חזקתן ומוראלתן כסלע הרים וכרמל הוא ראש ההרים:
ודלת ראשך. קליעת שערות נזיריך גאה במזותה כקליעת
ארגמן: דלת ראשך. על שם שהקליעה מודלת על גובה הראש:
מלך אסור ברהמים. שמו של מקום קשור בתלתלים שנאמר
(במדבר ו) נור אלהיו על ראשו: רהמים. קור"ץ כלעו כן קורין
לתלתלי האזורות שקושרין בהן החגורות. ד"ל מלך אסור ברהמים
הק"ב נקשר בזהב במזות ובריות שאתם רלים לפניו: (ז) מה

יפית ומה נעמת. אחר שפרט קילום כל אבר ואבר כלל כל דבר
מה יפית כולך ומה נעמת לידבק כך אהבה ההוגנת להתענג בה:
(ח) זאת קומתך דמתה לתמר. ראוי נוי קומתך כימי נבוכדנלצר
שכל האומות היו כורעות ונופלות לפני הללם ואתה עומדת בקומה
זקופה כתמר הזה: ושדיך לאשכולות. דינאל חנניה מישאל ועזריה
שהיו לך כשדים לינק מהם דמו לאשכול' שמשיפיעו משק' כך
הם השפיעו להניק וללמוד את הכל שאין יראה כיראתכם, עד
כאן קלסוהו האומות מאכל ואילך דברי שכינה נגלות ישראל שבין
האומות: (ט) אמרתי אעלה בתמר. מתפאר אני בין חילות של
מעלה בכס שאתעל' ואתקדש על ידיכם בתחתונים שתקדשו את
שמי בין האומות: אחזה בסנסניו. ואני אחוז ואדבק בכס. סנסנים
ענפים: ויהיו נא שדיך. ועתה אלימתי את דברי שלא תתפתי אחרי
האומות ויהיו הטובים והחכמים שבין עומדים באומותם להשיב
דברים למפתים אותך שילמדו מהם הקטנים שבהם: (י) וחבך
ביין הטוב. הזהרי בתשובותיך שיהיו כיין הטוב: הולך לדודי
למישרים. זהירה אני להשיב להם שאעמוד באמונתי שיהא חכי
הולך לפני דודי לאהבת מישור שהוא מן הלז ולא ברמיה ועקיבה:
ביין הטוב. שהוא רובץ שפתי יסני' אף אבותי בקבר ישמחו בו
ויודו על חלקם. רובץ מרחש פרומ"ר כלעו ויסודו לשון דיבור
וכך היא התשובה אני לדודי וגם הוא משתוקק לי: (יב) לבא דודי
נצא חשדה. דרשו רבותינו בעירובין אמרה כנסת ישראל רבונת
של עולם אל תדיניי כיושבי כרכים שיש בהם גזל ועריות אלא
כיושבי פרוצות שהם בעלי אומנות ועוסקין בתורה מתוך הדחק:
גלינה בבפרים. גלינה בכופרים בא ואלריך בני עשו שהשפעת
להם טובה וטופרים כך. (יג) נשבימה לברמים. אלו בתי כנסיות
ובתי מדרשות: נראה אם פרחא הגפן. אלו בעלי מקרא: פתח
הסמדר. כשהפרח נופל והענפים ניכרים הוא פתוח הסמדר ולהם
דימה בעלי משנה שהם קרובים ליהנות מהם בהוראת התורה:
הנצו הרמונים. כשהם גמורים והגן שסביבותיהן נופל. הגנו נופל
כלו ולהם דימה בעלי תלמוד שהן בחכמה גמורה וראויין להורות:
שם אתן את דודי. שם ארריך את כבודי וגודלי שבה בני ובנותי:

יִדְּהוּדָאִים נִתְּנוּ יָיִחַ וְעַל־פִּתְחֵינוּ כָּל־מַגְדִּים חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנָנִים דּוּדֵי צַפְנָתִי לָךְ:

רש"י

(יד) הדודאים נתנו ריח. דודאי התאנים הטובות והרעות כענין שנאמר (ירמיה כד) הראני ה' והגה שני דודאי תאנים וגו' הדוד האחד טובות וגו' והדוד השני תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה אלו פושעי ישראל עכשיו שניהם נתנו ריח כולם מבקשים פניך:

"בְּרִהִימִי מַחִין"

(תיקון ו דף בא:)

וּבְגִינָה, קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ וּצְבִיל הַשְׁכִּינָה הַקְּב"ה שְׁהוּא ז"ל הוּא מְלִיךְ אֲסוּר בְּרִהִימִים ומפרש אִיהוּ אֲסוּר עֲמָהוּן הוּא אֲסוּר וקשור עם השכינה וישראל שהם בגלות. בְּתַפְלִין בְּרִיכָא, דְּאִינוּן פֶּאָר דְּרִיכָא על ידי קיום מלות תפלין של ראש שהוא פאר על ראש ז"ל הנקרא תפארת. ואמר דְּתַפְלִין בְּרִיכָא אִינוּן בְּאֵתֵר דְּרִהִימִי דְּמוּחָא כי התפלין של ראש הם במקום שלשה חללי המוח שבגולגולת שבהם מלוכזשים השלשה מוחין. וְדָא אִיהוּ חִיכוּ שְׁתּוּב. מלך אֲסוּר בְּרִהִימִים שז"ל אֲסוּר וקשור עם השכינה בגלות. על ידי מלות תפלין של ראש שהם במקום חללי המוח. וְאִיהוּ חִיבוּשׁ עֲמָהוּן בְּתַפְלִין דִּיךְ ועוד חבוש וקשור ז"ל עם השכינה וישראל על ידי קיום מלות תפלין של יד. דְּהִינּוּ בְּקֶשֶׁר שְׁל יָד שְׁהוּא בִּסּוּר. ור"ל כי על ידי היסוד מקשרים את השכינה עם ז"ל. וְדָא הוּא דְּבְתִיב וְחִיכוּ שְׁתּוּב (יחזקאל כד יז) "פֶּאָרֶךְ חִבוּשׁ עַל־יָד" הרי שז"ל הנקרא תפארת הוא חבוש עמך בגלות. דְּהִינּוּ צְבִיל הַשְׁכִּינָה שְׁהִיא קְשׁוּרָה עם יִשְׂרָאֵל בגלות.

(תקונא שתייתאה, דף קמד:)

ומש"כ מְלִיךְ אֲסוּר בְּרִהִימִים ומפרש כי מלך דָּא קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא זה הקב"ה דְּהִינּוּ ז"ל שְׁהוּא מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁמּוֹ יְהוֹ"ה שֵׁשׁ צוּ ד' אִוְתִּיּוֹת. וכנגדם הם ארבע פרשיות של התפלין של יד. דְּיִהֵא אֲסוּר בְּאַרְבַּע בְּתִיבִים דְּיִלָּה דְּאִינוּן אֲדִנִּי שִׁיחֵיה אֲסוּר בְּאַרְבַּע בְּתִיבִים של המלכות בסוד מוחין אליה. שהם סוד ארבע אִוְתִּיּוֹת של אֲדִנִּי. כי הבית של תפלין של יד נחשב גם כן לארבע בְּתִיבִים מחמת ארבע פרשיות שבו. וזה שאמר שהם אֲרַבַּע בְּתִיבִים מוֹחָא אֲרַבַּע כְּלִי הָמוּחַ שהם סוד הפרשיות. ומפרש דְּיִהֵא אֲסוּר בְּרִהִימִים שז"ל יִהֵא אֲסוּר בְּתִיבִים של התפלין של יד. בְּגִוּוֹנָא דָּא כְּעִין זה יִהֵאדוּנָה"י כי השם אֲדִנִּי מספרו היכ"ל, שבו מתחד השם הו"ה. ועל זה נאמר בִּי שְׁמִיךְ בְּךָ הַמַּלְכוּת הנקראת שם נְכַלְלָת בּוֹ"א וּבְךָ שְׁמִיךְ וו"א נְכַלְל בַּמַּלְכוּת. שְׁהוּא הַסּוּד של שְׁלֹשׁ שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת האלו. וְדָא אִיהוּ וְחִיכוּ שְׁתּוּב אֲמֵן מִן אֲרַגְמָן ג' אִוְתִּיּוֹת אֲמֵן מִה' אִוְתִּיּוֹת של מלת אֲרַגְמָן. שְׁאֲמֵן עוֹלָה כַּמֶּסֶפֶר שְׁנֵי שְׁמוֹת הו"ה וְאֲדִנִּי (ונשארו ב' אִוְתִּיּוֹת ר' ג' שֶׁמֶסֶפֶר בִּאֵר. לרמוז שאחר

האיחוד מתמלאת המלכות שפע כבאר מים חיים). (הגר"א ומפרשים)

"וְרִאִיתָ אֶת אַחֲוֵי"

(ברכות ז, א)

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים בְּקֶשֶׁשׁ וְשִׁתְּשֶׁרָה שְׁכִינָהּ עַל יִשְׂרָאֵל, וְנָתַן לוֹ, שְׁנֵאמַר: "הֲלוֹא מִשָּׁה מְלַפְּנִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנָתַן לוֹ. בְּקֶשֶׁשׁ בְּלָכְתָּךְ עִמָּנוּ". בְּקֶשֶׁשׁ שְׁלֹא תִשְׁרָה שְׁכִינָהּ עַל עוֹבְדֵי

כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: בשרציתי לא רצית, עכשיו שאתה רוצה אני רוצה. ופליגא דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, דאמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן: בשכר שלש זכה לשלש. בשכר "ויסתר משה פניו" זכה לקלסתר פנים. בשכר "כי ירא" זכה ל"ויירא מנשאת אליו". בשכר "מהביט" זכה ל"ותמנת ה' יביט". "והסתרתי את כפי וראיתי את אחריי". אמר רב חנא בר ביזנא, אמר רבי שמעון חסידא: מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין:

ג' דברים בקש משה ונתן לו. שהרי לסוף שאלתו כתיב גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה: להודיעו דרביו. מנהג מדת משפטיו כגון מפני מה לדיק וטוב לו רשע ורע לו לדיק ורע לו רשע וטוב לו: את אשר אחון. את אשר יכמרו רחמי עליו לשעה ואע"פ שאינו כדאי: בשרציתי. בסנה: לא רצית. שגל' ויסתר משה פניו: ופליגא. דר' יחזקע בן קרחה שמענינו על כך אדרבי שמואל שאמר קבל שכר על זה: לקלסתר פנים. כי קרן עור פניו: ותמונת ח' יביט. זה מראה אחרים כך שגל' בספרי (פ' בהעלתך): קשר של תפילין. מאחוריו הוא ואמר' לעיל דהקב"ה מניח תפילין:

כוכבים, ונתן לו, שנאמר: "ונפלינו אני ועמך". בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא, ונתן לו, שנאמר: "הודיעני נא את דרכיך", אמר לפניו: רבוננו של עולם! מפני מה יש צדיק וטוב לו, ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו, ויש רשע ורע לו? אמר לו: משה, צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק. צדיק ורע לו צדיק בן רשע. רשע וטוב לו רשע בן צדיק. רשע ורע לו רשע בן רשע. אמר מר: צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו צדיק בן רשע. איני? והא כתיב: "פקד עון אבות על בנים", וכתיב: "ובנים לא יומתו על אבות", ורמינן קראי אהדדי, ומשנינן: לא קשיא, הא בשאחזין מעשה אבותיהם בידיהם, הא בשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם. אלא, הכי קאמר ליה: צדיק וטוב לו צדיק גמור, צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור, רשע וטוב לו רשע שאינו גמור, רשע ורע לו רשע גמור. ופליגא דרבי מאיר, דאמר רבי מאיר: שמים נתנו לו ואחת לא נתנו לו, שנאמר: "ותנתי את אשר אשר אחון" אף על פי שאינו הגון, "ורחמתי את אשר ארחם" אף על פי שאינו הגון. "ויאמר לא תוכל לראות את פני", תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה,

"והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים"

[ראה לעיל עמ' מו, שמואלא כה, כט]

"הנאמר בידו, הינו קשר של תפילין"

(זוהר לך לך, דף פט:)

והוסיף ר' חגאי ואמר ונתן שמעתי, מאי קודשא בריך הוא למיחב מלכותא ליהודה מכל אחוהי מה ראה הקב"ה לתת המלוכה ליהודה יותר משאר אחיו, אלא אתנו דשמייה חקיקן ביה אלא הטעם הוא כי אותיות שם הוי"ה חקוקות בשמו, וקודשא בריך הוא יתב יקרא לשמיה ובגין כך אחסין מלכותא והקב"ה רצה לתת כבוד לשמו לכן ירש יהודה את המלוכה. ונתן שמעתי ועוד שמעתי שבשם יהודה, הא אתנו דשמייה ודאי ודאי יש בו אותיות שם הוי"ה, אבל ד' אמאי פי' מה מרמזת אות ד' שנתוספה בשמו של יהודה, אלא דא דוד מלכא דאתקשר בשמיה מכל בני עולם אלא אות ד' שבשם יהודה רומזת על תחילת שם דוד המלך שהיה משבט יהודה שנתקשר בשמו של הקב"ה יותר מכל בני העולם, דכתיב (הושע ג) "ובקשו את יי אלהיהם ואת דוד מלכם" וגו' פי' כשישבו ישראל מהגולה אל ארץ ישראל יבקשו את הקב"ה לשאול ממנו צרכם, וגם יבקשו את מלך

המשיח הבא מזרע דוד וגם ממנו יבקשו שאלתם, **הָאֵל דְּיִדְ קְשִׁיר בְּשִׁמְיָה** הרי שדוד קשור בשמו של הקב"ה שהרי הזכירם הכתוב כאחד, ולכן נתוספה אות ד' בין שם הוי"ה שבשמו של יהודה לרמז שדוד דבוק עם שמו של הקב"ה. תנו ועוד רמז שמעתי **דְּיִד מַלְכָּא קְשִׁיר שֶׁל תַּפְלִין וְדָאִי** כי דוד המלך ודאי הוא סוד אות ד' של קשר של תפלין, ו**בְּגִין כֶּד דְּיִד אֶתְקַשֵּׁר בְּשִׁמְיָה** ולכן נתקשר דוד בשם הוי"ה, כי ד' פרשיות של תפלין הם סוד ד' אותיות שם הוי"ה וד' של דוד הוא סוד קשר של תפלין ועי"ז נתקשר דוד בשם הוי"ה. (רא"ג ומפרשים)

"כָּל הַמִּנִּיחַ תַּפְלִין זֹכֵה לְחַיִּים"

(מנחות מד, א)

וקשרתם לאות והיו לטוטפ' (דברים יא) ל"א זוכיה כי יציאך (שמות
ט) כתיב והיה כי יציאך לאות וגו' ושמרת את החוקה וגו' ובסוף
הפרשה כתיב והיה לאות וגו' הרי ג' זכ"ש (דברים י) וקשרתם לאות
והיו לטוטפות וכן זוכיה אם שמוע (שם יא) תרי הרי ז' ושמתם
את דברי אלה דרשין כפר' הקומץ [רצה] (לעיל דף ח) דתפלין
קמשתעי שחא שמה כנגד הלז הרי ח' בציצית ה'. ועשו
ונתנו והיה וראיתם גדלים תעשה לך: ה' עליהם. אותם שנושאים
עליהם שם ה' בתפלין יחיו:

אָמַר רב ששׁת: כָּל שְׂאִינוּ מְנִיחַ תַּפְלִין עוֹבֵר בְּשִׁמוֹנָה
עֵשָׂה. וְכָל שְׂאִין לֹא צִיצִית בְּבִגְדוֹ עוֹבֵר בְּחֻמְשָׁה
עֵשָׂה. וְכָל כֹּהֵן שְׂאִינוּ עוֹלָה לְדוֹכָן, עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה עֵשָׂה.
כָּל שְׂאִין לֹא מוֹזֵז בְּפִתְחוֹ עוֹבֵר בְּשֵׁנֵי עֵשָׂה, "וּכְתַבְתֶּם"
"וּכְתַבְתֶּם". וְאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: כָּל הַמִּנִּיחַ תַּפְלִין מֵאֲרִיד
יָמִים, שְׁנָאֻמְר: "ה' עֲלֵיהֶם יָחִיו וְלָכֵל כֹּהֵן חַי רֹחֵי
וְתַחֲלִימֵי וְתַחֲנִינֵי".

בשמונה עשה. ד' פרשיות יש צדן ואכל חדא קיימי תרי עשה

"ה' עֲלֵיהֶם יָחִיו"

(ישעיה לח, טז)

אֲבִימִים הָיִים חֲלָה חֲזָקִיהוּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו יִשְׁעִיהוּ בֶן־אֲמוּץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה צִוּ לְבִיתְךָ
כִּי מֵת אֵתָה וְלֹא תַחִיָּה: י וַיִּסָּב חֲזָקִיהוּ פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְּפֹלל אֶל־יְהוָה: י וַיֹּאמֶר אָנָּה יְהוָה זָכַר־נָא אֶת
אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּאֶמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי וַיִּבֶךְ חֲזָקִיהוּ בְּכִי גָדוֹל: י וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
אֶל־יִשְׁעִיהוּ לֵאמֹר: י הֲלוֹךְ וְאִמְרַתְּ אֶל־חֲזָקִיהוּ כֹה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דְיִד אֲבִיךָ שְׁמַעְתִּי אֶת־תַּפְלִתְךָ רִאִיתִי
אֶת־דַּמְעָתְךָ הִנְנִי יוֹסֵף עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה: י וּמִכָּפָה מֶלֶךְ־אֲשׁוּר אֲצִילְךָ וְאֵת הָעִיר הָאֵת וְגִנוּתִי עַל־
הָעִיר הָאֵת: י וְזֶה־לְךָ הָאֵת מֵאֵת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּר: י הִנְנִי מַשְׁיֵב אֶת־צֶל
הַמַּעְלֹת אֲשֶׁר יֵרְדֶה בַּמַּעְלֹת אֲחֹז בְּשִׁמְשׁ אַחֲרֵית עֶשֶׂר מַעְלֹת וְתִשָּׁב הַשֶּׁמֶשׁ עֶשֶׂר מַעְלֹת בַּמַּעְלֹת

רש"י

חלה: (י) וזה לך האות. שתתרחק ויתוספו ימך כמפורש למטה.
ובמלכים (ב' כ) שאל לו מה את כי אעלה: (ה) הנני משיב. אחרנית
עשר מעלות את הלל אשר ירדה: צל המעלות. כמין מדרגות
עשויות כנגד החמה לבחון בהם שעות היום כעין אורלוגין שעושין
האומנין: אשר ירדה. מיהרה לירד ונתקצר היום ' שעות ביום
שמת אחז כדי שלא יהו מספידין אותו ועלו עכשיו לאחרים ביום

(א) בימים ההם. שלשה ימים לפני מפלתו של סנחריב חלה
חזקיהו ויום ג' כשעל בית ה' הוא יום מפלתו של סנחריב והוא י"ט
ראשון של פסח: כי מת אתה ולא תחיה. מת אתה צעוק' ולא
תחיה לעב"כ משום דלא נסבת איתתא כו' כדאיתא בצרכות: (ג)
אנה ה'. איה רחמנותך: (ה) הנני יוסף. הנני הוא אשר יוסף על
ימך: (ו) ובמה מלך אשור אצילך. למדנו שלפני מפלת סנחריב

אֲשֶׁר יִרְדֶּה: ט מִכְתָּב לְחֻקֵּיהֶוּ מִלֶּךְ־יְהוּדָה בְּחֻלְתּוֹ וַיְחִי מִחֻלּוֹ: י אֲנִי אָמַרְתִּי בְדַמִּי יָמִי אֲלֶכָה בְּשַׁעְרֵי שְׂאוּל פָּקַדְתִּי יִתֵּר שְׁנוֹתָי: יא אָמַרְתִּי לֹא־אֶרְאֶה יָהּ יְהִי בְּאֶרֶץ הַחַיִּים לֹא־אֶבִּיט אָדָם עוֹד עִם־יוֹשְׁבֵי חָדָל: יב דּוֹרִי נִסַּע וְנִגְלָה מִנִּי כְּאֶהֱל רַעִי קִפְדְּתִי כְּאֶרֶג חַיִּי מִדְּלָה יִבְצַעֲנִי מִיּוֹם עַד־לֵילָה תִּשְׁלִימֵנִי: יג שְׁוִיתִי עַד־בֹּקֶר כְּאֶרֶי כֵּן יִשְׁבֵּר כָּל־עֲצָמוֹתַי מִיּוֹם עַד־לֵילָה תִּשְׁלִימֵנִי: יד כְּסוּם עֲגוּר כֵּן אֶצְפֹּץ אֶהְגֶּה כִּיּוֹנָה דִּלּוֹ עֵינַי לְמָרוֹם אֲדַנִּי עֲשָׂקָה־לִּי עָרְבֵנִי: טו מֶה־אֲדַבֵּר וְאֲמַר־לִי וְהוּא עֲשֶׂה אֲדַדָּה כָּל־שְׁנוֹתַי עַל־מֶר נִפְשִׁי: טז אֲדַנִּי עֲלֵיהֶם יִחִיו וְלִכְלֹכֵהֶן חַיִּי רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי: יז הִנֵּה לְשָׁלוֹם מֶרֶץ־לִי מֶר וְאַתָּה חֲשַׁקֶת נַפְשִׁי מִשְׁחַת בְּלִי כִּי הַשְׁלַכְתָּ אַחֲרַי גֹּף כָּל־חַטָּאִי: יח כִּי לֹא שְׂאוּל תּוֹדֶךָ מוֹת יְהִלְלֶךָ לֹא־יִשְׁבְּרוּ יוֹרְדֵי־בּוֹר אֶל־אֲמַתְךָ: יט חֵי חֵי הוּא יוֹדֶךָ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם אֲב לְבָנִים יוֹדֵיעַ אֶל־אֲמַתְךָ: כ יְהוָה לְהוֹשִׁיעֲנִי וְנִגְנוֹתַי נִגְנוּ כְּלִימֵי חַיִּינוּ עַל־בֵּית יְהוָה: כא וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיהֶוּ יִשְׂאוּ דְבַלְת תֹּאנִים וַיִּמְרְחוּ עַל־הַשְּׁחִין וַיְחִי: כב וַיֹּאמֶר חֻקֵּיהֶוּ מֶה אוֹת כִּי אֶעֱלֶה בֵּית יְהוָה:

רש"י

בלע"ז כמו (תהלים קטו) ערוב עבדך לעזוב: עשקה לי. עשוק אותי מידו כאשר תאמר רפא נא לה (במדבר יב) רפא אותה: (טו) מה אדבר. שבת וקלוסין לפניו והרי אמר לי נחמות והוא עשוק: אדרה כל שנותי. כמו (ברא לא) ותדר שתי אתגוד מכל שתי לקלם לפניו. י"ת שנות ל' שנים: על מר נפשי. שהיה מרה ונחמתי: (טז) אד' עליהם יחיו. י"ת ה' על כל מיטא אמרת לאחיה: ולכל בהן חיי רוחי. וקדם כלחון אחייתא חיי רוחי. ואני אומר לפי פשוטו ה' עליה על שנותי הנזכר: לעיל. אדרה כל שנותי שיבן שבנו וחסדו עליהם ואמר לי על פי נביאי יחיו. ולכל בהן חיי רוחי. ולכל דבר אשר תלוין בהן חיי רוחי אמר ה' עליהם יחיו: ותחלימיני. מעתה ידעתי שתחלימיני ותחייני. תחלימיני. תבראני ותחזקני כמו (איוב לו) יחלמו בנייהם: (יז) הנה לשלום מר לי מר. כשנתבררתי שלום אף הוא לי מר שהרי תלי ה' הרפואה בזכות אחרים כה אמר ה' אלהי דוד אביך (לעיל לו) למעני ולמען דוד עבדי כאן הודעתני שאני חוטא כך פירשו חכמים אצל לפי יסוד המקרא משמע הנה לשלום מר לי מר כשנתבררתי מאתך להושיעני מיד סנחריב מר לי מר על חליי שהייתי נטוי למות ולא שמחתי בבשורה ואתה בטובך חשקת נפשי מבלי דעת שחת: (יח) כי לא שאלו תודך. אם הייתי מת לא הייתי מודה לך על הגם של מפלת סנחריב ולא הייתי סובר אל אמתת הבטחתך שהבטחתני עליו: (יט) חיי חיי. ל' בני אדם חיים כלומר כשיש בני אדם חיים בעולם זה חיי חיי יולאת ההודאה מצביהם: יודיע. אשישפ"ר בלע"ז (ס"א חיי חיי אלה חיי וגאה להודות לחי): אל אמתך. האב מודיע ומכין דעת בנו אל אמתך להאמין כך: (כא) דבלת תאנים. דבלת העשויה מתאנים כשהן לחין קרוין תאנים וכשגדרסין בעיגול קרוין דבלה: וימרחו. ויחליקו לדבקה על השחין ונס בתוך נס היה שאף בשר חיי שנותנין עליו דבלה מסריח אלא הקב"ה נותן דבר המחבל לתוך דבר המתחבל ומרפא: (כב) מה אות. מה טוב ומה נאה אות זה הניתן לי אשר אעלה בית ה':

סנחריב חזקיהו וניחוספו על היום ה' שעות: (ט) מבתב. ת"י כתב אוראה על ניסא דליתעבד לחזקיה: (י) אני אמרתי בדמי ימי. כשראיתי ימי בדמי. בשממון וחרשה כמו נדמה כל עם כנען (נפני) א' כלומר כשחלתי אמרתי אלהה בשערי שאלו עתה אמות. לפי שעד אותו היום לא נתרפא חולה: פקדתי יתר שנותי. כמו (במדבר לא) לא נפקד ממנו איש נחסרתי שאר שנותי ווינתן תירגס על דוכרני לטב איתוספו על שני נפקדתי לטובה ונתינתו שנותי: (יא) אמרתי לא אראה יח. לא אשתמש עוד בשם של יח: בארץ החיים. חיים משתמשין בו אצל המתים אינם רשאים שנאמר לא המתים יהללוה חק למתים שאין מזכירין שם בן שתי אותיות לעולם ע"ס: בארץ החיים. כ"ה: לא אביט אדם. חיי עוד: עם יושבי חדר. שאהיה עם המתים היושבים בארץ חדרה ומנוח' מן החיים: (יב) זוזני דורי נסעו ממני. נסעו כמו נסחו כמו כל יסע יחדותיו: באוהל רעי. כאהל רועי בהמה שמיסעו מכאן ותוקעו במקום אחר כשכלה מרעה זה: קפדתי. הכרתי מהר חיי כאורג הממהר לארוג כל זה הייתי סבור. ו"ת כנחל גדודין כנחל המושך בין גדות גבוהין שאינו מתפשט ומתוך כך מימי קלים לרוץ. ואומר אני שהוא נחל חריף ששמו אורג והוא שאמר (איוב ז) ימי קלו מני אורג חלפו עם אניות אלה (שם ט): מדרה יבצעני. ת"י מיקר מלכותי אלא גלי סבור הייתי שעתה יבצעני מכל כבודי דלה' ל' גוה וכן ודלת ראשך (שיר ז): מיום ועד לילה תשלימיני. כמו מוכר ועד נקבה כלומר מימים ומלילות תכלני וכן תירגס יונתן ימיו ולילותי שלימי: (יג) שויתי. עצמי כל הלילה לסבול יסורי חולי ונתגברתי כארי לסבול: בן ישבר כל עצמותי. כמו (שמות א') כן ירבה וכן יפרוץ כל מה שאני מתגבר כן יגבר החולי עלי לשבור כל עצמותי: (יד) בסום. כמו כסום והוא שם עוף: בסום עגור. כמו כסום ועגור. (ר"ל) כעוף זה שתפשוהו בגרונו והוא מנפץ וכן ת"י כסוסיא דחידו ומנפץ: עשקה לי. כמו עשוק אותי לקחי מיד מלאך המות וערצני להגלל ל' ערבות גרנטיא"ה

(ה)

"כִּי מוֹצֵא דָּבָהּ הוּא כְּסִיל"

(משלי י, יח)

י"ח מִכְסֵּה שְׁנָאָה שְׁפָתַי־שֹׁקֵר וּמוֹצֵא דָּבָהּ הוּא כְּסִיל:

רש"י

מכסה שנאה שפתי שקר. החונק שפתיו שקר ומכסה שנאה בלבו: זה הוא כסיל. לעז שיהו אנשים דובבין בו על חבירו:

"כִּי אַתָּה הִדַּעַת מְאִסָּה, וְאַמְאָסָּה מִבְּהֵן לִי"

(הושע ה, ו)

א שְׁמַעוּ דְּבַר־יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לִיהוָה עִם־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אִין־אַמְתָּ וְאִין־חֶסֶד וְאִין־דַּעַת אֱלֹהִים בְּאָרֶץ: ב אֱלֹהִים וְכַחַשׁ וְרָצַח וְגָנַב וְנָאֵף פָּרְצוּ וְדַמִּים בְּדַמִּים נָגְעוּ: ג עַל־כֵּן | תֵּאָבֵל הָאָרֶץ וְאִמְלֵל כָּל־יוֹשֵׁב בָּהּ בַּחֲתִית הַשָּׂדֶה וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגַם־דָּגֵי הַיָּם יֵאָסְפוּ: ד אַךְ אִישׁ אֶל־יָרֵב וְאֶל־יוֹכָח אִישׁ וְעַמָּה כְּמִרְיָבִי כֹהֵן: ה וְכַשְׁלֵת הַיּוֹם וְכַשֵּׁל גַּם־נְבִיא עִמָּה לַיְלָה וְדַמִּיתִי אִמָּה: ו נִדְמוּ עָמִי מִבְּלִי הַדַּעַת כִּי־אַתָּה הִדַּעַת מְאִסָּה וְאַמְאָסָּה מִבְּהֵן לִי וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁכַח בְּנִיךָ גַם־אֲנִי: ז כָּרַבם כֵּן חֲטָאוּ־לִי כְּבוֹדִם בְּקִלּוֹן אָמִיר: ח חֲטָאת עָמִי יֵאָכְלוּ וְאֶל־עֵוֹנִם יִשְׁאוּ נַפְשׁוֹ: ט וְהִיָּה כַעַם כְּפָהֵן וּפְקַדְתִּי עָלֵיו דַּרְכֵּי וּמַעַלְלֵי אֲשִׁיב לֹ: י וְאָכְלוּ וְלֹא יִשְׁבְּעוּ הִזְנוּ וְלֹא יִפְרְצוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה עֲזָבוּ לְשֹׁמֵר: יא זְנוּת וַיִּזְנוּ וְתִירוּשׁ יִקַּח־לֵב: יב עָמִי בַעֲצוֹ יִשְׁאָל וּמִקְלּוֹ יִגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים הִתְעָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֱלֹהֵיהֶם: יג עַל־רָאשֵׁי הַהָרִים יִזְבְּחוּ וְעַל־הַגְּבְעוֹת

רש"י

(ב) אלה ובחש. נשבעין בשקר: פראו. ת"י ומולידין בנין מנשי חבריהון: ודמים בדמים נגעו. חובין על חובין מוסיפין ולפי משמעו פראו הגדר והרבו שפיות דמים עד נגע דם הרג זה דם חבירו: (ג) תאבל. תחרב ויגדל האבל זה: יאספו. יזערון מן קדם חוביהון לשון כליון כמו אסוף אסופים (ירמיה ח): (ד) אך איש אל ירב. אתם מתרין בנביאי אמת שלא יריבון אתכם ולא יוכיחו אתכם כמו שנאמר (בעצום ז) שאמר לו אלהים כהן בית אל לא תנבא על בית ישראל ולא תטיף על בית ישחק והוא בימי ירבעם בן יואש שנתנבא השע זימיו: ועמד במריבי בהן. נלן עם מלפיהון שהכניס היו בני הוראה כמו שנאמר יורו משפטין לעקב (דברים לג): (ה) ובשלת היום וגו'. ותתקלון ביממא ויתקלון נביאי שקרא דעמכון כדליליא ואזהית כנשתכון ואזייס כניסיה שלכם: נביאי עמד. נביאים שעמד: ודמית. כמו נדמו עמי כאדם הושב ותוהא ואין מענה בפיו: (ו) אשכח בניך. שאותן שעמדו על הר סיני נתנו נביא ערבים תחת אבותיהם לשמור את התורה:

(ו) ברובם בן חטאו. כשרבו וגדלו כן הוסיפו לחטוא כן חטאו לשון עבר' כן כמה מקומות כאשר יענו אותו כן ירבה (שמות א) קראו להם כן הלכו מפניהם (הושע יא) כל כמה שהנביאים קוראין להם להוכיח כן הם היו בורחין מפניהם כרובם כן חטאו לפיכך כבודם בקלון אמיר: (ח) חטאת עמי. כל חטאת שזכר תרי עשר פתחין לפי שכולן דבוקין חוץ מאחת (מיכה א) ראשית חטאת היא לבת ליון חטאותיה' של עמי יאכלו אותם נביאי השקר שאמר להם למעלה וכשל גם נביא עמד נעשו להם כהני צמות ואוכלין מה שהיו כהנים ראויין לאכול: ואל עוונם. של ישראל ישא הנביא נפשו והנביא עלמו מלפני שזיכרו לו ממון וקרבות לכפרה: (ט) והיה בעם בבחן. אני אשוב את העם לבזיון כהני שחללו אות' מכהן להם ולכן אף אני אחלל את העם בעכו"ם כן ת": (י) ולא יפרצו. לא יגדלו בניס: (יא) זנות ויין ותירוש. שהם עוסקין בם לקחו את לבם מאחרי: (יב) בעצו ישראל. בדמות שעשה מן העץ: יגיד לו. אל דבריו הוא שומע שאומרים לו נביאי הבעל בשם עכו"ם:

יִקְטְרוּ תַּחַת אֱלֹון וְלִבְנָה וְאֵלֶּה כִּי טוֹב צִלָּה עַל־כֵּן תִּזְנִינָה בְּנוֹתֵיכֶם וְכָלֹותֵיכֶם תִּנְאַפְּנָה: י' לֹא־אֶפְקֹד עַל־בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנִינָה וְעַל־כָּלֹותֵיכֶם כִּי תִנְאַפְּנָה כִּי־הֵם עִם־הַגּוֹת יִפְרְדוּ וְעִם־הַקְּדוֹשׁוֹת יִזְבְּחוּ וְעַם לֹא־יָבִין יִלְבֹּט: טו' אִם־זֹנֶה אֵתָּה יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי־אֲשָׁם יְהוּדָה וְאֶל־תִּבְּאוּ הַגִּלְגָּל וְאֶל־תַּעֲלוּ בֵּית אֱנוֹן וְאֶל־תִּשְׁבְּעוּ חֵי־יְהוָה: טז' כִּי כָּפַרָה סִרְיָה סָרָר יִשְׂרָאֵל עֵתָּה יָרַעַם יְהוָה כְּכַבֵּשׁ בְּמִרְחָב: יז' חֲבוּר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנָּחֵלוּ: יח' סָר סִבְאָם הִזְנָה הִזְנוּ אֶהָבוּ הָבוּ קָלוֹן מִגִּנְיָה: יט' צָרָר רוּחַ אוֹתָהּ בְּכִנְפֶיהָ וַיִּבְשּׁוּ מִזִּבְחֹתָם:

רש"י

ה

חי' ה' יאמרו חכן לשקר ישבעו (ירמ' ה) כשהיו נשבעים בשקר היו מזכירים שם שמים וכשהיו נשבעין באמת נשבעים בשם הבעלים: (טו') כי בפרה בוררה. כתורא דאחפטיס ובעיט כן סרר ישראל מרוב אכילה ושתיה. עתה ירעם. מרעית מומלמת ככבש הרועה במרחצ ולא כשור פטם שאובסין אותו בשעורין וכרשינין: (יז') חבור עציבים אפרים. נלמד לעכו"ם ואי אפשר לו לפרוש לפיכך הנח לו אתה הנביא ולא תנבא להוכיחו כי לא יועיל: (יח') סר בבאב. נעשה משתהם זר מעלי סר ל' זר כמו (ירמיה ב) סורי הגפן נכריה כל' סר ממקומו ונהפך לאחר: בבאב. משתה יינם שהיה עם הזונות: אהבו חבו קלון. הזמינו להם קלון הבו לשון הזמנה כמו הבה נרדה (בראשית יא) הבה נבנה (שם) הבה נתחכמה (שמות א'): מונגיה. שר' ומלכיה: (יט') צרר רוח אותה בכנפיה. נדבק הרוח בכנפיה כעוף הזה שאין הרוח מניחתו לשכון עד שמוליכו למרחוק כן יבואו האויבים עליהם ויגלוס בגולה ואז יבשו מזבחותם מזבחי תועבות' שאין פונים אליהם כאשר יאמר חטא חטאה כן יאמר זבח זבחה מן המקומות שהיו זבחים שם וכן ת"י מאיגורי תועבתהון מדרש תנחומא מלחתי לשון אגדות כחד' המאיים על איש המקניטו חייד שאני לורר לך ככנפיך כך המקרא הוא מאיים על ישראל קנאתי קשורה וחמתי להקסם באחרית ויבשו ממעשיהם:

(יג) אלון. קייאני"ל בלע"ז שגדל בו פרי שקורין גלגל"ץ בלע"ז: לבנה. עץ שקליפתו לבנה: אלה. חולמ"ל בלע"ז שטנפיו מרובין וטוענין אותו ללל: על בן תזנינה בנותיכם. על שאתם מתחברין לעכו"ם כמשפטי הגוי' הקדמוני' והם מתחברים עמכם ואתם הייתם מתחתנים בם וזנותי' הולדות לכם מזנותי' נוהגות כמנהג אמן ומזנות. כן ת": (יד) לא אפקוד על בנותיכם. עוד לבדן במים המרים כשתזנינה למה כי בעליהם עם זנות יפרדו וכאשר אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו: יפרדו. ת"י מסתייען לשון סיעה כלומר מתחברין אתם לשתות יין ומנחם חבדו אלל עבשו פרודות שהם חביות יין: ועם לא יבין ילבב. אחרי שאינם נוטין לב להבין לפיכך תתלוצצו ללקות פורענות ליבשו ל' טורח הדרכ וליאות משא דילש"ר בלע"ז: (טו') אם זונה אתה ישראל. לא ילמדו בני יהודה דרכם, ל"א אם זונה אתה ישראל אל יאשם יהודה אם זונה ישראל אין בני יהודה חייבין בכך ואיני מחייבם כמו שאמור למעלה (הושע א) ואת בית יהודה ארחס: ואל תבואו. בני יהודה בגלגל ובלבד שלא יבואו בני יהודה הגלגל ששם 'השבע' עובדים עכו"ם שג' כל רעתם בגלגל (לקמן ט) בגלגל הרבו לפשע (עמוס ד) ואל תעלו בית און. הוא בית אל שהעמיד שם ירבע' את העגלי' ואל תשבעו. עמהם חי' ה' כי אם

"אֶבְרָהָם אֹהֲבִי"

(ישעיה מא, ח)

א' הִחְרִישׁוּ אֵלַי אֲיִים וְלֹא־אִיִּם יַחֲלִיפוּ כֹחַ יִגְשׁוּ אִזּוּ יִדְבְּרוּ יַחֲדוּ לְמִשְׁפָּט נִקְרְבָה: ב' מִי הָעִיר מְמוֹרָח צִדֵּק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לִפְנֵי גוֹיִם וּמַלְכִּים יִרְדֵּ יִתֵּן בְּעַפְרָ חֲרָבִי כְּקֶשׁ נִדָּף קִשְׁתּוֹ: ג' יִרְדֹּפֶם יַעֲבֹד שְׁלֹום אֶרֶח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא: ד' מִי־פֹעֵל וְעֹשֶׂה קִרְא הַדְּרוֹת מִרְאֵשׁ אֲנִי יְהוָה רֹאשׁוֹן וְאֶת־אֲחֵרִיִּם אֲנִי־הוּא: ה' רֹאֵן אֲיִים

רש"י

(א) החרישו אליי. כדי לשמוע דבר: איים. אומות של עכו"ם: יחליפו כח. יתקטעו ויתחזקו בכל גבורתם חולי יעמדו דין בכח: יגשו. הלום ואז משיגשו ידברו: למשפט נקרבא. להוכיח' על פניהם: (ב) מי העיר ממורח. אותו שלדק יקראהו לרגלו מי העיר

וַיִּירָאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ יַחֲרָדוּ קָרְבוּ וַיֵּאָתִינוּ: וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ וּלְאָחִיו יֵאמֶר חֲזֹק: וַיַּחֲזֵק חֲרָשׁ אֶת־צִלְחָף מַחֲלִיק פְּטִישׁ אֶת־הוֹלֶם פָּעַם אָמַר לְדָבֵק טוֹב הוּא וַיַּחֲזִקוּהוּ בְּמַסְמְרִים לֹא יָמוּט: וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עֲבָדִי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בַּחֲרָתִּיךָ זָרַע אֲבָרְהָם אֲהִי: וְאֲשֶׁר הַחֲזֹקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיךָ קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עֲבָדִי־אַתָּה בַּחֲרָתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסָתִיךָ: וְאַל־תִּירָא כִּי עֲמָדָאֲנִי אֶל־תִּשְׁתַּע כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אֲמַצְתִּיךָ אֶף־עֲזָרְתִּיךָ אֶף־תִּמְכָּתִיךָ בִּימִין צִדְקִי: וְהוּא יִבְשׁוּ וַיִּכְלְמוּ כָּל הַנְּחָרִים בְּךָ יִהְיוּ כְּאֵין וַיֵּאבְדוּ אֲנָשֵׁי רִיבְךָ: וְתִבְקָשׁם וְלֹא תִמָּצְאֻם אֲנָשֵׁי מִצְתֶּךָ יִהְיוּ כְּאֵין וְכִאֲפֶס אֲנָשֵׁי מִלְחַמָּתְךָ: וְכִי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מַחֲזִיק יְמִינְךָ הָאָמַר לְךָ אֶל־תִּירָא אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ: וְאַל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ נֶאֱמַר־יְהוָה וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: וְהִנֵּה שְׂמִתִּיךָ לְמוֹרָג חֲרוּץ חֲדָשׁ בְּעַל פִּיפּוֹת תְּדוּשׁ הָרִים וְתִדָּק וּגְבָעוֹת פְּמִז תִּשִּׁים: וְתִזְרַם וְרוּחַ תִּשְׁאֲם וְסַעֲרָה תִּפְיֵץ אוֹתָם וְאַתָּה תִּגְלִיל בִּיהוָה בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל: וְהַעֲנִיִּים וְהַאֲבִיּוֹנִים מִבְּקָשִׁים מִים וְאֵין לִשְׁוֹנָם בְּצִמָּא נִשְׁתַּה אֲנִי יְהוָה אֲעֲנֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֲעֻזְבָּם: וְאֶפְתָּח עַל־שְׂפֵיִם נְהֻרוֹת וּבִתּוֹךְ בְּקָעוֹת

רש"י

שהם משם, חיים כשם שא"י הם מסויימין בעולם כך אברהם וחס
היו מסויימין בעולם: ואתה ישראל עבדי. אברהם שלא היה מזרע
לדקים עשיתי לו כל זאת. ואתה ישראל עבדי. הקניו לי משני אבות:
ורע אברהם אוחבי. שלא הכירני מתוך תוכחה ולימוד אבותיו אלא
מתוך אהבה: (ב) אשר החזוקתך. לקחתך לחלקי כמו (שמות ד)
וישלח ידו ויחזק בו: מקצות הארץ. משאר העכו"ם: ומאציליה.
מן הגדולים שבהן: קראתך. בשם לחלקי בני צבורי ישראל: ולא
מאסתך. כזה שנאמר בו (מלאכי א) שנאסתי: (י) אל תשתע. אל
ימס לך להיות כשעוה זו וזה הכלל כל תיבה שתחל' יסודה ש"ן
כשבא לדבר כל' מתפעל התפעל או יתפעל התי"ו חולקת ונכנסת
בין שתי אותיות שרש' התיבה כמו (ישעיה כט) וישתומם (מיכה ז)
וישתמר חוקות עמרי (ש"א א) תשתכרין (איוב ז) תשתכר נפשי: (יד)
תולעת יעקב. משפחת יעקב החלשה כתולעת שאין לה גבורה
אלא צביה. תולעת וירמונ"א בלע"ז: מתי ישראל. מספר ישראל:
(טו) למורג חרוץ. כלי הוא של עץ וכדו ועשו חריצים חריצים
כעין כלי נפחים של ברזל שקורין לימ"א בלע"ז וגוררין על הקשין
של שבלין ומחטקן עד שנעשו תבן דק: חדש. כשהוא חדש עד שלא
הוחלקו פיות חריציו הוא חותך הרבה אבל משנתישן הוחלקו פיות
חריציו: בעל פיפיות. הם חידודי החריצין: (טז) תורם. תורה אותם
כצמורה לרוח: ורוח תשאם. מאלהים לגיהנם: (יז) מבקשים מים.
נתנבא הנביא על אחרית הימים (עמוס ח) לא רעב ללחם ולא זמא
למים כי אם לשמוע את דבר ה' יוטטו לבקש את דבר ה' ולא
ימצאו וכשישוב אפו יבין להם לחם ומים וישקנו שכינתו ורוח צפי
נביאיהם: נשתה. ל' נשתה מים מהים (נעלי יט) לשון השאת והשבר
(איכה ג) וכולן ל' חורבה ויושב ולכך התי"ו מודגשת שהרי צבה
במקום שמים שאין שאת כלל תי"ו והיה לו לומר לנכבה נשתתה
שהרי לזכר יחיד יאמר נשתה ולרבי' נשתה: (יח) נהרות. לב מין

את חרבו ועושה חללים רבים כעפר ואת קשתו נתן מרבה הרוגים
וטופלים כקש נדף: (ג) ירדפם יעבור שלום. הלך על מעברותיו
בשלוס לא נכשל בדרפן אותם: אורח ברגליו לא יבא. דרך אשר
לא בא קודם לכן ברגליו. לא יבא לא היה רגיל לבא: (ד) מי פעל
ועשה. לו את זאת מי שהוא קורא הדורות מראש לאדם הראשון
הוא עשה לאברהם גם את זאת: אני ה' ראשון. להפליא פלא
ולעזור: ואת אחרונים אני הוא. אף עמכם בניס אחרונים אהיה
ואעזור אתכם: (ה) ראו איים. עובדי עכו"ם הגבורות שאעשה
וייראו: קרבו ויאתיו. זה אלל זה נאספים להלחם כשיראו הגאולה:
(ו) איש את רעהו וגו'. יאמר חזק למלחמה חולי יעמדו להם
אלהיהם: איש את רעהו יעזורו. זה עוזר את זה בצרכו' ברוך
אברהם (בראשית יד) זה עוזר את זה במתנות (שם) ויתן לו מעשר
מכל: (ז) ויחזק חרש. נוסך הפסל: את צורף. המרקעו צובה:
מחליק פטיש. בצחרונה כשהוא מכה בנחת להחליק את המלכה:
את הולם פעם. הוא המתחיל בה כשהוא עשת ומכה בכל כחו:
אומר לדבק טוב הוא. על אותן שהיו מחזירין אחר קרקע
טובה לדבק בה עשיות ברזל: דבק. שולדור"א: ויחזקוהו. לללס:
במסמרים לא ימוט. כולם יחזקו זה את זה: ויחזק חרש. זה שם
שהיה נפח לעשות מסמרות וברחים לתבה: את צורף. זה אברהם
שהוא נורף את הצריות לקרבן אל השכינה: את הולם פעם. זה
אברהם שהלם כל המלכים האלה פעם אחת: אומר לדבק טוב
הוא. טוב לדבק באלוה של זה: ויחזקוהו. שם לאברה' להיו' דבק
בהקב"ה ולא ימוט: (ח) ואתה ישראל עבדי. ועלי יש לעזור לך סוף
המקרא אל תירא כי אתך אני כך נראה לי חבור הענין לפי פשוטו
ומ"א בצראשית רבה דורש כל הענין במלכי דק ואברה' (ה) ראו
חיים אותה מלחמ' וייראו שם נתיירא מאברהם פן יאמר לו העמדת
רשעים אלו בעולם ואברהם נתיירא משם לפי שהרג את בני עולם

מַעֲיִנוֹת אֲשֵׁים מְדַבֵּר לְאַגֵּם-מַיִם וְאַרְצָן צִיָּה לְמוֹצָאֵי מַיִם: י' אֶתֶן בְּמִדְבַּר אֶרֶץ שֹׁטָה וְהִדַּם וְעֵץ שָׁמֹן אֲשֵׁים
 בְּעֶרְבָה בְּרוֹשׁ תְּדַהֵר וּתְאַשּׁוּר יַחֲדוּ: כ' לְמַעַן יֵרָאוּ וַיִּדְעוּ וַיִּשְׁכַּחַלּוּ יַחֲדוּ כִּי יִדְ-יְהוָה עֲשֵׂתָהּ זֹאת וּקְדוֹשׁ
 יִשְׂרָאֵל בְּרָאָה: כא קָרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמֶר יְהוָה הִגִּישׁוּ עֲצָמוֹתֵיכֶם יֹאמֶר מֶלֶךְ יַעֲקֹב: כב יִגְלִישׁוּ וַיִּגִּידוּ לָנוּ אֵת אֲשֶׁר
 תִּקְרִינָה הָרֵאשִׁנוֹת | מָה הָנָה הִגִּידוּ וְנִשְׁמָה לִפְנֵי וְנִדְעָה אַחֲרֵיתָן אוֹ הַבָּאוֹת הַשְּׁמִיעֵנוּ: כג הִגִּידוּ הָאֲתִיּוֹת
 לְאַחֹר וְנִדְעָה כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם אֲף-תִּיטִּיבוּ וְתִרְעוּ וְנִשְׁתַּעַר וְנִרְאָה יַחֲדוּ: כד הֵן-אַתֶּם מֵאִין וּפְעַלְכֶם מֵאִפֶּע
 תּוֹעֵבָה יִבְחַר בְּכֶם: כה הָעִירוֹתִי מִצִּפּוֹן וַיָּאֵת מִמְּזוֹרַח-שָׁמֶשׁ יִקְרָא בְּשֵׁמִי וַיָּבֹא סֻגָּנִים כְּמוֹ-חֶמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר
 יִרְמַס-טִיט: כו מִי־הִגִּיד מִרְאֵשׁ וְנִדְעָה וּמִלְפָּנִים וְנֹאמֶר צִדִּיק אֲף אִין-מִגִּיד אֲף אִין מִשְׁמַע אֲף אִין-שְׁמַע
 אֲמִרָתָם: כז רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הֵנָּה וְלִירוּשָׁלַם מִבְּשֶׁר אֶתֶן: כח וְאַרְאֵ וְאִין אִישׁ וּמֵאֲלָה וְאִין יוֹעֵץ וְאַשְׁאֵלָם
 וַיִּשְׁיבוּ דָּבָר: כט הֵן פֶּלֶם אֲוֹן אֶפֶס מַעֲשֵׂיהֶם רוּחַ וְתַהוֹ נִסְפִּיהֶם:

רש"י

בשמי: ויבא סגנים. ויבא על מלך צבל ועל שריו כאשר בא לרמוס
 על חומר וכמו יולר חרשים ירמוס טיט לכלי חרס כן ירמוס הוא
 סגנים: (בז) מי. מנביאי הבעל הגיד כמוני דבר העתיד לבוא, ומי
 מלפנים הגידה ולכשתבא נאמר שהיא לדיק שנבואתו לדיק: אף
 אין מגיד. אבל אין בכם שגיד עתידות ותקיים: אף אין שומע
 אמריכם. שיעיד צבל עתידה פלוני נביא הבעל נבא אותה מלפנים:
 (בז) ראשון לציון הנגב. מלך ראשון שיתן לב לציון הנגב זה
 הוא שאמרתי ואלע"פ שלא תגמר הבגולה על ידו הוא יהיה המתחיל
 מי בכם מכל עמו (עזרא א'): הנגב. וקני ישראל יהיו נכונים על פי
 דברו לעלות מן הגולה ולהתחיל: ולירושלים מבשר אתן. באותן
 הימים חגי זכריה אשר יזרוס לבנות בימי דרוש השלישי לפרס:
 (בח) וארא ואין איש. תמיד אני מביט בנביאי הבעל ואין איש
 מגיד דבר עתיד: ומאלה. מכל אלה העתידות לבא ואין מהם יועץ
 שעמד בסוף ה' וידע אותם: ואשאלם וישיבו דבר. אשר ישיבו
 דבר אם אשאלם: (בט) הן בולם און. יש לכם לדעת שכל נביאי
 מכחישי תורה און ואפס כל מעשיהם: נסביהם. דמות מסכותם
 כמו הפסל נסך חרס ו"ת בענין אחר. ראשון לציון וגו'. פתגמי
 נחמתי דלאתנבאו נביא מלקדמין על ציון הא אתו ולפי התרגום
 כל העניין מדבר ממלך המשיח ובגולה אחרונה אבל אני רואה
 נבואה שנתבא ישעיה על כורס כולם צל' הסניגון של פרשה זו
 אני ה' העירותיהו צלדק קורא ממזרח עיט האותיות שאלוני מגיד
 מראשית אחרית כולה נטיה אחר ענין פרשה זו:

לתורה ולנבואה: מדבר. מקום שלא היתה חכמת התורה: (יט)
 אתן במדבר ארץ שמה. כל מיני יסוד אף צס אתן כל מיני חכמה
 וטובה ושלום: תדהר ותאשור. שמות חילני סרק העשוין לבנין:
 (בא) קרבו ריבכם. כל העכו"ם בואו וריבו והתכחו עם בני:
 עצומותיכם. טענות בריאות וחזקות שלכם ול' ריב הוא זה כל'
 משנה שנים שהיו מתעלמין בדין במסכת סנהדרין: (בב) יגישו.
 העכו"ם את נביאיהם וקוסמיהם: ויגידו לנו. את אשר תקרינה
 לעתיד: הראשונות. שהיו קודם בריאת עולם ועל מה נברא מה
 הנה (ס"א) מאורעות שהתחילו כבר מה יהא בסופן: או הבאות.
 לעתיד ישמיענו ונראה אם יש בהם ממש שיתקיימו דבריהם:
 (בג) הגידו האותיות לאחור. המופתים הבאים באחרונה:
 ונשתעו. ונספר דבריה' ויספר מתרגמין ואשתעו: (בד) הן
 אתם מאין. ודבריהם אף יתקיימו: ופעלכם מאפע. אינכם אלא
 פועים ומרימים קול להטעו' בדברי כוז: תועבה. הגתעצים הם
 יבחרו בכם ולא הקצ"ה ולא עצדיו ולא משרתיו: (בה) העירותי
 מצפון ויאת. אני מגיד העתידות הנני מעיר לבנות חרבות ירושלם
 את כורס מלפון ויאת את צבל להחריבה: במזרח שמש, יקרא
 בשמי. כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים (עזרא א') ונראה
 שארץ פרס במזרחית לפנות היא לארץ ישראל. ד"ה העירותי מלפון
 את נבוכדנצר להחריב את עירי ויאת. וכורס העירותי ממזרח
 שיקרא בשמי לבנות את עירי שמלכות פרס ממזרח ארץ ישראל
 היא שנה' ראיתי את האל וגו' ו"ת חיייתי' בגללי מלך דתקוף
 מרוח לפוגא וייתי כמפק שמשא בגבורתיה ממדינתא לגבריני'

"אתה בהן"

(תהלים קי, ד)

« לְדוֹד מִזְמוֹר נָאִם יְהוָה | לְאֹדְנִי שָׁב לִימִינִי עַד-אֲשֵׁית אֵיבִיךָ הַדָּם לְרִגְלֶיךָ: בִּמְטֵה-עֶזְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן יְדֵה בִקְרֹב אֵיבֶיךָ: גִּעְמָךְ נִדְבַת בְּיוֹם חִילֶךָ בְּהַדְרִי-קֶדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טַל יִלְדִּתִּיךָ: דִּנְשַׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶתְּהִיכֶן לְעוֹלָם עַל-דְּבָרְתִי מִלִּפְנֵי-צַדִּיק: הֶאֱדַנְי עַל-יְמִינֶךָ מַחֲזֵן בְּיוֹם-אִפּוֹ מְלָכִים: וַיִּדִּין בַּגּוֹיִם מִלֵּא גִוִּיּוֹת מַחֲזֵן רָאשׁ עַל-אַרְצֵן רַבָּה: זִמְנַחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל-פְּנֵי יָרִים רָאשׁ:

רש"י

(א) נאם ה' לאדני. רבותיו דרשוהו באברהם אבינו ואני אפרסנו כדבריהם נאם ה' לאברהם שקראוהו העולם אדוני שמעני אדוני (בראשית כ"ג): שב לימיני. התעכב לתשועתי והתחולל לה' אין ישיבה אלא עכבה וכן הוא אומר ותשב בקדש (דברים א'): לימיני. לתשועת ימיני: עד אשית אויביך. אמרפל וחזקיו: (ב) מטה. לשון משען כמו (לעיל ק"ה) כל מטה לחס: מטה עוון ישלח ה' מצינו. כשתשוב מן המלחמה ואנשיך עייפים ורודפים ישלח לך ה' את מלכי דרך מלך שלם להושיא לחס ויין (בראשית י"ד): רדה. במלחמה: בקרב אויביך. לבטח: (ג) עמך נדבות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוך אחריהם יתגדבו עמך ואוהביך ללאת עמך כמו שמלינו (שם) וירק את חניכיו ילידי ביתו ולא יותר ועגר ואשכול וממרא התגדבו מאליהם ללאת ללכת אחרינו בעזרתו: בהדרי קודש מרחם משחר. זאת תהיה לך זכות הדרת קדושה שהיה כך מצטן אמך שהכיר בזרואו בן ג' שנים: מרחם משחר. משנפלת מן הרחם כמו משילין פירות דרך ארובה ביו"ט ואיכא דתני משחירין: לך מל ילדותיך. לך יחשב ילדותיך דרכי יושר שהנגהת בהם בילדותיך יהיה לך לנועם כטל זה שהוא נעים ונוח: (ד) נשבע ה' ולא ינחם. לפי שהיה מתירא שלא יענש על האוכלסין שהרג נאמר לו (שם ט"ו) אל תירא אברהם וגו' לא ינחם על הטובה אשר דבר עליך: אתה

"יקמין הבהן"

(ויקרא ה, יב)

« וְנִפְשׁ כִּי-תִחַטָּא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהָיָא עֵד אִם רָאָה אִם יָדַע אִם-לֹא יִגִּיד וְנִשְׁאַ עֲוֹנוֹ: בִּאֵן נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגְעַל בְּכָל-דְּבַר טְמֵאָה אִם בְּנִבְלָת חַיָּה טְמֵאָה אִם בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אִם בְּנִבְלַת שָׂרֵץ טְמֵאָה וְנִעְלַם מִפְּנֵינוּ

רש"י

(א) ושמעה קול אלה. בדבר שהוא עד בו, שהשמועה שזועה שאם יודע לו בעדות, שיעיד לו: (ב) או נפש אשר תגע וגו'. ולאחר הטמאה הזו יוכל קדשים, או יכנס למקדש, שהוא דבר

והוא טמא ואִשָּׁם: א או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואִשָּׁם: ד או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים להרע | או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואִשָּׁם לאחת מאלה: ה והיה כִּי־יֵאָשֵׁם לאחת מאלה והתוודה אשר חטא עליה: ו והביא את־אִשְׁמוֹ לַיהוָה על חטאתו אשר חטא נקבה מן־הַצֹּאן כִּשְׁבָה או־שְׁעִירַת עִזִּים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו: ז ואם־לא תגיע ידו־דֵּי שֶׁהָ וְהִבִּיא אֶת־אִשְׁמוֹ אֲשֶׁר חטא שְׁתֵּי תָרִים או־שְׁנֵי בְנֵי־יֹנָה לַיהוָה אחד לחטאת ואחד לעלה: ח והביא אתם אל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לחטאת ראשונה ומֶלֶךְ אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרָפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל: ט והִזָּה מִדָּם הַחַטָּאת עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנָּשָׂר בָּדָם יִמְצָה אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חטאת הוא: י וְאֶת־הַשְּׁנֵי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר־חטא ונסלח לו: יא ואם־לא תשיג ידו לשְׁתֵּי תָרִים אֲלֵי שְׁנֵי בְנֵי־יֹנָה וְהִבִּיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חטא עֲשִׂירַת הָאֵפָה סֹלֶת לחטאת לא־יֵשִׁים עֲלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עֲלֶיהָ לְבָנָה כִּי חטאת הוא: יב וְהִבִּיאָהָ אֶל־הַכֹּהֵן וְקִמֵּץ הַכֹּהֵן | מִמֶּנָּה מְלֹא קֶמֶצוֹ אֶת־אֶזְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עַל אֵשִׁי יְהוָה חטאת הוא: יג וכפר עליו הכהן על־חטאתו אשר־חטא מאחת מאלה ונסלח לו וְהִיתָה לָכֶּהֶן כַּמִּנְחָה:

רש"י

אשר יטמא. לרבות הגוגע בצבוע נדה: בה. לרבות צולע נבלת עוף טהור: ונעלם. ולא ידע. (נ"ל: והוא ידע) ששכח הטמאה: ואשם. באכילת קדש או בזבחת מקדש: (ד) בשפתיים. ולא בלב: להרע. לעצמו: או להיטיב. לעצמו. כגון אוכל ולא אוכל אישן ולא אישן: לכל אשר יבטא. לרבות לשעבר: ונעלם ממנו. ועבר על שבוטחו. כל אלה בקרבן עולה ויורד. כמפורש כאן. אבל שבוטח שיש בה כפירת ממון אינה בקרבן זה אלא באשם: (ה) והקריב את אשר לחטאת ראשונה. חטאת קודמת לעולה. למה הדבר דומה. לפרקליט שנכנס לרשות. ראה פרקליט נכנס דורון אחריו: ולא יבדיל. אינו מולק אלא סימן אחד. ערף. הוא גובה הראש המשפיע לזר האורח: מול ערף. מול הכוונה את העורף. והוא אורך כל אחורי האורח: (ט) והזה מדם החטאת. צבועה לא הטעין אלא מזיו. ובחטאת האורח ומזיו. אורח צבורך ומתיו. והדס נתן והולך למזבח: חטאת הוא. לשמה כשרה. שלא לשמה פסולה: (י) במשפט. כדת האמור צבועה העוף שלנדבה בראש הפרשה: (יא) כי חטאת הוא. ואין דין שיהא קרבנו מהדר: (יב) חטאת הוא. נקמלה ונקטרה לשמה כשרה. שלא לשמה פסולה: (יג) על

(תיקוני זוהר, הקדמה)

וּבְגִין דָּא וּבְשִׁבְלִי שֵׁם אֲרָג' הוּא סוד היראה. והוא המפתחות החינוכיים. לכן אֲקַדְיָמוּ בְּצִלּוֹתָא הקדימו החכמים בתפלה את הפסוק אֲרָג' שְׁפָתַי תִּפְתָּח שֶׁהוּא סוד היראה. וּלְבָתֵּר חֲתָמִין לָהּ בְּשֵׁם יְהו"ה ואחר כך חותמים את הצרכה הראשונה בשם הו"ה. דהיינו בְּרוּךְ אַתָּה יְהו"ה מִגֵּן אֲבִרְהָם שֶׁהוּא סוד אהבה וחסד. שדרכו נמשכת החכמה. וְאִוָּף הָבִי אֲקַדְיָם שְׁבָ"א דְאִיְהִי יְרָאָה בְּשֵׁם יְהו"ה כן הקדימה התורה נקודת שב"א שהיא נקודת הגבורה שמשם בזה היראה בשם הו"ה. לְאִתְּבָה דְאִיְהִי קַמִּין רַחֲמֵי, לאהבה וחסד שהיא נקודת קמ"ץ המורה על אהבה. ונועד כי נקודת קמ"ץ היא בנחת. אומנם

כשנמשך מהכתר הארת החסד בכל החסד, אז הוא מקבל את נקודת הקמ"ץ. ומפרש דבריו **ש"ב א** **מִסְמְרָא דְגִבּוּרָה** נקודת ש"א היא מלד הגבורה, כמו שכתוב **ב' ב'אש יהו"ה נִשְׁפָּט** (ישעיהו סו טז), ומלת ב"א"ש היא אותיות ש"א, ואש היא מגבורה, קמ"ץ **ב'ימינא** נקודת קמ"ץ היא מלד החסד שבימין, כמו שכתוב **וְקִמְצִין הַבִּיחַן** וכן הוא מן החסד.

"נִדְמּוּ עַמִּי מִבְּלִי הַדַּעַת"

(הושע ד, ו)

א **שִׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לִיהוָה עַם-יִשְׂרָאֵל כִּי אִין-אַמַּת וְאִין-חֶסֶד וְאִין-דַּעַת אֱלֹהִים בְּאַרְצֵן: ב** **אֵלָה וְכַחַשׁ וְרָעָה וְגִבּוּ וְנָאֵף פָּרְצוּ וְדַמִּים בְּדַמִּים נָגְעוּ: ג** **עַל-כֵּן | תֵּאבֵּל הָאָרֶץ וְאִמְלֵל כָּל-יִשְׂרָאֵל בָּהּ בַּחֲתֵת הַשָּׂדֶה וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּגְם-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסְפוּ: ד** **אֵף אִישׁ אֶל-יָרֵב וְאֶל-יֹכַח אִישׁ וְעַמָּה פְּמִרְבִּי כְּהֵן: ה** **וְכִשְׁלֹת הָיוּ וְכִשְׁל גַּם-נְבִיא עִמָּה לֵילֵה וְדַמִּיתִי אִמָּה: ו** **נִדְמּוּ עַמִּי מִבְּלִי הַדַּעַת כִּי-אַתָּה הַדַּעַת מְאֻסָּת וְאַמְאָסָאֵף מִכֵּהֶן לִי וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁכַח בְּנִיָּה גַם-אַנִּי: ז** **כָּרַבם בֶּן חֲטָאוֹ לִי כְּבֹדָם בְּקִלּוֹן אָמִיר: ח** **חֲטָאת עַמִּי יֵאָכְלוּ וְאֶל-עֹנֹם יִשְׂאוּ נִפְשׁוֹ: ט** **וְהִיא כָּעַם כִּפְהֶן וּפְקַדְתִּי עֲלֵיו דְּרָכָיו וּמַעֲלָלָיו אֲשִׁיב לֹ: י** **וְאָכְלוּ וְלֹא יִשְׁבְּעוּ הֵנוּ וְלֹא יִפְרְצוּ כִּי-אַתָּה יְהוָה עֲזָבוּ לְשִׁמְר: יא** **זָנוּת וַיֵּין וְתִירוֹשׁ יִקַּח-לֵב: יב** **עַמִּי בַעֲצוֹ יִשְׁאָל וּמִקְלֹ יִגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים הִתְעָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֱלֹהֵיהֶם: יג** **עַל-רָאשֵׁי הַהָרִים יִצְּבָחוּ וְעַל-הַגְּבְעוֹת יִקְטְרוּ תַּחַת אֱלֹן וּלְבָנָה וְאֵלָה כִּי טוֹב צִלָּה עַל-כֵּן תִּזְנִינָה בְּנוֹתֵיכֶם וּכְלוֹתֵיכֶם תִּנְאַפְנָה: יד** **לֹא-אֶפְקֹד עַל-**

רש"י

(ב) אלה ובחש. כשנעין בשקר: פראו. ת"י ומולידין בגין מנשי חביריהן: ודמים בדמים נגעו. חובין על חובין מוסיפין ולפי משמעו פרו הגדר והרבו שפיות דמים עד נגע דם הרוג זה צדס חביריו: (ג) תאבל. תחרב ויגדל האכל בה: יאספו. יזערון מן קדם חוביהן לשון כליון כמו אסוף אסיפס (ירמיה ח): (ד) אך איש אל ירב. אחס מתרין כנביא אחת שלא יריון אחסם ולא יוכיחו אחסם כמו שנאמר (בעמוס ז) שאמר לו אמליה כהן בית אל לא תנבא על בית ישראל ולא תטיף על בית ישחק והוא בימי ירבעם בן יואש שנתנבא הושע בימיו: ועמד במריבי בהן. לכן עם מלפיהן שהכניסו היו בני הוראה כמו שנאמר יורו משפטיך ליעקב (דברים לג): (ה) ובשלת היום וגו'. ותתקלן דיממא ויתקלון כנביא שקרא דעמכון כדליליא ואבהית כנשחון ואבייש כניסיה שלכס: נביא עמד. כנביא שמעך: ודמית. כמו נדמו עמי כארס הושע ותוהא וזין מענה צפיו: (ו) אשכח בניך. שאותן שעמדו על הר סיני נתנו צניה ערבים תחת אבותיהם לשמור את התורה: (ז) ברובם בן חטאו. כשרבו וגדלו בן הוסיפו לחטוא בן חטאו לשון עבר: בן כמה מקומות כאשר יענו אותו בן ירבה (שמות א) קראו להם בן הלכו מפניהם (הושע יא) כל כמה שהנביאים קוראין להם להוכיח בן הם היו בורחין מפניהם כרובם בן חטאו לפיכך כבודם בקלון אמיר: (ח) חטאת עמי. כל חטאת שנספר תרי עשר

פסחין לפי שכולן דבוקין חוץ מאחת (מיכה א) ראשית חטאת היא לכת לזון חטאותיה של עמי יאכלו אותם נביאי השקר שאמר להם למעלה וכשל גם נביא עמד נעשו להם כהני צמות ואוכלין מה שהיו כהנים ראויין לאכול: ואל עיונם. של ישראל ישא הנביא נפשו והנביא עצמו מלפני שביארו לו ממון וקרצנות לכפרה: (ט) והיה בעם בבחן. אני אשוא את העם לבזיון כהני שחללו את מכהן להם ולכן אף אני אחלל את העם בעכו"ס בן ת"י: (י) ולא יפרצו. לא יגדלו בניס: (יא) זנות ויין ותירוש. שהם עוסקין בם לקחו את לבם מאחרי: (יב) בעצו ישראל. צדמות שעשה מן העץ: יגיד לו. אל דבריו הוא שומע שאומרים לו נביא הבעל בשם עכו"ס: (יג) אלון. קייאנ"ל בלע"ז שגדל צו פרי שקורין גלגל"ץ בלע"ז: לבנה. עץ שקליפתו לבנה: אלה. אולמ"ל בלע"ז שענפיו מרובין ונוטעין אותו ללל: על בן תונינה בנותיבם. על שאתם מתחברין לעכו"ס כמשפטי הגוי הקדמוני והם מתחברים עמכם ואחס הייתם מתחננים בם ובנותיב' הגולדות לכם מצבותיה' נוסהות כמנהג אמן ומונות. בן ת"י: (יד) לא אפקוד על בנותיבם. עוד לבדן במים המרים כשתונינה למה כי בעליהם עם זנות יפרדו וכאשר אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו: יפרדו. ת"י מסתייען לשון סיעה כלומר מתחברין אחס לשותות יין ומנחס חצרו אלל עצבו פרודות שהם חצות יין: ועם לא יבין ילבב. אחרי

בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל-כְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאַפְּנָה כִּי-הֵם עִם-הַזֹּנוֹת יִפְרְדּוּ וְעִם-הַקְּדִישׁוֹת יִזְבְּחוּ וְעַם לֹא-יָבִין יִלְבֹּט: טו אִם-זֹנָה אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה וְאֶל-תִּנְכְּאוּ הַגִּלְגָּל וְאֶל-תַּעֲלוּ בֵּית אֹזָן וְאֶל-תִּשְׁבְּעוּ חֵי-יְהוָה: טז כִּי כִפְרָה סִרְרָה סָרַר יִשְׂרָאֵל עֵתָּה יִרְעֶם יְהוָה כִּכְבֹּשׁ בְּמִרְחָב: יז חֲבוֹר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנָּחֵלָו: יח סָר סָבָאם הִזְנָה הִזְנוּ אֲהָבּוּ הָבוּ קָלוֹן מִגִּנְיָה: יט צָרָר רוּחַ אוֹתָהּ בְּכַנְפֶיהָ וַיִּבְשּׁוּ מִזִּבְחֹתָם:

רש"י

לו אתה הנביא ולא תנבא להוכיחו כי לא יועיל: (יח) סר סבאם. נעשה משתהם זר מעלי סר ל' זר כמו (ירמיה ב) סורי הגפן נכריה כל' סר ממקומו ונהפך לאחר: סבאם. משתה י"גם שהיה עם הזונות: אהבו הבו קלון. הזמינו להם קלון הבו לשון הזמנה כמו הבה נרדה (בראשית יא) הבה נבנה (שם) הבה נתחכמה (שמות א'): מנגייה. שר' ומלכיה: (יט) צרר רוח אותה בבנפיה. נדבק הרוח בכנפיה כעוף הזה שאין הרוח מניחתו לשכון עד שמוליכו למרחוק כן יבואו האויזים עליהם ויגלום בגולה ואז יבשו מזבחותם מזבחי תועבות' שאין פונים אליהם כאשר יאמר חטא חטאה כן יאמר זבח זבחה מן המקומות שהיו זבחים שם וכן ת"י מאיגורי תועבתהון מדרש תנחומא מלאכי לשון אגדות כאד' המאייס על איש המקניטו חייך שאני לורר לך בכנפיך כך המקרא הזה מאייס על ישראל קנאתי קשורה וחמתי להגסם באחרית ויבשו ממעשיהם:

שאינם נותנין לב להבין לפיכך תחלצטו ללקות פורענות ליבוט ל' טורח הדרכ וליאות משא דילש"ר בלע"ז: (טו) אם זונה אתה ישראל. לא ילמדו בני יהודה דרכם, ל"א אם זונה אתה ישראל אל יאשם יהודה אם זונה ישראל חין בני יהודה חייבין בכך ואיני מחייבם כמו שאמור למעלה (הושע א) ואת בית יהודה ארחס: ואל תבואו. בני יהודה הגלגל ובלבד שלא יבואו בני יהודה הגלגל ששם י' השבטי' עובדים עכו"ם שנא' כל רעתם בגלגל (לקמן ט) בגלגל הרבו לפשוע (עמוס ז): ואל תעלו בית און. הוא בית אל שהעמיד שם ירבע' את העגל': ואל תשבועו. עמהם חי' ה' כי אם חי' ה' יאמרו אכן לשקר ישבעו (ירמי' ה) כשהיו נשבעים בשקר היו מזכירים שם שמים וכשהיו נשבעין באמת נשבעים בשם הבעלים: (טז) בי בפרה סוררה. כתורא דאחפטיס ובעיט כן סרר ישראל מרוב אכילה ושתיה. עתה ירעם. מרעית מזומלמת ככבש הרועה במרחב ולא כשור פטם שאובסין אותו בשעורין וכרשינין: (יז) חבור עצבים אפרים. נלמד לעכו"ם ואי אפשר לו לפרוש לפיכך הגח

(ו)

"ולאמר לציון עמי אתה"

(ישעיה נא, טז)

א שָׁמְעוּ אֵלַי רִדְפִי צֶדֶק מִבְּקָשֵׁי יְהוָה הִבִּיטוּ אֶל-צֹר חֲצֹבְתָם וְאֶל-מִקְבַּת בּוֹר נִקְרְתָם: ב הִבִּיטוּ אֶל-אֲבֹרָהֶם וְאֶל-שָׁרָה תַּחֲוֹלְלָכֶם כִּי-אֶחָד קָרָאתִיו וְאֲבָרְכֶהוּ וְאָרְבֶּהוּ: ג כִּי-נָחֵם יְהוָה צִיּוֹן נָחֵם כָּל-חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשֶׁם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדוֹ וְעִרְבָתָהּ כְּגוֹ-יְהוָה שִׁשְׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תּוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה: ד הִקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וְלֹאֹמְרֵי אֵלַי הֲזִינּוּ כִּי תוֹרָה מֵאֹתִי תֵצֵא וּמִשְׁפָּטֵי לְאוּר עַמִּים אֲרַגִּיעַ: ה קְרוֹב צֶדֶק יֵצֵא יִשְׁעֵי וּזְרָעֵי עַמִּים יִשְׁפְּטוּ אֵלַי אֵימָם יָקוּמוּ וְאֶל-זְרָעֵי יִיחִלּוּן: ו שְׂאֹף לְשִׁמְיִם עֵינֵיכֶם וְהִבִּיטוּ אֶל-הָאָרֶץ מִתַּחַת כִּי-שְׁמַיִם כַּעֲשֹׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֵּגְד תִּבְלָה וַיִּשְׁבִּיָּה כְּמוֹ-כֵן יְמוֹתָיו וַיִּשְׁוַעְתִּי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא תַחַת: ז שָׁמְעוּ אֵלַי יְדַעִי צֶדֶק עִם תּוֹרָתִי בִלְבָבָם אֶל-תִּירָאוּ חֲרַפְתִּי אֲנֹשׁ וּמִגִּדְפָתָם אֶל-תַּחַתּוֹ: ח כִּי כַּבֵּגְד יֵאָכְלֶם עֵשׂ וּכְצֶמֶר יֵאָכְלֶם סֶם וְצִדְקָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וַיִּשְׁוַעְתִּי לְדוֹר דּוֹרִים: ט עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁיעֵזוּ זְרוּעַ יְהוָה עוֹרֵי כִימֵי קֶדֶם דְּרוֹת עוֹלָמִים הֲלֹא אֶת-הַיָּא הַמְּחַצֶּבֶת רֶהֱב מַחֲוֹלָלֹת תִּנָּן: י הֲלֹא אֶת-הַיָּא הַמְּחַרְבֶּת לִם מִי תִהְיוּ רַבָּה הַשְׁמָה מִעַמֻּמְקֵי-יָם דְּרָךְ לַעֲבֹר גְּאוּלִּים: יא וּפְדוּיֵי יְהוָה יִשׁוּבוּן וַבָּאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׁמְחָת עוֹלָם עַל-רֵאשֵׁם שִׁשְׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיָגוּן נְסוּ יָגוֹן וְאִנְחָה: יב אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִי-אֶת וּתִירָאִי מֵאֲנוּשׁ יָמוֹת וּמִבֶּן-אָדָם חָצִיר יִנָּתָן: יג וְתִשְׁכַּח יְהוָה עֲשָׂךְ נוֹטָה שְׁמַיִם וַיִּסַּד אָרֶץ וְתִפְחֹד תִּמְיֵד כָּל-הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמִּצִּיק כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהִשְׁחִית וְאִיָּה חֲמַת הַמִּצִּיק: יד מִהֵרָ צִעָה לְהַפְתָּהּ וְלֹא-יָמוֹת לְשַׁחַת וְלֹא יִחָסֵר לְחִמּוֹ: טו וְאֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

רש"י

וארץ ממש וכן פתרונו שאו עיניכם והביטו אל השמים ואל הארץ וראו כמה הם חוקים ובריאים ואע"פ כן יצלו וצדקתי וישועתי יהיו לעולם הרי שצדקתי בריאה וחזקה יותר מהם: (ח) עש. וסב. מיני תולעים הם: (ט) עוררי עוררי. תפילת הגבאי היא: (י) רהב. מלרים שכתוב בה רהב הם שבת (לעיל ט): מחוללת. לשון הרג חלל: תנין. פרעה: (יא) ופדוויי ה' ישובו. לשון תפלה ומוסב על עורי עורי: (יב) מי אתה. כת לדיקים כמותך מלאה זכו' למה תיראי מאנוש אשר סופו למות: (יג) ותשבח ה' עושה. ולא נשענת עליו: המציק. מושלי אומות העולם המשעבדים כסם: כאשר בונן. נודמן: ואיה חמת המציק. מחר זא ואנינו: (יד) מהר צועה להפתח. אפי' נקבין קשין עליו ונריך הוא להפתח כהילוך המעים כדי שלא ימות לשחת וכיון שמהר להפתח לריך הוא למונות רבים שאם יחסר לחמו אף הוא ימות: צועה. ל' דבר העומד להיו' נירוק כמו שזאמר במוצא שדימהו הגב' לזין (ירמי' מח) השקט אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי וגא' שם ושלחתו לו זועים וזעהו וכליו יריקו. ד"א מהר זועה אותו האויב המציק שהוא עכשיו חגור מתני' חלוק כח ימהר להפתח ולהיות חלש: צועה. חוגר כמו (לקמן סג) זועה ברוב כחו: ולא ימות. המסור בידו לשחת אבל הלשון ראשון מדר'

(א) אל צור חוצבתם. ממנו: ואל מקבת בור. שנקבין וחולבין בה את הבורות אשר נוקרתם בה. נוקרתם ל' נקרת הנור (שמות לג) יקרוה עורבי נחל (משל ט) ומי הוא הנור הוא אברהם אביכם ומי הוא המקבת היא שרה אשר חוללתכם אשר ילדתכם ל' כי חלה גם ילדה (לקמן סו): (ב) תחוללכם. אשר תלד אתם: כי אחד קראתיו. כי אחד היה יחיד בדרך כנען אשר הגליתיו שם מארצו וממולדתו. קראתיו רבותיו וגדלתיו לשון קריאי העדה (במדבר א) וכשם שהוא היה יחיד וגדלתיו כן אגדל אתכם שאתם יחידים לז: (ג) וערבתה. אף הוא ל' מדבר כמו בדרך ערבה ושוחה (ירמיה ג) אלא שהערבה כבר היה זה ישוב והחורבה: תודה. קול הודיה: (ד) כי תורה מאתי תצא. דברי נביאים תורה הוא והמשפטים סופן להיות מרגוע ומנוחה לעמי אשר אהפוך להם שפה ברורה לעבדני: ארגיע. אניח: (ה) ישפוטו. ייסרו יושטי"ל בלע"ז: (ו) שמים בעשן נמלחו. שרי לבאות האומות שבשמים: נמלחו. נחצלו כמו (ירמיה לח) בלויי הסחצות והמלח'. בגד הגשחת. ל"א נמלחו נחצבלו ל' מלחי הים שמבלבלין המים במשטות מנהיגי הספינה וכן ממולח טהור קדש (שמות לה): והארץ. שלעווי הארץ: ויושביה. שאר העם: וישועתי. לעמי לעולם תהיה ד"א שמים

רגע הים ויהימו גליו יהוה צבאות שמו: ^{טו} ואשים דבר בפיך ובצל ידי פסיתך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה: ^{יז} התעוררי התעוררי קומי ירושלם אשר שתית מיד יהוה את-פוס חמתו את-קבעת פוס התרעלה שתית מצית: ^{יח} אין-מנהל לה מכל-בנים ילדה ואין מחזיק בידה מכל-בנים גדלה: ^{יט} שתים הנה קראתך מי יגוד לך השד והשבר והרעב והחרב מי אנחמך: ^כ בנך עלפו שכובראש כל-חוצות פתוא מכמר המלאים חמת-יהוה גערת אלהיך: ^{כא} לכן שמעי-נא זאת עניה ושכרת ולא מיין: ^{כב} כה אמר אדניך יהוה ואלהיך יריב עמו הנה לקחתי מידך את-פוס התרעלה את-קבעת פוס חמתי לא-תוסיפי לשותתה עוד: ^{כג} ושמתיך ביד-מוֹלֵךְ אֲשֶׁר-אָמְרוּ לַנְּפִשָּׁה שְׁחִי וְנַעֲבְרָה וּתְשִׁימִי כְּאֶרֶץ גֹּדֶה וְכַחוּץ לַעֲבָרִים:

רש"י

אגד' הוא בפסיקת' רבתי: (טו) ריוע הים. לשון עורי רגע (ויז) פרול' בלע"ז: (טז) לנמוע שמים. לקיימא עמא דאמיר עליהון דיסגון כוכבי שמיא: וליבוד ארץ. ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא: (יז) קבעת. ת"י פילי והוא שס כוס ולי נראה קבעת אלו השמרים הקבועים בתחתית הכלי ומלית יורה עליו כמה שנאמר שמריה ימלו (תהלים עה): התרעלה. הוא משקה המטמטס ומתש כח האדם כאסור וקשור ומעוטף כמו הברושים הרעלו (נחום ז) והשרות והרעלות שהוא לשון עיטוף וצמס' שבת מדיות רעולו מין סרבל נאה להתעטף בו: תרעלה. לנטמטש מנ"ט

(זוהר הקדמה, דף ה.)

אמר רבי אלעזר שאל לרבי שמעון אביו, מהו ובצל ידי פסיתך מה פירוש, אמר ליה רבי שמעון, בשעתא דאתמסר אורייתא למשה בשעת מתן תורה כשמסר הקב"ה את התורה למשה, אתו בפה רבוא דמלאכי עלאין לאוקרא ליה בשלהובא דפומהון באו כמה רבוא מלאכי מעלה לשורפו בשלהבת פיהם, מחמת קנאתם על קבלת התורה, עד דתפא עליה קודשא בריך הוא עד שכיסה עליו הקב"ה בצל ידו, וכן והשתא דהאי מלה סלקא ואתעפרת וקיימא קמי קודשא בריך הוא גם עתה כשעולה חידוש התורה ומתעטר ועומד לפני הקב"ה, איהו חפי על תהיא מלה הוא מכסה על אותו החידוש, ובפי על תהוא פר נש דלא ישתמודע לגביהו אלא קודשא בריך הוא ומכסה על זה האדם שלא יכירו בו המלאכים אלא הקב"ה, ולא יקנאו בו, לפי שרואים גודל אור התורה שעולה, והקב"ה מכסה עליו בעוד שהחידוש עולה כדי שלא יקטרגו עליו לומר שאינו ראוי לזה המעלה מחמת מעשיו הרעים, ולא יבלבלו את השמחה, עד דאתעביר מההיא מלה שמים חדשים וארץ חדשה עד שנעשה מזה החידוש שמים או ארץ חדשים, כי אחר שכבר נעשה אין בידם לקלקלם, הךא הוא דבתיב זהו שכתוב ובצל ידי פסיתך לנמוע שמים וליסד ארץ הרי שעל ידי שמכסה הקב"ה על האדם וחידושי תורתו, בורא שמים וארץ חדשים. (רמ"ק ור"ג ומפרשים)

מבאן דכל מלה דבתיב מעינא סלקא לתועלתא עלאה מכאן אנו לומדים שכל דבר הסתום ומכוסה מן העין עולה לתועלת רבה, שאין עין הרעה שולטת בו, הךא הוא דבתיב זהו שכתוב (ישעיה נא) ובצל ידי פסיתך ועל ידי זה אין עין הרעה של המלאכים שולטת בו, ומפרש ואמאי אתחפי ואתבפי מעינא למה היה צריך לכסותו מראיית העין, בגין לתועלתא עלאה שתהיה על ידי זה תועלת רבה, ומהי התועלת הךא הוא דבתיב זהו שכתוב

לְנִטּוּעַ שָׁמַיִם וְלִיסּוּד אֶרֶץ בְּמָה דִּאֲתָמָר כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ שֶׁעַל יְדֵי שְׁאוּמֵר הִתְקַדְּמוּת וְהַדְּבָרִי תוֹרָה, נִבְרָאִים שָׁמַיִם וְאֶרֶץ חֲדָשִׁים כִּנ"ל, וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עָמִי אֲתָה פִּירוּשׁ וְלֹאֲמַר לְאַנּוֹן תִּרְעִין וְלומר לאותם השערים, שהם הקדמות שמקדים החכם, שהם כמו שערים לפתוח בהם את הענין, וּמִלִּין דְּמִצְוֵינִין אֵלֶיךָ וְדְבָרִים הַמְצוּיִנִים אֵלֶיךָ עַל אֵלֶיךָ וְר"ל צִיּוֹן הֵם דְּבָרִים הַמְצוּיִנִים, שהם החידושי תורה עצמם, וְמָה שֶׁכָּתוּב עָמִי אֲתָה. אֵל תִּקְרִי (בתיקון יח דף לה ב) עָמִי אֲתָה בַּפֶּתַח תַּחַת הַעַי, אֵלָּא עָמִי אֲתָה בַּחֲרִי"ק תַּחַת הַעַי, דְּהֵינּוּ לְמַהֲנִי שׁוֹתֵפָא עָמִי שֶׁתַּהֲיָה שׁוֹתֵפִי עָמִי, מָה אֲנִי בְּמִלּוּלָא דִּילִי עֲבָדִית שָׁמַיִם וְאֶרֶץ מָה אֲנִי בְּדִיבּוּר שְׁלִי עֲשִׂיתִי שָׁמַיִם וְאֶרֶץ, כְּמָה דִּאֲתָה אֲמָר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) בְּדַבָּר יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ הָרִי שֶׁהִקְבֵּה בָרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּדִיבּוּרוֹ, אֲנִי הִכִּי אֶת כֵּן עֲתָה עַל יְדֵי דְבָרֵי תוֹרָה תוּכַל לִבְרֹא שָׁמַיִם וְאֶרֶץ, וְכָאִין אֲנִי דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוּרִייתָא אֲשֶׁרִי לֵהם לַהֲעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. (רמ"ק ורל"א)

"יִפְתַּח ה' לָךְ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם"

(דברים כח, יב)

א וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעַתְּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עָלֶיךָ עַל כָּל־גּוֹי הָאָרֶץ: ב וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגָה כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ג בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה: ד בְּרוּךְ פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתְּךָ שֶׁגֵּר אֶלְפֶיךָ וְעִשְׁתְּרוֹת צִאֲנֶךָ: ה בְּרוּךְ טִנְאֶךָ וּמִשְׁאֲרֶתְךָ: ו בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ: ז יִתֵּן יְהוָה אֶת־אֵיכֶיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגְפִים לִפְנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׁבָעָה דְּרָכִים יָנוּסוּ לִפְנֶיךָ: ח יֵצֵא יְהוָה אֶתְךָ אֶת־הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ וּבְרָכָה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ט יִקְיַמְךָ יְהוָה כּוֹל לַעֲם קְדוֹשׁ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו: י וְרָאוּ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם יְהוָה נִקְרָא עָלֶיךָ וַיֵּרְאוּ מִמֶּךָ: יא וְהוֹתִרְךָ יְהוָה לְטוֹבָה בְּפִרְי בִּטְנְךָ וּבְפְרִי בְהֶמְתְּךָ וּבְפְרִי אֲדָמָתְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לֵאבְתֶּיךָ לָתֵת לָךְ: יב יִפְתַּח יְהוָה | לָךְ אֶת־אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם לָתֵת מִטֶּרֶם־אֲרָצְךָ בָּעֵת וּלְבָרְךָ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהִלִּיתָ גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה: יג וְנִתְּנָה יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזִנְבִי וְהִיִּית רֶק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמָע אֶל־מִצְוֹת | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת: יד וְלֹא תִסּוֹר מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמָאוֹל לְלַכֹּת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעַבְדָּם:

רש"י

(ד) שֶׁגֵּר אֶלְפֶיךָ. וְלִדּוֹת בְּקֶרֶךְ שֶׁהִזְכֵּמָה מִשְׁגֵּרֶת מִמַּעֲיָה: ט וְנִתְּנָה יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזִנְבִי. וְכִדְּבָרֵינוּ אֲמַרְנוּ לְמַה נִּקְרָא שָׁמַיִם וְעִשְׁתְּרוֹת צִאֲנֶךָ. כְּתִרְגוּמוֹ. וְכִדְּבָרֵינוּ אֲמַרְנוּ לְמַה נִּקְרָא שָׁמַיִם וְעִשְׁתְּרוֹת. שְׁמַעֲשִׂיחוֹת אֶת צְבָלִים וּמַחֲזִיקוֹת אוֹתָם כְּעִשְׁתְּרוֹת הַלֵּל שֶׁהֵן סִלְעִים חֲזִיקִים: (ה) בְּרוּךְ טִנְאֶךָ. פִּירוּתִיךָ. דְּבַר אֲחֵר

"אִי נִבְרָאִין רְקִיעִין דְּשׁוּא"

(זוהר הקדמה, דף ה.)

תָּא תָּנִי בָּא וְרָאָה, תְּחִילָא אֲרַחֲיָה בְּרִין דְּאוּרִייתָא מִי שְׁאִין דְּרָכוֹ לַעֲסוֹק בַּסְתָּרֵי תוֹרָה, וְחִדְּשׁ מִלִּין דְּלֹא

יָדַע עַל בּוֹרֵייהוֹן כְּדָקָא יְאוּת וּחִידֵשׁ אִיזָה סוּד שְׁאִינוּ יוֹדַע בְּבִירוֹר שְׁהוּא אִמְתָּ, ר"ל שְׁלֵא חִידֵשׁ עַל פִּי רֵאשֵׁי פִּרְקִים וְהַקְדָּמוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ, אֲלֵא בּוּדָה מִלְּבוּ הַקְדָּמוֹת וְאוֹמֵר שְׁזוּהִי כּוּוֹנֵת הַפְּסוּק, אֵל תֹּאמֵר שְׁאֵם אִינוּ מוֹעִיל אִינוּ מִזִּיק, אֲלֵא הֵחִיָּא מְלָה סְלִקָא וְנִפְיָק לְנִפְי הֵחִיָּא מְלָה דְּבֵר הַסּוּד הֵהוּא עוֹלָה, וְיוֹצֵא לִקְרֵאת אוֹתוֹ הַסּוּד אִישׁ תְּהָפּוּכּוֹת לְשׁוֹן שְׁקֵר שְׁהוּא אִישׁ בְּלִיעַל הַס"מ, מִנּוּ נִקְבָּא דְּתִהוּמָא רַבָּא מִן הַנִּבֵּק שֶׁל תִּהוּמָא רַבָּא, שְׁשֵׁם הוּא מְקוּם מוֹשְׁבוֹ, כִּי עַל יְדֵי חִידוּשׁ שְׁאִינוּ אִמְיָתִי מִתְּגַבֵּר הַס"מ וּמִקְבֵּל הָאֵרָה וְכַח מִבְיָנָה דְּבִרְיָאָה דְּקִלְפָּה הַנִּקְרֵאת נּוֹקְבָא דְּתִהוּמָא רַבָּא, וְהִיא קִלְפָּה גְדוֹלָה מְאֹד (וְשֹׁאֵר נִקְבוֹת דְּקִלְפָּה נִקְרָאוֹת נּוֹקְבָא דְּתִהוּמָא סַתֵּם בְּלֵא תּוֹסַפֵּת "רַבָּא"), וְדָלִיג חֲמִישׁ מָאָה פְּרָסִי לְקַבְלָא לְהֵחִיָּא מְלָה וּמִדְּלַג ת"ק פִּרְסָאוֹת לְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַחִידוּשׁ, וְהוּא כִּנְגַד מָה שְׁאִמְרוּ חֲז"ל (בב"ר פט"ו א' 1) עַץ הַחַיִּים מִהֶלֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהֵם כִּנְגַד חֲמֵשׁ סְפִירוֹת דְּקִדּוּשָׁה מִחֲסֵד וְעַד הוֹד, וּמִקְפֵּץ בְּכָל כַּחַו לְמַהֵר הַקְטָרוֹג, (אִי נִמִּי, אֲפֶשֶׁר לִפִּי שְׁיוֹנֵק מִפְּסוּלֵת שֶׁל חֲמֵשׁ גְּבוּרוֹת שֶׁכָּל אַחַת כְּלוּלָה מִמֵּאָה הֵרִי ת"ק), וְנִמְטִיל לָהּ וְאִזִּיל בְּהֵחִיָּא מְלָה לְגוֹ נִקְבִּיָּה וְלֹקַח אֶת אוֹתוֹ הַחִידוּשׁ וּמוֹלִיכּוֹ לַתּוֹךְ הַנּוֹקְבָא דְּתִהוּמָא רַבָּא שְׁשֵׁם דִּירְתוֹ, וְעֵבֶיד בָּהּ רְקִיעָא דְּשְׁוֹא דְּאֶקְרִי תִּהוּ וְעוֹשָׂה בּוֹ רִקִּיעַ שֶׁל שׁוֹא לְהַסְטֵרָא אַחֲרָא הַנִּקְרָא תִּהוּ, וְטָם בְּהֵחִיָּא רְקִיעָא וְטָם וְעַף בְּאוֹתוֹ הַרְקִיעַ הֵהוּא אִישׁ תְּהָפּוּכּוֹת שְׁהוּא הַס"מ, שְׁיִתָּא אֶלְפִי פְּרָסִי בּוֹמְנָא חֲרָא שְׁשֵׁם אֶלֶף פִּרְסָאוֹת בִּפְעָם אַחַת, וְעַתָּה בָּא וְרָאָה כַּחַה שֶׁל עֲבִירָה זֶה, שְׁקוֹדֵם שֶׁלְּקַח אֶת הַחִידוּשׁ הַזֶּה לֹא הָיָה לוֹ כַּח אֲלֵא כִּנְגַד חֲמֵשׁ סְפִירוֹת לְבַד וְרַק בְּבַחֲיִנַת מֵאוֹת, וְהָיָה לוֹ כַּח רַק לְדִלַּג, וְאַחֲרֵי שֶׁלְּקַח אֶת אוֹתוֹ הַחִידוּשׁ, יֵשׁ לוֹ כַּח כִּנְגַד שֵׁשׁ בַּחֲיִנוֹת, וּבְבַחֲיִנַת אֲלָפִים, וְגַם טָם בְּמִקּוּם לְדִלַּג, וְהִשְׁשָׂה אֲלָפֵי פִּרְסָאוֹת הֵם כִּנְגַד הוּ"ק שְׁלוֹ, כִּי הַס"מ עִיקְרוֹ הוּא ו"ק, אֲלֵא שְׁבַחְטָא אָדָם הָרָאוּן נִשְׁלָמוּ לוֹ עֲשָׂרָה כְּלִים, (וְגַם אַחֲז"ל בְּמִס' פִּסְחִים דָּף צ"ד ע"א, דְּשִׁיתָא אֲלָפֵי פִּרְסֵי הוּי עֵלְמָא, הֵרִי שְׁטַס אֶת כָּל הָעוֹלָם).

"וְלֹא נִוְדַע כִּי בָּאוּ אֶל קַרְבְּנָה"

[ראה לעיל עמ' טו, בראשית מא, כא]

"וַיִּמָּחַר שְׁמִיחֹר הַבַּח הַמְדַּמָּה לְשִׁרְיוֹת עַל-פִּי שׁוֹנֵה הַלְבָּוֹת"

(וזהר בראשית, דף ב'ו:)

דְּבָר אַחֲרֵי מָה שֶׁכְּתוּב וְגַר יוֹלָא מַעֲדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגִּן וּמִשְׁשֵׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים שֶׁהֵם אֲרֻבַּע נְהִרוֹת הַנִּקְרָאִים פִּישׁוֹן גִּיחוֹן חֲדָקַל וּפְרַת. הֵגָה אֵלּוּ הַנְּהִרוֹת שֶׁנֶּעֱלָם הַעֲשִׂיָּה שׁוֹרֵשׁם צְהִיכּוֹת שֶׁל עוֹלָם הַיְלִירָה הַמִּתְפַּשְׁטִים מִעוֹלָם הָאֱלִילִיּוֹת, וְאֵלּוּ הַרָאשִׁים הֵם סוּד פִּרְדָּס שְׁהוּא רָאשֵׁי תִּצּוֹת פִּשְׁטָן רִמּוֹ לְרוֹשׁ סוּד, אֶלְיָן אֲנָוִן אֲרָבָעָה דְּנִבְכְּסוֹ לְפִרְדָּס בָּאֵלּוּ הַרָאשִׁים הוּא סוּד הַרָאשִׁים חֲמִישִׁים שְׁעָלָו וְנִכְנְסוּ לְפִרְדָּס שֶׁל עוֹלָם הַיְלִירָה עַל יְדֵי שֵׁם, וְהֵם בֵּן עוֹזִי וְבֵן זִמְרָא אֲלִישַׁע הַנִּקְרָא אַחֲרֵי וְרָבִי עֲקִיבָא. כְּמִזְבֵּחַ בְּמִס' חֲגִיגָה דָּף י' ע"ב, חֲדָן בֵּן עוֹזִי עָאֵל בְּפִישׁוֹ"ן נִכְנָם צְהִיכַל הַפִּשְׁטָן, וְהַעֲשֵׂם לִפִּי שְׁהִיָּה פֶה שׁוֹנֵה וְלִמּוֹד הַלְבוֹת בְּחֶלֶק הַפִּשְׁטָן שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁצִּבְעַל פֶּה, לֵכֵן נִכְנָם צְהִיכַל הַפִּשְׁטָן הַנִּקְרָא פִּישׁוֹן דְּרִיחָה נּוֹטְרִיקוֹן פִּי שׁוֹנֵה הַלְבָּוֹת, תִּנְיִינָא שְׁהוּא אֲלִישַׁע אַחֲרֵי, עָאֵל בְּגִיחוֹ"ן נִכְנָם צְהִיכַל הַרְמוֹ הַנִּקְרָא גִיחוֹן, וְהוּא סוּד הַגְּבוּרָה שֶׁמִּשֵּׁם שׁוֹרֵשׁ הַקְּלִיפּוֹת, וְתִמְנָן הוּא קְבוּרָה וְשֵׁם הוּא מְקוּם קְבוּרָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֲלִיו וְיִקְבֹּר אוֹתוֹ בְּגִי מוֹל בֵּית פְּעוֹר, כִּדִּי לְהַכְנִיעַ אֶת קְלִיפַת פְּעוֹר, (כִּי נִוְדַע שֶׁכָּל הַגּוֹפִיּוֹת הֵם מֵאֵד הַקְּלִיפּוֹת, אֲמֵנָם גּוֹפִי שֶׁל מִשָּׁה לִפִּי שֵׁם הוּא הִיָּה יְלוּד אִשָּׁה הַזֹּכֵר לְהִיָּת גַּם הוּא נִחָזֵר מִשֵּׁם, עַם כָּל זֶה לֹא נַעֲשֶׂה גּוֹפִי מִן הַקְּלִיפּוֹת מִמֵּשׁ אֲלֵא מֵהִיכַל גִּיחוֹן שֵׁם כַּח הַקְּלִיפָּה נִעְלָמָה וְעִידִין נִקְרָאת קְדוּשָׁה, לֵכֵן הִיָּה גּוֹפִי שֶׁל מִשָּׁה מְזוּכָּר, וְכַשֶּׁנֶּפֶטֶר מִשָּׁה נִתְעַלֵּם גּוֹפִי בְּמִקּוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ נִחָזֵר וְנִתְעַלָּה לְגִיחוֹן וְשֵׁם הוּא

מקום קבורתו, רח"ו). לכן נקרא גיחון מלשון ג"י חו"ן ששם חנייתו של משה הנקבר בגי', והוא דאִתְמַר בִּיה זה שנאמר עליו כָּל הוֹלֵךְ עַל גִּיחֹן שהוא משה רבינו שעומד נגד הנחש הנקרא גחון כדי להכניעו בכח אות ו' דגחון שהיא רב־רבא והיא באמצע התורה, שהוא רומז על עמודא דאמנעיתא שהוא סוד אות ו' ההולך עם משה בגלות כמו שכתוב לעיל בדף כה ע"א, ולפי שבהיכל גיחון שם מלאך גבריאל שזרשו בגבורה, לכן נקרא משה הקבור שם בַּרְיָא"ל שהוא נוטריקון גַּב"ר א"ל מלשון גבורה, ולכן נקרא איש האלהים, עֲלִיָּה אֶתְמַר על משה נאמר, לְגִבּוֹר אֲשֶׁר דִּרְבּוֹ נִסְתַּדָּה למשה הנקרא גבר שדרך קבורתו נסתרה בעולם היצירה, וְיִסְדָּה אֱלֹהִים בְּעֶדְוֹ השכינה ש יכנה והגינה בעדו לסייעו להכניע הקליפות בכח מדת הגבורה, וְלֹא יָדַע גִּבּוֹר ית קבורתיה ולכן לא ידע איש את קבורתו לפי שהוא בעולם היצירה, עד יוֹמָא תְּדִין דְּאֶתְגַּלְיָא תַּמָּן עד ביאת המשיח שאז יתגלה עולם היצירה ששם מקום קבורתו, וְדֹא אִיהוּ רִמּוֹ והיכל זה הוא ההיכל של רמזי התורה שהם אגדות הש"ס כמו המימרות של רבה בר רב חנה, שהם לפי הגרסה ח"ו כמו דברים בטלים ובהם גנוזים רזין דאורייתא ברמזו, ואי אפשר לגלותן מכח אחיזת הקליפות, וְלִחְבִּימָא בְּרִמּוֹא אכל מי שהוא חכם ומבין מדעתו יכול להשיג את הסודות הגנוזים ברמזו. (מק"מ ומפרשים והגר"א בפרשת פקודי דף רנד ע"ב)

"אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת"

(בראשית ב, ג)

« וַיִּכְלֹ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צִבְאָם: ^ב וַיִּכְלֹ אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלָכְ-מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: ^ג וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְלָכְ-מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: ^ד אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בַּיּוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם: ^ה וְכָל | שְׁיֵחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אִין לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה: ^ו וְאָדָם יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי־הָאֲדָמָה: ^ז וַיִּצְרֹ יְהוָה אֱלֹהִים

רש"י

מועטים כמו ^א שהיא קטנה בלחותיות). רמז שירדו הרשעים למטה לראות שחת כה"א זאת שסתומה מכל לדדים ופתוחה למטה לרדת דרך שם: (ה) ביום יהיה בארץ. כל טרם שבמקרא לשון עד לא הוא, ואינו לשון קודם, ואינו נפעל לומר הטרים כאשר יאמר הקדים, וזה מוכיח, ועוד אחר (שמות ט ז) כי טרם תיראון, עדין לא תיראון, ואף זה תפרש עדיין לא היה בארץ כשנגמרה בריאת העולם בשש קודם שנברא אדם: וכל עשב השדה טרם יצמח. עדיין לא צמח, ובשלישי שכתוב ותולא הארץ, על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי: כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשברא אדם וידע שהם לרד לעולם התפלל עליהם וירדו, וזמחו האילנות והדשאים: ה' אלהים. ה' הוא שמו, אלהים שהוא שופט ושליט על כל, וכן פרוש זה בכל מקום לפי פשוטו, ה' שהוא אלהים: (ו) ואד יעלה, לענין בריאתו של אדם, העלה את התהום והשקה העננים לשרות העפר ונברא אדם, כגבל זה שנותן מים ואחר כך

(ב) ויכל אלהים ביום השביעי. רבי שמעון אומר בשר ודם שאינו יודע עתיו ורגעיו נרדף להוסיף מחול על הקדש, הקדוש ברוך הוא שיוודע עתיו ורגעיו כננס בו כחוט השערה ונראה כאלו כלה בו ביום. דבר אחר מה היה העולם חסר, מנוחה, זאת שבת זאת מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה: (ג) ויברך ויקדש. ברכו בזמן שכל ימות השבת היה יורד להם עמר לגלגלת ובששי לחם משנה, וקדשו בזמן שלא ירד בו מן כלל והמקרא כתוב על שם העתיד: אשר ברא אלהים לעשות. המלאכה שהיתה ראויה לעשות בשבת כפל ועשאה בששי, כמו שמפורש בבראשית רבה (יא י): (ד) אלה, האמורים למעלה: תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה'. למדך שכלם נבראו ביום ראשון. דבר אחר בהבראם, בה' בראש שנאמר (שפי"ו ד) ביה ה' לור עולמים בשתי אחיות הללו של שם יצר שני עולמים, ולמדך כאן שהעולם הזה נברא בה"א (רמז כמו שה"א פתוחה למטה, כך העולם פתוח לשמים בתשובה, ועולם הבא נברא ביו"ד לומר שדריקים שבתו זמן

אֶת־הָאָדָם עֶפְרָיִם מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בָּאָפִי נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: ח וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן־עֵדֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׁם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: ט וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֹחַמֵּד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמֵאכֹל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע: י וְנָהָר יָצָא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקִית אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבַּעָה רָאשִׁים: יא שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבְבַּ אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחַוִּילָה אֲשֶׁר־שָׁם הָאָהָב: יב וְהָיָה הָאֶרֶץ הַהִוא טוֹב שֵׁם הַבְּדֵלָח וְאֵבֶן הַשֹּׁהַם: יג וְשֵׁם־הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסִּבְבַּ אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ: יד וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדָקֵל הוּא הַהֶלֶךְ קְדֻמַּת אֲשׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרָת: טו וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגִן־עֵדֶן לְעִבְדָּה וּלְשִׁמְרָה: טז וַיֹּצֵא יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לְאֹמֶר מִכָּל עֵץ־הַגֶּן אָכַל תֹּאכֹל: יז וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשְׁתּוֹ הִנֵּית הָאָדָם לְבָדּוֹ אַעֲשֶׂה־לוֹ עֶזֶר כַּנְּגִדּוֹ: יט וַיִּצָּר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לְרִאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ וְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ:

רש"י

זש את העיסה, אף כן והסקה ואחר כך וייר: (ז) וייר: שתי יצירות, יצירה לעולם הזה ויצירה לתחתית המים, אבל בזהמה שאינה עומדת לדון לא נכתב ביצירה שני יודין: עפר מן האדמה. זכר עפרו מכל האדמה מארבע רוחות, שכל מקום שימות שם תהא קולעתו לקבורה. דבר אחר נטל עפרו ממקום שנאמר בו (שמות כ כה) מוצח אדמה תעשה לי, אמר הלא תהיה לו כפרה ויוכל לעמוד: ויפח באפיו. עשאו מן התחתונים ומן העליונים, גוף מן התחתונים וגשמה מן העליונים, לפי שביים ראשון נבראו שמים וארץ. בשני ברא רקיע לעליונים. בשלישי תראה היצירה לתחתונים. ברביעי ברא מאורות לעליונים. בחמישי ישראו המים לתחתונים, הווקק השמי לבראות בו בעליונים ובתחתונים, ואם לאו יש קנאה במעשה בראשית, שיהיו אלו רבים על אלו בבחיאת יום אחד: לנפש חיה. אף בזהמה וזיה נקראו נפש חיה, אף זו של אדם חיה שכלן, שנתוסף בו דעה ודבור: (ח) מקדם. במזרחו של ערן נטע את הגן. ואם תאמר הרי כבר כתב (לעיל א כו) ויברא אלהים את האדם וגו'. ראיתי בבחייתא של ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי משלושים ושתים מדות שהתורה נדרשת, וזו אחת מהן כלל שלאחריו מעשה הוא פרטו של ראשון. ויברא את האדם זהו כלל, סתם בריאתו מהיכן וסתם מעשיו, חזר ופירש וייר ה' אלהים וגו', ויצמח לו גן עדן, ויניחוהו בגן עדן, ויפל עליו תרדמה, השומע סבור שהוא מעשה אחר, ואינו אלא פרטו של ראשון. וכן אלל בזהמה חזר וכתב וייר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה

(זוהר בראשית, דף מז:–מח.)

תו פריש רבי שמעון מלך עוד פירש רבי שמעון את הפסוק אשר ברא אלהים לעשות, ואמר בתיב, (דברים ז) שומר הברית ויהסד פירושו שומר ישראל בנפת ישראל שומר הוא המלכות הנקראת שומר ישראל, הברית דא יסודא

דַּעֲלָמָא הִבְרִית זֶה יסוד העולם, וְהַחֲסֵד דָּא אֲבִרְהָם הוּא הַחֲסֵד דְּז"א הַכִּלּוּל בִּיסוּד, דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל הִיא שׁוּמְרַת הַבְּרִית וְהַחֲסֵד הַמַּלְכוּת הִיא שׁוּמְרַת אֵת הַיִּסּוּד וְהַחֲסֵד שָׁבוּ, לִכְן וְאִקְרִי שׁוּמְרַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִיא שׁוּמְרַת אֵת הַסְּפִירוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא ז"א, דָּדָא הוּא נְטִיר פְּתִיחָא דְּבִלָּא וְעוֹד טַעַם שֶׁנִּקְרָאת שׁוּמְרַת לִפִּי שֶׁהִיא שׁוּמְרַת פֶּתַח הָאֲצִילוֹת שָׁבוּ נִכְנָסִים לְכָל הַסְּפִירוֹת דְּז"א, וְכִי תִלְיִין כָּל עֲבִידֵין דַּעֲלָמָא בַּה תְּלוּיִים כָּל פְּעוּלוֹת הָעוֹלָם, לִפִּי שֶׁהִיא הַמוֹצִיָּא פְּעוּלוֹת כָּל הַסְּפִירוֹת שֶׁל ז"א לְפִוְעֵל, וְדָא מַה שֶׁכָּתוּב כִּי בּו שֶׁבַת מִכָּל מַלְאכְתּוֹ אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת פִּירוּשׁוֹ לְשַׁבְּלָלָא לְאַתְקִנָּא כָּלָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא לְשַׁבְּלָל וּלְתַקֵּן וּלְכַלּוֹל כָּל מַעֲשֵׂה הַסְּפִירוֹת שֶׁל כָּל יוֹם וְיוֹם מִשְׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה בְּשֶׁבַת שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְרַצָּה לִמְרַם שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם הִיָּה נֹתֵן כַּח מַעֲשֵׂהוּ בַּהמַלְכוּת וְעַל יְדֵה יֵצֵא לְפִוְעֵל, וְאַחֵר שֶׁנִּשְׁלַמְּו שֶׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה אִז בְּלִיל שֶׁבַת נַעֲשֶׂה יְחִיד הָעֲלִיּוֹן דְּזו"ר כְּדִי וּלְאַפְקָא רוּחִין וְנִשְׁמָתִין לְהוֹצִיא וּלְהוֹלִיד רוּחוֹת וְנִשְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִיל שֶׁבַת, וְאַפִּילוּ רוּחִין וְנִשְׁדִּין שֶׁנִּבְרָאוּ בְּעֶרֶב שֶׁבַת בְּרִאשִׁית בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת מִצַּד מַדְרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁבַּמַּלְכוּת, גַּם הֵם בְּכָלל אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, וְאִי תִימָא דְּלֹא אֲנִין תִּקְוִנָּא דַּעֲלָמָא וְאִם תֵּאמַר לְמַה נִּבְרָאוּ רוּחוֹת הָרַעוֹת וְהַשְּׂדִים הֵלָא אֵין בָּהֶם תִּיקוּן וְתוֹעֵלַת לְהוֹעֵל, וּמִתְרַץ לֹא הָכִי אֵינוֹ כְּסִבְרַתְךָ דְּהָא אֲנִין לְתִקְוִנָּא דַּעֲלָמָא הָיוּ כִּי גַם אוֹתָם בְּרָא הַקַּב"ה לְתוֹעֵלַת הָעוֹלָם, וְהֵינִי וּלְאַתְקִנָּא בָּהוּ לְחִיִּיבֵי עֲלָמָא כְּדִי לְהַלְקוֹת בָּהֶם אֵת רַשְׁעֵי הָעוֹלָם, דְּאֲנִין אֲזִלִּין לְקַבְּלֵיהוּ לְאַתְקִנָּא לָהוּ שֶׁהֵם הוֹלְכִים כִּנְגִדָם לְהוֹכִיחָם וּלְהַעֲנִישָׁם, וְעַל יְדֵי זֶה יִחְזְרוּ בְּתוֹכָהּ, וּמֵאֵן דְּאִזִּיל לְשִׁמְאָלָא וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ לְצַד שְׂמָאל הֵינִי לְצַד הַסְּטְרָא אַחֲרָא, אֲתֵאָחִיד בְּסִמְרָא שְׂמָאלָא לְקִי בָּהוּ הוּא נֶאֱחָז וּמִתְדַבֵּק בְּצַד שְׂמָאל וְנִלְקָה עַל יְדֵם, כִּי כָל הַדְּבֹק אֵל הָרַע, הָרַע בְּעַצְמוֹ מֵיִסְרוֹ, בְּגִינֵי כֵךְ לְתִקְוִנָּא הָיוּ לִכְן גַּם הַשְּׂדִים בְּרִאשִׁית הַקַּב"ה לְתַקֵּן וּלְתוֹעֵלַת הָעוֹלָם. (רמ"ק)

"וְעַל הַשְּׂנֹת הַחֲלוּם"

[ראה לעיל עמ' טו, בראשית מא, לב]

"תַּפְרִיעוּ אֶת הָעָם"

(שמות ה, ד)

א וְאַחֲרַיִם בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרֹעֶה כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיִּחַגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר:
 ב וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה מִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמְעַ בְּקוֹלִי לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־יְהוָה וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא
 ג אֲשַׁלַּח: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִם נִקְרָא עָלֵינוּ נִלְכָּה זֶה דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחָהּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ
 ד פֶּן־יִפְגְּעֵנוּ בַּדֶּבֶר אוֹ בַּחֲרֹב: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לָמָּה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תַּפְרִיעוּ אֶת־הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לְכֹן

רש"י

(א) ואחר באו משה ואהרן וגו'. אבל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחרי משה ואהרן. עד שנשמטו כלם קודם שהגיעו לפלמין. לפי שיראו ללכת. ובסיני נפרע להם (כד כ) וגנש משה לבדו והם לא יגשו. החזירם לאחוריהם: (ג) פן יפגענו. פן יפגעך היו לריקים לומר, אלא שחלקו כבוד למלכות. פגיעה זו לשון מקרה מות היא: (ד) תפריעו את העם ממעשיו. תבדילו ותרחיקו אותם ממלכתם.

ששומעין לכם וסבורים לנוח מן המלחמה. וכן (משל ד טו) פרעהו אל תעברו. רחקהו. וכן (סס ח כה) ותפרעו כל עמתי. (שמות לב כה) כי פרעו הוא. נרחק ונתעב: לבו לסבלתיכם. לבו למלחכתכם שיש לכם לעשות צרכים. אבל מלאת שעבוד מזרים לא היתה על שצטו של לוי. ותדע לך שהרי משה ואהרן יולאים ובאים שלא בראשית: (ה) הן רבים עתה עם הארץ. שהעבודה מטלת

לְסַבְּלֵתֵיכֶם: ^ה וַיֹּאמֶר פְּרָעָה הַיּוֹרְבִים עִתָּה עִם הָאָרֶץ וְהַשְׁבַּתֶּם אֹתָם מִסְבְּלֵתָם: ^ו וַיֵּצֵא פְּרָעָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַנְּגִשִּׁים בָּעָם וְאֶת־שֹׁטְרֵי לֵאמֹר: ^ז לֹא תֹאסְפוֹן לָתֵת תָּבֶן לָעָם לְלַבֵּן הַלְבָנִים כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁ הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תָּבֶן: ^ח וְאֶת־מִתְכַּנֵּת הַלְבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֲשִׂים תִּמּוֹל שְׁלֹשׁ תַּשְׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי־נִרְפִים הֵם עַל־פִּנּוֹ הֵם צָעֲקִים לֵאמֹר נִלְכָּה נִזְבַּחַה לְאַלֹהֵינוּ: ^ט תִּכְבֵּד הָעֶבֶדָה עַל־הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ בָהּ וְאֶל־יִשְׁעוֹ בְּדַבְרֵי־שֹׁקֶר: ^י וַיֵּצְאוּ נְגִשֵׁי הָעָם וְשֹׁטְרֵי וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר פְּרָעָה אֵינִי נֹתֵן לָכֶם תָּבֶן: ^{יא} אַתֶּם לָכוּ קָחוּ לָכֶם תָּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעֲבַדְתְּכֶם דָּבָר: ^{יב} וַיִּפֶּץ הָעָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לִקְשֹׁשׁ קֹשׁ לְתָבֶן: ^{יג} וְהַנְּגִשִּׁים אֲצִים לֵאמֹר כָּלוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ כֹּאֲשֶׁר בָּהִיּוֹת הַתָּבֶן: ^{יד} וַיֵּצֵא שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׁמוּ עֲלֵהֶם נְגִשֵׁי פְּרָעָה לֵאמֹר מִדּוּעַ לֹא כָלִיתֶם חֲקֻכָם לְלַבֵּן כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁ גַּם־תִּמּוֹל גַּם־הַיּוֹם: ^{טו} וַיָּבֹאוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲצֻקוּ אֶל־פְּרָעָה לֵאמֹר לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה לְעַבְדֶּיךָ: ^{טז} תָּבֶן אֵין נֹתֵן לְעַבְדֶּיךָ וּלְבָנִים אֲמָרִים לָנוּ עֲשׂוּ וְהִנֵּה עַבְדֶּיךָ מְכִים וְחֻטְאֵת עִמָּךְ: ^{יז} וַיֹּאמֶר נִרְפִים אַתֶּם נִרְפִים עַל־כֵּן אַתֶּם אֲמָרִים נִלְכָּה נִזְבַּחַה לְיְהוָה: ^{יח} וְעִתָּה לָכוּ עֲבְדוּ וְתָבֶן וְתָכֵן לְבָנִים תִּתְּנוּ: ^{יט} וַיִּרְאוּ

רש"י

זדברי שוא והבא: (יא) אתם לבו קחו לבם תבן. ולרבים אתם לילך בזריות: כי אין נגרע מעבדתכם דבר. מכל סכום לבנים שהייתם עושים ליום זהות התבן נתן לכם מזמן מבית המלך: (יב) לקשש קש לתבן. לאסוף אסופה. לקט לקט ללורך תבן הטיט. קש לשון לקוט. על שם שדבר המתפור הוא ולריך לקוששו. קרוי קש בשאר מקומות: (יג) אצים. דוחקים: דבר יום ביומו. חשבון שלכל יום כלו ביומו. כאשר עשיתם זהות התבן מוכן: (יד) ויבאו שטרי בני ישראל. השוטרים ישראלים היו וחסים על חזריהם מלחקם. וכשהיו משלימים הלכנים לנגשים שהם מזריים, והיה חסר מן הסכום. היו מלקין אותם על שלא דחקו את עושי המלאכה. לפיכך זה אותם שוטרים להיות סנהדרין. וגאלל מן הרוח אשר על משה. והואשם עליהם. שנאמר (במדבר יא טו) אספה לי שבעים איש מזקי ישראל אשר ידעת. מאותן שידעת הטובה שעשו במזריים. כי הם ידעו העם ושועריו: ויבאו שטרי בני ישראל. אשר שמו נוגש פרעה אותם לשוטרים עליהם לאמר מדוע וגו'. למה ויבאו. שהיו אומרים להם מדוע לא כליתם גם תמול גם היום חק הקלוב עליכם ללכון כתמול השלישי שהוא יום שלפני אתמול. והוא היה זהות התבן נתן להם: ויבאו. לשון ויפעלו. הכו מיד אחרים. הנוגשים הכוס: (טז) ולבנים אמרים לנו עשו. כמנין הראשון: וחטאת עמך. אלו היה נקוד פת"ח הייתי אומר שהוא דבוק. ודבר זה חטאת עמך הוא. עכשיו שהוא קמ"ץ. שם דבר הוא. וכך פרושו ודבר זה מביא חטאת על עמך. כאלו כתוב וחטאת לעמך. כמו (רות א ט) כבאנה בית לחם. שהוא כמו לבית לחם וכן הרבה: (יח) ותבן לבנים. חשבון הלכנים. וכן (מלכים ב יב יב) את הכסף המתכן. המנוי. כמו שאמר בענין (שם יא) וילכו וימנו את הכסף: (יט) ויראו שטרי בני ישראל. את חזריהם הנכדים על ידם:

עליהם ואתם משביתים אותם מסבלותם. הפסד גדול הוא זה: (י) הנגשים. מזריים היו. והשוטרים היו ישראלים. הנוגש ממנה על כמה שוטרים. והשומר ממנה לרדות בעושי המלאכה: (י) תבן. אשטוב"ל [קש] היו גוזלין אותו עם הטיט: לבנים. טיול"ש בלעז שטושים מטיט ומיכשין אותן בחמה. ויש שזורפין אותן בכבשן: בתמול שלשם. כאשר הייתם עושים עד הנה: וקששו. ולקטו: (ח) ואת מתבנת הלבנים. סכום חשבון הלכנים שהיה כל אחד עושה ליום כשהיה התבן נתן להם. אותו סכום תשימו עליהם גם עתה. למען תכבד העבודה עליהם: בי נרפים. מן העבודה הם. לכך לבם פונה אל הבטלה ופועקים לאמר נלכה וגו': מתבנת. ותוכן לבנים (פסוק יט). ולו נתכנו עלילות (שמואל א ז א). את הכסף המתכן (מלכים ב יב יב). כלל לשון חשבון הם: נרפים. המלאכה רפוייה בידם ועוובה מהם והם נרפים ממנה. רטר"י"ש בלע"ז: (ט) ואל יישעו בדברי שקר. ואל יתנו וידברו תמיד דבדרי רוח לאמר נלכה נזבחה. ודומה לו (תהלים קיט קיז) ואשעה בחקך תמיד. (דברים כח לו) למשל ולשגיגה. מתרגמין ולשוני. (בראשית כד כו) ויספר ואשתעי. ואי אפשר לומר ישעו לשון (בראשית ד ז) וישע ה' אל הבן וגו'. (שם ה) ואל קין ואל מנחתו לא שעה. ולפרש אל ישעו אל יפנו. שאם כן היה לו לכתוב ואל ישעו אל דברי שקר או לדברי שקר. כי כן גזרת כלל (ישע' ז יז) ישעה האדם על עשהו. (שם לא א) ולא שמו על קדוש ישראל. (שם ז ח) ולא ישעה אל המזבחות. ולא מלאתי שמוש שלב"ת סמוכה לאחריהם. אבל אחר לשון דבור. כמתעסק לדבר דבדבד נופל לשון שמוש ב"ת. כגון (יחזקאל לג ב) הנדבכים כך. (במדבר יב א) ותדבר מרים ואהרן במשה. (זכריה ד א) המלאך הדבר ב'. (דברים יא יט) לדבר צם. (תהלים קיט מז) ואדברה בעדתיך. אף כאן אל ישעו דבדרי שקר אל היו דבדריים

שִׁטְרֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתָם בָּרַע לֵאמֹר לֹא־תִגְרְעוּ מִלְּבַנֵּיכֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ: כ' וַיִּפְגְּעוּ אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן נֹצְבִים לְקִרְאָתָם בְּצִאתָם מֵאֶת פְּרָעָה: כא וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים יִירָא יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת־דִּיחֵינוּ בְּעֵינֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתֶת־חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: כב וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעִיתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי: כג וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל־פְּרָעָה לְדַבֵּר בְּשִׁמּוֹךְ הָרַע לָעָם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא־הִצַּלְתָּ אֶת־עַמִּי:

רש"י

ברע. ראו אותם ברעה ולרה המולדת אותם בהכזרים העבודה
עליהם לאמר לא תגרעו וגו': (ב) ויפגעו. אנשים משראל את
משה ואת אהרן וגו'. ורבותינו דרשו כל נלים ונלצים דתן ואזכרים
היו, שנאמר בהם ילאו נלצים: (כב) למה הרעתה לעם הזה, ולא
תאמר מה אכפת לך, קובל אני על ששלחתני: (כג) הרע, לשון
הפעיל הוא, הרבה רעה עליהם, ותרגומו אכזאש:

"וַיִּצֹו פְּרָעָה וְכוּ' כָּל הַבָּן תִּילֹד הַיֶּאֱרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ"

(שמות א, כב)

א וְאֱלֹהִים שָׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִבְאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ: ב' רַאוּבֵן שָׁמְעוֹן לֵוִי וַיהוּדָה: ג' יִשְׁשַׁכָּר זְבוּלֹן וּבְנֵימֵן: ד' דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאָשֶׁר: ה' וַיְהִי כָּל־נַפְשׁ יִצְחָר יַעֲקֹב שִׁבְעִים נַפְשׁ וַיֹּסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם: ו' וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל־אֶחָיו וְכָל הַדֹּר הַהוּא: ז' וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֶאֱדָ מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם: ח' וַיָּקָם מֶלֶךְ־חָדָשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדָע אֶת־יוֹסֵף: ט' וַיֹּאמֶר אֶל־עַמּוֹ הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וַעֲצוּם מִמֶּנּוּ: י' הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן־יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי־תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם־הוּא עַל־שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם־בָּנוּ וְעָלָה מִן־הָאָרֶץ: יא וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לִמְעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיָּבִן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפְרָעָה אֶת־פֶּתֶם וְאֶת־רַעַמְסֵס: יב וְכָאֲשֶׁר יַעֲנֶנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹו מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: יג וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ: יד וַיִּמְרְדּוּ אֶת־חֵייהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶל וּבִלְבָּנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בְּשֹׁדָה אֶת כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ: טו וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִילֵּדֶת הָעֵבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֵחָת שִׁפְרָה וְשָׁם הַשְּׂנִית פּוּעָה: טז וַיֹּאמֶר

רש"י

(א) ואלה שמות בני ישראל, אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן,
חור ומנאן במיתתן [אחר מיתתן]. להודיע חבתן שנמשלו לכוזבים,
שמוזילין ומנניסן במספר ובשמותם, שנאמר המוזיל במספר נכאס
לכלם בשם יקרא: (ה) ויוסף היה במצרים, והלא הוא ובניו היו
בכלל שבטים, ומה בא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה
במצרים, אלא להודיען לזקתו של יוסף, הוא יוסף הרועה את
לאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בזקו:
(ו) פרו, שלא הפילו נשותיהם ולא מתו כשהם קטנים: וישרצו,
שהיו יולדות ששה בזרם אחד: (ז) ויקם מלך חדש, רב ושמואל
חד אמר חדש ממש, וחד אמר, שנתחדש גזרותיו: אשר לא ידע,
עשה עמו כאלו לא ידע: (י) הבה נתחכמה לו, כל הבה לשון
הכנה והזמנה לדבר הוא, כלומר הזמינו עצמכם לך: נתחכמה
לו, לעם, נתחכמה מה לעשות לו, ורבותינו דרשו נתחכם למושיען
של ישראל לדונם במים, שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם (והם לא

הבינו שעל כל העולם אינו מביא, אבל הוא מביא על אמה אחת): ועלה
מן הארץ, על כרחו, ורבותינו דרשו כאדם שמקלל עצמו ותולה
קללתו באחרים, והרי הוא כאלו כתב ועליו מן הארץ והם ירשאו:
(יא) עליו, על העם: במים, לשון מס, שרים שגובין מהם המס,
ומהו המס, שיצו ערי מסכנות לפרעה: למען ענתו בסבלתם, של
מצרים: ערי מסכנות, בתרגומו, וכן כל אלה הסכן הזה, גזר
הממנה על האלורות: את פתם ואת רעמסס, שלא היו ראויות
מתחלה לכך ועשאו חזקות וזלזלות לאור: (יב) וכאשר יענו
אתו, ככל מה שהם נותנין לב לענות, כן לב הקדוש ברוך הוא
להרבות ולהפריך: בן ירבה, כן רבה וכן פריך, ומדרשו רוח הקדש
אומרת כן אחס אומרים פן ירבה, ואני אומר כן ירבה: ויקצו,
קצו בחייהם, ורבותינו דרשו קטולים היו צעיהם: (יג) בפרך,
בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשכרתו: (טו) למילדת, הוא
לשון מולידות, אלא שיש לשון קל ויש לשון כבד, כמו שזכר ומשכר,

בְּיָלְדָךְ אֶת־הָעִבְרִיּוֹת וְרָאִיתָן עַל־הָאֲבָנִים אֲסָבִן הוּא וְהַמִּתֵּן אֹתוֹ וְאִם־בֵּת הוּא וְחִיָּה: י' וְתִירָאָה הַמִּילָדָת אֶת־הָאֱלֹהִים וְלֹא עָשׂוּ כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ מַצְרַיִם וְתַחֲשִׂינָה אֶת־הַיְלָדִים: י"י וַיִּקְרָא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לַמִּילָדָת וַיֹּאמֶר לָהֶן מַדּוּעַ עָשִׂיתָן הַדָּבָר הַזֶּה וְתַחֲשִׂינָה אֶת־הַיְלָדִים: י"ט וְתֹאמְרוּן הַמִּילָדָת אֶל־פְּרָעָה כִּי לֹא כְנָשִׁים הַמִּצְרַיִת הָעִבְרִיּוֹת כִּי־חַיּוֹת הֵנָּה בְּטָרִם תָּבוֹא אֲלֵהֶן הַמִּילָדָת וַיִּלְדוּ: כ' וַיִּיטֹב אֱלֹהִים לַמִּילָדָת וַיִּרְבּ הָעָם וַיַּעֲצֻמוּ מֵאָדָּם: כ"א וַיְהִי כִּי־יִרְאֹה הַמִּילָדָת אֶת־הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים: כ"ב וַיֵּצֵא פְּרָעָה לְכַל־עַמּוֹ לְאֹמֶר כָּל־הֶבֶן הֵילֹד הַיָּאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ וְכָל־הַבֵּת תַּחֲשִׂינָה:

רש"י

ף

חלוק בתיבה שיסודה שתי אותיות ונתן לה ו"ו ו"ד בראשה, כשהיא באה לדבר בלשון ויפעיל הוא נקוד הו"ו בל"ו כשהוא קמ"ץ קטן, כגון ויטב אלהים למילדת, וירב צבת יהודה (אכה צ ה), הרבה תאניה, וכן ויגל השארת (דברי הימים ב' לו ט), דנחזראדן הגלה את השארת, ויפן זכ אל זכ (שופטים טו ז), הפנה הזכות זו לזו, כל אלו לשון הפעיל את אחרים, וכשהוא מדבר בלשון ויפעל, הוא נקוד הו"ו בחיר"ק, כגון (ויקרא י ט) ויטב בעיניו, לשון הוטב, וכן וירב העם (פסוק ט), נתרבה העם, ויגל יהודה (מלכים ב' כה כא) גלה יהודה, ויפן כה וכה (צ יב), פנה לכאן ולכאן, ואל תשיבני וילך, וישב, וירד, ילא, ישב, ילך, הו"ו אות שלשית זו: וייתב אלהים למילדת, מהו הטובה, כא ויעש להם בתים, בתי כהנה ולויה ומלכות שקרוין בתים, ויבן את בית ה' ואת בית המלך (מלכים א' ט א), כהנה ולויה מיוכבד, ומלכות ממרים, כדאיתא במסכת סוטה (סוטה יא ב): (בב) לבל עמו, אף עליהם גזר, ויס שנלד משה אמרו לו אלטגנינו היום נולד מושיענו, ואין אנו יודעין אם ממרים אם משראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים, לפיכך גזר אותו היום אף על המנרים, שנאמר כל הבן הילוד, ולא נאמר הילוד לעצבים, והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה:

דובר ומדבר, כך מוליד ומילד: שפחה, זו יוכבד על שם שמשפחת את הולד: פועה, זו מרים שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפסות טיטוק הזוכה, פועה לשון נעקה, כמו כולדה אפעה: (שו) בילדבן, כמו בהולידכן: על האבנים, מושב האשה היולדת, ובמקום אחר קוראו משבר, וכמוהו עשה מלאכה על האבנים, מושב כלי אמונות יולד חרס: אם בן הוא וגו', לא היה מקפיד אלא על הזכרים, שאמרו לו אלטגנינו שעתיד להולד בן המושיע אותם: וחיה, ותחיה: (יז) ותחיינ את הילדים, מספקות להם מים ומוזון, תרגום הראשון וקיימא והשני וקיימתין, לפי שלשון עברית לנקבות רבות, תיבה זו וכיולא זה, משמשת לשון פעלו ולשון פעלתו, כגון ותאמרנה איש מזרי, לשון עבר, כמו ויאמרו לזכרים, ותדברנה בפיכס לשון דברתו, כמו ותדברו לזכרים, וכן ותחללנה אחי אל עמי, לשון עבר חללתן, כמו ותחללו לזכרים: (יח) בי חיות הגה, בקיאות כמילדות, תרגום מילדות חיתא, ורבותיו דרשו הרי הן משולות לחיות השדה שאין לריכות מילדות, והיכן משולות לחיות, גור אריה (בראשית מט ט), ואב יערף (שם כז), בכור שורו (דברים לג ז), אילה שלוחה (בראשית מט כא), ומי שלא נכתב בו הרי הכתוב כללן (בראשית מט כח) ויברך אותם, ועוד כתיב (יחזקאל יט ב) מה אמך לביא: (ב) ויישב, הציב להם, וזה

"פי שוניה הלכות"

[ראה לעיל עמ' פא, זוהר בראשית, דף כו:]

(ז)

"בִּיד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה"

(הושע יב, יא)

א סבבני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עד רד עסאל ועם קדושים נאמן: ב אפרים רעה רוח ורדף קדים פל־היום כזב וישד ירבה וברית עס־אשור יכרתו ושמן למצרים יובל: ג וריב ליהודה עם־יהודה ולפקד עלי־עקב פדרכיו פמעלליו ישיב לו: ד בבטן עקב את־אחיו ובאונו שרה את־אלהים: ה ויִישַׁר אֶל־מִלְאָךְ ויִכָּל בָּכָה ויתחננו־לו בית־אל ימצאנו ושם ידבר עמנו: ו ויהודה אלהי הצבאות יהוה זכרו: ז ואתה באלהיך תשוב חסד ומשפט שמר וקנה אל־אלהיך תמיד: ח פנעו בידו מאוני מרמה לעשק אהב: ט ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי פל־גיעי לא ימצאו־לי עון אשר־חטא: י ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים עד אושיבך באהלים כימי מועד: יא ודברתי על־הנביאים ואנכי חזון הרביתי וביד הנביאים אדמה: יב אם־גלעד און אד־שוא היו בגלגל שורים ונחו גם מנחותם פגלים על תלמי שדי: יג ויברח

רש"י

(א) סבבני. כבר בכחש ובמרמה אפרים וצית ישראל מלכי עשרת השבטים וכל העם אצל יהודה עודנו רד עם אל מושל עוד ציראת אלהים רד כמו (במדבר כד) וירד מיעקב עוד מלכיהם עם הקב"ה: (ב) רועה רוח. לשון ריע מתחבר לדברי רוח להעבילם ושמן שלהם למזרים מוצילים לתת שוחד למזרים לעזור אות: (ג) וריב לה' עם יהודה. אלהים הוא מגיד את דברי ריבו אשר עשו לו אחיהם צית ישראל ולא יתמהו בפקדו על יעקב כדרכיו: (ד) בבטן עקב את אחיו. כל זה עשיתי לו אחיו צעקו ס' שהוא יהיה לו גזיר: (ה) בבכה. המלאך ויתחננו לו. כשאמר לו לא תשליח כי אם ברכתני (בראשית לב) המלאך היה מבקש ממנו הנח לי עכשיו סופו של הקב"ה ליגלות עליך צבית אל ושם ימצאו ושם ידב עמנו והוא ואני נסכים לך על הברכות שזכרתי יחזק ואותו מלאך שרו של עשו היה והיה מערער על הברכות: (ו) וד' אלהי הצבאות ה' זכרו. כאשר הייתי מאז כן אני עתה ואם הייתם הולכים עמי בתמימות כיעקב אזכרם הייתי נוהג עמכם כאשר נהגתי עמו: (ז) ואתה באלהיך תשוב. בהצטחתו ובמשענתו שהוא מבטיחך אתה יכול לסמוך ותשוב אליו רק חסד ומשפט שמור ומוצטח אתה לקוות לישעו תמיד: (ח) פנעו בידו מאוני מרמה. אתם סמוכים על צעכם שאתם סוחרים ורמאים ועל עשריכם אתם אומרים אך עשרתי ולא אעבור את הקב"ה: (ט) מצאתי און לי. און כח ומדרש אגדה היה דורש רבי שמעון ז"ל מלאתי און לי מלאתי לי שטר חוב שיש לי מלכות על ישראל וילכו גם אחיו ויפלו וגו' הגנו לך לעבדים (שם ט) און לי דיני שטר כמו כותבין עליו אונן וכמו באוני אחד ובטימי אחת בצ"ח חה פירושו ויאמר אפרים אך עשרתי

מלאתי און לי ירבעם בן נבט שהיה משבט אפרים מתפאר בעלמו ואומר אך עשרתי מלאתי און לי שטר אחד שכל ישראל עבדים לי שאבי קנה אותם דכתיב וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הגנו לך לעבדים ומה שקנה עבד קנה רבו וכל ממונם שלי לפיכך און בי חטא אם אטול כל אשר להם כי הם עבדי מה כתיב אחריו ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים (שמות ט) גדולה הבאה לאביך במצרים מלאתי היתה אמר הקב"ה הגנו לך לעבדים לא שכחת אצל אנכי ה' אלהיך שגא' בעשרת הדברות שכחת שהעמדת שני עגלים א' צבית אל וא' בדן ולענין פשוטו של מקר' אתה אומ' מלאתי און לי ע' עושק ומאני מרמה ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים שם הבחנתי בין טיפה של כבוד לטיפה שאני של כבוד אף אני היודע וגפרע ממאני מרמה העשויין מצלי הבין ומהטומן משקלותיו במלח כדי לרמות: כל יגיעי לא ימצאו לי. טוב לך אם אמרת בלבך כל ממוני לא יהא צו ספוק לכפר על עוני אשר חטאתי כן תרגם ויתגן נביא אמר להון כל עותריכון לא יתקיים לכון ציוס תושלמת חוביכון: לא ימצאו. לא יספיקו כמו (במדבר יא) ומלא להם ולא יתכן לפרש כל יגיעי כל היגיעים לבקש עוני ולא ימצא לי עון שאם כן היה ראוי לכתוב כל יגיעי בלא וי"ד ולנקוד צייר" אצל עתה אינו ל' יגע אלא לשון יגיע: (י) עוד אושיבך באהלים. אכרית מתוכך סוחרים מרמה ואושיבך באהלים אעמיד מתוכך תלמידים עוסקי' בתורה: בימי מועד. כימי מועד הראשון שהיה יעקב איש תם יושב אהלים: (יא) ודברתי על הנביאים. להוכיח אתכם ולהחזיר אתכם למוטב: וביד הנביאים אדמה. נראיתי להם כזמה דומיות. ד"א אדמה להם דברי ע"י משלים כדי לישכם על שומעיהם: (יב) אם גלעד און. אם בא

יַעֲקֹב שָׁדָה אֲרָם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה שְׁמֵר: יד וּבִנְבִיא הָעֵלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבִנְבִיא
וְשְׁמֵר: טו הַכַּעֲסִים אֶפְרַיִם תִּמְרוּרִים וְדַמְיוֹ עָלָיו יָטוּשׁ וְחִרְפָּתוֹ יָשִׁיב לוֹ אֲדֹנָיו:

רש"י

ולבגוד צו: תמרוורים. הם לו כי דמיו אשר ספק בהחטיו את ישראל להלמיד לעכו"ם והמחטיו לאד' קשה לו מן ההורגו כאשר אנו למדין מעמון ומואב שהטעו את ישראל להלמד לבצע פעור וענשן הכתוב יותר ממלרי ואדומי שטבעס בנהר וילאו בחרב לקראתם: עליו יטוש. עליו יטילם הקב"ה: וחרפתו. שחיקת את שלמה כענין שנאמר (מלכים א' יא) וירס יד במלך שהוכיחו בדבים על אשר בנה שלמה את המלוא כדמפורש בחלק: ישיב לו אדוניו. הקב"ה שהרי הוא הרע לעשות יותר ממנו:

להם שזר ואונם הם גרמו לעצמם כי אך שוא היו ובגלגל שורים זבחו לעכו"ם: גם מובחאותם. רבים כגלים שעל תלמי שדי. תלמי שדי היא מענית המחרישה קרויה תלס: (יג) ויברח יעקב שדה ארם וגו'. כאלם שאומר נחזור על הראשונות שדברנו למעלה וישר אל המלאך ועוד זאת עשיתי לו הולך לברוח שדה ארם ידעתם איך שמרתיו: ובאשה שמר. את הלא: (יד) ובנביא העלה ח' וגו'. ועל שאתם מבזין את הנביאים ומלעיגין בדבריהם הלא כנביא העלה וגו': (טו) הכעים אפרים. לבוראו לבזות את נביאיו

"וּשְׁמַחְתֶּם בְּכָל מִשְׁלַח יְדֵכֶם"

(דברים יב, ז)

אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל־הַיָּמִים
אֲשֶׁר־אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה: ב אֲבָד תֵּאבְדוּן אֶת־כָּל־הַמִּקְמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים
אַתֶּם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הַהָרִים הָרָמִים וְעַל־הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: ג וְנִתַּצְתֶּם אֶת־מִזְבְּחֵיכֶם וְשִׁבְרַתֶּם
אֶת־מִצְבְּחֵיכֶם וְאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׁרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת־שִׁמְם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא:
ד לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ה כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־שְׁבִטֵיכֶם לְשׂוֹם אֶת־
שְׁמוֹ שָׁם לִשְׁכֹּנוֹ תִּדְרָשׁוּ וּבִאֵת שְׁמָהּ: ו וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֲלֵיתֶם וּבְחִילֶם וְאֵת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְאֵת תְּרוֹמַת
יְדֵכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבִיתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקָרְכֶם וּצְאֻנְכֶם: ז וְאָכַלְתֶּם־שָׁם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּשְׁמַחְתֶּם בְּכָל מִשְׁלַח
יְדֵכֶם אַתֶּם וּבְתִיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכָה יְהוָה אֱלֹהֵיךְ: ח לֹא תַעֲשׂוּן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל־הַיָּשָׁר

רש"י

(ה) לשכנו תדרשו. זה משכן שילה: (ו) וובחילם. שלמים של חובה: מעשרתיכם. מעשר צבמה ומעשר שני לאכול לפני מן החומה: תרומת ידכם. אלו הצמורים, שנאמר צבם (דברים כו, ד) ולקח כהן העל אידך: וובדורות בקרבם. לתתם לכהן ויקריבם שם: (ז) אשר ברכך ח'. לפי הצרכה הבא: (ח) לא תעשונו בכל אשר אנחנו עשים וגו'. מוסב למעלה (דברים יא, לא) על כי אתם עבדים את הירדן וגו' כשתעברו את הירדן, מיד מתרים אתם להקריב צבמה. כל ארבע עשרה שנה של כבש וחלוק, וצבמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום צמקן. שהוא עמכם ומשח והוא כשר להקריב צו חטאות ואשמות נדרים וגדבות, אבל צבמה אין קרב אלא הגדר והגדר. והוא איש כל הישר בעניו, נדרים וגדבות שאתם מתגדבים על ידי שייך צעניכם להביאם

(ב) אבד תאבדון. אבד ואחר כך תאבדון מכאן לעוקר עבודה וזה שנידך לשרש אחריה: את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'. ומה תאבדון מהם. את אלהיהם אשר על ההרים: (ג) מובח. של אבנים הרבה: מצבה. של אבן אחת, והוא כימוס ששנויה צמשה (ע"ז מו, ז) אבן שחצבה מתחלתה לצימוס: אשרה. אילן הנעבד: וואבדתם את שמם. לכנות להם שם לגנאי. בית גליל קורין לה בית כריא. עין כל עין קוץ: (ד) לא תעשונו בן. להקטיר לשמים בכל מקום (פסוק ה), כי אם במקום אשר יצחק. דבר אחר ונתתם את מוצבתם ואבדתם את שםם לא תעשונו בן. אזהרה למוחק את השם ולנותן אבן מן המוצח או מן העזרה. אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישאל נותן את המוצחות, אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב:

בעיניו: ^ט כי לא־באתם עד־עתה אל־הַמְנוּחָה וְאֶל־הַנְּחִלָּה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ^י וְעִבְרַתְם אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהָיִיתָ לָכֶם מִפְּל־אִיְיִכֶם מִסְבִּיב וַיִּשְׁבְּתֶם־בְּטֶחָ: ^{יא} וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לִשְׁכֹּן שְׁמוֹ שָׁם שָׁמָּה תָבִיאוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיָּה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מַעֲשֵׂי־רִיתְכֶם וּתְרֻמַּת יָדְכֶם וְכָל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַיהוָה: ^{יב} וּשְׁמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהֹתֵיכֶם וְהָלֹוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה אִתְּכֶם: ^{יג} הַשְׁמַר לָךְ פֶּן־תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: ^{יד} כִּי אִם־בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִיָּה: ^{טו} רַק בְּכָל־אֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח | וְאִכַּלְתָּ בָשָׂר כִּבְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ בְּכָל־שַׁעְרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֻנּוּ בָצֵבִי וְכֹאֵילִי: ^{טז} רַק הָדָם לֹא תֹאכְלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפֹּכֶנּוּ כַּמַּיִם: ^{יז} לֹא־תוֹכֵל לֵאכֹל בְּשַׁעְרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דָּגָה וְתִירִשָׁה וַיִּצְהָרְךָ וּבְכֻרְתָּ בִּקְרֶךָ וְצִאֲנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְּר וְנִדְבַתֶּיךָ וּתְרֻמַּת יָדֶיךָ: ^{יח} כִּי אִם־לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֻנּוּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֹתָהּ וּבְנֶה וּבִתָּהּ וְעַבְדֶּךָ וְאִמְתֶּךָ וְהָלֹוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וּשְׁמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מִשְׁלַח יָדֶיךָ: ^{יט} הַשְׁמַר לָךְ פֶּן־תַּעֲזֹב אֶת־הָלֹוִי כָל־יְמֶיךָ עַל־אֲדָמְתֶּךָ: ^כ כִּי־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלָּךְ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וְאִמְרֹת אֲכִלָּה בָשָׂר כִּי־תֵאָוֶה נִפְשֶׁךָ לֵאכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אֹת נִפְשֶׁךָ תֹאכֵל בָּשָׂר: ^{כא} כִּי־יִרְחַק מִמָּךְ הַמָּקוֹם

רש"י

זהם החר גזה וחלז, חלל חלילה על ידי זכיה: הטמא והטהור. לפי שזכו מזה קדשים, שנאמר זהם (ויקרא ז, יט) והכשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, הלכך להחיר זו, שטמא וטהור וזכין בקערה אחת: בצבי ובאיל. שאין קרבן זה מהם: בצבי ובאיל. לפטרן מן הזרוע והלחיים והקבה: (טז) רק הדם לא תאכלו. אף על פי שאמרתי שאין לך זו זריקת דם בזבח, לא תאכלנו: תשפכנו במים. לומר לך שאין לך כסו. דבר אחר הרי הוא כמים להכשיר את הזרעים: (יז) לא תוכל. זה הכתוב לך לא תעשה על הדבר. רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה, אבל איך רשאי, כיולא זו (יהושע טו, טג) ואת היבוס יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם, יכולים היו, אלא שאין רשאים, לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה, ולא יבוסים היו אלא חתים היו, אלא על שם העיר ששמה יבוס [נקראים יבוסים]. כך מפורש בפרקי דרבי אליעזר. והוא שנאמר (שמואל ב' ה, ו) כי אם הסירך העורים והפסחים, ללמים שכתבו עליהם את השבועה: ובברית בקרך, אזרה ללמים: ותרומת ידך, אלו הזכרים: (יח) לפני ה', לפני מן החומה: והלוי אשר בשעריך, אם אין לך לתת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני. אין לך מעשר עני, הזמינה על שלמך: (יט) השמר לך. לך לא תעשה על הדבר: על ארמתך, אבל בגולה איך מזהר עליו יותר מעניי ישראל: (כ) כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך ארץ, שלא יתאוה אדם לאכול בשר, אלא מתוך רחבת ידים ועושר: בבל אור נפשך וגו'. אבל במדבר נאסר להם בשר חלון, אלא אם כן מקדישה ומקריבה שלמים: (כא) כי ירחק ממך המקום, ולא תוכל לבוא ולעשות שלמים בכל

ולא על ידי חובה, אותם תקריבו בצמה: (ט) כי לא באתם. כל אותן ארבע עשרה שנה: אל המנוחה, זו שילה: הנחלה, זו ירושלים: עד עתה. כמו עדין: (י) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ. משתחלקו ויהא כל אחד מכיר את חלקו ואת שבטו: והניח לבם. לאחר כבוש וחלוק ומנוחה (שופטים ג, ח) מן הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל. ואין זאת אלא בימי דוד, אז: (יא) והיה המקום וגו'. כמו לכם בית הבחירה בירושלים. וכן הוא אומר בדוד (שמואל ב' ז, א, ב) ויהי כי ישב המלך בציתו, וה' הניח לו מסבסב מכל אדויו. ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בצית ארצים, וארון האלהים ישב בתוך היריעה: שמה תביאו וגו'. למעלה אמרו (פסוק ו) לענין שילה וכאן אמרו לענין ירושלים, ולכן חלקם הכתוב, לך החר בין זו לו, משחרבה שילה ובאו לגז, וחרבה נזכר ובאו לגבעון, היו הזמות מתרות עד שזכו לירושלים: מבחר נדריכם, מלמד שיצאו מן המבחר: (יג) השמר לך. לך לא תעשה על הדבר. בכל מקום אשר תראה, אשר יעלה בלבך, אבל אתה מקריב על פי נביא, כגון אליהו בהר הכרמל: (יד) באחד שבטיך. בחלקו של בנימין. ולמעלה הוא אומר (פסוק ה) מכל שבטים. הא כיצד, כשקנה דוד את הגרן מארונה היבוסים גזה הזהב מכל השבטים, ומכל מקום הגרן בחלקו של בנימין היה: (טז) רק בבל אור נפשך. צמה הכתוב מדבר, אם בבשר תאוו להחירה להם בלא הקרבת אמונים, הרי הוא אומר במקום אחר (פסוק ט) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אכלה בשר וגו', צמה זה מדבר, בקדשים שנפל צמה מוס, שיפדו ויאכלו בכל מקום. יכול יפדו על מוס עובר, תלמוד לומר רק: תזבח ואכלת, אין לך

אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וּבַחַת מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ בְּכָל אוֹת נִפְשֶׁךָ: ^{כב} אַךְ כְּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת-הַצִּבִּי וְאֶת-הָאֵיל כִּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו יֵאָכְלֶנּוּ: ^{כג} רַק חֲזֹק לְבַלְתִּי אֶכֶל הָדֶם כִּי הָדֶם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא-תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם-הַבָּשָׂר: ^{כד} לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל-הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: ^{כה} לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לְךָ וּלְבִנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי-תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: ^{כו} רַק קִדְשִׁיךָ אֲשֶׁר-יְהִי לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאת אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה: ^{כז} וְעָשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהָדֶם עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹךְ עַל-מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכַל: ^{כח} שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ לַמַּעַן יֵיטֵב לְךָ וּלְבִנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטוֹב וְהַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{כט} כִּי-יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתָּה בֹּא-שָׁמָּה לְרִשֵּׁת אוֹתָם מִפְּנֵי וִירִשָׁת אוֹתָם וַיִּשְׁבֶּת בְּאַרְצָם: ^ל הַשְׁמֹר לְךָ פֶּן-תִּנְקֹשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְׁמָדָם מִפְּנֵי וּפֶן-תִּדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָּה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת-אֱלֹהֵיהֶם וְאָעֲשֶׂה-כֵן גַּם-אֲנִי: ^{לא} לֹא-תַעֲשֶׂה כֵן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל-תּוֹעֵבֶת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂא עָשָׂה לֵאלֹהֵיהֶם כִּי גַם אֶת-בְּנֵיהֶם וְאֶת-בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם:

רש"י

(בב) שמו. וזו משנה שאתה לריך לשמרה בצטנך שלא תשכח. כענין שנאמר (משלי כב) כי נעים כי תשמרם בצטנך, ואם שנית אפשר שתשמע ותקיים, הא כל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה: את כל הדברים. שתהא חביבה עליך מזה קלה כמזה חמורה: הטוב. בעיני השמים: והישר. בעיני אדם: (ל) פן תנקש. אלקולם תרגם לשון מוקש. ואני אומר שלא חש לדקדק בלשון. שלא מצינו נו"ן בלשון יוקש ואפלו ליסוד הגופל ממנו, אבל בלשון טרוף וקשקוש מצינו נו"ן (דניאל ה. ו) וארכבתה דא לרא נקשן. ואף זה אני אומר, פן תנקש אחריהם פן תערך אחריהם להיות כרוך אחר מעשיהם, וכן (תהלים קט, יא) ינקש נושה לכל אשר לו, מקלל את הרשע להיות עליו נושים רבים והיו מחזירין ומנקשין אחר ממנו: אחרי השמדם מפניך. אחר שתראה שאשמדם מפניך, יש לך לתת לב מפני מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקלקלים שבידיהם, אף אתה לא תעשה כן שלא יבואו אחריים וישמידוך: איבה יעבדו. לפי שלא ענש על עבודת אלילים אלא על זבוח וקטור ונסוך והשתחואה, כמו שכתוב (שמות כב, יט) בלתי לה' לבדו, דברים הגעשים לגבוה, בא ולמדך כאן, שאם דרכה של עבודה זרה לעבדה דבר אחר, כגון פוער לפעור, וזרק אבן למרקולים, זו היא עבודתה וחיב. אבל זבוח וקטור ונסוך והשתחואה, אפלו שלא כדרכה חיב: (לא) כי גם את בנייהם. גם, לרבות את אבותיהם ואמותיהם. אמר ר' עקיבא אני ראייתו נכרי שכתפו לאביו לפני כלבו ואכלו:

יוס כמו עכשיו שהמשכן הולך עמכם: וזבחת וגו' באשר צויתך. למדנו שיש לווי בזבחה הילך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה בסיני: (בב) אך באשר יאכל את הצבי וגו', איך מזהר לאכלן בטהרה. אי מה לבי ואיל חלבן מתר, אף חלין חלבן מתר, תלמוד לומר אך: (בב) רק חזק לבלתי אכל הדם, ממה שנאמר חזק אתה למד שהיו טעופים בדם לאכלו, לפיכך הלך לומר חזק, דברי רבי יהודה, רבי שמעון בן עזאי אומר, לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה לריך להתחזק במצות, אם הדם, שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם מתאווה לו, הלך לחזקך באזהרתו, קל וחמור לשאר מצות: ולא תאכל הגפש עם הבשר. אזהרה לאכר מן החי: (בד) לא תאכלנו. אזהרה לדם התמלית: (בה) לא תאכלנו. אזהרה לדם האיברים: למען ייטב לך וגו', לא ולמד מתן שכרן של מצות, אם הדם שנפשו של אדם קלה ממנו, הפורש ממנו וזכה לו ולבניו אחריו, קל וחמור לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאווה להם: (בו) רק קדשיך, אף על פי שאתה מתר לשחוט חלין, לא התרתי לך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה, אלא הביאם לבית הבחירה: (בי) ועשית עליך. אם עולות הם תן הבשר והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים הם, דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה ואחר כך והבשר תאכל. ועוד דרשו רבותינו (פסוק כו), רק קדשיך בא ללמד על הקדשים שבחולה לארץ וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבו:

"קחו לי מנגן"

(מלכים-ב, ג, טו)

« ויהורם בן-אחזב מלך על-ישראל בשמרון בשנת שמינה עשרה ליהושפט מלך יהודה וימלך שתים-עשרה שנה: ^א ויעשה הרע בעיני יהוה רק לא כאביו וכאמו ויסר את-מצבת הפל אשר עשה אביו: ^ב רק בחטאות ירבעם בן-נבט אשר-החטיא את-ישראל דבק לאסר ממנה: ^ג ומישע מלך-מואב היה נקד והשיב למלך-ישראל מאה-אלף כרים ומאה אלף אילים צמר: ^ד ויהי כמות אחזב ויפשע מלך-מואב במלך ישראל: ^ה ויצא המלך יהורם ביום ההוא משמרון ויפקד את-כל-ישראל: ^ו וילך וישלח אל-יהושפט מלך-יהודה לאמר מלך מואב פשע בי התלה אתי אל-מואב למלחמה ויאמר אעלה כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסי: ^ז ויאמר איזה הדרך נעלה ויאמר דרך מדבר אדום: ^ח וילך מלך ישראל ומלך-יהודה ומלך אדום ויסבו דרך שבעת ימים ולא-היה מים למחנה ולפניה אשר ברגליהם: ^ט ויאמר מלך ישראל אהה כיקרא יהוה לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד-מואב: ^י ויאמר יהושפט האין פה נביא ליהוה ונדרשה את-יהוה מאותו ויען אחד מעבדי מלך-ישראל ויאמר פה אלישע בן-שפט אשר-צק מים על-ידי אליהו: ^{יא} ויאמר יהושפט יש אותו דבר-יהוה וירדו אליו מלך ישראל ויהושפט ומלך אדום: ^{יב} ויאמר אלישע אל-מלך ישראל מה-לי ולך אל-נביאי אביך ואל-נביאי אמוך ויאמר לו מלך ישראל אל כיקרא יהוה לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד-מואב: ^{יג} ויאמר אלישע חי-יהוה צבאות אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך-יהודה אני נשא אם-אביט אליך ואם-אראך: ^{יד} ועתה קחו-לי מנגן והיה פנגן המנגן ותהי עליו יד-יהוה: ^{טו} ויאמר כה אמר יהוה עשה הנחל הזה גבים | גבים: ^{טז} כי-כה | אמר יהוה לא-תראו רוח ולא-תראו גשם והנחל ההוא ימלא מים ושתיתם אתם ומקניכם ובהמתכם: ^{יז} ונקל זאת בעיני יהוה ונתן את-מואב בידיכם: ^{יח} והפיתם כל-עיר מבצר וכל-עיר מבחור וכל-עץ טוב תפילו וכל-מעייני-מים תסתמו וכל החלקה הטובה תכאבו באבנים: ^{יט} ויהי בבקר פעלות המנחה והנה-מים באים מדרך אדום ותמלא הארץ את-המים: ^כ וכל-מואב שמעו כי-עלו המלכים להלחם בהם ויצעקו מכל חגור

רש"י

זמים (ולקוט שמעוני רמז ריד): (יג) אל בי קרא ה' וגו'. צצעו לא תדבר חובין רשעתא הדיא, צעי עלנא רחמין, ארי זמין ה' וכו': (טו) קחו לי מנגן, מפני הכעס נסתלקה שכניה ממנו: (טז) גבים גבים, בורות מלאים מים: (יח) ונקל זאת, ועוד גם זה נקל ומועט בעיני ה', והוסיף להפליא אתכם גם אחר, ונתן את מואב בידיכם: (יט) וכל עץ טוב תפילו, אף על פי שנאמר (דברים כ יט): לא תשחית את עצה, כאן התיר לכם, שהיא אומה צויה ונקלית לפניו, וכן הוא אומר (שם ע ז): לא תדרוש שלום וטובתם, אלו האילנות הטובים שבהם: החלקה הטובה, שדה זרועה, קומל"י בלע"ז: (כ) ויהי בבקר בעלות המנחה, המים התחילו לירד מן השמים בבקר בארץ אדום, ובעלות המנחה באין שוטפין ובאין לאותו הנחל, לפי שאמר לא תראו רוח ולא תראו גשם, במדרש רבי תנחומא: (כא) על הגבול, על הספר, שקורין מרק"א: (כב) אדומים בדם.

(א) ויהורם בן אחזב, אף פרשה זו, כשציל להגיד גם של מישע מלך מואב שנעשה על ידי אלישע נכתבה כאן, שמנה צלילה שמונה נסים, ובאלישע ששה עשר, לקיים פי שנים ברוחך אלי, וכתבן כולם זו בצד זו, כך ראיתי בשלושים ושתיים מדות דרבי אליעזר בנו דרבי יוסי הגלילי, וחלית ירדן של אלישע כשתיים דשל אליהו: (ב) רק לא באביו ובאמו, שהוסיפו את הכעל, להכעיס: (ג) רק בחטאות ירבעם וגו' דבק, וכן כל מלכי ישראל, מדאגה שלא תשוב הממלכה לבית דוד אם יעלו לרגל, לכך עבדו את העגלים: (ד) נוקד, מרי גיתין אילים צמר, דיכרין דרעיא, עם למרס: (ה) דרך מדבר אדום, כי גם מלך אדום ילך עמנו: (ו) לתת אותם וגו', שימותו בלמא: (יא) אשר יצק מים על ידי אליהו, בזה הכרמל, וביקתו נעשו אלצבותיו כמעיינות מים, עד שנתמלאה התעלה, וראוי הוא ליעשות לנו גם על ידו

חָגְרָה וּמָעֵלָה וַיַּעֲמֵדוּ עַל־הַגְּבוּל: כ כַּיֵּשְׁכֵּמוּ בַּבֶּקֶר וְהִשְׁמֵשׁ זָרְחָה עַל־הַמַּיִם וַיֵּרְאוּ מוֹאֵב מִנֶּגֶד אֶת־הַמַּיִם
 אֲדָמִים כָּדָם: ג וַיֹּאמְרוּ דָם זֶה הַחֶרֶב נַחֲרָבוּ הַמַּלְכִּים וַיָּכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְעַתָּה לִשְׁלָל מוֹאֵב: ד וַיָּבֹאוּ
 אֶל־מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל וַיִּקְמוּ יִשְׂרָאֵל וַיָּכּוּ אֶת־מוֹאֵב וַיִּנָּסוּ מִפְּנֵיהֶם וַיָּכּוּ־בָהּ וְהָכֹת אֶת־מוֹאֵב: ה וְהָעָרִים יֵהָרְסוּ
 וְכָל־חֻלְלָה טֹבָה יִשְׁלִיכוּ אִישׁ־אֶבְנוֹ וּמִלֹּאֶה וְכָל־מַעֲיֵן־מַיִם יִסְתְּמוּ וְכָל־עֵץ־טוֹב יִפְּלוּ עַד־הַשְּׂאִיר אֲבִנֶיהָ
 בְּקִיר חֲרָשֶׁת וַיִּסָּבּוּ הַקְּלָעִים וַיָּכּוּהָ: ו וַיֵּרָא מֶלֶךְ מוֹאֵב כִּי־חֹזֶק מִמֶּנּוּ הַמֶּלֶךְ חָמָה וַיִּקַּח אוֹתוֹ שְׂבַע־מֵאוֹת
 אִישׁ שְׁלֵף חָרֵב לְהַבְקִיעַ אֶל־מֶלֶךְ אֲדָוִם וְלֹא יָכֹלוּ: ז וַיִּקַּח אֶת־בָּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר־יִמְלֹךְ תַּחֲתָיו וַיַּעֲלֵהוּ עָלָה
 עַל־הַחֲמָה וַיהִי קֶצֶף־גָּדוֹל עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסָּעוּ מֵעֵלְיוֹ וַיֵּשְׁבוּ לָאָרֶץ:

רש"י

כן דרך המים, כשהשמש זורחת עליהם בבקר, מאדימות: מנגד. מרחוק, והם לא ראו באתו הגחל מים מעולם, לפיכך היו סבורין שהוא דם: (בה) והערים יהרסו, היו הורסין: ישליכו איש אבנו, שהיו נוטלין האבנים מן החומות, עד השאיר כל אבני הקירות בקיר לעמוד על חרסית שלהן הוא הטיט, כלומר שלא היתה עוד אבן בחומה, ואחרי זאת יוסבו הקלעים ויכו את הנשאר בחלקה, שלא כשברה החומה, והפילוה: (ז) ויקח את בנו הבכור, בפסיקתא

"וּבַעֲתָתוֹ רוּחַ רָעָה"

[ראה לעיל דף נח, שמואל"א טז, יד]

"רוּחַ טוֹבָה תִּנְחַנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר"

(תהלים קמג, י)

א מזמור לְדָוִד יְהוָה | שָׁמַע תְּפִלָּתִי הָאֲזִינָה אֶל־תַּחֲנוּנִי בְּאִמְנַתְךָ עֲנֵנִי בְּצַדִּיקְתֶּךָ: ב וְאֶל־תְּבוֹא בְּמִשְׁפָּט
 אֶת־עַבְדְּךָ כִּי לֹא־יִצְדָּק לְפָנֶיךָ כְּלָחִי: ג כִּי רָדַף אוֹיֵב | נִפְשִׁי דָפָא לָאָרֶץ חִיתִּי הוֹשִׁיבֵנִי בְּמַחְשָׁפִים כְּמַתִּי
 עוֹלָם: ד וַתִּתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי יִשְׁתַּוְּמֵם לִבִּי: ה זָכַרְתִּי יָמַיִם | מִקֶּדֶם הִגִּיתִי בְּכָל־פַּעֲלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יְדֶיךָ
 אֲשׁוּחַח: ו פָּרַשְׁתִּי יָדַי אֵלַיךְ נִפְשִׁי | בְּאֶרֶץ־עֵיפָה לִּךְ סֵלָה: ז מָה־רַע עֲנֵנִי | יְהוָה כָּלְתָה רוּחִי אֶל־תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ
 מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם־יָרֵדִי בּוֹר: ח הִשְׁמִיעֵנִי בִּבְקָר | חֲסִדֶּךָ כִּי־בָבָה בְּטַחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דָרְדְּרוֹ אֵלַי כִּי־אֵלַיךְ

רש"י

(ב) הרודד עמי תחתיו, הרקע ושטח את עמי לרצון במקומו כמו (איוב י"ב) שטח לגוים מגדיל אותם, רודד תרגום של רוקע כדמתרגם וירקעו ורדיו, ויש פותרים הרודד עמים תחתיו המחליט עמים תחתיו אך בספר מדויק מונה עמי ומסורה עליו ג' סבירין עמים וקורין עמי ועל תחתיו יש מסורה עליו קרי: (ג) מה אדם, מה פרס וישמעאל לפניך כי ידעתם להרבות להם גדולה:

(ד) ימינו בצל עובר, שלמה אמר ויעשם כלל וקהלת י' ולא פירש אם לל דקל או לל כותל שהם קבועים כבר פ' אביו כלל עובר כלל של עוף הפורח: (ז) פצני, הוליאני ולשון הללה הוא וכן הפולה את דוד עבדו (מלאת): (ח) פיהם דבר שוא וגו', תלה הכתוב שוא צפה ושקר בימין, בלו לספר צפה בודים גוזמא על שוא אף לשנות את הידוע, בלו לפשט ימינם לשבועה חדלו משוא שנתפס עליו

נִשְׁאֲתִי נִפְשִׁי: ^ט הִצִּילֵנִי מֵאִיְבִי | יְהוָה אֱלֹהֵי כִסְתִי: | לְמַדְנִי | לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כִּי־אַתָּה אֱלֹהֵי רוּחַךְ טוֹבָה
תִּנְחַנְחֵנִי בְּאַרְץ מִישׁוֹר: ^י לְמַעַן־שְׁמֹךְ יִהְיֶה תִּנְחִינִי בְּצִדְקָתְךָ | תּוֹצִיא מִצָּרָה נִפְשִׁי: ^{יב} וּבְחֶסֶדְךָ תַּצְמִית אִיְבִי
וְהֶאֱבַדְתָּ כָּל־צָרָי נִפְשִׁי כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ:

רש"י

כנגד אבל בשקר נשבעין שכן גורלם: (י) הנותן תשובה למלכים. ומדבר על סלע המחלקות שהיה דוד קרוב ליפסש ביד שאלו וכל מלאך אל שאל מהרה ולכה וגו' (ש"א כ"ג) הילל את שאל מהיות שופך דם נקי ואת דוד מהיות נהרג: (יא) פצני והצילני. כאשר פלית לו כן פלני עתה: (יב) אשר בנינו וגו'. כלומר גם עתה דוד זה כשר הוא: בנינו בנטיעים. שאין בהם מוס כל כך הם מנוקים מעבירה (מלחמה): מגדלים בנעוריהם. בשם עוז זה שהם כנטיעים בנעוריהם גדלים כל ימיהם ואף אפשר לקיים כל שכן זה אלא בדורו של חזקיהו: בנותינו. גבורות קומה נאה כוונות של בית אבנים שזויות אכן מכוונות כנגד חזרתה ועולה למעלה עד שהזויות מיושרות: מחשבות תבנית היכל. מהוללות צפי רואיון

"וַיִּתְּנָא וְכו' וַיִּפֹּל עָרִם"

(שמואל"א יט, כד)

א וַיִּדְבֵּר שְׂאוּל אֶל־יוֹנָתָן בֶּן־נֹחַ וְאֶל־כָּל־עֲבָדָיו לְהַמִּית אֶת־דָּוִד וַיְהוֹנָתָן בֶּן־שְׂאוּל חָפֵץ בְּדָוִד מֵאִד: ב וַיִּגְדֵּי
יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מִבְּקֵשׁ שְׂאוּל אֲבִי לְהַמִּיתְךָ וְעַתָּה הִשְׁמַרְנָא בְּבִקְרִי וַיִּשְׁבַּת בְּסִתֵּר וַנַּחֲבֵאתָ: ג וְאֲנִי אֵצֶא
וְעִמְדָתִי לִיד־אֲבִי בַשָּׂדֶה אֲשֶׁר אֵתָּה שָׁם וְאֲנִי אֲדַבֵּר בְּךָ אֶל־אֲבִי וְרֵאִיתִי מָה וְהִגַּדְתִּי לָךְ: ד וַיִּדְבֵּר יְהוֹנָתָן
בְּדָוִד טוֹב אֶל־שְׂאוּל אֲבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶל־יְחִיטָא הַמֶּלֶךְ בְּעִבְדּוֹ בְּדָוִד כִּי לֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב־לָךְ
מֵאִד: ה וַיִּשֶׁם אֶת־נִפְשׁוֹ בְּכַף וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ וַתִּשְׁמַח
וְלָמָּה תַּחֲטָא בְּדָם נָקִי לְהַמִּית אֶת־דָּוִד חֲנָם: ו וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשְׁבַּע שְׂאוּל חֵי־יְהוָה אֲסִיּוּמָתָה:
ז וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיִּגְדֵּל יְהוֹנָתָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־שְׂאוּל וַיְהִי לִפְנֵי
כָּתָמֹל שְׁלֹשׁם: ח וַתּוֹסֶף הַמֶּלֶחֶמָה לְהִיּוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם בְּפִלִּשְׁתִּים וַיַּךְ בָּהֶם מִכָּה גְדוֹלָה וַיִּנָּסוּ מִפְּנָיו:
ט וַתֵּהֵר־רוּחַ יְהוָה | רָעָה אֶל־שְׂאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מִנְּגַן בְּיָד: י וַיִּבְקֹשׁ שְׂאוּל לְהַכּוֹת
בְּחִנִּית בְּדָוִד וַיִּפְטֹר מִפְּנֵי שְׂאוּל וַיַּךְ אֶת־הַחֲנִית בְּקִיר וְדָוִד נָס וַיִּמְלֹט בְּלִילָה הַהִיא: יא וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל
מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד לְשַׁמְרוֹ וְלְהַמִּיתוֹ בְּבִקְרִי וַתִּגַּד לְדָוִד מִכָּל אֲשֶׁתּוֹ לֵאמֹר אֲסִינָה מְמַלֵּט אֶת־נִפְשִׁי
הַלִּילָה מִחַר אֵתָּה מוֹמֶת: יב וַתִּגַּד מִכָּל אֶת־דָּוִד בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּלָּךְ וַיִּבְרַח וַיִּמְלֹט: יג וַתִּקַּח מִיכָל אֶת־הַתַּרְפִּים
וַתִּשֶׁם אֶל־הַמָּטָה וְאֵת בְּבִיר הָעֵצִים שָׁמָּה מֵרָאשְׁתּוֹ וַתִּכְסֵּם בְּבִגְדָה: יד וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל מַלְאָכִים לִקְחַת אֶת־דָּוִד
וַתֹּאמֶר חַלָּה הוּא: טו וַיִּשְׁלַח שְׂאוּל אֶת־הַמַּלְאָכִים לְרַאֲוֹת אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הֲעֵלּוּ אֹתוֹ בַּמָּטָה אֵלַי לְהַמָּתוֹ:

רש"י

(ג) ליד אבי. סומך לאבי, אינשי"ל ש' בלע"ז: (יג) ותקח מיכל. כדי שלא יבין שזכר וירדפו אחריו: את התרפים. עשויים בדמות גוף אדם: בביר העצים. עור מופשט שלם כחמת. פלז"ל בלע"ז: שמה מראשותיו. לפי שאין לתרפים שיער, זה דומה לשער

טו ויבאו המלאכים והנה התרפים אל המטה וכבדו העינים מראשתי: י ויאמר שאול אל מיכל למה ככה רמינני ותשלחי את איבי וימלט ותאמר מיכל אל שאול הוא אמר אלי שלחני למה אמיתך: יי ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל הרמיה ויגדלו את כל אשר עשה לו שאול וילך הוא ושמואל וישבו בניות: יט ויגד לשאול לאמר הנה דוד בניות ברמה: כ וישלח שאול מלאכים לקחת את להקת הנביאים נבאים ושמואל עמד נצב עליהם ותהי על מלאכי שאול רוח אלהים ויתנבאו גם המה: כא ויגדו לשאול וישלח מלאכים אחרים ויתנבאו גם המה ויסף שאול וישלח מלאכים שלשים ויתנבאו גם המה: כב וילך גם הוא הרמיה ויבא עד בור הגדול אשר בשכו וישאל ויאמר איפה שמואל ודוד ויאמר הנה בניות ברמה: כג וילך שם אל בניות ברמה ותהי עליו גם הוא רוח אלהים וילך הלוח ויתנבא עד באו בניות ברמה: כד ויפשוט גם הוא בגדיו ויתנבא גם הוא לפני שמואל ויפל ערם כל היום והוא וכל הלילה על פן יאמרו הגם שאול בנביאים:

רש"י

אדם: (יז) הוא אמר אלי וגו'. אתה מסרתי ביד לסטים אחד. מלכות, ללבוש בגדי התלמידים: ויפול ערום. ונפל כרשן, תרגם שלף חרבו עלי עד ששלחתי: (יח) בניות, (תרגום) צבית חולפנא: יונתן; ונפל ערשילאי. ובסם רבי מנחם ששמע מפ' ערבי אחד: (כ) להקת. (תרגום) סיעת: (כד) ויפשוט גם הוא בגדיו. בגדי 'כרשן' כלשון ערבי משוגע:

"בִּידָה אֶפְקִיד רוּחִי"

(תהלים לא, ו)

א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בָּה' יְהוָה חֲסִיתִי אֶל־אֲבוֹשָׁה לְעוֹלָם בְּצַדִּיקְתָּהּ פָּלַטְנִי: ג הִטָּה אֵלַי | אֲזַנְךָ מִהֲרָה הֶעֱלִינִי יְיָהּ לִי | לְצוֹר־מַעוֹז לְבֵית מַצּוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי־סָלַעַי וּמַצּוּדַתִּי אֶתָּה וּלְמַעַן שְׂמֹךְ תִּנְחַנֵּנִי וְתִנְהַלְנִי: ה תּוֹצִיאֲנִי מִרְשֶׁת זֹו טָמְנוּ לִי כִי־אֶתָּה מַעוֹזִי: ו בִּידָה אֶפְקִיד רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֵל אֲמֹתִי: ז שְׁנֵאתִי הַשְׂמֵרִים הַבְּלִי־שׁוֹא וְאֲנִי אֶל־יְהוָה בִּטְחֹתִי: ח אֲגִילָה וְאֶשְׁמַחָה בְּחֶסֶדְךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת־עֲנִי יְדַעַת בְּצָרוֹת נַפְשִׁי: ט וְלֹא הִסְגַּרְתָּנִי בִיד־אוֹיֵב הָעֲמֻדָּה בְּמִרְחָב רָגְלִי: י חֲנִנִי יְהוָה כִּי צָר־לִי עֲשֵׂשָׁה בְכַעַס עֵינִי נַפְשִׁי וּבִטְנִי: יא כִּי כָלוּ בִגְדוֹתַי חֵי וְשִׁנּוֹתַי בְּאֶנְחָה כִּשְׁל בְּעוֹנֵי כַחַי וְעֲצָמֵי עֲשָׂשׁוּ: יב מִכָּל־צָרָרִי הֵייתִי חֶרְפָּה וּלְשֹׁכְנֵי | מֶאֶד וּפְחַד לְמִידַעִי רָאִי בַחוּץ נִדְדוּ מִמֶּנִּי: יג גִּשְׁפַּחְתִּי כְּמַת מִלֵּב הֵייתִי כְּכֹלִי אֲבָד: יד כִּי שָׁמַעְתִּי | דְּבַת רִבִּים מְגוֹר מִסָּבִיב בְּהוֹסֵם יַחַד עָלַי לִקְחַת נַפְשִׁי זָמְמוּ: טו וְאֲנִי | עָלִיךָ בִּטְחֹתִי יְהוָה אֲמַרְתִּי אֱלֹהֵי אֶתָּה:

רש"י

(ג) מצודות. פל"שין בלע"ז: (ד) תנחני. מוגה ראש"מיו בלע"ז (שמות ל"ב) לך נחה את העם וגו': (ו) בידך אפקיד רוחי. קומנ"דריה בלע"ז, אפקיד רוחי תמיד לפי שאתה פדית את רוחי מלמרה: (ז) השומרים הבלי שוא. המלפס לתשועת ע"א: (ח) הסגרתיני. ליבראש"מיווי. ומנחם חזר אותו לשון סגירה וכן כל לשון סגר: (י) עששה. כהתה לשון עששית שאדם נותן זכוכית לנגד עיניו לראות לעבר הזכוכית דבר, אין אותה מראה כרורה: (יא) ועצמי עששו. לשון רקב כאלו אכלם עש:

(יב) מכל צורדי. מאת כל לוררי, הייתי חרפה לגדוק; ולשבני. אני חרפה מאלד ופחד למיודעי. אמישקטי"ש"ק. מתפחדים על קורוטי: (יג) בבלי אובר. ההולך לאבד כל לשון אבירה אין הלשון נופל על בעל אבירה לומר הוא אבד אותה אלא האבירה אובדת ממנו כד"ל אשר תאבד ממנו (דברים כ. ז') האובדת לא בקשתם (ויחזקאל ל"ד: (יד) דבת רבים. עלת רבים, דבת לשון דובב שפתי ישנים שיר ז') וכן כל דבה שבמקרא פרלר"ץ בלע"ז: מגור מסביב. שמיראלין ומפחדין אותי: בהוסדם. בהתיעצם: זממו. לשון מחשבה:

טו בידך עתתי הצילני מיד-אויבי ומרדפי: יי האירה פניך על-עבדך הושיעני בחסדך: יי יהוה אל-אבושה כי קראתיך יבשו רשעים ידמו לשאול: יי תאלמנה שפתי שקר הדברות על-צדיק עתק בגאווה ובזו: יי מה רב-טובך אשר-צפנת ליראיך פעלת לחסים כך לגד בני אדם: יי תסתירים | בסתר פניך מרכסי איש תצפנם בספה מריב לשונות: יי ברוך יהוה כי הפליא חסדו לי בעיר מצור: יי ואני | אמרתי בחפזי נגרוזתי מנגד עיניך אכן שמעת קול תחנוני בשועי אליך: יי אהבו את-יהוה כל-חסידיך אמונים נצר יהוה ומשלם על-יתר עשה גאווה: יי חזקו ויאמץ לבבכם כל-המחילים ליהוה:

רש"י

(טו) בידך עתותי. עתים העוזרים עלי על פך הס ובגרותיך: (יח) אל אבושה וגו'. אחרי שקראתיך אין נאה שאבוש: ידמו לשאול. ישתקו ויאלמו למות: (יט) הדברות על צדיק עתק. שאומרות לשאול עלי דוד מבקש רעתך: עתק. סרה דבר שאינו כמו ויעתק משם (בראשית י"ז). ודוגש פתר אותו לשון דבר גדול וקשה כמו עתקו וגם גברו חיל (איוב כ"א). הון עתק (משלי ח). ולמכסה עתק (ישעיה כ"ג) (ס"א): (ב) מה רב טובך. ידעתי לעולם הבא יש שכר טוב ליראיך ומכל מקום בעולם הזה שהרשעים מקיפים אותם אני מתפלל עליהם שתסתירם בסתר פניך: (בא) מרובבי איש. מחבורי רשעים המתקשרים יחד להרע להם: (בב) בעיר מצור. כשאלה, כשאלה שאלו עלי נסגר לזא בעיר

"אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש"

(איוב יב, ח)

א ויען איוב ויאמר: ב אמנם כי אתם-עם ועמכם תמות חכמה: ג גם-לי לבב | פמוכם לא-נפל אנכי מפם ואת-מי-אין כמו-אלה: ד שחוק לרעהו | אהיה קרא לאלוה ויענהו שחוק צדיק תמים: ה לפיד בוז לעשתות שאנן נכון למועדי רגל: ו ישליו אהלים | לשדדים ובטחות למרגיזי אל לאשר הביא אלוה בידו: ז ואולם שאלנא בהמות ותרג ועוף השמים ויגדלך: ח או שייח לארץ ותרג ויספרו לך דגי הים: ט מי לא-ידע בכל-אלה כי יד-יהוה עשתה זאת: י אשר בידו נפש כל-חי ורוח כל-בשר-איש: יי הלא-אזן מלין תבחן ויחך אכל יטעם-לו: יב בישישים חכמה וארך ימים תבונה: יג עמו חכמה וגבורה לו עצה ותבונה: יד הן יהרוס

רש"י

(א) מענה איוב: (ב) תמות חכמה. כשתמותו תמות עמכם כל חכמה כי כל חכמה כסס, אכל: (ג) גם לי לבב במובנם. ואת מי אין כמו אלה, שהקב"ה שלט לעשות ראונו ולהאריך שלות רשעים אינכם אלא כמשחקים ב, ואני הוא (ההוא) שחוק לרעהו: (ד) אהיה קורא. להקב"ה ויענהו מלצר הקנטתכם ומה יענהו לתת לו שחוק ללדיק ותמים שלם: שחוק צדיק תמים. היא הענייה אשר יענהו ידעתי אני כאשר אמרתם, כי: (ה) לפיד בוז. אש

וְלֹא יִבְנֶה יִסְגֵּר עַל־אִישׁ וְלֹא יִפְתָּח: טו הֵן יַעֲצֹר בְּמַיִם וַיִּבְשּׁוּ וַיִּשְׁלַחֵם וַיַּהֲפֹכוּ אֶרֶץ: טז עֲמוּ עֹז וְתוֹשִׁיָה לֹא שִׁגְגַּת וּמִשְׁגָּה: יז מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלֵל וְשׁוֹפֵטִים יְהוּלֵל: יח מוֹסֵר מַלְכִּים פֶּתַח וַיֹּאסֵר אֶזְזוֹר בְּמַתְנֵיהֶם: יט מוֹלִיךְ כְּהֲנָנִים שׁוֹלֵל וְאַתָּנִים יִסְלֵף: כ מִסִּיר שֹׁפֵה לְנֶאֱמָנִים וְטַעַם זָקָנִים יִקָּח: כא שׁוֹפֵף בּוֹז עַל־נְדִיבִים וּמְזִיחַ אֲפִיקִים רָפָה: כב מְגִלָּה עֲמֻקּוֹת מְנִיחָה וַיֵּצֵא לְאֹזֶר צִלְמוֹת: כג מִשְׁגִּיא לְגוֹזִים וַיֵּאבְדֵם שֵׁטַח לְגוֹזִים וַיִּנָּחֵם: כד מִסִּיר לֵב רֹאשִׁי עִם־הָאָרֶץ וַיִּתְּעֵם בְּתֵהוּ לֹא־דָרְךְ: כה יִמְשְׁשׁוּ־חֶשֶׁךְ וְלֹא־אֹזֶר וַיִּתְּעֵם כְּשֶׁכּוֹר:

רש"י

חבמה וגו'. לדעת כי עמו חכמה וגו': (טו) וישלחם ויהפכו ארץ. בשליחותו כאשר עשה לדור אנוש שהניף שלשון של עולם: (טז) לו שוגג. האדם השוגג: ומשנה. שטן המשנה: (יז) שולל. שם דבר הוא שטות, מוליכס בשטות כשהוא רוצה לערצב ולכלע חכמתם כמו וסר מרע משתולל וישעיה נט) אשתוללו אבירי לב (תהלים עו) ותי"ו אשר במשתולל ואשתוללו כן דרך לשון עברית בחיבה שסודה ש"ן או סמ"ך והוא בא לדבר בלשון נעשה ונפעל או מתפעל נותן תי"ו אחר אות ראשונה של יסוד כמו וישתכחו בעיר (קהלת ח) וישתמר חוקות עמרי (מכה ו) משתולל בעמי (שמות ט) ויסתכל החגב (קהלת יב): יהולל. ישועה לשון הוללות וסכלות: (יח) מוסר מולבים פתח. להסיר מוסר סבלם מעל אחרים ומעבירם ממלוכה: ויאסור אזור במתניהם. בתחילתם כשהוא חפץ בהם חוגר חלליהם ומזרזם כח למלוכה: (יט) בהגנים. שרים כמו כהן מדין (שמות ג) כהן און (בראשית מא): (ב) לנאמנים. אף לנאמנים כי פעמים שפתי

ז

"וְהָיָה כְּנֶגֶן הַמִּגְנֹן וְהָיָה עָלָיו יַד ה'"

[ראה לעיל עמ' צב, מלכים ב ג, טו]

"כָּל רוּחוֹ יוֹצִיא בְּסִיל"

(משלי כט, יא)

י בַּפֶּשַׁע אִישׁ רַע מוֹקֵשׁ וְצָדִיק יְרוּן וְשִׁמְחָה: י יֵדַע צָדִיק דִּין דְּלִים רָשָׁע לֹא־יִבִּין דָּעַת: ח אֲנָשִׁי לְצוֹן יִפְיחוּ קִרְיָה וְחֻכְמַיִם יִשְׁיִיבוּ אָף: ט אִישׁ־חָכֶם גִּשְׁפָּט אֶת־אִישׁ אוֹיֵל וְרָגַז וְשָׂחַק וְאֵין נָחַת: י אֲנָשִׁי דְּמַיִם יִשְׁנְאוּ־תָם

רש"י

(ח) בפשע איש רע. יבא מוקש: וצדיק. שלא הלך בדרכיו ירון ושמח: (ז) דין דלים. יסורי דלים ומה הם זריכים ונותן להם לב: (ח) יפיוחו. יליצו כלהבת אש הגפוח ברוח: (ט) איש חכם נשפט. מתוכח עם האויל: ואין נחת. בין מראה לו פנים זעופי' בין שמראהו פנים שוחקי' אין נחת לא בזה ולא בזה אינו מולא קורת

וַיִּשְׁרִים יִבְקָשׁוּ נַפְשׁוֹ: יֵאָדָּם כָּל־רוּחוֹ יוֹצֵא כָסִיל וְחָכָם בְּאַחֲזֹר יִשְׁבַּחְנָה:

רש"י

אשר יבקש את נפשו יבקש את נפשו מי שיגמול לו חסד יגמול לו כל רוחו כל החכם וישפילנו במענה לשונו ודומה לו משבח שאלו הפותרים מודים לו: (יא) באחור ישבחנה. כשיוצא הכסיל ימים (תהלים סה) בשוא גליו אתה תשבחם (שם פט):

"תצא רוחו ישוב לאדמתו"

(תהלים קמו, ד)

א הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה: ב אֶהְלִלָה יְהוָה בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לְאֱלֹהֵי בְעוֹדִי: ג אֶל־תִּבְטְחוּ בַּנְּדִיבִים בְּכֹן־אָדָם | שְׁאִין לוֹ תִשְׁוֶעָה: ד תִּצָּא רֹחוֹ יָשׁוּב לְאֲדָמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אֲבָדוֹ עֲשִׂתְנָתִיו: ה אֲשֶׁרִי שְׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׁבְרוֹ עַל־יְהוָה אֱלֹהָיו: ו עֲשֵׂה | שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם הַשֹּׁמֵר אֲמַת לְעוֹלָם: ז עֲשֵׂה מִשְׁפָּט | לְעֹשׂוֹקִים נָתַן לֶחֶם לָרַעֲבִים יְהוָה מְתִיר אֲסוּרִים: ח יְהוָה | פָּקַח עֵינָיו וַיִּבְרָךְ זָקֵן כְּפוֹפִים יְהוָה אֲהַב צְדִיקִים: ט יְהוָה | שָׁמַר אֶת־גְּרָמֵי יָתוֹם וְאֶלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדָרַךְ רַשָּׁעִים יַעֲזֹב: י יִמְלֹךְ יְהוָה | לְעוֹלָם אֱלֹהֵינוּ צִיּוֹן לְדָר וָדָר הַלְלוּיָהּ:

רש"י

(א) בי טוב זמרה. כי טוב לומר לו: (ב) לחמה. מאכלה: לבני עורב. פירשו רבותינו שהיא אכזרי על בניו והקב"ה מרחם עליהם ומזמין להם יושין מתוך וואתם ונכנסין לתוך פיהם: (ו) לא בגבורת הכוס יחפין. הקב"ה: לא בשוקי האיש ירצה. ולא בקלות מרוגת שוקי האיש ירעה: (יד) חלב חטים. טוב חטים שמנים: (טז) כפור.

"מי עלה שמים וירד... מי הקים כל אפסי ארץ"

(משלי ל, ד)

ד מִי עָלָה־שָׁמַיִם | וַיֵּרֶד מִי אֶסְפִּי־רוּחַ | בְּחַפְזוֹ מִי צָרַר־מַיִם | בְּשִׁמְלָה מִי הָקִים כָּל־אֶפְסֵי־אָרֶץ מִה־שָּׁמַיִם וּמִה־שָּׁמַיִם בָּנוּ כִּי תִדַּע:

רש"י

(ד) מי עלה שמים. כמשה: מי אסף רוח. פיה הכנסן: מי צרר מים. קפאו תהומות (שמות טו) נלכו כמו נד (שם) בתפלתו של משה: מי הקים. את המשכן שבהקמתו נחבסו כל אפסי ארץ:

"שפכי במים לבד"

(איכה ב, יט)

«אִיכָה יָעִיב בָּאָפוֹ | אֲדֹנִי אֶת־בֶּת־צִיּוֹן הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמָלִים אֶרֶץ תַּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־זָכַר הַדֶּם־רַגְלָיו בְּיוֹם אָפוֹ:
בַּלֵּעַ אֲדֹנִי וְלֹא חָמַל אֶת כָּל־נַאֲוֹת יַעֲקֹב הָרֹס בַּעֲבָרְתּוֹ מִבְּצָרֵי בֶת־יְהוּדָה הִגִּיעַ לָאָרֶץ חָלָל מִמְלָכָה וְשָׂרִיָּה:
גָּדַע בַּחֲרִי־אָף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל הִשְׁיב אַחֲזֹר יָמִינוּ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּבְעֶר בַּיַּעֲקֹב כָּאֵשׁ לְהִבָּה אֲכָלָה סְבִיבִי: ד דָּרוֹךְ
קִשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב נָצַב יָמִינוּ כְּצֹר וַיִּהְיֶה כָּל מַחֲמַד־עֵינַי בְּאַהֲלִי בֶת־צִיּוֹן שִׁפְךָ כָּאֵשׁ חֲמָתוֹ: ה הִלֵּה אֲדֹנִי | כְּאוֹיֵב
בָּלַע יִשְׂרָאֵל בָּלַע כָּל־אַרְמוֹנֵיָהּ שַׁחַת מִבְּצָרָיו וַיִּרֶב בִּבֶּת־יְהוּדָה תַּאֲנִיָּה וְאֲנִיָּה: ו וַיַּחֲמֹס כַּגֹּן שָׂפוֹ שַׁחַת
מוֹעֲדוֹ שִׁכַּח יְהוָה | בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וּשְׁבֶת וַיִּנָּאֶץ בַּזַּעֲם־אָפּוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן: ז זָנַח אֲדֹנִי | מִזִּבְחוֹ נָאֵר מִקִּדְשׁוֹ הִסְגִּיר
בְּיַד־אוֹיֵב חוֹמַת אַרְמוֹנֵיָהּ קוֹל נִתְּנוּ בִּבֵּית־יְהוָה בְּיוֹם מוֹעֵד: ח חִשַּׁב יְהוָה | לְהַשְׁחִית חוֹמַת בֶּת־צִיּוֹן נָטָה
קוֹ לֹא־הִשְׁיב יָדוֹ מִבָּלַע וַיִּאֲבֹל־חֵל וְחוֹמָה יִחָדוּ אֲמָלָלוּ: ט טִבְעוּ בָּאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אֲבַד וּשְׁבַר בְּרִיחֶיהָ מִלִּפְנֵי
וְשָׂרִיָּה בְּגוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם־נְבִיאֶיהָ לֹא־מָצְאוּ חֲזוֹן מִיְּהוָה: י יֵשְׁבוּ לָאָרֶץ יְדֹמוּ זָקְנֵי בֶת־צִיּוֹן הֵעֲלֹ עֶפְרָאֵל־
רֹאשִׁים חָגְרוּ שָׁקִים הוֹרִידוּ לָאָרֶץ רֹאשׁוֹן בְּתוֹלֵת יְרוּשָׁלַם: יא כָּלוּ בַדְּמָעוֹת עֵינַי חֲמַרְמְרוּ מַעֵי נִשְׁפָּךְ לָאָרֶץ

רש"י

עקבי: בגן. כמו שגוזזין ירקות הגנה: שבו. מעונותו שבו כתיב: שטיק חמתו על כניו בחורבן ביתו נדרש במדרש קינות: שחת מועדו. בית קדשי הקדשים ששם היה נועד לכזיו שנאמר (שמות כה) ונועדתי לך שם: מלך ובהן. לדקיהו המלך ושריהו כהן גדול: (ז) נאר. ביטל וכן (תהלים פט) גלרת ברית ענדך: ביום מועד. שהיו שמחים ומשוררים בתוכו בקול רם כן נתנו האויבים בחרבנו קול שמחה: (ח) חשב ה' להשחית. זה ימים רבים שעלתה על דעתו כך שנאמר (ירמיה כז) כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת להסירה מעל פני: נטח קו. של משפט ליפרע על עוניו: מבלע. מהשחית: חיל וחיומה. שורא ובר שורא חומה נמוכה שכנגד חומה גבוהה: (ט) טבעו בארץ שעריה. מדרש אגדה לפי שחלקו כבוד לארון שנאמר (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם לפיכך לא שלטה בהם ברירה וטבעו בארץ ורבותיו אמרו מעשי ידי דוד היו לפיכך לא שלטו בהם אויבים: אין תורה. אין בהם מורה הוראה: (י) ישבו לארץ וגו'. כמשמעו ומדרש אגדה נבוכדנצר הושיבם לארץ כשמרד בו לדקיהו ועבר על שבועתו בא וישב לו בדפנה של אנטוכיא ושלח בשביל סנהדרין וצאו לקראתו וראה אותם אנשים של זורה והשיב אותם בכתדראות של זהב ואמר להם סדרו לי תורתכם פרשה ופרשה ותרגמוה לי כיון שהגיעו לפרשת גדרים אמר להם אם הוא רוצה לחזור יכול הוא לחזור אמרו לו יך אלל חכם ויתיר לו אמר להם אם כן אתם התרתם לדקיהו את שבועתו וזה ושמעו והושיבם לארץ וקשרו שערות ראשם בזנבות הסוסים וגדרו: (יא) חמרמרו. רגרו "לירט בלעזו דרך בני מעים כשמסליכם אדם לאור הם כוונים ומתחמרמרים:

(א) איכה יעבי. יאפיל כד"א (מלכים א יח) והשמים התקדרו בעבים: משמים ארץ. לאחר שהגביהם עד לשמים השליכם לארץ בבת אחת ולא מעט מעט מאגרא רמא לזירא עמיקתא: הרום רגליו. שרפרק מרגלותיו זה בית המקדש: (ב) נאות יעקב. בתי יעקב לשון נוח: הגיע לארץ. השפילם לארץ: חלל במלכה ושריה. אלו ישראל שהיו קרויים (שמות יט) ממלכת כהנים: ושריה. מדרש אגדה יש אלו שרים של מעלה שהחליפם הממונה על האור מינה על המים והחלק כל הממונים לפי שהיו ברשעי ישראל בעלי שם המפורש ובטוחים הם ששביעו את שרי מעלה להגילם מאש וממים ומחרב ועכשו כשהיו משביע את שר האש בשמו והוא משיב אין ממשהל זו בידי וכן כולם: (ג) השיב אחור ימינו. השיב עצמו כמשיב אחור ימינו מלהלחם בעד בניו: (ד) דרך קשתו. לפי שכן דרך קשת שהם חזקים לשון רגלו עליהם כשהוא תופס לכך נכתב בלשון דריכה: שפך באש חמתו. כך חבור המלה שפך חמתו שהיא כאש כי לא מנינו שפיכה של אש אלא חמה כדכתיב (תהלים עט) שפוך חמתך על הגוים: (ה) וירב בבת יהודה. הרבה בכנסת יהודה: תאניה ואניה. לער ויללה: וירב. נקוד וי"ד קמץ קטן שהוא לשון הרבה את אחרים וירב העם ויעצמו מאד נקוד חירק שהוא לשון רבה הוא את עצמו וכן כל חיצ' שפעל שלה בה"א כגון פנה וזה בכה כן דרכה לשמש כשהוא מחסר ממנה ה"א כשהוא מדבר על עצמו נקוד חירק כגון (שמות ז) ויפן פרעה וכשהוא מדבר על אחרים נקוד קמץ כגון (סופטים טו) ויפן זכב אל זכב (מלכים ז כה) ויגל יהודה מעל אדמתו (שם יח) ויגל מלך בבל את ישראל אשורה: (ז) ויהבום. לשון כריתה וכן (איוב טו) יחמוס כגפן (ירמיה יג) נחמוס:

כְּבִדִי עַל־שֹׁכֵר בַּת־עַמִּי בַּעֲטָף עוֹלָל וְיוֹנֵק בְּרַחֲבוֹת קְרִיָּה: י' לְאַמְתָּם יֹאמְרוּ אֵיךְ דָּגוּ וַיֵּין בְּהַתְעַטְפָּם כַּחֲלֹל בְּרַחֲבוֹת עִיר בְּהַשְׁתַּפֵּךְ נַפְשָׁם אֶל־חֵיק אֲמַתָּם: י" מה־אֶעֱיֶדֶךָ מֶה אֲדַמָּה־לָּךְ הַבַּת יְרוּשָׁלַם מֶה אֲשׁוּה־לָּךְ וְאַנְחָמֶךָ בַּת־צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל כָּיָם שִׁבְרֶךָ מִי יִרְפָּא־לָךְ: י" נְבִיאֶיךָ חָזוּ לָךְ שְׂוֹא וְתַפֵּל וְלֹא־גָלוּ עַל־עוֹנֶךָ לְהָשִׁיב שְׁבוּתֶךָ וַיַּחֲזוּ לָךְ מִשְׁאֲוֹת שְׂוֹא וּמַדּוּחִים: טו סָפְקוּ עֲלֶיךָ כְּפִים כֹּל־עֲבָרֵי דָרְךָ שֶׁרָקוּ וַיַּנְעוּ רֵאשִׁים עַל־בַּת יְרוּשָׁלַם הַזֹּאת הָעִיר שִׁיאֲמָרוּ כְּלִילֹת פִּי מִשְׁוֹשׁ לְכָל־הָאָרֶץ: טז פָּצוּ עֲלֶיךָ פִּיהֶם כֹּל־אֲוִיבֶיךָ שֶׁרָקוּ וַיַּחֲרִקוּ־שָׁן אֲמָרוּ בְּלַעְנוּ אֶךְ זֶה הַיּוֹם שֶׁקּוֹיֵנָהוּ מִצָּאֵנוּ רֵאִינוּ: יז עֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר זָמַם בַּעַצ אֲמַרְתּוּ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי־קֶדֶם הָרֶם וְלֹא חָמַל וַיִּשְׁמַח עֲלֶיךָ אוֹיֵב הָרִים קָרוּ צָרֶיךָ: יח צַעַק לָבָם אֶל־אֲדָנִי חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן הוֹרִידִי כְּנָחַל דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תַּתְּנִי פּוֹגַת לָךְ אֶל־תִּתְּנֵם בַּת־עֵינֶךָ: יט קוֹמִי | רִנֵּי בְלִילָה לְרֵאשׁ אֲשִׁמְרוֹת שִׁפְכִי כְּמִים לִבֶּךָ נֹכַח פְּנֵי אֲדָנִי שְׂאִי אֵלָיו כְּפֶיךָ עַל־נֶפֶשׁ עוֹלָלֶיךָ הַעֲטוּפִים בְּרַעַב בְּרֵאשׁ כֹּל־חוֹצוֹת: כ רֵאָה יְהוָה וְהִבִּיטָה לָמִי עוֹלָלָת כָּה אִם־תֵּאכְלֶנָּה נָשִׁים פָּרִים עֲלָלִי טְפָחִים אִם־יִהְיֶה בְּמִקְדָּשׁ אֲדָנִי כְּהֵן וְנָבִיא: כא שִׁכְבוּ לְאַרְץ חוֹצוֹת נָעַר וְזָקֵן בַּתּוֹלְתִי וּבַחוּרִי נִפְלוּ בַּחֲרֵב הָרֹגֶת בְּיוֹם אֶפֶד טְבַחָת לֹא חָמַלְתָּ: כב תִּקְרָא כְּיוֹם מוֹעֵד מְגוּרֵי מִסְכָּב וְלֹא הָיָה בְּיוֹם אֶף־יְהוָה פָּלִיט וְשָׂרִיד אֲשֶׁר־טְפַחְתִּי וְרִבִּיתִי אוֹיְבֵי כָלָם:

רש"י

בעצמך. פש"מ"ר: (יג) מה אעידך ומה אדמה לך. לומר לך מה תתמה על שבך הלא אף לאומה פלוגית אירע כמותך: מה אשוה לך ואנחמך. כשנראה לך על אדם אומר לו אף כפלוגי עלתה כך תנחומי הס' לו: (יד) שוא ותפיל. דברים שאין בהם טעם וכלשון לע"ז אפלטרי"מנט: ולא גלו על עונך. להוכיח דרכך על פניך: להשיב שבוותך. לישר משבותיך לשון שובבה. שובבים (ישעיה נ) וילך שובב: ומדווחים. הדיווח מעלי: (טו) שרקו. גופח כפיו ש"כל"ר כלעז ודרכ אדם לעשות כן הרואה דבר חשוב שחבר וכלה: כלילת יופי. כל היופי היה שלה: (טז) פצו עליך פיהם. מפני מה הקדים פ"ה לעי"ן מפני שהיו אומרים בפהם מה שלא ראו בעיניהם: (יז) בצע אמרתם. כלה גזרתם כמו (איוב ו) יתר ידו ויבלעני: אשר צוה מימי קדם. שכתוב בתורה (ויקרא כו) ויספתי ליסרה אחכס שבע: (יח) פוגת. העברה טריאלמ"נט כמו (בראשית מה) ויפג

לבו: בת עינך. שחור של עין שקורין פרוג"לש: (יט) אשמורות. שתי חלקי הלילה שהלילה נחלקה לשלשה חלקים כמו שאמרו רבותינו במסכת ברכות: העטופים. אשפומ"ן בלע"ז: (כ) עוללי טפוחים. ילדים רכים שעודן גדלים בטפוחי אמותם ורבותינו דרשוהו על דואג בן יוסף שהיתה אמו מודדתו בטפחים בכל יום לתת זהב לבית המקדש לפי מה שהיה גדל ולכסוף חללתו: אם יהרג במקדש אד' בהן ונביא. רוח הקדש משיבתם וכי נאה לכס שהרגתם את זכריה בן יהוידע כמו שכתוב בדברי הימים שהוכיחם כשצאו להשתחוות ליואש ועשאוהו ע"א (ד"ה כ ד) ורוח לבשה את זכריה בן יהוידע והיה כהן ונצח והרגוהו בעזרה: (כב) תקרא ביום מועד. כמו קראת ולשון הוזה הוא: מגורי. שכיני הרעים להאסף עלי להשחית: אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם. הילדים אשר טפחתי וגדלתי אותם בלא האויב וכלה אותם:

"ויעברני מי אפסיים"

(יחזקאל מז, ג)

א וישבני אל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה־מִיָּם יָצְאִים מִתַּחַת מִפְתָּן הַבַּיִת קוֹדֵימָה כִּי־פָנִי הַבַּיִת קִדְּוִים וְהַמִּים יִרְדּוּ מִתַּחַת מִפְתָּן הַבַּיִת הִימָנִית מִנֶּגֶב לְמִזְבֵּחַ: ב וַיֹּצֵאֵנִי דֶרֶךְ־שָׁעַר צְפוֹנָה וַיְסִבְנִי דֶרֶךְ חוּץ אֶל־שָׁעַר הַחוּץ

רש"י

(א) וישבני. לתוך החצר הפנימית: אל פתח הבית. והמים יורדו מיתחת כתף הבית הימנית נובעין מתחת המפתן שהוא באמצע המזרח ומלדדין באלכסון ללד הימין ויוצאים מעזרה בדרום המזרח

דרך הפונה קדים והנהמים מפפים מן הכתף הימנית: ^א בצאת האיש קדים וכן פירו' וימד אלה באמה ויעברני במים מי אפסים: ^ב וימד אלה ויעברני במים ברכים וימד אלה ויעברני מי מתנים: ^ג וימד אלה נחל אשר לא-אוכל לעבר כִּי-גאו המים מי שחו נחל אשר לא-יעבר: ^ד ויאמר אלי הראית בן-אדם ויולכני וישבני שפת הנחל: ^ה בשובני והנה אל-שפת הנחל עץ רב מאד מזה ומזה: ^ו ויאמר אלי המים האלה יוצאים אל-הגליל הקדמונה וירדו על-הערבה ובאו הימה אל-הימה המוצאים ונרפו המים: ^ז והיה כל-נפש חיה | אשר-ישרץ אל כל-אשר יבוא שם נחלים יחיה והיה הדגה רבה מאד כי באו שמה המים האלה וירפאו וחי כל אשר-יבוא שמה הנחל: ^ח והיה עמדו עליו דגים מעין גדי ועד-עין עגלים משטוח לחרמים יהיו למינה תהיה דגתם כדגת הים הגדול רבה מאד: ^ט בצאתיו וגבאי ויאמר רפאו למלח נתנו: ^י ועל-הנחל יעלה על-שפתו מזה | ומזה | כל-עץ-מאכל לא-יבול עלהו ולא-יתם פרוי לחדשיו יבכר כי מימיו מן-המקדש המה יוצאים והיה פרוי למאכל ועלהו לתרופה: ^{יא} כה אמר אדני יהוה גה גבול אשר תתנחלו את-הארץ לשני עשר שבטי ישראל יוסף חבלים: ^{יב} ונחלתם אותה איש כאחיו אשר נשאתי את-ידי לתתה לאבותיכם ונפלה הארץ הזאת לכם בנחלה: ^{יג} וזה גבול הארץ לפאת צפונה מן-הים הגדול

רש"י

הנחל הזה המתחלק לכמה נחלים מתק את המים שמתערב בתוכם ודגתם הנשר' כס חיים ומתוקים: (י) והיה. עמדו עליו דגים וגו'. לחרמים. למכורות: למינה תהיה דגתם. לא מפיק ה"א ופירושו למינים הרבה תה' דגתם למינה לשון רוב מינים כמו (שמות ז) והדג' אשר ביאור (ישעיה נא) כל אנחתה השבתי: (יא) בצאתיו. של ים כמו (איוב ח) היגלה גומא בלא בילה וגו' מרש"ק בלע"ז: וגבאי. כמו (מלכים ג) עשה הנחל הזה גבים גבים. הגבים הם הבעלים שסביבותיו והגבים הם נקעים שהמים נאספים בהם: ולא ירפאו. להפך למתיקה למה כי למלח נתנו: ולא ירפאו. הו"ו' הוא טפילה ויתירה: (יב) לחדשיו יבכר. מדי חדש בחדש יבשל פירותיו: לתרופה. פירשו רבותינו ז"ל להחיר פה אלמים ופה עקרות ומשמעו ל' רפואה כמו (ירמיה י) וירפאו את שבר עמי על נקלה וכן חזרו מנחם: (יג) גה גבול. ת"י דין תחומא כמו זה גבול וכן (לעיל כה) ונתתיך לבג לגוים כמו לבג לגוים ויש עוד לפתור גה לשון גיא: יוסף חבלים. יוסף יכול שני חלקים אחד למנשה ואחד לאפרים: (יד) איש באחיו. לא כהרשאה אש לפי פקודיו אלא עכשיו כל השבטים שוין וכמין שורת הכרם כל חלק וחלק מן הגבול המזרחי עד ים אוקיינוס למערב כמו שמפורש בענין ואין שני שבטים ברצועה אחת: (טו) וזה גבול הארץ. תחומי מזרי ארץ ישראל: לפאת צפונה. רוח לפונית: מן הים הגדול. שהוא גבול למערב: הדרך חתלון. בא לו לצד מזרח אל חתלון ואל נדרה ואל חמת וברותה וסדרים כל העירות הללו במזר לפון. (טז) חצר התיבון. ת"י בריכת ענבאי: אשר אל גבול חורן. גבול דמשק במזרח סמוך למקצוע: (יז) והיה גבול מן הים חצר עינון. והיה גבול רוח לפון מן הים עד חצר עינון: גבול דמשק. שהוא

שהגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע לפתח העזרה נעשה כפי פך קטן: (ב) ויוציאני. מן החצר הפנימית אל החצר החיצול בשער הלפון: ויסיבני. סביב חומת הפנימי בתוך החיצונה: אל שער. החיצונה הפונה קדים: מים מפפים. בויאנו"ט בלע"ז רחבים כרוחב פי הפך כך פירשו רבותינו כדלעיל: (ג) וימד אלה באמה. חוץ לחומה וכל אותן חלק אמות לא גבר הנחל להיות עמוק אלא עד אפסים הם הקרסולים שקורין קבלי"ש בלע"ז: (ד) וימד אלה. אחרות והעמיקו עד ברכים ועוד חלק והעמיקו עד מתנים מכאן וחילך נחל אשר לא יוכל לעבור מכאן שאסור ליכנס במים מן המתנים ולמעלה שלא ישטפוהו המים משבא למי מתנים יאל על שפת הנהר ומדד עוד חלק לפניו נחל אשר לא יעבר ורגליו ביבשה עומדין היינו דכתיב וישבני על שפת הנחל כלומר אלל שפת הנחל ששם היה עומד: (ה) גאו. כמו גדלו: מי שחו. נוזירי"ט בלע"ז מים שרירך לשוט בהן ולא לעבר' ברגל שלא ישטפוהו. שחו שייט כמו (ישעיה כ"ה) כאשר יפרש השוחה לשחות: (ו) הראית בן אדם. כמה מתגבר הנחל הזה: (ז) בשובני והנה אל שפת הנחל וגו'. בתוך שהולכני והשיבני נחמו על שפת הנחל עץ רב מאד מזה ומזה. עץ האזרי"ל בלע"ז: (ח) אל הגלילה. לאמרק"א בלע"ז: הקדמונה. המזרחית שנו רבותינו בתוספתא של סוכה להיכן יולאין לימה של טבריא ולימה של סדום ולים הגדול לרפות את מימיהם המלוחים ולמתקן: וירדו על הערבה. זו ימה של טבריא: ובאו הימה. זו ימה של סדום: אל הימה המוצאים. זו ימה של אוקיינוס שהוא מולא מן הישוב להקיף את העולם: ונרפאו. המים. ממליחתן ומדרש אגדה למה קורא אותם מולאים על שם שני פעמים שילאו: (ט) אל כל אשר יבוא שם נחלים.

הדרך חתלון לבוא צדדה: טו חמת | ברותה סברים אשר בין גבול דמשק ובין גבול חמת חצר התיכון אשר אל גבול חורן: יז והיה גבול מן הים חצר עינו גבול דמשק וצפון | צפונה וגבול חמת ואת פאת צפון: יח ופאת קדים מבין חורן ומבין דמשק ומבין הגלעד ומבין ארץ ישראל הירדן מגבול על הים הקדמוני תמדו ואת פאת קדימה: יט ופאת נגב תימנה מתמר עד מלי מריבות קדש נחלה אל הים הגדול ואת פאת תימנה נגבה: כ ופאת הים הגדול מגבול עד נכח לבוא חמת ואת פאת הים: כא וחלקתם את הארץ הוזה לכם לשבטי ישראל: כב והיה תפלו אותה בנחלה לכם ולהגרים הגרים בתוכם אשר הולדו בנים בתוכם והיו לכם באזרח בבני ישראל אתכם יפלו בנחלה בתוך שבטי ישראל: כג והיה בשבט אשר נגר הגר אתו שם תתנו נחלתו נאם אדני יהוה:

רש"י

בגבול דמשק שחזר עיניו במקצוע לפונת מזרחית כמו שמפורש בגבולין שכתב מרע"ה (במדבר לד') והיו תולדותיו חזר עיניו וגו' והתאווה לם לגבול קדמה מחזר עיניו וגו' גבול דמשק במקצוע לפונת מזרחית אלל חזר עיניו כמו שאמור למעלה. חזר עיניו וגבול דמשק. וגבול חמת במקצוע לפונת מערבית שנאמר (שם) זה יהיה לכם גבול לפון מן הים הגדול תחלו לכם הר ההר מהר ההר תחלו לבא חמת ומשם לדדה: וצפון צפונה וגבול חמת. כלומר כל מלך הלפון המפורש בתורה וגבול חמת שאף היא במלך הלפון כמו שנאמר (שם) וזה יהיה לכם גבול לפון מן הים הגדול תחלו לכם הר ההר מהר ההר תחלו לבוא חמת והיו תולדות הגבול לדדה היא לדדה האמור כאן הדרך חתלון לבוא לדדה: ואת פאת צפון. והרי לך פאת לפון: (יח) ומבין הגלעד ומבין א"י. מלך מזרחי של ארץ כנען ואין עבר הירדן בתוך מלרים הללו כי אם ארץ כנען לבדה וכן בגבולין הממולרים בתורה אין עבר הירדן בתוכם וכן פירוש המקרא הזה ומלך מזרחי לארץ כנען אשר בין חורן ודמשק העומדין לה במקצוע לפונת מזרחית כמו שאמור למעלה בענין ובין הגלעד וארץ ישראל אשר בעבר הירדן מזרחה: הירדן מגבול על הים הקדמוני תמדו. הירדן הוא מלך מזרחי שלה מגבול מקצוע הלפון הוא חזר עיניו המפורש למעלה

"יום לשנה יום לשנה"

(במדבר יד, לד')

א ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: ב וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: ג ולמה יהוה מביא אותנו אל-

רש"י

(א) כל העדה. סנהדריות: (ב) לו מתנו. הלוא ומתנו: (ד) נתנה ראש. כתרנו נמני רישא. נשים עלינו מלך. ורבותינו פרשו לשון

הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנֹפֶל בַּחֶרֶב וְנִשְׁנִי וְנִשְׁנִי וְנִשְׁנִי יִהְיוּ לְכֹז הַלֹּא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרִימָה: ד וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוִיבָה מִצְרִימָה: ה וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהֵל עַדֶּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ו וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וְכָל־בְּרִי־יִפְנָה מִן־הַתָּרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם: ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדֶּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד: ח אִם־חָפֵץ בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֶתָּנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא זִבְתָּ חֶלֶב וְדִבֶּשׁ: ט אַךְ בִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתָּם אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם וַיְהוָה אֶתָּנוּ אֶל־תִּירָאָם: י וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרָגוּם אֶתָּם בְּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאֶהָל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אֲנִי יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד־אֲנִי לֹא־יִנְאַמְנוּ בִּי בְּכָל־הָאֱתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: יב אֲפָנוּ בְּדַבָּר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתָּךְ לְגוֹי־גְדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ: יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הִעֲלִיתָ בְּכַחֲךָ אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: יד וַיֹּאמְרוּ אֶל־יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמָעוּ כִּי־אֲתָה יְהוָה בְּקִרְבָּה הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עָיִן בְּעֵין נִרְאָה | אֲתָה יְהוָה וְעַנְנְךָ עֲמִיד עֲלֵהֶם וּבַעֲמִיד עֲנִן אֲתָה הִלַּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבַעֲמִיד לַיְלָה: טו וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שְׁמָעְךָ לֵאמֹר: טז מִבְּלָתִי יִכְלַת יְהוָה לְהֵבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בְּמִדְבָּר: יז וְעַתָּה יִגְדֹּלֵנָא כַּח אֲדֹנִי כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: יח יְהוָה אֵרֶךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד נִשְׂא עוֹן וּפָשַׁע וְנִקָּה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עוֹן אֲבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רִבְעִים: יט סֶלַח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֶסֶדְךָ וְכִאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: כ וַיֹּאמֶר יְהוָה סֶלַחְתִּי כְּדַבְּרְךָ: כא וְאוֹלָם חִי־אֲנִי וַיִּמְלֹא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ: כב כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרָאִים אֶת־כְּבוֹדִי וְאֶת־אֱתוֹתִי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֹשֶׂר פְּעֻמִּים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: כג אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם וְכָל־מִנְאַצִּי לֹא יִרְאוּהָ: כד וְעַבְדִּי כָל־

רש"י

ועבודה זרה: (ט) אל תמרדו, ושוב ואתם אל תיראו: בי לחמנו
הם, נאכלם כלחם: סר צלם, מנגם וחזקם, כשרים שבהם מחו,
אויב שהיה מגין עליהם, דבר אחר ללו של מקום סר מעליהם:
(י) לרגום אותם, את יושע וכלב: ובבדור ה', העני ירד שם:
(יא) עד אנה, עד היכן: ינאצני, ירגיזוני: בבל האתות, בשביל כל
הנסים שעשיתי להם היה להם להאמין שהיכולת צדי לקים הבטחתי:
(יב) ואורשנו, לשון תרוכין, ואם תאמר מה אעשה לשבועת אבות:
ואעשה אתך לגוי גדול, שאתה מורעם: (יג) ושמעו מצרים,
ושמעו את אשר תהרגם: בי העלית, כי משמש בלשון אשר,
והם ראו אשר העלית בכתך הגדול אותם מקרבם וכשישמעו
שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך, אלא יאמרו שכנגדם יכלת
להלחם אבל כנגד יושבי הארץ לא יכלת להלחם, וזה הוא: (יד)
ויאמרו אל יושב הארץ הזאת, כמו על יושב הארץ הזאת, ומה
יאמרו עליהם, מה שאמור בסוף הענין, מבילתי יכלת ה', בשביל
ששמעו כי אתה ה' שוכן בקרבם, ועין בעין אתה ה' נראה להם,
והכל בדרך חבה, ולא הכירו כך שנתקה מהבטך מהם עד הנה:
(טו) והמתה את העם הזה באיש אחד, פתאום, ומתוך כך
יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך וגו': (טז) מבילתי יכלת וגו',
לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים, ואינו דומה פרעה לשלשים

ואחד מלכים, זאת יאמרו על יושב הארץ הזאת: מבילתי יכלת,
מתוך שלא היה יכלת צידו להביאם שחטם: יכלת, שם דבר הוא:
(יז) יגדל נא בח ה', לעשות דבורך: באשר דברת לאמר, ומהו
הדבור: (יח) ה' ארך אפים, ללדיקים ולרשעים, כשעלה משה
למרום מלאו משה להקדוש ברוך הוא שהיה יושב וכותב ה' ארך
אפים, אמר לו ללדיקים, אמר לו הקדוש ברוך הוא אף לרשעים,
אמר לו רשעים יאכזרו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שתטעך
לדבר, כשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים התפלל משה לפניו בארך
אפים, אמר לו הקב"ה והלא אמרת לי ללדיקים, אמר לו והלא
אמרת לי אף לרשעים: ונקמה, לשבים: לא ינקמה, לשאינם שבים:
(כ) בדברך, בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבילתי יכלת ה':
(כא) ואולם, כמו אבל זאת אעשה להם: חי אני, לשון שבועה,
כשם שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ, כך אקים להם, כי כל
האנשים הרואים וגו' אם יראו את הארץ, הרי זה מקרא מסורס,
חי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל
הארץ, שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לומר מבילתי יכלת ה'
להביאם, שלא אחיהם פתאום כאיש אחד אלא באחור ארבעים
שנה מעט מעט: (כב) וינסו, כשמעו: זה עשר פעמים, שנים
ביום שנים במן ושנים בשלו וכו', כדאיתא במסכת ערכין (טו),

עָקַב הִיטָה רוּחַ אַחֲרָת עִמּוֹ וַיִּמְלֹא אַחֲרֵי וַהֲבִיאתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וּזְרָעוּ יִירְשָׁנָה: כה וַהֲעַמְלָקִי וַהֲכַנְעֲנִי יוֹשֵׁב בְּעַמְקֵי מִדְּבָר פָּנּוּ וּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם־סוּף: כו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: כז עַד־מָתִי לַעֲדָה הָרְעָה הָאֵת אֲשֶׁר הִמָּה מִלִּינִים עָלֶי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מִלִּינִים עָלֶי שְׁמַעְתִּי: כח אָמַר אֱלֹהִים חִי־אֲנִי נָא־יְהוָה אִם־לֹא כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּם בְּאָזְנִי כֵן אֶעֱשֶׂה לָכֶם: כט בַּמִּדְבָּר הָזֶה יִפְּלוּ פְגָרֵיכֶם וְכָל־פְּקָדֵיכֶם לְכָל־מַסְפְּרָכֶם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶּם עָלַי: ל אִם־אַתֶּם תִּבְּאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי אֶת־יְדֵי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן: לא וְטַפְכֶּם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבִי יְהוָה וַהֲבִיאתִי אֹתָם וַיִּדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאִסְתֶּם בָּהּ: לב וּפְגָרֵיכֶם אֹתָם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הָזֶה: לג וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׁאוּ אֶת־זִנוּתֵיכֶם עַד־תָּם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר: לד בְּמַסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּרְתָּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה תִּשְׁאוּ אֶת־עֲוֹנוֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעֶתֶם אֶת־תְּנוּאַתִּי: לה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא | זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־הָעֵדָה הָרְעָה הָאֵת הַנּוֹעֲדִים עָלֶי בַּמִּדְבָּר הָזֶה יִתְּמוּ וְשֵׁם יִמָּתוּ: לו וַהֲאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשׁוּבוּ וַיִּלְּנוּ עָלָיו אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָּבָה עַל־הָאָרֶץ: לו וַיִּמָּתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת־הָאָרֶץ רָעָה בְּמַגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה: לה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן וְכָלֵב בֶּן־יִפְנֶה חִיו מִן־הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֲלָכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ: לו וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּאֲבָלוּ הָעָם מְאֹד: מ וַיִּשְׁכְּמוּ בִּפְקָר וַיַּעֲלוּ אֶל־רָאשֵׁי־הָהָר לֵאמֹר הֲנִנוּ וְעָלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה

רש"י

(א) (בג) אם יראו. לא יראו. לא יראו את הארץ: (בד) רוח אחרת. שתי רוחות אחת צפה ואחת בלב. למרגלים אמר. אני עמכם בענה, ובלבו היה לומר האמת ועל ידי כן היה צו כח להשתיקם, כמו שנאמר (לעיל יג, ט) ויהם כלב, שהיו סבורים שיאמר כמותם, זהו שנאמר בספר (יהושע יד, ז) ואשכח אתו דבר כאשר עש לצי, ולא כאשר עש פי: וימלא אחרי. וימלא את לבו אחרי זה מקרא קצר: אשר בא שמה. תכרון תנתן לו: יורשנה. כתרנומו יתרכינה, וירשו את הענקים ואת העם אשר בה, ואין לתרגמו ירתינה, אלא במקום ירשנה: (בה) והעמלקי וגו'. אם תלכו שם יהרסו אתכם, מאחר שאני עמכם: בחר פנו. לאחוריהם וסעו לכם וגו': (בז) לעדה הרעה וגו'. אלו המרגלים, מכאן לעדה שהיא עשרה: אשר המה מלינים. את ישראל עלי: את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים. המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי: (בח) חי אני. לשון שבועה: אם לא וגו' כן אעשה. כביכול אני חי: כאשר דברתם. שנקשתם ממני או במדבר הזה לו מתנו (פסוק צ: (בט) וכל פקדיכם לבל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר, שאתם נמנין בו, כגון ללכת ולבא ללכת ולתת שקלים, כל המנויים לכל אותן מספרות ימותו, ואלו הן מכן כ' שנה וגו', להוציא שבעו של לוי שאין פקודיהם מכן עשרים: (לב) ופגריכם אתם. כתרנומו לפי שדבר על הבנים להכניסם לארץ ובקש לומר ואתם תמותו, נופל לשון זה כאן לומר אתם: (לג) ארבעים שנה. לא מת אחד מהם פחות מכן ששים, לכך נגזר ארבעים, כדי שיהיו אותם של

בני עשרים מגיעין לכלל ששים. ושנה ראשונה היתה בכלל, ואף על פי שקדמה לשלוח המרגלים, לפי שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם, וזהו שנאמר (שמות לב, לד) וציוס פקדי, במרגלים, ופקדתי עליהם חטאתם, ואף כאן נאמר תשאו את עונותיכם, שתי עונות של עגל ושל תלונה, וחשב להם בזמני חייהם מקלת שנה ככלה, וכשנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים: ונשאו את זנותיכם. כתרנומו ויקבלון ית חוביתון: (לד) את תנואתי. שהניאותם את לבכם מאחרי. תנואה לשון הסרה, כמו (במדבר לו, ז) כי הניא אביה אתה: (לו) וישבו וילינו עליו. וכשצבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהולאת דבה אותם אנשים וימותו. כל הולאת דבה לשון חזק דברים, שמלקחים לשונם לאדם לדבר בו, כמו (שה"ש ז, ז) דובצ שפתי ישנים. ושנה לעובה ושנה לרעה, לכך נאמר כאן מולאי דבת הארץ רעה, שיש דבה שהיא טובה: דבה. פרלדי"ץ בלע"ז [לשון הרע]: (לז) במגפה לפני ה'. באתה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה. הם חטאו בלשון, ונשתרצב לשונם עד עזרם ותולעים יולאים מלגוסם ובאין לתוך עזרם, לכך נאמר במגפה ולא במגפה, וזהו לפי ה', באתה הראויה להם על פי מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא מודד מדה כנגד מדה: (לח) ויהושע ובלב חיו וגו'. מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם, אלא מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים: (מ) אל ראש ההר. והוא הדרך העולה לארץ ישראל: הנונו ועלינו אל המקום.

כִּי חֲטֵאוֹנוּ: מֵאֵל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמַה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תַעֲלֶה: מֵב אֶל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגָּפוּ לִפְנֵי אִיבֵיכֶם: מֵג פִּי הָעַמְּלָלִי וְהַכְּנַעֲנִי שֵׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפִלְתֶּם בַּחֶרֶב כִּי־עַל־כֵּן שִׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־יְהִי יְהוָה עִמָּכֶם: מֵד וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וְאַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה: מֵה וַיֵּרֶד הָעַמְּלָלִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיָּכֹס וַיִּפְתּוּם עַד־הַחֲרָמָה:

רש"י

(ח) עפל בת ליון, (ישעיה לב, יד) עפל וכן, ומדרש תנחומא מפרשו לשון חופל, הלכו חשכים שלא ברשות: (מה) ויבתום, כמו (דברים ט, כח) ולכת אתו עתון, מכה אחר מכה: עד החרמה, שם המקום נקרא על שם המאורע:
(ז) הגה עפלה, אינגר"ש בלע"ז (עוז רוח) לשון עזות, וכן (מכה ד, לארץ ישראל: אשר אמר ה', לתת לנו שם נעלה: כי חטאנו, על אשר חמנו הלל טוב לנו שוב מזרימה: (מא) והוא לא תצלה, זו שאתם עושין לא תלח: (מג) כי על בן שבתם, כלומר כי זאת תבא לכם על אשר שבתם וגו': (מד) ויעפלו, לשון חזק וכן (חזקיהו ב, ד) הגה עפלה, אינגר"ש בלע"ז (עוז רוח) לשון עזות, וכן (מכה ד,

"אִסַּף אֱלֹקִים אֶת חֲרַפְתִּי"

(בראשית ל, כג)

א וַתֵּרָא רָחֵל כִּי לֹא יֵלְדָה לְיַעֲקֹב וַתִּקְנֶה רָחֵל בְּאֶחָתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הִבֵּה־לִּי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנֹכִי: ב וַיַּחֲרֹאֲף יַעֲקֹב בְּרָחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּנּוּ פְּרִי־בֶטֶן: ג וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בְלָהָה בָּא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶד עַל־בְּרָכִי וְאִבְנָה גַם־אֲנֹכִי מִמֶּנָּה: ד וַתִּתֶּן־לוֹ אֶת־בְּלָהָה שְׁפָחָתָה לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב: ה וַתֵּהָר בְּלָהָה וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן: ו וַתֹּאמֶר רָחֵל דְּגַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקִלִּי וַיִּתֶּן־לִּי בֶן עַל־כֵּן קָרָאתִי שְׁמוֹ דָּן: ז וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בְּלָהָה שְׁפָחַת רָחֵל בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: ח וַתֹּאמֶר רָחֵל נִפְתּוּלִי אֱלֹהִים | נִפְתַּלְתִּי עִם־אֶחָתִי גַם־יִכְלַתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי: ט וַתֵּרָא לָאָה כִּי עֲמָדָה מִלֵּדֶת וַתִּקַּח אֶת־זֶלְפָּה שְׁפָחָתָהּ וַתִּתֶּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: י וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שְׁפָחַת לָאָה לְיַעֲקֹב בֶּן: יא וַתֹּאמֶר לָאָה בָּא גֵד וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גָּד: יב וַתֵּלֶד זֶלְפָּה שְׁפָחַת לָאָה בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: יג וַתֹּאמֶר לָאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בָנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲשֶׁר: יד רביעי וַיֵּלֶךְ

רש"י

(א) ותקנה רחל באחותה, קנאה במעשיה הטובים, אמרה אלולי שדקה ממני לא זכתה לבנים: הבה לי, וכי כך עשה אביך לאמר, והלא התפלל עליה: בותה אנכי, מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת: (ב) התחת אלהים אנכי, וכי במקומו אני: אשר מנע ממך, את אמרת שאעשה כאבא, אני אני כאבא, אבא לא היו לו בנים אני כי לי בנים, ממך מנע ולא ממני: (ג) על ברבי, כתרומתו ואכל ארבי: ואבנה גם אנכי, מהו גם, אמרה לו זקנך אברהם היו לו בנים מהגר, וחר מתניו כנגד שרה, אמר לה זקנתי הכניסה לרתי לביתה, אמרה לו אם הדבר הזה מעכב, הגה אחתי בלהה, ואבנה גם אני ממנה כשרה: (ד) דגני אלהים, דגני וחיבני וזכני: (ה) נפתולי אלהים, מנחם בן סרוק פרשו במחברת (במדבר י"ט טו) למיד פתיל, חבורים, מלת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים, ואני מפרשו לשון (דברים לב ה) עקש ופתלתול,

נתעקשתי והפזרתי פזירות ונפתולים הרבה למקום להיות שזה לאחותי: גם יבלתי, הסכים על ידי, ואונקלוס תרגם לשון תפלה, כמו נפתולי אלהים, נתפלתני בקשות החיציות לפניו, נתקבלתי ונעתרתי כאחותי: נפתלתי, נתקבלה תפילתי, ומדרש אגדה יש רבים בלשון נטריקון: (ו) ותלד זלפה, בכלל נאמר הריון חוץ מזלפה לפי שהיתה בחורה מכול ויתוקת בשנים ואין הריון נכר בה, וכדי לרמות ליעקב נתנה לבן ללאה שלא יבין שמכניסין לו את לאה, שכך מנהג לזון שפחה גדולה לגדולה וקטנה לקטנה: (זא) בא גר, בא מזל טוב, כמו (שבת סו ב) גר גדי וסנוק לא, ודומה לו (ישעיה סה יא) העורכים לגד שלחן, ומדרש אגדה שגלד מהול, כמו (דניאל ד ט) גדו אילנא, ולא ידעתי על מה נכתבה תבה אחת, דבר אחר למה נקראת תיבה אחת בגד, כמו בגדת כי כשצאת אל שפחתי, כאש שבגד באשת נעורים: (יד) בימי קציר חטים, להגיד

ראובן בימי קציר-חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל-לאה אמו ותאמר רחל אל-לאה תנינא לי מדודאי בנך: ^{טו} ותאמר לה המעט קחתך את-איש ולקחת גם את-דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך: ^{טז} ויבא יעקב מן-השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא בי שכר שכרתיך בדודאי בנך: ^{יז} וישכב עמה בלילה הוא: ^{יח} וישמע אלהים אל-לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי: ^{יט} ותאמר לאה נתן אלהים שכרי אשר-נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר: ^כ ותהר עוד לאה ותלד בן-ששי ליעקב: ^{כא} ותאמר לאה זבדני אלהים | אתי זבד טוב הפעם ויבליני אישי כי-ילדתי לו ששה בנים ותקרא את-שמו ובלון: ^{כב} ואחר ילדה בת ותקרא את-שמה דינה: ^{כג} ויזכר אלהים את-רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את-רחמה: ^{כד} ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את-חרפתי: ^{כה} ותקרא את-שמו יוסף לאמר יסף יהוה לי בן אחר: ^{כו} ויהי כאשר ילדה רחל את-יוסף ויאמר יעקב אל-לבו שלחני ואלכך אל-מקומי ולארצי: ^{כז} ותנה את-נשי ואת-ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכך בי אתה ידעת את-עבדתי אשר עבדתיך: ^{כח} ויאמר אליו לכן אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני יהוה בגלגלך:

רש"י

במקום שלא תראה וכן (ישעיה ד ח) אסף חרפתנו. (שמות ט טו) ולא יאסף הביתה. (ויאל ד טו) אספו נגהם. (ישעיה ס כ) וירחך לא יאסף. לא יעמן: חרפתי. שהייתי לחרפה שאני עקרה. והיו אומרים עלי שאלה לחלקו של עשו הרשע. ומדרש אגדה כל זמן שאין לאשה בן אין לה צמי לתלות סרחונה. משיש לה בן תולה בו. מי שבר כל זרע, בן, מי אכל תאנים אלו, בן: (ברד יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה בנבואה שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שבטים, אמרה יהי רצון שאותו שהוא עתיד להעמיד יהא ממני. לך לא נתפללה אלא על בן אחר: (בה) כאשר ילדה רחל את יוסף. משנלד שטנו של עשו. שנאמר (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש. אש בלא להבה אינו שולט למרחוק. משנלד יוסף בטח יעקב בהקדוש ברוך הוא ורזה לשוכ: (בו) תנה את נשי וגו'. איני רוצה ללאת כי אם ברשות: (כו) נחשתי. מנחש היה. נסיתי בנחוש שלי שעל ידך באה לי ברכה. כשבאת לכאן לא היו לי בנים. שנאמר (לעיל כט ו) והנה רחל בתו באה עם הלאן. אפשר יש לו בנים והוא שולח בתו אל הרועים. ועכשיו היו לו בנים שנאמר (להלן לא ח) וישמע את דברי בני לבן:

שבחן של שבטים. שעת הקציר היה ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים אלא דבר ההפך שאין אדם מקפיד בו: דודאים. סוגי. עשב הוא ובלשון ישמעאל יסמ"ן: (טו) ולקחת גם את דודאי בני. בתמיהה. ולעשות עוד זאת לקח גם את דודאי בני ותרגמו ולמס: לבן ישכב עמך הלילה. שלי היתה שכבת לילה זו ואני נותנה לך תחת דודאי בן. ולפי שזולתה במשכב הנדיק לא זכתה להקבר עמו: (טז) שבר שבדתיך. נתתי לרחל שכרה: בלילה הוא. הקדוש ברוך הוא סיע שילא משם יששכר: (יז) וישמע אלהים אל לאה. שהיתה מתאווה ומחזרת להרבות שבטים: (ב) זבד טוב. כתרומה: יובלני. לשון (מלכים א' ח יג) בית זבול הירצירי"א"ה בלע"ז בית מדור. מעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עמי שיש לי בנים כנגד כל נשיו: (כא) דינה. פרשו רבותינו שדנה לאה דין בעלמה אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת השפחות. והתפללה עליו ונהפך לנקבה: (כב) ויזכר אלהים את רחל. זכר לה שמסרה סימניה לאחותה. ושהיתה מורה שלא תעלה בגורלו של עשו שמה יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים. ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים. הוא שיסד הפיט (קרוצות דר"ה שחרית) האדמוני כבט שלא חלה. לבה לקחתה לו ונתנהלה: (כג) אסף. הכניסה

"אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֲרֻפַּת רָעַב בְּגוֹיִם"

(יחזקאל לו, ל)

« וְאַתָּה בֶן-אָדָם הִנֵּבֵא אֶל-הָרִי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ הִרִי יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ דְּבַר-יְהוָה: ^א כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יֵעַן אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הָאֵחַ וּבְמֹת עוֹלָם לְמֹרְשָׁה הִיתָה לָנוּ: ^ג לָכֵן הִנֵּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יֵעַן בְּיָעַן שְׁמוֹת וְשִׂאף אֶתְכֶם מִסְכִּיב לְהִיּוֹתְכֶם מֹרְשָׁה לְשֹׂאֲרֵית הַגּוֹיִם וְתַעֲלוּ עַל-שִׁפְת לִשְׁוֹן וּדְבַת-עַם: ^ד לָכֵן הָרִי יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ דְּבַר-אֲדֹנָי יְהוִה כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאִפְקִיִּים וּלְגִבְעוֹת וּלְחֲרֻבוֹת הַשְּׁמָמוֹת וְלַעֲרִים הַנִּעְזְבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לָבוֹ וּלְלַעַג לְשֹׂאֲרֵית הַגּוֹיִם אֲשֶׁר מִסְכִּיב: ^ה לָכֵן כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם-לֹא בָאֵשׁ קִנֵּאתִי דְּבַרְתִּי עַל-שֹׂאֲרֵית הַגּוֹיִם וְעַל-אֲדָוָם כִּלְאֵי אֲשֶׁר נִתְּנוּ-אֶת-אֶרְצִי | לָהֶם לְמֹרְשָׁה בְּשִׁמְחַת כָּל-לֵבָב בְּשֹׂאֵשׁ נָפֶשׁ לְמַעַן מִגְרָשָׁה לָבוֹ: ^ו לָכֵן הִנֵּבֵא עַל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאִפְקִיִּים וּלְגִבְעוֹת כֹּה-אָמַר | אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי בְּקִנְיָתִי וּבְחֻמְתִּי דְּבַרְתִּי יֵעַן כְּלִמַּת גּוֹיִם וְשִׂאֵתָם: ^ז לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֲנִי נִשְׂאֵתִי אֶת-יָדִי אִם-לֹא הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לָכֶם מִסְכִּיב הֵמָּה כְּלִמַּתָּם יִשְׂאוּ: ^ח וְאַתָּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנִפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא: ^ט כִּי הִנְנִי אֲלֵיכֶם וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְנִעַבְדְּתֶם וְנִזְרַעְתֶּם: ^י וְהַרְבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם כָּל-בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּלָּה וְנִשְׁבּוּ הָעָרִים וְהַחֲרֻבוֹת תִּבְנֶינָה: ^{יא} וְהַרְבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם וּבִהְמָה וּרְבוּ וּפְרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקִדְמוֹתֵיכֶם וְהִטַּבְתִּי מְרֹאשֵׁיתֵיכֶם וְיָדַעְתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה: ^{יב} וְהוֹלַכְתִּי עֲלֵיכֶם אָדָם אֶת-עַמִּי יִשְׂרָאֵל וִירְשׁוּהוּ וְהִיִּיתָ לָהֶם לְנַחֲלָה וְלֹא-תוֹסֵף עוֹד לְשִׁכְלָם: ^{יג} כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יֵעַן אֲמַרְיִם לָכֶם אֲכַלְתָּ אָדָם אֶת וּמִשְׁכַּלְתָּ גּוֹיִיךָ הִיִּיתָ: ^{יד} לָכֵן אָדָם לֹא-תֹאכְלִי עוֹד וְגּוֹיִיךָ לֹא תִשְׁכַּלִּי-עוֹד נָא אֲדֹנָי יְהוָה: ^{טו} וְלֹא-אֲשַׁמִּיעַ אֲלֵיךָ עוֹד כְּלִמַּת הַגּוֹיִם וְחֲרֻפַּת עַמִּים לֹא תִשְׂאִי-עוֹד וְגּוֹיִיךָ לֹא-תִכְשַׁלִּי עוֹד נָא אֲדֹנָי יְהוָה: ^{טז} וְהִי דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^{יז} בֶּן-אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל-אֲדָמַתָּם וְיִטְמְאוּ אוֹתָהּ בְּדֶרֶכָם וּבְעֵלְיֻלוֹתָם כְּטִמְאַת הַנֶּדֶה הִיתָה דְּרֶכָם לִפְנֵי: ^{יח} וְאֶשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל-הַדָּם אֲשֶׁר-שָׁפְכוּ עַל-הָאָרֶץ וּבְגִלּוּלֵיהֶם טִמְאוּהָ: ^{יט} וְאֶפְיץ אֹתָם בְּגוֹיִם וְיָאֲרוּ בְּאַרְצוֹת כְּדֶרֶכָם וְכַעֲלִילוֹתָם שִׁפְטֻתֵם: ^כ וַיְבֹא אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת-שֵׁם קְדֹשִׁי בְּאָמַר לָהֶם עִם-יְהוָה אֱלֹהֵ וּמֵאֲרָצוֹ יֵצְאוּ: ^{כא} וְאֶחָמֵל עַל-שֵׁם קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁמָּה: ^{כב} לָכֵן אָמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם-לְשֵׁם-קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאתֶם שָׁם: ^{כג} וְקִדַּשְׁתִּי אֶת-שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלֵּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי-אֲנִי יְהוָה נָא אֲדֹנָי יְהוָה בְּהַקְדֵּשִׁי בְּכֶם לְעֵינֵיהֶם: ^{כד} וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן-הַגּוֹיִם וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל-הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדָמַתְכֶם:

רש"י

(א) האח. שמחה: ובמות עולם. ארץ ישראל שהוא גובהו ומיו של
עולם: (ג) שמות ושואף אתכם מסביב. שכינים היו משתוממים
ותומהין לשחוק ולראות בסוף חורבנם ושואף' ותאבים ומצפים
להיותכם מורשה לשארית הגוים: ותעלו על שפת לשון. ועכשיו
בחורבנם הכל מדברים ומדוצצים בכם לאמר האח הרי שממו:
ודבת עם. פארלמנט' בלעז: (ה) למען מגרשה לבו. לפי שראו
גירוסה לבו שהוטלה לבזה: (יב) לשכלם. לגרש' וישיב' מקרבך
הוא קרוי שכול: (יג) אוכלת אדם את. למודה היא הארץ הזאת
להשחית את יושביה האמוריים כלו זה והיהודים כלו זה: (כו)

ויחי. דבר ה' אלי לאמר: (יז) בן אדם בית ישראל יושבים על
אדמתם וגו'. כטומאת הנדה. המשילה הכתוב לנדה שבעלה
מלכה מתי תטהר ותאכל לשון אליה: (כ) ויבוא. לפי שאמר בית
ישראל בראש הפרשה קרא כל הפרשה כלשון יחיד ומדרש אגדה
הקצ"ה בל עממה בגולה והטהר חזון מה היו אומרים השבחו הרי
אלו עם ה' ולא היה לו יכולת להציל במדרש איכה רבתי: ויחללו
את שם קדשי. השפילו את כבודו ומהו החילול במזמור איוביהם
עליהם עם ה' אלה ומאזרו ילאו ולא היה יכולת צידו להציל את עמו
ואת ארצו: (כב) לא למענכם אני עושה. התשובה שאשעיכם:

כה וְזָרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל-גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: כו וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת-לֵב הָאֵבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר: כז וְאֶת-רוּחִי אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְעִשִּׂיתִי אֵת אֲשֶׁר-בָּחָקִי תֵּלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם: כח וַיִּשְׁבַּתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְתֵּיכֶם וְהִיִּיתֶם לִי לְעָם וְאֶנְלִי אֹהֶיָה לָכֶם לֵאלֹהִים: כט וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּקְרָאתִי אֶל-הַדָּגָן וְהָרִבִּיתִי אֹתוֹ וְלֹא-אֶתֶּן עֲלֵיכֶם רָעַב: ׀ וְהָרִבִּיתִי אֶת-פְּרִי הָעֵץ וְתִנּוּבַת הַשָּׂדֶה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרֶפֶת רָעַב בְּגוֹיִם: לא וּזְכַרְתֶּם אֶת-דַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-טוֹבִים וּנְקֻטַּתְכֶם בְּפִנְיֶכֶם עַל עוֹנֵיכֶם וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: לב לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי-עֹשֶׂה נָאֻם אֲדֹנָי יְהוִה יוֹדֵעַ לָכֶם בּוֹשׁוּ וְהַפְּלֵמוּ מִדַּרְכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: לג כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם טָהָרִי אֶתְכֶם מִכָּל עוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת-הָעָרִים וְנִבְנוּ הַחֲרֻבוֹת: לד וְהָאָרֶץ הַנִּשְׁמָה תַעֲבֹד אֲשֶׁר הִיְתָה שְׂמֵמָה לַעֲיִנִי כָל-עוֹבְרָ: לה וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הַלְלוּ הַנִּשְׁמָה הִיְתָה כְּגֹר־עֵדֶן וְהָעָרִים הַחֲרֻבוֹת וְהַנִּשְׁמָמוֹת וְהַנִּהְרָסוֹת בְּצוּרוֹת יִשָּׁבוּ: לו וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי | אֲנִי יְהוִה בְּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעָתִי הַנִּשְׁמָה אֲנִי יְהוִה דִּבַּרְתִּי וְעִשִּׂיתִי: לז כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עוֹד זֹאת אֲדַרְשׁ לְבֵית-יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲרֻבָּה אֲתֶם כְּצֹאן אָדָם: לח כְּצֹאן קִדְּשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם בְּמוֹעֲדֶיהָ כֵּן תִּהְיֶינָה הָעָרִים הַחֲרֻבוֹת מְלֹאוֹת צֹאן אָדָם וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוִה:

רש"י

(בג) וקדשתי את שמי. ומה הוא הקידוש ולקחתי אתכם מן הגוים: (כה) מים טהורים. אכפר עליכם ואעביר טומאותיכם בזכות מי חטאת המעבירין טומאת המת: (כו) לב חדש. ילך שנתחדש לטובה: (לא) ונקומותם בפניכם. דמוני"ר בלע"ז תמקו בעלמכם שבחסכם על הגמול הרע אשר גמלתם לפני ואני גומל לכם טובה: (לד) והארץ הנשמה תעבד. הארץ אשר היתה שממה עד הנה תהיה נעבדת ומורעת: (לה) היתה כן

עדן. עכשיו נהפכה להיות כגן עדן: והערים החרבות. זה ימים רבים עכשיו בלורות ישובו: (לו) אדרש לבית ישראל. אתפתה להם בתפלתם בדורשם אותי על זאת: ארבה אותם. אדם כלאן לרוב: (לז) כצאן קדשים. שהיא צאה לירושלים במועדי פסחים לשון אחר כתרומתו חסנינו באישא ואכלחינו בצעירא כלומר שלא יהיו עונותיהם נזכרים עליהם:

"אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים בּוֹ"

[ראה לעיל עמ' טו, בראשית מא, לח]

"וַיֹּסֶף יִשְׂרָאֵל יָדוֹ עַל עֵינָיו"

(בראשית מו, ד)

א וַיֹּסֶעַ יִשְׂרָאֵל וְכָל-אֲשֶׁר-לֹו וַיָּבֵא בָאָרֶה שֶׁבַע וַיִּזְבַּח וַיִּזְבַּח לֵאלֹהֵי אָבִיו יַעֲקֹב: ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב | יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנְנִי: ג וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֶל-תִּירָא מִרְדָּה מִצְרִימָה

רש"י

(א) בארה שבע. כמו לבאר שבע. ה"א בסוף חיבה במקום למ"ד בתחילתה: לאלוהי אביו יצחק. חייב אדם כבוד לבניו יותר מלזכור זקנו לפיכך תלה ב'יחזק' ולא ב'אברהם': (ב) יעקב יעקב. לשון חיבה: (ג) אל תירא מרדה מצרימה. לפי שהיה מילר על

כִּי־לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁימֶךָ שָׁם: ד' אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עֲלֶה וְיוֹסֶף יִשְׁתַּי יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ:
 ה' וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בַּעֲגֻלֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח
 פְּרָעָה לְשָׂאת אֹתוֹ: וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רִכּוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל־
 זָרְעוֹ אִתּוֹ: וּבָנָיו וּבְנֵי בָנָיו אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבָנוֹת בָּנָיו וְכָל־זָרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה:

רש"י

שמוקק ללאת לחוזה לארץ: (ד) ואנבי מעלך. הבטיחו להיות נקבר
 בארץ: (ו) אשר רבשו בארץ כנען. חבל מה שרכש בפרדן ארס
 לארץ חין כדאי לי וזהו אשר כריתי לי, העמיד לו זכרון של זהב
 וכסף כמין כרי ואמר לו טול את אלו: (ז) ובנות בניו. סרח בת
 אשר, ויוכד בת לוי: נתן הכל לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה, אמר נכסי חוזה

(ח)

"אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלֵּילָה עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה וַיַּחֲפֹשׂ רוּחִי"

(תהלים עז, ז)

א למנצח על ידותון לאספ מזמור: ב קולי אל־אלהים ואצעקה קולי אל־אלהים והאזין אלי: ג ביום צרתי
 אדני דרשתי ידי | לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם נפשי: ד אזכרה אלהים ואשיחא | ותתעטף
 רוחי סלה: ה אחזת שמרות עיני נפעמתי ולא אדבר: ו חשבתי ימים מקדם שנות עולמים: ז אזכרה נגינתי
 בלילה עם לבבי אשיחא ויחפוש רוחי: ח הלעולמים יזנח | אדני ולא יסיף לרצות עוד: ט האפס לנצח חסדו
 גמר אמר לדר ודר: י השכח חנות אל אם־קפץ באף רחמיו סלה: יא ואמר חלותי היא שנות ימיו עליון:
 יב אזכור מעלליה כי־אזכרה מקדם פלאה: יג והגיתי בכל־פעלך ובעלילותיך אשיחא: יד אלהים בקדש
 דרכך מי־אל גדול באלהים: טו אתה האל עשה פלא הודעת בעמים ענה: טז גאלת בזרוע עמך בני־יעקב
 ויוסף סלה: יז ראוך מים | אלהים ראוך מים יחילו אף ירגזו תהמות: יח זרמו מים | עבות קול נתנו שחקים
 אף־חצצריך יתהלכו: יט קול רעמך | בגלגל האירו ברקים תבל רגזה ותרעש הארץ: כ בים דרכך ושבי־לך
 במים רבים ועקבותיך לא נדעו: כא נחית כצאן עמך ביד־משגה ואהרן:

רש"י

(א) על ידותון. על הדתות ועל הדינין העוזרים על ישראל:
 (ג) ידי. מנתי: לילה נגרה. בגלות זה שהוא כלילה הוא נגרה
 ליחה ומרה: ולא תפוג. ולא תדמה נגרתה: (ד) אזכרה אלהים.
 החסד שהיה רגיל לעשות לי בימי חבתי: אשיחא. בלחות חסדים
 וטובות: ותתעטף רוחי. פשמי"ר בלע"ז: (ה) אחזת שמורות
 עיני. שמורות לשון אשמורות הלילה שאדם נעור משנתו ודעתו
 מיושבת ולבו חוזר עליו ואני אני כן כלילה זו של גלות תמיד עיני
 נדבקות כלדס נרדם מאוטם לב בלחות שאני רואה נפעמה רוחי
 ואין הדבור צי: (ו) חשבתי ימים מקדם. לזכור החסדים שעשית
 עם אבותינו: (ז) אזכרה נגינתי בלילה. בימי הגלות הזה הדומה
 ללילה אני זוכר את נגינותי שהייתי מנגן בימי קדם בלילה: עם
 לבבי אשיחא. אני מחשב ורוחי מחפש מה היא כן מדתו של
 הקב"ה ואני תמיד הלעולמים יזנח: (ט) האפס. שמה כלה חסדו:

"שְׁחַגְיַע חֲצוֹת לַיְלָה הִיָּה מְנַגֵּן מְאֹלָיו"

(ברכות ג:)

וְדוֹר בְּפִלְגָא דְלֵילָא הָוָה קָאִי? מְאֹרְתָא הָוָה קָאִי!
 דְּכְתִיב: "קְדָמוֹתֵי בְּנִשְׁף וְאִשְׁעָה", וּמִמָּאִי דְהָאִי
 "נִשְׁף" אֹרְתָא הוּא? דְּכְתִיב: "בְּנִשְׁף בְּעֶרֶב יוֹם בְּאִישׁוֹן
 לַיְלָה וְאִפְלָה!" אָמַר רַב אִישְׁעִיָא, אָמַר רַבִּי אַחָא: הָכִי
 קָאָמַר (דוֹר): מְעוֹלָם לֹא עָבַר עָלֵי חֲצוֹת לַיְלָה בְּשִׁנְיָה.
 רַבִּי זִירָא אָמַר: עַד חֲצוֹת לַיְלָה הִיָּה מְתַנַּמֵּנָם כְּסוּם, מְכָאן

בו ומנגנן מאליו, מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר:

מאורתא. מתחלת הלילה: בנשף בערב יום. בהעריב היום קרוי נשף: ה"ק. קרא דחלות לילה: מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה. שקודם לכן הייתי עומד: מתנמנם בסוס. עוסק בתורה כשהוא מתנמנם. כסוס הזה שאינו נרדם לעולם אלא מתנמנם ונעור תמיד: בשירות ותשבחות. והכי מפרש בהוא קרא להודות לך וגו': למחרתם. ליום מחרת של חגייתם שם: ה"ג אי הכי לכתוב מהנשף ועד הנשף או מהערב ועד הערב אלא אמר רבא: תרי נשפי הוו נשף ליליא ואתי וממא נשף וממא ואתי ליליא. ודוד מי הוה ידע פלגא דליליא אימת? השתא משה רבינו לא הוה ידע, דכתיב "בחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים". מאי "בחצות". אילמא דאמר ליה קודשא בריך הוא "בחצות" מי איכא ספקא קמי שמאי? אלא: דאמר ליה "בחצות", ואתא איהו ואמר "בחצות", אלמא: מספקא ליה, ודוד הוה ידע? דוד, סימנא הוה ליה, דאמר רב אחא בר ביזנא, אמר רבי שמעון חסידא: כגור היה תלוי למעלה ממפתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה, בא רוח צפונית וגושבת

ואילך היה מתגבר בארי. רב אשי אמר: עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה, מכאן ואילך בשירות ותשבחות. ו"נשף" אורתא הוא? הא "נשף" צפרא הוא! דכתיב: "ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם". מאי לאו מצפרא ועד ליליא? לא, מאורתא ועד אורתא. אי הכי, לכתוב "מהנשף ועד הנשף" או "מהערב ועד הערב"? אלא אמר רבא: תרי נשפי הוו נשף ליליא ואתי וממא נשף וממא ואתי ליליא. ודוד מי הוה ידע פלגא דליליא אימת? השתא משה רבינו לא הוה ידע, דכתיב "בחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים". מאי "בחצות". אילמא דאמר ליה קודשא בריך הוא "בחצות" מי איכא ספקא קמי שמאי? אלא: דאמר ליה "בחצות", ואתא איהו ואמר "בחצות", אלמא: מספקא ליה, ודוד הוה ידע? דוד, סימנא הוה ליה, דאמר רב אחא בר ביזנא, אמר רבי שמעון חסידא: כגור היה תלוי למעלה ממפתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה, בא רוח צפונית וגושבת

(במדבר רבה טז, מז)

אחר, עורה כבודי, מהו עורה כבודי, מפני עבודת יוצרי, שהיה יצרו אומר לו דוד לא מלך אתה ודרך מלכים לישן עד שלש שעות ביום, ואתה למד ועומד חצות לילה. והיה אומר לו עורה כבודי, אין כבודי לפני כבוד יוצרי בליום, לכך נאמר עורה כבודי. (תהלים קיט, סב): חצות לילה אקום להודות לך, אמר דוד חוב אני לעמוד בחצי לילה ולקלסך על פלאות שעשית עם זקנתי בחצי הלילה, דכתיב (רות ג, טז): ויהי בחצי הלילה ויחרר האיש וילפת, ותאמר אנכי רות אמתך, ויאמר לה (רות ג, יג): ליני הלילה:

אמר רב החצוצרות שהיו במקדש אף הן נגנו, אכל דוד המלך היה משתמש בכנור, שנאמר (תהלים נ, ט): עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. אמר רבי פנחס הכהן בר חמא, כגור היה תלוי למעלה ממפתו של דוד, כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ומנגנן מאליו, מיד היה עומד דוד וכל התלמידים שהיו עוסקין בתורה והיו יגעים ומנדדים שנה מעיניהם והוויין בתורה עד עמוד השחר, לפיכך היה אומר דוד עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר, דרך השחר מעורר בני אדם, אכל אני אעירה שחר, אני מעורר השחר. דבר

"לאמשכא משה רבות קדשא ולאדלקא בוצינא"

(זוהר בראשית, דף לא.)

ומש"כ אח"כ בשמן המזב על הראש של מאן שמן המזב מהו שמן הטוב, ואמר דא משכא רבות קדשא, דנגיד ונפיק מעתיקא קדישא וזו שמן משחת קודש הגמטן ויוצא מעתיקא קדישא שהוא א"ל. דאשתבח ביה הוא נהר עלאה הגמלא כנהר העליון הוא. שהוא בינה, דינקא לבנין שמניק ומשפיע אל הכנים שהם ז"ל, ועיקרם מגיע ל"ל לאדלקא

בוצינן להדליק את המאורות שהם ה"ס שלו, והוא מושח נגיד ברישא דמלכא ושמן הוא שהוא השפע נמשך תחילה בראש המלך, דהיינו בחכמה דז"א, וברישיה ליקירו דדיקנא ברישא ומראשו נמשך לכבוד של הדיקנא קדישא שלו (נקט מלת יקירו, על שם מ"ש"ס והדרת פני זקן), ובתפון נגיד לכל איגון לבושי יקר דמלכא אתלכש בהו ומשם נמשך לכל אלו לבושי הכבוד, שהמלך מתלבש בהם, שהם סוד אורות הלבושים המקיפים את ז"א מסביב (כמבואר בשמ"צ פ"א), ה"א הוא דבתיב זה שכתוב שינרד על פי מדותיו דהיינו על פי מדותיו ממש שהם כל המדות של ז"א, ואלין איגון בתיב מלכא ואלו הם כתרי וספירות המלך, דשמיא קדישא אשתכח בה דשמיא ברישא אשתכח בהו ושמו הקדוש הוי"ה שבו"א נמצא בהם (כמ"ס בפחח אליהו, מלגאו איכו שם מ"ה, שהם ה"ס דרוח דגדלות, כמבואר בש"ה פ"ה). (שע"ר ומק"מ ומפרשים)

"שמן מנחת קדש"

(שמות ל, בה)

א ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אותו: ב אמה ארפו ואמה רחבו רבוע יהיה ואמיתים קמחו ממנו קרנתיו: ג וצפית אותו זהב טהור את-גגו ואת-קירנתיו סביב ואת-קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב: ד ושתילי טבעת זהב תעשה לו | מתחת לזר על שתי צלעותיו תעשה על-שני צדיו והיה לבתים לבדים לשאת אותו בהמה: ה ועשית את-הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב: ו ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על-ארן העדת לפני הכפרת אשר על-העדת אשר אועד לה שמה: ז והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את-הנרות יקטירנה: ח ובהעלת אהרן את-הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדרתיכם: ט לא-תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו: י וכפר אהרן על-קרנתיו אחת בשנה מדים חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתיכם קדש-קדשים הוא ליהוה:

רש"י

(א) מקביר קמרת. להעלות עליו קטור עשן סמים: (ב) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו ארמה בכל חנית: זר זהב, סימן הוא לכתר כהנה: (ד) צלעותיו. כאן הוא לשון זווית, כתרומו, לפי שנאמר על שני לדיו, על שני זוויתיו ששני לדיו: ודיה, מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לבד: (ז) לפני הפרכת. שמה תאמר משוך מכנגד הארון לפניו או לדרום, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכון כנגד הארון מבחוץ: (ח) בהיטיבו, לשון נקי הבוכין של מנורה מדשן הפחילות שגשרפו כלילה, והיה מטיבן בכל צקר וצקר: הנרות. לז"ש בלעז [מנורות] וכן כל נרות האמורות במנורה, חוץ ממקום

שנאמר שם העללה, שהוא לשון הדלקה: (ח) ובהעלותו, כשדליקם להעלות להכתן: יקטירנה. בכל יום פרס מקטיר שחרית ופרס מקטיר בין הערבים: (ט) לא תעלו עליו, על מזבח זה: קמרת זרה, שום קטורת של נדבה. כלן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה, עולה של צהמה ועוף, ומנחה היא של מין לחם: (י) ובפר אהרן, מתן דמים: אחת בשנה. ביום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות (ויקרא עז יח) ויאל אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו: חטאת הכפורים, הם פר ושעיר של יום הכפורים המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים, המזבח מקדש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת:

"ישב רוחו יזלו מים"

(תהלים קמו, יח)

א הללויה | פייטוב זמרה אלהינו פיינעים נאווה תהלה: ב בונה ירושלם יהוה נדחי ישראל יכנס: ג הרפא

לְשִׁבוּרֵי לֵב וּמַחֲבֹשׁ לַעֲצֻבוֹתָם: ד' מוֹנֶה מִסְפָּר לְכּוֹכְבִּים לְכָל־שְׁמוֹת יִקְרָא: ה' גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב־כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ
 אֵין מִסְפָּר: ו' מְעוּדָד עֲנֻגִים יְהוָה מְשַׁפִּיל רְשָׁעִים עַד־אֶרֶץ: ז' עֲנֵנוּ לַיהוָה בְּתוֹדָה זָמְרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְּכָנּוֹר:
 ח' הַמִּכְסֶּה שְׁמַיִם | בְּעֵבִים הַמְכִּין לְאֶרֶץ מִטֶּר הַמַּצְמִיחַ הָרִים חֲצִיר: ט' נוֹתֵן לְבִהְמָה לַחֲמָה לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר
 יִקְרָאוּ: י' לֹא בִגְבוּרַת הַסּוֹס יִחַפֵּץ לֹא־בְשׁוּקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה: יא' רוֹצֶה יְהוָה אֶת־יִרְאָיו אֶת־הַמִּיחָלִים לְחַסְדּוֹ:
 יב' שִׁבְחֵי יְרוּשָׁלַם אֶת־יְהוָה הַלְלֵי אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן: יג' כִּי־חֲזַק בְּרִיחֵי שְׁעָרֶיךָ בְּרוּךְ בְּנֵיךָ בְּקִרְבֶּךָ: יד' הַשֵּׁם־גְּבוּלָךְ
 שָׁלוֹם חֵלֶב חַטִּים יִשְׁבִּיעֶךָ: טו' הִשְׁלַח אֲמַרְתּוּ אֶרֶץ עַד־מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ: טז' הִנֵּתָן שֶׁלֶג כְּצֶמֶר כְּפֹר כְּאֶפֶר
 יִפְאֵר: יז' מִשְׁלִיךְ קִרְחוֹ כְּפֹתִים לִפְנֵי קִרְתּוֹ מִי יַעֲמֵד: יח' יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּמָּסֶם יֵשֶׁב רוּחוֹ וַיְלוּ־מַיִם: יט' מַגִּיד דְּבָרָיו
 לִיַּעֲקֹב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: כ' לֹא עֲשָׂה כֵן | לְכָל־גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בְּלִידְעוֹם הַלְלוּיָהּ:

רש"י

(א) כי טוב זמרה. כי טוב לומר לו: (ב) לחמה. מאכלה: לבני
 עורב. פירשו רבותינו שהוא אכזרי על בניו והקב"ה מרחם עליהם
 ומזמין להם יתושין מתוך נואתם ונכנסין לתוך פיהם: (ג) לא בגבורת
 הסוס יחפץ. הקב"ה: לא בשוקי האיש ירצה. ולא בקלות מרואת
 שוקי האיש ירצה: (ד) חלב חטים. טוב חטים שמנים: (ה) בפור.

"אין אדם דן גזירה שוה מעצמו"

(פסחים סו.)

אמר ר' עקיבא: קל וחומר ב' ופרבוח. מהא פירכא שכן כליל
 שכן תדיר: ובי מאחר דנמיר. מרבותיו שגזירה שוה זו לכך כזה
 דקיימא לן אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה
 ובה מסיני דדילמא קרא למילתא אחריתי אתא וכיון דהוא כך
 קיבל הרי הוא כמו שנכתב בגופו בפירוש ולמה ליה קל וחומר
 שהוא דבר סביר מדעתו ומלבו: הבי קאמר נהי דגזירה שוה
 לא נמרינו. מרבותיהם גזירה שוה לריכא רב דאין אדם דן גזירה
 שוה מעצמו אלא אם כן למדה מרבו אלא קל וחומר כו': אמרו לו
 קל וחומר. דאית ביה לא דיינין דפריכא הוא כדאמרן שכן תדיר:

אמר ר' עקיבא: קל וחומר, ומה תמיד שאין ענוש ברת
 דוחה את השבת, פסח שענוש ברת אינו דין
 שדוחה את השבת. איכא למיפרך: מה לתמיד שבין תדיר
 ובליל. קל וחומר אמר להו ברישא ופרבוח, והדר אמר
 להו גזירה שוה. ובי מאחר דנמיר גזירה שוה, קל וחומר
 למה ליה? אלא לדידהו קאמר להו: בשלמא גזירה שוה
 לא נמרינו, דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו. אלא קל
 וחומר, דאדם דן מעצמו, איבעי לכו למידן! אמרו ליה:
 קל וחומר פריכא הוא:

נספחים

"בי תפלה היא חיי שעה"

(ליקוטי הלכות, ראש חודש ה, ג)

בי זה ידוע ונראה בחוש, שכל ימי חיינו הכל וריק, וימינו כצל עובר, ו"מה יתרון לאדם בכל עמלו" (קהלת א, ג), ו"אם יצבר כעפר כסף" וכו' (איוב כז, טו), "לא במוות יקח הכל" (תהלים מז, יח), 'ואין מליון לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובים ומרגליות' וכו' (אבות ו, י). ועל-כן מי שאינו מסתפל על התכלית האחרון האמתי, למה לו חיים? ומה הנחת רוח להשם-יתברך מתפלתו שמתפלל שיתן לו השם-יתברך פרנסה ומזון וכו' למלאות תאוות בטנו, והשם-יתברך יודע ומבין, שכל מה שמבקש אינו טובה לפניו כלל, כי מאחר שאינו מסתפל על התכלית - בודאי הפרנסה והעשירות שלו הוא בחינת (קהלת ה, יב): "עושר שמור לבצעלו לרעתו", רחמנא-לצלן. נמצא, שהתפלה שהיא לצורך הגוף לבד בלי פונת קיום התורה היא בודאי אינה טובה כלל. ועל תפלות כאלו קורא תגר בזהר הקדוש (תקוני-זהר תקון ו, כב): 'צווחין בכלבין הב הב, הב לן חיי, הב לן מזונא' וכו' [צוהקים בכלבים, הב הב - תן לנו חיים, תן לנו מזונות].

ואין להשם-יתברך נחת מתפלה כזאת שהיא לצרכי הגוף, כי אם כשזה המתפלל מתפון בתפלתו בשביל קיום התורה, דהינו שמתפלל על בני, חיי ומזונא, וכל פונתו כדי שיזכה לעשות רצונו יתברך ולקיים תורתו ומצוותיו באמת. ואם פונתו באמת בשביל זה - בודאי יש להשם-יתברך נחת רוח מתפלה כזאת, אבל אף-על-פי-כן תפלה כזאת היא בודאי למטה מהתורה ומפלה להתורה, כי מאחר שהתפלה בשביל צרכי הגוף. נמצא, שהתפלה זאת בפני עצמה אינה כלום כנ"ל, כי למה לו הגוף וצרכיו והיום בכאן ומחר בקבר וכו' כנ"ל, ואין להתפלה הזאת שום חיות וקיום

ונשוב אל הענין, כי מלכות הוא בחינת התפלה, שהיא בחינת מלכות דוד, שכל עסקנו לנסרה ולבנותה קומה שלמה בפני עצמה וליחדה עם זעיר-אנפין, כי בחינת זעיר-אנפין הוא התורה הקדושה, כמובן בכונות קריאת התורה (פרש"י-חיים, קריאת התורה, פרק א) ובשאר מקומות. והתפלה היא בחינת מלכות דוד שדבוקה עם זעיר-אנפין אחר באחר, ועקר דביקותא אחר באחר היא בעת שיש שליטת החיצונים, שאז מתיראין שלא יתדבקו באחוריהם, על-כן הם דבוקים אחר באחר, כמבאר בכתבים בכמה מקומות (שם, ראש-השנה, פרק ד). וזה עבודתנו בראש-השנה וכו' להמתיק הדינים ולבטל אחיות החיצונים שניקתם מתקף הדינים, חס ושלום, כדי לנסר את המלכות שתהיה פרוצה שלם בפני-עצמה, ותיחד בבחינת פנים בפנים.

הינו כי יש שני בחינות תפלות, יש תפלה שהוא למטה מהתורה והיא מפלה להתורה, ויש תפלה שהוא בחינה אחת עם התורה ממש, וגם היא גבה מהתורה. כי יש תפלה שמתפללין על צרכיו, דהינו פרנסה וקנים וחיים ורפואה וכו', וזאת התפלה נקראת חיי שעה, והיא למטה מהתורה ומפלה להתורה, כי בודאי מי שמתפלל על צרכי גופו ואינו מתפון כלל בשביל התורה, רק הוא מתפלל שיתן לו השם-יתברך בני, חיי ומזוני וכו' להנאתו ולצורך גופו - זאת התפלה בודאי אינה חשובה לפני ה' יתברך, והיא בחינת תפלות רעות, שכתב רבנו ז"ל (סימן רט) שיש לכל אדם תפלות רעות והיא בחינת (ברכות סג): 'גנבא אמתרתא רחמנא קריה' [הגנב, על פי המחלוקת, שחתר לגנב - קורא להקדוש-ברוך-הוא].

וכו', וכמו שכתב רבנו ז"ל (בסימן יד) על מאמר רבה בר בר חנה (בבא בתרא עד): 'ושקלית לסלתאי ואנחיה בכותא דרקיע' [ולקחתיו את הפל שלי והנחתיו בחלונות הרקיע], עין שם. ותפלה כזאת אינה מפלה לתורה, אדרבא, תפלה כזאת היא עקר קיום התורה, מאחר שמבקש רק לקיים את התורה, שזה עקר שלמות התורה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה (אבות א, יז). וזה בחינת (משלי לא, ל): "אשה יראת ה' היא תתהלל", הינו התפלה, שהיא בחינת "אשת חיל", כשהוא בשביל יראת ה' - לזכות ליראתו ותברך - היא תתהלל, כי זה עקר שלמות התפלה, וזאת התפלה היא שווה עם התורה וגבה ממנה.

כי עקר הכוונה בלמוד התורה הוא לקיים את התורה, כי 'לא המדרש הוא העקר אלא המעשה' (אבות א, יז). וזהו כוונתו בתפלתו, שמבקש ליראה את ה' ולקיים את התורה. נמצא, שהתורה והתפלה שניהם שווים בקומתם, ואף גם התפלה גבה יותר, בבחינת (משלי יב, ד): "אשת חיל עמרת בעלה", בחינת (תהלים קיא, י): "ראשית חכמה יראת ה'", דהינו התפלה, שהיא בחינת "אשה יראת ה'", דהינו מה שמתפלל על היראה היא ראשית חכמה, כי הוא למעלה מהחכמה, שהיא התורה, כי תפלה כזאת היא עקר קיום התורה, כי עקר התורה הוא המעשה שזוכין על-ידי תפלה זאת, כי 'לא המדרש הוא העקר' וכו', כנ"ל.

כי הפל בידי שמים - שהוא התורה בחינת זעיר-אנפין שנקרא 'שמים', כדורע (עמק המלך יא, י) - חוץ מיראת שמים (ברכות לג). אבל על-ידי תפלה יכולין לזכות ליראת שמים, שזהו בחינת כל ספר תהלים שיסוד דוד המלך, עליו השלום, שכל תפלות לזכות ליראת שמים ולעבודתו ותברך, כאשר יבאר לפנינו בעזר ה'.

כי אם על-ידי התורה, דהינו מה שמתפונ בתפלתו על צרכי הגוף בשביל קיום התורה. נמצא, שתפלה כזאת בודאי מפלה להתורה, כי העקר הוא התורה, רק הוא מתפלל על צרכי הגוף כדי שיוכל לקיים את התורה ועל-כן בודאי תפלה כזאת היא מפלה להתורה ולמטה מהתורה.

ועל תפלה כזאת הקפידו רבותינו ז"ל שלא להאריך בה ביותר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת י): 'מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה'. כי העקר הוא חיי עולם, שהוא התורה, אבל התפלה כזאת בשביל צרכי הגוף היא חיי שעה, רק שצריכין אותה בשביל חיי עולם בשביל התורה.

ועל-כן בודאי אין להניח העקר, שהוא חיי עולם, ולהאריך בהתפלל, שהוא חיי שעה. ותפלה כזאת צריך שמירה גדולה שלא יתאחזו בה החיצונים, שלא תהיה בבחינת (משלי ה, ה): "רגליה ירדות מות" חס ושלום, כי מאחר שמתפלל על צרכים הגשמיים של הגוף רק שכונתו בשביל התורה, בקל תוכל הסמרא-אחרא להתאחז בו להטות כוונתו בשביל צרכי הגוף בעצמו, שאז תפלתו פסולה, כנ"ל. ועל-כן בשהתפלה, שהיא בחינת מלכות, הוא בבחינת זו, אזי היא בבחינת אחור באחור, שהיא דבוקה להתורה וטפלה אליה, כי אין לה פרצוף בפני עצמה, כי בלא התורה אין לה ענין כלל כנ"ל, וצריכה להיות בבחינת אחור באחור שלא יתאחזו החיצונים כנ"ל, כי תפלה כזו צריכה שמירה מהחיצונים מאד, מאחר שכל התפלה בשביל צרכי הגוף, רק שמכון בשביל קיום התורה, כנ"ל.

ה. אבל עקר התפלה השלמה היא - כשארדם מתפלל רק על צרכי נשמתו בעצמו, דהינו שכל תפלותיו לזכות ליראת ה' ועבודתו ותברך, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום (תהלים כו, ד): "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתני בבית ה' כל ימי חיי"

"ניצוצות הקדושה...בחירת אותיות...ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם"

(ליקוטי מוהר"ן תורה ע"ה)

כי בשעת פריאה נפלו עולמות למטה, והעולמות הם אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועל-ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה, נעשה צרוף מהניצוצות, ונעשה עולם... כי עקר הבריאה היתה על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים לג, ו): "בדבר ה' שמים נעשו". ועל-ידי השבירה נפלו ניצוצות בכל הדברים, במאכל ובמשתה ובמלבוש, ובכל התענוגים שבועולם. כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהניצוצות שנפלו לשם, והניצוצות הם אותיות כנ"ל:

"וכשמגיע זה הדבר לאדם זה, והוא מקבל חיות מזה הדבר"

(בעל שם טוב על התורה, ויחי ה')

איתא בגמרא (ר"ה דכ"ז ע"א) התורה חסה על ממנום של ישראל, ולמה כן, כי זה כלל גדול שכל דבר שאדם לובש או אוכל או משתמש בכלי הוא נהנה מהחיות שיש באותו הדבר, כי לולא אותו הרוחניות לא היה שום קיום לאותו דבר, ויש שם ניצוצות קדושות השייכים לשורש נשמתו, ושמעתי כי זה טעם שיש אדם שהוא אוהב דבר זה ויש אדם ששונא דבר זה ואוהב דבר אחר, וכשהוא משתמש באותו כלי, או אוכל מאכלים אפילו לצורך גופו הוא מתקן הניצוצות, כי אחר כך הוא עובד, באותו כח הבא לגופו מאותו מאכל או מלבוש או שאר דברים, **ואמר** ריב"ש ע"ה, שאוכלין בני אדם ושותין בני אדם ומשתמשים בבני אדם, היינו בניצוצין שיש באותן הדברים, לכך צריך אדם לחוש על כליו ועל כל דבר שיש לו, היינו מצד הניצוצין שיש שם, בכדי לחוס על ניצוצותיו הקדושים:

[צוואת הריב"ש די"ג ע"א].

הַלְבוּת בְּרַכַּת הַפְּרוֹת

הַלְכָה א

הָיוּ לַפְנֵינוּ מִיְּנֵי פְרוֹת הָרֶבֶה - מִכֶּרֶךְ עַל הַחֲבִיב
תַּחֲלָה. חוּץ מִבְּרַכַּת שִׁבְעָה מִיְּנִים. עֵין בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ
הַדִּינִים בְּזוֹת (אַרְחַ חַיִּים סִימָן רִאשׁוֹ). וְכֵן בְּרַכַּת הָעֵץ קוֹדֵם
לְאַדְמָה וְכו', עֵין שָׁם:

כִּי כָּתַב רַבֵּנוּ, גְּרוֹ יֵאִיר (בַּהֲתוֹרָה "וַיְהִי מִקֵּץ זִמְרוֹן סִימָן נר'): שֶׁהַשֵּׁם
יִתְבוֹרֵךְ מִזְמִין לְכָל אָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה - לְהַעֲלוֹת
נִיצוּצוֹת לְפִי חֲלָקֵי נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה שֵׁשׁ לֹא אֶז, עֵין שָׁם:

וְהִנֵּה בַּהֲדָרִים הַנֶּאֱכָלִים, שֵׁם מְלַכְשִׁים בְּיוֹתֵר נִפְשׁוֹת
הַקְּרוֹשׁוֹת, וְכָל אֶחָד מִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְאַבֵּל
מֵאֲכָלִים הַשִּׁיכִים לְחֲלָקֵי נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה שֵׁשׁ לֹא אֶז, כְּדִי
לְהַשְׁלִים נִפְשׁוֹ. וְזֶהוּ שְׁאֵנוּ מִכֶּרֶכִּין: 'בּוֹרָא נִפְשׁוֹת רַבּוֹת
וְחֶסְרוֹנָם'. 'וְחֶסְרוֹנָם' דִּיקָא, כִּי אֵלּוּ הַנִּפְשׁוֹת שְׁאוּכָל עֵתָה
- הֵם הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּחְסְרוּ מִנִּפְשׁוֹ וְנִפְּלוּ לְשָׁם, וְכַעַת עַל־יְדֵי
אֲכִילָתוֹ הוּא מַשְׁלִים חֶסְרוֹן נִפְשׁוֹ מִמֶּשֶׁ. וְלִפְעָמִים אֵין
לְאָדָם שׁוּם חֶסְרוֹן בְּנִפְשׁוֹ, רַק שְׁעַל־יְדֵי אֲכִילָתוֹ הוּא מַעֲלָה
נִפְשׁוֹת מִשָּׁם, וְעַל־יְדֵיזֶה מֵאִיר עַל נִפְשׁוֹ וּמַחֲיָה אֶת נִפְשׁוֹ
בְּהָאָרָה יִתְרָה. וְזֶה בַּחֲנִינִי: 'עַל כָּל מָה שֶׁבִּרְאָת לְהַחְיּוֹת
בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי'. וּפְרָשׁ הַר"ב שָׁם (בְּרִכּוֹת סוּף פָּרָק ו'), דְּהֵינּוּ
שְׁאֵפְלוּ בְּלִתֵּי אוֹתֵן הַדְּבָרִים אֲפֹשֶׁר לְהַתְקִים וְהֵם רַק לְהַחְיּוֹת
בְּיוֹתֵר - לְהוֹסִיף חַיּוֹת וְהָאָרָה בְּנִפְשׁוֹ כִּנ"ל.

וְעַל־כֵּן מִכֶּרֶךְ עַל הַחֲבִיב תַּחֲלָה, כִּי כָּל דְּבַר מוֹשֵׁךְ
עֲצָמוֹ לְשִׁרְשׁוֹ לְמִקּוֹם שְׁחִיּוּתוֹ תִּלּוֹי שָׁם. וְעַל־כֵּן
מֵאַחֵר שֶׁחֲבִיב וּמִתְאַוָּה לוֹ אוֹתוֹ הַדְּבַר - בּוֹדֵא יֵשׁ שָׁם
נִפְשׁוֹת הַשִּׁיכִים לֹא אֶז לְחֲלָקֵי נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה שְׁלוֹ, וְעַל־
כֵּן מִכֶּרֶךְ עָלָיו תַּחֲלָה, כִּי עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַנִּפְשׁוֹת וְעַלִּיתָן
הוּא עַל־יְדֵי הַבְּרָכָה. אֲבָל שִׁבְעָה מִיְּנִים שֶׁנִּשְׁתַּבַּח בָּהֶן
אַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל, שֵׁשֶׁם שָׂרֵשׁ כָּל הַנִּפְשׁוֹת דִּקְדוּשָׁה, כִּי אֲרָץ־
יִשְׂרָאֵל הִיא בַּחֲנִינִת אֲמוּנָה (עֵין זֶהר וְקָרָא טו'), שֶׁהִיא שָׂרֵשׁ
הַנִּפְשׁוֹת, וְעַל־כֵּן מִשָּׁם יֵצֵא לָהֶם, כִּי כָּל הַשְׁפָּעוֹת אֲכִילָה
דִּקְדוּשָׁה יוֹצֵא מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ בְּמֵאמָר "וְאֲכַלְתֶּם
אֶבֶל וְשִׁבּוּעַ" (לִיקוּשֵׁי מוֹהָר"ן סִימָן טו.). כִּי כָּל הַמֵּאֲכָלִים הֵם
בַּחֲנִינִת נִפְשׁוֹת כִּנ"ל, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה וּקְדִימָה
לְבְּרָכָה, כִּנ"ל.

וְזֶה שֶׁקִּבְּעוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּרָכָה מִתְחַדֶּת לַפְּרוֹת, דְּהֵינּוּ
'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה' אוֹ 'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ', וְלֹא כָּלְלוּ
אוֹתָם בְּשֵׁם דְּבָרִים שֶׁבִּרְכָתָן 'שְׁהַבֵּל', כִּי בַּפְּרוֹת יֵשׁ נִפְשׁוֹת
יְקִרּוֹת מְאֹד, וְכְמוֹ שֶׁהַכִּנְיָ מִשִּׁיחַת רַבֵּנוּ, גְּרוֹ יֵאִיר (סִימָן פח)

ומחמת שעקר שלמות הנפשות ועליתן עלידי הדעת, על-כן הולכין אחר דעת האדם, דהינו אם היתה דעתו על הפרות אף שלא היה לפניו אין צריך לברך עליהם וכן להפך, כי עקר עליהם ותקונם תלוי בדת האדם, כנ"ל:

ועל-כן צריך לנהוג כבוד באכלין (ארח חיים סימן קע"א), כי במקום שמלכשין נפשות צריך לנהוג בהם כבוד כדי שיתאוו הנפשות לצאת, כי שרשם הוא הכבוד. וכמו שכתב רבנו במאמר "דרשו" וכו' (סימן לו) המובא בהלכות בית הכנסת, עין שם:

התנא, ועל-כן נקראים פרי, כי חשיבות הנפשות ומעלתה תלוי בהדעת, כי עקר גדול הנפש ויניקתה הוא מהדעת, כמו שכתב רבנו (סימן סה), וכל מה שהנפש סמוכה יותר אל הדעת - היא חשובה יותר. ועל-כן הם נקראים 'פרי', כי הדעת נקרא פרי על שם שהיא עושה פרות, כמו שכתב רבנו (שם), להורות, שהם סמוכים אל הדעת. ועל-כן מיחדין להם ברכה מחמת החשיבות הזאת, ומזכירין בהברכה שם פרי, דהינו פרי האדמה או העץ. וכן פרי העץ חשובין מפרי האדמה, ויחדיו להם ברכה. כי שם מלכשין נפשות יקרות ביותר, בבחינת (דברים כ יט): "כי האדם עץ השדה". ועל-כן אם ברך על פרות העץ 'בורא פרי האדמה' - יצא (ארח חיים, סימן רי, סעיף א). כי אותו המעלה שיש לפרות האדמה - יש להם גם כן רק שהם חשובין יותר כנ"ל, אבל להפך - לא יצא, כי ברכת העץ אינו שייך כלל לפרי האדמה, כי אין להם אותו המעלה כנ"ל. ועל כלם אם אמר 'שהכל' - יצא, כי 'שהכל' כולל כלם בבחינת 'שהכל נהיה בדברו', כי מהדבור יוצאין הנפשות בבחינת (שיר השירים ה ו): "נפשי יצאה בדברו":

וזה שכתוב בשלחן ערוך (סימן רב סעפים ב ו ז ח) כמה דינים שיש כמה דברים שאין מברכין עליהם רק 'בורא פרי האדמה' אף-על-פי שגדלים על העץ, עין שם. כי באמת מה שתקנו ברכה מיחדת על פרי העץ - הוא רק מחמת חשיבותם כנ"ל, כי באמת לא תקנו ברכה פרטית על כל דבר ודבר, רק מחמת חשיבות הנ"ל יחדיו להם ברכה. ועל-כן כשאני עקר הפרי - אין להם אותו המעלה, על-כן אין מברכין עליהם רק 'בורא פרי האדמה'. וכן כמה דברים שעדיין לא נגמר בשול הפרות - אין מברכין עליהם גם כן רק 'בורא פרי האדמה', כי כשלא נגמר בשולם עדיין לא נשלם הנפש שיש שם, כמו שכתב רבנו בזה (סימן פח תנינא). ועל-כן אין להם חשיבות, וכנ"ל:

ועל-כן אין מברכין על הטפל כלל רק על העקר, כי הכל הולך אחר פונת האדם ודעתו, ומאחר שזה עקר אצלו - בודאי הוא שלמות נפשו, ועל-כן מברך עליו ופטר את הטפל אפלו אם הוא להם, כי אף שהלהם חשוב מאד בכל מקום, והוא בחינת דעת כנ"ל, אף-על-פי-כן, מאחר שעתה אינו חפץ בלהם כלל רק לאכל אותו העקר בעיניו, והלהם אינו אוכל כי אם לטפל - בודאי בשעה זו צריך לשלמות נפשו אותו העקר דיקא, לפי חלקי נפש רוח נשמה שיש לו אז. ועל-כן מברך עליו ופטר את הטפל כנ"ל:

הלכות ברכות פריטיות והטבת חלום הלכה ה

ובו ענין בין המצרים ושבת נחמו, שמתחילין אז
לקרות ג' הפרענותא ושבע דנחמיתא ותרתא דתויבתא,
כמו שכתוב בשלחן ערוך (ארח חיים סימן תכח). שכל זה
הוא הכנה לראש השנה ויום כפור:

על פי התורה "ויהי מקץ - זכרון" (סימן נד), עין שם
כל התורה היטב:

והכלל, שצריכין לשמר מאד מאד את הזכרון, דהינו
לזכר היטב בכל יום בעלמא דאתי, שלא ישכח
מלבד את תכליתו הנצחי. וזה הזכרון צריכין להמשיך
בכלליות ובפרטיות. בכלליות, כי כך צריך להיות מנהג

הגדול שהוא זכרון עלמא דאתי, שהם בחינת שם מלא כמו שכתוב שם עין שם.

כי הזכרון הוא לפי האדם ולפי המקום ולפי היום, ובאמת בכל יום ובכל מקום וכל אדם שבעולם - יכול לזכר תמיד בעלמא דאתי אם ישים לבו היטב לזה ולא יטעה את עצמו. אך כל דבר יש לו שרש, ושרש הזכרון הזה נמשך מקדשת הבית המקדש, מנקדת האבן שתיה, ששם נתקבצו כל השלשה בחינות האלו יחד בתכלית הקדשה, דהינו האדם והמקום והזמן. כי שם נכנס הבחן גדול ביום הכפורים, ועל־ידיה נתקבצו שלש אלו הבחינות יחד בשלמות נפלא. כי הבחן הגדול הוא המבחר מכל ישראל, כי הכהנים נבחרו מישראל והבחן הגדול הוא מבחר הכהנים, וזהו בחינת שלמות האדם. ונכנס לפני ולפנים לבית קדשי קדשים שהוא המקום הקדוש בתכלית הקדשה מכל המקומות שבעולם, כי ארץ ישראל מקדשת מכל הארצות וכו', וכו', ולפני ולפנים מקדש מכלם וכו' (פ"א א. ג), וזהו בחינת שלמות המקום. ונכנס ביום כפור שהוא יום אחד בשנה שכלול מכל ימות השנה, שבת שבתון שהוא קדוש מכל ימות השנה, כמו שכתוב (תהלים קל"ט טז): "מים יצרו ולו אחד בהם", ודרשו רבותינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבא א'): "זה יום הכפורים". וזהו בחינת שלמות קדשת היום. נמצא שבבית המקדש הוא שרש קדשת האדם והמקום והזמן, ועל־כן משם נמשך הקדשה לירושלים וארץ־ישראל, ומשם נשתלשל הקדשה לכל המקומות שבעולם ולכל בני אדם ולכל ימות השנה, שיוכל האדם להזכיר את עצמו בכל יום ובכל מקום - להבין הרמזים הנ"ל, שעל־ידיהם שבין אלו ועושין רצונו יתברך.

ועל־כן נאמר בבית המקדש (מלכים א. ג. ג): "והיו עיני ולבי שם", בחינת תקון העינים והלב. הינו בחינת טוב עין שהוא חיית הלב, הפך רע עין, שהוא מיתת הלב, כמבאר שם בהתורה הנ"ל. שעל־ידיה נצולין משכחה כנ"ל. וזה בחינת (שיר השירים א. ג): "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך", הינו בבית המקדש, על־ידיה "נזכרה דידך" וכו', כי שם עקר הזכרון הנ"ל.

אבל הרע עין מתגבר מאד בכל עת, התקנא מאד בנדלת ישראל שהיה להם כשהיו בארצם ובית המקדש על מכונו, עד אשר התגבר להפיל שכתה, עד אשר שכחו להסתכל על תכליתם וחסאיו וכו', עד אשר מפני חטאינו גלינו וכו' ונחרב בית מקדשנו, ועדין עומד וחרב מרפוי עוונותינו,

איש הישראלי שתכף בכרך בהקיצו תכף בשפוחת את עיניו, וזכיר את עצמו מיד בעלמא דאתי. ואחר־כך צריך לעשות זאת בפרטיות וכו', דהינו שנגדיל דעתו להבין הרמזים שהם יתברך מרמז לו בכל יום בהמחשבה דבור ומעשה שמזמין לו, לפי היום ולפי האדם ולפי המקום. שהשם יתברך בעצמו כביכול מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית ומרמז לו בהם רמזים להשיבו אליו, עין שם כל זה היטב. ולשמר הזכרון צריך לשמר את עצמו מרע עין וכו', ואפלו מי שהוא טוב עין צריך לשמר את העין מהמחמה שבא עלי־די לשון הרע, שעל־ידיה נופל מאהבה דקדשה לאהבות הבהמיות וכו'. והתקון לזה בחינת יד דהינו שמחה, בחינת (דברים יב. ה): "ושמחתם בכל משלח ידכם" וכו', עין שם:

א. וזה בחינת בין־המצרים שצריכין אז להתאבל מאד ולבכות הרבה על חרבן בית המקדש. כי עקר האדם בא לעולם הזה בשביל הזכרון הזה - כדי שידבק מחשבתו תמיד בעולם הבא, כי זה ידוע לכל, שהעולם הזה הבל וריק, צל עובר וענן כלה, וכל ימיו פעם ומכאובות, ואין יתרון לאדם בכל עמלו. ולא בא האדם לזה העולם כי אם בשביל תכלית הנצחי של עולם הבא, כדי שיתנקה ויצטרף בזה העולם, שעל־ידיה יזכה לחיים נצחיים של עולם הבא. על־כן בודאי צריך האדם לזכור היטב בכל יום ובכל עת ובכל שעה תכליתו הנצחי הזה, ולא דבקה מחשבתיה בעלמא דאתי תמיד (והדברים מחשבתו בעולם הבא תמיד).

אך הרע עין מתגבר מאד בכל עת, שעל־ידיה נמשך מיתת הלב - שמשבח מלכו הזכרון הזה, וזה גרם חרבן בית המקדש, חרבן בית ראשון וחרבן בית שני. כי עקר הזכרון נמשך מקדשת ארץ־ישראל וירושלים ובית המקדש, כי שם עקר התגלות אלהות, ושם יכולין להזכיר את עצמם ביותר בעלמא דאתי, כמו שכתוב (שמות כ. א): "בכל המקום אשר אוכיר את שמי" וכו', ופרש רש"י: "ואין זה אלא בבית המקדש" ששם נתן רשות להזכיר את שמו הגדול יתברך, וזהו לשון 'אזכיר'. כי עקר הזכרון הנ"ל נמשך ממנו יתברך בעצמו כנ"ל, כי הוא יתברך בעצמו מתלבש ומצמצם את עצמו בהמחשבה דבור ומעשה שבכל יום, ומזכיר את האדם תכליתו הנצחי שזכר בעלמא דאתי, כנ"ל. ועל־כן כתיב בלשון 'אזכיר', שפרשו, שהאדם זכיר את שמו יתברך, כמו שפרש רש"י שם. כי הכל אחד, כי הוא יתברך בעצמו מצמצם עצמו כביכול להזכיר את האדם שזכר שמו

העולם שהכריתו זה את זה וכו'. ועל זה היו מבלים ימיהם לנצח את חברו ולסוף נכרת הוא וזרעו עלידיהו דיקא. כי אדם פשוט אינו שכיח שיכריתו אותו ואת זרעו לגמרי, רחמנא לצלן, אבל במלכים גדולים ועצומים שנצחו וכבשו מלחמות רבות, עליהם דיקא נתהפך כוס התרעלה וכרתו אותם ואת זרעם לגמרי.

ואם בן, מי שיש לו מוח בקרקרו - ימלא פיו שחוק מנצחונם, וכי זה הוא נצחון? שניצח וינצח ולכסוף יהיה נכרת זרעו לגמרי עלידיהו, רחמנא לצלן, ואפלו אם היה נשאר מלכותו לזרעו עד הנה, הלא באחרית יצטרך לתן דין וחשבון על כל טפה וטפה דם ששפך, ואפלו מאמות העולם, כי אין העולם הפקר, חס ושלום, ובדאי יהיה דין ומשפט גדול לעתיד אפלו על הדמים של אמות העולם שהרגו זה את זה, ושפכו דמים רבים בהנם בשביל נצחון הרע שלהם. כי עתיד הקדוש-ברוך הוא לתבע אפלו עלבון סוסים מיד רוכביהם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספר חסידים סימן מד), מכל שכן דמים של בני אדם, מכל שכן וכל שכן מי שעמד כנגד ישראל, ושפך דם ישראל וצער אותם מחמת עינו הרעה ונצחונו הרע, שבודאי יהיה אחריתו להכרית, כמו שכתוב (תהלים מ, י): "כי דרש דמים אותם זכר", וכתוב (ויאלה הא): "ונקיתי דמם לא נקיתי" וכו'.

ובכמו כן כל הנצחונות של הכל, אפלו שבין ישראל בעצמן, כי מי שאין פנתו אל האמת - בודאי אין זה נצחון כלל, מאחר שלא יצליח עלידיהו הנצחון לנצח, אדרבא! יקבל ענש ובושה גדולה מחמת זה, ויצטרך להכנע בתכלית ההכנעה נגד המנצח מכמו בעולם הזה או בעולם הבא, כי האלהים יבקש את

הנרדף (קהלת ג, טו).

על-כן עקר הנצחון הוא נצחון נצחי, דהיינו מי שזוכה לנצח את עצמו, לנצח תאוותיו ומדותיו הרעים, ולנצח את כל הרוצים למנוע מנקדת האמת ולהרחיקו עלידיהו מאביו שבשמים, חס ושלום. כי מאחר שבנותו לשמים באמת, הוא מנצח תמיד, איך שיהיה, כי מי שבנותו באמת לאמתו בשביל סטרא דקדשה, איך שמתנהג עמו - הוא מנצח תמיד. כי כל פעלה ותנועה קטנה וגדולה שעושה בשביל הנצחון הזה - היא נשאת קצת לנצח לעולמי עד ולנצח נצחים. כי אין הקדוש-ברוך הוא מקפח שכר כל בריה אפלו שכר שיחה נאה

מחמת שאינו מניח אותנו לזכר עצמנו היטב בעלמא דאתי ולשוב אליו ותברך:

ב. **ועקר** הכנעת הרע עין הוא עלידי אמת, כמובן בהתורה הנ"ל על מאמר "אבא שאול" וכו' "פעם אחת נפתחה מערה מתחת" (נדה כד), שפרש שם, שמגדל האמת נפתחה לו דבקות, עד שעמד ברע עין גדול מאד, רחמנא לצלן, שאי אפשר להנצל מכמו כי אם עלידי בחינת משיח וכו' עין שם. כי אמת בחינת (משלי כב, ט): "טוב עין הוא יכרך" וכו', עין שם. נמצא, שעלידי אמת שהוא בחינת טוב עין, חגר מתניו להלחם כנגד הרע עין. כי מי שמסתכל על האמת לאמתו - נתבטל הרע עין לגמרי, כי הרע עין הוא כנגד סטרא דקדשה, והוא נצחון גדול, ורוצה בכל פעם לנצח סטרא דקדשה, חס ושלום. ובאמת כל מי שעינו רעה, ורוצה לנצח שום אחד מישראל למנועו בתהפלותיו מאיזה דבר שבקדשה איך שיהיה - אין זה נקרא בשם נצחון כלל, כי הנצחון שאינו בשביל האמת לאמתו כאשר השם יודע האמת, אין נקרא בשם נצחון כלל, אדרבא הוא מנצח את עצמו בעצמו. כי נצחון יש לו שני פרשים, לשון נצחון ולשון נצחיות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בערויבין (טז): "כל מקום שנאמר 'נצח סלה ועד' אין לו הפסק לעולמי עולמים" וכו'. ומי שמסתכל על האמת - שני הפרושים אהה. כי רק הנצחון הנצחי זהו נצחון אמת, אבל נצחון שהוא לפי שעה בזה העולם - אינו נצחון כלל, אדרבא! הוא מנצח את עצמו, מאחר שאיך שיהיה הוא עושה רעה לעצמו לנצח. וכמו שכתוב (קהלת ט, ט): "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו", הינו לרע לו בעצמו, כמובא (קהלת רבה ט, י).

ועל-פי רב רואין גם בעולם הזה סופם הרע של בעלי

נצחון דסטרא אחרא, כמו שאמרו במשנה (אבות ב, ו): 'על דאטפת אטפוד' וכו'. וכמו שרואין בחוש, שלפעמים מתגבר זה השר או המלך ומנצח כמה מלחמות, ואחר-כך עומדים עליו ומנצחים אותו ומשפלים אותו עד לעפר, ואם יש שמצליח כל ימיו - עומדים אחר-כך על בניו ומנצחים אותם, כמבאר במלכים - בכל מלכי עשרת השבטים, שבתחלה נתקשר זה על זה ונצחו. ויש שהצליח כמה שנים ויש שהגיע המלוכה גם לבניו, ואחר-כך סבב השם יתברך שקשרו עליו והכריתו את בניו אחריו, עד אשר לא השאירו לו מושטין בקיר (עין שמאלא טז, כב), וכן בספורי מלכי אמות

(בבא קמא דף). וכמו שאמר ישעיה (כט ז): "ואני אמרתי לרין יגעתי וכו' אכן משפטי את ה' ופגעתי את אלהי".

נמצא, מי שמסתכל על האמת לאמתו והולך בדרך האמת ומשתדל ומתיגע תמיד להשיג נקדת האמת, בודאי אינו מתירא משום רע עין, כי מה יעשה לו אדם, מאחר שפנתו אל האמת לאמתו, שעלידייהו הוא מנצח תמיד, וכמוכן מדברי אדמו"ר ז"ל על פסוק (שמואל א טו כט): "וגם נצח ישראל לא ישקר" (עין שם בסיון קכב לקוטי חלק א) מה שכתב שם, שנגזחו אינו סובל האמת. אבל השם יתברך אפילו בנצחונו לא ישקר, חס ושלום. הינו בנ"ל, כי רק השם יתברך וכל החפצים לעשות רצונו באמת, הם זוכים לבחינת נצח, הינו בחינת נצחון האמת, בחינת נצח ישראל לא ישקר. אבל שאר הנצחונות הם כלם שקר, ואינם יכולים לסבל האמת, וכל מה שיאמרו להם דברי אמת נפלא ונורא שאי אפשר להכחישו בשום שכל האמתי, הם דוחין אותו באמתלאות של שטות והכל מחמת נצחונם הרע. כי הם בבחינת הרע עין הנ"ל ועל כן באמת שוכחים בעולם הבא ואינם חושבים על אחריתם כלל, כאשר הם יודעים בעצמם מעלת צדקתם וקדשתם בכל התאוות והמדות איד הם משקעים בכל הטנופים, כאשר רבם מודים בפייהם, וגם מחשבתם נכר מתוך מעשיהם. ואין להאריך בזה כאן כי האמת עד לעצמו.

וכן מבאר בהא"ב (ספר המדות) באות מריבה (סיון י) וזה לשונו: 'מי שהוא נצחן - בא לידי שכחה; עד כאן לשונו. הינו בנ"ל, כי נצחון של זה העולם הוא בחינת רע עין, שעלידייהו בא שכחה בנ"ל, דהינו ששוכח בעלמא דאחי וכנ"ל. אבל מרובי עוונותינו התגבר הרע עין כל כך, עד אשר רוצה לסמוות עיני ישראל, חס ושלום, לבלי להסתכל על האמת. ועלידייהו נחרב הבית המקדש והגלות מתארך עדן עלידייהו, עלידי שמשבח מלך זכרון העולם הבא, ועלידייהו אין שבים להשם יתברך בכל לב.

ועליבן התחיל החרבן בשבעה עשר בתמוז, כי אז התחיל השכחה, כי בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות (תענית כז), שעל ידם בא שכחה לעולם כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ערוך דה), ומובא בהתורה הנ"ל. הינו בנ"ל, שעקר החרבן עלידי השכחה, שבא עלידי הרע עין שהתקנא בישראל עד שהסיתם לעשות העגל ועלידייהו נשתברו הלוחות בשבעה עשר בתמוז ונמשך שכחה, שעלידייהו באו כל התרונות, בנ"ל:

ועליבן צריכין לכבות מאד ביהמקדש ובפרט בתשעה באב על חרבן בית המקדש - עיני

עיני ירדה מים (איכה א טו) - כדי להכניע עלידי הדמעות של העינים את ארס הרע עין. וכמו שכתוב בדרו, כשבא עליו הרע עין של אבשלום שאמר אז (שמואל ב טו יב): "אולי יראה ה' בעיני" (כמוכן זה הפסוק שם בהתורה הנ"ל עין שם). ופרש רש"י 'דמעות עיני', וכן כתיב שם (טו ג): "ידוד וכו' עלה ובוכה וכו' וכל העם אשר אתו וכו' ועלו עלה ויכבה". וכל זה כדי להנצל מהרע עין עלידי הבכיה בעינים בנ"ל. וזה בחינת (תהלים מב ד): "היתה לי דמעותי לחם וכו' אלה אזכרה" וכו'. כי עלידי הדמעות מכניעין הרע עין שממנו השכחה, ואז זוכין לזכרון בחינת 'אלה אזכרה' וכו'.

ובלל עקר הקינות בתשעה באב ויבן המצרים הם בשביל תקון כדי לזכות לתשובה, כמו שמסימין בסוף איכות שהוא כלול מכל הקינות שמסימין בסוף: "השיבנו ה' אליך" וכו', כי עקר פונתנו בבכיתנו בהקינות כדי לעורר רחמי יתברך שישבינו אליו באמת, דהינו שנוקה עלידי הדמעות להכניע הרע עין ולכטל השכחה עד שנוקה לזכרון הנ"ל. דהינו לזכר היטב בעלמא דאחי בכל יום בכלליות ובפרטיות שעלידייהו נשוב אליו יתברך.

וזהו בחינת שלש פעמים 'איכה', שאומרים כנגד שלש בחינות הנ"ל, שהם אדם ומקום וזמן, שהיה בתכלית השלמות בבית המקדש, שעלידייהו נמשך הזכרון לכל העולם בנ"ל, שגזרבו בעוונותינו. וכלם כלל בפסוק אחר, שהוא (איכה ב ו): "ויחמם בנן שבו שחת מעדו - שהוא הבית המקדש, הינו בחינת קדשת המקום. שבה ה' בציון מועד ושבת - הינו קדשת הזמן, כי כל מה שהזמן מקדש יותר כמו מועדים ושבתים - בהם מאירין הרמזים ביותר, עד אשר ביום הכפורים אז הוא עקר הזכרון בעולם הבא. כי יום כפור בחינת עולם הבא, כידוע, כי אז יום המבחר מכל השנה שבו מאירין הרמזים בהתגלות גדול יותר ויותר. ואחר כך אמר וינאץ בועם אפו מלך וכהן - זה בחינת קדשת האדם, הינו קדשת הכהן הגדול שהוא בחינת קדשת הצדיקי אמת שנקראים 'מלכים' שעקר המשכת הזכרון על ידם. וזה בחינת שלש פעמים 'איכה', כנגד שלש בחינות אלו: איכה ישבה בדר העיר וכו', זהו קינה על בחינת קדשת המקום. איכה יעיב וכו', הינו שגזשך מאור היום עלידי עבים ועננים, שעלידייהו אינם מבינים הרמזים כפי היום, זהו בחינת קינה על בחינת קדשת היום, וכמו שפסים: ולא זכר הדרם רגליו ביום אפו. הדרם רגליו זה בחינת רגלי הקדשה, שהם בחינת

יהפך ידו כל היום וכו'. 'אני' דיקא 'אותי' דיקא 'אך' בי' דיקא, עין שם היטב עמקות מרירת הדבורים ההם, ועקר מרירות הקינה - על עצם רחוקו של כל אחד מאביו שבשמים, עד אשר כמעט אפס תקנה, חס ושלום. שים לבך לכל דבור ולכל פסוק ותוכל למצא את עצמך שם בכל מקום שאתה שם.

אבל אף-על-פי-כן, אף-על-פי שמספר מרירות צרותיו כל כך עד אין תכלית, אף-על-פי-כן אינו מנאש את עצמו לגמרי חס ושלום בשום אופן, וזהו שאומר בתוך מרירות לבבו: ואמר אבד נצחי - 'נצחי' דיקא, כאלו אבד הנצחון שלו לגמרי, חס ושלום, מאחר שרואה רחוקו וחרבנו כל כך. אבל אף-על-פי-כן זכור תזכור וכו' זאת אשיב אל לבי על-כן אוחיל וכו', הינו כנ"ל שעל-ידי הקינות והקביות על גדל חרבנו, על-ידי זה השם יתברך מרחם עליו ומכניע הרע עין, עד שנמשך עליו זכרון, בחינת זכור תזכור ותשובה עלי נפשי, וכמו שפרש רש"י שם: 'ידעתי כי יש לך ליכור, אבל תשובה עלי נפשי עד שתזכור'. וכמו כן הוא אצל האדם בעצמו שצריכין להסתכל על הזכרון הזה בכל יום, כי סוף כל סוף בודאי נזכה לזכרון הזה בחסדיו המרובים, וכמו שאמר שם: זאת אשיב אל לבי על-כן אוחיל, חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו וכו', חדשים לבקרים כו', הינו שחסדיו יתברך אינם תמים ואינם כלים לעולם. ועל-ידי זה חדשים לבקרים רבה אמונתך - שהוא בחינת מה שהשם יתברך 'מתחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', ומצמצם את עצמו בכל יום מאין סוף עד אין תכלית, לרמוז רמזים לכל אחד שיוכיר את עצמו בהתכלית הנצחי לשוב אליו, שזהו עקר בחינת 'חדשים לבקרים' וכו', שנאמר על התחדשות המוחין בכל יום אצל כל אחד מישראל, כידוע בכתבים (פריעץ חיים תפלה פרק ג). כי עקר התחדשות המוחין בכל יום שהם בחינת תפלין, הם בחינת הרמזים הנ"ל. כי עקר המוח והדעת - הוא הזכרון הנ"ל ליכור בעלמא דאתי ולשוב אליו. כי רק זה עקר הדעת, כמוכא בדברינו כמה פעמים, וכמו שמסמין בהפטרות תשעה באב: "אל יתהלל חכם בחכמתו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אתי" וכו' (דמיה ט כב), נמצא, שעקר נחמתו הוא מה שהוא מצפה עדין לחסדי ה' שאינם כלים והם מתחדשים בכל יום,

הרמזים הנ"ל כפי היום וכו' כנ"ל, וזהו ביום אפס - שעל-ידי תקף החרון-אף של אותו היום נחשך היום עד שנמשך שבתה, שאין משימין לב להרמזים שהשם יתברך מרמוז בכל יום לשוב אליו, שעל-ידי זה עקר החרון, כנ"ל.

ואיכה יועם נאמר על הסתלקות הצדיק (רש"י שם), כי כל איכה יועם נאמר על הסתלקות הצדיק יאשיהו, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (איכה רבה ה א), הינו בחינת קדשת האדם כנ"ל. כי גם אחר החרון שנחרכ הבית המקדש ואין לנו בהן גדול ולא בית המקדש שעל-ידי זה נחשך גם מאור היום, ועל-ידי זה נתעלם הזכרון שהוא כפי היום והאדם והמקום כנ"ל, אף-על-פי-כן יש לנו תקנה בכל דור על-ידי הצדיק אמת שמאירין לנו הזכרון הנ"ל בכל עת. כי הצדיק יקר מהבהן הגדול שנכנס לפני ולפנים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (הריות ג): "יקרה היא מפנינים" (משלי ג טו) - 'מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים' וכו', כי הצדיקים כל עסקם להזכיר אותנו זכרון העולם הבא בכל יום כדי להשיבנו בתשובה שלמה. כי זה כל ישעם וכל חפצם בעסקם עמנו, שהכל הוא כדי להזכירנו בחינת זכרון הנ"ל בכלליות ובפרטיות, בכמה וכמה תחבולות נפלאות ונוראות. אבל בעוונותינו הרבים גם הצדיקים האלו נסתלקו בעוונותינו, ועל-כן באמת ק'שה סליקן כפלים בחרבן בית המקדש, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (איכה רבה א מד), ועל זה קונן כל 'איכה יועם' וכו', וכנ"ל.

וזה בחינת אני הנבר - ששם מדבר הרבה ברוח הקדש לנפשו בשביל כל אחד מישראל, איך צריך כל אחד לדבר לנפשו, אולי יוכל להזכיר את עצמו אף-על-פי-כן, עד שישוב אליו יתברך. כי סוף כל סוף סוף כל סוף - מה יהיה מאתנו ומה נעשה באחריתנו. וזה שמדבר ירמיה ברוח הקדש, כאלו כל אחד מישראל אומר על עצמו בשמתחיל להרגיש כאב עוונותיו שגרמו החרבן ועפוב הבגין ואריכת הגלות. וצריך כל אחד לתלות החסרון בעצמו, כי הוא יודע בנפשו מה שעשה ומה שגעשה עמו בעוונותיו. ועל זה ידו כל הדוויים. וצריך כל אחד שרוצה לרחם על עצמו ליכור במר נפשו: אני הנבר ראה עני וכו' אותי נהג וילך וכו' אך בי ישב

עולם הבא, כמו שכתוב (מלאכי ג. ט): "וְזָרְחָה לָכֶם יְרֵא שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צֶדֶקָה" וכו', בחינת (ישעיה ל. ט): "וְהָיָה אִוֵּר הַלְכָנָה כְּאוֹר הַחֲמָה וְאוֹר הַחֲמָה" וכו', וכמו שכתוב (שפטים ה. לא): "כֵּן יֵאבְדוּ כָל אִיִּכָּד ה' וְאוֹהֲבָיו כִּצְאֵת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ". כי השמש זרחה בתקופה בשביל לרפאות כף ירך יעקב שנגע בו. הינו שהתגבר האמת של זכרון עולם הבא בכלל, ועל־ידי־זה נתרפא מצולעתו גם בפרט.

כִּי זה רואין בחי'ש, שעקר התגרות הרע עין שהוא כלל כל החולקים והמתנגדים על האמת, הן מעובדי פוכבים, הן מישראל באיזה בחינה שהיא, עקר התגרותם הוא על בחינת הזכרון בפרטיות, דהינו מה שצדיקי אמת מורים אותנו דרכים ישרים אמתיים על־פי התורה הקדושה איד להמשיך עלינו הזכרון הזה בפרטיות, על זה הם מתגרים וחולקים ואומרים שלא זה הדרך, רק רוצים שהכל ילכו בדרךם לבלות הימים בליצנות ודברים בטלים, ולדרך אחר המזמן המיד וכיצא בזה, ומלבישים השקר באיזה אמת כאלו כונתם לשמים, ואי אפשר לחזר דבריהם כי אין קץ לדברי רוח והבל אבל כלל עקר מחלוקתם הוא על בחינת פרטיות, כי על כלליות מכריחים הכל להודות בחי' עולם הבא ושה עקר התכלית האמתית הנצחי, ואפלו העפ"ם שחולקין על ישראל, רבם ככלם מודים בעולם הבא בכלליות, רק שאומרים שצריכין לילך בדרךיהם, חס ושלום, לבא לעולם הבא, וכמו כן להבדיל, אפלו בין ישראל בעצמן הכל מודים בתכלית העולם הבא, רק שאומר כל אחד מה שאומר כדי להטות מהדרך הישר מנקדת האמת לאמתו, וזה נמשך מבחינת נגיעת כף ירך יעקב, וכנ"ל.

וְהַעֲצָה לזה היא בחינת ויזרח לו השמש - בחינת אמתת זכרון העולם הבא בכלליות, על־ידי־זה ידע ויבין האמת גם בפרטיות, כי באמת מי שאינו מתנהג בפרטיות כראוי, גם זכרון עולם הבא בכלליות נפגם אצלו, ועל־פי רב שובח לגמרי, עד שיש שבאו על־ידי־זה לכפירות גמורות, רחמנא ליצול, אבל מי שישים אל לבו היטב זכרון עולם הבא באמת לאמתו, בודאי יבין גם בפרטיות איזו היא דרך ישרה ללכת בו, אם לבלות ימיו על התבודדות ותורה ותפלה וצעקה להשם יתברך וכו', כאשר הורו אותנו צדיקי אמת, וזה בחינת זריחת השמש בתקפה ליעקב אבינו שהוא בחינת כלל

שעל־ידי־זה עדין יזכה שיגיע אליו דעת אמת, עד שיזכיר את עצמו היטב בעולם הבא וישוב אליו, כי זה עקר תקותנו ונחמתנו:

ה. וְעַקֵּר תשעה באב נמשך על־ידי שנגע חס"מ בכף ירך יעקב, כמו שאיתא בזהר (וישלח קט) על פסוק (בראשית לב. לו): על־כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וכו' עין שם, כי עשו וארבע מאות איש שהתירא מהם יעקב מאד - זה בחינת הרע עין שהוא בגימטריא ארבע מאות, כמו שכתוב במקום אחר (לקט ראב"ד ושלח), ואז פגע בו חס"מ בעצמו ויאבק עמו, ורצה לנצחו, חס ושלום, וכל קנאתו בו על שהוא רוצה להעמיד בעולם עדת ישראל שיזכרו תמיד בעלמא דאתי, כי זהו כלל קדשת ישראל שקבלו את התורה, שהוא בשביל לזכותנו לחי עולם הבא, כמו שכתוב (דברים י. יא): "חַיִּים לְעִשְׂתֹּתָם" - וילמדו לקבל שְׂכָרָם (ערוכין כב.), ועל־כן הוזייר אותנו משה רבנו כמה פעמים (דברים ה. ט): "רַק הַשְׁמַר לָךְ וְשָׁמַר נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ, יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ" וכו', ועל זה התגרה הבעל דבר ביעקב: ויאבק עמו וכו', וירא כי לא יכל לו - כי בכלליות אי אפשר להשכיח, חס ושלום, את ישראל זכרון העולם הבא. על־כן ויגע בכף ירכו - דא נצחיהודיסוד, בחינת "הדם רגלי" (ישעיה סו. א), שהעקר מתחיל מנצח שמתלבש בזה העולם, דהינו שנגע בבחינת זכרון הפרטי שהוא בחינת הרגלין דקדושה שמתלבשין בזה העולם וכו', כדי להזכיר את האדם בכל יום בפרטיות כנ"ל. ובהם נגע הסכ"ד מ"ם, שהוא בחינת הרע עין, להפיל שכתה חס ושלום - שלא ישימו לב להבין הרמזים הנ"ל בכל יום, כי בכלליות הזכרון - אי אפשר להכחיש, חס ושלום, רק עקר הפגם בפרטיות, וכמו שרואין בחי'ש, כי בכלליות - הכל מודים בזכרון העולם הבא, ועל־פי רב מדברים מזה, אבל בפרטיות להבין הרמזים הנ"ל בכל יום כדי להתקרב אליו יתברך בכל עת, זעירין אנון דזכון לזה, וזה נמשך ממה שנגע הרע עין בכף הירך, הינו בבחינת רגליו, שהוא בחינת הזכרון בפרטיות כנ"ל. אבל באמת על־ידי שנגעם הזכרון בפרטיות - נפגם גם בכלליות ממילא, כי מי שאינו משתדל להמשיך על עצמו הזכרון הזה בפרטיות בכל יום, על־ידי־זה על־פי רב שובח גם הזכרון בכלליות, ואינו משים אל לבו תכליתו הנצחי.

וְהַתְקַנֵּן על־ידי ויזרח לו השמש (בראשית לב. לא), בחינת אמת [כמו שכתוב במקום אחר (ספן רמא)], בחינת

- את הרמזים הנ"ל להכיר גדלותו יתברך מכל דבר שבועולם, שזו בחינת (תהלים קד, א): "ה' אלהי גדלת מאד" כמו שכתוב שם בהתורה הנ"ל. וזהו את גדלך בחינת 'גדלת'. ואת ירך החזקה - בחינת 'מאד' שהיא בחינת הצמצום, שהיא בחינת גבורות דקדושה, בחינת יד החזקה כידוע. אשר מי אל בשמים ובארץ - בחינת מעלה ומטה אין סוף ואין תכלית. אשר יעשה כמעשיך וכו' - דהינו מה שבנפלאות רחמיו, הוא מצמצם עצמו מרום כל דרגין עד סוף כל דרגין, כדי לרמוז רמזים לכל אחד בנ"ל. על-כן אני מתחנן (פסוק כו): אעברה נא וראאה את הארץ הטובה הזאת - שהיא ארץ-ישראל, ששם עקר הזכרון בנ"ל. כי אם היינו זוכים שמושה יבוא לארץ-ישראל, אז היה ממשיך שם זכרון עולם הבא לכל ישראל, ולא היו חוטאים, והיתה הנאולה לנצח בלי חרץ אחר-כך.

אבל בעונותינו לא זכינו לזה - ויתעבר ה' וכו' ויאמר אל תוסף וכו' עלה ראש הפסגה ושם עניך וראה וכו' (שם ס"ח). כי לזכות שתבוא בעצמך לארץ-ישראל לתקן הכל מיד לגמרי - זה אי אפשר לפעל עתה, אך זה פעלת בתפלתך שתעלה ותראה מרחוק כל ארץ-ישראל, ועל-ידי הראיה בעצמה תתקן ותכניע את הרע עין, ובה הכח - וצו את יהושע והזקנו ואמצוהו וכו' כי הוא יעבר והוא ינחיל וכו' (שם ס"ח). כי לא יוכל הרע עין לעמוד נגדו על-ידי גדל קדשת הראיה שלך שהסתכלת בעיניך הקדושים מאד בכל ארץ-ישראל, שעל-ידיה הכניע הרע עין והמשיך קדשת ארץ-ישראל שהיא קדשת הזכרון, בחינת (ויקרא כו, כב) "והארץ אופר" וכו'.

ו. וזה בחינת ברכות הראיה. כי כלל ברכות הראיה הוא להכניע הרע עין על-ידי הברכה שמברכין על הראיה. כי הברכה היא בחינת טוב עין, בחינת (משל כב ט): "טוב עין הוא יברך". כי כל מה שרואין - צריכין להבין ממנו רמזים לעבודת ה', בפרט כשרואין איזה דבר חדוש. אבל הרע עין רוצה להתאחז בכל דבר שרואין, ומשכח מהלב זכרון הנ"ל - שהם בחינת רמזים הנ"ל, על-כן תקנו ברכה על כל דבר חדוש שרואין, כי על-ידי הברכה שהיא בחינת 'טוב עין הוא יברך', על-ידיה מכניעין הרע עין, ועל-ידיה יכולין להזכיר את עצמו בהשם יתברך מכל דבר שרואין, וכו'.

וזה בחינת ברפת 'שהחינו', שצריכין לברך כשרואין את חברו שחביב עליו (ארח חיים רכ"א, א) כי אהבת חברו

ישראל, שזרז לו האמת בתקפו וגבורתו, ועל-ידיה נתרפא מצלעתו - שנגע בו הסמ"ד"מ"ם בפרטיות. כי על-ידי התגברות אמתת הזכרון בכליות, נתבטל השקרים שלהם גם בפרטיות, וכו'.

ה. ועל-כן צריכין לזהר מאד לקום בכל לילה בחצות, ולבכות הרבה על עונותינו שמעכב בגן בית-המקדש, כדי להכניע הרע עין על-ידיה, וכו' (א"ת ג), כדי שיוכל להזכיר את עצמו בכל יום בעולם הבא. כי תקף בשקמים מהשנה - צריכים לזכר מיד בעולם הבא בנ"ל. אבל הרע עין מכלכל ומפיל שכחה בנ"ל על-כן צריכין לקום בחצות ולהשליך ראשו לאחוריו ולהרגיש היטב מרירת נפשו, עד שיכבה על-ידיה כדי להכניע הרע עין בנ"ל. ועל-ידיה מומשיכין על עצמו קדשת משיח, שעקר הכניעת הרע עין על ידו, כמו שכתוב שם. כי 'כל המתאבל וכו' זוכה ורואה בשמחתה' (תענית לו). דהינו שממשיך על עצמו שמחת הנאולה שתהיה על-ידי משיח צדקנו. ועל-ידיה זוכה לזכרון להזכיר עצמו היטב בעולם הבא, וכו'.

וזהו נחמו נחמו (ישעיה כ, א) - שתי נחמות, כנגד זכרון הנ"ל בכלל ובפרט, כי זכרון עולם הבא עקר הנחמה. דברו על לב ירושלים - כי הזכרון תלוי בלב בנ"ל. וזהו קול קורא במדבר פנו דרך ה' וכו' - היינו הרמזים בפרטיות, שמי שמושים לבו אל הרמזים הנ"ל, הוא שומע קול דקדושה קורא גם במדבר פנו דרך ה' וכו'. כי בכל מקום שהאדם ירד לשם - יוכל לשמע קול קורא הנ"ל לשוב אליו יתברך. כי השם יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, דהינו מתכלית תכלית המעלה שאי אפשר לדבר בזה כלל, שהוא בחינת אין סוף, בחינת רישא דכל דרגין - עד אין תכלית שהוא בחינת סופא דכל דרגין. שאפלו מי שירד עד אין תכלית שאין קץ לירידתו, בחינת "ותרד פלאים אין מנחם" (איכה א, ט), גם שם מצמצם עצמו בתקדו ומאור גם שם רמזים לשוב אליו וכו'.

ובשביב זה בקש משה הרבה לבוא לארץ-ישראל, כדי להמשיך שם הזכרון הנ"ל על כל ישראל, וכמבאר לעיל (א"ת א), שעקר הזכרון בארץ-ישראל ששם הבית המקדש, וכו'.

הגבול ומנצח יותר מדיא אִזי נחרב הדבר, כי מזה בא כל החולאת, רחמנא לצלן, פירוש (רבו כתיב, שמות ט, כג), והכל הוא רמוז להאדם שהכל נברא בשבילו, שידע שצריך להתגבר בנצחון גדול כל ימיו, אבל הנצחון צריך להיות באמת לאמתו בשביל השם יתברך, בשביל קיום העולם שעומד על התורה ועבודה, וגם לא שיהיה לו, חס ושלום, נצחון של שקר בשביל כבוד ותאוות עולם הזה, שזה הנצחון הוא הריסת העולם, חס ושלום.

ועל־כן אפלו מי שנראה לו שפונתו אל האמת, שרוצה בנצחון בשביל לגמור איזה מצוה או דבר שבקדשה, אפֿעל־פי שבוה צריכן להיות חזק מאוד, אפֿעל־פי־כן צריך להסתכל היטב שלא יגיע הרבן והריסה, חס ושלום, על־ידי־זה, כי שנאי המחלקת וגדול השלום (במדבר רבה יא, א) על־כן צריכן להשתדל למעט במחלקת בכל מה דאפשר, אפֿעל־פי שגדמה לו שחולק לשם שמים. מכל שכן וכל שכן שצריך להסתכל על עצמו אם פונתו לשמים, כי הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות (סנהדרין ס).

ועל־כן בשרואין את חברו שהכיב עליו - זה יקר מאוד מאד, וכל התורה תלויה בזה, כמו שכתוב (ויקרא יח, יח): "ואהבת לרעך כמוך". ואמר רבי עקיבא 'זה כלל גדול בתורה' (בראשית רבה כד, ז), כי כל בני אדם מושגים בדעותיהם זה מזה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פרכות נח), והכל מחמת בחינה הנ"ל, שהשם יתברך ברא הכל בשגויים רבים לאין קץ, וכל אדם דעתו משנה מחברו, ובקדשה צריכים כל הבחינות הנ"ל שכתבנו לענין התמונות הארבעה יסודות. כי כל המדות והדעות של כל אדם הוא כפי התגברות היסודות שבו, שמהם כל המדות, כמוכא, שמי שמתגבר בו ביותר יסוד זה הוא חזק באותה המדה ודעתו נוטה לזה, וחברו להפך וכו'. ובקדשה, מי שפונתו אל האמת - צריך בודאי להיות חזק מאוד בדעתו ובמדותיו הטובים שבהם לו, ובתורה הישר שבהם לו, ולכלי להניח את עצמו להתנצח, חס ושלום משום אדם, כי צריכן להיות עז כנמר (אבות ה, ב) בעבודתו יתברך, פירוש. אבל אפֿעל־פי־כן צריכן שלא יהיה הנצחון יותר מדיא - שלא יהיה שונא לחברו בשביל שאינו מתנהג בדרך, ויתנהג עם חברו במנוח השוה, דהינו שאפֿעל־פי שצריך להיות חזק מאוד בדרך הטוב, אפֿעל־פי־כן יסתכל על חברו גם כן בעין טובה, וישתדל למצא בחברו גם כן איזה טוב.

יקר מאוד, כי אהבה היא הפך הרע עין דהינו שאין עיני רעה בחברו, אדרבא! הוא חביב לו ושמח בראיתו. וזה יקר מאוד, כי על־ידי־זה יכולין לזכר בהשם יתברך כנ"ל.

ועל־כן מברכין על זה 'שהחינו' וכו', כי זה עקר החיות כשמבטלין השנאה והנצחון של הרע עין, וזוכין לאהב אחד את חברו. כי עקר החיות היא כשהארבעה יסודות מתנהגים במנוח השוה, כי כל הבריאה כלה מלאה נצחונות, כי הכל נברא מארבעה יסודות שהם אש רוח מים עפר, שנגנדם הם דומם צומח חי מדבר. וכלם הם הפכים זה לזה, כי זה קר וזה לח, זה חם וזה יבש וכו', כמוכא (עין דבר וראו כד), אבל עקר קיום הבריאה הוא דיקא על־ידי הרפכותם יחד במנוח השוה. כי כל הדברים מרפכים מארבעה יסודות, וכל אחד מהיסודות מתגבר בכחו לכלי להתבטל לגמרי נגד חברו, כי אם יתבטל לגמרי, אם כן יהיה חסר מהדבר יסוד אחד ויתבטל מציאותו. אבל אפֿעל־פי־כן חלילה שהיסוד יתגבר יותר מדיא, רק להתגבר בכחו כפי המדה שצריך לתן באותו הדבר, באפן שיתמזגו כל הארבעה יסודות במנוח השוה, כגון יסוד האש שבחי צריך להתגבר ולנצח שלא יתבטל נגד יסוד המים שבחי כדי שלא יתקרה החי וימות. אבל חלילה לו להתגבר יותר מדיא, כי אז גם כן יתבטל הפעל חי וימות מרובי החמימות. וכן בכל הארבעה יסודות שבכל הדברים, כי השם יתברך ברא כל הבריאה בשביל הנצחון דקדשה.

כי זה ידוע, שהכל נברא בשביל האדם, ועקר מעלת האדם על הכל אפלו על המלאכים, הוא מה שהוא בעל בחירה. ועקר הבחירה הוא בחינת נצחון, כי זה עקר מעלת הבחירה - מה שיש מתנגד שרוצה למנועו מדרך החיים, שהם התאוות והמדות רעות והמונעים והמסיתים וכו' שרוצים להטותו מדרך האמת, והוא מתגבר כנגדם לנצח אותם, שעל־ידי־זה שגבה מעלתו וזוכה למה שזוכה - אם יזכה לעמוד בנצחון מלחמה הזאת. ועל־כן מחמת שהכל נברא בשביל זה, על־כן ברא השם יתברך כל הבריאה מפעלות משנות מאד, וכלם כמנצחים זה את זה וכנ"ל, אבל עקר קיומם כשהנצחון הוא כרצון הבורא יתברך שהטביע בהם הנצחון במנוח השוה, באפן שיתקיימו על־ידי הנצחון דיקא כשהוא במנוח השוה וכנ"ל. אבל תכף כשאחד מהיסודות עובר

מבבלם. כי בו רואין גדלת הבורא יתברך יותר מבבלם, וגם יש בו דעה ודבור, ויכולין לדבר עמו ולשמע ממנו רמזים באתגליא ובאחכסאי ביותר מבבלם.

אבל לעמדת זה יש חסרון באדם ביותר מבבלם, כי מחמת שהאדם הוא בעל בחירה ובעל נצחון ביותר, ויכול להיות בהפך, חס ושלום - שחברו יטה דעתו מן האמת, מחמת נצחונו הרע שאינו יכול לסבל האמת, כי נצחון אינו סובל את האמת כנ"ל. על-כן מי שהוא בר דעת וחפץ באמת צריך להשכיל על דרכיו, כשפוגע עם האדם, שיראה להנצל מבחינת רע עין בכל הבחינות. והעקר הוא האמת, שיהיה חזק בהאמת בתכלית. ואף-על-פי-כן ימצא גם בחברו נקודות טובות ויאהב אותו, ואז יכול לשמע ולהבין רמזים מכל אדם שבעולם. ובשכיל זה צריך לברך "שהחנינו" כשרואה חברו החביב עליו. כי זה עקר הקיום והחיות של כל הדברים, ובפרט של האדם - כשיש אהבה ושלום, שהיא בחינת התמזגות היסודות כראוי, שעל-ידיה עקר חיות וקיום העולם וכו"ל.

באפן שיהיה לו אהבה עם חברו, ולא יהיה לו עין רעה בחברו, חס ושלום. ואז יכול לקבל רמזים טובים לעבודתו יתברך, מכל אדם שבעולם שיפגע בו, בבחינת "מכל מלמדי השכלתי" וכו' (תהלים קי"ט צ"ט). כי אינו מתירא שחברו, חס ושלום, ידיו מן האמת שבלבו חלילה, כי הוא חזק בדעתו ודברו הטוב מאד כראוי. אך אף-על-פי-כן אין עינו רעה בחברו ואוהב את חברו גם כן, אף-על-פי שאינו הולך בדרך. כי אולי הוא צריך לילך באותו הדרך שחברו לו, כי אולי לפי שרש נשמתו צריך לילך בדרך זה. ואפלו אם רואה שחברו אינו הולך בדרך הישר, אף-על-פי-כן הוא דן אותו לקף זכות ומשתדל למצא בו גם כן איזה נקודה טובה, כאשר הזהירנו הוא ז"ל על זה מאד, כמבאר בדבריו הקדושים בכמה מקומות (עין בלקיש מוה"ר סימנים ו' רפב). ואם אפשר לו לדבר עם חברו באמת ובתמימות, בלי נצחון של שקר - להטות חברו אל האמת להשיבו לדרך הישר, מה טוב ומה נעים. ואם לאו, אף-על-פי-כן אינו שונא אותו, אדרבה! אוהב אותו גם כן, כי משתדל למצא בו גם כן נקודות טובות, כדי שיוכל להתמזג עמו ולאהב את עצמו עמו.

וזוה עקר קיום העולם, כי בהכרח שיהיה נצחון ושני דעות, כי אין שני בני אדם שוין וכו"ל. אבל צריכין שיהיה ביניהם התמזגות והכרעה לטובה, שלא יתנו אחיזה, חס ושלום, להרע עין שמפיל שכחה, חס ושלום. כי האדם צריך, שבכל מה שרואה בעיניו יזכיר את עצמו בהשם יתברך - על-ידי הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל דבר, וכו"ל. ובפרט כשרואין את חברו שיכולין לדבר עמו בפרוש מהתכלית, כי בכל עת שפוגעין באיזה אדם, בפרט בחברו החביב עליו - צריכין תכף להזכיר את עצמו בתכלית העולם הקבא, כי מהאדם יכולין להבין ולשמע ביותר רמזים, שהם בחינת זכרון הנ"ל. כי מכל הדברים שבעולם יכולין לשמע ולהבין רמזים כנ"ל, כמו שכתוב (אבות יב' דח): "כי שאל נא בהמות ותורד ועוף השמים ויגד לך; או שיח לארץ ותורד ויספרו לך דגי הים". וזה בחינת מה שכתוב בשלמה (מלכים א' ה'): "וידבר על העצים מן הארץ אשר בלבנו ועד האזוב אשר יצא בקיר וידבר על הבהמה" וכו', דהינו שתיה מבין מבבלם רמזים - להבין מהם גדלותו של יוצר בראשית, ולהתקרב על-ידי כלם לעבודת השם יתברך, אבל מבחר כל הקריאה הוא האדם - שגדרו 'חי-מדבר', שממנו יכולין להבין רמזים יותר

וזוה בחינת "שהחנינו וקימנו והגיענו לזמן הזה" - זה רמז לשלש בחינות הנ"ל, שעל ידם שלמות הזכרון, שהוא בחינת הרמזים הנ"ל, שהם בחינת אדם ומקום וזמן כנ"ל. "שהחנינו" - זה בחינת האדם שגדרו חי מדבר, והוא עקר החיות של כל העולם. כמו שכתוב (בראשית ב' ו'): "ויהי האדם לנפש חיה", וכמו שפרש רש"י: אף בהמה וחיה נקרא נפש חיה, אך זו של אדם, חיה שבכלל, שנתוסף בו דעה ודבור. הינו כנ"ל, כי מאחר שיש בו דעה ודבור, ויכולין להבין ממנו רמזים לעבודת השם יתברך יותר מבבלם, שבשכיל זה נברא הכל, על-כן הוא העקר שנקרא בשם 'נפש חיה', כי זה עקר החיות של כל העולם. ועל-כן שהחנינו - מרמז על בחינת האדם. וקימנו - מרמז על המקום שהוא הקיום שעליו הכל עומדים ומתקיימים. והגיענו לזמן הזה - זה בחינת הזמן. וזה כלל ברפת שהחנינו על כל דבר שמבכרין להשם יתברך - שהחנינו וקימנו בעולם עד אותו הזמן הזה. שעל-ידיה יוכל עידו להבין הרמזים, ולהתקרב להשם יתברך כפי האדם והמקום והזמן - שהוא עומד בו עתה, כי רק זה עקר החיות והשמחה שמבכרין עליו. כי חיון מזה הכל הכל:

שנתחזק להתפלל בכונה ובכח, או לשבר איזה מדה ולהתרחק את עצמו מאיזה תאוה וכיוצא בזה, מפל שכן וכל שכן בשמתגבר לנצח המונעים ומתגבר לקרב את עצמו לרבי אמת, שבזה תלוי כל חיותו לנצח, כל תנועה ותנועה שעושה בזה - היא יקר מאוד מאד בעיני השם יתברך. כי תכף בשעושה איזה עבדא ותנועה בעלמא בשביל רצונו יתברך, תכף הוא מנצח הרבה נצחון האמתי ונצחו, כי רק זה עקר הנצחון אמתי, כי זה הנצחון ישאר קיים לנצח, כי 'לית רעותא טבא דאתאבד' (אין רעון טוב שנאבד)

(דבר תרוקח קנ).

וזה שכתב ארמו"ר ז"ל בכמה מקומות בענין זה, כמו שכתב (חיי מוהר"ן סימן רעא) על פסוק (תהלים פט י): "בשוא גליו אתה תשבחם", שכל מה שהאדם מתחזק לנשא את עצמו להשם יתברך באיזה תנועה בעלמא, איהו שבתא דיליה ויקריה דיליה (והי השבח שלו והכבוד שלו), וכן מה שמבאר בענין המחשבות וכו', שיקר בעיניו יתברך מאד בשמתנצחון החיות טהורות עם החיות טמאות, דהינו מה שהאדם מתגבר לנצח המחשבות רעות וכו' [כמו שכתוב במקום אחר (לקוטי מוהר"ן סימן רלז)]. כי תכף בשמתגבר לנצח הסטרא אחרא - תכף הוא זוכה לנצחון דקדושה, כי זה הנצחון כל שהוא, ישאר לנצח לעולמי עד ולנצח נצחים. ועל-כן בשרוצין לנסע לרב האמת אף-על-פי שאחר-כך מתגבר יצר הרע חדש גדול יותר וכו', כמו שכתוב במקום אחר (לקוטי מוהר"ן סימן עב), אף-על-פי-כן כבר נצח הרבה תכף בשהתחיל לנסע, כי כל תנועה של נצחון דקדושה ישאר לנצח כנ"ל, כי אתה מרום לעולם ה':

י. ועל-כן שעור הזמן לברך 'שהחינו' בשרואה את חברו, הוא בשרואה אותו לאחר שלשים יום שהוא חדש. ולאחר שנים עשר חדש מברך 'מחיה המתים' (ארחי חיים סימן רכז, סעיף א). כי כבר מבאר, שברכות אלו הם בשביל להכניע הרע עין כדי לזכות לזכרון, כדי להזכיר את עצמו על-ידי הראיה המחודשת הזאת בעולם הבא. וכנ"ל (אות ג). ועל-כן השעור שלשים יום, דהינו חדש, כי בכל חדש מתחדש בחינת הזכרון יותר, כי בכל שלשים יום שהוא חדש - נמשך בחינת תקון ומלוי פגמים הלכנה שהיא בחינת תקון הזכרון, כי פגם הזכרון הוא על-ידי בחינת פגם הלכנה, שהיא בבחינת פגם הרע עין הנ"ל שמשמש פגם הזכרון. ובכל חדש מתמלאת, ועוסקין בתקונה בראשי-חדש ובברכת קדוש הלכנה, שעל-ידיה עוסקין

י. וזה בחינת הברכה 'ברוך חכם הרזים' - בשרואין ששים רבוא מישראל (ארח חיים סימן רכז, סעיף ה). כי כל מה שמתקבצים יותר בני אדם - יכולים להבין מהם רזים ורמזים יותר, שהוא בחינת זכרון הנ"ל. וזהו בחינת 'ברוך חכם הרזים', דהינו שממרבין להשם יתברך על הרזים והרמזים שמרמזו על ידם. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל על זה, לפי שאין דעתו של אדם שזה לחברו. עין שם בברכות פרק הירואה (דף נח). וכמו שאמרו שם: 'כן עזאי ראה אוכלוסא בהר הבית, אמר: ברוך חכם הרזים וברוך שברא כל אלו לשמשני'. ובדאי לא היתה כונתו של בן עזאי שמשמשים אותו בגשמיות, אך עקר כונתו מה שעל ידם יוכל לעבד את השם יתברך, כי בגשמיות וברוחניות מועילין לו. כי בגשמיות מכינין לו לאכל וללבוש כמו שאמרו שם: 'כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שהיה לו לחם לאכל וכו', ואני מוצא כל אלו מתקנים לפני, ועל-ידיה אני יכול לעסק בעבודת השם יתברך. וכן ברוחניות, מה שמבין על ידם רזים ורמזים להתקרב אליו יתברך שהוא ברפת 'חכם הרזים' וכנ"ל:

ה. ובשביל זה צריכין להשתדל מאד מאד להתקרב לאנשי אמת שקבלו דרכים ישרים ואמתיים מצדיקי אמת. כי הצדיק האמת הוא הנצחון האמתי, כי זכה לנצח את היצירה הרע בתכלית, עד שלא נשאר בו מדליה כלום. כי זכה שלא היה לו שום הסתכלות בזה העולם כלל. ועל-כן לא היה להרע עין שום אחיזה בו כלל. ועל-כן באמת זכה לזכרון נפלא, וכמוכן בהפעשה של העור, עין שם [כי על-פי התורה הזאת מוכן מעט מה שכתב שם, שזה העור שלא היה לו שום הסתכלות בזה העולם - היה לו זכרון נפלא יותר מכלם הינו כנ"ל. והכן היטב]. ועל-כן על ידו יכולין לזכות לזכרון הנ"ל לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי תמיד וכנ"ל. ועל-כן בכל פעם שיש קבוצ יותר אצל הרב האמת - טוב יותר לבוא אז אליו. כי כל מה שמתקבצים בני ישראל ביותר, בפרט אנשי אמת הבאים לשם שמים לשמע דברי ה', כל מה שהם יותר, יכולין אז להזכיר את עצמו ביותר בהתקבלות, ולהבין בחינת הרמזים ביותר ולשוב על-ידיה להשם יתברך וכנ"ל:

ט. ועל-כן צריכין לדעת שיקר מאד מאד בעיני השם יתברך כל נצחון כל שהוא של האדם שהוא לשם שמים באמת. כי כל עבדא בעלמא ותנועה קלה שהאדם מתגבר בשביל להגיע לרצונו יתברך, כגון

והלכנה שמאירין על הארץ בכל יום, הוא בחינת הארת הדעת הנ"ל דהינו בחינת זכרון הנ"ל, מה שהשם יתברך מאיר בטובו בכל יום לתוך דעת כל אדם, שזכור בעולם הבא, שזה עקר התכלית, ורק בשביל זה אנו מתקומים בעולם, כי זה עקר חדוש מעשה בראשית, שהשם יתברך מחדש בכל יום תמיד, שפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוניו רקיע ומוציא חמה ממקומה ולכנה ממכון שבתה ומאיר לעולם כלו וכו', שהכל הוא בשביל שיראו בני אדם נפלאותיו בכל יום, כדי שזכרו בו בכל יום, וידבקו מחשבתם בו יתברך, שזהו עקר בחינת זכרון עולם הבא, שאז יתגלה אלהותו ביותר ונראהו עין בעין, כמו שכתוב (דברים לא טז): "כי כלם ידעו אותי" וכו', שצריכין להמשיך זכרון הזה - גם עתה בעולם הזה, כי אי אפשר לזכות לעולם הבא כי אם בשמירתן לזכר אותו בעולם הזה, כמו שאמרו (אבות ה טז): "התקן עצמך בפרודור" וכו', כי עקר אור החמה ולכנה הוא אור השם יתברך שמאיר בהם, שממנו עקר האור, כמו שכתוב (תהלים כו א): "ה' אור". כי עקר הרמזים שהשם יתברך מרמז להאדם בכל יום - עלידי שמצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית וכו' כנ"ל, הם עלידי חדוש מעשה בראשית שבכל יום, וזה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קטז): "זאת פעל ה' לא יביטו ומעשי ידיו לא ראו" (ישעיה ה יב) - "שלא שבוהו ויצר אור בשחרית ומעריב ערבים בערבית". כי זה עקר פעל ה' ומעשה ידיו, שצריכין להביט ולראות בהם, ולהבין עלידיהו גולתו יתברך להבין הרמזים שהשם יתברך מרמז על ידם בכל יום, ועין עוד מזה במקום אחר.

בי אור החמה ואור הלכנה זה בחינת זכרון בכלליות ובפרטיות. כי אור החמה שהוא עצם האור זה בחינת זכרון עולם הבא, בחינת (פלאי ג ב): "וזהו לך ראי שמי ששם צדקה" וכו' שנאמר על חיי עולם הבא, וכמו שכתוב (שופטים ה לא): "כן יאבדו כל איביך ה' ואוהביו בצאת השמש מבורתו" וכנ"ל (אבות ה טז), ואור הלכנה שהוא בחינת צמצום האור כי לית לה מגרמה כלום כי אם מה שמקבלת מהשמש (וזה נמשך קפא) - זה בחינת זכרון בפרטיות מה שהשם יתברך מצמצם את עצמו בכמה צמצומים מאין סוף עד אין תכלית, כדי להזכיר את כל אדם תכליתו הנצחי לעולם הבא כנ"ל, שזהו בחינת אור הלכנה שהוא בחינת צמצום האור, והשם יתברך ברא שניהם שיום כמו שכתוב (בראשית א טז) "את שני המאורות הגדולים", כי רצה שיאירו שניהם בשנה, דהינו שגם בעולם הזה, נבין בפרטיות עלידי הרמזים - את זכרון העולם הבא, דהינו להכיר

למלאותה ולתקנה, ועלידיה נותקן הזכרון, הנ"ל, דהינו לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, ועליבן אומרים בראשית חדש בכרפת מוסף: זכרון לכלם יהי, כי אז נמשך בחינת תקון הזכרון, וכן בכרפת קדוש הלכנה מזכירין שבר העולם הבא, כמו שאומרים 'ולכנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה'. כי התחדשות הלכנה בכל חדש שהיא בחינת תקון ומלוי פגומתה, היא בחינת התחדשות נפשות ישראל לעולם הבא, ועליבן אז מתחדש הזכרון ביותר, וכנ"ל.

ועליבן בימי הבית היה קדוש החדש עליפי הראיה דיקא, כדי להכניע עלידי קדשת הראיה הזאת את ראית והסתכלות הרע עין - שרוצה לפגם זכרון עולם הבא, שהיא התחדשות נפשות ישראל לעולם הבא כמו הלכנה, וכן מצות ברפת קדוש הלכנה תולה בראיה (ארח חיים סימן תכז סעיף א), והיא ברכה יקרה וחשובה מאוד מאד, כאשר הפלינו רבותינו ז"ל, ואמרו על זה (פסחין כב): "אלמלא וכו', כי עלידי ברפת ראית הלכנה בחדושה שהיא ברפת קדוש הלכנה - מכניעין הרע עין וממשיכין זכרון עולם הבא כנ"ל.

ועליבן לאחר שנה, מברכין על ראית חברו 'מחיה המתים', כי במשך שנה צריכין לחדש הזכרון יותר, וזה בחינת ראש השנה, שצונו השם יתברך לעשות בכל התחדשות השנה, כדי לחדש זכרון עולם הבא בכל תחלת השנה, ועליבן נקרא ראש השנה יום הזכרון, כי זה עקר ראש השנה לחדש זכרון עולם הבא, כי ראש השנה הוא ראשון לעשרת ימי תשובה, וצריכין אז להמשיך עלינו התעוררות התשובה שהוא על ידי זכרון העולם הבא, כי עלידי שזוכרין בעולם הבא, שאז יהיה יום הדין הגדול והנורא, עלידיהו חזרין בתשובה, ועליבן בראש השנה יום הדין - שהוא כנגד יום הדין של עולם הבא, כידוע, ועליבן מזכירין אז זכרון העולם הבא - שיעטרך כל אחד אז לתן דין וחשבון, כמו שאומרים: 'אתה זוכר מעשי עולם וכו', אתה זוכר את כל המפעל וכו' כי אין שכיחה לפני כסא כבודך' וכו', ועליבן לאחר שנים עשר חדש מברכין 'מחיה המתים' - שמזכירין בפרוש זכרון העולם הבא שהוא תחית המתים, שאז יהיה יום הדין הגדול והנורא של עולם הבא:

יא כי ראש השנה וראשית חדש שהם בבחינת זכרון עולם הבא, הם בבחינת זכרון בכלליות ובפרטיות, שהם בחינת אור החמה ואור הלכנה, כי עקר אור החמה

הטובה עלינו.

וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא (הל' ד' ע"ב): 'רבי שמעון בן פיז רמי [מקשה סתירה]. כתיב (בראשית א טו): "וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמָּאֲרֹת הַגְּדֹלִים", וְכָתִיב (עש'): "אֶת הַמָּאֹר הַקָּטָן". אִמְרָה יֵרַח לִפְנֵי הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! אֲפֹשֶׁר לִשְׁנֵי מַלְכִּים שִׁישְׁתַּמְשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד? אָמַר לָהּ: לְכִי וּמַעֲטִי עֲצָמְךָ. אִמְרָה לִפְנֵינוּ: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! הוֹאִיל וְאִמְרָתִי לִפְנֵיךְ דָּבָר הֵגוֹן אֲמַעֲט עֲצָמִי? אָמַר לָהּ: לְכִי וּמוֹשְׁלִי בַיּוֹם וּבַלַּיְלָה. אִמְרָה לִיָּהּ: מֵאִי רְבוּתִי, דְּשִׁרְנָא בְּטַהֲרָא מֵאִי מַהֲנִי? אָמַר לָהּ: זִילִי לִימְנֵי כֶּךָ יִשְׂרָאֵל יָמִים וְשָׁנִים. אִמְרָה לִיָּהּ: יוֹמָא נָמִי אִי אֲפֹשֶׁר דְּלֹא מִנּוּ בֵּיהּ תְּקוּפָתָא. דְּכָתִיב (בראשית א יד): "וַהֲיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנִים". זִיל לִיקְרוּ צִדִּיקִי בְּשִׁמְךָ יַעֲקֹב הַקָּטָן, שְׂמוּאֵל הַקָּטָן, דּוּד הַקָּטָן. חֲזִינָה דְּלֹא מִיתְבָּא דַּעְתָּהּ אִמֵּר הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא: הִבִּיאוּ בְּפִרְהָ עָלִי שְׂמַעֲטָתִי אֶת הַיָּרֵחַ. וְהִינוּ דְּאִמְרָא רִישׁ לְקִישׁ מַה גִּשְׁתַּנָּה שְׁעִיר שֶׁל רֹאש־חֹדֶשׁ שְׁנָאִמְרָא בּו' לָהּ, אִמֵּר הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא: שְׁעִיר זֶה יֵהָא בְּפִרְהָ עַל שְׂמַעֲטָתִי אֶת הַיָּרֵחַ; עַד כָּאן לְשׁוֹן הַגְּמָרָא.

והמאמר הזה הוא כלל תמונה ונפלא ונעלם מאד, כאשר נדחקו כל המפרשים לקצא בו איזה רמז דק בעלמא כמחט סרקית. כי ידוע, שזה המאמר הוא מעמקי עמקי סודות התורה מענין פגימת הלכנה ומלואה ותקונה, אשר רב סודות הקבלה תלויים בוה. וכתר תורה מנח לכל. ואענה אף אני חלקי במעוט עניות שכלי בתעצומות עז נוראות גדלת ההקדמות הנשגבות הנפלאות העמוקות מאד שקבלתי מאדמו"ר הקדוש והנורא, זכר צדיק וקדוש לכרכה, אשר אם היה לבנו פתוח כלכן של ראשונים, היינו יכולים לילך ולבאר כל התורה בלה שבכתב ובעל פה עליפי דרוש אחד שגלה בהשגתו הגבוהה והנעלמה מאד מאד עד אין סוף ואין תכלית, כאשר נשמע מפיו הקדוש ז"ל (שחי' הר"ן סימן רא). ואם עדין לא זכינו לזה בעזרתנו הרבים, עם כל זה כל מה שאפשר לחתר ולמצא בתורתנו הקדושה עליפי יסודותיו הקדושים והנוראים, מצוה עלינו לעסוק בזה בכל כחנו, כי כל מה שנוקה לחדש בתורה עליפי הקדמות קדושות שלו יהיו נמשכים ונתגלים עלידידיה מעיני הישועה לכל. עצות נפלאות והתעוררות נפלא ומוסר השכל אמתי להחיות נפשות רבות עד אין תכלית. ואין להאריך בזה לעוסקים בדרכיו הקדושים.

אותו יתברך כמו שנביר ונדע אותו יתברך בעולם הבא ממש. אך עלידי קטרוג הירח שנמשך מפגם הרע עין נתמעטה ונפגמה, ועקר הפגם נגע בבחינת פרטיות במבאר לעיל. כי בכלליות מכרחים הכל להודות וכו', כמו שכתוב לעיל (אות ד). אבל באמת עלידי שפוגמים בפרטיות - נפגם הזכרון גם בכלליות, עד שרובם שוכחים לגמרי או שבאים לידי כפירות גמורות, רחמנא לעיל.

ועל-כן צריכין לחדש הזכרון בכל חודש, שהוא בחינת תקון פגימת הלכנה בחינת זכרון לכלם יהיו. ואז מתקנים בחינת זכרון בפרטיות, ובכל שנה צריכין לחדש כלליות הזכרון כל - שהוא ראש השנה, שאז עקר התחדשות הזכרון, ועל-כן נקרא יום הזכרון, כי ראש השנה הוא בראש-חודש, ואז זכרון אחד עולה לכאן ולכאן, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ערכין ע"ב). הינו שאז מתחדש הזכרון בכלליות ובפרטיות, שהוא בחינת ראש השנה וראש חודש יחד חמה ולכנה. כי אף-על-פי שעקר אחיזתם הוא בבחינת זכרון בפרטיות, אף-על-פי כן מאחר שזה הפגם נוגע גם בזכרון הכללי כנ"ל, על-כן עקר התקון בראש השנה, עלידי שחזורין ומחדשין הזכרון לגמרי בכלליות ובפרטיות, כי אז הוא ראש השנה וראש-חודש ביחד, שהם בחינת תקון החמה והלכנה, בחינת זכרון אחד עולה לכאן ולכאן, כנ"ל. אבל עקר התקון הוא להמשיך זכרון הכללי באור גדול כל כך - עד שאירי הזכרון בשלמות גם בפרטיות. וכמו שכתבאר לעיל (אות ד) על פסוק "וַיִּזְכֹּר לוֹ הַשֵּׁמֶשׁ" - שעל ידי-זה נתרפא מנגיעת כף ירכו שהוא בחינת פגם הזכרון בפרטיות, עין שם. שעל ידי זה נתתקן פגימת הירח כנ"ל, כי עקר פגימת הירח הוא עלידי מה שאמרה (הל' ע"ב): 'אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד'. והינו שחששה שלא יהיה קנאה ביניהם, שזהו פגם הרע עין שממנו נמשכין כל הקנאות, כי פלם באים עלידי הרע עין. והינו שחששה, מאחר שיש רע עין - פן יתגבר ויפיל שכחה, חס ושלום. ועל-כן שאלה מהשם יתברך עצה ותקון על זה, ועלידי-זה נתמעטה. נמצא, שעקר פגימתה עלידי פגם הרע עין. ובראש-חודש, ובפרט בראש השנה שהוא בראש-חודש - מתקנין וממלאין אותה. ועל-כן אז נמשך זכרון כנ"ל. הינו בחינת זכרון בכלליות ובפרטיות, כנ"ל.

י. **ולבאר** הענין יותר - צריכין להעתיק מאמר חכמינו ז"ל בזה בגמרא. ולבאר קצת כפי יד ה'

שאין יכולין להבין - צריכין לצמצם שכלו ולסמך על אמונה, וזה עקר שלמות קדשת ישראל, כי הם מאמינים בני מאמינים, ועליהם הם מונין ללכנה, שהיא בחינת צמצום בחינת אמונה. כי עם קדוש ישראל הם עניים ומקטנים עצמם, כמו שכתוב (דברים י: 1): "כי אתם המעט" וכו', כמו שדרשו רבותינו ז"ל (הלן עט). כי יודעים שלגדלותו אין חקר, ואי אפשר להשיג דרכיו הקדושים בשום שכל, רק הם סומכים על אמונה, כמו שקבלנו מאבותינו ורבותינו הקדושים. ואם אפשר להשיג להבין איזה רמז מה טוב, ומה שאי אפשר להבין מצמצמין שכלם מיד, ונשארים על מקומן הראשון שהיא אמונה - שהם חזקים בה. ועלידיה, זה וזה עולה בידם. כי קשורים ודבוקים באלהותו יתברך תמיד עלידי חוק האמונה. ועלידי הגדלת הדעת שזוכין עלידי האמונה שהיא בחינת צמצום, שמקדימין הצמצום להגדלת הדעת, כמבאר בהתורה הנ"ל, שהיו בחינת הקדמת מצות ציצית לתפלין, בחינת (שור השרים ב: 1): "שמאלו" וכו' תחלה, ואחר כך "וימנו" וכו', עין שם. הינו שצריכין להקדים להמשיך על עצמו בחינת קדשת הצמצום, קדם שממשיכין על עצמו בחינת הגדלת הדעת, כי אי אפשר להתחיל לכנס בהדעת בקדשה כי אם כשיש לו צמצום דקדשה - שיהיה חזק בהצמצום, שלא יצא חוץ מהגבול בהגדלת דעתו, חס ושלום. וכי שאינו חזק בזה - אסור לו להגדיל דעתו כלל, רק לסמך על אמונה לבד.

אבל העכ"ם והרשעים מונין לחמה שהיא בחינת הגדלת הדעת לבד בלי צמצום דקדשה. כי הם אינם רוצים לסמך על אמונה, רק הם גאותנים ורוצים להבין מיד בדעתם. ומחמת זה, זה וזה אינו עולה בידם. כי באמת בהדעת אנושי - בודאי אין יכולין להשיג ולהבין שום דבר מדרכיו הקדושים יתברך, וזה בחינת שבירת פלים, שהיה מחמת רבוי אור, בחינת רבוי השמן שנזרם כבוי הנר, שמשם יניקתם של הסטרא אחרא והעכ"ם.

וחשם יתברך ברא את החמה והלכנה שיהיה אור שניהם שונים. כי באמת הידיעה בכלליות והידיעה בפרטיות שהם בחינת הגדלת הדעת והצמצום, הכל אחד. בבחינת 'אתה הוא קדם שבראת העולם, ואתה הוא לאחר שבראת העולם', בחינת (מלאכי ג: 1): "אני ה' לא שנית". כי זה אלהים אלהינו שהיה קדם הבריאה הוא בעצמו אלהינו עתה, רק שאי אפשר לנו להבין איד

והנה עלינו הנ"ל יבאר מעט. כי אמרה ירח 'אי אפשר לשיני מלכים להשתמש בכתר אחד', כי יהיה קנאה ביניהם ויהיה אחיזה להרע עין שמפיל שכהה. כי זה ידוע, שאור העינים ואור החמה והלכנה הם בחינת אחד, כי עקר ראית אור העין הוא עלידי שיש אור המאיר של החמה והלכנה, שעל ידם מגיע האור אל העין לראות. וזה שאומרים 'ענינו מאירות כשמש וכירח'. ועליהם פגם הרע עין שהוא פגם העינים נוגע אל החמה והלכנה, ועקר אל הלכנה שהכרח להחמט עלידיה פנ"ל. כי היא היתה מתיראת מהרע עין, ועליהם קטרגה ואמרה: אי אפשר לשיני מלכים להשתמש בכתר אחד וכנ"ל.

והשיב לה השם יתברך: לבי ומעטי עצמך, כי מאחר שאת מתיראת מהרע עין בודאי את מכרחת למעט עצמך. כי מי שאין לו בוח לעמוד בנגד הרע עין - הוא צריך לברח מנגד, כמבאר בהתורה הנ"ל על מאמר "אבא שאול" עין שם באות ד, מבאר שם כל זה היטב. וכבר מבאר, שעקר הרע עין שמפיל שכהה הוא מתגבר על זכרון בפרטיות, שהוא בחינת אור הלכנה. כי אור החמה ולכנה הם בחינת אור הזכרון בכלליות ובפרטיות פנ"ל.

וזה בעצמו בחינת הגדלת הדעת והצמצום שהזכיר שם בהתורה הנ"ל, כי כל בחינה כלולה מכל הבחינות, כידוע (וכמו שכתבנו זאת כמה פעמים). כי בהזכרון הפרטי בעצמו, שהוא מה שהשם יתברך מצמצם עצמו וכו' - לרמז רמזים, שאנו צריכין להגדיל דעתנו בזה וכו', כמו שכתוב שם, יש בזה שתי בחינות, דהיינו הגדלת הדעת והצמצום, כדי שלא יצא המוח חוץ מהגבול, וזהו בחינת חמה ולכנה, כי אור החמה הוא בחינת הגדלת הדעת, ואור הלכנה היא בחינת הצמצום. כידוע. וזה בעצמו בחינת כלליות ופרטיות. כי הגדלת הדעת שמגדילין דעתו להבין הרמזים זהו בחינת כלליות, והצמצום הוא בחינת פרטיות, שהוא מה שהשם יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית וכו'. שכמו כן אנו צריכין גם כן בהגדלת הדעת שלנו לצמצם שכלנו נמצא, שחמה ולכנה הם בבחינת זכרון בכלל ובפרט, שהוא בעצמו בחינת הגדלת הדעת והצמצום.

ועליהם ישראל מונין ללכנה ואמנות העולם מונין לחמה (סנה עט). כי הצמצום הוא בחינת אמונה, כי במקום

ואמרה לו הירח: הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעט עצמי? - כי הלא בנתי לטובה, כי אני רוצה שיזכרו ישראל תמיד בעולם הבא - בזכרון חזק ובדעת גדול, הבא עליידי אמונה, ומחמת זה שאלתי: אי אפשר לשני מלכים וכו', כדי שתכניע הרע עין ותבטלו כדי שלא יפגם הזכרון הזה, וכי ראוי שבשביל שאלה הגונה פזאת אמעט עצמי?

השיב לה השם יתברך: לבי ומושלי ביום ובלילה - הינו זה אי אפשר למלאות שאלתך לבטל הרע עין לגמרי, כי הוא קיום העולם. כי בהכרח שיהיה בחירה ונצחון, כי הכל נברא בשביל זה כנ"ל (אות 1). אך מה אכפת לך מה שאתה ממעט ומקטין את עצמך לעיניהם, הלא באמת ממשלתך ונצחונך חזק לעולם, בעולם הזה ובעולם הבא. כי מאחר שפונתם לשמים באמת, לזכר בעולם הבא תמיד, אם בן אתה מנצח תמיד איך שהוא, אפלו בתכלית הקטנות והשפלות, וכמו שכתבתי לעיל (אותיות ב ט). וזהו לבי ומושלי ביום ובלילה - שהוא מרמוז על ממשלת ישראל הקדושים בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שפרש המהרש"א שם, עין שם.

הינו כי רק ממשלה ונצחון דקדשה שהוא נצחי - זהו נקרא נצחון וממשלה, אבל להפך, אין זה נצחון וממשלה כלל ועל"כ אף-על-פי שאנו נבזים ושפלים ודיונים וסחופים ומקטנים עצמנו נגדם הרבה, ומכרחים להכניע נגדם, אף-על-פיהם זהו ממשלתנו ונצחנו, כי אנו מנצחים תמיד, מאחר שפונתנו לשמים, וכנ"ל. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ב:): 'לעולם יהא אדם רך פקנה' וכו', שאף-על-פי שכוּפְּפִין אותו עד לעפר אֵלִפִּים פעמים, אף-על-פיהם הוא חזק בשרשו, וכל הרוחות שבעולם אין יכולין לעקרו. וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל על פסוק (תהלים קכו ב:): 'הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו', שאפלו אמות העולם יבינו לעתיד, שכל גדלתם וממשלתם - היה הכל גדלתנו וממשלתנו (עין שם בסיון טא).

אמרה ליה: שרגא בטיהרא מאי מהני - כי בעולם הזה שנמשל להם ליום, והצלחתם גדולה כל כך, ונראה לרב באלו הם לבד מאירים ומושלים ומנצחים, על"כ אין גבר נצחנו וממשלתנו כלל כמו 'שרגא בטיהרא'. ועל"כ אף-על-פי שהאמת הוא כך, שספרא דקדשה באמת מנצח תמיד, אך רב העולם אין רואים זאת, ומחמת זה רבים נופלים, כי אינם יכולים לסבל

צמצום עצמו וברא את כל הבריאה בלה. אבל באמת הכל אחד, כי הוא יתברך היה הוזה ויהיה בבחינה אחת, רק שאי אפשר לנו להבין דרכיו יתברך בשכלנו האנושי. וכן הגדלת הדעת והצמצום הכל אחד, כי במקום שאין אנו מבינים ואנו צריכין לצמצם שכלנו - אנו חזקים באמונתנו באלו היינו רואים ומבינים הדבר היטב בעיני שכלנו. כמו שכתב אדמו"ר ז"ל על מאמר הזהר (משפטים צה): 'טמירתא ואתגליא' (עין שם בסיון סב אות ה), ורצה השם יתברך שיתנהג כל העולם בדרך זה, ועל"כ ברא שני המאורות שוין, וכנ"ל.

אבל הירח קטרגה מיראתה ואמרה: אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד - כי היתה מתיראה מהרע עין, שעקר יניקתו מחכמות חיצוניות שמושלתלשל יניקתם מבחינת הגדלת הדעת בלי צמצום כנ"ל. ועל"כ נקרא רע עין, כי 'עינים על שם החכמה נאמר', כמו שכתוב (בראשית ג ז): 'ותפקחנה עיני שניהם' כמו שפרש רש"י, והוא רע עין, הינו חכמות רעות שבאים על ידם לאפיקורסית וכפירות, כי אינם רוצים להקטין עצמן לצמצום שכלם נגד אבותינו ורבותינו הקדושים ולסמך עליהם, ולא די להם בזה, כי אם עוד עיניהם רעה על כל ההולכים בדרך אבותינו הקדושים - להתחזק תמיד בזכרון העולם הבא. כי העפ"ם הם מתגדל תמיד בישראל ועינים רעה עליהם עד שמושלתלשל מושם בחינת רע עין אפלו בין ישראל בעצמן, בכמה וכמה בחינות שאי אפשר לפרטם, אך כל אחד ויכל להבין בעצמו, עד היכן מגיע פגם הרע עין. והלבנה שהיא בחינת צמצום אמונה - היתה מתיראה מזה, שלא יתגבר, חס ושלום, הרע עין עליידי קנאותה ופיל שבהה לגמרי. ובקשה איזה תקון על זה מהשם יתברך, באפן שלא יוכל להפיל שבהה. והשיב לה השם יתברך: לבי ומועטי עצמך, כי מאחר שאתה מתירא מהרע עין - בודאי יש לך להתירא ובהכרח שתמעט עצמך. כי מי שאין לו כח לעמוד כנגד הרע עין - הוא צריך להקטין את עצמו ולהסתר ממונו, כנ"ל.

כי הרע עין שהוא הספרא אחרא, בהכרח שלא יתבטל לגמרי עד עת קץ, כמובא. כדי שיהיה בחירה בעולם, ועל"כ בהכרח שתתמעט אור הלבנה, כדי שלא יראו הכל גדלת ישראל - שמונין ללבנה, מה שמושיגין על-ידי האמונה שהוא בחינת צמצום, כדי שלא יתגברו בנו ביותר, כי מי שאין לו כח לעמוד כנגדם - צריך לברר מפניהם כנ"ל.

נגדנו בסבובים רבים להשיב את אמתת זכרון עולם הבא, חס ושלום.

אמר לה: זילי לקרו צדיקי בשמך, יעקב הקטן וכו'.
הינו מה שאתה מתנורא מהרע עין שמתגבר כל כך שלא ישיב הכל, חס ושלום, בודאי היה בלתי אפשר לעמוד נגדו בקטנות ושלמות כזה, אך בבחי הצדיקים הגדולים האמתיים שנצחו המלחמה בתכלית השלמות, והם מקטינים עצמן, ומצמצמין עצמן, ומורידין עצמן להכניס זכרון העולם הבא בכל מי שרוצה לשמע אל האמת, אף על פי שהוא קטן במעלה מאד, ולא עמד בקשרי המלחמה בראוי, אף על פי כן מחיין אותו, ומזכירין אותו גם כן בדרכים נפלאים, על ידי שמצמצמין שכלם בכמה צמצומים, עד שיוכלו להכניס האמת כלבבם, ועליהם נקראים 'קטן' - מחמת שמקטינים עצמן בבחינת מאור הקטן, שהיא הלכנה שנתמעט אורה ונקטן, מחמת חשש אחיזת הרע עין כנ"ל. כי כל מה שמתיראין יותר מהרע עין - צריכין למעט האור ולהסתירו ולהקטין ולצמצם אותו בחכמה נפלאה, באפן שיוכלו לקבלו הקטנים במעלה, ולא יוכל הרע עין לבלבל דעתם להשיבם, וכנ"ל. וזה עקר בחינת 'לבי ומעטי עצמך' שאמר לה, מחמת שהיתה מתיראת מהרע עין, הינו שאדרבה! דיקא מחמת זה צריכין למעט ולצמצם האור יותר כנ"ל. אך בשמצמצמין האור יותר ומקטינים ומעלימין אותו - יש חשש שלא ידעו ולא יראו כלל נפלאות אור הזכרון האמתי, ועל זאת הרפתה טענותיה עם השם יתברך וכנ"ל. ואמר לה השם יתברך שהצדיקים יקראו על שמה בשם 'קטן', דהינו שהם יודעים איך להקטין ולהעלים ולצמצם האור - באפן שיגיעו הרמזים שהם הזכרון, אפלו לכל הקטנים במעלה, וכנ"ל.

ועליהם הזכיר אלו השלשה צדיקים 'יעקב ושמאל ודוד'. כי אלו השלשה הם בחינת שרש מלכות משיח, שעל ידיה עקר הכנעת הרע עין כמו שכתוב שם.

כי יעקב הוא כלל ישראל, שעקר מלכות משיח יהיה עליהם, כי יעקב היתה מטתו שלמה (ויקרא רבה לז, טז), כי אברהם יצא ממנו ישמעאל ויחזק יצא ממנו עשו, וישמעאל ועשו הם עקר בחינת הרע עין, כי הם בחינת (דור פנים ג'): 'תרין עניני דמכסין על עינא', שהוא בחינת רע עין. אבל יעקב היתה מטתו שלמה משנים עשר שבטי יח, שהם כנגד שנים עשר ראשי חדש שהם כלל ישראל,

הבזון והשפלות. כי הרע עין מתגבר ביותר, ונראה כאלו הוא מנצח, חס ושלום, ועל ידיה הוא מפיל שכתה הרבה, עד שקשה לשמור זכרון העולם הבא.

אמר לה: לימנו בך ימים ושנים - זה בחינת (אכה ג, טו): "חדשים לבקרים רבה אמונתך". דהינו מה שהשם יתברך מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שהוא בחינת הצמצום הנ"ל, מה שהשם יתברך מצמצם את עצמו בכל יום ויום מאין סוף עד אין תכלית, לרמוז לכל אחד רמזים וכו', להזכירו תכליתו הנצחי לעולם הבא, שהוא עקר חדוש מעשה בראשית בכל יום, בחינת "חדשים לבקרים" וכו', וכנ"ל.

וזהו בחינת 'לימנו' - כמו דבר הפנוי שלא יאבד, כן ישראל מוגין ללבנה הימים והשנים, ועל ידיה שומרים הימים משכתה, שהיא בחינת אברה [כמו שכתוב במקום אחר (ספרן קפח)]: כי כל הימים נמנין ללבנה, שזה היום, אחד בחדש, וזה היום, שני בחדש, ולסוף שלשים או עשרים ותשע יום, עושין ראשי חדש, ועל ידי זה נמשך בחינת זכרון, בחינת זכרון כללם יהיו, כי זוכרין שהם עתידים להתחדש כמותה לעולם הבא. וכן ראש השנה נמנה ללבנה, כי רב השנים - שלש מאות חמשים וארבעה ימים, שנים עשר חדשי הלכנה, רק לפעמים מוסיפין חדש העבור להשוות הלכנה עם החמה. אבל עקר המנין של הימים והשנים הם ללבנה, שהיא בחינת צמצום - אמונה, שעל ידיה עקר הזכרון כנ"ל. ועליהם מאחר שישראל מוגין ימיהם ושנותיהם ללבנה - בודאי לא ישלט הרע עין בחכמתו הרעה - להשיב זכרון העולם הבא, חס ושלום.

אמרה ליה: יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא - הינו שבהכרח למנות גם לחמה שהם התקופות שגמנין לחמה, כמו שכתוב (בראשית א, ח): "והיו לאותות וכו', ומשם יונקים הסטרא אחרא והעפ"ם שמונין לחמה, דהינו שרוצים להפריד החמה מהלכנה, חס ושלום, לילך רק אחר חכמתם שעל ידיה מטילים שכתה וכנ"ל. ועליהם יש שליטה להסטרא אחרא בכל ארבע תקופות השנה, כידוע, שבשביל זה שומרים עצמן בעת התקופה, כי אז יש אחיזה להרע עין, חס ושלום - שניקתו מבחינת חכמות רעות, דהינו חכמה בלי אמונה, שהיא בחינת אמות העולם שמונין לחמה לבד וכנ"ל. וזה בחינת תקופתא, בחינת (תהלים פז, ט): "סבוגי כמים כל היום הקיפו עלי יחד", בחינת אחיזת הרע עין שמשפב ומקיף עלי כל היום, כי בכל יום ובכל שנה הם מתגברים

בי הלכנה פעלה בטענותיה שנצחה את השם יתברך, עד שהתחרט על המעוט וצוה שישראל יביאו עליו כפרה. ומזה יצא לנו כמה רמזים ותקוות טובות, שאנו בטוחים שבודאי לא יעזב אותנו עד שנשוב אליו באמת. כי עלידי שפעלה שהשם יתברך התחרט ושב מזה נמשך שרש התשובה כנ"ל. ועליכן בודאי נזכה לשוב, כנ"ל. גם מאחר שאינו שיש כח להלכנה לנצח אותו בטענותיה, זה רמז ישועה לנו ולכל ישראל שמונין ללכנה, שיש לנו תקנה שנזכה גם כן לנצח אותו יתברך בתפלתנו, כמו שנצחה הלכנה אותו בטענותיה, כי השם יתברך חפץ בזה, שאנחנו נתגבר בתפלות ושיחות וטענות עמו עד שננצח אותו יתברך. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים קט"ז): "למנצח וכו'" - וזמרו למי שמנצחין אותו ושמח' (פסחים קט"ז). כי השם יתברך הוא נצחן אמיתי בחינת (שמואל א טו, כט): "וגם נצח ישראל לא ישקר", כי מואס בנצחון של שקר. ועליכן עקר נצחונו הוא כשאנחנו מנצחים אותו, עד שפועלים אצלו שישבינו אליו. כי באלה הוא חפץ, כמו שכתוב (תהלים ג טו): "וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני".

וגם עלידי שהשם יתברך בקש מישראל שיכפרו בעדו, כמו שכתוב 'הביאו עלי כפרה' כנ"ל, בזה הודיע להם שכפרתו, בכיכול, תלויה בהם - שכביכול, אינו יכול לתקן מעוט הירח - שגם אחיות הסטרא אחרא, שמושם אריכות הגלות, כאלו אין בידו לתקן כי אם עלידי ישראל שיכפרו בעדו, כי אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים' (ברכות דה). וזה בחינת (שמות יז טו): "כי יד על כס יח" שאין השם שלם וכו' (תחזיקא כי תצא יא), בחינת 'נשבע ה' בימינו' וכו' (ישעיה כב ח) - שלא יחזור הימין וכו', כמוכא בזה הקדוש (בשלה טו). שככל זה מודיע לנו, שהוא יתברך תמיד עמנו בכל הצרות ובכל הגליות, ולא יצא משם עד שאנחנו נכפר בעדו, והינו שנשוב בתשובה, כמו שאיתא (תקני וזר תקון ו דף כב): 'לית מלתא דא תליא אלא בתויבתא ופרקנא דיליה דאיהו תשובה תליא בידיהו' וכו' [אין דבר זה תלוי אלא בתשובה, והנאלה שלו שהיא התשובה תלויה בידיהם]. ועליכן בודאי סוף כל סוף ההכרח שנשוב אליו, מאחר שכפרתו בעצמו, בכיכול, תלוי בזה, והוא בודאי יגמר את שלו כי הוא יתברך נצחן על כל הנצחנים. והוא בעצמו בחינת ההבטחה שהבטיח השם יתברך לכנסת ישראל שיהיה עמם בגלות, שעלידיה בודאי לא יאבדו שם, כמבאר בדברי רבותינו ז"ל כמה פעמים (עין

בי לא נתערב בהם זר. והוא הראשון שהתחיל להמשיך בעולם קדשת עם קדוש ישראל לבר, בלי אחיות פסול. שזהו בחינת מלכות משיח, שעקר מלכותו הוא מלכות ישראל. ועליכן באמת בקש יעקב לגלות הקץ, כי סבר מאחר שמטתו שלמה, בבחינת קדשת ישראל לבר, שהיא בחינת מלכות משיח - עליכן יוכל לגלות הקץ, אך נסתלקה ממנו שכינה (פסחים נ), כי עדין לא הגיע הזמן. נמצא, שיעקב בחינת שרש מלכות משיח שהיא מלכות ישראל, כי ממנו יצאו כלם משיח וישראל בלי פסול עשו וכו' שהם בחינת רע עין, כנ"ל. ושמואל משח את דוד, והתחיל להמשיך בחינת מלכות משיח, שהיא מלכות דוד. כי דוד הוא שרש מלכות משיח, כי ממנו התחיל מלכות משיח שיצא ממנו. והוא בעצמו נקרא משיח כמו שכתוב (שמואל ב א): "משיח אלהי יעקב" וכמוכא בהתורה הנ"ל. ועליכן הזכיר אלו השלשה צדיקים יעקב ושמואל ודוד כי הם בחינת שרש מלכות משיח, שעלידיה עקר הכנעת הרע עין, כנ"ל.

[בענין שמואל הקטן שפרשתי על שמואל הנביא, עתה מצאתי בספר שלה שפרש גם כן על שמואל הנביא, וכן מוכא בספר מהר"ם שו"ף].

חזיה דלא מיתבא דעתה - כי הגלות מתארך מאד, ומאן יכול למסבל ליה (ומי יכול לסבל אותה) [וזה שמות טו]. כי עקר התקנה וההבטחה הוא שמבטיח לה לסמוך על כח הצדיקים האמתיים העניים באמת המקמינים עצמן וכו' כנ"ל. אבל הרע עין מתגרה בזה בעצמו ביותר, כי מניח עצמו לארכו ולרחבו בכל כחו לרחק מאד מצדיקים אמתיים כאלו.

אמר הקדוש ברוך הוא הביאו עלי כפרה וכו' - הינו שעיר ראשיהדוש, שעלידיה עקר הכנעת הרע עין שהוא עשו איש שעיר, שנכנע עלידי שעיר ראש חדש, כמוכא (וזה פתח רמח). וזהו הביאו עלי כפרה - בזה הבטיח לה שבודאי יזכרו ישראל בה' וישבו אליו. כי עלידי שפעלה הלכנה בטענותיה, עד שהשם יתברך בעצמו, בכיכול, התחרט ושב על שמעטה, מזה נמשך שרש התשובה לכל העולם, כמו שכתב אדמו"ר (לקוטי קמא סימן י' ובלקוטי תעניא סימן א), שעלידיה נשתלשל תשובה לכל העולם בראשיהדוש. נמצא, שהיא בטוחה שבודאי יזכרו ישראל בעולם הבא וישבו בתשובה, מאחר שפעלה שנתתה עלידי טענותיה שרש התשובה, שהוא מה שהשם יתברך בעצמו מתחרט כנ"ל. ומזה השרש בודאי יגיע להם הרהורי תשובה עד שישבו לה באמת.

שמות רבה כג. ה). וזהו בעצמו בחינת הביאו עלי כפרה וכו', שעלידידיה אנו מבטחים שבדאי נשוב אליו באמת, שזה עקר כפרתו שאנו צריכין להביא אליו, דהינו קרבן ראשי חדש, כי עקר הקרבן הוא התשובה, כידוע, ומאחר שבכפרתו תלויה בתשובתנו, עליבן בודאי נשוב אליו, כי הוא יתברך יצא בודאי, וכנ"ל.

טובים ומישיבים, כי שם בעלמא דאתי כלו טוב, נמצא, שחלום רע נמשך מפגם הזכרון כנ"ל. ופגם הזכרון בא עלידי הרע עין או עלידי פגם המדמה, כמו שכתוב שם, ועלידידיה נפגם החלום וכנ"ל. וכמבאר שם (אות י) לענין המדמה, כי המדמה הוא בחינת חלום בחינת (בראשית מא, כח): "חלום פרעה אחד הוא", עין שם.

[ואף-עלפי שהביאו עלי כפרה נאמר גם על זמן שביחיד המקדש קום, שהיו צריכין להביא שעיר ראש-חדש, אף-על-פירכן גם אז היה בחינת גלות השכינה בדרות, כחמת שעדין לא נתתן בשלמות חטא אדם הראשון ומוטט הדרה, ומחמת זה נתגלגל הדבר עד שידרגו בגלות לגמרי, כי בחינת כי יד על כס יה' שאין שמו וכסאו שלם וכו', זה לא נתתן גם בימי הבית, כי לא ישלם בשלמות עד שיבוא משיח, כמו שכתוב (שמות יג טו): "מלחמה לה בעמלק מדר דר", ודרשו רבותינו ז"ל (מכילתא, עמלק ב): "עד דורו של משיח, והדברים מובנים לבקאים קצת בספרי אמת, ועין בתקונים (תקון יג כג) בענין קן צפור בזמן הבית וכו', עין שם והבין].

[שך לעיל (אותיות ייא)]

יג. **בראש-חדש** הוא בחינת תקון פגמת הלכנה, שהיא בחינת הכנעת הרע עין שעלידידיה נמשך זכרון כנ"ל. וזה זכרון לכלם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא (מספר ראש חדש) - הינו הרע עין שהוא עקר השונא שנכנע בראש-חדש, ועלידידיה נמשך זכרון כנ"ל. וכל זה נתתן עלידי שעיר ראש-חדש, שעלידידיה עקר תקון ומלוי פגמת הלכנה, שהיא בחינת תקון הזכרון, בבחינת 'הביאו עלי כפרה' וכו' כנ"ל. וזהו ראשי חדשים לעמך נתת וכו', וישעירי חטאת לכפר בעדם זכרון לכלם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא - כי עקר תקון הזכרון והכנעת הרע עין בחינת זכרון לכלם וכו' ותשועת נפשם מיד שונא - נעשה עלידי שעירי חטאת של ראש חדש, כנ"ל (אות יב), נמצא שהכל מקשר ומחבר יפה:

ועליבן מבקשין קדם השנה על תקון העינים ותקון המדמה, כמו שאומרים (ברכת המפיל): והאר עיני פן אישן המות - שניצל מרע עין שהוא בחינת סטרא דמותא בחינת מיתת הלב כמו שכתוב שם, וזה שאומרים: ומאיר לאישון בת עין - שהשם יתברך מאיר בטובו להעין שניצל מרע עין, שזה צריכין ביותר בשעת שנה, כדי שיהיה נשמר אז בחינת הזכרון, דהינו שתוכל נפשו לעלות לעלמא דאתי, כנ"ל. וזה שאומרים: ואל יבדלונ רעיוני וחלומות רעים והרהורים רעים - זהו בקשה להנצל מפגם המדמה המבלבל, שמשם כל הרעיונים המבהילים וכל החלומות רעים והרהורים רעים, נמצא, שקדם השנה מבקשין להנצל מרע עין ומפגם המדמה, כדי שנוכח לבחינת זכרון הנ"ל בשעת שנה, דהינו שתדבק מחשבתו בעלמא דאתי וכנ"ל.

ועליבן בשחלם לו חלום רע זה סימן שפגם בזכרון הנה, כנ"ל. עליבן צריך להטיבו בפני תלתא דמרחמי ליה דיקא - כי האהבה הפך הרע עין שהוא שונא לכל, והאהבה הפך מזה, וכן האהבה היא בחינת תקון המדמה שבא מלשון הרע, שמשם באין אהבות הנפולין, כמו שכתוב שם, ואהבה דקדשה שישאל אוהבין זה את זה היא הפך מזה, עליבן עלידי או דמרחמי ליה נתתן החלום, כי יש להם כח עלידי האהבה דקדשה להיטיב לו החלום, ולהכניע מפגמו אחיות הרע עין ופגם המדמה, ולהפך החלום לטוב, לתקן פגם הזכרון, וכנ"ל.

ועקב ההטבה בפה, כי כל החלומות הולכין אחר הפה (ברכות נה), כי הדבור פה יש לו כח גדול מאד, כמו שאנו רואין כזה בעצמו שתקנו חכמינו ז"ל שייטיב החלום עלידי הדבור, וכזה רואין גדל כח הדבור, שיש כח עלידי הדבור שאומרים שלשה ישראלים שהחלום הוא טוב, דהינו שאומרים לו 'חלמא טבא חזית', ועלידידיה נתהפך החלום לטוב באמת, אף-על-פי שחלם לו חלום לא טוב, אף-על-פירכן מאחר

יה. וזה בחינת הטבת חלום, שמי שחלם לו חלום רע יטיבו בפני תלתא דמרחמי ליה וכו' [בפני שלשה שאוהבים אותו], כי מבאר בהתורה הנ"ל, ששנה היא בחינת זכרון בכלליות בעלמא דאתי, כי בשעת שנה הנשמה עולה לעלמא דאתי, ומי שחלם לו חלום לא טוב - זה סימן שנפגם אצלו הזכרון באיזה בחינת, ולא זכה שתדבק נפשו היטב בשעת שנה בעלמא דאתי, כי אם היה זוכה לעלות בשעת שנה לעלמא דאתי בראוי, בודאי היו חלומותיו

ששִׁלְשָׁה אוֹמְרִים בְּפֶה מֶלֶא 'חֲלָמָא טַבָּא חַוִּית', וְחוֹזְרִים
הַדְּבָר כְּמֹה פְּעָמִים, וְאוֹמְרִים עוֹד שְׁלֹשׁ הַפּוּכּוֹת וְשִׁלּוּמוֹת
וּפְדִיּוֹת (בְּרֻטָּה נד), עַל־יְדִיּוֹה נִתְהַפֵּךְ הַחֲלוּם בְּאֶמֶת מֵרַע
לְטוֹב.

בִּי הַדְּבָר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְהַפְךָ אֶת הָאֵדָם
מֵרַע לְטוֹב, בִּי עֵקֶר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה הוּא עַל־יְדִי
הַדְּבָר, שֶׁהוּא עֵקֶר הַכֹּל זֵין שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בִּי 'אֵין כַּחֲנוּ
אַלָּא בִּפְהָ', כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פֶּדֶשׁ תְּהִלִּים כב), וְזֶה
עֵקֶר הַכֹּל זֵין שֶׁל מִשִּׁית, שֶׁהוּא בְּחִינַת כָּל הַצִּדִּיקִי אֶמֶת
שֶׁבָּהֶם תְּלוּיִים וּבְלוּלִים כָּל יִשְׂרָאֵל. בִּי כָּל כֹּל זֵינוּ שֶׁל
מִשִּׁית הוּא רַק עַל־יְדִי הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא עַל־יְדִי הַדְּבָר (כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ב' לְקוּשׁ קמא), וְכְמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּכֹמָה מְקוֹמוֹת.

וְעַל־יְדִיּוֹה עֵקֶר הַכְּנַעַת הֵרַע עֵינֵי שְׂמֻמָּנו הַשְּׂכַחָה.
בִּי בְּטוֹל הַשְּׂכַחָה וְלִזְכּוֹת לִזְכָּרוֹן הוּא
עַל־יְדִי הַדְּבָר בְּבְחִינַת 'זָכוֹר בִּפְהָ', כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל (מְגִלָּה יח), כְּמוֹ שְׂרֹאֲרִין בְּחוּשׁ, שְׁעַל־יְדִי שְׁחוֹזְרִין
מִשְׁנֵנו כְּמֹה וְכְמֹה פְּעָמִים בְּפֶה מֶלֶא עַל־יְדִיּוֹה זֹכְרִין
לְמוֹדוֹ תְּמִיד. וְכֵן לַעֲנִי הַזְּכָּרוֹן הַעֲקָרִי הַזֶּה, שֶׁהוּא לִזְכֹּר
תְּמִיד בְּעֲלָמָא דְאַתִּי, שֶׁמִּתְנַבֵּר כְּנֶגֶד זֶה הֵרַע עֵינֵי שְׂמֻמָּנו
הַשְּׂכַחָה - לְהַשְׁכִּיחַ מִלֵּב, חֵם וְשִׁלּוּם, הַזְּכָּרוֹן הַזֶּה, עַל־כֵּן
הַעֲצָה לָזֶה לְחֹזֶר הַזְּכָּרוֹן הַזֶּה בְּדְבָר פִּי, לְהִיּוֹת רִגִּיל
בְּכָל יוֹם לְדַבֵּר בְּפֶה מֶלֶא מַעֲנֵן הַזְּכָּרוֹן הַזֶּה - לְדַבֵּר אֶל
לְבוֹ וּלְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמוֹ בְּפֶה מֶלֶא: מַה יִּהְיֶה הַתְּכֵלִית
מִמֶּנִּי לְעוֹלָם הַבָּא, וּמַה יִּהְיֶה סוֹפִי, וְכִי בְּאַתִּי הֵנָּה לְקַבֵּעַ
עֲצָמִי חֵם וְשִׁלּוּם בְּזֶה הָעוֹלָם, הֲלֹא הַכֹּל יוֹדְעִין שְׂאִין
שׁוֹם קְבִיעוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם הַעוֹבֵר וְהָרֵץ וְהַפּוֹרֵחַ מְאֹד,
וְלֹא בְּאַתִּי הֵנָּה בִּי אִם לְהִכִּין עֲצָמִי לְעֲלָמָא דְאַתִּי וְכו'.
וּבִשְׂבִיל זֶה צָרִיכִין לְלַמֵּד סְפָרִי מוֹסֵר שְׁנַתִּיסְדּוֹ עַל־פִּי
דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְעַל־פִּי צִדִּיקִי אֶמֶת.

[לֹא סְפָרִיהֶם שֶׁמִּכְנִים לָהֶם סְפָרֵי מוֹסֵר שְׁנַתִּיסְדּוֹ עַל־פִּי חֻקִּמוֹת
הַמַּחֲקָרִים, שְׁאֵי־עַל־פִּי שֶׁבְּתַחֲלָה מִחֲפִים דְּבָרֵיהֶם בְּאִיּוֹה אֶמֶת,
וְאוֹמְרִים גַּם כֵּן, שֶׁהוּמָן פּוֹרֵחַ וְאֵין תְּכֵלִית בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶךְ אַחֲרֵיכֶם
מִהַפְכִין הַשִּׁטָּה וְאוֹמְרִים, שֶׁהַתְּכֵלִית לְבִלּוֹת יָמָיו עַל חֻקִּמוֹתֵיהֶם
וּלְשִׁנוֹתֵיהֶם. וְדִיקָא עַל־יְדִי הַמוֹסֵר שֶׁלָּהֶם הֵרַע הֵם צָרִין נִפְשׁוֹת
לְפִוְרוֹת לְגִיהֶם וּלְשִׁאֻל תַּחֲתוֹת. בִּי כָּל כּוֹנֵנָם לְהַעֲזִיב לְטוֹבָה,
לְהַטּוֹת מִנִּי אֶרֶץ הָאֶמֶת שֶׁקִּבְּלֵנוּ עַל־יְדֵי רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים ז"ל בְּגִמְרָא
וּמְדַרְשִׁים וְכו' בִּידוּעַ כָּל זֶה לְבִקְיָאִים בָּהֶם].

בִּי כָּל הַסְּפָרִי מוֹסֵר הָאֶמְתִּיִּים מְזַכְרִין אֶת תְּכֵלִית
עוֹלָם הַבָּא, וְכֵן צָרִיכִין לְהַתְּבוֹדֵד בְּכָל יוֹם, וּלְדַבֵּר בְּפֶה

מֶלֶא מִתְּכֵלִית עוֹלָם הַבָּא כְּנ"ל. בִּי הַדְּבָר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל
לְהַזְכִּיר אֶת הָאֵדָם, כְּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (דְּרָשָׁה לֹא יט): "מִדֵּי דְבָרֵי
בּו זָכוֹר אֲזַכְּרֶנּוּ" [כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּסִימָן עח)]. וְזֶהוּ
בְּעֲצָמוֹ 'עַד חֲטָמִי' שֶׁכָּתַב שֵׁם (אֵת ד), 'שְׁעָקֶר הַכְּנַעַת הֵרַע
עֵינֵי הוּא עַל־יְדִי בְּחִינַת מַלְכוּת מִשִּׁית שְׁנִקְרָא 'חֲטָם', בְּחִינַת
(אִסְתָּה ד, ט): "רוּחַ אִפְנוּ מִשִּׁית ה'" עֵינֵי שֵׁם. בִּי עֵקֶר כַּח מַלְכוּת
הָאֶמְתִּי דְקִדְשָׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת מִשִּׁית - הוּא עַל־יְדִי
הַדְּבָר בְּבְחִינַת מַלְכוּת פֶּה (תְּקִינֵי זֶה יז), בִּי הַמִּלְךְ מְנַהֵג
כָּל מַלְכוּתוֹ עַל־יְדִי הַדְּבָר, וְכָל נִצָּחוֹן מַלְכוּת דְקִדְשָׁה שֶׁל
מִשִּׁית הוּא עַל־יְדִי הַדְּבָר כְּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים
שִׁיסָד דוֹד הַמִּלְכָּה, עֲלוּי הַשְּׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ מַלְכוּת מִשִּׁית,
שֶׁהוּא יִהְיֶה לִוְחֵם מַלְחָמוֹת ה' כָּל יָמָיו בְּנִשְׁמִיּוֹת וְרוּחָנוֹת,
וְנִצָּחַ כָּלֶם עַל־יְדִי הַדְּבָר פֶּה, דְּהֵינֵנו עַל־יְדִי רַבּוֹי תְּפִלוֹת
בְּלִי שְׁעוֹר, עַד שֶׁכָּלֶל כָּלֶם בְּרוּחַ קִדְשׁוֹ בְּסִפֵּר תְּהִלִּים.
וְעַל־כֵּן זָכָה בְּאֶמֶת לְמַלְכוּת נִצְחִי שֶׁהוּא מַלְכוּת מִשִּׁית.

וְזֶהוּ בְּחִינַת 'לְמַנְצָח' שֶׁהַתְּחִיל בָּהֶם רַב הַמְּזֻמּוֹרִים
שֶׁבְּתְּהִלִּים, בִּי זֶה עֵקֶר עֵינֵי תְּהִלִּים שֶׁהוּא בְּחִינַת
תְּפִלוֹת וְשִׁירוֹת וְתַשְׁבָּחוֹת, כְּלָלִיּוֹת הַדְּבָר הַקְּדוּשׁ שֶׁל זָכוֹר
עוֹלָם הַבָּא, שְׂאֵז נַעֲסֵק רַק בְּזֶה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל
לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ. כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סְנִידְרִין צא): 'כָּל
הָאוֹמֵר תְּהִלִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה זֹכֵךְ לְאֵמְרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא'.
וְעֵקֶר אֱמִירַת תְּהִלִּים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כָּל הַדְּבָרִים הַקְּדוּשִׁים
שְׁאוֹמְרִים בְּשִׁבִּיל זָכוֹר עוֹלָם הַבָּא כְּנ"ל, הָעֵקֶר הוּא
בְּבְחִינַת 'לְמַנְצָח' שְׁצָרִיכִין לְהַתְּנַבֵּר בְּזֶה בְּנִצָּחוֹן גְּדוֹל
מְשׁוּשׁ, כְּמוֹ הַלּוֹחֵם מַלְחָמָה, שְׁצָרִיךְ לְהַזִּיר שְׂלֵא יֵאָבֵד אֶת
לְבָבוֹ. וְיֵשׁ בֵּין שְׂרֵי הַמִּלְחָמָה כְּמֹה לְמוֹדִים עַל זֶה לְחֻק
אֶת לֵב אֲנָשִׁי הַחִיל בִּשְׁעַת הַמִּלְחָמָה שְׂלֵא יֵאָבֵדוּ לְבָבָם.
כְּמוֹ כֵּן מְשׁוּשׁ הוּא בְּעֵינֵי זֶה, שְׁצָרִיכִין לְחֻק אֶת עֲצָמוֹ
בְּכָל עַת מְאֹד, וְלִידַע וּלְהַאֲמִין שְׂאִיד שֶׁהוּא יֵשׁ כַּח גְּדוֹל
לְהַדְּבָר מְאֹד מְאֹד, בִּי עֵקֶר הַנִּצָּחוֹן עַל־יְדִי הַדְּבָר, כְּנ"ל.

וְזֶהוּ בְּחִינַת 'לְמַנְצָח' שֶׁהַזְּכָּרוֹן בְּכָל פֶּעַם קִדְם הַמְּזֻמּוֹר,
כְּאוֹמֵר וּמְזַכֵּר וּמְזַכֵּר לְכָל מִי שְׂרוּצָה לְכַנֵּם לְלֹחֵם
מַלְחָמָה ה', שֶׁהוּא מְכַרֵּחַ בְּזֶה, בִּי רַק בְּשִׁבִּיל זֶה נִגְרָא,
וְהוּא מְלַמֵּד לְכָל אֶחָד, שֶׁכָּל מִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת מַנְצָח
בְּמַלְחָמָה זֹאת - יֵאָמֵר מְזֻמּוֹר זֶה אוֹ מְזֻמּוֹר זֶה בְּפֶה מֶלֶא,
וְזֶהוּ 'לְמַנְצָח' וְהֵכֵן, בִּי הוּא מְשׁוּשׁ כְּעֵין פְּרוּשׁ רש"י (לְתַהֲלִים
מְזֻמּוֹר ד) שֶׁפְּרוּשׁ 'לְמַנְצָח' שֶׁהוּא בְּשִׁבִּיל הַלּוֹי שְׂמַנְצָח בְּשִׁיר
וְכו', אֶךְ אֲנַחְנוּ פְּרִשְׁנוּ 'לְמַנְצָח' - עַל הַכֹּל, כְּנ"ל.

אז 'אדיר במרום', בחינת (תהלים צג ט): "מקולות מים רבים אדירים מושברי ים אדיר במרום ה'". כי הוא מנצחם תמיד, בחינת (תהלים צג ט): "ואתה מרום לעלם ה'" - 'לעולם ידך על העליונה', כמו שפרש רש"י שם. והוא שמזכירין בשביל תקון החלום 'אדיר במרום', הינו בחינת 'אדיר במרום ה'" - שאתה מנצח תמיד ואין לשום רע עין שליטה וכח נגדה, ועליכן אני מבקשך שתשים 'חיים וברכה ושלום' ותתבטל המחלקת והשנאה וההתנזרות של הרע עין שפוגם בזכרון, שמשם קלקול החלום, רק תמשיך עלינו 'חיים וברכה למשכרת שלום', הפך הרע עין שפגמו כל המחלקת, והוא סטרא דמוותא, ואינו חפץ בברכה, רק תמשיך עלינו חיים וברכה וכו', שגמולך מבחינת 'טוב עין הוא יברך' שהיא בחינת חיים, כמו שכתוב (שם קלג ט): "כי שם צנה ה' את הברכה חיים". כי אתה 'אדיר במרום שוכן בגבורה', ואתה מנצח תמיד בחינת 'מקולות מים רבים אדירים אדיר במרום ה', וכו'.

טו. וזה בחינת גדל המצוה של חנוך נערים בתורה, שעקרו עלידי הדבור, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין כב) על פסוק (דברים יא ט): "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם", שתינוק שיכול לדבר - צריך אביו לחנכו לדבר עמו בלשון הקדש וללמדו דברי תורה, שיאמר 'תורה צוה לנו' וכו' ושמע ישראל' וכו'. כי הדבור יש לו כח גדול, ועליכן אפלו תינוק אף-עלפי שאינו יודע מאי קאמר, אף-עלפייכן הדבורים שמרגילים אותו לדבר בדברי תורה - הם יקרים מאוד, והיא מצוה רבה מאוד.

ומזה תוכחת מגלה להמלעיגים על אנשי אמת המקרבים בני הנעורים לעבודת ה' מנעוריהם, כי אדרבא! עקר המצוה לקרב בני הנעורים דיקא, כי הם עדין בתחלת המלחמה והנצחון, ועליכן כל מה שמלמדים ומחנכים אותם באוזה קדשה של תורה ותפלה ומעשים טובים, הוא יקר מאוד. כי כל מה שעושים לעת עתה מנעוריהם איזה דבר שבקדשה, זה נשאר קים לנצח. כי נצחון דקדשה כל שהוא קים לנצח תמיד. וגם עלידייהו יתחנכו ויהיו רגילים מנעוריהם ללחם מלחמות ה' וללכת בדרכי ישר, כמו שכתוב (משלי כב ט): "חנך לנער עלפי דרכו גם כי יזקין לא יסור מנעה". והלא התורה הזהירה אותנו ללמד אפלו תינוק שיכול רק לדבר - ללמד עמו, מכל שכן בני הנעורים

ובן הוא מחזק את עצמו בדבורו, ואומר על עצמו 'למנצח מזמור לדוד', שהמזמור הזה הוא 'לדוד' שהוא המנצח את הכל בדבורו הקדוש. כי בן צריכין לחזק את עצמו הרבה, בשרוצין לעסק בתפלה ושיחה ודבור בינו לבין קונו, ולהאמין שבדאי ינצח עלידייהו אם יהיה חזק בזה לעסק בזה כל ימיו עד הסוף, עד שתצא נפשו, יהיה איד שיהיה, שזה נקרא מנצח בודאי, כי איד שיהיה - כבר נצח הרבה עלידי דבורו הקדוש שדבר ובקש מהשם יתברך להתקרב אליו. כי כל מה שעושים בשביל נצחון דקדשה נשאר קים לעולם, בפרט דבור וקול של תפלה שיקר מהכל.

וזוה בחינת (תהלים קמט יא): "כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו", שעקר כבוד מלכותו ממושיכין עלידי האמירה והדבור. והוא וגבורתך ידברו הינו שעקר גבורות ה' שהיא נצחון מלחמות ה', בחינת ה' עוז וגבור ה' גבור מלחמה" (שם כה ח), זה ממושיכין עלידי הדבור דיקא וכו'. נמצא שעלידי הדבור ממושיכין בחינת מלכות משיח, שעלידייהו נכנע הרע עין וחוכין לזכרון. כי עקר הזכרון הוא עלידי הדבור כנ"ל. והוא בחינת הטבת חלום עלידי הדבור, בחינת 'כל החלומות הולכין אחר הפה', כמוכא בגמרא (ברכות נה) כמה מעשיות נפלאות בזה, איד שנתקמו דברי הפותרים לטובה או להפך, כי הדבור יש לו כח גדול, ועלידייהו נתתקן הזכרון שעלידייהו עקר תקון החלום, וכו'.

ועליכן ייטיבנו בפני שלשה - כנגד שלש בחינות הנ"ל, שהם אדם ומקום וזמן, שבהם תלוי הזכרון כנ"ל. וזה בחינת 'שלשה הפוכות ושלשה פדיות', הכל כנגד שלשה בחינות הנ"ל, שעל ידם תקון הזכרון, שהיא תקון החלום - שיתהפך לטובה, אמר:

טו. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נה) שאם אין לו מטיבין יאמר בשעת ברפת כהנים 'אדיר במרום ה' וכו'. כי כהנים בחינת אהבה דקדשה בחינת (ויקרא יב ט): "קמץ הכהן", כמו שכתוב שם בהתורה הנ"ל. וגם הכהנים הם בבחינת 'טוב עין', בחינת (משלי כב ט): "טוב עין הוא יברך", שהיא ברפת כהנים. ועליכן בשעת ברפת כהנים שאז עקר המשכת הטוב עין הוא יברך - עלידי הכהנים שהם בחינת אהבה דקדשה, עליכן אז הוא תקון החלום, שהוא תקון הזכרון שגמולך עלידי תקונים אלו שהם: טוב עין, ואהבה דקדשה כנ"ל. ועליכן לימא הכי

קטרוג המלאכים על בריאת האדם ונתינת התורה לתחתונים כנ"ל. וכמוכן למשפילים, שכל זה בחינה אחת, וזהו: כי אראה שמיך מעשה אצבעתיך ירח וכוכבים אשר כוננת, מה אנוש כי תזכרנו וכו'. הינו כשאני רואה שמיך וכו' ירח וכוכבים, הינו בחינת מעוט הירח, שמחמת זה נתן לה הפוכבים להפיש דעתה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה ג ד), הינו כשאני רואה הירח שנתמעטה מחמת הקטרוג שנמשך מחמת הרע עין כנ"ל, אני מתמיה ומתפלא: מה אנוש כי תזכרנו וכו' - כי תזכרנו דיקא, הינו איד אפשר להמשיך הזכרון על האדם שיוכר בתכליתו לעולם הבא, מאחר שהרע עין מתגבר כל כך, עד שהכרח הירח להתמעט מחמת זה, וכנ"ל.

אבל באמת - ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו - הינו שבאמת בגפלאותיו יתברך העצומים - הכל נתהפך לטובה, וכמו שכתבנו לעיל (אות יב), שפיש השם יתברך את הלכנה, ואמר לה, שחסרונה ומעוטה נוגע בו בעצמו, בביכול, שזהו בחינת 'הביאו עלי כפרה' וכו'. כי החסרון נוגע בשמו, בביכול, בבחינת (שמות יז טו): "כי יד על כס יה" - שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה זכר עמלק' (רש"י שם). כי עמלק הוא עקר הרע עין, כי היה עינו רעה תמיד בגלות ישראל. כי עמלק הוא מעולם רצועה מדרות ישראל, כמו שפרש רש"י על פסוק (במדבר כא א) "וישמע הכנעני מלך ערד", שהוא עמלק [וכמוכא ענין זה לענין סבות וכו' עין שם, (להלן אות יט ט)]. ועלידי שהשם יתברך שתף עצמו בצער השכינה וכןסת ישראל, ונשבע להם שאין שמו שלם עד שימחה אותו, עלידיזה הם בטוחים שבנודאי יכניעו אותו. כי הוא בעצמו יתברך מסתתר עצמו אצלנו בתקף גלותנו, בכמה וכמה הסתרות וצמצומים, ועלידיזה בעצמו הוא מזכיר אותנו בכל יום ויום ובכל עת ובכל מקום ובכל אדם לשוב אליו.

וזהו בעצמו בחינת מה שמבאר בתחלת התורה הנ"ל (אות ג), שהשם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית, ומרפז רמזים לכל אחד וכו'. הינו שאפלו כשהאדם בגלות בגשמיות וברוחניות, אפלו אם נפל, חס ושלום, עד אין תכלית, גם שם השם יתברך מצמצם עצמו ומסתיר את עצמו בדרכי גפלאותיו העצומים, ומזכיר אותו בכל פעם בכמה וכמה רמזים שונים בכל יום ובכל מקום, כדי שישוב אליו שזהו בחינת (ישעיה סג ט): "בכל צרותם לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו"

שקבר הם בני מצוה ומניחים תפלין - בנודאי חייב גדול לדבר עמהם יראת שמים בכל יום, לחנכם בדרך הקדש מעוריהם דיקא. כי אחר-כך כל מה שמזקנים קשה יותר לקרובם, מחמת שקבר תעו מהדרך הרבה, כמו שכתב ארמו"ר ז"ל (ספן רו) על פסוק (תהלים קט, קע): "תעיתי כשה אבד" וכו'.

ובאמת זאת ההתנגדות על בני הנעורים משתלשל מקטרוג המלאכים, שקטרונו על האדם, ואמרו (תהלים ת ה): מה אנוש כי תזכרנו וכו' (ספדרין לה), ומשם עקר אחיות הסמ"ד-מ"ם, כי הוא היה מהמקטרגים, כמוכא (לקוטי תורה להאריך, כי תשא), ומשם משתלשל אלו הדבורים שמדברים וחולקים על העוסקים לקרב בני אדם לעבודת ה' באמת. וזה בחינת (שם): ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים - שזהו בחינת קטרוג המלאכים על האדם שאינם ראויים לקבל תורה קדושה ונבחה כזאת, ומהראוי אשר תנה הודך על השמים כמו שדרשו רבותינו ז"ל (שבת פח).

אבל האמת אינו כן, כי השם יתברך חפץ דיקא בעבודת התחתונים גושי עפר חסרי דעת. וחפץ דיקא בעבודת הילדים ובני הנעורים שהם עוללים ויונקים, כאשר מפרש הפסוק אחר זה מיד: מפי עוללים וינקים יסדת עז למען צורריך להשביט אויב ומתנגם - מפי עוללים דיקא, שהדבור של עוללים ויונקים יקר בעיניך מאד, ואתה מוסד מפני יסוד עז וחזק, שעלידיזה דיקא אתה מנצח הצוררים ומשביט אויב ומתנגם. כי עקר הנצחון עלידי הדבור, ודיקא עלידי הדבור של עוללים ויונקים, מחמת שהם עדין בבחורותם והדמים ברתיתתם ששם עקר הנצחון. כי עקר הנצחון בהדמים, כמו שכתוב במקום אחר (בספן עה), והדבור מהדמים, כמוכא בדברינו כמה פעמים. ובשמחנים אותם לדבר דברי אמת בכל יום - כזה מנצחים על ידם הרבה מאד, בבחינת מפי עוללים וינקים יסדת עז למען צורריך להשביט אויב ומתנגם כנ"ל. כי המלחמה של האדם כזה העולם ארבה מאד, עליכן צריכין להתחיל מימי הנעורים ממש, כמו שכתוב (אס"ב כ): "טוב לגבר כי ישא על מעוריו", והלואי שיוכל להשלימה בראונו יתברך כל ימי חייו.

וזהו: כי אראה שמיך מעשה אצבעתיך וכו' - שכל זה מדבר מענין פגימת וחסרון הלכנה, שנתתהוה מחמת התגרות הרע עין כנ"ל. שזהו בעצמו בחינת

רגלי הקדשה, שהם בחינת הרמזים שמרמזין לכל אחד, כמו שאיתא שם עין שם. וזו שזוכה להבינם - זוכה להשנות גדולות, שהם בחינת פתר ועטרה. וזהו וכבוד והדר תעטרהו - שזוכה להתעטר במחין חדשים שנמשכין עלידי כבוד והדר, בחינת הוד והדר הנ"ל, שהם בחינת הרמזים הנ"ל, שזוכה לזה דיקא עלידי רבוי הצמצומים, עלידי בחינת ותחסרהו מעט מאלהים, וכנ"ל.

וזהו: תמשיליהו במעשה ידיך וכו', 'תמשיליהו' לשון משל ודמיון שהוא בחינת רמזים. וזהו תמשיליהו במעשה ידיך - שבכל הדברים שבעולם שהם מעשה ידיו ותבנה, אתה מרמז לו רמזים ומשלים שיבין מהם להתקרב אליה. כי הרמזים הם בחינת משלים, כמו המשל שהוא סבוב כדי להבין על ידו דבר גבוה, שאי אפשר להבינו כי אם עלידי משל. כמו כן הם הרמזים הנ"ל, שהשם יתברך מתלבש את עצמו בכמה וכמה לבושים וצמצומים, כדי שיבין האדם מהם משלים ורמזים להתקרב אליו ותבנה.

וזהו בעצמו בחינת 'תמשיליהו' עלי פי פשוטו, שהוא לשון ממשלה, כי הכל אחד. כי זהו עקר הממשלה של האדם על כל מעשה בראשית שהם מעשה ידיו ותבנה, כשזוכה להבין מכלם משלים ורמזים לעבודתו ותבנה, שזהו בחינת מה שאמר בן עזאי 'וברוך שברא כל אלו לשמשני', כנ"ל (א"ת ג'). וזהו בחינת מה שאמר רבותינו ז"ל (פסחים א'): 'חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם', הינו שהכל נברא בשבילי כדי שאבין מהם רמזים להתקרב אליו ותבנה. וזהו בחינת מה שכתוב בשלמה (מלכים א' י"ב): 'וידבר שלשת אלפים משל וכו', וידבר על העצים וכו', מן הארץ אשר בלבנון' וכו' - שהיה מבין מכלם רמזים שזהו בחינת משלים, כנ"ל.

וזהו כל שיהיה תחת רגליו - שהכל נכנע תחת בחינת הרגליו, שהם בחינת הרמזים הנ"ל, שנמשכין מבחינת 'הארץ' הדרם רגלי הנ"ל, והפתיב קורא אותם רגליו, כי מי שזוכה להבין אלו הרמזים שהם בחינת רגלי הקדשה - אזי הוא נכלל בהשם יתברך, ואזי (ד"ס נקראים) (הוא נקרא) בחינת רגליו.

וזהו שפסם: ה' ארוננו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואלו אשר תנה הודך על השמים - לא קאמר (שבת פט.), כי בודאי ראוי שנברא האדם, ולתן התורה, מאחר שכול

וכו'. הינו שבכל צדוהם של ישראל ועקר צרות ישראל הם צרות הנפש שרחוקה מאביה שבשמים, ואזי לו צר, כביכול הינו שכביכול הוא מצר ומקטין ומצמצם אורו בצמצומים נפלאים, כדי להזכירו באשר הוא שם כנ"ל. ועלידיהו 'ומלאך פניו הושיעם' וכו', הינו הצדיק האמת שנקרא 'מלאך פניו'. כי הצדיקים נקראים מלאכים [כמו שכתוב במקום אחר (ספן כט)]. הם מבינים הרמזים ומשתדלים בהכמתם להכניס ולהאיר ביישראל אלו הרמזים. ועלידיהו הם מושיעים אותם להחיותם להשם יתברך.

ואזי נתהפך הכל לטובה, שדיקא עלידי התנבחות הרע עין, שעלידיהו נתמעט ונצמצם האור מאד, על ידיהו דיקא הגיע טובה גדולה, שיכולין הצדיקים הגדולים להתגביה ולהעלות גם היורדים והנופלים מאד מאד. כי עלידי שנסתר האור כל כך עלידי רבוי הצמצומים, עד שהיה קשה להשיג ולהבין הרמזים, והצדיקים ברבוי יגיעתם במסירות נפש, וכו' להשיג האור מתוך תקף ההסתרות - עלידיהו זכו להשנות גדולות, עד שבעצם חכמתם הם מלבישים לנו האור בצמצומים נפלאים, באפן שגם כל אחד במקומו, יוכל להגיע לו רמזים והתעוררות ועצות בכל מקום שהוא, לאחזו את עצמו בהשם יתברך תמיד. כי ההעלם הוא בשביל הגלוי, כמובא בכתבי האר"י ז"ל (שער מאמרי רשב"י, פרק ספרא דעניעותא). הינו כל מה שמעלימין ומצמצמין האור בצמצומים רבים יותר - הכל נתהפך לטובה עלידי גדולי הצדיקים. כי דיקא עלידיהו הם מגליו ומאירין לישראל אור השם יתברך, שנוכל לידע ולזכר אותו יתברך בכל מקום שהוא. וזה בחינת 'אין מעוט אחר מעוט אלא לרבות' (ויכא מג). שכל מה שממעטין ומצמצמין האור במעוט אחר מעוט, הכל הוא רק בשביל לרבות האור - להגדילו ולהאירו בלב ישראל עלידיהו דיקא כנ"ל.

וזהו בחינת: ותחסרהו מעט מאלהים, 'ותחסרהו מעט' - זה בחינת מעוט אחר מעוט, ששנחסר האור ונתמעט בכמה בחינות, בבחינת מעוט אחר מעוט, והכל הוא 'מאלהים', כי החסרון והמעוט הוא מאלהים, כביכול, כי שמו וכסאו עצמם נתמעטו ונחסרו, כביכול, מחמת הקטרוג וההתגרות של הרע עין כנ"ל, בבחינת 'כי יד על פס יה' וכו' כנ"ל. אבל דיקא עלידיהו וכבוד והדר תעטרהו - זהו בחינת 'הוד והדר לכשת', המבאר שם בתחלת התורה הנ"ל עין שם. שהם בחינת

כמו שכתוב (שמות לב טז): "וביום פקדי ופקדתי" וכו', כמו שפרש רש"י: שגזרת דור המדבר בשביל המרגלים התחיל מאז, מחטא העגל. ועל־כן עלתה גם שנה הראשונה במנין. ושני הצרות האלו הם בחינת פגם הזכרון.

פי חטא העגל שגזרם שבירת לוחות על־ידיה נתינה שכחה, כנ"ל (ואת ב). כי עקר מעשה הרע הזאת של העגל היה על־ידי הערב רב, שהם בחינת רע עין. פי הם היו יונים ויומקדם בני בלעם הרשע, שהיה להם עין רע כמו שאמרו רבותינו ז"ל (עין אבות ה יט), והם הם שעשו העגל, כמו שכתוב בזהר (פי תשא קנא). כי מעולם היה להם עין רעה בגדלת משה וישראל, עד שהתגברו בעינים הרעה, והחטאו את ישראל, וגרמו שבירת הלוחות - שעל־ידי זה נתינה שכחה מיתת הלב, שבא על־ידי הרע עין כנ"ל. וחטא המרגלים - זה בחינת פגם לשון הרע שגזרם התגברות הרע שבמדומה, שמשם אהבות הנפולין שעל־ידיה גם כן נפגם הזכרון, כמו שכתוב שם בהתורה הנ"ל. ומביא שם (ואת ו) הפסוק של המרגלים שנגזר עליהם (במדבר יד לד): "יום לשנה יום לשנה" - על פסוק (בראשית מא א): "שנתיים ימים" וכו' עין שם.

ועל־ידי כל זה נחבר הבית המקדש משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב. ואחר־כך מתחיל ההמתקה, פי בתשעה באב בעת תקופ מרייות החרבן מתחיל מיד לעת מנחה צמיחת קרן ישועה, פי אז נולד משיח, כמובא (פ"י עין חיים שבעות פרק א), שעקר הכניעת הרע עין הוא על ידו, כמו שכתוב שם. ועקר ההמתקה בחמשה עשר באב, שאז פסקו מתי מדבר, ואז מתחיל להתנוצץ הארת הרצון - שנתרצה השם יתברך לישראל בארבעים ימים האחרונים, שהם מראש־הד' אלול עד יום הכפורים שהיו ברצון, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סדרשליח דה ב), כי האמצעים היו כבעם, אבל בסוף הארבעים של כעס נתרצה השם יתברך למשה על־ידי רבוי תפלותיו ואמר לו "פסל לך" (שמות לד א), וזאת ההמתקה והרצון התחיל בחמשה עשר באב - שבו המתקת הכעס של ימים האמצעים, כאשר אנו רואין בעינינו שבו פסקו מתי מדבר כנ"ל.

ועל־כן השוו רבותינו ז"ל יום־טוב של חמשה עשר באב ליום הכפורים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל במשנה (תענית ה ח): 'לא היו ימים טובים לישראל בחמשה עשר באב ויום הכפורים' וכו'. פי יום הכפורים גמר הרצון והמתקה של ארבעים ימים האחרונים שהיו של רצון. כי אז ביום הכפורים עקר גמר שלמות ההמתקה, כי אז נתרצה למשה בשמחה, ואמר לו 'סלחתי' וכו', כמו שפרש רש"י שם. אבל ההתחלה שהתחיל השם יתברך להתרצות לתן לוחות האחרונות ביום הכפורים,

לזכות לכל זה, שדיקא על־ידי החסרון והמעוט יתגבר להבין ולהשיג השגות כאלה, עד שיוכל להכניס זכרון עולם הבא בלב כל ישראל ולהגדיל ולהאדיר שמו בכל הארץ, בבחינת (משלי ה ד): 'מי הקים כל אפסי ארץ' הנאמר שם בסוף התורה הנ"ל. וזהו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ - שבכל הארץ בכל הגשמייות, מה אדיר שמך - שיכולין להבין הרמזים בכלם, על־ידי כח הצדיקים הגדולים, וכו'.

י. נחזור לענין שבת נחמו שהוא אחר תשעה באב, שהוא נחמה על חרבן בית־המקדש. שעקר החרבן הוא בחינת השכחה שנמשכה בשבעה עשר בתמוז על־ידי שבירת הלוחות. ועל־כן אחר תשעה באב צריכין להתחיל לקום קדם אור הבקר - לסדר תקון חצות ולעסק בתורה, כדי לשמר הזכרון על־ידיה, כמובא לעיל (ואת ה). וכמו שהזכירו רבותינו ז"ל (תענית לא): 'מבאין ואילך' המוסף יוסף ודלא מוסף' וכו'. וכמו שנתנו חכמינו ז"ל סימן (ב"ח ארח חיים סימן רלח): 'מקומי עד שכבי קומי', דהינו מתשעה באב עד שבעות צריכין לקום "קומי רני בלילה לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכח פני ה'" וכו' (א"ח ב ט), הינו כנ"ל, כי עקר שמירת הזכרון לזכר בתכליתו הנצחי לעולם הבא הוא על־ידיה, כנ"ל.

ובל זה הוא הכנה לראש השנה, כי כל ימות השנה צריכין להבין את עצמו על ראש השנה שהוא יום הדין, כאשר נשמע מפיו הקדוש, שאמר, שהעקר הוא ראש השנה וכו', כמו שמובא בהשיחות עין שם (שחות הר"ן טו). פי כמו שהאדם צריך להבין את עצמו כל ימי חייו ליום הדין הגדול והנורא של לעתיד, כמו כן בפרטיות, צריך להבין את עצמו כל ימות השנה על ראש השנה שהוא יום הדין כי הוא נורא ואיום וכו'. וביותר צריכין להתחיל להבין את עצמו בשרואין הימים ממשמשין ובאין שהם מחמשה עשר באב ואילך, כי אז בחמשה עשר באב הוא ההמתקה של ארבעים יום האמצעים שהיו כבעם (סדרשליח דה ב), שהתחילו תקף אחר שבעה עשר בתמוז שבו נשתפרו הלוחות, ונתינה השכחה שזה גרם החרבן והאבלות המור של בין־המצרים. ואחר תשעה באב מתחיל ההמתקה, והעקר בחמשה עשר באב, כמובן בדברי רבותינו ז"ל (תענית ב) שאמרו, שבו כלו מתי מדבר בשנה האחרונה, שברדקו עצמן מתשעה באב עד חמשה עשר באב וגמזאו כלם חיים וכו'. פי גזרת המרגלים שהיתה בתשעה באב, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שם כט): 'אתם בכותם בכיה של חנם', והצרה של שבירת הלוחות שהיתה בשבעה עשר בתמוז על־ידי חטא העגל הם בחינה אחת, ושכים זה לזה,

שניהם יודעו" וכו', ואמרו רבותינו ז"ל (רש"י שם) לענין החכמה נאמר. אבל בזאת החכמה נאחו הרע עין, שהוא חכמות של עין הדעת טוב ורע, שעלידידיה ידעו "כי ערמים" וצריכים לבושים לכסות ולהסתיר ולהעלים עצמן, שכל זה נמשך מחמת שהמשיכו אחיות הרע עין בעולם, שעלי צריכים לבושים דיקא - להתכסות ולהסתיר מעיניהם הרע, כי מקדם שהיתה אחיות העין רעה - לא היו צריכים לבושים להסתיר עצמן כלל.

ובראש השנה עוסקים לתקן חטא אדם הראשון שחטא אז, עליבן הוא יום הדין הגדול. עליבן אז עקר העבודה של הצדיקים להכניע הרע עין, שהוא בחינת (מגד משרים ושלח) עשו וארבע מאות איש (בראשית לב ט) - שרוצה להתעורר אז, כמובא (זהר אמור ק: פריעוקיחיים שפר), להכניע אותו עלידי השופר שהוא בחינת זכרון. כי זכרון הפך רע עין שהוא בחינת שכחה כנ"ל. וזה בחינת שנה והתעוררות השנה של ראש השנה, כי שניהם צריכים לזכרון - בכלליית ובפרטיות, כמובן בהתורה הנ"ל, עין שם.

וביום הכפורים - אז גמר התקון של הזכרון, ועליבן אז נכנס הבהן הגדול לפני ולפנים למקום הלוחות, שזהו עקר בחינת הזכרון בשלמות, באדם ובמקום ובזמן בתכלית השלמות, כנ"ל (אורח א). ועליבן אז נתנו לוחות האחרונות, שהם תקון שבירת הלוחות שעל ידם נתנה השכחה. כי עכשו נתמקן הדבר ונתנו לוחות שניות, ועל כן אז נמשך שלמות הזכרון לכל אדם בכל מקום ובכל זמן, עלידי עצם הקדשה של האדם והמקום והזמן שהוא הבהן הגדול שנכנס אז ביום קדוש כזה לקדשי קדשים וכו', כמובא לעיל (רק שכתב אי אפשר לתקן בשנה זאת, כי כל הדורות צריכים לעסוק בתקון חטא אדם הראשון ושבירת הלוחות עד ביאת המשיח בידוע (עין תקוני זהר מ. ב.)).

יט. **ועליבן** אחר יום הכפורים, זכנו השם יתברך לעשות סבות - שהם ענני כבוד, שהיו בזכות אהרן הבהן - שהיו מכסין עלינו מן הרע עין שלא ישלט עלינו מעתה. כי הענני כבוד היו בזכות אהרן, והם היו מגנים על ישראל ומכסים אותם מן הרע עין, ועליבן בשנסתלק אהרן באחד באב, בתיב (במדבר כ טז): "ויראו כל העדה כי גוע אהרן" ודרשו רבותינו ז"ל (תענית טז): "אל תקרי ויראו אלא ויראו וכו'. הינו כי אחר שנסתלקו הענני כבוד אז נראו לעין העמים, ואז התגרה בהם הרע עין שהוא עמלק, שהוא עקר הרע עין שמתקנא תמיד בגדלת ישראל,

זה התחיל בחמושה עשר באב, שאז התחיל להתנוצץ ההמתקה והרצון של ארבעים ימים האחרונים. ועליבן בו פסקו מתי מדבר, שהיא בחינה אחת עם שבירת הלוחות כנ"ל. ועליבן יש שיכות לחמושה עשר באב עם יום הכפורים. עליבן השוו אותם רבותינו ז"ל, כנ"ל:

יח. **ועליבן** תכף אחר תשעה באב, בפרט בחמשה עשר באב, צריכין להתחיל לתקן פגם הזכרון שנתנהו עלידי שבירת הלוחות כנ"ל. כי עתה צריכין לחזר ולהמשיך על עצמו בחינת הארת קבלת הלוחות האחרונות - שנמשכן בארבעים ימים האחרונים עד יום הכפורים, שעלידידיה חוזרים ומתקנים הזכרון, ועליבן צריכין אז להתחיל לקום בחצות, שהוא בחינת תקון הזכרון, כנ"ל.

וזוה בחינת אלול, שאז כל ישראל מתעוררין וזוכרין בהשם יתברך ובעלמא דאתי. ועליבן תוקעין אז בשופר, כי שופר בחינת זכרון, כמו שכתוב (במדבר י ט): "והיה לכם לזכרון". וכמו שכתוב (שמים ג ט): "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". כי עלידי שופר מוזכרין עצמן אימת יום הדין של לעתיד, שאז יתקע בשופר גדול, כמו שכתוב (ישעיה כו יט): "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" וכו'.

ועקר תקון הזכרון נמשך בראש השנה, שאז עקר מצות שופר שהוא יום הזכרון. כי הוא יום הראשון לעשרת ימי תשובה, וצריכין להמשיך על עצמו הזכרון הנ"ל, שעלידידיה עקר התשובה. ובשביל זה צריכין לבא אז לצדיקים אמתיים, כי עקר מה שנוסעים לצדיקים, הוא בשביל זכרון עולם הבא, כדי שזיכורו אותו תכליתו הנצחי לעולם הבא, וילמדו אותו עצות ודרכים ישרים לזכות לזה. עליבן ביותר צריכין לחזר לבא על ראש השנה, כי אז הוא יום הזכרון, ואז עוסקים הצדיקים אמתיים ביותר להמשיך הזכרון כנ"ל.

כי בראש השנה נברא אדם הראשון (זהר אמור ק), ועקר בריאתו היתה כדי שיתדבק בעץ החיים ויחיה מיד חיים נצחיים של עולם הבא. אבל הפס"ד"מ"ם והנחש היו עיניהם רעה בגדלתו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין טז) שהיו המלאכים צולין לו בשר ומצננין לו יין וכו'. ועלי ידידיה נתקנאו בו עד שהתגרו בו והטויאו אותו. ועליבן עקר הפגם הגיע בעינים כמו שכתוב (בראשית ג ט): "ותרא האשה" וכו', 'ותרא' דיקא, וכתיב (שם ט): "ותפקחנה עיני

יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, מהמחשבה דבור ומעשה שבכל יום ומרמז לכל אדם בכל מקום ובכל יום שיתקרב וישוב אליו, כנ"ל.

וזה בחינת מה שאיתא בזהר (וידו רסא): 'מאן נצח? מאן דאחיד מאנא קרבא בידוהי' (מי מנצח? מי שאחיד את כל הקרב בידו). וידבר תמוה בעיני, מה זה סימן על נצחון מחמת שאחיד הכלי זין בידו, הלא גם החולק והלוחם נגדו אחוז גם כן כלי זין, וכי אחיות כלי זין הוא הנצחון? הלא מקרא מלא דבר הכתוב (מלכים ב יא): "אל יתהלל הוגר כמפתח!" אך עליפי דברינו המבארים למעלה מבאר הענין היטב. כי כבר מבאר, שמי שבנותו אל האמת וחוגר עצמו למלחמה בשביל האמת - הוא מנצח תמיד. כי כל מה שעושה איזה עבדא לצורך מלחמת מצוה הזאת - הוא מנצח בזה מיד, מאחר שבנותו לשמים פאמת כנ"ל. וזהו בחינת 'מאן נצח? מאן דאחיד מאנא קרבא בידוהי', כי אלו הכלי זין הקדושים שהם האתרוג ולולב וכו', שהם מצוות הבורא יתברך, אלו הכלי זין מיד שאוחזים אותם בידיו - אנו מנצחים מיד, מאחר שבנותנו לקים מצוות בוראנו יתברך שמו, ואנו רוצים להמשיך הזכרון עלינו עלידידות, ולהכניע הרע עין עלידידות, שלא יפיל שבתה, חס ושלום. עליכן בודא דידן נצח תמיד, כי רק נצחון נצחי הוא נצחון אמתי, כנ"ל.

כ. וזה בחינת התנה. כי עקר התנה היא בשביל הזכרון, כדי שיהיה נשאר זכר אחריו לעולם, שזהו עקר המצוה של התנה שהיא מצוה הראשונה בתורה, כדי שישאר בניו אחריו שיהיה נשאר זכרו לדורות עולם. והעקר הוא בשביל זכרון העולם הבא, שזה עקר תכלית העולם. ובשביל זה לכד רוצה השם יתברך בקיום העולם - שיוליד האדם בנים, כדי שיתקיים העולם שיוקרו אותו לנצח. כמו שכתוב (תהלים קלח, ט): "ה' זכרך לדור ודור". ובתיב (שמות ג טו): "וזה זכרי לדור דור", שזהו בחינת זכרון עולם הבא. כי עקר זכרון עולם הבא הוא לזכר בו יתברך, כמובן בהתורה הנ"ל. כי זה עקר כל שעשוע עולם הבא שכלם ידעו אותו, וכנ"ל (אבות טא). והאדם נברא בזה העולם רק בשביל זה, ורק בשביל זה הוא מחויב להשאיר בניו אחריו, כדי שיוקרו אותו יתברך לנצח, בבחינת "זה זכרי לדור דור" כנ"ל. וכן מובן בהתורה הנ"ל (אבות ח), שמי שפוגם בהזכרון - אינו זוכה לכן זכר, כמובא שם לענין אכשולם, עין שם. הינו כנ"ל.

כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה כו, ו), כמו שכתוב שם (במדבר כא, א): "וישמע הכנעני וכו' - שהוא עמלק, כמו שפרש רש"י שם.

וכל זה היה באחד באב, שאז מתחילין ימים המרים של חרפן בית המקדש שהיה באלו הימים. ובסבות שהוא אחר יום כפור, שאז זכינו לתקן זאת כנ"ל, עליכן זכנו השם יתברך להמשיך בחינת העניי כבוד עלידי מצות סבה הקדושה, שהיא בחינת עניי כבוד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנה א) - כדי לכסות ולהגן עלינו מן הרע עין, שלא נפגם, חס ושלום. הזכרון הקדוש שהמשיכו עלינו בראש השנה ויום הכפורים כנ"ל. וזה שמובא בזהר (ח"א קעב), לענין עשו וארבע מאות איש וכו', שישאל עוסקין בראש השנה בכמה תבולות להכניעו ולהרחיקו וכו'. ומובא שם לענין מצות סבה - בדין (בראשית לג ט): "ויעקב נסע סבתה" וכו', הינו כנ"ל, כי עשו וארבע מאות איש - זה בחינת הרע עין שהוא בנימטריא ארבע מאות, כנ"ל (אבות ד, ו) שהתקון של זה הוא סבות, בחינת עניי כבוד, שהם מגנים על ישראל ומסוככים עליהם, שלא ישלט בהם אחיות הרע עין, כנ"ל.

ועליכן מרבין בסבות בקרבנות (סנה נה), זה בחינת יד, בחינת (דברים יב ו) "ושמחתם בכל משלח ידכם", שנאמר בהתורה הנ"ל. שעלידידות מנעיין הכח המדמה, עין שם, כי מחמת שבראש השנה ויום הכפורים המשיכו תקון הזכרון, עליכן משתדלין עתה להכניע הרע עין עלידי מציאות סבה, ולהכניע המדמה עלידי השמחה של רבוי הקרבנות, בחינת 'ושמחתם' וכו', כי אז הוא זמן שמחתנו, כדי שלא יקלקלו הזכרון, חס ושלום, וכנ"ל.

וזה בחינת ארבעה מינים שלוקחין בסבות, עלידידות ממישיבין על עצמנו בחינת הרמזים הנ"ל, כי מנעיין עמם לכל צד - זה בחינת הרמזים הנ"ל, שנוכל להכיר אותו יתברך בכל מקום ובכל זמן עלידי המחשבה דבור ומעשה שבכל יום, שהם בחינת 'אדם', שמתקנים עלידי ההקפות עם הארבעה מינים, שהוא ראשי תבות אדם דבור מעשה, כמו שאיתא בפגנות (פרי עידנים שער הלולב פרק ו), הינו בחינת מחשבה דבור מעשה, כי עקר האדם הוא המחשבה שבמחש שהיא הנשמה. כי מבאר בזהר הקדוש (וידו רסא), שעלידי לקיחת הארבעה מינים בדינו אנו לוקחין בדינו אותו יתברך, הינו שממישיבין הרמזים הנ"ל שהם בחינת הזכרון הנ"ל, דהינו מה שהשם

שרש השמחה של כל השמחות היא שמחת עולם הבא, שאז ימלא שחוק פינו וכו'. וכמו שכתוב (ישעיה לז, י): "ושמחת עולם על ראשם". וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית לא): 'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעולם הבא וכו'. כי תכף כשזוכרין בעולם הבא - צריך כל אחד לשמח בחלק נקדתי הטובה שיש בו מקדשת ישראל. כי נקדה דנקדה מקדשת ישראל שיש להפחות שבפחותים שבישראל - אין כל העולם בלוי בדאי לסבל חקף עצם השמחה שזוכה לעתיד. כי אז יזכה כל מי שבשם ישראל מכנה - לבחינת שבע שמחות, שתגדל השמחה כל כך - שיהיה בה להשביע די והותר את כל אחד ואחד אפילו הקטן שבקטנים. בחינת (תהלים טז, יא) "תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח". אמן ואמן.

וזוה בחינת מה שאמרו שם במשנה, שהיו אומרות אל תתן עיניך בגוי תן עיניך במשפחה וכו'. הינו שלא תהיה ברוך אחר הרע עין שמסתכל רק על הגוי על תאות עולם הזה, רק 'תן עיניך במשפחה', דהינו על האבות הטובים שהיו צדיקים ודבקו מחשבתם כל ימיהם בעולם הבא, שרק בשביל זה אתה צריך לשא, כדי שיהיה נשאר זכרון העולם הבא לנצח כנ"ל.

וזוה בחינת מה שמכסין פני הפלה - כדי להכניע הרע עין. להורות, שאין להרע עין אחיזה בהתנהגות הפשרה של ישראל, כי אנו עושין חתונה על-פי התורה, בשביל זכרון עולם הבא דיקא כנ"ל:

[שדך לעיל לאות יז]

מה שכתבנו שם, שחטא המרגלים הוא בחינת פגם הזכרון - על-ידי דבת הארץ שהיא לשון הרע, שעל-ידיה נפגם המדמה, שהוא פגם הזכרון, כמו שכתוב שם. וזה בחינת מה שנסמך מיד פרשת נסכים אחר פרשת המרגלים. כי מבאר בהתורה הנ"ל, שתקון וברור המדמה שהוא תקון הזכרון, הוא על-ידי שמחה, שהיא בחינת (שמיאל טז, טז): "נגן בידו וטוב לד". בחינת מנגן בקדשה על כלי שיר וכו', כמו שכתבנו שם, עין שם. וזה בחינת נסכים, שאז היו הלויים מנצחים בשיר על הדיוקן, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תמיד לז). כי אין אומרים שיר אלא על היין' (ברכות לה), כי כל הקרפנות מהבהמות היו בשביל ברור המדמה, שהוא כח ההבחינה, כמובן בהתורה הנ"ל, שמביא הפסוק (דברים יב, י): "ושמחתם בכל משלח ידכם" שנאמר על הקרפנות, כמבאר במקום אחר. ועקר שלמות ברור המדמה שהיה על-ידי הקרפנות, היה

כי עקר הזכרון בעולם הבא, הוא בענין תאוה הזאת, שצריך לזכר בעולם הבא - כדי שלא יהיה נלכד בזה, חס ושלום. וזה בחינת חפה שעושין קדם שמונגין אותם, כדי לזכר בעולם הבא, כי החפה היא בחינת עולם הבא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא עה): 'שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות חפה לכל צדיק וכו', כמו שכתוב (ישעיה ה, ח): 'פי על כל כבוד חפה'. גם חפה היא בחינת הכנעת הרע עין, שהוא בחינת פגם הזכרון בעולם הבא, בבחינת (דברים לג, יב): 'חופף עליו כל היום', שבחינת חפה, חופף ומגן מהרע עין שלא יפיל שכחה, רק לזכר תמיד בעולם הבא שהוא חפה כנ"ל. כי עקר אחיזת הרע עין, הוא על-ידי תאוה הזאת שתלוייה בעינים, כמו שכתוב (במדבר טז, לו): 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' וכו'. ועל-ידי עושין חפה, כדי להכניע הרע עין ולהגן בפניו, כנ"ל.

וזוה בחינת גדל המצוה של שמחת חתן וכלה, כדי להכניע המדמה, שממנו אהבות הנפילין, שהוא גם כן פגם הזכרון, כמו שכתוב שם בהתורה הנ"ל (אבות דרז). והכנעתו על-ידי שמחה, בחינת נגון בכנור וכלי זמר. וזהו בחינת כלי זמר שמנגנין על החתנה - כדי לברר הרוח טובה מהרוח רעה, להכניע הרע שבמדמה על-ידי התגברות השמחה, כדי שיהיה נשמר הזכרון בעולם הבא - שיזכר תמיד, שעקר החתנה הוא בשביל עולם הבא, כדי שיהיה נשאר זכר אחרי - שיזכרו בו יתברך לנצח, כנ"ל.

וזוה בחינת מה שהפליגו רבותינו ז"ל (תענית ה, ח): בשמחת חמשה עשר באב, ויום הכפורים, ואמרו שלא היו ימים טובים לישראל מ'טו' באב ויום הכפורים. ועקר השמחה היא בחינת חתנה, כמו שאמרו שם במשנה 'שבחן בנות ישראל ויצאות' וכו', וכמו שפס' שם במשנה 'וכן הוא אומר, צאינה וראינה וכו', ביום חתנתו (שיר השירים ג, יא) - זה מתן תורה וכו'. הינו ככל המבאר למעלה (אבות יד), שעקר שמחת ט' באב ויום הכפורים, הוא מה שבהם נתתקן בחינת הזכרון בעולם הבא הנ"ל, כי בהם נמתק ונתתקן בחינת פגם שברי לוחות, שעל ידם נתנה השכחה וכו'נ"ל. ועל-ידי עקר השמחה הוא בחינת שמחת חתנה בחינת 'ביום חתנתו', כי עקר שמחת החתנה הוא בחינת שמחת העולם הבא, על שעל-ידי החתנה הכשרה הזאת שעל-פי התורה הקדושה - יהיו נולדין בני ישראל שזוכרין בעולם הבא תמיד, כדי שיהיה נשאר זכרו יתברך מדור לדור לנצח, בבחינת 'זה זכרי לדור ודור' כנ"ל. כי עקר

עלידי השיר שאמרו על נסכי היין, שהוא עקר השמחה, בחינת יין המשמחה. וכמוכן בהתורה הנ"ל, שעקר התקון וברור המדמה הוא עלידי שמחה שבא עלידי נגון בכלי שיר דקדשה, כנ"ל. ועלידייזה נתתקן הזכרון, בבחינת (שיר השירים א, ד): "נזכירה דדיך כמין", בחינת זכרהו על היין שנאמר לענין שבת, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (פסחים קי) על פסוק (שמות כ, ח): "זכור את יום השבת לקדשו" - זכרהו על היין. כי שבת בחינת עולם הבא כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נא). הינו זכרון שבת שהוא זכרון עולם הבא הנ"ל - הוא עלידי היין בחינת שמחה. בחינת אין אומרים שיר אלא על היין וכן"ל. ועלכן נסמכה פרשת נסכים לפרשת המרגלים, כי נסכי היין הם תקון הזכרון שפגמו בו המרגלים, וכן"ל:

הלכות טרפות

הלכה ב

על־פי המאמר 'ויהי מקץ שנתים ימים' וכו', בספר
הראשון סימן נ"ד, עין שם כל המאמר בלז.

והכלל, כי צריך לשמר מאד את הזכרון, דהינו
לזכר תמיד בעלמא דאתי וכו'. ולשמר את
הזכרון צריך לשמר את עצמו שלא יפל לבחינת רע
"עין וכו' וכו'. ואפלו מי שהוא טוב עין צריך לשמר
את עצמו מכח המדמה וכו'. והכח המדמה בא על־ידי
לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הבהמיות וכו'.
והמוציא דבה הוא כסיל. וכשהדעת נסתלק ממנו - נופל
מאהבת השם יתברך ונופל לאהבת הבהמיות, בבחינת
(וישע ד, ו): "כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מכהן לי".
'כהן' הוא בחינת אהבות קדושות, בבחינת (ישעיה מא, ח):
"אברהם אהבי", בבחינת (ויקרא ה, יב): "וקמץ הכהן" וכו'.
וזה הכח המדמה הוא מחזר ומבקש תמיד כלי לשירות
שם. ועל־כן הוא מחזר תמיד לשירות על פי שוניה
הלכות וכו', כי הם בוראים כל דבר בתורתם וכו'. וזה
בחינת (בראשית מא לב): "ועל השנות החלום וכו' כי נכון הדבר
מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו" וכו'.
וזה בבחינת "חלום פרעה", הינו הכח המדמה "אחד

הוא הרעת דקדושה, שזהו גדר האדם. ורוח הבהמה הוא בחינת כח המדמה. ומחטא אדם הראשון יש תערוכות בכל הדברים שבעולם ונתערב רוח האדם ברוח הבהמה. וזה עקר תקון האכילה דקדושה - לזכות לברר רוח האדם מרוח הבהמה, לברר הטוב והרע, מכח המדמה.

ועקר הברור עלידי בחינת הנגון, בחינת שמחה, שעלידיזה מבררין הרוח טובה, שהוא בחינת רוח האדם מן רוח רעה, מן רוח הבהמה, מן כח המדמה. וזה בחינת מה שצריך לאכל בשמחה, כמו שכתוב (שם ט טו), "אין טוב לאדם כִּי־אם לאכל ולשתות ולשמח ולראות טוב" וכו'. וכמו שכתוב (שם ט ז): "לך אכל בשמחה לחמך". וכמו שכתוב (דברים יד ב): "ואכלת לפני ה' אלהיך וכו', ושמחת בכל הטוב" וכו' (שם ב ט), כי עקר תקון וברור האכילה הוא עלידי השמחה שהוא בחינת נגינה, בחינת (דברים יב ז): "ושמחתם בכל מן משלח ידכם", שעלידי זה מבררין הרוח טובה מן הרוח נכאה, מעצבות רוח. שזהו בחינת ברור המדמה, והינו תאות הבהמיות לברר הטוב בחינת שבע שני השבע משבע שני הרעב:

ב. וזה בחינת ברפת המזון, בחינת כוס של ברפת המזון שטעון עשרה דברים (ברכות טא), שהם בחינת עשרה מיני נגינה, שכלם כלולים בבחינת כוס של ברכה, שהוא בחינת מלכות וכו', כידוע (פריעץ חיים חג המצות פרק ז), נמצא, שעקר תקון וברור האכילה הוא עלידי שמחה, בחינת נגינה. וזה בחינת אכילת שבת ויום טוב שהוא בחינת אכילה דקדושה, כי אז הם ימי שמחה ואז מוצה לאכל ולשתות ולשמח, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פקודי דף רעה): "אין טוב לאדם כִּי־אם לאכל ולשתות ולשמח" (קהלת ט ט) - דא חדרה ביומא דשבתא ויומין טובין וכו' (ואת השמחה של יום השבת וימים טובים), כי עקר ברור האכילה מכח המדמה, כח הבהמיות הוא עלידי שמחה בחינת נגינה.

ועל-כן אי אפשר לאכל בשר מן החי כִּי־אם בשמחה וכו' וכו'. היא שלמה, ואין בה שום טרפות בשום איבר שהחיות תלויה בו - כדי שלא יצא הרוח החיים דרך שם. ואז הוא בחינת (תהלים קמז ד): "תצא רוחו וישב לאדמתו", שיוצא והולך כל הרוח

הוא, הוא בא מאחר, הינו מאהבה, הינו מאהבת הנפילות וכו'. ועל-כן גזר פרעה על הזכרים, בחינת זכרון הנ"ל, שנפגם עלידי כח המדמה, שהוא בחינת פרעה וכו' כנ"ל.

ולחכניע הכח המדמה, הוא עלידי יד וכו', הינו עלידי בחינת שמחה, בחינת (דברים יב ז): "ושמחתם בכל משלח ידכם". וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעלידיזה שורה הנבואה על הנביאים, כמו שכתוב (מלכים ב ג טו): "קחו לי מנגן", כי הכלי הוא התאספות רוח והוא מערב טוב ורע, כי יש עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה וכו'. ויש רוח טובה, בחינת רוח נבואה, רוח הקדש וכו'. וזה שמנגן ביד על הכלי הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה וכו' מתוך עצבות רוח וצריך להיות יודע נגן וכו', כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן כדי לבנון לבנות השמחה בשלמות וכו'. ועקר התקבצות ויבנון הרוח טובה וכו' הוא עלידי הנה, כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים לא ז): "בְּיָדְךָ אִפְקֹד רוּחִי" וכו'. וצריך שיהיה הכלי שלם, כי כשאין הכלי שלם, אזי הוא בחינת (משל כט יא): "כל רוחו יוציא כסיל", ואז יוצא כל הרוח המערב טוב ורע וחוזר ומתגבר המדמה חס ושלום, בבחינת (תהלים קמז ד): "תצא רוחו וישב לאדמתו" וכו'. וזה בחינת (בראשית כא א): "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם" וכו'. והתקון של המדמה שהוא בחינת פרעה, הוא עלידי יוסף בחינת (שם טא ד): "איש אשר רוח אלהים בו" וכו'. בחינת (שם כו ד): "ויוסף ישית ידו על עיניו", כי עלידי יוסף, על ידו נשמר העין מכח המדמה וכו' כנ"ל. וזה בחינת (תהלים עז): "אזכרה נגינתי בלילה" וכו' (עין שם כל זה חושב):

א. וזה בחינת שמונה עשרה טרפות, שאנו בניישראל מזהרין לכלי לאכל מוחי שיש לו איזה נקב וחסרון באיזה איבר שהנשמה תלויה בו, כי החי הוא בבחינת כח המדמה, כח הבהמיות, ועל-כן אי אפשר לנו לאכל בשר החי כִּי־אם בשמבררין אותו תחלה מכח המדמה, בבחינת (קהלת ג כא): "מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה תירדת היא למטה לארץ", כי יש רוח האדם ורוח הבהמה. רוח האדם

השומחה, כי עקר ברור הבחמיות, דהינו ברור המדמה הוא עלידי שומחה ונגזן כנ"ל. ועליכן מצוה לאכל בשבת ויום טוב בשר (סמ"ג עשין מצוה 6), כי אז זוכין לשומחה, שזהו בחינת ברור ותקון בשר בהמה, לברר רוח האדם מרוח הבהמה.

וזה בחינת מה שהשיב התנא כששאלו אותו הלכה (בבא קמא עב): 'זיל לא אכילנא בשרא דתורא' (לה ולא אכל לענות על שאלתו. משום) שלא אכלתי היום בשר שור. כי הכח המדמה שורה על פה 'שונה הלכות', וכל זמן שאין מבררין המדמה - אין זוכין להלכה ברורה. כי המדמה מבלבל בדמויות ולפעמים מדמה מלתא למלתא (דבר לדבר) שלא כדון האמת. ועליכן עקר פסק הלכה מקבלין מבית המקדש, כמו שכתוב (דברים יז ח): 'וקמת ועלית אל המקום וכו' עליפי התורה אשר יורוד'. כי שם בבית המקדש מביאין כל הקרבנות, שעלידיה מתברר המדמה, ועלידיה זוכין להלכה ברורה כנ"ל. ועליכן אמר: 'זיל לא אכילנא בשרא דתורא'. כי כשיאכל בשר - אז יאכל בקדשה ובטהרה ובשומחה, כי בלא זה אי אפשר להצדיק לאכל כנ"ל. ואז עלידי אכילתו שיאכל בשר ויברר עלידי אכילתו רוח האדם, רוח טובה מן רוח הבהמה, מעצבות רוח, שזהו ברור המדמה. ואז בודאי יוכל להשיב על שאלתו, כי אז יזכה להלכה ברורה, כי עקר הלכה זוכין עלידי ברור המדמה, כנ"ל:

ג וזה בחינת שחיטה, כי הבהמה שמתה מאליה היא נבלה ואסורה לאכילת ישראל עם קדוש, כי אנהנו ישראל עם קדוש אי אפשר לנו לאכל בשר החי ששם שורה כח המדמה שהוא כח הבהמיות כנ"ל כי אם כשמבררין אותו קדם, דהינו להכניע הרע, שהוא רוח הבהמיות, ולברר הטוב משם. ועליכן כשמתה מאליה ויצא רוח החיים ממנה בעצמה שלא עלידי ישראל, אזי לא נתברר רוח האדם מרוח הבהמה, ואז הוא בחינת 'תצא רוחו וישב לאדמתו'. ועליכן אי אפשר לישראל לאכל מבשר החי כי אם עלידי השחיטה דיקא. שאנחנו דיקא צריכין להוציא רוח החיים מן הבהמה וכו', כדי שנגבר אז בשעת השחיטה את בחינת המדמה, לברר רוח האדם מרוח הבהמה שאז דיקא היא ראויה לאכילת ישראל.

המערב יחד, ואז אין נתברר המדמה, כי אי אפשר לברר המדמה כי אם בשחבלי שלם, שאז יכולין לברר המדמה לברר הרוח טובה - רוח האדם מן רוח הבהמה וכו', בבחינת נגינה ושומחה.

ועליכן עקר הטרפות ביותר תלוי בראה, שצריכה בדיקה מכל מיני טרפות, כי עקר בחינת הנגינה הוא בבחינת הראה שמשם יוצא הקול נגינה, כי קנה הראה מוציא קול הנגינה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (פסיקתא רבתי פרק כ): 'כבר את ה' - מגורנד' וכו'. ועליכן 'חמש אוני אית לראה' - כנגד חמשה נימין דכנור דדוד (תקוני זוהר, תקון יב סח), כנגד חמשה חמשי תורה שהם בחינת נגינה הנ"ל. ועליכן צריכה הראה בדיקה ביותר מכל האברים, כי צריכה הראה שתהיה שלמה בלי שום חסרון, כדי שלא תהיה בחינת (תהלים קמז ו): 'תצא רוחו וישב לאדמתו' וכו', כנ"ל, כי הראה היא עקר בחינת הכלי, בחינת חמשה נימין דכנור דדוד, אשר משם יוצאין כל הנגונים, כשזוכין שבחינת הכלי, בחינת כנור דדוד, בחינת הראה היא בשלמות, שאז מבררין עלידי בחינת הנגון את רוח האדם מן רוח הבהמה, שהוא ברור המדמה, שעקר האכילה בכשרות הוא עלידיה כנ"ל, שעלידיה נשמר הזכרון כנ"ל.

כי שמירת הזכרון תלוי באכילה דקדשה, ועליכן הזהירה התורה שלא יפל לשכחה, חס ושלום, עלידי האכילה, כמו שכתוב (דברים יז יב): 'פן תאכל וישבעת וכו' ורם לכבד ושכחת וכו' וזכרת את ה' אלקיך' וכו' - כי עקר הזכרון הוא עלידי ברור המדמה, שהוא תלוי באכילה דקדשה כנ"ל.

זזה בחינת קרבנות - שאז היו הלויים מנצחים בשר על הדוכן בשעת הקרבת הקרבן, כי עקר הקרבן הוא לברר רוח האדם, רוח טובה מן רוח הבהמה. וזה נעשה עלידי השיר והנגינה כנ"ל. בחינת (שם יב ט): 'ושמחתם בכל משלח ידכם', שזה נאמר על עגן הקרבנות שמביאין בגלגל.

וזה בחינת (פסחים קט): 'אין שומחה אלא בבשר בהמה' שמביאין ממנה קרבנות, כי שם עקר בחינת

התכלית שהוא עלמא דאתי. ומה שהאדם שוכח זאת לפעמים הוא רק מחמת תאוות הגוף. כי עקר השכחה תלוי בלב (כמו שמבאר במאמר הנ"ל), הינו עלידי תאוות הלב, עלידייזה שוכח את התכלית שהוא עלמא דאתי, כי ראש גוף הוא בבחינת דעת וסקלות, זכרון ושכחה. כי הדעת שבראש הוא מרחק כל התאוות של הגוף.

ועל-כן השחיטה במקום הצואר והגרון, שדרך שם מתחבר הראש והגוף שהם בבחינת זכרון ושכחה, אדם ובהמה וכו'. ועל-כן שם עקר הברור עלידי החליף של שחיטה, לברר רוח האדם העולה למעלה שהוא בבחינת ראש ודעת, מן רוח הבהמה היוצרת למטה שהוא בבחינת גוף וסקלות, כי גם בהמה כלולה מכל הבחינות, כידוע, שכל בחינה כלולה מכל הבחינות.

ועל-כן צריכין לשחט את הקנה וישט וורידיו, שהם בבחינת שלשה שרי פרעה, כידוע (לקוטי תורה, פרשת וישם), שהם בבחינת התאוות הבהמיות, שהם רוצים להמשיך את הדעת שבראש אל תאוות הגוף, חס ושלום, להגביר חס ושלום, את כח המדמה, כח הגוף, שהוא בבחינת פרעה, כמו שכתוב במאמר הנ"ל: שפרעה הוא בבחינת כח המדמה, ופרעה הוא הערף, ששלשת שרי פרעה, שהם, קנה וישט וורידיו רוצים להמשיך הדעת, חס ושלום, אל הערף, שהוא בבחינת פרעה, בבחינת כח המדמה. ועל-כן צריכין לשחט ולהכניע אלו השלשה שרי פרעה עלידי ששוחטין הקנה וישט וורידיו, ואז מכריזין המדמה ומכריזין בבחינת הדעת שבראש, בבחינת רוח האדם מן רוח הבהמה, מבחינת תאוות הגוף, תאוות הבהמיות, עלידי החליף של השחיטה, שהוא בבחינת סטרא דנגונא, סטרא דליואי, כמו שכתוב (דברי הימים ב, ה, ט): "והללוים על שחיטת הפסחים".

ועל-כן עקר השחיטה בהולכה והובאה דיקא (יורה דעה, סימן ט), בבחינת (משל ל, ט): "מי עלה שמעם ויורד, שזהו בבחינת נגינה (כמו שמבאר במאמר הנ"ל) ועלידייזה זוכין לזכרון כנ"ל. וזה בבחינת (שיר השירים ג, ח): "איש חרבו על ירכו מופחד בלילות". ופרש רש"י: "שלא תשתכח התורה מהם בגלות, כי עלידי בבחינת חרב, בבחינת סטרא דנגונא, עלידייזה מכריזין המדמה וזוכין להלכה ברוחה ונצולין משכחה, כנ"ל.

כי החליף שאוחז השוחט בידו הוא בבחינת סטרא דנגינה, שעלידו מכריזין המדמה כנ"ל, כי נגינה מסטרא דליואי מבחינת גבורות יצחק כידוע, כמוכא בתקונים (תקון כא סב). וזה בבחינת החליף, שהוא בבחינת גבורות יצחק. ועל-כן היה יצחק מכרח לפשט צוארו לשחיטה, כמו שכתוב (בראשית כ, י): "ויקח את המאכלת לשחט את בנו", כי אין הדין נמתק אלא בשרשו. וזה בבחינת (תהלים קמט, י): "רוקמות אל בגדונם וחרב פיפיות בידם". רוקמות אל בגדונם זה בבחינת נגינה הנ"ל, כי הגרון מוציא קול הנגינה. וזהו וחרב פיפיות בידם, כי זהו בבחינת חרב פיפיות, בבחינת החליף של השחיטה, שהוא בבחינת גבורות יצחק, שמשם בבחינת הנגינה והשמחה, כי על שם זה נקרא יצחק על שם שחוק ושמחה, כמו שכתוב (בראשית כא, י): "כל השמע יצחק לי", תרגם אונקלוס: 'יחדי לי' (שםח ל).

ועל-כן עלידי החליף של השחיטה, בבחינת חרב פיפיות, בבחינת מלכות שכוללת כל העשרה מיני נגינה, שהוא בבחינת (ויקרא כ, כח): "חרב נקמת נקם ברית", עלידייזה מוציאין רוח החיים מן הבהמה וכו', כי עלידייזה מכריזין רוח האדם מן רוח הבהמה בבחינת (קהלת ג, כא): "מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה" וכו', וכמוכא בדברי רבנו ז"ל, במקום אחר גם-כן (לקוטי תנא סימן סט), שברור רוח האדם מרוח הבהמה הוא עלידי נגינה. ועל-כן צריך שיהיה החליף שלם בלי שום פגם כל שהוא, בבחינת שלמות הכלי, כדי שיוכל לברר רוח טובה מן רוח נכאה וכו', כנ"ל.

ד. ועקר השחיטה היא במקום הצואר, כי הצואר והגרון מפסיק בין הראש והגוף שהם בבחינת רוח האדם ורוח הבהמה, בבחינת זכרון ושכחה, בבחינת עלמא דאתי ועלמא דין (שליחא ועוליסחא), כי הראש הוא בבחינת הדעת שהוא בבחינת זכרון, בבחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי (לדבק את המחשבה בעוליסחא), כי הדעת שבראש הוא יודע וחוכר היטב שזה העולם אינו כלום, ועקר הוא עלמא דאתי, כי איך אפשר לסתר זאת? וכל מי שיש לו כוח בקרקדו יודע זאת בברור היטב, שאין שום תכלית בזה העולם ותאוותיו המדמיות, רק העקר הוא לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, לזכר תמיד את

ה. וזה בחינת וירדת יוסף למצרים שמכרוהו השכמים על שהיה מביא את דבתם רעה אל אביהם - שהוא חטא לשון הרע, שעלידיה נופלים לבחמיות, לכה המדמה, שהוא בחינת פרעה ומצרים. ועלכן נאמר שם (בראשית לו, א): "ויושטמו שער עזים" וכו'. ואמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פה, ז): שכל הדברים שדבר עליהם בכלם לקה וכו', כי אפלו בשעת הקלקלה שחטו שער עזים וכו', כי הוא דבר עליהם שמוזלזל בבני השפחות וחשודין על איבר מן החי, וחשודין על העריות, וכלם הם בחינה אחת. כי מה שמוזלזל בבני השפחות זה בחינת לשון הרע, כי המדבר לשון הרע מכזה את האדם. וזה בעצמו בחינת שחשודין על איבר מן החי, שאוכלין בלא שחיטה, שזהו גם כן פגם המדמה. וזהו שחשודין על העריות, הינו פגם הברית שהוא פגם הזכרון וכו'. והם שנאו אותו על זה, כי אמרו שהם נקיים מכל זה, ואדרבא, הוא מוציא דבה עליהם, שמחמת זה ראוי לשנאתו, כי פגם באהבה דקדשה עלידיה כנ"ל, בבחינת (דושע ה, ו): "כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מכהן לי".

וזהו (בראשית לו, ח): "ויסיפו עוד שנה אתו על חלומותיו ועל דבריו". פרש רש"י, שהיה מוציא דבה עליהם, שעלידיה ראוי לשנאתו כנ"ל. וזהו על חלומותיו ועל דבריו, כי החולם הוא בחינת המדמה, והם אמרו שעלידי שהוא מוציא דבה, עלידיה נפל להמדמה, ועלידיה חלומותיו שבאים מהמדמה אינם אמת וראוי לשנאו עליהם כנ"ל. ועלכן מכרוהו למצרים, ששם הוא ממשלת פרעה שהוא בחינת המדמה. ואפלו בשעת הקלקלה שחטו שער עזים, להורות, שהם נקיים מאיבר מן החי. כי אצלם המדמה מכרר ומתקן, שזהו בחינת שחיטה, כנ"ל.

ויוסף עלידי גדל צדקתו, שעמד בנסיון ושמר את הברית, שעקר ברור תאות הבחמיות הוא עלידי שמשפרין תאוה זו, שהיא עקר תאות הבחמיות. ועלידי ששכר תאוה זו - עלידיה זכה לכרר גם במצרים את המדמה במקום תקף שלטתו

ה. וזה בחינת (שמות כב, ה): "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אותו; לא תשא שמע שוא" (שם כב, א). ודרשו רבותינו ז"ל (פסחים קח): שהמספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים, כי הם בחינה אחת, הינו עון לשון הרע ואסור טרפות, כי עקר התגברות המדמה, הוא עלידי לשון הרע (כמו שמבאר שם במאמר הנ"ל). וזהו בעצמו בחינת אסור טרפות, כנ"ל:

י. ועלכן הם שמונה עשרה טרפות כנגד צדיק ח"י עלמין, שהוא בחינת יוסף הצדיק דנטיר ברית (שומר הברית), שעקר התקון של המדמה הוא עלידי בבחינת (בראשית מו, ח): "ויוסף ישית ידו על עיניו" (כמבאר שם במאמר הנ"ל), כי עקר ברור המדמה להכניע תאות הבחמיות, לכרר רוח האדם מן רוח הבהמה - הוא תלוי בשמירת הברית, שהוא בחינת יוסף הצדיק, כי עקר שלמות הנגון והשמחה הוא עלידי שמירת הברית, כמובא בדברי רבנו ז"ל, במאמר רציצא (סימן סו). ושם עקר רוח החיים בחינת יוסף, שהוא "איש אשר רוח אלהים בו" (בראשית מא, לח), בחינת (דושע ב, יא): "לא קמה עוד רוח באיש".

ז. וזה בחינת מילה ופריעה, כי ערלה דחפאי על ברית (ערלה שחפה על הברית), זה בחינת ענגין דמכסין על עינין (ענגין שמכסים על העינים), שהוא בחינת שכחה, בחינת רעיעין, כי פגם הברית הוא פגם העינים, בחינת (פסדור טו, לט): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". וצריכין להכניע בחינת רעיעין, בחינת פגם הברית, בחינת הערלה דחפאי על ברית לחתכה עלידי חרב פפיות. ואחר כך בשחוחכין את הערלה, שהוא בחינת רעיעין, עדן צריכין לכרר המדמה כנ"ל. וזה בחינת פריעה, שקורעין את העור ומגלזין את העטרה, שעלידיה מכררין בחינת המדמה. ואז נכנע השכחה ומתגבר הזכרון שהוא בחינת ברית, בחינת כן זכר (כמבאר במאמר הנ"ל).

ועלכן מילה היא מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (שבת קל). כי עקר התקון הוא עלידי שמחה, בחינת נגינה, שעלידיה מכררין המדמה וזוכין לזכרון כנ"ל. וזה בחינת פריעה - להכניע בחינת פרעה, שהוא הכח המדמה, כנ"ל:

שהיא ערות הארץ. ועליבן זכה לפתר חלומות, שזהו בחינת ברור המדמה, כי החלום עלידי המדמה ומחמת ערוב המדמה, עלידייה אין יודעין הפתרון האמתי, אבל יוסף שזכה לתקן המדמה ולבררו, עלידייה ידע פתרון כל החלומות.

ועליבן היה יוסף מכרח להיות אצל שלשת שרי פרעה שהם, שר הטבחים ושר המושקים ושר האופים. כי גם להם היה משרת מתחלה, כמו שכתוב (שם מ ט): "וישרת אתם", כי היה מכרח להכניע שלשה שרים הנ"ל, שעל ידם התגברות המדמה כנ"ל. והוא זכה להכניעם במקום תקף ממשלתם. ועלידי שחלה בבשר ודם נתוסף לו שתי שנים, וזהו (שם מ טב): "ולא זכר שר המושקים את יוסף וישכחהו" - ולא זכר דיקא, כי הם בבחינת שכחה שבא מהמדמה שמתגבר עלידי השלשה שרים כנ"ל, כי יוסף יש לו כח לבררם, לפתר חלומותיהם, אבל הם בעצמם רחוקים מברור, כי הם בחינת המדמה, בחינת שכחה. ואחר כך בשקבל ענישו עוד שתי שנים, זכה לברר הכל. "ויהי מקץ שנתיים ימים" וכו' (שם טא, א). אז "ופרעה חלם", שהוא המדמה וכו' כנ"ל. ואז נתעלה יוסף "ויראצו מן הבור ויבא אל פרעה" ופתר לו את החלומות והכניע וברר את המדמה, כי עקר תקון המדמה עלידי יוסף הצדיק, בחינת יוסף ישית ידו על עיניו כנ"ל. ועליבן בשבאו אחיו אצלו נאמר (שם טב ט): "ויזכר יוסף את החלומות" וכו'. "ויזכר" דיקא, כי החלומות של יוסף הצדיק שתקן את המדמה הם בבחינת זכרון כנ"ל.

וזה בחינת 'דרוסה' שהיא עקר הטריפות, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט): שעקר שם טרפה הוא שנטרפה עלידי חיות רעות. ועקר הדרוסה היא ביד דיקא, כי עקר הדרוסה של החיות שדורסים שיש להם ארס בידם, הוא מחמת תקף הפעם שיש להם. וכעס הוא מחמת כסילות, כמו שכתוב (קהלת ג ט), "כעס בחיק כסילים ינוח", כמו שכתב רבנו ז"ל, כמה פעמים (סימנים כא וקח). נמצא, שאלו החיות רעות שבעסם גדול בליבך עד שיש להם ארס בידם

להמית, עלידייה שם באלו החיות הוא תקף הכסילות, שהוא התגברות כח המדמה, כח ההכמיות שהוא בחינת כסילות (כמו שמבאר במאמר הנ"ל), כי כל מה שמתגבר בהחיה הפעם ביותר - שם התגברות הכסילות, דהינו כח ההכמיות ביותר. ועליבן הם אוסרים את ההכמה עלידי דריסתם ביד דיקא, כי את זה לעצמת זה; כמו שבקדשה עקר ברור המדמה עלידי יד דיקא, כי שם פקדונות כל הרוחות כנ"ל, כמו כן להפך, בחיות רעות ששם התגברות ההכמיות והכסילות ביותר הם מטילים הארס שלהם, שהוא בחינת רוח רעה, בחינת כעס עלידי ידם דיקא, כי שם שורה הרוח רעה שלהם, שהוא בחינת כעס ושנאה, כמו שבקדשה עקר הרוח דקדשה בבחינת יד האדם כנ"ל.

ועליבן ההכמה היה ועוף שנדרסו עלידי היד של אלו החיות רעות הדורסים נאסרו לנו, כי עלידי אלו החיות רעות מתגבר הרע שבמדמה ביותר, שזהו בחינת הארס, שהוא הרוח רעה, שבידם דיקא. ועליבן מחמירין בדרוסה ביותר, כי עקר תקון החי עלידי ברור המדמה, שזה נעשה דיקא כשהחי שלם מכל שמונה עשרה טרפות, שאז מבררין אותו עלידי בחינת שמחה וגנינה, כנ"ל:

י. **ועליבן** צריכין לתן מן ההכמה מתנות בהנה לכהן - כדי לקשר עלידייה את ההכמה לבחינת כהן, שהוא בחינת אהבה דקדשה, בחינת "וקמין הכהן" כנ"ל, שזהו בחינת ברור המדמה, שמבררין ומעלין אהבות הנפילות מתוך ההכמיות, ומקשרין אותם לשרשם, לאהבה דקדשה, שהוא בחינת כהן, עלידי המתנות בהנה שנותנין לכהן:

הלכות קרחה וכתבת קצקע

הלכה א

בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדרו ולא תשימו

קרחה בין עיניכם וכו' (דברים יד, א):

כּי אֲנַחְנוּ עִם קָדוֹשׁ צָרִיכִין תָּמִיד לְהִכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר סֵטְרָא דְּמוֹתָא שְׁהִיא הַסֵּטְרָא־אַחֲרָא, עַל־כֵּן צָרִיכִין לְשַׁמֵּר אֶת הַזְכָּרוֹן מְאֹד, דִּהְיִנוּ לְאַדְבָּקָא מִחֲשַׁבְתִּיהָ בְּעֵלְמָא דְאַתִּי - שְׁזָהוּ בְּחִינַת זְכָרוֹן, כְּמוֹכָא בְּמֵאמְר "וַיְהִי מִקֵּץ", בְּסִימָן נֹד לְקוּטִי חֶלֶק א', כִּי עֲלֵמָא דְאַתִּי הוּא מְקוֹם הַחַיִּים, כִּידוּעַ (דִּהֲרִי שְׁמִינִי בֵּא), הַפֶּךְ הַשְׁכָּחָה שְׁהִיא סֵטְרָא דְּמוֹתָא, כְּמוֹ שְׁכָּתוּב שֵׁם (אִוֶּחַ ד'), בְּחִינַת (תְּהִלִּים ל"א ז'): "נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מֹלֵכ". וְעַקֵּר שְׁלֵמוֹת הַזְכָּרוֹן הוּא עַל־יְדֵי הַשְׁכָּחָה, דִּהְיִנוּ לְשַׁכַּח מִחֵלֶב כָּל עֶסְקֵי עוֹלָם יְהוָה, שְׁהֵם חוּץ מֵעֲלֵמָא דְאַתִּי, דִּהְיִנוּ כָּל הַתְּאוּזוֹת רְעוּת וּמְדוּת רְעוּת צָרִיךְ לְהַשְׁכִּיחַ אוֹתָם מִחֵלֶב וְשֵׁלָא לְזַכֵּר אוֹתָם כָּלֵל, בְּבְחִינַת (שֵׁם מֵת, י"א): "וְשִׁכַּחְתִּי עִמָּךְ וּבֵית אָבִיךָ", וְאִזּוּ יֵשׁ שְׁלֵמוֹת לְהַזְכָּרוֹן, דִּהְיִנוּ שְׁיֻכָּל לְאַדְבָּקָא מִחֲשַׁבְתִּיהָ בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, כִּי כָּל זְמַן שְׁזוּכֵר אֶת הָעוֹלָם יְהוָה וְאִינוּ שׁוֹכְחִי אוֹתוֹ, בְּדֵאִי הוּא רְחוּק מִבְּחִינַת זְכָרוֹן,

בי אי אפשר לו לדבק מחשבתו בעלמא דאתי, כי העולם הבא ועולמיהוה הוא שני דברים, וזה הפך מזה, כידוע (חובת הלבבות, חשבון הנפש, פרק א):

והכלל, שאנו צריכין להרחיק הסטרא אחרא, סטרא דמותא - שלא לזכ מהקדשה, ועליבן כל עסקי עולמיהוה, שהם חוץ מהקדשה, חוץ מעלמא דאתי, שהם מהסטרא אחרא, סטרא דמותא, בחינת שכחה, צריך לשכח אותם מן הלב לנמרי כנ"ל, ושלל לזכר אותם כלל, כי כל זמן שזוכר אותם - נפגם הזכרון דקדשה, דהינו לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי, כנ"ל. וזה הזכרון של השכחה, דהינו שזוכר את הדבר שצריך לשכח, דהינו חוץ מעלמא דאתי כנ"ל, הוא פגם ונפילת הזכרון דקדשה, נמצא, שעלידידהוה הוא נותן, חס ושלום, כח וחיית להסטרא אחרא, דהינו שממשיך הזכרון, שמושם החיים, אל ההפך, חס ושלום, דהינו למקום השכחה סטרא דמותא. עליבן צריכין לשכח את השכחה, דהינו כל עסקי עולמיהוה שהם חוץ מהקדשה, שהם כלם בחינת סטרא דמותא, בחינת שכחה - צריך לשכח אותם כדי להחזירם למקומם, ממקום שבאו לשם ילכו, כי כלם באו מבחינת שכחה, ועליבן צריך להחזירם לשם, דהינו לשכח אותם ושלל לזכר אותם כנ"ל, ואזי הזכרון האמת, דהינו הזכרון של הקדשה בתקונו, כנ"ל.

ועליבן אנו מצוים שלא להתקשות על המת יותר מדאי (ויהידיעת, סימן שצח), כדי שלא להמשיך הסטרא דמותא, חס ושלום, רק צריך להעבירם מדעתו ולשכחם כנ"ל, כי בחינת השכחה צריכין לשכח כנ"ל, רק צריך לעשות ההפך ממוש, דהינו לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי, שהוא בחינת זכרון, ששם החיים, כי בשמורב מחשבתו לשם - ממיילא לא יצטער על המת - כי למה לו לצער? הלא, אדרבא, עכשו יצא מחי שעה וזכה לחיים נצחיים, שהם בעלמא דאתי. ועליבן העפום שהם רחוקים מהקדשה, מבחינת עלמא דאתי, כי הם מן הסטרא אחרא, סטרא דמותא - עליבן הם רוצים להגביר, חס ושלום, את הסטרא אחרא וכו',

ועליבן הם עושים קרחה ומתגודדים על מתם, כדי שיהיה נזכר אצלם ולא ישכח מהם, כדי להמשיך ולהתגבר, חס ושלום, סטרא דמותא, והם רוצים, חס ושלום, להמשיך בחינת הזכרון אל מקום השכחה, כנ"ל. ועליבן אנו מצוים ומזהירים על זה, כי אנו צריכין לשמור את הזכרון דקדשה, דהינו לדבק מחשבתו בעלמא דאתי שהוא מקום החיים כנ"ל, וצריכין לשכח את בחינת השכחה, כנ"ל.

ועקר האסור - שלא לעשות קרחה על המת, שלא להתגודד, דהינו כתבת קעקע, כי הם היו נוהגים לעשות כך על מתם - להתגודד ולעשות קרחה בראשם, כדי לפגם את הזכרון שבראש, כי הזכרון הוא במח ורוצים להפך, להתגבר שם סטרא דמותא, חס ושלום, לעשות שם סימן לזכר את המת, שזה בחינת פגם הזכרון - שממשיכין בחינת זכרון אל מקום השכחה, כנ"ל. וזה בחינת קרחה, דהינו שתולשין השערות שבראשם, כי השערות הם מותרין מחין, והם בחינת מלכות, כמובא במאמר 'משיבא דסבינא' (סימן ל), ושם עקר התגברות הסטרא אחרא, סטרא דמותא, בבחינת (משלי ה, ח): "רגליה ירדות מות", וזהו גספון בחינת כתבת קעקע - דהינו שחוקקים על בשרם לזכרון, כי בשר הגוף הוא בבחינת מלכות, ושם מגיע הפגם של התגברות סטרא דמותא, חס ושלום, כנ"ל, וזהו בחינת שנקרא כתבת קעקע שהוא פגם הזכרון, שהוא בחינת (שמות יג, יד): "כתב זאת זכרון בספר":

וזה שלמדו רבותינו ז"ל גזרה שוה תפלין מעשית קרחה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות לז): מה להלן מקום שעושין קרחה וכו', ולמדו מקום התפלין מעשית קרחה. כי תפלין הוא ממש ההפך מזה, כי תפלין הם לזכרון, כמו שכתוב (שמות יג, ט): "ולזכרון בין עיניך". ועליבן הם בחינת חיים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות מד): "המניח תפלין - זוכה לחיים", כי הזכרון שם החיים כנ"ל. ועליבן במקום שאסור לעשות קרחה, כדי לשמור את הזכרון שלא יהיה נפגם עלידי

התגברות השכחה, שהוא סטרא דמותא, כדי שלא יהיה נמשך הזכרון אל מקום השכחה כנ"ל - שם הוא המקום שמצוה להניח תפלין, שהם גם כן לשמר הזכרון כנ"ל. ועליכן כתוב בשניהם, באסור קרחה ובמצות תפלין - "בין עיניכם", אף שעקר המצוה והאסור במקום השער כנ"ל, כי שמירת הזכרון תלוי בעינים כנ"ל, כמו שמבאר שם במאמר "ויהי מקץ", סימן נד הנ"ל:

וְזֶה שְׁנֵאמַר: בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם - לַה' אֱלֹהֵיכֶם דִּיקָא, הֵינּוּ בְּחִינַת עֲלֵמָא דְאַתִּי שְׁצִידָא לְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁם, וְעַל־כֵּן לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא תִשְׁמְרוּ קִרְחָה - כִּי זֶהוּ פָּנֵם הַזְכָּרוֹן כֵּנ"ל. וְזֶהוּ שְׁלֵמֵדוֹ רְבוּתֵינוּ וְז"ל (קצוות יג) מִפְּסוּק לֹא תִתְגַּדְּדוּ (דברים יד, א) - שְׁלֵא תַעֲשׂוּ אַגְדוֹת אַגְדוֹת, כִּי צִידָא לְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתּוֹ בְּעֲלֵמָא דְאַתִּי, וְשֶׁם אֱלוֹ וְאֱלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים:

הלכות מלמדים

הלכה ג

כִּשְׁם שֶׁמִּצְוָה לִלְמֹד אֶת בְּנוֹ בֶּן מִצְוָה לִלְמֹד אֶת בְּנוֹ בְּנוֹ, שְׁנֵאמַר (דברים יד, ט): **"וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיכֶם וְלִבְנֵי בְנֵיכֶם"** וכו'.

עַל־פִּי הַמֵּאמֵר "וְיִהְיֶה מִקֵּץ - ה' אֱלֹהֵי גִדְלַת מֵאֹד" וכו'. בַּסֵּפֶר לְקוּטֵי הָרֵאשׁוֹן בְּסִימֵן נ"ה, עֵין שֶׁם כָּל הַמֵּאמֵר:

וְהַכֵּלֵל, כִּי צָרִיכִין לְשַׁמֵּר אֶת הַזְכָּרוֹן מֵאֹד, דְּהֵינּוּ לְאֻדְבָקָא מִחֲשַׁבְתָּא בְּעֲלֵמָא דְאַתִּי וכו' (להדביק את המחשבה בעולם הפא). וְכִדְרֵי לְשַׁמֵּר אֶת הַזְכָּרוֹן - צָרִיכִין לְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמוֹ שְׁלֵא יִפֹּל לְבְחִינַת רַע עוֹן שֶׁהוּא מִיתַת הַלֵּב, שֶׁהִיא בְּחִינַת שְׁכָחָה וכו'. וְגַם צָרִיד לְשַׁמֵּר אֶת הָעֵין מִכַּח הַמִּדְמָה, וְאִפְּלוּ מִי שֶׁאֵינוֹ רַע עוֹן צָרִיד לְשַׁמֵּר מִזֶּה וכו', וְחִכָּה הַמִּדְמָה בֹּא עַל־יְדֵי חֲטָא לְשׁוּדְהָרַע, כִּי כַח הַמִּדְמָה הוּא כַח הַבְּהֻמִּיּוֹת, הֵינּוּ תֵּאוֹת הַבְּהֻמִּיּוֹת וכו'. וְזֶה כַח הַמִּדְמָה נִבְרָא, עָרַב שְׁבַת בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת קִדְּם שְׁקָדֵשׁ הַיּוֹם וכו'. וְעַל־כֵּן הוּא שׁוֹרָה עַל פִּי הַשּׁוֹנָה הַלְכוֹת וכו'. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהֵם מְחַדְּשִׁים בְּתוֹרָה הוּא חֲדוּשׁ נָאָה וּמִתְקַבֵּל, כִּי חֲדוּשִׁיהֶם נִמְשָׁכִין מִכַּח הַמִּדְמָה וכו', אֵד שֶׁהָרַע מְרַבָּה עַל הַטּוֹב וְעַל־כֵּן חֲדוּשֵׁין שְׁלֵהֶם מוֹזִיקִין לְפָרְנֶסָה וכו'.

וְלִהְיוֹתֵנִי הַכַּח הַמִּדְמָה הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יָד, הֵינּוּ בְּחִינַת שְׂמִיחָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת כְּלִי זֶמֶר שְׁמִנְגָנוֹן בֵּיד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹרָה הַנְּבוּאָה עַל הַנְּבִיאִים וכו', כִּי נִגּוֹן בְּכָלִי שִׁיר זֶה בְּחִינַת שְׁמִיכָרִין הַרוּחַ טוֹבָה,

רוח נבואה, מן הרוח רעה, מתוך העצבות רוח וכו'; עין שם כל זה היטב.

ואבשלום שהיה לו רע עין, כי עינו היה רעה בגדלת אביו, על-כן פגם בזכרון כנ"ל, על-כן לא הניח בן זכר, ועל-כן גזרו המצרים שהם בחינת מדמה, בחינת פרעה וכו', על-כן גזרו על הזכרים דיקא, שהוא בחינת זכרון שנפגם על-ידי כח המדמה, שהוא בחינת פרעה ומצרים, על-כן גזרו (שמות א. כז): "כל הבן הילוד היארה תשליכהו" וכו', ויוסף מכניע המדמה וכו' בחינת (בראשית מ. ה): "ויוסף ישית ידו על עיניו" וכו', עין שם כל זה היטב:

א. וזה בחינת (דברים ה. ט): "והודעתם לבניך ולבני בןיך", שהתורה הזהירה אותנו ללמד את בנינו תורה, ועקר החיוב הוא רק ללמד עם הבן זכר לבד, כי עם בתו אסור ללמד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ב.), רק עם הבן זכר חייב ללמד עמו תורה, כי התורה היא בחינת זכרון הנ"ל, הינו לאדבקא מחשבתא בעלמא דאמי, שזהו עקר התורה, כי כל עקר נתינת התורה לנו ומצותיה הוא רק בשביל זה, הינו בשביל עולם הבא כדי שנוכח ונחיה ונירש את העולם הבא, כי שכל תורה ומצות בהאי עלמא ליכא, כי אם לעולם הבא, שהוא עולם שכלו טוב וארץ (קדושין לט.), נמצא שכל מי שעוסק בתורה ומצות הוא מדבק מחשבתא בעלמא דאמי, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, ועל-כן הזהירה התורה אותנו מאוד לבל נשכח את כל דברי התורה, וכמו שכתוב (דברים ה. ט-י): "פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וכו' יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב". וכמו שכתוב (במדבר טו. לט): "וזכרתם את כל מצות ה'" וכו'. כי עקר הוא הזכרון, שהוא בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאמי, שעל-ידיה עקר קיום התורה והמצות, כי כששומרין את הזכרון היטב ומדבקין מחשבתם בעלמא דאמי, וזכר היטב את עלמא דאמי, בודאי לא יהיה פרוק אחר תאות לבו, ובודאי יהיה עוסק רק בתורה ומצות כל ימיו.

ועל-כן צריכין ללמד תורה עם הבן זכר דיקא, כי הבן זכר הוא בחינת זכרון כנ"ל, כי

אבשלום - לא הניח בשביל זה בן זכר - על שפגם בזכרון, נמצא שכן זכר הוא בחינת זכרון, על-כן צריך אביו ללמד עמו תורה, כי התורה הוא בחינת זכרון הנ"ל. וצריך אביו להכניס ולהודיע התורה שהוא בחינת זכרון, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאמי, להודיע זאת לבנו הזכר שהוא גם-כן בחינת זכרון כנ"ל:

ב. **ועל-כן** אפי' ע"פ שזה החיוב מטל על כל אחד ממשאל ללמד תורה לתלמידים אפלו אינם בניו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי ואתחנן) וכןמבאר שם בשלחן ערוך. אפי' על-פיכך על אביו מטל החיוב ביותר, להודיע התורה לבנו ולבן בנו, כמו שכתוב: "והודעתם לבניך ולבני בןיך". כי על אביו מטל החיוב לברר ולזכר דעת בנו להוציאו מבח המדמה ולהביאו לזכרון דקדושה שזוכין על-ידי הכנעת המדמה כנ"ל, כי זה החיוב של ברור המדמה שעל-ידיה זוכין לזכרון הנ"ל - זה החיוב מטל על אביו ביותר, ובשביל זה מזהר האדם מאוד לקדש עצמו בשעת תשמיש - להכניע הכח המדמה שהוא תאות הבהמיות, ולברר הרוח טובה מן הרוח נבאה מעצבות רוח, כי תקון הברית הוא בחינת רוח, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (ליקוטי מוה"ר"ן סימן יט.), בחינת (דו"ש ב. יא): "ולא קמה עוד רוח באיש", שהוא בחינת יוסף ששומר את הברית שנאמר עליו (בראשית מא. ח): "איש אשר רוח אלקים בו". ועל-כן עקר ברור המדמה על-ידי יוסף שהוא בחינת שמירת הברית, וכששומרין את הברית ומכניעין תאות הבהמיות שהוא בחינת מדמה, אזי זוכין לזכרון שהוא בחינת בן זכר כנ"ל. כי אז זוכין להמשיך נשמה מסטרא דדכורא, שהוא בחינת זכרון שנעשה על-ידי ברור המדמה והכנעת כח המדמה כנ"ל. וזהו בחינת (בבא בתרא י"ו.) 'הרוצה שיהיו בניו זכרים ישמח את אשתו בדבר מצוה'. שמחה היא בחינת הכנעת המדמה, שהוא בחינת עצבות רוח, כמבאר בפמ"א הנ"ל, כי שמחה הוא בחינת תקון הברית, ועל-כן על-ידיה זוכין לבנים זכרים, כי על-ידי תקון המדמה זוכין לזכרון, שהוא בחינת בן זכר כנ"ל.

מאחד בשבת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: 'זכרהו מאחד בשבת'. 'זכרהו' דיקא, הינו לשמר את הזכרון היטב שהוא לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, הינו לזכר את העולם הבא, שהוא בחינת שבת, מאחד בשבת' הינו בעולם הזה, הינו לשמר את הזכרון היטב לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי' שהוא יום שכלו שבת וכנ"ל.

גם עקר הזכרון עלידי תקון העין עלידי ששומרין עצמן מרע עין וגם שומרין את העין מבה המדמה, כמבאר במאמר הנ"ל, ושבת היא בחינת תקון העינים, כי שבת הוא שין בת, שין - תלת גונין דעינא, וכת - הוא בת עין, כמו שכתב רבנו ז"ל כמה פעמים (ליקוט סינים יג, ל, ותניא סימן סו), ועליבן אמרו רבותינו ז"ל (שבת קנ"ג): פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, ומהדר ליה בקדושא דבי שמשי (ומהדר על ידי הקדוש של בין השמשות [קדוש ליל שבת]) - נמוצא, שבשבת נתתקן מאור העינים, והוא בחינת כוס של קדוש שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נ"א): 'שצריכין שיתן עיניו בו, כי אז נתתקן העין כנ"ל, ומהדר ליה בקדושא דבי שמשי. ועליבן בשבת זוכין לזכרון ונכנע המדמה, כי הזכרון תולה בתקון העינים, בבחינת 'לזכרון בין עיניך' (שמות יג, ט), כנ"ל במאמר הנ"ל. ועקר תקון העינים בשבת הוא עלידי הקדוש כנ"ל. ועליבן יש בהקדוש עין תבין' (שבעים תבות), כי הקדוש הוא תקון העין.

וזוהו 'זכור את יום השבת לקדשו' (שם ב ו) - זכרהו על תינו. כי עלידי תינו של קדוש, שהוא תקון העין, עלידייזה זוכין לזכרון הנ"ל ועליבן יון בגימטריא ע"ו, כי הוא תקון העינים כנ"ל. כי עלידי הקדוש ממשיכין הקדשה של שבת שהוא בחינת עלמא דאתי, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, ודוחין המדמה הנאחז בששת ימי המעשה. ועליבן הוא תקון העין, בחינת זכרון הנ"ל, בחינת זכרהו על תינו. 'זכרהו' דיקא, על תינו' דיקא, כי עלידי הקדוש זוכין לזכרון, כנ"ל.

ועליבן עקר זמן הזווג הוא בלילה אחר חצות (והר קדושם אס), כי בלילה אז הוא זמן פקדונות הרוחות, ואז מבררין הרוח טובה מתוך הרוח רעה, שזוהו בחינת זווג דקדשה - לברר הטוב מן הרע, והעקר הוא אחר חצות, שאז מתעורר כנור של דוד ומנגן, שהוא בחינת הכנעת המדמה, בחינת ברור הרוח טובה מן הרוח רעה, מן העצבות רוח, בחינת (תהלים עז, ו): "אזכרה נגיתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי", כמבאר בסוף מאמר הנ"ל, עין שם.

ועליבן עקר הזווג בליל שבת (כתובת סב), כי בשבת נכנע המדמה, כי הוא נברא ערב שבת בין השמשות וקדש עליו היום, וברין (תהלים צב, ו): "תפדרו כל פעלי און", כי הוא שורה עליפי שונה הלכות שהם בחינת ששה סדרי משנה, בחינת אסור ומותר, כשר ופסול, טמא וטהור, שהם בחינת ששת ימי החל בידוע. ושם עקר אחיזת המדמה, הינו בהרע שמערב שם, שהוא בחינת אסור וטמא וכו'. ועליבן צריכין יגיעה גדולה בששת ימי החל לברר הטוב מן הרע, הכשר מן הפסול, הטהור מן הטמא וכו' כדי להכניע המדמה וכו'. ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת [כמו שאמרו רבותינו ז"ל (עבודה זרה ג), עין שם]. כי עלידייזה זוכה לקדשת שבת שאז הוא בטול המדמה לגמרי, כי אז בשבת 'תפדרו כל פעלי און', כי בשבת אין שום שליטה לכח המדמה, כי הוא שורה רק עליפי שונה הלכות שהם בחינת ששת ימי החל כנ"ל, אבל בשבת אין לו שום אחיזה, כי אז הוא כלו קדש כלו טוב. ועליבן עקר הזווג הוא בליל שבת דיקא, כי אז יכולין לזכות לזכרון שהוא בחינת בן זכר, כנ"ל.

ג. וזה בחינת זכרון הנאמר בשבת, כמו שכתוב (שמות ב ג): "זכור את יום השבת לקדשו". 'זכור' דיקא, שבת שהוא הכנעת המדמה הוא בחינת זכרון, בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי' כנ"ל, כי שבת הוא מעין עולם הבא. וזהו בחינת (מכילתא שם): 'זכרהו מאחד בשבת', כי שבת הוא בחינת עולם הבא. וששת ימי המעשה הוא בחינת עולם הזה. ועליבן אנו מזהרין לזכר את יום השבת

ה. וזהו בחינת בן וכן הכן, בחינת והודעתם לבניך ולבני בניך, כי כל אחד ואחד מישראל צריך לקדש עצמו בקדשת הברית, כדי שיוזכה לברר הזכרון בחינת בן זכר - לברר הכח המדמה כנ"ל. וצריכין לברר הזכרון שהוא בחינת בן זכר בברור אחר ברור, כי לזכות לזכרון צריכין להכניע ולשבר שני דברים, הינו לשבר בחינת רע עין, ואחר כך לשבר כח המדמה כנ"ל, שהוא גם כן פגם העינים כנ"ל. ואלו השתי קלפות הם בחינת (וזה פנים רוב): 'תרין עננין דמכסין על עינין' (שני עננים המכסים על העינים), שהם בחינת הערלה דמחפאי על ברית קדישא, שהם שתי קלפות שמכניעין אותן על ידי כריתות הערלה ופריעה. כי כריתות הערלה הוא בחינת כריתות והכנעת הרע עין שהוא רע לגמרי, שזהו בחינת מילה, בחינת מ"ל אורות שנתגלין עלידידיה (עין חיים שער לה פרק ג), כי מ"ל בגימטריא עין, הינו שזוכין לבחינת טוב עין, שהוא בחינת תקון הברית שתלוי בעינים, כמו שכתוב (במדבר טו, לו-מ): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם למען תזכרו" וכו'. ועל ידי כריתות הערלה, שהוא בחינת רע לגמרי, בחינת רע עין, עלידידיה זוכין לבחינת טוב עין, שהוא בחינת מילה, בחינת תקון הברית, בחינת יוסף, כנ"ל. ואחר כך צריכין לפרע. ופריעה זה בחינת ברור המדמה שקורעין העור הדק שחופה על הברית ומכסה אותה, שהוא בחינת כח המדמה החופה על בת עין, שהוא בחינת עטרה דברית, וצריכין לקרע ולשבר העור הזה ולדחותו מן הברית קדישא, כדי שתתגלה העטרה עלידי הכנעת המדמה שהוא בחינת עור הפריעה.

ועקר ההולדה דקדשה לזכות לבן זכר דקדשה, בחינת זכרון, הוא עלידי שמכריין הטפה משתי קלפות הנ"ל, מרע עין ומכח המדמה, שהם בחינת טפת עשו וישמעאל, שהם תרין עננין דמכסין על עינין, שהם שתי הקלפות הנ"ל. ועליכן אברהם יצא ממנו וישמעאל, יצחק יצא ממנו עשו, יעקב היתה מטתו שלמה (ויקרא רבה לה, ה), כי עד יעקב נתברר

הזכרון דקדשה בברור אחר ברור, כי אברהם אבינו עליו השלום התחיל לגלות אלקותו בעולם שהוא בחינת זכרון הנ"ל, שהיה מגלה ולמד לבני העולם שישליכו אחרי גום את כל תאוות עולם הזה והכליו, ויזכרו היטב באחריתם וידבקו מחשבתם בעלמא דאיתי. ומחמת שהוא היה הראשון שהתחיל להמשיך ולגלות הזכרון בעולם, עליכן הכרח לברר הזכרון בחינת בן זכר בברור אחר ברור עלידי בן זכר וכן בנ"ל, יעקב, שנתבררו משתי הקלפות הנ"ל שהם עשו וישמעאל, שהם תרין עננין דמכסין על עינין, שהם בחינת רע עין וכן המדמה שהם פוגמין את העינין שעלידידיה נפגם הזכרון כנ"ל. ועליכן יעקב שנתברר לגמרי משתי הקלפות הנ"ל, עליכן זכה אחר כך שהיתה מטתו שלמה. ומחמת שהאבות המשיכו הזכרון בעולם כנ"ל, עליכן זכו לזכרון ונשאר זכרם קיים לדורי דורות, בחינת (ויקרא כו, טב): "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק" וכו', 'וזכרתי' דיקא, כי הם גלו הזכרון בעולם לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי, עליכן זכו שנשאר זכרם לדורי דורות, שזהו בחינת בן זכר שזוכין על ידי הזכרון, כי הכן הוא גם כן זכרון, כי על ידי בניו נשאר זכרו לדורי דורות.

וזהו בחינת והודעתם לבניך ולבני בניך - כי כל אחד ואחד לפי בחינתו צריך לברר הטפה משתי הקלפות הנ"ל, מרע עין ומכח המדמה, מעשו ומישמעאל, ועליכן עקר הברור עלידי בן וכן הכן. כי אב וכן וכן הכן הם בחינת אברהם יצחק ויעקב, שעל ידם עקר ברור הזכרון משתי קלפות הנ"ל כנ"ל. ועליכן צריך האב לטרח ללמד תורה עם בנו וכן בנו, כדי להודיע להם התורה שהיא בחינת זכרון כדי לבררם מרע עין ומכח המדמה, כי עליו מטל הדבר לברר בנו וכן בנו משתי קלפות הנ"ל ולהכניס בהם הזכרון דקדשה, שהוא בחינת הודעת התורה כנ"ל. וזהו שנאמר שם בפסוק זה: רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלכתך כל ימי חיך

העדה, ואז בא עמלק, כמו שכתוב (במדבר כא, א): "וישמע הפנעני מלך ערד", שהוא עמלק, כמו שפרש רש"י. כי בתחלה היו הענני כבוד מכסין וחופין עליהם וחוצצין בפני עינו הרעה, ולא היה לעמלק שום שליטה עליהם עלידי עין רע שלו, רק אחר כך אחר שנסתלקו הענני כבוד, אז רצה לשלט עליהם חס ושלוש עלידי עינו הרעה. ועליפן לא היה מתגבר בתחלה כי אם על חלושי כח שהיה הענן פולטן (רש"י דברים ב' יח) ולא היו יכולים להשמר מעינו הרעה. וזהו (שמות י"ח): ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. ודרשו רבותינו ז"ל (מכילתא שם), ברפיון ידים זה בחינת חלישות הידים, שעל ידם מכניעין המדמה ואז נכנע גם עינו הרעה. כי הרע עין מתגבר עלידי כח המדמה שהוא גספן פגם העינים ועלידי בחינת היד מכניעין המדמה ונכנע הרע עין ועליפן בא עליהם עמלק ברפיון ידים כנ"ל.

וזהו (שם י"א): והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכו' - 'ידו' דיקא. כי משה היה יכול להרים ידו לברר עלידייזה הטוב מן המדמה ולהכניע את הרע שעלידייזה נופל הרע עין ממילא, כי עקר יניקת הרע עין שהוא רע גמור הוא דרך המדמה שמערב טוב ורע, שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, בחינת נגה, כידוע. וכשזוכין עלידי בחינת היד, בחינת שמחה, להכניע הרע שבמדמה ולברר ולהעלות ולהרים הטוב שבו אל הקדשה, עלידייזה נופלים הקלפות רעות שהם בחינת רע עין, רע גמור, הם נופלים לגמרי, שזהו בחינת מפלת עמלק שהוא רע עין, עלידי הרמת יד משה שהיה רבן של כל הנביאים שזכה לאספקלריא המאירה, שכל זה הוא בחינת הכנעת המדמה עלידי היד שעלידייזה זוכין לנבואת אמת, בחינת "כאשר דבר ה' ביד משה" (במדבר י"ח) - 'ביד' דיקא, כמבאר כל זה במאמר הנ"ל.

וזהו בחינת זכירת יציאת מצרים, כי פרעה ומצרים הם בחינת כח המדמה, כמבאר במאמר הנ"ל. ועליפן מאחר שיצאו ממצרים ומפרעה והכניעו המדמה, ולקחו עצמות יוסף עמהם, שעלידייזה עקר

והודעתם לבניך ולבני בניך - כי עקר ההודעה לבנו ולבנו בנו הוא רק בשביל לשמר את הזכרון היטב לכל ישכח. כמו שכתוב מקדם: פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך - אשר ראו עיניך דיקא. שלא תפול לשכחה חס ושלוש, שהוא פגם העינים, עד שיכול לשכח את הדברים אשר ראה בעיניו. ועליפן הזהירה התורה לשמר עצמו מזה, ולשמר עצמו משכחה, שהוא מיתת הלב, בחינת ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך - רק להשתדל לזכות לזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, שעלידייזה זוכין לבן זכר לבן ולבן הבן, בחינת והודעתם לבניך ולבני בניך כנ"ל.

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא מציעא פה): כל שהוא תלמיד חכם ובעני תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם שוב אין התורה פוסקת מורעו לעולם, שנאמר (ישעיה נ"ג, כא): "לא ימוש מפדך וכו' - כי כשהוא תלמיד חכם ובעני וכן בנו תלמיד חכם - זהו עקר קיום התורה שהוא בחינת זכרון, כי עקר ברור הזכרון עלידי בן ובן הבן כנ"ל. ומאחר שזכה לזכרון בשלמות - שוב אין התורה נשכחת מורעו לעולם, כי כבר זכה לזכרון בשלמות כנ"ל. וזהו שפרשו התוספות שם (בתוס' ס' ד"ה 'והחזי'): 'והוא שראוין זה את זה', כי עקר הזכרון תלוי בתקון העינים כנ"ל, ועליפן כשזוכה לראות בעיניו בנו וכן בנו תלמיד חכם, שזהו בחינת תקון הזכרון בשלמות, בחינת "ולזכרון בין עיניך", אזי נצל משכחה ושוב אין התורה פוסקת מורעו לעולם וכו', כנ"ל.

ה. וזה בחינת חמש זכירות, שכלם הם בחינת שמירת הזכרון דקדשה, דהינו לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, כי זכירת מעשה מרים שדברה לשון הרע על משה רבנו עליו השלום, זה בחינת הכנעת המדמה שבא עלידי לשון הרע כנ"ל. וזכירת מעשה עמלק זה בחינת הכנעת הרע עין, כי עמלק היה רע עין מאד, כי עקר מלחמתו היה רק מחמת שעינו היה רעה בגדלת ישראל. וזהו בחינת (במדבר כ, כט): "ויראו כל העדה כי גוע אהרן". ודרשו רבותינו ז"ל (ראש השנה ג'): 'אל תקרי ויראו אלא וייראו', כי נסתלקו ענני כבוד, ועלידייזה נראו ונתגלו כל

מחשבתא בעלמא דאתי, עליבן ענשו מדה במדה - ששוכח שמו לאחר מיתתו שזהו עקר פגם הזכרון שהוא בחינת שם כנ"ל. אבל מי שזכה לזכרון וזכר היטב בעולם הזה את אחריתו ודבק מחשבתו תמיד בעלמא דאתי, עלידידה נשאר זכרו ושמו לדורות וזכר את שמו בודאי, כי זכה לזכרון גם בחייו כי השם הוא בחינת זכרון, בחינת "זה שמי וזה זכרי לדר דר", כנ"ל:

הכנעת המדמה, ואחר כך בא עליהם עמלק שהוא הרע עין וזכו להכניעו ולשברו גם כן, עליבן אחר כך זכו לקבלת התורה, שהוא בחינת זכרון, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי. כי זה עקר נתינת התורה והמצוות בשביל לזכות לחיי עולם הבא וכנ"ל. וזהו בחינת זכירת מעמד הר סיני, בחינת (דברים ה, י): זכור את יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב, (פסוק ט): פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך - אשר ראו עיניך דיקא וכנ"ל. וזה בחינת זכירת שבת, בחינת (שמות כ, ח): זכור את יום השבת לקדשו - כי שבת הוא בחינת עלמא דאתי שהוא עקר הזכרון וכנ"ל (פאות ג):

ו. וזהו בחינת מה שהרשעים שוכחים את שמם לאחר מותם (ראשית חכמה, שער היראה פרק יב), כי השם של האדם הוא עקר הזכרון, בבחינת (ישעיה כו, ח): "לשכח ולזכרך תאות נפש", כי עקר זכרון האדם לאחר מותו הוא שמו לבד, כי לא נשאר ממנו כי אם שמו לבד שהוא חיותו בבחינת (בראשית ב, טז): "נפש חיה הוא שמו", כי השם הוא הנפש והחיות של האדם כנ"ל, והוא עקר ההשארה והזכרון של האדם לאחר מותו, בבחינת (דברים כה, י): "ולא נמחה שמו מישראל", כי השם הוא בחינת זכרון, בחינת (שמות ג, טז): "זה שמי וזה זכרי" וכו'. ועמלק שפגם בזכרון עלידי עינו הרעה, שהיה מתקנא בישראל על שהם שומרים את הזכרון ומדבקים מחשבתם בעלמא דאתי, ומשימין כל יגיעתם וטרחתם ועבודתם וגעגועם וסופם והשתוקקותם רק לעלמא דאתי, והוא נתקנא בהם על זה ורצה להלחם עמם - להחליש חס ושלום בחינת הזכרון הזה. ועליבן נצטוו לזכר מעשה עמלק כנ"ל. עליבן נאמר בעמלק (תהלים מ, י): "שמים מחית לעולם ועד", כי על ידי שפגם בזכרון דקדשה יהיה נמחה שמו וזכרו לעולם ועד, ועליבן נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם וכו' עד שימחה זכר עמלק (תנחומא סוף פרשת כי תצא), כי כל זמן שלא נמחה זכר עמלק בשלמות, כביכול אין השם שלם, כי השם הוא בחינת זכרון שאינו נשלם כי אם עלידי מחית עמלק שהוא פגם הזכרון כנ"ל. ועליבן הרשע שהלך בחייו אחר תאות עולם הזה ולא שמר את הזכרון בעולם הזה לאדבקא

לשמר את הזכרון וכו', עין שם (סימן נד). ועקר הזכרון הוא לזכר תמיד בעלמא דאתי, בחינת הגדלת הדעת, שזהו בחינת תפלין וכו', עין שם היטב. ובסוף המאמר מבאר שם, שצריך לשמר המוח והזכרון מכח המדמה שהוא כח הבחמיות. ועלידי לשון הרע שהוא "מוצא דבה הוא כסיל" (משלי י, יח), הוא נופל מדעת ואהבה דקדושה לאהבת הבחמיות שהם אהבת המדמיות וכו'. ועקר תקונו עלידי בחינת יד, בחינת שמחה, שהוא מכרר הרוח טובה מן הרוח רעה, מבחינת עצבות רוח, עלידי בחינת נגון וכו', כי הכלי היא התאספות הרוח וכו'. ועלפן כשיש איזה נקב בפלי - אינו יכול לנגן, כי אזי הוא בבחינת (משלי כט, יא): "כל רוחו יוציא כסיל" וכו', ואזי "תצא רוחו יושב לאדמתו" וכו' (תהלים קמו, ד); עין שם היטב:

ב. וזה בחינת מוצות בכור שצריכין לתנו לכהן, כי הבכור הוא ראשית, בחינת דעת, שזה בחינת זכרון הנ"ל שהוא הגדלת הדעת כנ"ל, בחינת תפלין כנ"ל, כי פרשה ראשונה של תפלין היא קדשת בכור. ועלפן ישראל שהם מדבקים מחשבתם תמיד בעלמא דאתי, כי זה עקר עבודת ישראל לזכר תמיד בעלמא דאתי, עלפן הם נקראים בחינת בכור, כמו שכתוב (שמות ה, כב): "בני בכרי ישראל". כי בכור זה בחינת דעת, בחינת תפלין, בחינת זכרון הנ"ל שהוא 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי' כנ"ל, כי עלמא דאתי הוא בבחינת בכור שהוא ראשית, כי עולם הבא קדם לעולם.

נמצא, שהבכור הוא בבחינת דעת וזכרון הנ"ל, ועלפן צריכין לשמרו מכח המדמה, כח הבחמיות, כי צריכין לשמר את הזכרון והדעת הנ"ל מכח המדמה כנ"ל. ועלפן צריכין לתן את הבכור לכהן שהוא בחינת אהבה דקדושה, בחינת (במדבר ה, כו): "קמין הכהן" המבאר במאמר הנ"ל, שהוא הפך אהבת המדמיות, אהבת הבחמיות, כמבאר שם היטב במאמר הנ"ל, עין שם. נמצא, שעלידי שנותנין הבכור לכהן - עלידייהו שומרין את הזכרון והדעת מכח המדמה מכח הבחמיות, כי הכהן הוא בחינת אהבה דקדושה, כנ"ל.

הלכות בכור בהמה טהורה

הלכה ב

א. ענין קדשת בכור שצריכין לתנו לכהן - עלפי המאמר 'ויהי מקין' המתחיל: 'כי צריך

בשלמות, עין שם היטב היטב. ועלין הבכור או שאר קרבן שצריכין, עלידי שמקריבין אותו לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו עקר בחינת הקרבן, עלין צריכין שיהיה שלם בלי שום מום וחסרון - כדי שיוכלו לבררו, שלא יהיה בבחינת "כל רוחו יוציא כסיל", שלא ישוב ויתגבר המדמה חס ושלום, בבחינת "תצא רוחו ישוב לאדמתו", כמבאר שם במאמר הנ"ל, עין שם היטב.

וזהו מה שכתב רבנו ז"ל שם, שמוציא דבה הוא כסיל ונופל מאהבות קדושות לאהבת הבהמיות, כי מוציא דבה הוא בעל מום, כי כל הפוסל במומו פוסל (קדושין ע). ועלין מאחר שהוא בעל מום - אינו יכול לברר הרוח טובה וכו', בבחינת "כל רוחו יוציא כסיל" הנ"ל, ועלין מוציא דבה שהוא בעל מום הוא כסיל כנ"ל והבן. גם זה המקרא "כל רוחו יוציא כסיל" עליפי פשוטו נאמר על בעל לשון הרע שמדבר הרבה ומגלה מום חברו, ועלידי זה נתגלה מומו. ועלין הוא כסיל, כי הוא בבחינת כלי שבור ופגום - שאי אפשר לנגן עליו, ואין יכולין לברר הטוב מן הרע עלידי כלי כזו, כמו שמבאר שם, עין שם:

ה. ועלין הבכור אסור בגזה ועבודה (דברים טו, יט), כי גזה ועבודה הוא עבדין דחל, בבחינת עבדות, ועבדות זה בחינת עצבות רוח, כמבאר במקום אחר (ספן ב תנא). ועקר תקון הבכור והקרבן הוא לברר הרוח טובה מעצבות רוח, שהוא רוח נכאה, רוח רעה, כמבאר שם במאמר הנ"ל וכנ"ל. ועלין הבכור והקרבן אסור בכל מיני עבדות - שהם בחינת עצבות רוח, כי צריכין לבררו ולהעלותו מבחינת עצבות רוח לבחינת רוח טובה כדי להכניע המדמה, להעלותו לבחינת אהבה קדושה, בחינת כהן כנ"ל.

גם הבכור הוא בבחינות זכרון הנ"ל, שהוא לאדפקא מחשבתא בעלמא דאיתי כנ"ל, שהוא יום שכלו שבת, ועלין אסור בעבדין דחל:

ה. וגם זהו בחינת חמשה שקלים כסף שפודין בהם בכור אדם, כי אצל האדם בעצמו עקר ברור ותקון המדמה הוא עלידי שמתקן את המזמן שלו, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל במאמר 'אשרי העם -

ועלין הכהן צריך לתקריב הבכור לקרבן, כי עקר תקון וברור המדמה הוא עלידי בחינת קרבן, שעל ידו מעלין ומבררין רוח האדם מן רוח הבהמה, בבחינת (ויקרא א ג): "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה", שזה בחינת נגון שמתקן את המדמה עלידי שמבדר הרוח טובה מן הרוח רעה, הינו רוח האדם מן רוח הבהמה. וכמבאר בדברי רבנו זכר צדיק וקדוש לברכה, במקום אחר, שברור רוח האדם מרוח הבהמה בבחינת (קדלות ג כא): "מי יודע רוח בני האדם העלה וכו' ורוח הבהמה" וכו', הוא עלידי בחינת נגון, עין שם (ספן ב תנא). ועלין בשעת הקרבת הקרבן היו הלויים מנגנים בשיר על הדוכן, נמצא שהקרבן הוא בבחינת יד, בחינת שמחה, בחינת נגון, המבאר במאמר הנ"ל, שעל ידו מבררין הרוח הטובה וכו' ומכניעין את המדמה. כי המקרא "ושמחתם בכל משלח ידכם" (דברים יב ז) המבאר במאמר הנ"ל, הוא קאי על קרבת שמיאין ברגל שהם עקר השמחה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים קט): "אין שמחה אלא בבשר שלמים". כי הקרבת הם בחינת שמחה, בחינת "ושמחתם בכל משלח ידכם", בחינת נגון, שעל ידם מבררין הרוח טובה, רוח האדם, בחינת דעת - מרוח הבהמה, מבח הבהמיות, כח המדמה. עלין נותנין אותו לכהן שהוא אהבה דקדושה והוא מתקנו עלידי שמקריבו לקרבן, שעלידיה נתרבר ונתתקן כח המדמה בבחינת התקון הנעשה עלידי נגון, כנ"ל.

ועלין גם כל הקרבת הם עלידי הכהן שהוא אהבה דקדושה, כי כל הקרבת באין בשביל זה - לתקן כח המדמה, כח הבהמיות, לבררו ולתקנו, להעלותו לבחינת אהבה דקדושה, בחינת כהן, וזה בחינת סמיכה ביד על הקרבת, 'ביד' דיקא, ששם פקדונות הרוחות. ועקר הברור עלידי היד, בבחינת (שמואלא טו, טז): "ונגן בידו" וכו', עין שם היטב במאמר הנ"ל ותבין כל זה:

ג. ועלין "כל אשר בו מום לא תקריבו" (ויקרא כב ט), כי המום הוא חסרון, וכשיש חסרון ונגב בכלי - איז אי אפשר לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, כי איז הוא בבחינת "כל רוחו יוציא כסיל", בחינת "תצא רוחו ישוב לאדמתו", כי צריך שיהיה הכלי

אשר חננו ה', שמושם בא השמחה, כשזוכה לבררו ולתקנו עלידי הקרבנות שמביא ברנל מיגיע כפו, והבן היטב:

להמשיך השגחה' (לקוטי מוה"ר סימן יט) שתקון המזון, דהינו משא ומתן באמונה ושמח בחלקו, הוא בחינת נגונא דלואי' (נגון הלוים), בחינת (תהלים פא, ג): "שאו זמרה ותנו תף", שהוא בחינת משא ומתן, עין שם. וזה נעשה על ידי צדקה. נמצא שתקון המזון הוא בחינת נגון, ועל ידי נגון נתברר המדמה כנ"ל, ועל כן הבכור שהוא בחינת הזכרון שצריכין לשמרו מבח המדמה כנ"ל, ועל כן צריכין לתנו לכהן שהוא אהבה דקדושה, הפך המדמה כנ"ל, על כן פדיונו על ידי מזון, כי על ידי שנותן מזונו לכהן שהוא בחינת צדקה, על ידי זה מתקן מזונו, ותקון המזון זה בחינת נגון כנ"ל, ועל ידי הנגון נתברר המדמה וזוכין לאהבות קדושות שהם בחינת כהן.

וזה נעשה על ידי המזון שנותן לכהן דיקא, כי על ידי זה המזון הוא מברר הרוח טובה מן הרוח רעה המערב בתוך המזון, כי שם במזון מלבשין כמה וכמה ניצוצות קדושות, וגם שם במזון, עקר אחיזת העצבות רוח שעקר אחיזתו במזון, בחינת "בעצבון תאכלנה" (בראשית ג, יז), שהוא עצבות המזון והפגנסה, ועל ידי שנותן מזונו לכהן שהוא אהבה דקדושה - על ידי זה נתתקן ונתברר המזון ואזי נתתקן המדמה כנ"ל. ועל ידי זה נפדה הבכור ונתתקן, כי עקר פדיון ותקון הבכור הוא על ידי תקון המדמה, כי הבכור שהוא בחינות זכרון - צריכין לשמרו מבח המדמה, כנ"ל.

ועל כן נותנין חמשה שקלים כנגד ה' הדעת', בחינת תקון הדעת, הפך המדמה כנ"ל. וזה חמשה שקלים כסף, כי 'מסטר' דימינא מחא חורא כבספא' (תקוני זוהר, תקון ע קכט), הינו תקון הדעת על ידי בחינת כהן ימין. וזהו שקלים בחינת נגון, בחינת משקל השיר, כי צריכין לנגן במשקל לעלות ולירד בנגינה כפי המשקל שהוא עקר הברור, עין שם והבן. ועל כן הבכור נוהג בזכרים לבר, בחינת זכרון הנ"ל שהוא בחינת בן זכר, כמבאר שם, עין שם:

[שיר לעיל] ג

תקון המזון הוא בחינת נגון כנ"ל, בחינת יד הנ"ל, בחינת יגיע כפו, בחינת (דברים יב, ט): "ושמחתם בכל משלח ידכם", שפרשו, כפי העשירות והמזון

זה כשמחדשין איזה דבר הוא ענין נאה ויפה וכו'.
וצריך להכניע המדמה. ולזכות לבחינת אהבה
דקדשה בחינת כהן, בחינת "וקמץ חכה" וכו', עין שם
כל זה היטב:

וזה בחינת ראשית הגז שצריכין לתן לכהן, כי זאת
הצאן הוא רמז על בחינת הלכות, כמו שדרשו
רבותינו ז"ל על פסוק (ישעיה נג ט): "וכרחל לפני גזויה",
'שגזוין ממנה הלכות', בבחינת (משלי כו כז): "כבשים
ללבושך". כי זאת הצאן נעשה ממנה לבושים, שהם
מרמזין על בחינת חלוקת דרבנן הנעשין מחדושי
תורה, בחינת "כבשים ללבושך", כמו שדרשו
רבותינו ז"ל (תענית יג). ועל-כן צריכין לשמור את הגזה שהיא
בחינת הלכות, בחינת חדושים כנ"ל מבחינת כה
המדמה, שהוא שורה תמיד עליפי שונה הלכות.
ועל-כן צריכין לתן ראשית הגז לכהן איש החסד,
שהוא בחינת אהבה דקדשה שהוא הפך המדמה
כנ"ל, כדי להכניע המדמה ולזכות שיהיה הגזה קדש,
כדי לזכות שיהיו הלבושים הנעשין מן הגזה, שהם
מרמזין על בחינת חדושים דאורייתא חלוקת דרבנן,
שיהיו נעשין מבחינת דעת דקדשה הבא על-ידי
הכהן שהוא הפך המדמה, שהוא בחינת דעת דקדשה
ואהבה דקדשה, כמבאר שם במאמר הנ"ל.

וזה בחינת ענין זאת הצאן המזכר בתורתנו הקדושה
ובנביאים כמה פעמים, כמו שכתוב בעת שברח
יעקב מלבן, נאמר שם (בראשית לא יט): "ולבן הלך לגזו
את צאנו". ואז דיקא ברח יעקב ממנו. וכן במעשה
יהודה ותמר, שמושם נולד שלשלת היחוס של משיח,
נאמר שם (שם לח יט): "ויעל יהודה על גזוי צאנו" וכו',
כי שמירת הזכרון שהוא לאדבקא מחשבתא בעלמא
דאית, דהינו להגדיל הדעת בכל הדברים שבועולם
לידע הרמזים שיש שם, דהינו להיות אלקות המלכש
שם בכל דבר ודבר של זה העולם. ובחינה זאת היא
בחינת התגלות מלכות דקדשה, כי בשיודעין אלקותו
יתברך בביכול המלכש בכל דבר של העולם הזה,
אזי נתגלה מלכותו יתברך, ויודעין כי "מלכותו בכל

הלכות ראשית הגז

הלכה ב

על-פי המבאר בסוף מאמר 'ויהי מקץ' המדבר
מזכרון, עין שם (סמן טז), שאפלו כשנשמר
מבחינת רע עין - צריך עוד לשמור עצמו מבחינת
המדמה שהוא רוח הבהמיות. וזה המדמה מחזר תמיד
לשכן עליפי שונה הלכות וכו', עין שם. ובשביל

תפס דיקא פגם רע עין של התנשאות, כי פגם ההתנשאות ופגם הזכרון הם בחינה אחת, הינו בחינת פגם מלכות משיח. ועליבן צריכין לתקן פגם הרע עין של התנשאות עלידי השרש שהוא מלכות משיח. ועלידייה שנתתקן פגם הרע עין נתתקן הזכרון ואזי נתגדל הדעת הנ"ל, ואזי נתגלה מלכות דקדשה בעולם בחינת מלכות משיח כנ"ל. נמצא שהם בחינה אחת כנ"ל, והבן:

נחזור לענין. נמצא, ששמיירת הזכרון שהוא הגדלת הדעת כנ"ל, הוא בחינת מלכות משיח, מלכות דקדשה. ושמיירת הזכרון הוא עלידי הכנעת המדמה, כמו שמבאר שם וכנ"ל. והכנעת המדמה צריכין לטהר מאד בעת גזת הצאן, כי עקר הגזה הוא לעשות לבושין מהצמר שיהיה נעשה מגזת הצאן לבושי אדם שהם בחינת דעת, בחינת מקיפין, וצריכין להעלות ולתקן הגזה מבחינת המדמה כנ"ל, כי הם היו גדלים על בהמה, שהיא בחינת מדמה, וצריכין לגז הצמר ולהעלותה מבחינת בהמיות לבחינת לבושי אדם, שהם בחינת חלוקא דרבנן, כי עקר התקון והברור של המדמה הוא עלידי שמכניעין רוח הבהמיות ומעלין מבחינת בהמה לאדם, כמבאר לעיל כמה פעמים. ובשביל זה היו האבות רועי צאן כדי לברר הדעת מהמדמה כדי לגלות מלכות דקדשה שנתגלה רק עלידי הגדלת הדעת, בחינת זכרון שזוכין עלידי ברור ותקון המדמה.

ועליבן נאמר ברוד (תהלים ע"א): "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו" וכו'. כי מלכות דוד הוא מלכות משיח שנתגלה עלידי הכנעת המדמה כנ"ל, שזכה דוד לזה עלידי שהיה רועה צאן, וזכה להכניע המדמה ולברר הדעת כנ"ל. ועליבן ביעקב שהיה רועה צאן בבית לכן כמה שנים - הכל כדי לברר הדעת מהמדמה שהוא בחינת לכן הארמי, שהוא בחינת המדמה, כי המדמה הוא בחינת חלום וישנה, שהוא בחינת לשון תרגום, שהוא בגימטריה 'תרגמה', כמבאר במקום אחר (לקוטי מוה"ר סימן יט).

משלה" (תהלים ק"ט), והוא יתברך מביא את כלם. וכשנתגלה מלכות דקדשה, אזי נתגלה מלכות משיח, כי עקר מלכות משיח שיבוא במהרה בימינו - הוא רק לגלות מלכותו יתברך בכיכול, ואז תמלא הארץ דעה את ה' וכו' (שערי י"א ט), ואז יוכל כל אחד להגדיל דעתו לידע ולהשיג אלקותו יתברך בכיכול המלבש בכל הדברים שבעולם, ואז יתקום: וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור וכו'. נמצא שבחינת הזכרון, דהינו הגדלת הדעת - הוא בחינת התגלות מלכותו יתברך, שהוא בחינת מלכות משיח מלכות דקדשה כנ"ל. ועליבן כשנפגם חס ושלום בחינת הזכרון הנ"ל, דהינו הגדלת הדעת הנ"ל, הוא פגם מלכות משיח, חס ושלום.

ועליבן אפשר לומר שבשביל זה הזכיר רבנו הקדוש זכר צדיק לברכה במאמר הנ"ל מלכות משיח, כי כשבאר שם ענין רע עין שעל ידו נפגם הזכרון, ובאר שם שצריכין לתקן הרע עין וכו', עין שם, והתקון עלידי השרש וכו'. ותפס שם ענין רע עין של התנשאות שתקונו עלידי שרש ההתנשאות שהוא בחינת מלכות משיח וכו', ואבשלום שפגם ברע עין ועליבן ברח דוד ממנו וכו', עין שם. והנה לכאורה אין לזה קשר שם במאמר הנ"ל, ולמה תפס דיקא ענין רע עין של התנשאות שתקונו עלידי מלכות משיח. אך עליפי הנ"ל יש לזה שיבות שם היטב, כי עקר הזכרון שהוא הגדלת הדעת - הוא בחינת התגלות מלכות משיח, וכשנפגם הזכרון חס ושלום, נפגם בחינת מלכות משיח כנ"ל. ופגם הזכרון הוא עלידי רע עין, כמו שמבאר שם. ועליבן תפס שם דיקא רע עין של התנשאות, כי מי שפגם בהתנשאות שהוא בחינת מלכות - הוא פגם בבחינת מלכות משיח שהוא שרש המלכות וההתנשאות, ובשביל זה עקר תקונו עלידייה, עלידי מלכות משיח, שעלידייה מתקנין פגם רע עין של התנשאות, כמו שמבאר שם. נמצא שפגם רע עין של התנשאות שעל ידו נפגם הזכרון כנ"ל הוא פגם מלכות משיח כנ"ל. ועליבן

ולשון תרגום הוא לשון ארמי, שעל ידו היה התגברות
לכן הארמי, עלידי בחינת המדמה בחינת תרדמה, כמו
שמבאר במקום אחר (סימן ה' תנינא).

וזה שאמר יעקב כשהיה בבית לכן (בראשית לא, ט):
”ותדר שנותי מעיני”, זה בחינת הכנעת
המדמה, שהוא בחינת שנה ותרדמה. ועל-כן
כשהגיע העת שיצא יעקב מבית לכן נאמר שם
(פסוק יט): ”ולכן הלך לגזו צאנו”. ואז דיקא ברח יעקב,
כי אז בעת הגזה אז יכול להתגבר המדמה כנ”ל.
ומאחר שכבר לא רצה יעקב לברר עוד בבית לכן, כי
לכל עת וזמן, על-כן הכרח לברר בעת שעלה לכן
לגזו צאנו - כדי שלא יתגבר המדמה חס ושלום
עלידי גזיות לכן כנ”ל. ועל-כן להפך עלידי גזיות
הצאן של יהודה, עלידייזה נתגלה מלכות משיח,
כמו שכתוב: ”ויעל יהודה על גזי צאנו”. ואז נולד
שלשלת משיח, כי עלידי גזיות יהודה הכניע
המדמה וברר הדעת כנ”ל, ועלידי הגדלת הדעת
נתגלה מלכות משיח, כנ”ל.

ועל-כן כשמרד נכל ברור היה גם כן המעשה בעת
שגזו צאנו, כמבאר שם במקרא (שמואל א' כה, ד).
וכן כשמרד אכשלוס באביו נשתלשל המעשה גם
כן עלידי גזיות צאנו, כמו שכתוב שם (שמואל ב' יג, כד):
”הנה גזים לעבדך” וכו'. כי הם רצו למרד במלכות דוד
שהוא מלכות משיח. ורצו להתגבר עלידי בחינת
המדמה שמתגבר בעת גזת הצאן כנ”ל, כי אז דיקא
בעת הגזה צריכין לברר המדמה כנ”ל. ומי שאינו
מברר אז, אזי אדרבא - יוכל להתגבר אז המדמה חס
ושלום כנ”ל. וזה בחינת כל המעשיות הנ”ל שהיו
בעת גזת הצאן דיקא. וזה בחינת ראשית הגז
שצריכין לתן לכהן כדי להכניע המדמה עלידי
כהן איש החסד וכו' כנ”ל, וכמבאר במאמר הנ”ל.
עין שם היטב:

הלכות שו"כר

הלכה ג

השו"כר את הפרה והשאלה לאחר ונאנסה - יושלם
השואל לבעלים ומבאר המעם במשנה (בבא מציעא ג):
ביצד חלה עושה סחורה בפרתו של חברו:

א. **על-פי** התורה 'ויהי מקנ' המדבר משמירת
הזכרון בלקוטי הראשון (סימן נ"ד), עין שם
כל התורה מראשו לסופו:

והכלל, כי צריכין לשמר מאד את הזכרון, דהיינו
לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי (לדבק את מחשבתו
בעולם הבא), לזכר תמיד במחשבתו את עולם הנצחי שהוא
עולם-הבא ולא יפל לשכחה, שהוא מיתת הלב, שלא
ישכח את עולם-הבא כל ימי חייו. ושמירת הזכרון הוא
בכלל ובפרט וכו', עין שם מה שמבאר על פסוק (תהלים
ק"א): "ה' אלקי גדלת מאד" וכו'. ואצל המון עם נעשה
כל זה ממילא על-ידי שנה וציצית ותפלין וקריאת-שמע
ותפלה ומושא ומתן, עין שם.

ומבאר שם, שעל-ידי כל המושא-ומתן נעשה יחוד
צדיק וכנסת ישראל, שהוא בחינת (שם): "נוטה
שמים ביריעה", כי בכל הדברים יש ניצוצות
הקדושים, ועל-ידי המושא-ומתן נתחברין ונתעלין הניצוצות
כפי חלקי הנפש רוח נשמה שיש לכל אחד, ועל
ידי-זה נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל, עין שם
היטב. ולשמר הזכרון צריכין לשמר עצמו מ'רע עין'
וכו', וגם צריכין לשמר עצמו מ'פח המדמה' שהוא
בחינת פרעה וכו' וכו', עין שם כל זה היטב:

ב. **כי** עקר השמירה של האדם וחפציו שיהיו נשמרין
מכל הזקות הוא על-ידי שמירת הזכרון - שהוא
לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, דהיינו לזכר תמיד
בהשם-יתברך, שזהו עקר בחינת עלמא דאתי, שאז
יתגלה אלקותו לכל באי עולם, במבאר בפסוקים
רבים ובמבאר בהתורה הנ"ל. שצריכין לזכר בעלמא
דאתי בכלל ובפרט. בכלל הוא לזכר בכל יום ויום
תקף בהקיצו מושגתו וזכר בעלמא דאתי - שיש עוד
עולם שעתיד לבא, שהוא העקר, ולא ישכח ויטעה
עצמו חס ושלום, שזה העולם הוא עקר, חס ושלום.
ואחר-כך צריך להמשיך זה הזכרון בפרט, דהיינו
להסתכל ולהבין בכל המחשבות ודבורים ועשויות

ואינו יכול לשמרו וכו' אבל הקדוש ברוך הוא מברך את האדם ושומרו וכו'.

נמצא שעקר השמירה עלידי הזכרון, וזהו בחינת 'זכור' ושמור בדבור אחד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה כו.) כי זכור ושמור הם בחינה אחת, כי השמירה הוא עלידי הזכרון כנ"ל. ועקר שמירת הזכרון הוא עלידי בחינת יוסף הצדיק, בחינת (בראשית מו. ד): "יוסף ישית ידו על עיניו", כמבאר שם היטב, כי שלמות הזכרון הוא כשזוכין לזכרון בכלל וכפרט בכל הבחינות והתקונים הנאמרים שם בהתורה הנוראה הנ"ל. המרמזין בפסוק (תהלים קד. אים): ה' אלקי גדלת מאוד הוד והדר לבשת עטה אור בשלמה נוטה שמים כריעה. וגמר התקון הוא בחינת נוטה שמים כריעה שהוא בחינת יחוד קדש בריך הוא ושכינתיה, שהוא בחינת יחוד צדיק ונקסט ישראל שנעשה עלידי המשאיומתן, כמבאר שם עין שם.

כי בכל דבר יש ניצוצות הקדושים שנשלמין עלידי המשאיומתן, שעלידיה נתיחד צדיק ונקסט ישראל וכו' עין שם. וצריך כל אחד להאמין בשעה שעושה המשאיומת - שיש ניצוצות קדושים הרבה באלו הדברים שנושא ונותן בהם, וכל פונתו יהיה בשביל ברור הניצוצות שזהו בחינת זכרון שעלידי זה נתיחד הצדיק ונקסט ישראל, כנ"ל. ואז כששומר את הזכרון וזוכר בשעת המשאיומת את השם יתברך, שעלידיה זוכה ליחוד צדיק ונקסט ישראל עלידי המשאיומתן, עלידיה נמשכין כל ההשפעות והברכות ונשמר מכל הזקות, כנ"ל. וזהו בחינת יוסף הצדיק שנאמר בו (בראשית מט. ג): "וכל אשר הוא עשה ה' מצליח", כי "יוסף הוא השליט הוא המושביר לכל עם הארץ" (שם מב. ו), כי יוסף הוא הצדיק שעקר היחוד על ידו, כי הוא בחינת שמירת הזכרון, שהוא ממשיך עלידיה כל ההשפעות והברכה והשמירה כנ"ל. וזהו בחינת (שם מט. כב): "בן פרת יוסף בן פרת עלי עין", 'פרת' לשון פרו ורבו, כמו שפרש רש"י, בחינת יחוד, שעל ידו נפרין ונתברכין ונשפעין כל הדברים שבועולם כנ"ל ונשמרין מכל רע, כנ"ל.

נמצא, שעקר שמירת החפצים של כל אחד הוא כפי שמירת הזכרון שהוא בחינת יוסף,

שהשם יתברך מזמין לו בכל יום, להבין מהם רמזותיו יתברך להתקשר לעבודתו יתברך כי השם יתברך מצמצם עצמו מאינסוף עד אין תכלית, ומזמין לכל אחד ואחד מחשבה דבור ומעשה בכל יום לפי הזמן והמקום והאדם, ומרמז לו בהם רמזים לקרבו לעבודתו יתברך וכו', עין שם. וצריך האדם להגדיל דעתו ולהבין אלו הרמזים בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, שאז יתגלה אלקותו המלבש בכל דבר.

ועליבן עלידי ששומרין את הזכרון הזה, עלידיה נשמרין מכל מיני הזקות שבעולם. כי עקר השמירה הוא רק מהשם יתברך, כמו שכתוב (תהלים קכו. א): "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר". וכמו שכתוב (שם קכח. א): "ה' שמרך" וכו' וכמבאר כבר כמה פעמים. ועליבן כשזוכר בהשם יתברך וממשיך אלקותו בכל דבר - עלידיה נשמר הדבר מכל רע, כמו שכתוב (שם קכא. ו): "ה' ישמרך מכל רע", כי בכל מקום שהשם יתברך נמצא שם - שם כל הברכות וכל טוב, ונשמרין מכל רע.

ועקר המושכת אלקותו יתברך בכל דבר הוא עלידי הזכרון הנ"ל עלידי שזוכרין שהשם יתברך בכל דבר, כי באמת השם יתברך בכל מקום ובכל דבר, רק בשאין זוכרין אותו, חס ושלום, אזי הוא גם כן מתעלם ומסתיר פניו, בבחינת (דברים לא. יח): "ואנכי הסתר אסתיר", ואזי יש אחיזה ושלטיה להקלות ומזיקי עלמא, חס ושלום, מחמת שאלקותו נעלם ונסתר שם, אבל תכף כשזוכרין אותו יתברך, דהינו שמאמינין ויודעין שאלקותו יתברך מלבש שם, אזי תכף נתגלה אלקותו יתברך, וכשנתגלה אלקותו יתברך שם - אזי נמשך כל הברכות וכל טוב, ונשמרין מכל רע, בבחינת (שמות כ. ט): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך" - "אזכיר" דיקא, שתכף כשזוכרין את שמו יתברך שמלבש שם, נמשך תכף ברכה, בחינת "אבוא אליך וברכתיך", וכשהשם יתברך מברכו - הוא נשמר מכל הזקות, כמו שכתוב (במדבר ו. כד): "ברכך ה' וישמרך", כמו שדרשו רבותינו ז"ל (במדבר רבה יא. ח), בשר ודם נותן מתנה לחברו

עלידי בחינת רע עין, שהוא הנחש הקדמוני, שהוא עקר הרע עין בעצם, שנתקנא בהם על שראה אותם ערמים וכו' והיתה עינו רעה בהם, וכמו שפרש רש"י שם בענין, ועלידי עינו הרעה התגרה בהם והמשיך עליהם בחינת רע עין, בבחינת (שם ג י): "ותרא האשה כי טוב העץ וכו' וכי תאנה הוא לעינים" וכו', שזהו בחינת פגם העינים, בחינת רע עין שפגם הזכרון.

וזהו בחינת "ותקח מפריו וכו', ותקח" - זהו בחינת פגם היד שפגם גם כן הזכרון, כי שמירת הזכרון הוא עלידי שני בחינות, עלידי בחינת יד שמכניע המדמה, ועלידי הכנעת הרע עין כמבאר היטב בהתורה הנ"ל, והיא פגמה בשניהם, בבחינת עינים ובבחינת יד, בחינת "ותרא" ותקח" כנ"ל, ועלידיזה נפגם הזכרון של עולם דאחי.

כי אדם הראשון כפר בעקר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין לח), וכשכפר בו יתברך - בודאי כפר בעלמא דאחי, כי הכל אחד כנ"ל, ועליבן נגזר עליו מיתה, שהוא בחינת שכחה, שהוא מיתת הלב כנ"ל, ועל ידיזה נגזר עליו (בראשית ג י): "בעצבון תאכלנה, בזעת אפך תאכל לחם" - שהיא בחינת עבדות ויגיעות, שצריכין להתניע מאד בעבדות גדול קדם שממשיכין פרנסה, כי העבדות הוא בחינת שכחה, בחינת שנה, שהיא אחד מששים במיתה, שהוא בחינת שכחה כנ"ל, כי שנה הוא הסתלקות הדעת, שהוא בחינת זכרון, כי אמרו רבותינו ז"ל (קדושין כט): 'עשרה קבין שנה ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים' וכו', נמצא, שעבדות הוא בחינת שנה, שהוא בחינת שכחה, כנ"ל:

ה. **ואח"עליפי** שמבאר בהתורה הנ"ל ששנה היא אחד מתקני הזכרון, כי שנה הוא בחינת זכרון בכלל, כי בשעת שנה הנשמה עולה לעלמא דאחי, כמבאר שם עין שם, באמת הכל אמת, כי בודאי שנה ומיתה נשמית הוא עקר השכחה, בחינת (תהלים לא י): "נשכחתי כמת מלב", וכן שנה הוא אחד מששים במיתה שהוא הסתלקות הדעת שהוא בחינת זכרון. אבל השם יתברך חמל עלינו ונתן לנו את

בחינת "בן פרת יוסף" שעל ידו נתיחד בחינת צדיק וכנסת ישראל, שעלידיזה כל הברכות והשמירה, כנ"ל. וזה מרמז במשנה (בבא מציעא לח): 'השובר את הפרה והשאלה לאחר ונאנסה - ישלם' לפעלים כמו שאמר רבי יוסי: כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו? - 'בפרתו' דיקא, בחינת "בן פרת יוסף" כי כל המשא ומתן והסחורות והשמירה - הכל כפי בחינת "פרת יוסף" - שזוכה כל אחד ואחד לפי בחינתו, כפי בחינת שמירת הזכרון שזוכה, שעלידי זה נתיחד הצדיק וכנסת ישראל עלידי המשאומתן, שהוא בחינת "בן פרת יוסף", וכפי היחוד שגורם עלידי שלמות הזכרון שלו, כמו כן זוכה להרויח ולהשתפר בהסחורה והמשאומתן, ולהיות נשמר מכל רע. וזהו כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו - 'בפרתו' דיקא, בחינת "פרת יוסף", שעלידיזה כל הרוח והשמירה, כנ"ל:

ועוד יש בזה דברים הרבה, אך נשכח כי לא נכתב בזמנו:

ה. וזה בחינת חכירות וקבלנות, וזה בחינת שכירות פועלים, בחינת (ויקרא יט י): "לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר". וזה בחינת פרשת ארמה שקורין אחר פורים קדם פסח.

כי הכלל הוא, שהעקר לשמר את הזכרון הזה היטב - לזכר תמיד בכל יום בעלמא דאחי שהוא אחדותו יתברך, כי אז "יהיה ה' אחד ושמו אחד" (דברים יב ט), וכל העולם הזה וכל חפציו ותאותיו ודעותיו וכו' - הכל יתבטל ולא יהיה נשאר כי אם השם יתברך לבדו. וכל מי שזוכה להכלל בו, כפי מה ששמר את הזכרון הזה בעולם הזה והתרחק את עצמו מתאות, והסתפק את עצמו בתכלית הצמצום מכל עניני עולם הזה המכרחים עלפי התורה. והנה עקר השכחה שהוא בחינת סטרא דמותא, בחינת מיתת הלב כמבאר בהתורה הנ"ל - נמשך רק מחטא אדם הראשון, שעלידיזה נגזר מיתה על העולם, כמו שכתוב (בראשית ב י): "כי ביום אכלך ממנו" וכו', כי מיתה היא בחינת שכחה כנ"ל, כי אדם הראשון פגם בזכרון

אכל אחר מיתתו, אז דיקא נכלל בעלמא דאתי בשלמות, אשרי לו.

וכן בשעת שנה שהוא אחד ממששים במיתה זוהי גם כן הצדיק שתעלה נפשו לעלמא דאתי, והכל כפי מה שקדש את עצמו ביום, כמבאר בפתיים (פריענינים, קריאת שמע שעל המזבח, פרק י): שצריכין לקדש את עצמו מאד ביום, כדי שיזכה שתעלה נשמתו למעלה בקדושה העליונה בשעת שנה, וכמו שכתוב (תהלים כד. ג): "מי יעלה בהר ה' וכו', כמבאר בזהר הקדוש (ניקול קצה).

וכן כל אדם כפי שמקדש עצמו ביום - כמו כן זוהי לדבק מחשבתו בעלמא דאתי בשעת שנה, וכן כפי מה שמקדש עצמו כל ימי חייו, כמו כן זוהי להכלל בעלמא דאתי לאחר מותו, נמצא, ששנה ומיתה הם חיים לצדיקים ולכלל ישראל הדבקים בעלמא דאתי תמיד ומקומו את התורה, אבל להעבירם והרשעים גמורים השנה והמיתה הם מיתה ממש, בחינת גשיון ושכחה, בחינת (תהלים לא. ג): "נשכחתי כמת מלב".

ועל-כן קדם השנה קורין קריאת-שמע שעל המטה ומתפללין לה' יתברך, ומיחדים ומפקידים נשמתם ורוחם בידו יתברך, כמו שכתוב (תהלים לא. ג): "בדרך אפקיד רוחי" וכו' - הכל כדי שיזכה שתעלה ותכלל נפשו בעלמא דאתי בבחינת זכרון בכלל, כנ"ל בהתורה הנ"ל. וזהו בחינת סתימת העינים בשעת שנה, ואנו מבקשים קדם השנה והאר עיני פן אישן המות. כי עקר שמירת הזכרון שהוא בחינת שנה דקדושה של ישראל היא שמירת העינים שנשמרין מרע עין, כנ"ל.

וזהו בחינת "בדרך אפקיד רוחי" שאומרים קדם השנה, כי אז בלילה אנו מפקידים רוחנו בידו יתברך. בבחינת 'ד' דיקא, כי בחינת יד מכניע כח המדמה, שהוא פגם הזכרון, כמבאר בהתורה הנ"ל, כי דיקא בשעת שנה אנו צריכין להשתדל ביותר לתקן זאת, דהינו להכניע הרע עין שהוא בחינת שכחה סטרא דמותא, וגם להכניע בחינת כח המדמה על-ידי היר, בחינת "בדרך אפקיד רוחי", כנ"ל.

תורתו הקדושה, שהיא סמא דחיי (שבת פח) - לחיותנו ביום הזה (דברים ג. כד), כי הם חיינו וארץ ימינו. והתורה היא רפואה ותקון לחטא אדם הראשון שהמשיך מיתה לעולם. כי על-ידי התורה זוכין לחיים, כמו שכתוב (דברים ל. ג): "כי היא חיד" וכו' כנ"ל. ועקר החיים שזוכין על-ידי התורה הוא לאחר מיתה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (קדושין לז): "למען יאריכון ימיה" - לעולם שכלו ארץ.

ועל-כן צדיקים במיתתן קרויים חיים (ברכות יח), כי אז זוכין להכלל בעלמא דאתי, ששם עקר החיים האמתיים הנצחיים, כי אלו לא חטא אדם הראשון - היה זוכה בגופו בחיים חיותו להכלל בעלמא דאתי, כי קדם החטא - לא נפגם הזכרון, והיה מוכן להכלל בעלמא דאתי בעודו בגופו הודק שהיה לו מקדם החטא, אך על-ידי החטא שנמשך עליו זיהמת הנפש, שהוא בחינת סטרא דמותא, בחינת שכחה, על-כן מכרח למעם טעם מיתה קדם שנכלל בעלמא דאתי, כי צריך לתקן כמה שקלקל, כי הוא המשיך על עצמו בחינת שכחה, בחינת מיתה, על-כן בהכרח צריך לירד ולהזדבדק שם, ואז דיקא יזכה לחלקו בעלמא דאתי, והכל כפי מה שזכה בעולם-הזה להמית גופו ולדבק מחשבתו בעלמא דאתי ולסגל מצות ומעשים טובים.

ועל-כן הצדיקים שמקומו את התורה בשלמות וממיתין את גופם בזה העולם, ומדבקין כל ימיהם מחשבתם בעלמא דאתי, וחושבים בכל יום ויום על התכלית האחרון, מה יעשו ליום פקדה, ואין מניחים עצמם לשכח עלמא דאתי בשום יום מכל ימי חייהם, וכמו שאיתא בזהר הקדוש (עין זחר וזחי רב), הצדיקא חושבין בכל יומא וכו' - שחושבין בכל יום ויום שהיום יצטרכו להשיב פקדונם למאריהון, ואלו הצדיקים הממיתין עצמן בחייהם על התורה ועל העבודה - הם נקראים חיים תמיד בעולם-הזה ובעולם-הבא, ועקר חייהם הוא בעולם-הבא, כי דיקא בשעת מיתתם, שאחר-כך נכללין בעלמא דאתי, מאחר שהמיתו גופם בעולם-הזה. כי מחמת חטא אדם הראשון אי אפשר להכלל בעלמא דאתי בתכלית השלמות בחיים חיותו בעודו בגופו, אפלו הצדיק הגדול ביותר,

פי 'עשרה קבין שנה ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים' (קרושין מט), ועליכן תולין קלקול השרה בהחזק שהיא בבחינת עשיה ועבדות. כי עקר קלקול השרה הוא על-ידי פגם הזכרון, שהוא נאחז ביותר בבחינת עשיה ועבדות, כנ"ל:

ו. וזהו בחינת (ויקרא יט ט): "לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר", כי זה השכיר שנשכר אצל חברו לעשות מלאכתו - הוא מפיל עצמו לבחינת עבדות, שהוא בחינת שכחה, כנ"ל. וזהו בחינת גלות מצרים, בחינת (דברים ג כא): 'עבדים היינו לפרעה במצרים', כי פרעה הוא בחינת כח המדמה, בחינת פגם הזכרון, בחינת שכחה, כמבאר שם. ועליכן רצה להגביר בחינת העבדות על ישראל, כדי להפיל עליהם שכחה, כדי שלא יוכלו לדבק מחשבתם בעלמא דאית, וכמו שכתוב (שמות ה ח): כי נרפים הם עליכן הם צועקים לאמר נלכה נזבחה לאלוקינו, תכבד העבודה כו' ויעשו בה ואל ישעו וכו'. נמצא, זה שנשכר אצל חברו בשביל פרנסתו, הוא מוריד עצמו לבחינת עבדות שהוא בחינת שכחה, אבל כונתו בשביל פרנסתו, כי בהכרח לברר הפרנסה על-ידי השלשים ותשע מלאכות, כי מחמת חטא אדם הראשון נפגם הזכרון ונפל לבחינת שכחה, ועל-ידיה נחקלל (בראשית ג י): "בעצבון תאכלנה בועת אפך תאכל לחם", כי על-ידי שנפגם הזכרון - נפגם השפע והברכה, כי עקר הברכה והשפע הוא מבחינת זכרון, בחינת "בכל מקום אשר אשר אזכיר את שמי" וכו', כנ"ל.

ועל-כן נקרא זכרון, בחינת זכור, בחינת יוסף הצדיק, שהוא בחינת (בראשית ב י): "נהר היוצא מעדן", שהוא צנור של כל ההשפעות, בידוע. ועליכן באמת כל אחד ואחד, כפי מה שמדבק מחשבתו יותר בעלמא דאית וישומר את הזכרון ביותר, אזי פרנסתו בנקל יותר, כי עקר השפע מבחינת זכרון שהוא בחינת יוסף כנ"ל. וזהו (אבות ג ח): 'כל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ', כי 'על תורה' הוא בחינת זכרון הנ"ל, כי על-ידי התורה דבקים בעלמא דאית, על-כן פרנסתו בנקל

וזהו בחינת (ברכת המפיל): ואל יבהלני רעיוני וחלומות רעים וכו' - שכל זה הוא בחינת בלבול המדמה שאינו מברר ומתקן כראוי, שאנו מבקשין על כל זה קדם השנה דיקא, כדי שנזכר שהשנה שלנו יהיה בקדשה - שנה של חיים, שנזכר בשעת שנה דיקא לבחינת זכרון, שהוא לעלות ולהתדבק בעלמא דאית כנ"ל, כי אנו צריכין להפך דיקא מיתה ושנה שהם בחינת שכחה לחיים, שהוא בחינת זכרון, בבחינת 'צדיקים במיתתן קרויים חיים', כי זה עקר התקון של חטא אדם הראשון, שבמה שקלקל - נתקן, שיהפך המיתה והשכחה לחיים וזכרון כנ"ל, והכל על-ידי התורה ומעשים טובים שהם סמא דחיי, כנ"ל:

ו. וזה בחינת חכירות וקבלנות, שכל ההזקות של השרה חלין על החזק, כמבאר בשלחן ערוך (חשן משפט סימן שכב): החזק שדה ונשתדפה וכו', כי עקר הברכה בכל דבר ובפרט בעבודת השרה, הוא כפי שמירת הזכרון, שעל-ידיה מומשיכין ומגלין אלקותו שם, שעל-ידיה נמשך ברכה, בבחינת (שמות כ ט): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך", וכן להפך, כל ההזקות שבשדה הוא כפי פגם הזכרון, שהוא פגם חטא אדם הראשון, שעל-ידיה נגזר "ארוה האדמה וכו' בועת אפך" וכו' (בראשית י ט), שעל-ידיה נמשכין כל ההזקות וההפסד שבשדה כשאין זוכין להכניע ולכטל זהמת הנחש מהשדה, על-ידי שמירת הזכרון, שהוא עקר תקון חטא אדם הראשון, כנ"ל.

ועל-כן החזק שמקבל עליו עבודת השרה ונפל לבחינת עבדות, כי הוא צריך לעשות עבודת חברו כעבד, ועליכן הוא צריך לשמר עצמו ביותר מפגם הזכרון, כי כל מה שנמשך העבדות והעשיה ביותר - שם נמשך השכחה ביותר, כי עקר השכחה הוא במקום שרחוק יותר מרוחניות, וכמו שכתב רבנו ז"ל (סימן ק) על פסוק (יהושע א ח): "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך", שבמקום שיש ממשות ונשמיות ביותר - שם שכחה ביותר עין שם, ובפרט בבחינת עבדות, שהוא בחינת שנה, בחינת שכחה,

שהבטיחו, כי אף-על-פי שיהיו בגלות בבחינת עבדות אצל פרעה, שכל זה הוא בחינת שכחה, אבל אחר כך "יצאו ברכש גדול", כי זה העשירות הגדול דקדשה שזכו ביציאת מצרים - הוא בחינת ברור ניצוצות הקדושים מן הקלפות שזהו בחינת תקון הזכרון, ועל-כן על-ידי-זה נתתקן פגם העבדות והגלות שהוא בחינת שכחה וכנ"ל:

ה. **ועל-כן** הזהירה התורה לתן השכירות להשכיר במועדו ובזמנו ושלל לאחר שברו, כמו שכתוב (דברים כד. טו): "ביומו תתן שכרו וכו' כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו". כי תכף כשמשלם פועלו ויוצא מן העבדות שהוא בחינת שכחה - צריכין לתן לו תכף שברו שפעל, שהוא בחינת ברור הניצוצות, בחינת תקון נפשו, שהוא בחינת תקון הזכרון, שעל-ידי-זה מתקן מיד פגם השכחה שירד לשם על-ידי בחינת העבדות כנ"ל. ועל-כן הזהירה התורה מאד לתת שכרו ביומו דיקא - שלא לאחר מיום לחברו, כי תקון הזכרון צריכין לזהר מאד בכל יום ויום, לשמר את הזכרון בכל יום דיקא, דהינו להזכיר את עצמו בכל יום ויום בעלמא דאחי. כי עקר השכחה נמשך על-ידי רבוי הזמן, כנראה בחוש, שעל-ידי אריכות הזמן נשכח הדבר, כמו שכתב קהלת (ב. טו): "ברבות הימים הכל נשכח".

כי עקר בחינת השכחה נאחז מבחינת השנויים שיש בעולם בכל יום ובכל עת, כי השם-יתברך עושה נפלאות בכל עת, ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ובכל יום עולה השמש בבקר ושוקע בערב, ואין יום דומה לחברו, כי יש שנויים גדולים בכל יום ויום, כי בכל יום ויום מתבררים ועולים ניצוצות קדושים שלא נתבררו עדין מימות עולם כמובן בפנונות (פרייזענטיים, תפלה, פרק ז). וגם בגשמייות רואין בחוש, מי שמבין קצת, שיש שנויים בכל יום ואין שום יום דומה לחברו, הן בעצם היום שבוזה היום קר ביותר ובזה היום ענן וגשם, וכיוצא בזה שנויים רבים בענין האויר והרוח, ושאר ההתהוות שבזמן, שיש בהם שנויים רבים בכל יום ויום, כי השם

יותר, כי מעבירין ממנו על וכו', כי כל השפע והפרנסה מבחינת שמירת הזכרון הנ"ל:

וזה שאיתא בזהר הקדוש (בשלה סג): "שמו העם ולקטו" (במדבר יא. ח) - 'בשמותא', כי עקר יגיעת הפרנסה הוא מחמת שטות והסרון הדעת, מחמת שאינו מגדיל דעתו לדבק מחשבתו בעלמא דאחי, שזהו עקר הגדלת הדעת במבאר בהתורה הנ"ל, ועל-ידי-זה פרנסתו ביגיעה גדולה, בחינת "שמו העם ולקטו" - 'בשמותא' כנ"ל. וכל הממון והפרנסה שהאדם מרויח על-ידי יגיע כפיו, זה הממון הוא בחינת ברור הניצוצות שברר מן הסטרא-אחרא, שהוא בחינת ברור הזכרון, וכמבאר שם בהתורה הנ"ל על פסוק: "נוטה שמים כיריעה" (תהלים קד. ט), שהוא בחינת יחוד צדיק וכנסת ישראל, שנעשה על-ידי המשא ומתן, שעל-ידי כל החפצים שהאדם זוכה להם בקדשה - על-ידי-זה עולין הניצוצות ונכללין בקומת אדם, ונעשה מזה יחוד צדיק וכנסת ישראל הנ"ל, שזהו בחינת גמר תקון שלמות הזכרון. ומחמת שעקר הממון והפרנסה הוא על-ידי ברור הזכרון, על-כן כל מי שרחוק מזה הזכרון, דהינו שאינו מדבק מחשבתו בעלמא דאחי כל-כך, אזי פרנסתו ביגיעה יותר כנ"ל, כי הפרנסה והשפע הוא בחינת ברור הניצוצות שהם בחינת ברור הזכרון, כנ"ל.

ועל-כן זה השכיריון שנשכר אצל חברו, ונפל לבחינת עבדות, בחינת שכחה, בשביל פרנסה, אף-על-פי שמסבן נפשו על-ידי בחינת העבדות, כי יכול ללל לבחינת שכחה, חס ושלום, שהוא סטרא דמותא כנ"ל. אבל אחר-כך בשזוכה להשלים פועלו ולקבל שכרו שהרויח, על-ידי-זה חוזר ומשלים נפשו על-ידי הניצוצות הקדושים שברר, שהם בחינת תקון שלמות הזכרון כנ"ל, בחינת היחוד של "נוטה שמים כיריעה", שנעשה על-ידי כל העסקים והמשא ומתן, כנ"ל.

וזה בחינת מה שהבטיח השם-יתברך לאברהם אבינו: "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" (בראשית טו. יד), דהינו

שצריכין לשמר את הזכרון כל יום בהקיצו משנתו ואחר־כך וכו' עין שם.

אבל "את זה לעמת זה עשה אלקים" (תהי' י. ד), והקלפה קודמת לפרי, על־כן הבעל־דבר נאחז באלו השנויים, ומטריד את האדם, ומביאו לידי שכחה על־ידי השנויים, כי עקר אחיזתו הוא בהשנויים, כי משם אחיזת הכפירות, שהוא בחינת היצירה בעיניו, ועל־כן צריך האדם מאד לזהר בכל יום דיקא לשמר את הזכרון היטב, כנ"ל. ועל־כן קדם קריאת שמע שהוא בחינת זכרון - שזכרון בהשם־יתברך ומיחדין אותו בכל יום, ועל־כן כל החמש זכירות שהם בחינת שמירת הזכרון הנ"ל, כמבאר במקום אחר (בהלכות תלמוד תורה) - כלם כלולים בקריאת־שמע ובכרוזתיה, כמובא (מגדאברהם ארבעהים סיון ס. סוף קמן ס.).

ועל־כן קדם קריאת־שמע מברכין ברבת יוצר אור, שהיא מברכת קריאת־שמע, ולכאורה קשה, מה שיכות לברכת יוצר אור לקריאת־שמע? אך באמת הכל אחד, כי בכל יום ויום שהשם־יתברך מחדש מעשה בראשית ומשנה עתים - צריכין אז לשמר את הזכרון היטב, לזכר ולידע ולהאמין, שכל השנויים נמשכין מאתו יתברך לטובת האדם לקרבו לעבודתו יתברך, כי הוא יתברך עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר, הכל בשביל לקרב את האדם לעבודתו, להביאו לתכלית הנצחי, לחיי עולם־הבא לחיים נצחיים ואמתיים. ועל זה אנו מברכין ברבת יוצר אור ובזרא חשך עושה שלום ובזרא את הכל וכו', הפאר לארץ וכו', ובטובו מחדש וכו', מה רבו מעשיך ה' וכו'. ואז מיחדין אותו ואומרים קריאת שמע: ה' אלקינו ה' אחד, לידע ולהודיע, שכל השנויים שבכל יום ויום הכל מאתו יתברך, כי כל הפעולות משנות שבכל יום נמשכין מאחד הפשוט, וזה עקר בחינת הזכרון - לידע ולהאמין, שהשם־יתברך מצמצם אלקותו בכל השנויים של כל מיני מחשבה דבור ומעשה שבעולם שבכל יום ובכל אדם ובכל מקום, וכנ"ל.

יתברך משנה עתים בתבונתו. וכן במארגות האדם ותנועותיו ומחשבותיו והנהגותיו - יש בהם שנויים רבים בכל יום ויום מי שמסתכל עליהם. ומרוב השנויים האלה שבכל יום נמשך השכחה, כי הם מטרידין את האדם מלזכר בעלמא דאתי, וכנראה גם בחוש קצת, שבכל יום ועת העולם מספרים מהשנויים - שהיום קר ביותר, והיום חם, והיום צריכין מטר, והיום רבוי מטר, וכיוצא בזה, ובעתים הללו הפרנסה בדחק, ובפרט השנויים שיש לכל אחד בפרטיות, שזה מטריד אותו העשירות והמשא ומתן, וזה מטריד אותו העניות והדחקות, וזה טרוד לגדל בניו ובנותיו הרבה - שיש לו צער גדול בנים, וזה הוא חשובי בנים, וזה מספר ממארגות המלחמות שנשמע עכשו בעולם, וכיוצא בזה שנויים ופרטים רבים לאין תכלית שמטרידין את האדם בכל יום, עד שנדמה לו בכל יום כאלו זה היום אינו נחשב לו לזמן חיותו, וזה היום קשה לו לעבד את השם־יתברך בשלמות מחמת השנוי והבלבול שבו היום.

ובאמת השם־יתברך מצמצם עצמו מאינסוף עד אין תכלית, עד נקדת המרכז של עולם הגשמי הזה, שאדם עומד עליו במקומו, באותו היום ובאותו השעה דיקא, והוא מזמין לו מחשבה דבור ומעשה בכל יום ויום, לפי היום ולפי המקום ולפי האדם, ומרמז לו בהם דיקא רמזים להתקרב לעבודתו, ומי שזוכה להגדיל דעתו ולהבין בכל יום ויום הרמזים האלה, שזהו בחינת שמירת הזכרון כנ"ל, אז אפלו כשאין לו זה השכל להגדיל דעתו בהם, כשעל כל פנים הוא מאמין באמונה שלמה שבכל השנויים והמארגות שבזמן ובאדם ובמקום - בכלם מלבש אלקותו יתברך, כי הוא יתברך מצמצם עצמו בהם דיקא בכיכול כדי לקרבו לעבודתו כנ"ל, אזי נתוסף לו הברה וידיעה חדשה בכל יום והשתוקקות וכסופין חדשים ונפלאים בכל עת אליו יתברך ולעבודתו. וזהו בחינת שמירת הזכרון, כמבאר שם.

העת דיקא - בודאי יש לך רמזים המיוחדים לך דיקא כפי מדרגתך עכשו דיקא, כפי מה שהוא לשבח או לגנאי. ואתה במקומך הזה, באותו העת דיקא - תוכל עכשו דיקא לזכר את השם יתברך ולשוב אליו יתברך, כי השם יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, מתחלת נקודת הבריאה וכו', ומרמז רמזים לכל אדם בכל יום ובכל מקום לפי האדם ולפי העת ולפי המקום דיקא וכו' כנ"ל. והבן היטב דברים אלו למעשה ולהנהיגה ועצה טובה ויערב לך מאד בעזר ה' יתברך.

כי זה ידוע בדברינו כמה פעמים, שאין שום יאוש לעולם, כי השם יתברך מלא רחמים וחפץ בתשובתן של כל הרשעים תמיד, והוא חושב מחשבות לכל ידח ממנו נדח (שמואל"ב יד טז), ועליהן כל אדם ואדם לפי מעשיו עכשו שעשה וירד ונתעה למקום שירד ונתעה, אזי השם יתברך מצמצם עצמו ומרמז לו רמזים כפי הראוי לו עכשו במקומו וישעתו. ומו שאין לו שכל להעמיק בזה בדעתו - צריך על כל פנים להאמין בזה באמונה שלמה, ואז יוכל לזכר את ה' בכל מקום ובכל זמן ובכל המדרגות שבעולם למעלה או למטה חס ושלום, כי השם יתברך מצמצם עצמו בכל יום בכל מקום ומרמז רמזים וכו', כנ"ל:

ט. **נמצא**, שצריכין לשמר את הזכרון בכל יום דיקא, והוא בחינת ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש (דברים כד טו), כי שכר פעלתו הוא בחינת תקון הזכרון שברר עלידי עבודתו, שבשכיל זה ספן נפשו בבחינת עבודת ושכחה, שהיא בחינת מיתה, כדי לברר זה השכר פעלה שהוא שלמות נפשו, בחינת תקון הזכרון, בבחינת "ואליו הוא נשא את נפשו", ועליהן צריכין לתן לו זה השכר מיד ביומו דיקא, כי צריכין לשמר את הזכרון בכל יום דיקא, ולא לדחות מיום לחברו, חס ושלום. כי זה עקר שלמות הזכרון - להזכיר עצמו בכל יום דיקא בעלמא דאמי, כי בכל יום יש בו רמזים מיוחדים להתקרב לעבודתו, המלכשים בשנוי מחשבה דבור ומעשה שבאותו היום דיקא, כנ"ל:

ועין מענין זה ב'עצויות' בתחלתו, בהיכל אדם קדמון בשער א' ענף ה', מה שכתוב שם: ולא עוד, אלא שבכל שעה ושעה משתנים העולמות, ואין שעה זו דומה לשעה זו, ומי שמסתכל בענין הלוך המנצלות וכוכבים וכו' עין שם שהאריך בזה, ומביא שם מאמר התקונים (תקון כב סה): ולבושין דאיהו לכיש בצפרא, לא לכיש ברמזא, ולבושא דלכיש ביומא דא, לא לכיש ביומא תנינא. וכו' תבין איד משתנה מעמד ומצב העולמות, שהם הלבושין של האין סוף ושנויים בכל עת ורגע וכו' עין שם.

וכל הדברים האלה כלולים כמה שכתב רבנו ז"ל שם בהתורה הנ"ל, בענין הזכרון, שהשם יתברך מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, ומזמין לכל אדם מחשבה דבור ומעשה לפי היום ולפי המקום ולפי האדם, והכל כדי לרמז לו רמזים לקרבו לעבודתו וכו'. וכו' כלולים כל השנויים הנ"ל של כל העולמות והספירות וכו' המשתנים בכל יום ועת ורגע, כי הכל כפי מעשה התקונים, וכפי מעשיהם - כן השם יתברך מצמצם עצמו, ומרמז להם רמזים שונים לקרבתו לעבודתו, כי כל העולמות והספירות וכו' כלולים בכל אדם, כי האדם כלול מהכל והכל בשכיל האדם, הינו בשכיל שישב להשם יתברך ויתקרב לעבודתו, והשם יתברך מלא רחמים, והוא "מסבות מתהפך בתחולתו" (אויב לו יב), ומצמצם עצמו בכמה צמצומים שונים בכל עת, ומרמז לכל אדם בכל זמן ובכל מקום - רמזים שונים להתקרב לעבודתו כפי מעשיו עכשו. כי בודאי ביום אחרון שהיה האדם במדרגה אחרת, למעלה מעתה או למטה מעתה - היה צריך רמזים אחרים, ועכשו כפי מדרגתו עכשו שהטיב מעשיו, או חס ושלום להפך שקלקל ופגם באיזה תאנה או עברה, רחמנא לצלן, עליהן הוא צריך עכשו רמזים אחרים להתקרב לעבודתו כפי מעשיו עכשו באשר הוא שם עתה.

והכלל שאין שום התנצלות לומר שעכשו באותו העת ובאותו המקום - אי אפשר לי לזכר את ה', כי אדרבא! שם דיקא באותו המקום ובאותו

שהיא הפרה, ועל-כן נקרא השר של שכחה 'פורה' על שם פרה, כמובא (פריע"תים, שער השבת, פרק כד), וזה כשמוכיח את ישראל על ששכחו את השם-יתברך וסרו ממנו כתיב (וישע ה' טו): "כי כפרה סברה סרר ישראל".

ועל-כן פרעה שהוא בחינת כח המדמה כח בטל, כמבאר בהתורה הנ"ל, ורצה להתגבר על ישראל להמשיכם לגלות ועבודת תחת ידו, שהוא בחינת שכחה להשפיעם, חס ושלום, את זכרון עולם-הבא שהיו רגילים לדבק מחשבתם שם, כפי מה שקבלו מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב, שהם התחילו להמשיך זה הזכרון בעולם, כי הם הודיעו וגלו אלקותו בעולם (וכמבאר מזה במקום אחר), על-כן ראה פרעה בחלומו 'פרות' דיקא, שהם שבע פרות טובות ושבע פרות רעות, ושאלו הפרות הרעות את הטובות ולא נודע כי באו אל קרבנה, שכל זה מורה שהתגבר, חס ושלום, הרע על הטוב, עד שגשכח הטוב, חס ושלום, בבחינת (בראשית מא ט): "ונשכח כל השבע" וכו' ועל-כן היה חלומו 'פרות' דיקא, כי שם עקר אחיות פרעה שהוא בחינת כח המדמה בחינת שכחה, שהיא בחינת פרה, כנ"ל.

אכל התקון היה על-ידי יוסף, כי על-ידי שפתר יוסף את החלום לפרעה ונעשה מלך, וקבץ את כל אכל שבע שנים הטובות, שעל-ידיה שבר ובטל את הרעב והגביר הטוב על הרע, ועל-ידי קדשתו הכניע הזהמא של מצרים, ועל-ידיה וכו' ישראל לצאת משם. כי עקר יציאת מצרים היה בכח יוסף הצדיק, כמו שכתוב (שמות יג טו): "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", כמו שאיתא בזהר הקדוש (בשלח לו), כי יוסף שהוא בחינת שמירת הזכרון, הוא מכניע בחינת פרעה שהוא בחינת שכחה, ומכרר הזכרון מן השכחה, ועל-כן הוא יודע לפתר החלום של הפרות ולהכניע ולבטל השכחה הנאחז בהם שהם שבע שני הרעב, כי הוא מגביר השבע על הרעב, וממשיך כל ההשפעות והברכות על-ידי שמירת הזכרון שמשם כל הברכות, כנ"ל.

י. ועל-כן צריכין לזכר יציאת מצרים בקריאת שמע בכל יום דיקא, כי יציאת מצרים שגאל אותו השם-יתברך מיד פרעה ועבדיו שהם בחינת כח המדמה - זהו בחינת שמירת הזכרון כנ"ל. ועל-כן צריכין לזכר זאת בכל יום דיקא, כי שמירת הזכרון צריך להיות בכל יום דיקא, כנ"ל.

יא. וזה בחינת פרה אדמה, כי פרה מכפרת על עון העגל שהוא עבודה-זרה, שזכרו בהשם-יתברך ובהתורה ועשו עבודה-זרה, שכל זה הוא בחינת פגם הזכרון, כמו שכתוב (תהלים קו יט): "עשו עגל בחרב וכו' וימירו את כבודם וכו' שכחו אל מושיעם וכו', כי התורה הוא בחינת זכרון, והם כפרו בהתורה ובהשם-יתברך, וכל זה מחמת תאוות עולם-הזה, שלא רצו לדבק מחשבתם בעולם-הבא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין מג): "לא עבדו ישראל עבודה-זרה אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא", נמצא שפגמו בזכרון, ועל-כן המשיכו אז מחדש סטרא דמותא, שהוא בחינת שכחה, שהיא מיתת הלב כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים פב ו): "אני אמרתי אלקים אתם וכו' אכן כאדם תמותו" וכו', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קמז), שבשעת מתן-תורה פסקה זהמתו וכו' לחרות ממלאך המות כמובא [כמו שדרשו על פסוק (שמות לב טו): "חרות על הלחת", אל תקרי חרות, אלא חרות (תנחומא תשא יז)].

ועל-כן צוהה התורה להביא פרה אדמה להמתיק פגם השכחה, כי אין הדין נמתק אלא בשרשו, ופרה הוא בחינת שכחה, כי עקר השכחה הוא מבחינת כח המדמה, שהוא כח ההכמיות, כמבאר בהתורה הנ"ל, ועקר ההכמיות והשכחה הוא בבחינת פרה ביותר, כי היא עקר ההכמיות, כי מלך שבבמהמות שור (תניגה יג), וכל הבמהמות כלולים בו, ועקר אחיות השכחה בבחינת בהמיות, כנ"ל. והשכחה היא מסטרא דניקבא, כידוע (שער התקדמות עד), כי דבורא נקרא על שם זה זכר, על שם שמשם בחינת זכרון, ועל-כן גם בבמהמות נאחז השכחה ביותר בבחינת הניקבא של השור שהוא הראש והמלך שבבמהמות

השכחה שהיא סטרא דמותא - שנמשך עלידי הרוצה
הזה שהרג את זה החלל הנמצא.

ועליבן יוסף כשפרש מאביו הניחו בפרשת עגלה
ערופה, ואחר כך זכה לגדלה עלידי
החלום של שבע הפרות, שהם סוד פרה אדמה, כנ"ל,
זה בחינת (רשי יט. כב): 'תבוא אמו ותקנח על בנה',
כי פרה מכפר על חטא העגל, כי עלידי כל המצות
של פרה אדמה מכניעין ומבטלין השכחה כנ"ל,
ונתבטלה המיתה, שזהו בחינת עריפת העגלה,
שכל זה הוא בחינת הכנעת ובטול פרעה, שרצה
להגביר השכחה על ישראל, חס ושלום כנ"ל, שזהו
כל גלות מצרים וכלל כל הגלויות. כי עקר הגלות
הוא גלות הנפש, דהיינו מה שרוצין להתגבר עלידי
הגלות להרחיק את ישראל, חס ושלום, מעלמא דאתי,
שזהו עקר הגלות והצרה הגדולה מכל הצרות,
כמבאר בדברי רבנו ז"ל במקום אחר (ספן טו), שזהו עקר
צרתן של ישראל. והתקון עלידי יוסף שעל ידו נמשך
הזכרון כנ"ל:

י. ועליבן קורין פרשת פרה אחר פורים קדם
פסח, כי כל ענין פורים ופסח הוא
להכניע עמלק ופרעה, שהם בחינת פגם הזכרון, כי
פרעה הוא בחינת כח המדמה שפוגם בזכרון, ועמלק
גרוע יותר, כי הוא בחינת הרע עין בעצמו שהוא
עקר פגם הזכרון, וכמבאר מזה במקום אחר (בהלכות תלמוד
תורה הלכה ה). (הלכות מלמדים ותלמוד תורה הלכה ד, ה, ו). עין שם.
ועליבן "מלחמה לה" בעמלק מדר דר" (שמות יז, מז), כי
אינו נכנע לגמרי כי אם בדורו של משיח שיבוא
במהרה בימינו, כי הרע עין אי אפשר להכניע ולבטל
כי אם עלידי מלכות משיח, כמבאר בהתורה הנ"ל.
ועליבן צריכין לזכר מעשה עמלק ולבלי לשכח, כי
עקר הכנעת המן עמלק הוא עלידי הזכרון כנ"ל,
וזהו בחינת (אסתר ט. כא): 'והימים האלה נזכרים ונעשים'
וכו, כנ"ל.

ועליבן המן הפיל פור שהוא בחינת שכחה,
כמובא, ובקש להשמיד וכו' (אסתר ג. י) - להגביר

וזהו בחינת פרה אדמה, כי עלידי ששורפין את
הפרה אדמה שהיא תקף הדין ששם עקר
אחיזת השכחה כנ"ל, עלידי זה מכניעין וממתיקין
את בחינת השכחה, שהיא סטרא דמותא בשרשו,
ועליבן אפר הפרה דיקא מטהר מטמאת מת, שהיא
בחינת שכחה שנמשך מחטא אדם הראשון מחטא
העגל, ופרה מטהרת מזה, כי הדין נמתק בשרשו
כנ"ל, ואז נתבטלין שבע פרות הרעות, שהם בחינת
הרע בחינת שכחה. ועליבן פרה כל מעשיה שבעה
שבעה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (במדבר רבה יט. ב), כדי
להכניע ולבטל שבע פרות הרעות ולהגביר שבע
פרות הטובות, שהם בחינת יוסף הצדיק, בחינת
זכרון, בחינת "בן פרת יוסף", בחינת "אני אל שדי
פרה ורבה" (בראשית לה, יא), שזהו בחינת זכרון, שעל-
ידי זה נתיחד צדיק וכנסת ישראל בבחינת "נוטה
שמים פריעה", כנ"ל:

י. ועליבן יוסף כשפרש מאביו היה עוסק בפרשת
עגלה ערופה, כמו שכתוב (בראשית מז, כ): 'וירא
את העגלות' (כד צד. ג), כי הרוצה המשיך סטרא דמותא
לעולם, בחינת שכחה, עליבן צריכין להביא עגלה
ערופה ולקין אותה מן הערף שהוא אותיות 'פרעה'
(פריעוהוים, חג המצות פרק א) - להכניע הערף שהוא הפך הדעת,
שהוא בחינת שכחה, שהיא פגם והפך הדעת, ועליבן
עורפין עגלה דיקא. היינו עליפי הנ"ל, כי עקר השכחה
נאחזת בבחינת בהמיות ובבחינת שור ביותר שהוא ראש
לבהמות, והעגלה אשר עדן לא למדה כלל בשום
עבודה - שם כח הבהמיות עוד בתקף יותר ויותר, כי
זה ידוע, שעלידי כל העבודות שבני אדם עובדין עם
הבהמות לצרכם, עלידי זה מכניעין כח הבהמיות,
ועליבן הם נעשין רגילין עם בני האדם ויכולים
ללמדם עבודת האדם, שכל זה הוא בחינת הכנעת
הבהמיות קצת. אבל העגל אשר עדן לא למד כלל -
שם הבהמיות ביותר ויותר וזה שהזכיר את ישראל
(דמיה לא יז): 'בעגל לא למד', ועליבן עשו הערכיב עגל
דיקא, כדי להגביר הבהמיות והשכחה ביותר, ועליבן
צריכין לערף עגלה דיקא, כדי להכניע ולשבר תקף

סטרא דמותא, חס ושלום, כי הוא עקר זחמת הנחש
 בחינת (בראשית ג, יא): "המן העין", כמו שאמרו רבותינו
 ז"ל (חלין קלט), והשם יתברך הפר מחשבתו והשיב לו
 גמולו בראשו, ונתהפך מהפך אל הפך, כי לא די
 שלא פעל מחשבתו להשכיח את התורה ועלמא
 דאתי, חס ושלום, אדרבא! וכו' ישראל אז להגביר את
 הזכרון דקדשה יותר ויותר, בבחינת (אסתר ט, כז): "קימו
 וקבלו" - שקבלו אז את התורה מחדש, שהוא בחינת
 זכרון דקדשה, "והימים האלה נזכרים" לעולם כמו
 שכתוב (אסתר ט, כח): "וזכרם לא יסוף", ודרשו רבותינו ז"ל
 (מדרש משלי ט) שימי הפורים לא יבטלו לעולם, כי נתגבר אז
 הזכרון דקדשה יותר ויותר, כנ"ל. ועליכן אחר פורים קורין
 פרשת פרה, שהיא מטמאת מטהרת מות, שהיא בחינת
 שבחה, שעל ידיה יכולין לעשות הקרבן פסח,
 ונגאלין מפרעה ומצרים, שהם גם כן בחינת פגם
 הזכרון, כנ"ל.

בי המן הרשע רצה להתגבר בשעת שנה בסוף
 הגלות, שהוא בחינת שנה, והוא סבר, שבשעת
 שנה - הסתלקות הדעת, אז יש לו כח להגביר השכחה,
 חס ושלום. ומחמת ששנה הוא אחד מששים במיתה כנ"ל.
 אבל הוא לא ידע שישאל קדושים, אדרבא,
 בשעת שנה הם דבקים בעלמא דאתי, כי הם
 מקדשים עצמן בשעת שנה גם כן, כי קורין קריאת
 שמע קדם ומפקידים רוחם בידו יתברך, ועליכן דיקא
 אז בשעת שנה בסוף הגלות היה הארת מרדכי,
 שהוא הארה גדולה מאד מאד - שמאיר בשעת שנה
 דיקא, ועל ידי ההארה הגדולה הזאת דיקא הכניעו
 אותו, כי ישראל דבקים בשעת שנה דיקא בעלמא
 דאתי, כמבאר בהתורה הנ"ל:

(בראשית מז, ד): "יוסף ישית ידו על עיניו" וכו', עין שם כל זה היטב:

ב. והנה כל הבאים לדון וכו' פרים זה את זה, הנה זה שטוען שקר ומכחש בעמיתו ורוצה לגלגל את חברו הוא בחינת רע' עין, שעניו רעה בשל חברו ורוצה לגלגל, ועל ידי הרע' עין נפגם אצלו הזכרון שהוא בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי', שהוא בחינת משא'ומתן באמונה, כי עקר בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי', דהינו להעלות רגלי הקדשה לשרשם, הוא על ידי משא'ומתן, שעל ידו נעשה בחינת (תהלים קד, א): "נוטה שמים כיריעה", שזה עקר התכלית והשלמות, כי עקר בחינת הרגלין הם מלבשין במשאי ומתן, כי המזמן הוא בחינת רגלין כנ"ל, ועל כן בכל המשא'ומתן שם עקר בחינת הרגלין, ועל כן על ידי משא'ומתן באמונה על ידי זה מעלה בחינת רגלי הקדשה לשרשם, שזהו בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי'. ועל כן נעשה על ידי המשא'ומתן דיקא בחינת "נוטה שמים כיריעה", שהוא בחינת צדיק וכנסת ישראל, שזהו עקר השלמות והתכלית של בחינת התקונים שנעשין על ידי בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי', שהם מסדרים בפסוק "ה' אלקי גדלת מאד" וכו', כמבאר היטב שם במאמר הנ"ל.

נמצא שעל ידי משא'ומתן בתקונו, על ידו נעשה היחוד והתקון של בחינת "נוטה שמים כיריעה", שזהו גמר התקון של בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי', שהוא בחינת זכרון, אבל עקר הדבר שיעשה המשא'ומתן באמונה כראוי, כי בודאי כשמשקר, חס ושלום במשאי ומתן, אי אפשר שיהיה נעשה התקון הנ"ל על ידי משא'ומתן פגום חס ושלום, ועקר הדבר שיעשה משא'ומתן באמונה, ועל ידי זה בעצמו נעשה היחוד הנ"ל של צדיק וכנסת ישראל שהוא בחינת "נוטה שמים כיריעה", כי עקר האמונה היא בחינת 'צדק בד אתחברת באמת', כמובא בדברי רבנו ז"ל בשם הזהר הקדוש (פלק קצח) כמה פעמים (לקוטי מוהרן סימנים ז' וכו'): 'צדק בד אתחברת באמת' שהיא בחינת אמונה, וזהו בעצמו בחינת היחוד הנ"ל, בחינת "נוטה שמים כיריעה", כידוע.

ועל כן עקר האמונה היא במשא'ומתן דיקא, כמו שאמרו (שבת לא): 'נשאת ונתת באמונה'. כי

הלכות חזקת מטלטלין

הלכה ב

כל דבר מטלטל שהוא ביד האדם בחזקת שהוא שלו וכו', וישבע וכו', וכן"ל:

א. **על פי** המאמר 'ויהי מקוץ' המדבר מזכרון (סימן נד), עין שם. כי צריך לאדבקא מחשבתו בעלמא דאתי בכלל ובפרט, כי בחינת רגלי הקדשה מלבשין בזה העולם, בבחינת (ישעיה ס, א): "והארץ הרים רגלי" וכו', והקדוש ברוך הוא מצמצם אלקותו יתברך ומזמין לכל אדם מחשבה דבור ומעשה וכן"ל. וצריך להגדיל דעתו בזה וכו'. והמון עם נעשה אצלם כל זה ממילא על ידי שנה וכו', ומשא'ומתן, כי כל המשא' ומתן הוא בבחינת (תהלים קד, ב): "נוטה שמים כיריעה". כי בכל דבר יש בו ניצוצות, וצריך שיששה זה הדבר אצל זה האדם ששוכים אלו הניצוצות לחלקי נפש רוח נשמה שלו, ואחר כך יוצא לרשות אחר ששוכים הניצוצות לנפש רוח נשמה שלו, ולפעמים חוזר הדבר אליו וכו', עין שם.

ולכוא לזכרון צריך לשמר עצמו מרע' עין, שהוא מיתת חלב וכו', ואפלו מי שאינו רע' עין צריך להזהר מוכח המדמה, שלא יטעה אותו עינו על ידי המדמה, שמדמה לפעמים הפך האמת וכו', וזה בא על ידי לשון הרע וכו', כי נפגם הדעת ונפגם אהבה דקדשה, בחינת כהן וכו'. וזה בחינת שבע שני השבע ושבע שני הרעב וכו'. ולהכניע המדמה הוא על ידי בחינת יד, בחינת שמחה וכו', הינו בחינת מנגן ביד ללקט הרוח טובה מעצבות רוח, כי עקר פקדונות הרוחות הוא ביד, בחינת (איוב יב, י): "אשר בידו נפש כל חי ורוח" וכו', וזה בחינת

בבחינת זכרון הנ"ל על-ידי הכח המדמה כנ"ל, אבל אין יודעין איזהו.

ועל-כן פסקו חכמינו ז"ל, שכל מי שהמלטלין בידו הם בחזקתו, כי עקר תקון והכנעת המדמה הוא על-ידי בחינת היר, בבחינת (הישע יב יא): "וביד הנביאים אדמה" וכו', כמבאר שם היטב, כי על-ידי היר, דהינו בחינת נגון שמוכר הרוח טובה מן הרוח נכאה וכו', על-ידי זה זוכין לבחינת זכרון הנ"ל שהוא לאדבקא מחשבתא וכו', שהוא משא-זימתן באמונה, כי משא-זימתן באמונה הוא בחינת נגון, בבחינת (תהלים פא ג): "שאו זמרה ותנו תף", כמבאר במקום אחר (בסיון י): "ועל-כן מי שהדבר בידו הוא בחזקתו, כי אנו מאמינים את זה שהדבר בידו, כי הוא מחזק ביותר באמונת המשא-זימתן הזה, כי עקר הדבר תלוי בבחינת היר שעל ידו מכניעין המדמה, שעל-ידי זה זוכין לבחינת זכרון "לאדבקא" וכו', שהוא בחינת משא-זימתן באמונה, כנ"ל.

כי באמת אין אנו חושדין את אחד מהם לבחינת רע"עין כנ"ל, רק שזה שמשקר נכשל על-ידי הכח המדמה שהטעה אותו ומראה לו הטר בטעות, כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (בבא מציעא ג): על שבועת מורה במקצת: "חזקה אין אדם מעיו וכו', אלא אשתמוטי הוא דקא משתמיט", הינו שאינו בבחינת רע"עין לנמרי שהוא סטרא דמוחא, בחינת עזות ושקר גמור, רק שאנו חושדין אותו שמשתמש וממציא לו הטר, מאחר שבדעתו לפרעו לכסוף, רק שמשתמש לעת עתה, על-כן אינו עושה אסור. וזה בחינת 'כח המדמה' שמשטעה את האדם הפך האמת כנ"ל, כי באמת אסור לכפר כלל אפלו לפי שעה.

וכן אמרו רבותינו ז"ל (בבא מציעא ג) על שבועת הסת שתקנו בכופר בכל מחמת ספק מלוה ישנה שיש לו עליו, וזה גספן בחינת 'כח המדמה' ממש, שמדמה לו בספקות כאלו חברו חייב לו, ועל-כן מתר לו לכפר בו, וזהו ממש בחינת 'כח המדמה', כי הכלל שאין אנו חושדין אותו רק שנכשל על-ידי בחינת 'כח המדמה', כנ"ל.

ועל-כן ההלכה רוחנת 'המוציא מחברו עליו הראיה' (בבא קמא כו), כי חזקה כל מה שיש ביד האדם הוא שלו, כי אנו מאמינים יותר את זה שכידו שמדבר אמת ולא נכשל על-ידי המדמה, כי עקר הכנעת המדמה על-ידי בחינת היר, כנ"ל. ועל-כן עקר חזקת המשלטין

על-ידי המשא-זימתן נעשה בחינת "נוטה שמים כיריעה" שזהו בחינת אמונה, "צדק כד אתחברת באמת כנ"ל. ועל-כן צריך האדם להר מאד מאד לעשות משא-זימתן באמונה, שהוא דבר גדול מאד מאד, ונעשה על-ידי זה תקונים ויחודים גדולים מאד למעלה בשרש נשמתו. וזה עקר עבודת האדם כל ימי חייו, כי עקר עבודת האדם כל ימי חייו הוא 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי', ועקר בחינה זו בשלמות הוא על-ידי משא-זימתן באמונה, שהוא בחינת "נוטה שמים כיריעה", כנ"ל.

ועל-כן אחר מיתת האדם שואלין אותו תכף: 'נשאת ונתת באמונה?' (שבת לא). כי אז אחר הסתלקותו והנשמה רוצה לעלות לאדבקא בעלמא דאתי, אבל לא כל אדם זוכה לזה כי אם מי שטרח בערב שבת וכו'ל, וכפום מה דאתדבק ואחמשה בר נש בהאי עלמא, הכי משכין ליה וכו', (הר ורא צט. ועד), הינו מי שדבק מחשבתו בעלמא דאתי בהאי עלמא שפלה, זוכה שגם אחר מיתתו יתדבק מיד בעלמא דאתי, וכן להפך, חס ושלום, ועל-כן שואלין לו אז: 'נשאת ונתת באמונה?' שהוא בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי' כנ"ל, ואז הוא כדאי להתדבק ולעלות לעלמא דאתי גם אחר-כך, דהינו אחר הסתלקותו:

ג. נמצא, כשאלו השני בעל דינין באים לדין וכופרים זה את זה, ואחד מהם ודאי משקר, וזה שמשקר הוא פגם במשא-זימתן באמונה, ופגם בבחינה הנ"ל, בבחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי' שהוא בחינת זכרון, והפגם בא על-ידי בחינת רע"עין שעינו רעה בשל חברו וכו'ל, או על-ידי כח המדמה וכו'. כי באמת אנו חושדין את אחד מישראל שישקר לנמרי בלי שום צד הטר, רק יתפון לגולה גמורה, חס ושלום, שזהו בחינת רע"עין ממש, כי ישראל לא נחשדו על זה, רק אנו דינין את המשקר שנכשל בעסק זה על-ידי הכח המדמה, שהוא מטעה את עין האדם ומדמה לו מלתא למלתא ומורה לו איזה הטר בטעות על-ידי הדמיונות של הכח המדמה, ועל-ידי זה נכשל בשקר זה לכחש בעמיתו, כי המדמה מטעה לפעמים את האדם הפך האמת כנ"ל, ומחמת זה נפגם המשא-זימתן באמונה שהוא בחינת לאדבקא וכו', בחינת זכרון וכו', נמצא שאחד מאלו הבעלי דינים פגם

הוא תכף בשבא לידו, כי כל המטלטלין היוצאים מיד אחד ליד חברו על ידם נעשה התקון הנ"ל שהוא בחינת "נוטת שמנים כיריעה", שהוא בחינת זכרון כנ"ל, וזה תלוי ביד דיקא, שהוא הכנעת המדמה שבו תלוי הזכרון כנ"ל. ועל-כן עקר חזקת מטלטלין הוא ביד דיקא:

ה. וזה בחינת השבועה שהטילו חכמינו ז"ל על המחזק שישבע שהוא בדבריו ויפטר, כי היד הנ"ל שעל ידה מכניעין המדמה וכו', כנ"ל, לאו כל אדם זוכה לזה לבחינת יד הנ"ל שיוכל להכניע המדמה על ידה, וכמוכן שם בדברי רבנו הנ"ל שצריך שיהיה המעגן ביד לעשות תקון הנ"ל אדם גדול מאד, וזה בחינת יוסף הצדיק שזכה לזה, בבחינת (בראשית טו, ד): "ויוסף ישית ידו על עיניו", עין שם. וזה בחינת שבועה הנ"ל, כי השבועה הוא בחינת יוסף, שהוא בחינת צדיק יסוד עולם, כמובא בספרים (שערי אורה שער השני). ועל-ידי השבועה זוכין לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי, שזה עקר בחינת נדר ושבועה, שהם עולים עד עלמא דאיתי, שהוא בחינת יוסף הכפורים שמתירים או נדרים ושבועות, כי יוסף הכפורים הוא בחינת עולם הבא שאין בו אכילה ושתיה, כידוע כל זה.

כי זה עקר בחינת נדר ושבועה, לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי, כי עקר בחינת לאדבקא וכו', הנ"ל נעשה על-ידי שמגדילין השכל בכל דבר להעלות הרגלין של הקדשה לשרשם וכו', כנ"ל, וזה נעשה ביותר על-ידי בחינת נדר ושבועה - שעל ידם אנו יכולין לעשות תורה ומצות מכל הדברים שבעולם, אפלו מדבר הרשות אנו עושין תורה ומצות על-ידי נדר ושבועה, (וכמובא מזה במקום אחר, בהלכות נדרים ושבועות, עין שם), וזה בחינת לאדבקא הנ"ל, להעלות החיות והרגלין הנ"ל לשרשם, כנ"ל.

כי כל התורה כלה נתנה בשביל בחינה זו, לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי, כי עקר הקדשה הוא רק בשביל זה, להתדבק באור החיים, בעלמא דאיתי, כמו שכתוב (ויקרא יח, ח): "וחי בהם" - לעולם שכל טוב וכו' (ספר אהרי, ח). ובשביל זה נתן לנו השם-יתברך את כל

מצות התורה, כי השם-יתברך שער בדעתו כביכול, שעל ידי רמ"ח מצות אלו נוכל לדבק מחשבתנו בעלמא דאיתי לפי העת והזמן והמקום, כי בפסח אנו מדבקין מחשבתנו בעלמא דאיתי על-ידי אכילת מצה וארבע כוסות וכו', ובספות על-ידי סבה ולולב, וכיוצא בזה, בראש-השנה על-ידי שופר, וביום-הכפורים על-ידי התענית, וכן בשאר הזמנים, וכן בכל יום ויום אנו מתדבקין בעלמא דאיתי על-ידי ציצית ותפלין ושאר מצות הנוהגים בכל יום. וכן לפי האדם, כי כהנים ולוים יש להם מצות מיוחדות לאדבקא על ידם, וכן בשאר בני אדם. וכן לפי המקום, כי בארץ-ישראל יש מצות מיוחדות לאדבקא על ידם וכו', וכיוצא בזה. כי כלל כל המצות הוא רק לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי כנ"ל. וכל השם"ה לא תעשה הם בשביל לשמור את הזכרון, על-ידי שגשגמרין מבחינת רע"עין שהוא מיתת הלב, שהם בחינת כלל כל השם"ה לא תעשה, שכלם נמשכין מבחינת הרע"עין שהוא מיתת הלב, כמו שכתוב (במדבר טו, לו): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וכו'.

וכל זה הוא לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי על-ידי תרי"ג מצות התורה, אבל גם בכל דבר יש חיות אלקות וכו', וזה נמסר לכל אדם, בפרט לפי מדרגתו שזוכה לאדבקא מחשבותיו גם בכל דברי הרשות בעלמא דאיתי. והתורה האירה עינינו וגלתה לנו זאת - שנוכל לדבק מחשבותינו בעלמא דאיתי בכל הדברים שבעולם ולעשות מהם תורה, וגלתה לנו זאת על-ידי מצות נדר ושבועה, שבה הראה לנו התורה בפרוש, שאנו יכולין לעשות בעצמנו תורה ומצות מכל הדברים שבעולם אפלו מדבר הרשות, כי זה הדבר הרשות מתחלה לא היה בו שום מצוה, ועכשו על-ידי הנדר ושבועה שחייב עצמו בנדר או שבועה לעשות או שלא לעשות, עכשו נעשה מזה הדבר הרשות תורה ומצוה, נמצא שעל-ידי נדר ושבועה הוא עקר בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאיתי מכל הדברים שבעולם, כי שם עקר השרש של נדר ושבועה, בבחינת עלמא דאיתי, כנ"ל:

ה. ועל־כן כְּשֵׁשׁ הִכְחָשָׁה בֵּין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, וְזֶה מוֹרָה שֶׁהַתֵּנָבֵר הַמְדַּמָּה בְּאֶחָד מֵהֶם וּפָנָם בּוֹכְרוֹן, בְּבַחֲנִית מִשְׁאִימָתָן בְּאֻמוּנָה, כִּנ"ל, עַל־כֵּן אָנוּ מְטַלִּין שְׁבוּעָה עַל הַמְּחֻזָּק. כִּי עַל־יְדֵי הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא בַּחֲנִית יוֹסֵף כִּנ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ כַּח בֵּיד זֶה שֶׁמְּחֻזָּק בִּידוֹ לְהַכְנִיעַ הַמְדַּמָּה עַל־יְדֵי בַּחֲנִית הַיָּד כִּנ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זֻכֵּין לְאֶדְבֶּקָא שֶׁהוּא בַּחֲנִית מִשְׁאִימָתָן בְּאֻמוּנָה וְכו', כִּנ"ל. וְעַל־כֵּן מוֹסְרִין הַשְּׁבוּעָה בְּרַב הַדִּינִים לְמִי שֶׁמְּחֻזָּק בִּידוֹ, זֶה בַּחֲנִית (בְּרֵאשִׁית טו. ד): "וְיוֹסֵף יֵשִׁית יָדוֹ עַל עֵינָיִךְ" וְכו', הַכֹּל כִּנ"ל, וְעַיֵן כָּל הַמֵּאמָר הַנ"ל וְהֵכֵן הֵיטֵב:

י. **אֵת** ה' אֱלֹקֶיךָ תִּירָא, אוֹתוֹ תַּעֲבֹד וְכו' תִּדְבֹּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבַע (דְּבָרִים י. ב), "אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִּירָא" - זֶה בַּחֲנִית נִגּוֹן הַנ"ל בֵּיד שֶׁעַל יָדוֹ מְכַנְיְעִין הַמְדַּמָּה וְזֻכֵּין לְזַכְרוֹן כִּנ"ל, כִּי יֵרָאָה סֵטְרָא דְּלוֹי שְׁשֵׁם הַנִּגּוֹן, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה מְכַנְיְעִין הַמְדַּמָּה, שֶׁהוּא פָּנָם הָאֱהָבָה הַקְדוּשָׁה, שֶׁהוּא בַּחֲנִית כֵּהֵן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שָׁם. כִּי עַל־יְדֵי יֵרָאָה סֵטְרָא דְּלוֹי זֻכֵּין לְאֱהָבָה, בְּבַחֲנִית 'בַּעַל אֲבָרָה מְחֻזָּר עַל אֲבָדָתוֹ' (קְדוּשָׁין ב), בְּבַחֲנִית 'קִרְמָה לֵה אִיהו' הַמוֹכָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּסוֹף מֵאמַר 'בְּחֻצְרוֹת' (סִימָן ה). וְזֶהוּ אוֹתוֹ תַּעֲבֹד - זֶהוּ בַּחֲנִית עֲבוּדָה שְׁפִלָּה, הַפֶּךְ מִיִּתְתָּ הַלֵּב, לְהַכְנִיעַ רַעֲעִין שֶׁהוּא מִיִּתְתָּ הַלֵּב, שֶׁהוּא פָּנָם הַזְכָּרוֹן, וְלִזְכוּת לְעֲבוּדָה שְׁפִלָּה. וְעַל־יְדֵי־זֶה זֻכֵּין וְכו' תִּדְבֹּק - הֵינּוּ 'לְאֶדְבֶּקָא מִחֻשְׁבָּתָא בְּעֵלְמָא דְּאֵתִי' שֶׁהוּא זְכָרוֹן כִּנ"ל, וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבַע - כִּי שְׁבוּעָה הוּא בַּחֲנִית 'לְאֶדְבֶּקָא מִחֻשְׁבָּתָא בְּעֵלְמָא דְּאֵתִי', כִּנ"ל. בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פּרפּראַות לַחֲכָמָה

מאמר ויהי מקץ - סימן נ"ד

ואז ממשיכין לה אור מן הראש וכו', ולפי שעיקר ההמשכה הוא מאותו האור שנמשך אליה מן הראש שהוא יחוד הוי"ה אהי"ה, כי כשהם מלאים ביודין הם בגימטריא רג"ל, ואין האור הזה יכול להמשך אליה אלא זמן מועט, לכן גם מצוות הדלקת נר חנוכה אינו אלא זמן מועט, וזהו עד שתכלה רגל מן השוק וכו', ולכן אסור להשתמש לאורה וכו'. ועיין שם בכוונות ותמצא, כי כל דברי רבינו ז"ל הנ"ל מבוארים שם: על כל פנים מבואר להדיא, שאור היחוד שבבחינת ראש הוא בגימטריא רגל, וצריכין להמשיכו עד בחינת הרגלין כנ"ל, וזה מרומז גם כן בענין לאמשכא משח רבות קודשא, היינו בחינת המוחין שבראש של הזכרון הקדוש בעלמא דאתי שהוא גם כן בחינת שמן כידוע, ולאדלקא בוצינא היינו הג' יחודים הנ"ל שהם גימטריא נר. וגם כי ידוע בכתבי הארז"ל, כי כל הואו קצוות נקראים בוצינין וכו', היינו להמשיך אור המוחין של הזכרון לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי, עד שיבין כל הרמזים וכו', שהם בחינת רגלי הקדושה המלוכשין בזה העולם, שזה בחינת (משל ל) מי הקים כל אפסי ארץ המובא בסוף המאמר:

(ג) שם אות ג', בבחינת שמאלו תחת לראשי וכו'. עיין מדרש רבה שיר השירים ב', שמאלו תחת לראשי זו ציצית, וימינו תחבקני אלו תפלין:

(ד) שם בסוף המאמר הנ"ל, שנתיים ימים (בראשית מ"א) הוא בחינת מוציאי דבה הנאמר בהם יום לשנה יום לשנה (במדבר י"ד) שעל ידם נתקלקל ונפגם בחינת אהבה דקדושה שהוא בחינת (ויקרא ה) וקמץ הכהן, וזה מקץ שהוא בחינת פגם הקמץ וכו'.

(א) מאמר "ויהי מקץ" נאמר בשבת חנוכה שנת תקס"ה, ויש כמה וכמה סיפורים נפלאים מענין זה המאמר, אך איני בקי בהם כל כך, ושמעתי מהר"ר נתן ז"ל שהזכיר אז רבינו ז"ל מענין מה שלפעמים לרפואת כאב הראש מקוין גידי הרגל (ואין בזכרוננו לענין מה סיפר זאת). ולעניות דעתי, יש לסיפור זה שייכות לענין המבואר שם באות ב', שכל העולם הזה הוא התלבשות מדריונות התחתונות של הקדושה, היינו בחינת רגלין של הקדושה, בחינת (ישעיה ס"ו) והארץ הדום רגלי, אף שגם מדריונות העליונות של הקדושה יש מהם גם כן התגלות בעולם הזה, אך שאין ההתגלות מתלבש בעצם בעולם הזה כי אם הארה שמאיר בבחינת רגלין, אבל בחינת רגלין מתגלין בעצם בזה העולם וכו'. וגם אחר כך מבאר, איך שצריכין להמשיך המוחין שבראש, להעמיק מחשבתו ולהגדיל בינתו, להבין הרמזים וכו', שהם בחינת רגלי הקדושה המלוכשין בזה העולם, אך ההגדלת השכל צריך להיות במדה ובצימצום וכו', גם צריך שיהי' לו מדת ההסתפקות וכו'. עיין פנים:

(ב) ועיין סוף המאמר שאמר אז: שזה בחינת הדלקת נר חנוכה, בחינת לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא וכו'. ועיין בכוונות חנוכה מבואר, כי יש ג' יחודים: [א] נגד נ' צה ה'וד י'סוד, כי עד שם מגיע קומתהלב, ובוה היחוד הוא הוי"ה אדנ"י. [ב] ולפעמים היא נגד החזה ואז הוא הוי"ה אלקים. [ג] ולפעמים היא שוה עד הכתר שלו ואז הוא הוי"ה אהי"ה. וג' יחודים אלו הם גימטריא נ"ר וכו', ובחנוכה ממשיכין לה אור מג' יחודים אלו וכו', וזהו כוונת ההדלקה וכו'. כי בחנוכה הוא כנגד נה"י וכו',

שבס' ס"א הנ"ל), ובאמת הזמן שלו שבעולם הזה נכלל ונתאחד בבחינת עלמא דאתי ממש שהוא בחינת למעלה מהזמן ששם עיקר אריכות ימים בחינת יום שכולו ארוך. ועיין בסיפורי מעשיות בהמעשה של הו' בעטלירס, מענין הזקן שהתפאר באריכות ימים שלו:

(ו) וגם כי מי שנופל מהדעת דקדושה ואינו מדבק מחשבתו בעלמא דאתי באמת, רק כל מחשבותיו ותחבולותיו משומטות בעניני העולם הזה הוא חי באמת חיים קצרים מאוד, כי כל ימי חייו עולם הזה הבל (קהלת א) ומה יתרון לאדם בכל עמלו שעמול וכו', וכמבואר בכתובים הרבה מענין קיצור חיות וקיום האדם בעולם הזה, כי לא הרבה יזכור את ימי חייו וכו' (קהלת ה) אדם להבל דמה ימיו כצל עובר (תהלים קמ"ד). ואף על פי כן, מחמת הקטנות הדעת של האדם נרמה לו כאלו הוא עולם של זמן ארוך מאוד, ורצה לקבוע דירתו בעולם הזה ולמלאות בו תאותו, וטרוד כל ימיו באהבת הבהמיות שלו. נמצא, שעל ידי שמות דעתו ומעלותו נתארך אצלו הזמן, כאלו ידוע לו שיש לו עוד זמן ארוך לחיות בזה העולם, ועל ידי זה בעבודת ה' דוחה את עצמו מיום אל יום, עד אשר על ידי זה מאומה לא ישא בעמלו חס ושלום, שזה בחינת קיצור ימים חס ושלום. אבל מי שדבוק בדעת האמיתי, אינו מסתכל כלל על הבלי הזמן, כי יודע כי גשמייות הזמן קצר מאוד, והוא מדבק את עצמו רק בעלמא דאתי שהוא באמת יום שכולו ארוך, עד שזוכה על ידי זה להבין גם הרמזים של עלמא דאתי המלוכשין בכל עסקי העולם, ואז כל עשיותיו ומלאכתו ועסקיו, וכל מחשבת דיבור ומעשה שלו אפילו מעניני העולם הזה הם גם כן בחינת עלמא דאתי, - ואף על פי כן יש לו הסתפקות בעניני עסקי העולם הזה - ועיקר השתדלותו בתורה ותפלה ועבודת ה', שבהם יש התגלות ביותר מבחינת קדושת האור של עלמא דאתי. אצל אדם כזה, נתבטל בחינת גשמייות הזמן של העולם הזה מחמת

נראה לעניות דעתי, שמרמז בכאן טעם לעונש המרגלים מוציאי דבת הארץ, שנאמר בהם (במדבר י"ד) יום לשנה וכו' הוא, כי על ידי לשון הרע נסתלק ממנו הדעת דקדושה ונופל לאהבת הבהמיות שהם בחינת מדמה בחינת חלום וכמבואר שם. וזה רואין בחוש שבחלום נתארך הזמן, כי ברבע שעה נדמה לו בחלומו שעבר עליו זמן רב שנה ויותר, ועל כן היה עונשם גם כן באופן זה יום לשנה. ועי' בלקוטי תנינא סימן ס"א ותבין ביותר, וגם כי על ידי אהבה נתאחד הזמן על ידי ששנה שלימה נחשב אצלו כמו יום אחד שזה בחינת (בראשית כ"ט) ויהי בעיניו כימים אחדים באהבתו וכו'. אבל על ידי לשון הרע שעל ידי זה נפגם אהבה דקדושה בחינת קמץ הכהן ונופל לאהבת הבהמיות, אזי אדרבה נתארך הזמן אצלו ביותר, שזה בחינת יום לשנה שזה בעצמו בחינת מקץ בחינת התגברות הזמן בחינת אחרית הימים, עיין בלקוטי תנינא סימן ע"ט:

(ה) ובאמת כל הנ"ל מובן ממילא ונראה בחוש, כי כשנופל חס ושלוש מהדעת דקדושה שזה בחינת הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, ונופל לאהבות הבהמיות וכל מחשבותיו מטרודות בהבלי עולם הזה, אזי הוא חי חיי צער תמיד וכל ימיו כעם ומכאובות, וכל יום ארוך אצלו כמו שנה, מחמת גודל ההרפתקאות והתלאות והמרירות העובר עליו בכל יום, בחינת (דברים כ"ח) והיו חיך תלויים לך מנגד בבקר תאמר מי יתן ערב וכו', וממש הוא קץ בחייו כאלו כבר היה חי מאה שנה ויותר, ובאמת חיות כזה הוא בחינת קיצור ימים בחינת (איוב י"ד) קצר ימים ושבע רוגז ואלו אלף שנים יחיה וכו'. אבל מי שזוכה לבחינת הדעת דקדושה ולשמור את הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, אזי נתקצר ונתאחד הזמן אצלו מחמת גודל דביקותו בעבודת השם יתברך באהבה גדולה, עד שנדמה לו על שנה שלימה שפרחה ועברה כמו רגע (זה בחינת (תהלים ב) אני היום ילדתיך

רבות מענין המאמר הנ"ל בלקומי הלכות, הלכות ברכת הריח וברכת הפירות הלכה ה:

ז) וְהִנֵּה בְּכֹאֵן מְבוֹאֵר, שֶׁעַל יְדֵי מוֹצִיא דְּבָה נִפְגֵּם הַקִּמְץ שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּהֵן וְכו'. וְעֵיין ב"מִשְׁנַת חֲסִידִים" מִסֶּכֶת תְּשׁוּבָה, שֶׁהַמוֹצִיא דְּבָה יֹאמֵר פֶּסוּק (תְּהִלִּים ק"י) נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנָּחֵם, וּכְיוּן בְּשֵׁם קְדוֹשׁ הַתּוֹבֵעַ דִּינוֹ שֶׁל מוֹצִיא דְּבָה שֶׁהוּא ש"ה ל"ן, שֶׁהֵם אוֹתוֹת שְׁנוֹת שֶׁל אַרְבַּע תִּיבוֹת אֱלֹו וְכו', וּמְרוֹמֵז בַּפֶּסוּק יוֹם ל'שִׁנָּה' וְכו'. וְכֹה תִּבֵּן סוּם הַפֶּסוּק, נִשְׁבַּע ה' וְכו' אֵתָה כְּהֵן לְעוֹלָם. וְכֹה מוֹכֵן בְּיוֹתֵר עֲנִין שְׁנַתִּים יָמִים בְּחִינַת יוֹם לְשָׁנָה הַנ"ל:

ח) שִׁייךְ לְעֲנִין הַנ"ל, שֶׁעַל יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע מֵתִגְבֵּר הַמִּדְמָה שֶׁהוּא בְּחִי' פֶּרְעָה וְכו'. וְכֹה יֵשׁ לְפֶרֶשׁ, מֶה שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוֹת ב) וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר, אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר: וּפִירֵשׁ"י רָאָה שֵׁשׁ בִּישְׂרָאֵל דִּלְטוֹרִין, אָמַר: שְׂמָא אִינֵם רְאוּיִים לִיגָאֵל, הֵינּוּ כְּנ"ל, כִּי עַל יְדֵי לְשׁוֹן הָרַע מֵתִגְבֵּר בְּחִינַת גְּלוּת פֶּרְעָה וְכו':

שֶׁהוּא רַק בְּבִחִינַת הַמִּדְמָה, אֲבָל בְּפִנְיִמִיּוֹת הַדַּעַת הוּא קָצֵר וְקִטָּן מְאֹד, וְכָל יְמֵי חַיֵּינוּ הֵבֵל לִפְנִיךְ הֵבֵל מִמֶּשׁ, [וְכִבֵּר יָדוֹעַ מֵאִמֵּר הַחֲכָם בְּפִשְׁטוֹת גַּם כֵּן "הַעֲבֵר אֵין וְהַעֲתִיד עֲדִיין" וְכו'], וְהִיכָּהוּא הַזְמָן שֶׁעֲבָר מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עִם כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁעֲבָרוּ בּוֹ עִם כָּל עֲמָקוֹת מַחֲשַׁבוֹתָם וְדִיבּוּרָם וּמַעֲשֵׂיהֶם וְתַחבּוּלוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְאָף עַל פִּי כֵן, הוּא דּוּקָא חֵי גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה חַיִּים אֲרוּכִים וְטוֹבִים מְאֹד, מֵאַחֵר שֶׁמִּדְּבַק מַחֲשַׁבְתּוֹ רַק בְּעֵלְמָא דְּאֵתִי שֶׁהוּא יוֹם שְׁכוּלוֹ אֲרוּךְ כּוֹלוֹ טוֹב, וְאִפְּלוּ בְּעֵינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מִסְתַּכֵּל וּמִבִּין בְּכָל עֵת הַרְמוּזִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁמִּרְמֵז לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵיךְ לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו עַל יָדָם, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא חֵי חַיִּים טוֹבִים חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל עֵת, וְיְמֵי חַיָּו גְּדוּלִים וְרַחֲבִים וְאֲרוּכִים מְאֹד, מֵאַחֵר שֶׁמִּשְׁיַג הַטּוֹב הִגְנוּ בָּהֶם, וְכַמּוֹכֵן בְּמֵאִמֵּר בְּמֵה הָאֲרֻכַּת יָמִים ס' פ"ד, שׁוּה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ"ד) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בִּימֵים, אֲבָרָהָם דִּיִּקָּא שׁוּכָה לְאַהֲבָה דְּקְדוּשָׁה שׁוּה בְּחִינַת שְׁלִימוֹת הַדַּעַת, בְּחִינַת מִסְטָרָא דִּימִינָא מוֹחָא חוּרָא כַּסְפָּא, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זֻכֵּין לְבִחִינַת בִּטּוֹל הַזְמָן וְהַתְּאֲחָדוּתוֹ, בְּבִחִינַת לְמַעַל מִהַזְמָן כְּנ"ל שׁוּה עֵיקַר בְּחִינַת אֲרִיכוֹת יָמִים כְּנ"ל. וְעֵיין נִפְלָאוֹת

יְקָרָא דִּשְׁבֵּתָא

סימן נ"ד - ויהי מקין

הרבה' וכמבואר במקום אחר. וכפשוטו גם כן, כי הפסיעה גסה שרץ במהרה להשיג חפצי עצמו, הוא רק מבחינת חסרון הדעת, כי הבעל דעת האמתי יודע כי הכל בידי שמים ולכל עת, ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו ומשלך יתנו לך, ובפרט כי חפצי עולם הזה הכל הבל ומה לו לרדוף ולרוץ אחריו, מה בכך אם ישיגם או לא ישיגם, וכמבואר מזה הרבה בספרי מוסר. ועל כן פסיעה גסה בשביל חפצי עצמו הוא פגם בקדושת שבת שהוא בחינת שלימות הדעת. אבל בשביל דבר מצוה - מצוה לרוץ גם בשבת כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו:): 'לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה אפילו בשבת', כי זה בחינת (הושע ו) 'ונדעה נרדפה לדעת את ה'". כי מאחר שהפסיעה גסה הזו הוא בשביל להשיג שלימות הדעת שזה בעצמו בחינת קדושת שבת, על כן מצוה לרוץ. וזה "ממצוא חפצך ודבר דבר", שישמור עצמו מלדבר שום דיבור של חול שיש בו אחיזת הכסילות בבחינת (קהל י) "והסכל ירבה בדברים". רק יעסוק בדברי קדושה ודברי תורה שהן בחינת שלימות הדעת. "אז תתענג על ה'" היינו שיוכה להשיג שלימות המוחין העליונים מאוד שהם בבחינת עתיקא קדישא.

"והרכבתך על כמותי ארץ" בחינת ביטול המלכות דסמרא אחרא שהוא בחינת כסילות, בחינת (קהל ד) "מלך זקן וכסיל" ותתעלה המלכות דקדושה שעיקר בנינה על ידי הדעת והמוחין כידוע, שזה בחינת (משלי ג) "ה' בחכמה יסד ארץ" וכו'.

"והאכלתיך נחלת יעקב אביך", כי יעקב זכה

גם "אם תשיב משבת רגליך" וכו' מרמז על שלימות קדושת הזווג של שבת כנ"ל כמה פעמים. גם "אם תשיב משבת רגליך" מרמז על בנים בבחינת 'ברא כרעא דאבוה'. וכן התלמידים הם בבחינת (שמות יא) "וכל העם אשר ברגליך". וזה גם כן בחינת "עשות חפצך" וכו', כי הולדת הבנים דקדושה, וכן להעמיד תלמידים, שעל ידי כל זה נתבטל ונתגלה הדעת ביותר, זה עיקר חפצי שמים, בבחינת (ישעיה מב) "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר", וכתוב (יהוה יח) "החפץ אחפץ וכו' כי אם בשוב רשע" וכו', שזה בחינת בעלי תשובה וגרים. וכתוב (מזכה ז) "כי חפץ חסד הוא", וחסד הוא בחינת הלימוד שמלמד לתלמידים, שהוא בחינת תורת חסד וכמבואר במקום אחר. וזה "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד". כי שלימות הדעת והמוחין שם עיקר הענג והכבוד וכו"ל כמה פעמים.

וזוה "וכברתו מעשות דרכיך", ודרשו רז"ל 'שלא יפסיע פסיעה גסה', על דרך שדרשו רז"ל "אל תרגזו בדרך" - 'אל תפסיעו פסיעה גסה' וכו'. כי הלימוד לתלמידים בשביל להשיג על ידי זה שלימות הדעת צריך להיות בבחינת "תורת חסד", ולא יהיה בו שום אחיזת הדין והרגז כלל, בבחינת 'לא הקפדן מלמד'. וכמו שאמרו רז"ל (שבת לא) בענין התקרבות הגרים בעובדא דהלל ושמאי, וכן בעובדא דר"א ור' יהושע. והגם כי צריך בוודאי להזדרז מאד להשיג שלימות הדעת, אף על פי כן צריך גם כן להיות מתון בדבר, בפרט בענין הבנים ותלמידים וכמובן בדברי רז"ל. וזה בחינת (אבות א) 'הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים

"ואת שבתותי קדשו וכו' לדעת כי אני ה' אלֵיכֶם" (יחזקאל כ), כי שבת הוא בחינת היחוד של ה' אלֵי, דא שירותא דמהימנותא סליקו דמחשבה דעלמא דאתי כמבואר בפנים. וזה הזכרון הוא בכלליות ובפרטיות; היינו כי צריכין להעמיק מחשבתו ולהגדיל בינתו להבין הרמזים במה שמזמין השם יתברך בכל עת מחשבה דיבור ומעשה לפי האדם ולפי המקום ולפי הזמן, ומלביש בהם רמזים להתקרב לעבודתו יתברך. והרמזים אלו הן בחינת רגלי הקדושה המלוכשין בזה העולם. ועל ידי ששומר הזכרון הנ"ל לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי גם בפרטיות, ולהבין כל הרמזים הקדושים המלוכשין בכל עסקי העולם, על ידי זה הוא מקיים את בחינת רגלי הקדושה בבחינת "מי הקים כל אפסי ארץ" כמבואר בפנים. וזה בחינת מה שדרשו רז"ל 'זכרהו מאחד בשבת', כי צריכין למצוא ולהעלות כל הקדושות המלוכשות גם בעולם הזה שהוא בחינת ששת ימי המעשה. שזה בחינת הרמזים הקדושים מבחינת קדושת עלמא דאתי המלוכשין בכל עסקי עולם הזה שזה בחינת רגלי הקדושה.

וְזֶה בחינת (ישעיה נח) "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצִיךָ ביום קדשִׁי", שגם כל חפצי האדם יהיו מקושרין לקדושת שבת שהוא בחינת עלמא דאתי. ומחמת שהגדלת השכל להבין הרמזים הנ"ל ולאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי כנ"ל, זה צריך להיות במדה ובצמצום שלא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו כמבואר בפנים, שזה בחינת שדי של שבת שזה בחינת צמצום וגבול, בחינת "שֵׁשׁ דִּי בִּאלְקוּתוֹ לְכָל בְּרִיה' כְּמִבּוּאָר בְּלִיקוּמִי תִּנְיָנָא סִימֵן ה' בִּמְאֹמֶר תִּקְעוּ אִמּוּנָה. וזה בחינת "אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ" הנאמר בשבת, כי כל אחד צריך להשתדל בזה כפי מקומו ומדרגתו. גם שבת הוא בחינת הסתפקות, שאפילו מי שזוכה להבין הרמזים מכל עסקי עולם הזה, אף על פי כן צריך להסתפק בהם כמיעוטן ורק בהכרחיות לבד כמבואר

בשלימות להמשיך הולדת הבנים בקדושה כי היתה מטתו שלִימה. ונאמר עליו (בראשית כא) "כי ביצחק יקרא לך זרע" וְלֹא כָל יִצְחָק, כמו שאמרו רז"ל. והוא זכה לשלימות הדעת ביותר עד שינק דעתו מדעת השם יתברך ממש כביכול, שזה בחינת מה שאמרו רז"ל שקרא השם יתברך ליעקב 'אֵל'. כי 'אֵל נהירו דחכמתא' [אור החכמה]; והוא בחינת כלל האבות שעסקו בזה להעמיד בנים ותלמידים ולגיייר גרים ולהמשיך שלימות הדעת בעולם.

גַּם השלשה בחינות הנ"ל שהם "אז תתענג על ה'" וכו' הם בעצמן בחינת ע'דן נ'הר ג'ן ראשי תיבות ענ"ג, שזה בחינת (בראשית ב) "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". וזה בחינת המשכת ההארה מהא עילאה דאברהם להא תתאה דשרה, שעל ידי זה בא ההולדה כמבואר בוהר חדש שיר הישרים על פסוק "נאו לחיך" עיין שם ותבין. וזה שסיים "כי פי ה' דיבר", היינו כי בשבת נמשך בחינת התפתחות הדיבור של הא עילאה, בחינת בינה, בחינת "פום ממלל רברבן" כידוע, והתפתחות הדיבור של בחינת הא תתאה בחינת מלכות פה, ועל ידי זה נפתח ונתגלה הדעת בחינת "מפיו דעת ותבונה", ועל ידי זה נעשה ההולדה שזה בחינת מה שמבואר בכתבים שבשבת נמשך בחינת הולדת נשמות חדשות; וזה גם כן בחינת "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" לקביל שכינתא עילאה ותתאה כמבואר בתיקון מ"ח. וזה שסיים "לדורותם". כי על ידי זה נעשה הולדה כנ"ל:

שַׁבָּת הוא בחינת עולם הבא כמו שאמרו רז"ל (ברכות נז:). וזה בחינת (שמות כ) "זכור את יום השבת" וכן (דברים ה) "שמור את יום השבת", ורז"ל אמרו 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו'. היינו כי צריכין לשמור מאד את הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, כי שבת הוא בחינת עולם המחשבה כידוע, וזה בחינת

בפנים, וזה גם כן בחינת שדי שאמר לעולמו די בחינת הסתפקות הנ"ל. וזה בחינת מה שבשבת צריכין לשבות לגמרי ממלאכה, כי אף על פי שגם המלאכות שבששת ימי החול צריכין לעשותם בקדושה, ולהבין הרמזים הקדושים המלוכשין בהם ולאדבקה גם על ידם מחשבתו בעלמא דאתי, ואז המלאכות הן בבחינת מלאכת המשכן כידוע. אף על פי כן גם מלאכת המשכן אינו דוחה שבת, כי בשבת צריכין לעסוק רק באותן העבודות והקדושות הגבוהות מזה.

וההסתפקות הוא בחינת אור מלא כמובא בפנים. וזה בחינת מה שאמרו רז"ל 'ברכו באורה'. ואפילו מזה ההסתפקות גופא צריכין להפריש ממנו לצדקה שעל ידי זה נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל. וזה בחינת מעלת קדושת הצדקה של שבת בחינת 'שמש בשבת צדקה לעניים', כמבואר במקום אחר. כי עיקר יחוד צדיק וכנסת ישראל בשלימות הוא בשבת קודש, ועל כן אז עיקר זמן הוויג דקדושה כמבואר בזוהר הקדוש. ומחמת שהשינה הוא גם כן בחינת לאדבקה מחשבתא בעלמא דאתי בכלליות, כי אז הנשמה עולה לעלמא דאתי כמבואר בפנים. וזה בחינת קדושת השינה של שבת שהוא גם כן מענג שבת, שעל כן נוהגין לאחר קצת זמן התפלה בשבת כמבואר במדרכי, והובא גם בשלחן ערוך אורח חיים סימן רפ"א. ועל כן שבת לאו זמן תפילין הוא, כי תפילין הם בחינת הגדלת השכל הנ"ל וזה צריכין בחול, אבל שבת הוא בעצמו בחינת מוחין דגדלות מוחין גבוהין מאד, ואז אין צריכין להניח תפילין. אבל ציצית שהם בחינת הצמצום זה צריכין גם בשבת. כי כל אחד לפי מדרגתו אפילו מי שזוכה למוחין גבוהים מאד, שהם בחינת קדושת שבת בעצמו, אף על פי כן הוא צריך לבחינת צמצום המוחין כפי מדרגתו, ודייקא על ידי הצמצום זוכה לשלימות ההשגה וכמבואר במקום אחר. וכן התורה שהוא בחינת הסתפקות כמבואר

בפנים, עיקר זמנה לכל הוא בשבת, כי "לא ניתנו שבתות אלא לדברי תורה". בפרט אצל המון עם שבחול עוסקים במלאכתם, והם מחוייבים ביותר לעסוק בתורה בשבת כמו שאמרו רז"ל, וכמבואר בשלחן ערוך אורח חיים סימן ר"צ. וכן אז זמן שלימות קריאת התורה והכל מודים שבשבת ניתנה תורה (שבת פח:). ועל כן 'אין שואלין על צרכיו בשבת', כי שאלת צרכיו הן בחינת חיי שעה, שזה בחינת רגלי הקדושה המלוכשין בזה העולם, אבל בשבת אין עוסקין בזה, רק בעבודות וקדושות גבוהות מזה כנ"ל. וכן אין עוסקין אז במשא ומתן בשביל יחוד צדיק וכנסת ישראל, כי אז נעשה היחוד ממילא ובתכלית השלימות על ידי קדושת שבת כנ"ל. וזה בחינת (שמות לה) "ויקהל משה את כל עדת ישראל" וכו' והזהירם אז על מלאכת המשכן ועל קדושת שבת, שאין מלאכת המשכן דוחה שבת כמו שאמרו רז"ל. משה וכל עדת ישראל הם בחינת צדיק וכנסת ישראל, ויחודם נעשה גם על ידי משא ומתן באמונה ובקדושה גדולה עד שהוא בבחינת מלאכת המשכן כנ"ל, וכמבואר במקום אחר, אבל אף על פי כן אינו דוחה שבת, כי קדושת שבת גבוה מאד ואז נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל בשלימות גדול. וכן עיקר שלימות עליית התפלות של כל ימי החול הוא גם כן בשבת כידוע. וכן הניצוצות הקדושות והבירורין שנתבררין בימי החול על ידי העסקים והמשא ומתן שבחול הכל עולה לשלימותו על ידי קדושת שבת כידוע.

ובן שבת הוא בחינת טוב עין כי נקרא טוב כמו שכתוב "מוזמר שיר ליום השבת טוב" וכו' וכמבואר בזוהר הקדוש חלק א' דף ס'.

ובן שבת הוא בחינת תלת גוונים דעינא ובת עין כמבואר בתקונא שבעין. וזה בחינת (משלי כב) "ויברך אלקים את יום השביעי" בחינת (משלי כב) "טוב

שבאדם שנמשך מבחינת נגה כידוע, ואז הרע שבו היינו התאוות ואהבות רעות שהם בחינת אהבות הבהמיות נופלין ונתבטלין מנפשות ישראל, וזוכין אז לקבל אור אהבה דקדושה בחינת 'ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו', בחינת 'מנוחת אהבה' וכו'. ואז אפילו תענוגים הגשמיים קדושים מאד, כי מאיר בהם אור אהבה דקדושה אהבת השם יתברך בחינת "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים". כי בשבת נמשך על כל אחד מישראל כפי בחינתו הארת הדעת דקדושה בחינת "לדעת כי אני ה' מקדשכם", שעל ידי זה נתתקן המדמה ונכנע הבהמיות וזוכין לאהבת השם יתברך.

ומחמת שעל ידי לשון הרע ופגם הדיבור נופלין לבחינת כסילות בחינת בהמיות, שזה היפך קדושת שבת שנאמר בו "ודבר דבר", כי הוא בחינת קדושת הדיבור כנ"ל כמה פעמים בשם הוזהר, על כן נאמר (יחזקאל כב) "ואת שבתותי חללת אנשי רכיל היו בך" וכו'. כי חילול שבת ולשון הרע הם מבחינה אחת. כי על ידי זה פוגמין בהדעת ונופלין לכסילות ותאוות רעות אהבות הבהמיות. שזה בחינת הפגמים והחטאים שחושב שם עוד. ועיין פנים מבואר בשם הוזהר הקדוש, שבחינת זה המדמה נברא בערב שבת בין השמשות וקדש עליו היום ולא נברא לו גוף וכו'; ומזה מבואר גם כן שהכנעת המדמה הוא על ידי קדושת שבת כנ"ל.

ועל כן עיקר זמן שלימות חידושי תורה הוא בשבת. כמבואר בזהר הקדוש, כי אז זוכין לחידושי תורה אמתיים ואין להרע שבכח המדמה חלק בהם. וזה בחינת השמחה של שבת, כי אז נתבטל המדמה שהוא בחינת עצבות רוח, רוח רעה, רוח שטות, בבחינת "ביום הניח ה' אלקיך לך מעצבך ומרגזך" וכו'. ונמשך על כל אחד מישראל שמחה ורוח נדיבה רוח טובה, שהוא בחינת רוח נבואה רוח הקודש כמבואר בזהר הקדוש.

עין הוא יבורך". והברכות הם בחינת אמת ועל ידי זה זוכין לדביקות כמבואר בפנים, וזה בחינת אור האמת שמאיר בשבת כנ"ל כמה פעמים, ואז עיקר זמן הדביקות בהשם יתברך בשלימות. וזה בעצמו בחינת חיות דקדושה שנמשך בלב כל אחד מישראל בשבת בחינת "טועמיה חיים זכו", בחינת אור האמת שהוא סימנא דחיי וכמבואר בסימן כ"ג, ובחינת הדביקות דקדושה שהוא עיקר החיות, כמו שכתוב (ברכות ד) "ואתם הדביקים וכו' חיים כולכם", וכתוב (דברים ל) "ולדבקה בו כי הוא חייד" וכו'. ועיקר הדביקות הוא בלב, כמובן בפנים בסימן כ"ב. ושם עיקר החיות, כמו שכתוב (משלי ד) "כי ממנו תוצאות חיים", וכתוב (תהלים כב) "יחי לבבכם לעד". ושבת בעצמו הוא גם כן בחינת לב כמבואר בתקונים. והיא גם כן בחינת עינים כנ"ל, כי 'שוריינא דעינא בלבא תליא' כמבואר בפנים. ועל כן גם לענין חילול שבת ח"ו נאמר (יחזקאל כ) "ואת שבתותי חללו כי אחרי גילוליהם לבם הולך" וכו', ושם אחר זה נאמר "ואת שבתותי חללו ואחרי גילולי אבותם היו עיניהם", בחינת פגם הלב והעינים הנ"ל.

ומחמת שמלכות דוד בחינת משיח הוא בחינת "טוב עין" כמובא בפנים, על כן נאמר (ירמיה יז) "והיה אם שמוע וכו' ולקדש את יום השבת וכו' ובאו בשערי העיר הזאת מלכים ושרים יושבים על כסא דוד" וכו'. ושורש מלכות משיח הוא בבחינת קשר של תפילין של השם יתברך כמובא בפנים, וכמובן בזהר הקדוש לך לך דף פט; וזה בחינת קדושת שבת שהוא בחינת תפילין דמארי עלמא, כמבואר בזהר חדש שיר השירים.

גם שבת הוא בחינת תיקון המדמה שהוא בחינת כח הבהמיות כמובא בפנים, כי בשבת נכלל נגה בקדושה, והרע שבו ומכל שכן הקליפות טמאות לגמרי נופלין ונרחין למטה. וזה בחינת תיקון לנפש הבהמיות

וזה בחינת הזמירות ונגונים שמוזמרים בשבת בבחינת "מוזמור שיר ליום השבת", ובבית המקדש היו מנגנים על כלי שיר בבחינת "עלי עשור ועלי נבל עלי הגיזן בכינור, כי שמחתני ה' בפעלך במעשה ידך ארנן". כי על ידי זה נתברר בשלימות הרוח טובה מן הרוח רעה בבחינת (שמואל-א טז) "ונגן בידו וטוב לך", ונכנע המדמה וזוכין לזכרון הנ"ל, בחינת 'לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי', ולהבין גם כל הרמזים של בחינת עולם הבא המלוכשין בזה העולם, שזה בחינת "מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך וכו', כי הגה אויבך יאבדו יתפרדו כל פועלי און" (שהם בחינת הקליפות והמדמה), "ותרם כראם קרני בלותי בשמן רענן" (בחינת מלכות משיח שנקרא כן על שהוא משוח בשמן). וזה "ותבט עיני בשורי" (בחינת הכנעת הרע עין) "צדיק כתמר יפרח" וכו'. ואמרו רז"ל 'מה תמר וארו לבם מכוונין למעלה' וכו', היינו בחינת שלימות קדושת הלב שזוכין הצדיקים. 'מה תמרה וארו יש להן תאוה, אף צדיקים וכו' ומה הוא תאוותם הקב"ה' וכו', היינו שזוכין לאהבת השם יתברך 'מה תמרה זו אין בה פסולת' וכו' היינו שזוכין להבין הרמזים הקדושים המלוכשין בכל דבר אפילו מעסקי עולם הזה. וזה "כארו בלבנון ישגא", ודרש בוורר ויקרא דף מז לבנון הוא בחינת עין לא ראתה וכו'. היינו בחינת עולם הבא שהוא בחינת "עין לא ראתה" כמו שדרשו רז"ל. וזה "שתולים בבית ה'" (שזה בחינת פנימיות), היינו שמחשבתם דבוקה תמיד בעלמא דאתי בכלל. "בחדרות אלקינו" (חצר הוא בחינת חיצוניות כמבואר גם בפנים בסימן נ"ו), "יפריחו" - היינו שזוכין להפריח ולעשות פירות גם מדברים חיצוניים של עסקי עולם הזה, על ידי שזוכין להעמיק מחשבתם להבין הרמזים שבהם, ולאדבקא מחשבתם גם על ידם בעלמא דאתי כנ"ל.

וזה בחינת קדושת הוויג של שבת, כי הוויג על ידי בחינת רוח כמו שכתוב (יהושע ב) "ולא קמה עוד

רוח באיש". ובחול יש אחיזה בהוויג לבחינת כח המדמה כח הבהמיות שהוא בחינת רוח רעה רוח שמות, עד שלפעמים הוא בבחינת (יהושע ד) "רוח זנונים", וכמו שדרשו רז"ל על פסוק "כי תשמה אשתו". אבל בשבת אז הוויג בבחינת רוח קדוש רוח טובה, וכמבואר בוורר תרומה דף קל"ו בענין קדושת הוויג של שבת. 'ובעי לאינון חכימין לומר חד פסוקא דאתערותא דהאי רוחא עילאה קדישא דאתעמרא בשבת [וצריכים אותם חכמים לומר פסוק אחד של התעוררות אותה רוח עליונה קדושה המתעמרת בשבת], כגון 'רוח ה' אלקים עלי וכו' בלכתם ילכו וכו' אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו' וכו' בנין דמתעמרין בההוא רוחא באתערותא דלהון בחדוה דשימושא ויהוי נגידו דההוא רוח עילאה דשבתא בההוא שמושא דמצוה' [בגלל שמתעמרים באותה רוח בהתעוררות שלהם בשמחת התשמיש ותהיה משיכה של אותה רוח עליונה של שבת באותו תשמיש של מצוה].

וזה בחינת (ישעיה נז) "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי", ודרש בוורר יתרו דף פ"ט על ענין קדושת הוויג של תלמידי חכמים משבת לשבת. וזה שסיים "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות" וכו', היינו שזוכין לבחינת היד הקדושה המבואר בפנים, שעל ידי זה עיקר הכנעת המדמה ובירור הרוח טובה מן הרוח רעה. ובירור המדמה הוא בחינת שם טוב. כי שמות כל הדברים הם רק בכח הדמיון, שמכנה שם בפני עצמו לכל דבר ודבר בכדי לציירם היטב בכח הדמיון, וגם להיות רשומים על ידי זה בכח זכרוננו. כי זכר כל דבר הוא שמו וכמבואר במקום אחר, וכח הזכרון הוא גם כן בכח המדמה כח הדמיון כמבואר במאמר תפלה לחבקוק סימן י"ט. ועל כן כשזוכה לברר המדמה בשלימות עד שיהיה רק בבחינת רוח טובה רוח נבואה בחינת הזכרון הנ"ל שזה זוכין על ידי בחינת יד ה'

בבחינת "ויבד הנביאים אדמה" כמבואר בפנים, על ידי זה זוכין גם לשם טוב מבנים ובנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת, כי נשאר שמו וזכרו הטוב לדורות עולם, מאחר שזכה על ידי קדושת שבת לבחינת בירור המדמה ושמירת הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בשלימות. על כן גם שמו הטוב "ליזכר עולם יהיה צדיק" וכמובן גם בפנים.

וזה "אם תשיב משבת רגליך", שתעלה רגלי הקדושה המלובשין בזה העולם גם כן, "עשות חפצך ביום קדשי", היינו על ידי שתעשה כל חפצך ועסקך של עולם הזה גם כן בקדושת שבת שהוא בחינת עולם הבא, היינו שתזכה להבין כל הרמזים הקדושים המלובשין גם בעסקי עולם הזה, שעל ידי זה מעלין רגלי הקדושה למקורם ושרשם, בבחינת "מי הקים כל אפסי ארץ" כנ"ל. ואף על פי כן בשבת קודש בעצמו תמנע גם מזה בבחינת 'אין מלאכת המשכן דוחה שבת', כי אז צריכין לעסוק בעבודות קדושות גבוהות ביותר כנ"ל, ודייקא על ידי זה מקבלין כח ושכל לברר הקדושה ולהעלותה גם על ידי העסקים של עולם הזה שעוסקין בימי החול. וכן עיקר גמר שלימות עליית כל הברורים שנתבררו בימי החול הוא רק על ידי קדושת שבת קודש. וגם בימי החול בעצמן צריכין להמשיך בכל פעם קדושת שבת קודש על ידי בחינת ההסתפקות שמסתפקין מעובדין דחול במיעוטן, ורק בהכרחיות לברר בבחינת הוי ממעט בעסק ועוסק בתורה וכנ"ל. וזה א"ס ת'שיב מ'שבת ראשי תיבות אמ"ת כמובא, כי על ידי אמת זוכין לזה כי עלמא דאתי נקראת עלמא דקשומ. ועל כן בשבת שהוא בחינת עולם הבא מאיר אז אור האמת כנ"ל וכן רגלי הקדושה נקראים ירכי קשומ כידוע. ועל כן על ידי שמקשר עצמו אל האמת בכל המדריגות, היינו גם בעסקי עולם הזה, כי אמת הוא ראש תוך סוף, על ידי זה יוכל להעלות רגלי הקדושה ולהבין הרמזים הקדושים ולאדבקא על ידם

גם כן מחשבתי בעלמא דאתי, שזה בחינת אמת יש לו רגלים, בחינת 'קושטא קאי' כמו שאמרו רז"ל. וגם כי על ידי אמת זוכה לדיכיות כנ"ל וכמבואר בפנים, ועל ידי זה זוכה לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בשלימות בכלליות ובפרטיות.

וזה "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובר", ענ"ג ראשי תיבות ע'דן נ'הר ג'ן, בחינת עולם הבא בחינת שבת, ששם עיקר הענג והכבוד, כי העולם הזה הוא מלא חרפות וחסרונות ואין בו שום ענג אמתי כלל וכל תענוגיו הם רק נגע וקלון כידוע. גם מרמז על צמצום המוחין שעל ידי זה עיקר הענג בההשגה, כי בלי צמצום אי אפשר להתענג כלל, מאחר שמסתכל בכל פעם למעלה ממדריגתו וכמבואר במקום אחר. גם מרמז על מדות ההסתפקות שעל ידי זה עיקר הענג בבחינת 'איהו עשיר השמח בחלקו', וזה בחינת "כי אז על שדי תתענג", 'שדי' הוא בחינת הצמצום ובחינת ההסתפקות כנ"ל. גם מרמז על שישמור עצמו ממדת רע עין. כי כשיודע שעיקר הענג והכבוד הוא רק בעולם הבא שהוא בחינת שבת, על ידי זה אין לו רע עין על שום דבר מעולם הזה, ועל ידי זה בעצמו זוכה לשמור את הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי. גם מרמז שישמור עצמו מבחינת התגברות המדמה שהוא בחינת כסילות שהוא היפך הענג והכבוד, כנ"ל כמה פעמים. והתגברות המדמה והכסילות בא על ידי לשון הרע, וזה בחינת (ישעיה נ"ז) "על מי תתענגו על מי תרחיבו פה תארכיבו לשון". וכן המדמה שהוא בחינת הקליפות ואהבות רעות הם בחינת (קהלת ב) "ותענוגות בני אדם שדה ושרות" וכמובא גם לעיל בסיומן כ"ה. שזה בחינת ענ"ג דסמרא אחרא שהוא בחינת נג"ע, כי אלו הנ"ל נקראים (שמואל ב' ז) "נגעי בני אדם" רחמנא ליצלן כידוע, והם היפוך הכבוד בחינת נגע וקלון. אבל שבת הוא ענג דקדושה בחינת אהבה בתענוגים וכנ"ל.

וזה (ישעיה נח) "וכברתו מעשות דרכיך" ודרשו רז"ל 'שלא יפסיע פסיעה גסה כי פסיעה גסה נוטלת אחת מת"ק ממאור עיניו של אדם'. וזה פגם בקדושת שבת, שהוא בחינת עינים שבזה תלוי שלימות הזכרון הנ"ל, בבחינת "ולזכרון בין עיניך" כמבואר בפנים. ועל כן לדבר מצוה מותר לרוץ כמו שאמרו רז"ל, כי אדרבא (תהלים יט) "מצות ה' ברה מאירת עינים". גם מרמז שלא מבעיא שלא ליצא חוץ לתחום שבת, היינו שלא ישכח מעולם הבא לגמרי ח"ו, בפרט בעת עסקו בעניני העולם הזה, וכן מה שצריך לצמצם את מוחו שלא יצא חוץ למדריגתו כנ"ל; רק אפילו בתוך תחום שבת, היינו אפילו כשזוכה לקשר מחשבתו גם אז לעולם הבא ולהבין הרמזים דקדושה, ועל ידי בחינת תיקון הצמצום הנ"ל, אף על פי כן צריך להיות לו בחינת הסתפקות להיות מתון בהם שלא יפסיע בהם בחינת פסיעה גסה, כי בזה נותן כח להחיצונים לינק מרגלי הקדושה ח"ו. ועל כן לדבר מצוה מותר לרוץ, כי משם אין יניקה להחיצונים וכמובן גם בפנים.

וזה "ממצוא חפצך ודבר דבר", היינו שלא יתפלל על צרכיו בשבת שהם בחינת חיי שעה, ובשבת צריכין לעסוק בקדושות הגבוהות מזה כנ"ל. וגם "וכברתו מעשות דרכך" - 'שלא יפסיע פסיעה גסה', שלא יפגום על ידי זה בבחינת אור העינים. "ממצוא חפצך ודבר דבר" שלא יפגום על ידי זה בקדושת הדיבור, שעל ידי זה פוגמין בבחינת הזכרון הנ"ל, שהוא בחינת קדושת שבת כנ"ל.

וזה "או תתענג על ה'" - 'דא עתיקא קדישא', היינו שזוכה לדבק מחשבתו בעלמא דאתי בבחינה עליונה מאד, עד שנמשך עליו הארה מהמדריגות העליונות מאד שהם בחינת עתיק. "והרכבתיך על כמותי ארץ" 'דא חקל תפוחין קדישין', היינו שזוכה להבין גם כל הרמזים של הקדושה המלוכשין בזה

העולם, שזה בחינת מלכות מקנן בעשיה כידוע, ולהעלות גם הקדושה הזאת ממדריגה למדריגה לבחינת נה"י, ואחר כך לבחינת חב"ד שזה בחינת חקל תפוחין קדישין כידוע. ורז"ל דרשו שניצול משיעבוד מלכויות, היינו שנתבטל בחינת הכסילות, שהוא בחינת מלכות דסטרא אחרא בחינת "מלך זקן וכסיל" שמתגבר להעלים אור השכל; ושללא יעמיק מחשבתו ובינתו להבין הרמזים הקדושים בבחינת "לא יחפזין כסיל בתבונה" וכו', "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" - 'דא זעיר אנפין' שהוא בחינת 'נחלה בלי מצרים' כמו שאמרו רז"ל. כי יעקב אבינו בחר לחלקו העולם הבא, והוא בבחינת אמת ראש תוך סוף, בבחינת (מזכ"ז) "תתן אמת ליעקב", כי עולה במחשבתו לראש המדריגות שהוא בחינת המדריגה העליונה מאד שבבחינת עלמא דאתי שהוא בחינת עתיק הנ"ל, וממשיך משם הארה גדולה עד סוף המדריגות, להבין כל הרמזים הקדושים של בחינת עלמא דאתי המלוכשין גם בזה העולם שהוא בחינת סוף המדריגות, ושם עיקר אחיזת הסטרא אחרא שהם בחינת מצרים בבחינת (תהלים מז) "עון עקבי יסובני" וכמובן בפנים. אבל על ידי קדושת שבת זוכה שנתבטלין כל המצרים הנ"ל, ועל ידי זה יש לו כח לעסוק בימי החול בעובדין דחול ולהעלות גם כל הקדושות המלוכשין בהם כנ"ל. וזה "כי פי ה' דפּר", כי בשבת נמשך בחינת (משלי טו) "שמחה לאיש במענה פיו" - 'זה הקב"ה', כמו שדרשו רז"ל; והוא בחינת רוח טובה רוח נבואה שהוא בחינת דבר ה' זה נבואה, שעל ידי זה נופל ונתבטל המדמה וזוכין לחידושי תורה אמתיים הכלולים מכל בחינות המדריגות הקדושות הנ"ל, עד שנבראין שמים וארץ על ידם; בבחינת (ישעיה נא) "ולאמר לציון עמי אתה" וכו' כמבואר בפנים, ואז דיבורו הוא בבחינת "דבר ה'" בבחינת "כי פי ה' דבר".

וזהו שאמרו רז"ל 'כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם, משקלקלו המינים ואמרו

אין עולם אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם וכו'. ועיין שם ברש"י (ברכות סג) בשם התוספתא 'להודיע שהעולם הזה לפני עולם הבא כפרוזדור לפני המרקלין' וכו'; היינו כי בבית המקדש היה מאיר ביותר אור הזכרון בעלמא דאתי, ועל כן היו מזכירין שם שם הויה ככתיבתו שזה בחינת העולם הבא 'כשם שאני נכתב אני נקרא' כמו שאמרו רז"ל. ועל כן היו אומרים סתם 'מן העולם', כי העיקר הוא עולם הבא, ואפילו כל עסק עולם הזה הם בחינת רמזים קדושים מבחינת עולם הבא; אך משקלקלו המינים ואמרו אין עולם אלא אחד, היינו שכפרו בעולם הבא לגמרי ח"ו, התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם, להודיע שהעיקר העולם הבא, והעולם הזה הוא רק כפרוזדור לפני המרקלין. ועל כן בכל עסקי עולם הזה, גם כן צריכין להעמיק מחשבתו ולהגדיל בינתו להבין בהם בחינת הרמזים של עולם הבא כנ"ל. וזה 'והתקינו שיהיה אדם שואל בשלום חבירו בשם, שנאמר והנה בועז וכו' ויאמר לקוצרים ה' עמכם', היינו שהודיע להם לשום על לבם שאף על פי שעוסקין בעניני עולם הזה, ידעו שגם שם יש אלקותו יתברך, וזה ויאמרו לו "יברכך ה'", בחינת "בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך". כי מאחר שזכה בועז לבחינת זכרון הנ"ל, בוודאי הוא טוב עין, וישוב עין הוא יבורך". וזה ואומר "ה' עמך גבור החיל", וזה היה בעת שהיה גדעון חובט חטים בגת, שזה גם כן מעסקי עולם הזה, ואומר אל תבוז כי זקנה אמך' היינו שלא יבוז לתקנת חכמים, כי כל דבריהם ומעשיהם אינו פשוט ויש בהם רזין גדולים כמבואר במקום אחר.

כי מאחר שזכו להבין הרמזים הקדושים שיש גם בעניני עולם הזה, על כן בוודאי יש רזין גדולים בכל עניני תקנתם אף על פי שאינו מובן כל כך בשכל האנושי הפשוט. וזה 'ואומר עת לעשות לה' הפרו תורתך, ר' נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה'; היינו שלפעמים מבטלין דברי תורה כדי לעשות לה', כמו אליהו שהקריב בהר הכרמל, וכמו שאמרו רז"ל. על כן אין להרהר אחר תקנת חכמים, שבוודאי כל מעשיהן לשם שמים, והן יודעין ביותר איך להזהר בכבודו יתברך. כי באמת מה שהיו אומרים מתחלה רק 'מן העולם' הוא מחמת שזה דבר פשוט שהעיקר הוא עולם הבא כנ"ל. ואף על פי כן מחמת שבעולם הזה אין לנו השגה כל כך בבחינת עולם הבא שהוא בחינת עין לא ראתה, והוא טמיר וגנוז צפון ונעלם, בבחינת (תהלים לא) "מה רב טובך אשר צפנת" וכו', כי הוא בבחינת עלמא דאתכסאי, על כן העלימו הדבר קצת מגודל קדושתו ואמרו רק 'מן העולם'. אך כשגברה ההעלמה כל כך עד שקלקלו המינים וכו', אז התקינו אדרבא! שלא יעלימו ענין עולם הבא כלל, רק אדרבא! יאמרו בפירוש בכל ברכה בבית המקדש 'מן העולם ועד העולם', לידע שהעיקר הוא עולם הבא, והעולם הזה הוא רק כפרוזדור כנ"ל; וכן אף על פי שאסור להזכיר שם שמים לבטלה (משלי כה) וכבוד אלקים הסתר דבר", אף על פי כן מחמת שגוברת ההעלמה כל כך עד שיכולין לשכוח לגמרי בשמו יתברך, על כן התקינו שכשפוגע אחד בחבירו ושואל בשלומו יזכור לו שמו יתברך.

זמרת הארץ

סימן נ"ד - ויהי מקץ

המקדש שלעתיד יהי' נקרא צדקה וכו'. ושם עיקר יחוד צדיק וכנסת ישראל שבחי' צדיק משפיע לכנס"י שזה בחי' צדיקים יירשו ארץ שכונתא בין תרין צדיקאי יתבא כידוע. וזה בעצמו סוד ציון וירושלים. היינו בחי' צדיק וכנסת ישראל כמבואר (וזהר בראשית קפ"ו).

ובן ענין תיקון השינה שתעלה אז נשמתו לבחי' עלמא דאתי הוא בשלימות בא"י בבחי' וישכב במקום ההוא וכו'. כי שם האויר קדוש ומכוונת נגד ארץ החיים שלמעלה. וע"כ הנשמה תוכל לעלות שם בשעת שינה כסדר בלי עיכוב כל כך כמו שיש לה בחו"ל ח"ו. וכמובן ג"כ בספר חסד לאברהם. כי אמרו ז"ל שינה אחד מס' במיתה. ולענין עליית הנשמה אחר המיתה מבואר בזה"ק ובשאר ספרים החילוק שבין מתי א"י למתי חו"ל ומוזה מובן גם לענין השינה. וזה בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה לבדך לבטח תושיבני. היינו ירושת הארץ שנאמר בה וישכון ישראל בטח בך וכו'.

ציצית הם בחי' ארץ ישראל כנ"ל בס"י ז' (ועי' זוהר שלח קע"ה) תפילין מוחין הם בודא בחי' א"י כנ"ל.

ועל כן הפרשיות של תפילין מדברים מענין ירושת הארץ. וכן בהנסיעה של רז"ל לא"י מבאר שד' רוחות של ארץ ישראל הם בחי' סוד התפילין.

תורה היא בחי' א"י כי אין תורה כתורת א"י. וכן בחי' ההסתפקות שיש בהתורה העיקר הוא

מבואר לעיל כמה פעמים שארץ ישראל הוא בחי' עולם הבא. וע"כ שם מסוגל ביותר לשמור את הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי כי ארץ ישראל היא בחי' זכרון ג"כ כנ"ל. וזה שכתוב בענין ירושת הארץ וזכרת את ה' אלקך (בחי' ה' אלקים הנ"ל שמרמו על עלמא דאתי) כי הוא הנותן וכו'. וכן עיקר בחינת והארץ הרום רגלי שמרמו על הזכרון הנ"ל בפרשיות הוא ג"כ בארץ ישראל והעיקר בירושלים ובית המקדש שנקרא הרום רגלי כמו שכתוב ולא זכר הרום רגליו וכו'. וכתוב השתחוה להרום רגליו קדוש הוא וכו' השתחוה להר קדשו וכו'. וכן עיקר הגדלת השכל הוא בא"י ששם עיקר החכמה והשכל דקדושה בחי' מוחין דגדלות כנ"ל. וכן עיקר תיקון הצמצום שהיא בחי' מאד סטרא דשמאלא הוא בא"י בחי' טובה הארץ מאד מאד. כי ירושלים דינא היא ועל דינא קיימא וכו' (וזהר בראשית ק"ג) ודין הוא בחי' הצמצום הנ"ל. ואפשר שזהו בחי' הקטנות שצריך לעבור על האדם קודם שבא לא"י שהיא בחי' מוחין דגדלות כמבואר מזה במקום אחר. כי זה בחי' שמאלו תחת לראשי והדר וימינו תחבקני כי ארץ ישראל היא בחי' ימין כנ"ל כמ"פ.

ובן ההסתפקות שהוא ההיפוך מבחי' ובטן רשעים תחסר רק בבחינת צדיק אוכל לשובע וכתוב ואכלת ושבעת וכמוהו רבים (ועיין שער החצר סי' ר"ו בשם בעל עקידה).

ובן עיקר תיקון הצדקה הוא בארץ ישראל בחי' וצדקה ככרמל תשב כנ"ל. ומבואר בזהר (שמות נ"ט) כי

סחרוה וכו'. ועי' (מ"ד וירא פ' י"ז) ארץ כנען וכו' שהיו כולם תגרין וכו' ועיין (מ"ד מסעי פ' כ"ג).

גם קדושת א"י היא בחי' טוב עין הוא יבורך כי שם צוה ה' את הברכה בחי' בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך שנאמר על הבית המקדש שהוא בחי' עינים כמבואר בלקות"נ סי' ס"ז בראשית. ועל כן בשעת החורבן כתיב על אלה חשכו עיניו על הר ציון ששמום וכו'. ובשעת הגאולה כתיב עי' בעין יראו וכו'. ובתחלת הבטחת ירושת ארץ ישראל לאברהם אבינו ע"ש נאמר שא נא עיניך וראה וכו' כי את כל הארץ וכו'. וכן אצל משה נאמר ושא עיניך ימה וכו' וראה בעיניך וכו'. ונאמר תמיד עיני ה' אלקיך בה בחינת עיני בנאמני ארץ וכו'.

ובתיב עיניך הלא לאמונה. כי א"י היא בחינת אמת ואמונה כנ"ל רמ"פ. והיא ההיפוך ממיתת הלב כי היא בחינת לבא דעלמא. ונקראת ארץ החיים והיא בחינת זכרון כנ"ל ושם עיקר הדבירות ועיקר הברכות שהם בחינת אמת כמו שכתוב המתברך בארץ (דייקא) וכו' כמבואר בפנים. וזה בחי' אמת מארץ תצמח.

גם שם עיקר תיקון המדמה כמו שכתוב דמינו אלקים חסדך בקרב היכלך חסדך דייקא בחינת חסד ואהבה דקדושה (היפוך המדמה דסמ"א שהיא בחינת אהבת הבהמיות) וזה בקרב היכלך דייקא. כי שם בא"י זוכים לאהבה דקדושה בחינת ואוהבי שמו ישכנו בה. וכתיב אהבתי מעון ביתך. ועיקר שלימות אור האהבה הקדושה הוא בהיכל הק' כמו שכתוב תוכו רצוף אהבה וכו'. כי שם בא"י מאיר הדעת דקדושה שעי"ז זוכים לאהבה דקדושה. וע"כ אין תורה כתורת ארץ ישראל כי שם עיקר בירור ההלכה ע"י תיקון ובירור המדמה. וזה בחינת וכיד הנביאים אדמה ועיקר הנבואה היא בא"י כנ"ל כמה פעמים.

בארץ ישראל שאין מאריכים בפלפולים כ"כ ומסתפקין במיעוטו רק ליישב ההלכה על מכונה כמובן בדברי רז"ל (פנהרין כ"ד) שדרשו במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי ע"ש. וכן (כ"מ פ"ה) לענין ר' זירא שהי' מתענה דלישתכח מיניה תלמודא דבבלאה. קריאת שמע שהיא אמונת היחוד וקבלת עול מ"ש ועול תורה ומצות עיקר שלימות ענין זה הוא בא"י כנ"ל כמה פעמים.

תפלה עיקר שלימותה הוא בארץ ישראל כנ"ל שיש בה קדושה כ"כ עד שהיא עצמה בבחי' עולם הבא. וע"כ אפי' חיי שעה שבה כגון אכילה ושתי' וכיוצא בהם ג"כ בבחי' קדושת הזכרון של עוה"ב רק שהם בבחי' והארץ הדום רגלי בחי' רגלי הקדושה. ועל כן גם התפלה שמתפללין שם על חיי שעה יש לה שלימות גדול ביותר כי הם ג"כ בחי' חיי עולם כנ"ל. וע"כ נקראת ארץ החיים. יחוד צדיק וכנסת ישראל שזה בחי' מו"מ הוא ג"כ העיקר בארץ ישראל כנ"ל. וזה שנאמר אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה וכו' בחינת מו"מ. וכתיב וישאו אותו בניו ארצה כנען היינו בחי' משא שנושאין ומעלין נצוצי הקדושה שהם בחי' נשמות ישראל בחי' יעקב לשרשן שהיא בחינת השכינה בחי' א"י, וע"כ נקראים ישראל הנשואים מני רחם. וכן עיקר הברכות של הצדיק שנאמר על זה ישא ברכה מאת ה' הוא בארץ ישראל כי שם צוה ה' את הברכה. ושם נאמר ישאו הרים שלום לעם בחי' משא. ונאמר ארץ נתנה יבולה בחי' מתן. וע"פ פשוטו היתה א"י ובפרט ירושלים מקום מסחר ומו"מ גדול כמובן בדברי רז"ל וכמו שכתוב (מלכים א' י"ד) לבד מאנשי התרים ומסחר הרוכלים וכו'. וכן (ד"ה ב' ט') לבד מאנשי התרים והסוחר' וכו'. וגם נקראת ארץ כנען מלשון סוחר כמו שכתוב (ישעי' כ"ג) אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ וכתיב (יחזקאל י"ז) ויביאהו אל ארץ כנען בעיר רוכלים שמו ע"ש בתרגום ובמפרשים. ואצל אנשי שכם נאמר והארץ תה' לפניכם שבו ו

גם שם עיקר מקור השמחה שהיא בחינת ושמחתם
בכל משלח ידכם הנאמר בא"י. ושם עיקר בירור
הרוח טובה מן הרוח רעה רוח שמות כי אורא דארץ
ישראל מחכים בחינת ורוחך הטובה נתת להשכילם
(נחמי' ט') וזה רוחך טובה תנחני בארץ מישור, היינו
א"י, כמו שכתוב (ירמי' כ"א) ציר המישור, פירש רש"י
ירושלים ששם אור האהבה דקדושה שהיא בחינת
מישור, בחינת משרים אהבך. ושם עיקר הארת בחינת
יד ה' כנ"ל. וזה אתה ירך גוים הורשת.

ושם עיקר בנין הניגון דקדושה כנ"ל בס"י מ"ט. וזה
בחי' מכנף הארץ זמירות שמענו, ונאמר עת
הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו.

גם נקראת ארץ ישראל ארץ מישור ע"ש ועשית הישר
והטוב (עיי' רש"י) בעיני ה' למען ייטב לך ובאת
וירשת את הארץ וכו' (ואתחנן ו'). ושם אהבה דקדושה
כמו שכתוב ותחת כי אהב וכו' להביאך לתת לך את
ארצם וכו':

מי הנחל

סימן נ"ד - ויהי מקץ

כי היונים טמאו כל השמנים היינו הגדלת הדעת בפרטיות. ובאמת היה אז עת צרה גדולה. כי כשנפגם הזכרון בפרטיות ממילא נפגם גם הזכרון בכלליות. כנ"ל. ונעשה גם ודלק שמונה ימים. היינו שהשם יתברך חמל על עמו בזכות הצדיקים האמיתיים (הכהנים דייקא בחינת אהבה דקדושה היפך אהבת הבהמיות) בני מתתיהו כהן גדול והגבירו הזכרון דקדושה בכלליות ובפרטיות וזה ודלק שמונה ימים. היינו יום א' שנשאר אז שמן להדליק בו שזה הוא בחינת הזכרון בכלליות כנ"ל. ועוד הדליקו שבעה ימים. בחינת שבעת ימי הבנין בחינת עולם הזה בכל מחשבה דיבור ומעשה. ויש להמתיק יותר כי יום השמיני מרמז על בינה שהוא עלמא דאתי. כי כשנתקן הזכרון בפרטיות ממילא נתקן גם הזכרון בכלליות לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי. והשם יתברך הפר עצת היונים שרצו להשכיחם תורתך להגביר השכחה בחינת ותשכח תורת אלהיך המובא בהתורה הנ"ל. והפך הדבר מהיפוך אל היפוך שנעשה גם בנרות המנורה שהדליקו בשמן שהוא בחינת הגדלת הדעת בחינת הזכרון הנ"ל. והבית המקדש נשאר עוד קיים יותר משתי מאות שנים ששם בהבית המקדש הוא עיקר הזכרון דקדושה כנ"ל. ועל-כן מצוות נר חנוכה הוא משמאל הפתח כי הגדלת הדעת הנ"ל שהוא בחינת נר חנוכה צריך להיות במדה ובצמצום שהוא בחינת שמאל כמובא בהתורה הנ"ל. ועל-כן מצוות נר חנוכה למטה מעשרה טפחים. היינו כי הגדלת הדעת הנ"ל צריך להיות בכל מדריגות הנמוכות בעסקי עולם הזה להגדיל דעתו ולהבין גם סתם הרמזים. ועל-כן מצוות נר חנוכה משעת צאת הכוכבים עד שתכלה רגל מן השוק. כי על-ידי שמחפשין ומוצאין בעצמו נקודות טובות שזה בחינת ומצדיקי הרבים

ענין חנוכה על-פי המאמר ויהי מקץ זכרון בליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן נ"ד ע"ש כל התורה היטב ועיין שם בסוף התורה שאמר אדמו"ר ז"ל אני אמרתי עתה איך מדליקין נר חנוכה בחינת לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא שמן משחת קודש שהוא הדעת היינו הגדלת הדעת בחינת זכרון הנ"ל. ולא ביאר יותר. ועיין בפרפראות לחכמה שמבאר שם הכוונות של חנוכה על-פי התורה הנ"ל. ונ"ל לבאר יותר כי היונים שרצו להחריב את הבית המקדש באותו הזמן הם מבחינת הרע עין שקנאו מאד בגדולת ישראל ורצו להחריב הבית המקדש ששם עיקר הזכרון דקדושה וכ"ש בכל המקום אשר אזכיר את שמי ופירש"י ואין זה אלא בבית המקדש. כמובא מזה בליקוטי הלכות, הלכות ברכות הראיה הלכה ה'. ונכנסו לבית המקדש וטמאו כל השמנים, היינו כל הדעת מכל בני ישראל שלא יגדלו דעתם להבין הרמזים בפרטיות שזה בחינת הזכרון בפרטיות ועל-ידי-זה ממילא נפגם גם הזכרון בכלליות לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי כמבואר בליקוטי הלכות ונעשה גם ומצאו פך אחד שמן חתום בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד ודלק שמונה ימים. היינו כי הכהן גדול הוא בחינת אהבה דקדושה בחינת אתה כהן ועל ידו נשאר פך אחד שמן שהוא הדעת הקדושה בחינת הזכרון הנ"ל שלא טמאו אותו היונים. כי על-ידי אהבה דקדושה היפך אהבת הבהמיות. כח המדמה. נשאר הזכרון דקדושה בחינת הגדלת הדעת שמן משחת קודש ולא היה בו אלא להדליק יום א'. היינו יום א' מרמז על עלמא דאתי. כמו שכתוב והיה יום אחד יוודע להשם היינו כי לא נשאר אז אלא הזכרון בכלליות לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי והזכרון בפרטיות נפגם אז.

ככוכבים היינו צדיקי הרבים בחינת צדיקי הדור שמוצאים בכל אחד נקודות טובות הם נמשלו לכוכבים כי הכוכבים הם נקודות כמבואר בלקוטי הלכות הלכות השכמת הבוקר ה"א. נמצא שיציאת הכוכבים מרמז על נקודות טובות שמוצאין וכשמשמחין עצמן על ידיה זוכין להכניע המדמה ולזכות לזכרון דקדושה שהוא בחינת נר חנוכה. ועל-כן התחלת זמן הדלקת הנר הוא הזכרון דקדושה הוא משעת יציאת הכוכבים. שהם הנקודות הטובות שעל-ידיה זוכין לזכרון וסוף הזמן הוא עד שתכלה רגל מן השוק רגל מרמז על בעלי לשון הרע כמוכא בהתורה להמשיך שלום בלקו"א סימן י"ד שזה בחינת עד שתכלה רגל מן השוק שיכלו בעלי לשון הרע. ולעניינינו הוא כי על-ידי לשון הרע נופל לאהבת הבהמיות כח המדמה שעל-ידיה נפגם הזכרון כמוכא בהתורה הנ"ל. על-כן צריכין להדליק נר חנוכה שהוא בחינת הזכרון דקדושה עד שתכלה רגל מן השוק היינו שיוכלו בעלי לשון הרע כדי שלא יופגם על-ידיה הזכרון דקדושה שהוא בחינת נר חנוכה. ויש לרמז כי חנוכה בגימטריא כהן יד. כהן הוא בחינת אהבה דקדושה שעל-ידיה נשמר הזכרון. יד הוא בחינת שמחה כמבואר בהתורה הנ"ל שעל-ידיה מכניעין המדמה וזוכין לזכרון דקדושה שהוא בחינת נר חנוכה. וזה שמוכא בכתבי האר"י זכרוננו לרכה שבחנוכה מתקנין מדת ההור. היינו שמתקנין הזכרון דקדושה להגדיל דעתו להבין הרמזים בפרטיות שזה בחינת הוד והדר לבשת. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה הרגיל בנר חנוכה הוויין לו בנים זכרים תלמידי חכמים כי העונש של מי שפוגם בהזכרון דקדושה הוא שאינו מניח בן זכר כמו אבשלום שפגם בהזכרון על-כן לא הניח בן זכר. אבל הרגיל בנר חנוכה שהוא בחינת זכרון דקדושה שכרו שיזכה לבנים זכרים תלמידי חכמים דייקא. היפך ממי שפוגם בהזכרון שעליו נאמר ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. והוא יזכה לבנים זכרים תלמידי חכמים שלא ישכחו התורה ועיין בליקוטי הלכות יו"ד בכור בהמה טהורה ה"ד

מוכא שם כי על-ידי צדקה זוכה לברר המדמה ועל-ידיה זוכה לשמור את הזכרון ע"ש היטב. וממילא מובן מזה כי ע"כ מצוה להרבות בצדקה בחנוכה. שאז מתקנין הזכרון דקדושה הנ"ל. ועל-כן מדליקין נר חנוכה תחלה היותר שמאלי ואחר-כך פונה לימין. כי תחלה צריכין לתקן הצמצום שהוא בחינת שמאל ואחר-כך פונה לימין. כי תחלה צריכין לתקן הצמצום שהוא בחינת שמאל ואחר-כך יכולין לזכות להגדלת הדעת שהוא בחינת ימין בחינת שמאלו תחת לראשי ואחר-כך וימינו תחבקיני המבואר בהתורה הנ"ל. ועל-כן מצוות נר חנוכה משתשקע החמה בלילה דווקא. כי לילה הוא בחינת מדמה בחינת חלום לילה ועל-כן צריכין אז לתקן המדמה על-ידי הזכרון דקדושה שהוא בחינת נר חנוכה. ועל-כן נקרא חנוכה בחינת חנוכה בית המקדש כי על-ידי מצוות נר חנוכה אנו ממשיכין עלינו הזכרון דקדושה שעיקרו היה בבית המקדש ובנ"ל. והנה מבואר בהתורה הנ"ל שהסתפקות הוא בחינת אור מלא. וזה בחינת האור של נר חנוכה. ומה ההסתפקות צריכין להפריש לצדקה כמבואר שם בהתורה הנ"ל. וזה גס-כן בחינת מה שצריכין להרבות בצדקה בחנוכה. והנה מבואר כי שמן הוא בחינת זכרון. ועיין במסכת הוריות דף י"ג כשם שהיה משכח תלמודו וכו' כך שמן זית מחזיר תלמודו וכו' ופירש רש"י שגשכח ממנו וכבר עברו שבועים שנה והשמן זית מחזיר אותו תלמוד לזכרו. כי שמן זית הוא בחינת זכרון. ועל-כן באמת מבואר בשלחן ערוך כי שמן זית מצוה מן המוכחר לנר חנוכה. וכלל היוצא מכל הנ"ל כי על-ידי מצוות הדלקת נר חנוכה אנו ממשיכין עלינו הזכרון דקדושה לאדבקא מחשבתינו בעלמא דאתי בכלליות ובפרטיות.

ועיין בלקוטי הלכות, הלכות שוכר שמוכר על-פי התורה הנ"ל כל ענין פורים שהמן עמלק הוא עיקר בחינת הרע עין שמתגבר עצמו להפיל הזכרון דקדושה וכשזכו להכניע אותו נתגבר הזכרון דקדושה

הקמנת הדעת שהוא בחינת שכחה כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה הביאו בני מרחוק אלו גלויות שבבבל שדעתן מיושבות וכו' ובנותי וכו' אלו גלויות שבשאר ארצות שדעתן אינן מיושבת נמצא שאשה הוא בחינת שכחה וגם נשים הוא לשון שכחה כמו שכתוב כי נשני אלהים וכו' ועל-כן הגם נעשה על-ידי אשה דייקא שהוא בחינת שכחה לרמוז שהשם יתברך עשה אז עיקר הגם בשביל אותם שהתגברה עליהם השכחה להמשיך עליהם הזכרון דקדושה שיוזכרו בכל-פעם בעלמא דאתי בכלליות ובפרטיות ועל-כן יש נוהגין שלא לעשות מלאכה בים א' וביום ח' כמובא בפוסקים וגם הנשים נוהגות שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות כי אף שחנוכה מותר בעשיית מלאכה לרמוז כי צריכין להבין הרמזים בכל עסקי חול ובכל המלאכות כנ"ל אעפ"כ צריכין גם מדת ההסתפקות ודווקא בעת שהנרות דולקות שהם מרמזין על הזכרון דקדושה להבין הרמזים בפרטיות או נוהגין שלא לעשות מלאכה לרמוז כי צריכין לזה מדת ההסתפקות ועל-כן צריכין להודות ולהלל ולומר הלל שלם בחנוכה כי ימי הודאה הם בחינת שעשוע עולם הבא כי זה עיקר שעשוע עולם הבא להודות ולהלל לשמו יתברך כמובא בהתורה ימי חנוכה ובחנוכה צריכין להמשיך הזכרון לזכור תמיד בהשעשועים של עולם הבא על-כן קבעו אותם להודות ולהלל שזה הוא השעשועים של עולם הבא ועל-כן מצוות הדלקת נר חנוכה הוא סמוך לפתח כי כבר מבואר בהתורה ימי חנוכה שהפתח הוא מרמוז על הדיבור בבחינת פתחי פיך ומבואר בלקו"א סימן ע"ח שהדיבור דקדושה הוא עצה להזכרון לזכור תמיד בהשם יתברך בבחינת כי מדי דברי בו זכרו אזכרנו עוד ובלקוטי הלכות הלכות ברכות הראיה הלכה ד' מבאר שעיקר העצה לזכור בעלמא דאתי הוא הדיבור לחזור הזכרון בדיבור פיו להיות רגיל בכל יום לדבר מעיני הזכרון בפה מלא וכ"ש מידי דברי בו זכור אזכרנו ועל-כן צריכין להדליק הנר חנוכה שהוא הזכרון דקדושה כנגד הפתח שהוא בחינת הדיבור כי הדיבור הוא

שזה בחינת והימים האלה נזכרים ונעשים וכו' ע"ש וזה שמרמז הפסוק ליהודים היתה אורה היינו אור מלא שהוא בחינת הסתפקות וששון ושמחה. שעל-ידיזה מכניעין כח המדמה. ויקר. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה אלו תפלין. היינו בחינת הגדלת הדעת בחינת הזכרון דקדושה שזכו אז כנ"ל. ונחזור לענין חנוכה וזה בחינת מצוות נר חנוכה מוסיף והולך כי נר חנוכה הוא בחינת הזכרון דקדושה שהוא בחינת הגדלת הדעת בכל פעם להגדיל בינתו ודעתו ולהוסיף בכל פעם דעת והבנה להבין הרמזות בפרטיות ועל-כן ימי חנוכה מותרין בעשיית מלאכה כי הזכרון דקדושה להבין הרמזים בפרטיות צריכין בכל עסקי חול ובכל המלאכות שעושין להבין מהם הרמזים כדי להתקרב אליו יתברך אך נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ועל-כן הגם נעשה על-ידי הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ועל-כן הגם נעשה על-ידי הנשים דייקא כי נשים הוא לשון שכחה כמובא בהתורה וביום הבכורים סימן נ"ו לשון כי נשני אלהים את כל עמלי כי זכר הוא בחינת זכרון בחינת הגדלת הדעת ונקבה הוא בחינת הקמנת הדעת שהוא בחינת שכחה כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה הביאו בני מרחוק אלו גלויות שבבבל שדעתן מיושבת כבנים ובנות מקצה הארץ אלו גלויות שבשאר ארצות שדעתן אינן מיושבת כבנות נמצא שנשים הוא בחינת שכחה ועל-כן עיקר הגם או בשביל אותם שהתגברה עליהם השכחה להמשיך עליהם הזכרון דקדושה שיוזכרו בכל-פעם בעלמא דאתי וזה בחינת נר חנוכה מוסיף והולך כי נר חנוכה הוא בחינת הזכרון דקדושה שהוא בחינת הגדלת הדעת בכל-פעם להגדיל בינתו ודעתו ולהוסיף בכל-פעם דעת והבנה להבין הרמזות בפרטיות ועל-כן ימי חנוכה מותרין בעשיית מלאכה כי צריכין להבין הרמזים בפרטיות בכל עסקי חול ובכל המלאכות שעושין כדי להתקרב אליו יתברך ועל-כן הגם נעשה על-ידי אשה דייקא כי זכר הוא בחינת זכרון בחינת הגדלת הדעת ונקבה הוא בחינת

בחנית שכרי לוחות שמשם השכחה כמו שנתבאר שם ועל-כן נאמר בו כי בן זקונים הוא לי ותרנומו ארי בר חכמים הוא ליה שזכה לחכמה שהוא בחנית הגדלת הדעת בחנית הזכרון הנ"ל ועשה לו כתונת פסים זה בחנית מה שנאמר בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר נמצא כי הכתונת הפסים שהוא בחנית בגדיך לבנים ושמן משחת קודש שהוא הדעת הם בחינה אחת היינו שאביו הראה לאחיו כי הוא זכה לזכרון דקדושה שהוא בחנית הגדלת הדעת אך כשהביא את דבתם רעה אל אביהם שנאו אותו ויקנאו בו אחיו כי חשבו שעל-ידיהו נפגם אצלם הזכרון כי על-ידי הוצאת דבה הוא נופל לבהמיות שהוא כח המדמה שעל-ידיהו נפגם הזכרון ויוסף סיפר להם חלומותיו הקדושים להודיע להם כי חלומותיו צודקים ואמנם בבחינת בירור המדמה וממילא זכה גם-כן לזכרון דקדושה היפך סברתם עליו. וכוונתו בהוצאת הדבה שסיפר עליהם הוא לשם שמים. ועל-כן סיפר להם החלום הראשון והנה תסובנה אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי כי האלומות הם בחינת פרנסה והשפעת היינו שסיפר להם שזכה לחידושיין באורייתא אמיתים שעל-ידיהו באים כל ההשפעות והברכות לעולם וכל הפרנסה שנמשכת על-ידי חידושי תורתם הוא מדריגה קטנה מול הפרנסה שנמשכת על-ידי חידושי תורתו כי הוא זכה לברר המדמה בתכלית השלימות. וממילא זכה גם-כן לזכרון דקדושה ועל-כן סיפר להם החלום השני והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי שהם כלל הזמן שעל ידם נחשב הזמן היינו כי השכחה הוא מחמת ריבוי הזמן כמ"ש ברבות הימים הכל נשכח וכנראה בחוש ועיקר הזכרון הוא רק על-ידי בחינת למעלה מהזמן וכמ"ש בהתורה ואלה המשפטים לקו"א סימן ז' היינו שכל הזמן שנחשב על-ידי השמש והירח וכו' משתחווים לי והמה נכנעים אצלי כי אני זכיתי לבחינת למעלה מהזמן ועל-כן זכיתי להזכרון דקדושה. ואחיו היו חזקים בדעתם שאי אפשר שזכה לזכרון דקדושה מחמת הוצאת הדבה ועל-כן

העצה שזה לשמור את הזכרון וכנ"ל ומענין מה שמבואר בהתורה הזאת שתיכף בבוקר בהקיצו צריך לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי שמעתי מאחד מאנשי שלומנו שאמר שזה מרמו הפסוק מלבד עולת הבוקר היינו מלבד ראשי תבות לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי זה הוא עולת הבוקר ועיין בלקוטי הלכות הלכות שוכר שמבאר על-פי התורה הנ"ל כל ענין פורים שהמן עמלק הוא עיקר בחינת הרע עין שמתגבר עצמו להפיל הזכרון דקדושה שזה בחינת והימים האלה נזכרים ונעשים וכו' עיין שם וזה שמרמו הפסוק ליהודים היתה אורה היינו אור מלא שהוא בחינת הסתפקות. וששון ושמחה. שעל-ידיהו מכניעין כח המדמה ויקר. ודרשו חכמינו זכרונם לברכה אלו תפלין היינו בחינת הגדלת הדעת בחינת תהזכרון דקדושה שזכו אז כנ"ל.

ועיין בהלכות שוכר הנ"ל שמבאר על-פי התורה הזאת ענין מה שיוסף כשפירש מאביו עסק בפרשת עגלה ערופה כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה ע"פ וירא את העגלות אשר שלח יוסף ועיינתי וראיתי שכל הענין שעבר על יוסף מבואר היטב ע"פ התורה הנ"ל כי מבואר שם שיוסף ממתיק את הרע שהוא בחינת הרעם שבא על-ידי החידושיין ראורייתא שהם על-ידי כח המדמה ועל-כן נקרא ע"ש אסף אלהים את חרפתי בחינת אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים הוא בחינת אסף רוח בחפניו כי נאמר בו איש אשר רוח אלהים בו וזה שנאמר בו ויוסף ישית ידו על עיניך שעל-ידי היד ששם פקדונות הרוחות בבחינת בידך אפקיד רוחי נשמר העין והלב מכח המדמה וכשמוכניעין המדמה שהוא בא על-ידי לשון הרע וגם כששומריין עצמן מרע עין אז זוכין להזכרון דקדושה עיין שם כל זה היטב בהתורה הנ"ל וממילא מובן מזה כי יוסף זכה להזכרון דקדושה בחינת הגדלת הדעת שהוא נקרא שמן משחת קודש ועל-כן נקרא על שם אסף אלהים את חרפתי כי חרפה הוא בחינת השכחה כ"ש חרפה שברה לבי ושכירת הלב הוא

המשקים והאופים לברר הטוב שבהם מהרע שבהם ולפתור החלומות של פרעה ועל-כן נאמר אחר-כך הפסוק ויהי מקץ ששם מרומזו כל הענין התורה הזאת וזכה למלוך על-ידי שזכה לזכרון דקדושה ועל-כן נאמר בו וילבש אותו בגדי שש היינו שזכה לבחינת בכל עת יהיו בגדך לבנים.

בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר וזכה להמשיך פרנסה לכל העולם בבחינת ויוסף הוא השליט הוא המשביר כי זכה לתיקון המדמה ועל-ידי חידושי תורה האמתיים נמשכו ההשפעות וברכות לעולם וממילא מובן כי זכה לזכרון דקדושה ועל-ידי קדושתו זכה להכניע הזוהמא של מצרים ועל-ידי-זה זכו ישראל אחר-כך לצאת ממצרים כי עיקר יציאת מצרים היה על-ידי יוסף הצדיק כ"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו וכ"ש בזה הקדוש וזכו לקבלת התורה שעל-ידי-הזו זוכין כל ישראל לזכרון דקדושה כ"ש בלקוטי הלכות, הלכות מלמדים הלכה ג' הנ"ל כי כלל התורה והמצות הם בחינת זכרון לאדבקא מחשבתיו בעלמא דאתי ע"ש ועל-כן ימי חנוכה הם בהשבעות שקורין בהם ענינים אלו של מכירת יוסף כי הכל אחד כי כל הענין הזה כלול גם-כן בכל ענין חנוכה כפי שביארנו לעיל:

שייך לעיל ועל-כן כתיב ויהי יוסף איש מצליח ודרשו במדרש היה מצלח ומפוז ומכרכר והיה שמח תמיד כי על-ידי שמחה זוכין להכניע המדמה ועל-כן כשהתגברו עליו ונמכר להמצרים שהם בחינת המדמה היה שמח תמיד כדי להכניע המדמה ולזכות להזכרון דקדושה:

סימן ג"ד

זכרון אות ב' וההסתפקות הוא בחינת עוטה אור כשלמה וכו'. ר"ל כי כבר מבואר שהעולם הזה הוא

אמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו כי מי שזוכה לזכרון דקדושה הוא ראוי למלוך כי מלכות משיח מכניע את הרע עין שעל ידו בא השכחה כמובן שם בהתורה ויהי מקץ הנ"ל ועל-כן מכרוהו למצרים ששם מלך פרעה שהוא בבחינת כח המדמה שעל-ידי-זה נפגם הזכרון להראות לו שעדיין לא זכה להזכרון דקדושה כי צריך עוד להתנסות בתאוות ניאוף שעיקר השכחה על ידה כי עיקר הזכרון דקדושה זוכין על-ידי שמירת הברית כמובא בלקוטי הלכות מלמדים הלכה ג' ומצרים הוא ערות הארץ והם שטופי זמה וצריך הוא להתנסות שם ואז אם יעמוד בהנסיון יזכה לזכרון דקדושה ועל-כן טבלו את הכתנות בדם ויביאו אל אביהם להורות לו שעדיין לא זכה לבחינת בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר הנ"ל וצריך עוד להתנסות בנסיונות רבות ועל-כן אמר יעקב כתונת בני היא זו חיה רעה אכלתהו ופירש רש"י סוף שתתגרה בו אשת פוטיפר היינו כי אמר שהוא מוכרח עוד לעמוד בנסיון ואז יזכה לזכרון דקדושה בתכלית השלמות. ועל-כן באמצע מכירתו הפסיק הפרשה בפרשתו של יהודה ותמר שמשם נמשך הולדת משיח היינו שהתורה מספרת לנו ויהי בעת ההוא אף שהשכמים התגברו על יוסף בקנאה ורע עין של התנשאות ואמרו לו המלך תמלך עלינו (כי אף שביארנו לעיל שהשכמים סברו שלא זכה עדיין לזכרון דקדושה וצריך עוד להתנסות בנסיונות. על כל זה בדרות גדול היה זה איזה בחינת מרע עין של התנשאות כמובן על-פ' פשיטות הענין) אבל אדיר במרום השם ולעולם ידו על העליונה ודייקא על-ידי יהודה שהוא נתן העצה למכרו למצרים נמשך אז שורש המלכות שהוא בחינת משיח בחינת עד חוטמי הנאמר שם בהתורה הנ"ל שעל-ידי-זה מכניעין את הרע עין של התנשאות וזוה ניצול יוסף מהבחינה הדקה של הרע עין של התנשאות שהיה להם עליו וזכה להזכרון דקדושה ועל-כן אחר-כך נאמר תיכף שזכה לעמוד בנסיון באשת פוטיפר ועל-ידי-זה זכה לזכרון דקדושה בשלימות ולברר המדמה ועל-ידי-זה ידע לפתור החלומות של שר

נבואה רוח הקודש והיה צריך לשמוע מנגן בכלי זמר שמקבץ בידו הרוח טוב מן הרוח רעה ועל-ידי-זה נבנה הניגון ועל-ידי-זה נתקבץ גם אצלו הרוח נבואה מתוך הרוח רעה כמו כן לעינינו אשר כח המדמה כח הבהמיות תאות רעות ואהבת הבהמיות מפסידין הזכרון לאדבקא מחשביה בעלמא דאתי שהוא בחינת נבואה כי גם הנביא בעת נבואתו דיבק מחשבתו להשם יתברך ולעלמא דאתי וכח המדמה הוא בחינת עצבות רוח רעה כי כל העצבות הוא מחמת תאות רעות הבהמיות בבחינת אדאג מחטאתי ועל-כן כשיש לו יד ויוכל לקבץ אצלו הרוח טוב שלו בחינת הנקודות טובות שלו מהמצות אשר זכה לעשות בימי חייו מתוך העצבות רוח של התאות רעות ומשמח עצמו על-ידי-זה שזה בחינת המכון על הכלי זמר שמקבץ הרוח טובה מתוך הרוח רעה על-ידי-זה זוכה לנבואה שהוא בחינת הזכרון לאדבקא מחשבתיו בעלמא דאתי ואז כשמשמח עצמו בהנקודות טובות שלו ומאמין בהם שהם עיקר חיותו לעולם הנצחי וזוכה לזכרון לזכור חיינו בעלמא דאתי נופל ונכנע ממילא הכח מדמה התאות רעות הבהמיות ועל-כן על-ידי-זה מכניע הכח המדמה. כל זה מובן מהמבואר בפנים:

לבוש של הרגלין מהקדושה ועל-כן בכל מחשבה דיבור ומעשה שמזמין השם יתברך בכל יום מלובש בו רמזים לקרבו לעבודתו וצריכין להגדיל בינתו להבין הרמזים האלה אם צריך לו הסתפקות להסתפק מזה העולם והסתפקות הוא אור מלא וזה פירוש עוטה אור כשלמה היינו שצריך לבחינת אור מלא שהוא בחינת הסתפקות כשלמה היינו כמו הלבושין של הקדושה שמלוכשין בזה העולם כנ"ל כן צריך לזה בחינת אור מלא בחינת הסתפקות להסתפק מזה העולם רק מה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם כי אלו הלבושין הם קדושה נמוכה כמבואר הטעם בפנים:

שם אות ד' כי עיקר הזכרון תולה בעין בבחינת ולזכרון בין עיניך. ר"ל כי כבר מבואר לעיל כי הזכרון בפרטיות שהוא הגדלת השכל להבין הרמזים הוא בחינת תפלין ועל-כן תולה הזכרון בעין כמ"ש ולזכרון בין עיניך כי זה כתיב אצל מצות תפלין:

שם אות ו' וזה בחינת כלי זמר שמנגנין בו שעל-ידי-זה שורה נבואה על הנביאים וכו'. ר"ל כמו שהנביא הוא מעורב ברוח רעה בבחינת הנאמר בשאול ובעתתו רוח רעה אין יכול לקבל נבואת אמת רוח

בְּאֵי הַנֶּחֱל

סימן נ"ד - ויהי מקץ

מלובש רמזים להתקרב לעבודתו יתברך והזהירה התורה שלא ירבה בזה אף על פי שמבין הרמזים רק צריך להסתפק במועט כי לא ירבה נשים פן יסור לבבו זה בחינת מחשבה כי המחשבה היא בלב וסוסים הוא בחינת אותיות הדבור כי האותיות הם בחינת סוסים כי הם מעלין את האדם למקום גבוה אם הם בקדושה וכן להיפך כמובא בספרים ועיין בהתורה אני ה' סימן יא וכסף וזהב הוא בחינת מעשה בחינת ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה ובחינת כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה וזה כשהתורה שלמה שפגם בזה שסמך על חכמתו והרבה להתעסק בעסקי עולם הזה להעלות הניצוצין המלובשין בהם אמר מי עלה שמים וירד כו' ודברי רז"ל שזה קאי על משה רבינו עליו השלום מי הקים כל אפסי ארץ דהיינו שאי אפשר להעלות הרגלין המלובשין בעסקי העולם כמבואר בפנים כי אם כשקיימין דברי משה רבינו עליו השלום לבלי להרבות בהם:

שם באות ה'. ובח המדמה בא על ידי לשה"ר כו' זהו בחינת פגם המחשבה דבור ומעשה כי לשה"ר הוא פגם הדבור שזהו בחינת סוסים כנ"ל ופגם הדעת הוא פגם המחשבה ונופל לאהבת הבהמיות שהוא אהבת נשים והחדושים שמכח המדמה הם מזיקים לפרנסה כמבואר בפנים שהוא פגם המעשה בחינת כסף וזהב הנ"ל:

עוד מרמז בזה ענין יוסף שהביא דבתם רעה שזה בחינת פגם לשה"ר ועל ידי זה נופל לאהבת הבהמיות שזה ענין של אשת פוטיפר ואלו החדושים מזיקים לפרנסה כו' ועל ידם בא רעב לעולם שזה

אות ב'. אך ההגדלת השכל בזה צריך להיות במדה שלא יצא חוץ מגבול הקדושה וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו פי' כי יש דרכי האמורי שהם בחינת רמזים דסמרא אחרא שיוצא חוץ מגבול הקדושה כגון פתו נפלה מפיו או צבי הפסיקו על כן צריכין ליוהר שלא יסתכל בזה כי הם דרכי האמורי כי אין בהם שום טעם על פי שכל אנושי רק לפי שכל אנושי שלו כן יגדיל המחשבה בזה. וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו למשל כששומע איזה דבר רע לפשוטי אנשים צריך להבין הרמז שמרמזין לו שפגם הוא בזה הדבר רע ששומע ולהגדולים הרמז שצריך להמתין דינים שמשם נשתלשל הדבר הרע הזה ששומע וכדומה על כן צריך כל אחד להסתכל לפי מדרגתו וכדומה בשאר הענינים הרמזים הם בדבר אחד לגדולים ולקטנים אבל לכל אחד מרמזין לפי ערכו ומדרגתו:

שם, א'. מחמת שזאת הקדושה המלובשת בעסקי העולם הזה הוא בחינת רגלין כו' על כן הוא מקום מסוכן וכו' ובזה יובן חטא שלמה המלך עליו השלום שאמר אני ארבה ולא אסור לבבי כי שלמה היה מבין הרמזים מכל הדברים כמ"ש וידבר על העצים ועל האבנים היינו שהיה מבין הרמזים מכל הדברים על כן אמר אני ארבה כו' כי היה סומך על חכמתו שלא יטו את לבבו אבל באמת לכסוף המו את לבבו כי הוא מקום מסוכן כמבואר בפנים ויש לרמוז שאלו הג' דברים של שלמה שהם נשים וסוסים וכסף וזהב שהזהירה תורה עליהם שלא ירבה ושלמה סמך על חכמתו והרבה ולכסוף נכשל הם בעצמם בחינת מחשבה דבור ומעשה של עסקי עולם הזה שבכולם

יסתכל בזה למעלה ממדריגתו על כן כשזוכין לכוון המדה בזה זה בחינת אמת וזה בחינת אמת מארץ תצמח המב"פ בחינת והארץ הדרם רגלי שהם בחינת הרמזים כו' כשזוכין לכוון האמת איך להתנהג בזה אזי זוכין לדביקות נפלא כי מבואר לעיל שהגדלת השכל הוא בחינת תפלין ותפלין הם בחינת דביקות עיין סימן לח בהתורה מרכבות פרעה ועל כן כתיב בתפלין ולזכרון בין עיניך כמבואר בפנים:

שם באות ו'. ולחבניע הכח המדמה הוא על ידי בחינת יד כו' וז"ש אצל אבשלום ויצב לו מצבה ויקרא שמה יד אבשלום מחמת שלא הניח בן זכר כמבואר שם בפסוק כי התיקון לזה הוא בחינת יד:

שייך לעיל אות ה'. וז"ש ויקרא שם יוסף צפנת פענח ותרגמו דמטמרין גלין ליה זה בחינת הרמזים המלוכשים בעסקי חול שהם צפונים ונעלמים והוא זכה להשיג אותם על כן ויתן לו את אסנת בת פוטיפרע כהן און לאשה כי הוא זכה לתקן האהבה הנפולה שנקראת כהן און זכה להעלותה אל הקדושה על כן לקח בתו דייקא לאשה והעמיד זרע קדש שבמי יה וזה שקרא שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי שהוא היפך משכחת עלמא דאתי כי הוא זכה לאדבקא מחשבתיה רק בעלמא דאתי ועל ידי זה נשכח ממנו כל עמלו של עולם הוזה ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלקים בארץ עניי היינו שזכה להגביה כל הניצוצות שבשמקי הקליפות בחינת מי הקים כל אפסי ארץ המב"פ שהם בחינת חיות אלקות בחינת רגלי הקדושה המלוכשים בכל הדברים שבעולם כמבואר בפנים וז"ש ותעש הארץ כו' לקמצים זהו בחינת תיקון הקמץ המב"פ:

בחינת שבע שני רעב בחינת ולא נודע כי באו אל קרבנה המב"פ ועל ידי הכח המדמה נפגם הזכרון ונופל לשכחה ועל ידי זה ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו והתיקון לזה הוא בחינת יד שהוא בחינת שמחה וזה שכתוב ביוסף ויהי איש מצליח ודברי רז"ל במדרש שהיה תמיד מפוז בשמחה כי על ידי זה מכניעין המדמה כי יוסף תיקן כל זה בחינת אסף אלקים את חרפתי בחינת אשר לא תקחו חרפת רעב כמבואר בפנים בחינת ויוסף ישית ידו על עיניך המב"פ כי התורה הזאת מבאר כל ענין של יוסף הפגם שלו והתיקון שתיקן והכניע המדמה שהוא בחינת פרעה לדורות עד שעל ידו דייקא יצאו ישראל ממצרים כמ"ש פקוד יפקוד כו' והעליתם את עצמותי בחינת ויקח משה את עצמו יוסף עמו:

שם, וכשהדעת נסתלק ממנו נופל לאהבת הבהמיות וכו' בחינת אתה כהן בחינת וקמץ הכהן פי' כי מבואר בליקוטי הש"ס להאריז"ל וז"ל דע כי קמיצה הוא בחסד בסוד וקמץ הכהן והנה אור החסדים העליונים לא היה להם קיום והעמדה רק בג' ראשונות שבכל פרצוף וזהו ג' אצבעות לבד עכ"ל נמצא מבואר שעיקר קיום החסד שהוא בחינת אהבה ??? כי אם על ידי ג' ראשונות שהוא בחינת חב"ד ועל כן ממילא כשנסתלק הדעת על ידי פגם לשה"ר על ידי זה נפגם החסד שהוא אהבת השם יתברך ונופל לאהבת הבהמיות וזה שמביא רביז"ל הפסוק וקמץ הכהן היינו שבזה הפ' מרומז שהאהבה בחינת כהן תלוי בקמץ שהוא בחינת חב"ד שהם בחינת ג' אצבעות של קמיצה:

שם באות ד'. מערה היינו בחינת דביקות כו' מתחתיה היינו בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי המבואר לעיל ויש בזה כמה בחינות והוא זכה לדביקות נפלא מחמת בחינת אמת שלו י"ל שהוא מה שמבואר לעיל בענין הרמזים שההגדלת השכל צריך להיות במדה שלא יצא חוץ מגבול הקדושה וכן לא

ביאור הלכות

סימן נ"ד - ויהי מקץ

אות ד'. **ששמעתי** מאבי ששמע ממוהרנ"ת ז"ל, שבהמאמר והשגה הזאת, פקד וצוה עליו אדמו"ר ז"ל מאז והלאה, לחדש בתורתו, ושעל זה סבב בכלל הענין, אין אדם דן וכו', לדמות מילתא למילתא מעצמו, אלא אם כן קיבלה מרבו וכו'. ואמר אז [מה שמובא בחיי מוהר"ן, בהשיחה עבודת ה' אות פ"ד (עיין חיי"מ עבודת ד' סי' תקכ"א)], שהמשיך לאנשיו כח המדמה ברור וך, ועיקר דבריו היו על מוהרנ"ת ז"ל בעצמו, שהוא שקיבל אז מאתו ברור המדמה, לחדש ולדמות מילתא למילתא, ובלי טעות והיפך חס ושלוש. [והוא שסובב עליו בהכתוב, ביד הנביאים אדמה, במדמה דקדושה]:

אות ה'. **שבהמבואר** הנ"ל, שנמצא בקדושה כח [וגזירת הדעת] השוה, ומדמה דבר מתוך דבר בלי טעות והיפך מן האמת חס ושלוש. יש להתפלא קצת, במה שכלל וכתב בלשון סתם כמה פעמים על אודות המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה וכו'. אבל אם נוסף לעיין בדבריו הקדושים [בעין הטוב המוב"פ], נראה בעינינו, שאין זה פליאה כלל. כי מי עלה שמים וירד בבירור המדמה הנ"ל, זולת משה הרב העליון הנ"ל בעצמו, [אשר על ידי זה נתעלה ואין נחשב כלל במדריגות כנסת ישראל, כנ"ל באות א'], עד שבאמת שייך לקרוא לכנות להמדמה, בלשון סתם, רוח רעה ונכאה כנ"ל:

אות ו'. **שגם** ככל הנ"ל, תבין ותתבונן בקבלת והמשכת המדמה המבורר מהרב העליון בעצמו, שאין זה רק כפי התקרבותם ויחודם בו ובתורתו כנ"ל. כי בזה לבד, יש ביכולתם לקבל מאתו תיקוני דעתו וצמצומיו, בתכלית הבירור כנ"ל. ומי יתן, והיה [באצולת

אות א'. **בכפולת** דבריו הקדושים לתיקוני הדעת והצמצום וכו', שמבאר תחלה במדריגה עליונה, [וממילא מובן שהוא מדריגת הצדיק בעצמו]. ואחר כך במדריגה [שבכלליות המון העם], שלמטה מאתה. ובוזה ובוזה נזכר מענין היחוד של הצדיק וכנסת ישראל. יש לבאר כוונתו הקדושה, שבסיבת היחוד בעצמו מהצדיק להמון כנסת ישראל כלליות העם הנ"ל, באתערותא דלעילא. מאיר ומשפיע בהם תיקוני מדריגתו העליונה הנ"ל, עד שמחמת זה נעשים אצלם ממילא [ובאמצעות התיקונים האלה בעצמם, יהיה להם באתערותא דלתתא] גם תיקון יחוד המושא ומתן, והתקרבותם להצדיק שעל ידי זה:

אות ב'. **שגם** לפי הנ"ל, יש לבאר בתפיסת דוגמתו שבדביקות הזכרון בעלמא דאתי, תיכף ומיד בהקיצו [משנתו]. כי ממדריגת ההמון הנ"ל, [שבשעת שינתם תעלה נשמתם ומחשבתם לעלמא דאתי], מבואר גם למדריגת הצדיק [שנמשכים מאתה כנ"ל], שברוב עבודתם ביום, יעלו בשינתם כפלי כפלים לעלמא דאתי. ועל זה תסובב האזהרה, שתיכף ומיד בהקיצו, מוכרח לשמור ולקשר בעצמו הארת הזכרון הזה, באופן שלא יהיה נאבד ונשכח מאתו אפילו כרגע חס ושלוש:

אות ג'. **בביאורו** את הכתוב אזכרה נגינתי בלילה, על אודות פקדון הרוח בלילה שבדי המנגן והמבורר את הזכרון, שהוא מדריגת הצדיק הנ"ל. ובדבר הכתוב, בידך אפקיד רוחי. מבאר יותר בענין הזכרון והדביקות שבשינה הנ"ל [שנמשך בכח הצדיק, למדריגת ההמון כנ"ל]:

הרוח מעליו] כל עם ה' נביאים, אשר בידם אדמה במדמה דקדושה כנ"ל:

אות ז'. **שגם** בפליאתינו הנ"ל, יש להתפלא במה שכתב תחלה בדבר השינה, שהוא דביקות הנשמה בעלמא דאתי, [והוא שלימות הזכרון כמוכ"פ]. ואחר כך מבואר מדבריו הקדושים, על השנות החלום והשינה, שהוא כח המדמה ברוח רעה, ותכלית ההיפך מזכרון הנ"ל. אבל בביאורינו שבאות ב' ואות ג', ובתשובותינו הנ"ל, תתיישב לך גם הסתירה הזאת. כי לפי כל הנ"ל תבין מרחוק, שכל השינה דקדושה הנ"ל, הוא שנמשכה ונתקבלה להם מהצדיק והרב הנ"ל [ביחודם והתקרבותם בו] כנ"ל:

אות ח'. **שגם** בהכרח התקרבות הצדיק לתיקון השינה והחלום הנ"ל, מבאר יותר בהכרח החלום לתיקון יוסף שכתב לקמן:

אות ט'. **שבנעימות** הניגון המוכרח לצירוף הירידה להעליה לשמים [בדבר הכתוב הנ"ל, מי עלה וכו'], ולבירור רוח טובה מתוך הרוח רעה [ולא בזולתה לגמרי]. מבאר יותר בתיקון התהפכות המדמה והשינה בעצמה, למהות הדעת והזכרון שבכח משה [יוסף דוד] הנ"ל. כי זולת השבע שני רעב, לא נמצא כלל ממה לברר ולהוציא נעימת הניגון:

אות י'. **שגם** בדבר הכתוב מי עלה שמים הנ"ל, תבין מרחוק בעליית וירידת הרוח שבשינת והקיצת האדם הנ"ל, שגם הוא, כעין העליה וירידה לבירור הרוח שבנעימת הניגון הנ"ל:

אות י"א. **שגם** בכל זה, מבאר יותר בכנור דוד המנגן מאליו להתעוררותו [ולא בכח אדם כלל], כי אין אדם דן גזירה שוה מעצמו. והאלהים לבר יענה הפתרון להרב והחכם יוסף, שמאתו נשפע לשאר הנפשות כנ"ל:

אות י"ב. **שגם** בכל זה, מבאר יותר ביחוד תיקוני הצדיק לכנסת ישראל הנ"ל. כי גם זה לנועם הניגון [שבשירו ותהלתו], הבלתי יוצא ונתהוה כלל, זולת ירידתו שיורד בכל עת גם אליהם כנ"ל:

אות י"ד. **שביחוד** תיקוני הצדיק וכנסת ישראל הנ"ל, יש ליישב מה שיתפלא המעיין ברגלי התפלה והסתפקות התורה, שחושב למדריגת ההמון [וכנסת ישראל] הנ"ל. כי מלבד מה שאין ביכלתנו להבין באיכות הענין, יש להתפלא גם ממה שהקדים להודיע [ביסוד הדברים שכתב תחלה], שכל הכרח ההסתפקות [ברגלי ועסקי העולם הזה], הוא מעבודת התורה והתפלה שמוכרח לכל אחד. ואם גם הם בעצמם נחשבים לתיקוני הרגלין וההסתפקות, למה לנו להתספק כלל. אבל מרחוק תבין בכל הנ"ל, כי גבהה דעתו, ודרכו נסתרה ונעלמה מאד, בירידתו לתיקוני ההמון וכנסת ישראל הנ"ל. כי אף על פי שאין יודעים בין ימינם לשמאלם, אבל גם באמונתם במשא ומתן [שזה עיקר העסק שבהם], נתיחדים ממילא ביחוד צדקת הצדיק. עד שהוא בעצמו העוסק והמשתדל בתיקוניהם הנ"ל שנעשים עמהם ממילא כמוכ"פ. והוא לבד, מלקט, ומצרף, ומייחד לעצמו, תיקוני הרגלים וההסתפקות שמוצא ומעלה מהמון הנ"ל. כי כל העם [ותורתם ותפלתם], יהיה ברגליו והסתפקו שבהם, [מהכרח עבודת התפלה, שנמצא בו בעצמו]:

אות ט"ו. **שעוד** יש לחתור ולחפש כוונתו הקדושה בהכרח אוהרתו להצדיק הנ"ל, לכל יהיה ברצונו לעסוק רק בהבנת הרמזים הנ"ל, אשר גם על זה יתפלא המעיין, מאחר שכל חיוב ההבנה הוא להרמזים שהשם יתברך מרמז בהם להתקרב לעבודתו יתברך, ואין יסלק ויבטל מעסק ההבנה הזאת לעבודתו יתברך. וגם אם מבואר מלשונו הקדושה [בנבחות ורוממות עבודת התורה והתפלה שמאתה], שגם היא נחשבת לעבודה. אבל הלא גם מלשונו

ודבריו הקודמים, מוכרח לפרש בכוונתו, שכל אשר תחשב גם תבונת הרמזים בעצמם לעבודה, היא מחיבורה ושילובה לעבודה העקריית. ואך יעלה על הדעת לעסוק בזה לבד, באופן שיהיה שיך כלל האזהרה הזאת. ובעיקר סובבתם לעבודת השגתו יתברך כנ"ל, ממילא מבואר שאין מי שזוכה להידיעה והתבונה הזאת, רק הצדיק בעצמו, ולכאורה, אין שיך להשכילו ולהזהירו באזהרה הנ"ל. אבל עוד מרחוק תבין ותתבונן בביאורו והבאתו על זה את הכתוב, ה' אלקי גדלת מאד וכו', שהיא עבודת המוחין בהשגתם והכרתם לאין סופיתברך, אשר לעומק הבלתי תכלית הזה לבד, מוכרח כמו כן השם יתברך בעצמו להתצמצם מאין סוף עד אין תכלית, באופן שיתהווה מזה על כל פנים רמזים לכל אחד, כפי היום והאדם והמקום, ועל זה תסובב גם התפלה והתורה של האדם השלם [שהוא הצדיק] הנ"ל. וגם לבד מסובבותם ושילובם שבה, נחשבים גם הם לעבודתו [כפקודתו וגזירתו יתברך אשר גזר ופקד אותנו עליהם, מהכרח עבודת השגתו יתברך הנ"ל, שנשאלת ונסתבב על ידם כנודע (עין ליקו"מ ח"א תורה ס"ב אות 1)], ואם ביתרון שילובם וחיבורם לעבודתו העיקריות שבהשגתו הנ"ל, נחשבים לעבודה גבוה יותר מתבונת הרמזים שברגל הקדושה, אבל גם זה מוכרח כנ"ל:

אות ט"ו. **בתבונת** הרמזים שבתיקוני הצדיק הנ"ל יש לבאר, שגם על ידו וביחודו הנ"ל, נמשכים ונשתלשלים ממדריגתו, לשאר המדריגות שבכל אדם. וממילא מבואר, שבהם סובבים ודופקים על כל פנים לעוררם ולהקיצם, להתקרב לעבודתו בפשיטות, ובהם אינו מדבר כלל אודות האזהרה הנ"ל. כי אינו מדבר רק במי שידוע ומבין בהם כראוי:

אות י"ז. **שיש** לבאר בדבר היחוד הנ"ל [ממדריגת הצדיק למדריגת כנסת ישראל], שכמו כן יהיו גם ממדריגת הצדיק והרב למעלה יותר, היחוד

ה' אלקי [שמבאר בתחלת הכתוב], כי לבד במדריגת הצדיק ויחודו [בשם אלקים, שנתייחד כמו כן] בשם ה', יש ביכולת כנסת ישראל להתעלות גם כן ביחוד ה' אלקים, מיחודם בהצדיק, ויחודו בה' אלקי, שהוא הזוכה לזה בשלימות כנ"ל:

אות י"ח. **שגם** לפי הנ"ל נראה מבואר, שכמו שכל שלימות הצדיק ביחוד ה' אלקים, הוא מה שבכלליות ופרטיות עסקי העולם הזה מדבק את מחשבתו [ותבונתו בהרמזים], לעלות ולהתייחד בהם בעלמא דאתי ואלקותו והשגתו יתברך כנ"ל. מוכרח כמו כן לכל אחד מכנסת ישראל, ליחוד ודביקות מחשבתו [מכל עסקיו] בהשגת ותורת ורמזי הצדיק הנ"ל:

אות י"ט. **שגם** לפי זה מבאר ביותר, הורדת תיקון היחוד למשא ומתן שבכנסת ישראל, וכן גם בתיקוני הצדיק הנ"ל תפס לדוגמא מלאכה [או משא ומתן]. כי זה לבד עיקר התיקון. ליחד גם כל המדריגות שבתחתית תחתיות להשם יתברך, וזה לבד שלימות היחוד הנ"ל:

אות כ'. **שיש** לבאר, מהכרח צמצומי השם יתברך ואלקותו ותבונתו יתברך, [והורדתו בזה עד הרגלין], כדי שיתייחד על ידי זה באדם התחתון [שהוא הצדיק הנ"ל]. שגם בשביל זה מוכרח כמו כן למוח ותבונת הצדיק ביחוד אלקותו, שיתצמצם בכל המדריגות שעובר בהם. כי גם בזה לבד תתייחד דעתו ותורתו להמון העם שבמדריגות התחתונות יותר כנ"ל:

אות כ"א. **שגם** בכל הנ"ל יש לבאר, שצמצומו הנ"ל [המוכרח בכל עת לרוממות דעתו וזכרון דעתו], הוא הירידה הנ"ל, המוכרחת בכל עת לצרף לעלייתו לשמים. כי גם בזה לבד יורדים ונתצמצמים צמצומי השם יתברך הנ"ל, עד תחתיות מדריגות הרגלין כנ"ל:

אות כ"ב. **שגם** בכל זה, מבאר יותר בביאורו לשון הכתוב בשבח משה, מי עלה שמים וירד וכו', מי הקים כל אפסי ארץ, שהם הרגלין הנ"ל, שמקומם ומעלים אותם להזכרון והדעת, בעלייתו וירידתו [שבידו] הנ"ל:

אות כ"ג. **בהמבואר** מדבריו הקדושים, שמה שזוכים לחלק ולהחצות שינת הלילה והמדמה שב"יד", ולברר שבע שנות השבע שבה משבע שנות הרעב, הוא על ידי ה"יד" שנכללה ב"יד" השם יתברך בעצמו, לברר מכל זה נועם הניגון. מבאר יותר בהבאתו מניגון כינור ד'ו'ד' היוצא מאליו, מנקודת הברור שבחצות הנ"ל:

אות כ"ד. **שגם** בהכרח כלליות הנ"ל יד האדם בידו בעצמו יתברך, [כי בידו לבר אדמה בבירורו כנ"ל]. מבאר יותר בענין הכתובים שבפתרון יוסף הנ"ל, אשר התגבר תחלה בכלליותו בהשם יתברך לאמר: בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה:

אות כ"ה. **שבכל** הנ"ל מדבריו הקדושים נראה מבואר, שגם כל הנביאים והמנגנים ביד המוב"פ, לא יהיה מדרגת כל אחד בידעיתו נגן לברר כנ"ל, כי אם בהתקרבותו ויחודו לרבן של כל הנביאים הנ"ל. כי על ידי כלליותו ויחודו בהשם יתברך כנ"ל, נתייחד בזה גם המתייחד אליו בהשם יתברך:

אות כ"ה*. שגם בכל הנ"ל, מבאר יותר בביאורו לתיבת מאד על אודות הצמצום, [אשר] בזה לבר, גדלת ונעמת מאד כנ"ל:

אות כ"ו. **שבדבר** הכתוב ולזכרון בין עיניך, מבאר יותר בכתבו תחלה על אודות התפלין, שהן הן בדבר הזכרון והדעת הנ"ל:

אות כ"ז. **שגם** בהנ"ל מדבריו הקדושים, יש לבאר בכוננתו הקדושה על אודות ההסתפקות,

כי גם זה מענין הצמצום:

אות כ"ח. **ביתרון** השמירה מכת המדמה גם להטוב עין, לכל תתאחו הרע בו ובעיניו בסיבת התערובות טוב ורע יחד שנמצא בו. נראה מבואר, שגם על ידי זה בעצמו, עולה ויונק ומתגבר על עיניו גם הרע לגמרי חס ושלוש:

אות כ"ט. **שגם** בהעלאתו הנ"ל, שדעת ההסתפקות והצמצום מאד גדול [באופן אחד יותר ממוח הנגלה], מבאר בכפלי ביאורו אודות ההסתפקות שנמצא [להצדיק] ממדרגת המון. [כי אף על פי, שהיא בעצמה ההסתפקות, עוד יש להסתפק ולהתצמצם גם מאתה], כי לא עליך המלאכה לגמור וכו':

אות ל'. **שגם** בכפל ביאורו להסתפקות הנ"ל, [להסתפק ולהתצמצם גם מאתה]. מבאר בהורדתו שמוריד את עצמו גם להמסתפקים ומתצמצמים, לכל יקיימו עסק התורה רק בקריאתם שמע לבד:

אות ל"א. **שגם** בהמבואר לעיל מדבריו הקדושים, שההסתפקות והצמצום נהפך להצדיק באופן אחד לדעת הגדול יותר, ביחוד ה' אלקים. מבאר יותר בתכלית מדרגת ההסתפקות והצמצום הנ"ל, להיות בקריאת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, לזמן השכיבה והשינה, ולזמן תקומתם והקצתם מאתה כנ"ל. [ושאם גם בזה ישית האדם ידו על עיניו כיוסף המוב"פ, אבל שם כבוד מלכותו והתנשאותו, מוכרח להעלים יותר כמוב"פ]:

אות ל"ב. **שבתיקון** שבירת אותיות הכלים, המוכרח להיחוד והדעת הנ"ל. מבאר יותר בדבריו על אודות קלקול הרע עין שעומד כנגד התיקון, זה לעומת זה, בשבירת הלוחות, [שבאותיות עשרת הדברות שבהם]. כי היא מעין השבירה והקלקול הראשון שקודם הבריאה כנודע [ליקוטי תורה פרשת כי תשא ע"פ] והלוחות מעשה אלקים המה עיי"ש):

מבליע ומכסה את העינין, ברע לגמרי, [ולא יודע וכו']. ממילא מבואר, שגם בעסק התורה נמצא סכנה, כסכנת העסקים הגשמיים לגמרי שבמדרגת הצדיק הנ"ל. עד שמוכרח מפני זה גם לביטולה של תורה, והסתפקותה הנ"ל. [וכמבואר מזה גם במקום אחר (ליקו"מ ח"א תורה ט"ז), שבהעדר הביטול וההסתפקות, מתגברים לגמרי הקליפות על העיינין]:

אות ל"ט. **שבהכרח** בירור האמת [שבהלכות התורה], על ידי ה', מבאר יותר בענין הכתוב, בידך אפקיד רוחי [פדיתיה אותי ה' אל אמת]:

אות מ'. **שבהשפעות** הברכות בבירור האמת לכד שנמצא בחידושי תורה, [לטוב העין]. מבאר יותר בהבאתו ראייה לטוב העין [אבא שאול], שזכה לאמת, כי טוב עין הוא יבורך, והברכות הם בחינת אמת:

אות מ"א. **שיש** להתפלל בביאורו והצעתו למאמר אבא שאול, שנפתח לו דביקות כמער איש ולויות. כי לכאורה נראה בזה כמרכיב ומוסיף בההצעה הזאת, לענין אחר שלא דיבר תחלה, ואין זה דרכו הקדושה כנ"ל בהכללים. אבל באמת נראה מבואר, שזהו ענין הדביקות ויחוד ה' אלקים שכתב תחלה:

אות מ"ב. **בהכרח** התיקון [שבבירור האמת] הנ"ל דייקא מהמדרגות התחתונות [שבארץ הדרום רגלי המוב"פ] כנ"ל. מבאר יותר בביאורו לפתיחת המערה והדביקות הנ"ל, בבירור האמת וצמיחתו דייקא מתחתיו [והארץ] הנ"ל:

אות מ"ג. **בהכרח** החפנים לאסיפת ובירור הרוח, שבתיקון האמת והתגלות הדעת והזכרון הנ"ל. מבאר ומיישב לפליאת המעיין, בהבאתו ענין הכתוב וקמץ הכהן:

אות ל"ג. **שגם** בענין השבירה הנ"ל, שעיקרה לא היתה אלא בשבע מדות התחתונים, ומקלקול שבירתם לכד, נגע ממילא גם לשלשה הראשונים כנודע (ע"ח שער הנקודים שער ט' פ"א). מבאר יותר במספר שבע שני השבע, שירדו ונבלעו זה לעומת זה, במספר שבע שני הרעב. גם נראה מבואר מדבריו הקדושים, שהולדת הזכרים הוא בענין הזכרון הנ"ל, ושהעיקר הוא בראשי מספרי הדורות כדוד הנ"ל, שעשה ש'ם בניגון הי"ד, לכפול [ולחפוף גם הקלוקל] להתיקון, במספר שבע ושבע הנ"ל:

אות ל"ד. **שלכאורה** נראה כסתירה מהמבואר בדבריו הקדושים, שכל נועם הניגון שבבירור הלילה, הוא לבנין השמחה שעל ידי זה. להמבואר מדבריו הקדושים, שלזכרון הניגון בלילה, יש לשפוך הלב כמים בשיחתו וחיפוש רוחו. אבל בהכרח תהפוכות הירידה בעצמה, לעלייתו ותיקון [הניגון והשמחה] הנ"ל, תבין מרחוק, שגם מחמת זה מוכרח לבא ולהוריד את עצמו תחלה, בלב הנשבר ונשפך כמים הנ"ל. כי מזה לכד, יתעלה אחר כך בנועם הניגון והשמחה הנ"ל:

אות ל"ה. **שגם** מלשונו הקדושה, לשבר את לבבו בתהפוכות הירידה הנ"ל, מבאר יותר כמה שכתב תחלה על אודות הירידה, שהוא בשברי הלב והלוחות הנ"ל. כי גם זה, נהפך לשלימותם ותיקונם הנ"ל, [וזה וזה, מוכרח להתיקון הנ"ל המוב"פ]:

אות ל"ו. **שגם** בדבר הלוחות הנ"ל, מבאר יותר ביחוד הארון שכתב תחלה:

אות ל"ז. **במה** שכתב על אודות המדמה [שבעירוב טוב ורע], שהוא ראש המסבבים שונה הלכות התורה. מבאר ומיישב גם כן לפליאתינו הנ"ל, בהכרח ההסתפקות להתורה בעצמה שנמצא במדרגת ההמון. כי בהתגברות המדמה הנ"ל, שבתערובתו

הלקוטים

אות ז'. **בצירופי** דבריו הקדושים, שבהוצאות הדבה מתגבר השכחה והמיתה חס ושלום. ובהמבואר מדבריו הקדושים ביחוד צדיק וכנסת ישראל, שבתיקוני הצדיק נתתקנים גם הם. וממילא מובן שגם זה לעומת זה, מתגברים לפעמים קלקולי ההמון, עד שיוגיע ויבא הקלקול גם להצדיק [כי העושק יהולל וכו']. מבאר יותר בהבאתו ענין הכתוב נשכחתי כמת מלב [הייתי ככלי אובר, כי שמעתי דבת רבים וכו']:

אות ז"א. **שמכותלי** דבריו הקדושים, בריחוק מדריגות התחתונות שבעולם הזה, והארץ [הדום רגלי], מהקדושה האמיתית שנמצא בהצדיק. ושכל קדושתו הוא בדבר הזכרון [כי בזה יבא ויגיע להתייחד ביחוד ה' אלקים בעצמו יתברך]. יש לבאר בכוונתו, שכל ריחוק ותחתיות מדריגת העולם הזה, היא היא השכחה שנמצא בו. ושממילא מובן, שכנגד זה יהיה העלמא דאתי בעצם הזכרון, ושמחמת זה בעצמו מוכרח להתאחד בו על ידי הזכרון. כי בהמשכת הזכרון שבו לעולם הזה, נתבטל ונתאחד בו על ידי זה גם הוא, להיות בדבר הזכרון, ולא בדבר השכחה, כי באתר דאית דבר וכן הזכרון המוב"פ, אין שייך עוד שכחה וריחוק הנ"ל. כי הריחוק נהפך להתקרבות, והתחתית נהפך להתעלות:

אות ז"ב. **שלכאורה** יש להתפלל בדבר הרמזים שהשם יתברך מזמין לכל אדם, במחשבה דיבור ומעשה. כי הלא כל הדיבור והמעשה של האדם, הוא בהמחשבה שבו, וזולת המחשבה, נחשב בשרו כעץ ואבן, בלי שום פעולה, ומעשה, ודיבור כלל. ולמה זה יאריך ויוכרח כביכול להזמין את הרמזים גם בהדיבור ומעשה, ולא בהמחשבה לבד, שמאיתה היו נמצאים ממילא גם בהדיבור והמעשה שיוצאים מאתה. אבל מרחוק תבין, שזה דבר השתדלותו והורדתו [את עצמו] של השם יתברך, שמזכיר בענין זה, מלמעלה למטה. כי גם השם יתברך בעצמו, כביכול,

אות מ"ה. **שברב** נבל, מבאר יותר בענין הכתוב, והיתה נפש אדוני וכו' [שנאמר אז בברכת אביגיל לדוד]. כי הוא התיקון לקלקול הרע עין שבנבל:

אות מ"ה. **שבביאור** הכתוב ולזכרון בין עיניך, ודבר התפלין הנ"ל. מבאר יותר במה שכתב אחר כך גם על עינו של אבשלום, שנתתקן בקשר התפלין [שבשורש נשמת משיח]:

אות מ"ו. **במה** שכתב על אודות הרע עין, שהוא בבחינת מיתה. מבאר יותר בביאורו לצורך החיים. כי הוא זה לעומת זה, בזכרון התפלין הנ"ל, שזוכים בהם לחיים:

אות מ"ז. **שגם** בהכרח תיקון מדריגות רע עין [התחתונות] הנ"ל. מבאר יותר בענין הרע עין של התנשאות, שמי שיכול לתקן, צריך לתקן, [ואסור לברוח]:

אות מ"ח. **בהמבואר** מדבריו הקדושים, שעיקר הטוב עין הוא בשורש המלכות, בשמירתו מרוח רעה, ובתיקון ושורש המלכות. מבאר יותר בהבאתו זה לעומת זה, בקלקול מלכות שאול, את הכתוב ובעתתו רוח רעה:

אות מ"ט. **שלכאורה** יש להתפלל קצת, במה שמרכיב ומערב באמצעות הודעותיו שבהתורה הזאת [לתיקון הזכרון שבטוב עין, ושמירתו ממדמה על ידי היד], לידע ולהודיע, שגם כל השראת הנבואה, הוא מהיד הזאת, כי אין זה דרכו הקדושה. אבל בכלל הענין שכתב בסוף דבריו הקדושים, אין אדם דן וכו'. מבאר כוונתו הקדושה, שהנבואה בעצמה, היא בירור האמיתי של המדמה, וגם העיקר הוא באצולת רוח הנבואה מרב כל הנביאים, משה בעצמו, כי אין אדם דן בדעתו האנושי להגיע לעצם האמת, שבתכלית הזכות מהמדמה כנ"ל, [כי מי עלה שמים וכו']:

[כענין הנוגה המוכא במקום אחר (ליקו"מ ח"א תורה י"ט
תורה פ"ב):

אות נ"ו. **שבהכרח** תיקון ה'יד לזכרון, מכאן יותר
ענין הכתוב [לאות על ידך]
ולזכרון בין עיניך, [ולמען תהיה בפיך תורת ה' שבעצם
האמת כנ"ל מהמוב"פ]:

אות נ"ז. **על** אודות ההפלאה של המאמר חז"ל בהמצאת
המדמה והקליפות, רוח בלא גוף, שזה
מחמת שלא הספיק כביכול לבריאת גופם עד שקידש
היום, ולולא זאת נראה מדבריהם, שבאמת עלה ברצונו
יתברך לברוא להם גופים. ולכאורה היה לו להתקדם
בבריאתם, באופן שלא יהיה מוכרח אחר כך להפסיק
מחמת קידוש היום. כי באמת, אין שייך כלל שכחה
להשם יתברך בזמן המוקדם והמוכרח לזה, באופן
שיצטרך אחר כך להתאחר חס ושלום, ולעשותם מפני
זה ברוח לבד. אבל מרחוק תבין לפי הנ"ל בהכרח
השכחה והצמצום [להתייחד בהזכרון והדעת] הנ"ל,
שגם השם יתברך ממשיך לעצמו כביכול את השכחה
[שהוא הצמצום מאין סוף עד אין תכלית, שמשתדל
למנוח הבריאה כמוב"פ], ושכביכול בשכחתו הזאת
לבד, עשה והפליא את הכח המדמה, והקליפות, רוח
בלא גוף, באופן שיתגבר מזה הנסיון, והסמרא דמותא
של הרע עין. כי הנה טוב מאד, לכל הזוכים בזה לבד
להתגדל ולהתעלות בעונג דעת השגת אלקותו, לעד
ולנצח כנ"ל מהמוב"פ:

אות נ"ח. **שבהתחלת** הצמצום [והשכחה] מאין סוף
בעצמו כביכול [כנ"ל מהמוב"פ].
תבין מרחוק על אודות הברור ההלכה בתכלית עצם
האמת. שאף על פי שלא יזכה לזה רק משיח בן דוד
בעצמו. אבל גם דברי הקדושים אשר [בשכחת שברי
הלוחות הנ"ל] לא נתכוונו כאמתת ההלכה, יהיו [דברי
אלקים חיים] בתכלית אחדות השכחה והזכרון שבאין
סוף הנ"ל בעצמו יתברך.

משתדל בזה, ומוריד את עצמו ממדריגה למדריגה,
עד העולם הגשמי. וגם בו בעצמו, כופל ומשלים
בהשתדלותו והורדתו במדריגת כל אדם שבו, ממחשבה
להדיבור, ומהדיבור להמעשה. כי זה עיקר ויסוד כוונתו
יתברך מיום שברא את עולמו, להיות שכינתו והתקשרותו,
עד תחתיות המדריגות בפרטיות, שבמעשה העולם
הזה בעצמו כנ"ל:

אות נ"ג. **שגם** ככל הנ"ל יבואר לנו, שגם בפרטי פרטיות
כל אדם ואדם, נמצא ועומד המעשה
כנגד המחשבה שבו, כמצאיות השכחה ועולם התחתון
בכלליות, כנגד הזכרון ועולם העליון, [כי עיקר הזכרון
הוא בהמחשבה]. ושלפי זה ממילא מבואר, שגם כל
האופן והיכולת לקשר מעשה העולם הזה לעולם
העליון, הוא בכח המחשבה לבד שתתדבק בעלמא
דאתי. כי לזה נוטה ונמשך גם המעשה שיוצא ונצמח
מאתו כנ"ל:

אות נ"ד. **שבהשראת** כח המדמה בפה הדיבור,
מכאן יותר במה שכתב
תחלה בענין התגברותו, שהוא בדבקה וקלקול הדיבור:

אות נ"ה. **שגם** בהמבואר מכל הנ"ל בענין הדיבור,
שהוא האמצעי בין המחשבה והמעשה.
כי כל התגלות מעשה הבריאה הוא בדיבור ובמילולא
שיוצא מהמחשבה, ושנמצא כל זה בפרטיות ובכלליות.
כי כמו שבכלליות נחשבים השמים והארץ יחדיו,
למדריגה התחתונה, והשכחה, והמעשה הנ"ל כנגד
השם יתברך. ובדיבורים ומאמרים לבד, נמצאו ויצאו
ממחשבתו יתברך כביכול. כן גם בפרטיות, תצא ותצמח
כל המעשה והפעולה, ממדריגת הדיבור והמילולא.
מכאן יותר בהוספות אזהרתו לשמירת הדיבור מכח
המדמה. כי ממילא מובן לפי הנ"ל, שאף על פי שעיקר
הרע עין הוא בתחתיות מדריגת המעשה. אבל כל
כוחו לעלות ולזנק ולהתגבר על הקדושה, המחשבה,
והזכרון, הוא באמצעות קליפת המדמה שבהדיבור,

כי ממילא מובן, שגם כל הכרח ומציאות מדותיהם, להדרש בהם, הוא בסיבת צמצומיה הנ"ל. וכן עולה על כולם מדה הי"ג שבהם בשני כתובים המכחישים וסותרים זה לזה, כסתירה וכחש לגמרי חס ושלוש, עד שיבא ויתגלה המכריע שביניהם, אשר לאנוכה לזה בשלימות, עד לעתיד באליהו [ומשיח הנ"ל], כי הוא ידרוש ויפרש גם לדברי שאר הנביאים והצדיקי אמת, שנראה בהם כמה פעמים, כטעות, ושכחה, וסתירה חס ושלוש, זה לזה. כמו בנבואת יחזקאל שבכתוב כל נבילה וכו', שמובא בדברי חז"ל (חגיגה י"ג), שאליהו ידרוש אותה. וכן בדברי חז"ל בעצמם, שנמצא בהם כמה פעמים כשכחה, וסתירה לדברי המקראות כמו (עין מכות כ"ב: ועין לקו"מ ח"א תורה נ"ז בהשמטות) ... וכן בספר הזוהר הקדוש כמו בדבר הכתוב לכו חזו (עין זוהר בראשית נ"ח:) וכו'.

[מכתב יד המחבר על תורה נ"ד]

ז"ל, שמבאר בהם בכמה מקומות... כי גם אי אפשר [לברר] במשא ומתן [שבהרגלין והשוקין המוב"פ] הנ"ל, כי אם בבידור האמת והאמונה, [מבלי הוראת] היתר חס ושלוש על הממון והחפצים שנראים אליו שכולם שייכים אליו, כפי... אלקותו יתברך שנמצא בהם. כי אפילו הגדלת הדעת שבהם, על כל פנים יתייחד באמונתו הקדושה, שהוא עיקר האדם, בהדעת והזכרון הזה בתכלית המעלה כנ"ל, [ומה שנחשב אצלו לעבודות הרגלין, נחשב אצלינו לעבודות הגבוהות, כנרמז לעיל]. כי הוא בעצמו המאיר בתקוניו הנפלאים גם להמון כנסייתינו, עד שנעשה אצלינו כל זה ממילא כמוב"פ. וכל העבודה שהשם יתברך מרמז לו עבור הרמזים המוב"פ, ממילא מובן, שהיא עבודת השגתו יתברך, [מאחר שלעבודתו יתברך בפשימות, כבר נתקרב לבל יסורו מרצונו יתברך לימין ולשמאל חס ושלוש, ולמה זה יהיה מוכרח כלל לרמז לו רמזים עבור זה]. וזה בעצמו העבודה הפשוטה שאצלו, כמובן

מסוף דבריו הקדושים לענין עבודת הדלקת נר חנוכה משמן משחת הדעת, [שאמר אז בלשון אשכנז בזה הלשון: "איך האב איצטער גזאגט, וויא אזוי מע צינד אן אחנוכה ליכטעל" (אני אמרתי עכשיו איך מדליקין נר החנוכה)] עיין שם. ואף שהיא העבודה הגבוהה מעבודת השגת [הכלים והלבושים של] הרמזים בעצמם הרמזים על זה, על כי הן הראש [בגבהו] והרגל [בעקבו] הרוחניים כנ"ל מהמוב"פ, אבל כפי הכלל הידוע (עין ע"ח שער ח' פ"ב (דף ל"ו ט"ג)), ומובא בליקוטי הלכות (ליקוטי הלכות הל' תפילין ה"ה אות ל"ד), [וגם בכרך הזה כמה פעמים], והבאתי מאתו גם לעיל, שגופי הכלים והלבושים, נמשכים מאור המופלא יותר המוב"פ, על כרחך דבריו הקדושים אומרים דרשוני, שאף על פי שעצם השגת עבודתו נשגבה מאד, [כשמן הטוב יורד על הראש' והדעת הנ"ל, לדוגמת עבודת נר חנוכה שתפס לזה]. אבל בהעלם גדול, גדלה ושגבה יותר השגתו, כשנכנס לגוף מעשה מנורת הרמזים, אף על פי שלכלים ולבושים [דעת העבודה בעצמה כנ"ל מהמוב"פ]... ה הנ"ל, מקשה היא גם למשה בעצמו... יכנס לשם, [כי במופלא ממך אל תדרוש כמוב"פ]... עוצם תכלית ריחוק הצמצומים האלה.... מלמעלה... נקודת מרכז רגלי ואפסי הנ"ל.... והמקום לוכך ולמהר גם שם, מפגם שנפגם על ידה אור הקמץ כמוב"פ, עד שזכה, ונפתח לו דייקא מתחתיותו הזה, מער.... וראשית מחשבת קומת האדם והמקום והזמן...

למעלה [והראשית] מהמחשבה והדעת הנ"ל, [עד] יד מעשה רגל הרום מרכז הארץ הגשמי הזאת כמוב"פ, ששם עצם יניקת עון עקיבי כמוב"פ, [שיונק ומקבל דייקא מסתימת האור הזה כנוצר לקמן מהמובא בפנים]. כי קשה מאד מאד, גם להטוב עין, לבל יטעה בחזיונו [מתכלית הריחוק כזאת] כמוב"פ, באופן שימתיק ויבטל אותם בשורש יניקתם דייקא, כמובא במקום אחר (מובא כמה פעמים ועיין לקו"מ ח"א תורה רע"ז וע"ע ע"ח ש"ג פ"א). אבל אף על פי כן, לעוצם

אחד, בתכלית ההיפך מחפצו האמיתי יתברך], עד אשר ח'ר'פ'ו' וכו' עקבות משיחך, [בחרפת הרעב הנ"ל המוב"פ], לבלוע לגמרי חס ושלוש. ובכל זאת, ברוך ה' לעולם וכו', למלאות כל העולם באור האמת והאמן המוב"פ, עד שיהיו נאכלים ונתבטלים למלכות משיח הנ"ל, והוא במלכותו כן יהיה נאכל ונתבטל בחפצו ואתערותא דלתתא, למלכותו יתברך בתכלית הביטול, עד שבכל רגע ורגע, יטנו בכל תעלומות לבבו, כעצם אחדות אמתת רצונו שברצונות יתברך, [כמובן מזה גם במקום אחר (אפשר הכוונה על המובא בליקו"מ ח"א תורה קע"ז)]. עד שלא יהיה נחשב כל מלכותו והתנשאותו, רק להתנשאותו ומלכותו יתברך בעצמו, עד שלנצח, ינצח בכל פעם יותר בנגון כנורו המוב"פ:

תכלית הביטול שיזכה לעתיד המלך המשיח המוב"פ, יהיה נגמר בשלימות התיקון הזה, [המוכרח לתכלית ביטול הרע עין כמוב"פ], עד שימלוך על ידי זה לעולם ועד, השם יתברך בעצמו, במלכותו הנ"ל. כי אף על פי שגם עתה, ה' מלך על [כל הארץ], כי גם עתה, לב מלך פרעה שבכל אחד, ביד ה' הנ"ל, להטותו לכל אשר יחפוץ בידוע (כוונתו על הפסוק במשלי כ"א, ועי' ברכות נ"ה. וברש"י שם), אבל כל זמן שיוורד מלמעלה אור הקמץ שבראש הנ"ל בלי האתערותא דלתתא שבביטול העקב אליו בתכלית הביטול, נהפך האור מ'ק'ץ' [ובאפסי רגלי קומת הזמן והאדם והארץ] המוב"פ, להיות בתכלית ההיפך, ופנס הק'מץ' כמובן בפנים, [וזה לעומת זה, להטות ולהכביד לב פרעה הנ"ל שבכל

בוכי אור

הזכרון בספר. ושכל התיקון והבירור הוא על ידי יוסף שהוא בן פ'ר'ת ופ'ר'ת'ר חלום ה'פ'ר'ת' [שבראש השנה כנודע], שבהתגברות המדמה [שנוכח בלקוטי א' סימן נ"ד הנ"ל] הסומך בכל עת לבלוע את המוב, ולא יודע כי באו אל קרבנה. והתיקון הוא על ידי יוסף, כי אף על פי שגם הוא נבלע תחלה בבית האסורים וכו', בבואו זכה לברר גם חלום פרעה שבלי ראש השנה, עד שיצא מבית האסורים, ויבוא אחי יוסף וישתחו לו, כי על ידו לבד יהיה עקר התיקון. ובפרט בראש השנה.

גם אם נדקדק בסיפור המעשה מזכוב ועכביש מספורי מעשיותיו עין שם, בענין המלך שכאשר הבין את האמת. ורצה להחזיר למוטב את כל העולם, נסכם בדעתו שיסע ויחפש את החכם והנבון שיפתר לו את החלום, ולכאורה יש להתפלא בזה, כי מה ענין הפתרון

הנה אדמו"ר ז"ל הזהיר מאד לשמור את זכרון יום המוות בכל יום כמובא בלקוטי א' סימן נ"ד, ובלקוטי הלכות הלכות ברכת הריח וברכת הפירות הלכה ה' אות יוד, מובא שם שעיקר שמירת הזכרון הוא על ידי הדיבור שצריכין לדבר בזה הרבה, אולי נזכה להזכיר את עצמנו שלא יטעה אותנו ההעלמה שניתנה על זה בלב כל אחד כמובא מזה מדבריו בהלכות שחיטה הלכה ה' אות ה', שאף על פי שנדמה לכאורה שכולם יודעים מזה אבל באמת זעירין אינן שזוכים לדעת מזה, עיין שם. ועל כן היו רגילים אנשי שלומנו לדבר בעניין זה הרבה מאד בכל מיני לשונות. [ששון ושמחה, תפילה ב']

מבואר מצירופי דברי האר"י ז"ל ודברי רבינו ז"ל בסימן נ"ד שבלקוטי א' שבראש השנה מתגבר כח המדמה שבשינה, לבלוע ולהעלים את

להחזרת העולם למוטב. ואולם כפי הנ"ל תבין מרחוק שהפתרון נוגע לברור הטוב מהרע העוסק לבלוע את כל העולם.

גם בענין השבויים שלקח בשביה שנמצא ביניהם יפת תאר וכו', יש לרמז גם כן בדבר המזמור שרמז בו רבינו ז"ל את המעשה הזאת שאמר דוד בברחו מפני אבשלום שהיה בן יפת תאר כמובא בדברי חכמינו ז"ל, וממילא מובן לפי זה שידע דוד שנמצא בו נפש יקר מצד הזכרון הנ"ל, רק מחמת שנבלע ברע המדמה בתכלית ההיפך [עיין שם בסימן נ"ד הנ"ל].

[שיחות וספורים, כרך ו אות ז]

מבואר מביאורי שבס' נ"ד בלקוטי א' עיין שם, על אודות הנבואה בדורות הקודמים שהיתה להנביאים כעין זכרון בהפלאות יד ה', שהשיגו גם קודם בריאתם, כי ידיעתו וידו יתברך לא תוציא כל דבר החקוק מאפשרותו שבבחירת האדם [אף על פי שנמצא

בה שני הפכים לדעתינו], וזה נודע ומובן בכמה מקראות שלא היתה בהם השראת הנבואה זולת כפי המדריגה של כל אחד במקום ובזמן ובכמה פרטים שונים שהיו מוכרחים בזה מרצונו יתברך, כי מי לנו גדול מיצחק אבינו, וגם מאתו נעלם ונאבד רוממות קדושת יעקב בנו [בעוצם הרוח סערה שבאיש השעיר בנו השני], להפוך ולהמיר בתמורות ותהפוכות עצומות בהשפעת הברכות כנודע.

במה שעולה בביאורינו שגם כל הדרך לחדש את הכח הוא באמצעות היד הזאת בעצמה, תבין מרחוק בסוד העלאת ופקדון הרוח והנפש ביד העליונה, שמוכא מזה בדברי אדמו"ר ז"ל אשר ע"ז יסובב הכתוב בידך אפקיד רוחי וכו' כי בהעלאת ופקדון הנפש בידו יתברך שבשעת שינה זוכין לבקרים בחידוש הכח הנ"ל [אשר על זה מברכים בכל יום הנותן ליעף כח כנודע].

[חכמה ותבונה, סימן יד אות ח, טו]

כוכבי אור שישון ושמחה תפלה לזיכרון עלמא דאתי

תפלה ב':

וְעֶזְרָנִי אָבִי שְׁבַשְׁמִים לְהַתְדַבֵּק כָּל כֶּךְ בְּהַשְׁמָחָה הַקְדוּשָׁה, עַד שֶׁתֵּהָא דַעְתִּי נֹחָה וּמִישֶׁבֶת בְּכָל עֵת, וְאַחֲשֹׁב אֶת נַפְשִׁי תָמִיד אֶת גִּדְּל וְעֵצִים שְׁמוֹת וְשִׁנְעוֹן תַּאֲוֹת עוֹלָם הִזֶּה וְהַבְּלִי, אַחֲרֵי אֲשֶׁר יוֹדְעִים בְּכִרּוּר בְּלִי שׁוּם סֶפֶק שֶׁפִּתְאֹם פִּתְאֹם יִהְיוּ גִלְפָּדִים בְּמִצּוֹדֵת הַמָּוֶת, וְלֹא יִהְיֶה מִי שְׂיוּכָל לִפְדּוֹת וּלְהוֹשִׁיעַ מִזֶּה, וְאִזּוּ יִהְיוּ מְכַרְחִים לְהִקְיָא וּלְהַחְזִיר כָּל הַתַּאֲוֹת שֶׁהִכְנִיסוּ לַגּוֹף, וְלֹא יִהְיֶה מִהֶם שׁוּם יִתְרוֹן וְרוּחַ כָּלָל וּכְלָל. וְאִזּוּ יִהְיוּ מְכַרְחִים לְהַתְחַבֵּר עִם הַמַּלְאָךְ הַמָּוֶת בְּלִי שׁוּם טַעֲנָה, וּלְהוֹשִׁיט לוֹ הַצֹּאֵר בְּלִי שׁוּם תְּרוּץ, וְלִטְעוֹם טַעַם הַגִּסְסָה וְהַמָּוֶת שֶׁהוּא מֵר וּמְרוֹר מִכָּל מִינֵי מְרִירוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. וְאַסְתַּכֵּל בְּעֵינִי לְכָל צַד אוֹלִי גִמְצָא אַחֵר שְׂיוּכָל לְהַצִּילֵנִי מִזֶּה וְכָל אוֹהֲבֵי וְרַעֵי מִגִּיד נִגְעֵי יַעֲמָדוּ, וְלֹא יִרְצוּ לְהַבִּיט וּלְהַסְתַּכֵּל כָּלָל עַל זֶה. וְכָל הַגּוֹף שֶׁהִלְעִיטוֹ אוֹתוֹ בְּהַתַּאֲוֹת, יִהְיֶה מְכַרְח לְהַתְפַּלּוֹת בְּעַפְרָא וּבְכֻטָּן הַתּוֹלְעִים וְלֹא יִהְיֶה מְקוֹם לְהַתְחַבֵּא וּלְהַטְמִין מִכָּל זֶה בְּשׁוּם אִפֶּן. וְאִם אֶפְלוּ אֵתִיהָ מִבְּטָח בְּכָל הַשְׁמוּנִים שֶׁנָּה גַם הֵם יִפְרָחוּ בְּהֶרֶף עֵין, וְגַם הִרְבָּה מִהֶם כָּבֵר חֲלָפוּ וְעִבְרוּ, וְכֵן יַעֲבֹר וַיִּפְרָח גַּם הַשָּׂאֵר. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שָׁגַם עִם זֶה הַמַּעֲט שֶׁעַד שְׁמוּנִים שֶׁנָּה אֵינָם מְבַטְחִים כָּלָל, כִּי אֵינָם מְבַטְחִים בְּהַחֲיִים אֶפְלוּ רִגַע אַחַת, וּבְכָל רִגַע וְרִגַע מוֹכְנִים וּמְזַמְנִים לְהִיּוֹת נִצּוֹדִים בְּהַמִּצּוּדָה הַפְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים. וְעַתָּה עַל מִי בְּטַחְתִּי כִּי מְרַדְתִּי, וְגַם מִה אֲנִי רוֹצֶה לְהַרְוִיחַ, הָאֵם אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהַכָּל הַכָּל הַבָּלִים וְהַרְוֵעַ מִהֶבֶל אֲלָפִים פְּעָמִים, כִּי גַם הַעֲשִׂיר הַגָּדוֹל שֶׁבְּגִדּוּלִים, וְהַמַּמְלָא כִּרְסוֹ בְּהֶרֶף עֵין הִזֶּה בְּכָל הַתַּאֲוֹת הַמְדָּמוֹת, גַּם הוּא מְכַרְח לַיִרֵד לְהַבּוֹר וּלְלַבֵּשׁ תְּכָרִיכִים וּלְשַׁכֵּב בְּרַגְלָיו אֶל הַדִּלְתָּ, וְלַעֲטֹף אֶת עֲצָמוֹ בְּהַצּוּרָה הַיִּרְקָה וּפְגִי הַמָּוֶת בְּלִי שׁוּם סֶפֶק. וְכָל אֶבֶר וְאֶבֶר יִהְיֶה מְכַרְח לְהַתְרַקֵּב וּלְהַתְעַפֵּשׂ וּלְהַתְאַפֵּל לְשִׁנֵּי הַתּוֹלְעִים, וּלְהַתְעַכֵּל בְּכֻטָּנָם הַמְּזוּהָם וְהַמְשַׁקֵּץ וְלֹא יוֹעִיל לוֹ לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְכו'. וְעַתָּה מִה יֵשׁ לִי לְאַבֵּד וּלְהַפְסִיד בְּעוֹלָם הַמְּבוֹכּוֹת הִזֶּה בְּשִׁאֲחֻזֵּק עֲצָמִי בַתּוֹרָתְךָ וּמִצּוֹתֶיךָ.

(וְהִנֵּה מִחֲמַת שְׁאֲדָמוֹ"ר ו"ל הַזֶּהוֹר מְאֹד לְשֹׁמֵר אֶת הַזִּכְרוֹן הִזֶּה בְּכָל יוֹם כַּמּוּבָא בְּלֻקְטֵי א' סִימָן נ"ד, וּבְלֻקְטֵי הַלְכוֹת הַלְכוֹת בְּרַבַּת הָרִיחַ וּבְרַבַּת הַפְּרוֹת הַלְכָה ה' אוֹת יוֹד, מוּבָא שֵׁם שֶׁעָקַר שְׁמִירַת הַזִּכְרוֹן הוּא עַל יְדֵי הַדְּבוּר שֶׁצָּרִיכִין לְדַבֵּר בְּזֶה הַרְבֵּה, אוֹלִי נֹכַח לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמֵנוּ שְׁלֵא יִטְעֶה אוֹתָנוּ הַהֶעֱלָמָה שֶׁנִּתְּנָה עַל זֶה כָּלָל כָּל אֶחָד כַּמּוּבָא מִזֶּה מְדַבְּרִי בְּהַלְכוֹת שְׁחִיטָה הַלְכָה ה' אוֹת ה', שָׁאֵף עַל פִּי שֶׁנִּדְמָה לְכַאוֹרָה שֶׁכֵּלֵם יוֹדְעִים מִזֶּה אֲבָל בְּאֵמַת זְעִירִין אֵינָן שׂוֹזְכִים לְדַעַת מִזֶּה עֵין שֵׁם. וְעַל כֵּן הָיוּ רִגְלִים אֲנָשִׁי שְׁלוּמָנוּ לְדַבֵּר בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה מְאֹד בְּכָל מִינֵי לְשׁוֹנוֹת. וְעַתָּה מִחֲמַת שְׁאֲנָשִׁי אֲמָנָה אֲבָדוּ וּבְכָל יוֹם אֲנִי הוֹלְכִים וְדֹלִים, עַל כֵּן אֲמַרְתִּי לְרִשֵּׁם עַל כָּל פְּנִים וּלְהַעֲתִיק עֵינֵי הַזִּכְרוֹן הִזֶּה גַם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵה מִטַּעַם הַמוּבָא בְּהַפְתִּיחָה עֵין שֵׁם).

רבנו של עולם פאר דיר איז אנטפלעקט וואס פאר א העלמה דיא האסט גיגיבן אין הארץ פון יעדער מענטשין אז כמעט מע וויסט גאר ניט צי מע וועט אמאל שטארבן, העלף מיר איך זאל עס וויסן קלאר בלי שום ספק אז מע וועט פלוצלונג מוזין ווערן א מת, סע וועט גאר קיינער ניט קענען העלפן. אין בשעת גסיסה וועט מען מוזען אויסמייקען אלע תאוות, סע וועט פון זיי אקוראט אקוראט גאר ניט ארויס קומען. און מע וועט זיך מוזען באגייגיגען מיט דעם מלאך המות בלי שום טענה, און מע וועט אום מוזען אויסשטערקן דעם האלדז בלי שום תרוץ, אין מע וועט מוזען פאר זיכען דעם טעם פון דער גסיסה וואס ער איז טויזנטער מאל ערגער פון ביטער אין פין שלעכט אין פין אלע מיני פאסקודנקייט אין דער וועלט, מע וועט ווארפען די אויגען אויף אלע זיטען מאמער קען איימיצער אפ ראטונען, אין אלע פריגד וועלין אויס דרייען דעם קאפ און וועלין גאר ניט וועלין קוקען. אין דער גאנצער גוף וואס מע האט איהם אנגעשטאפט מיט די תאוות וועט ער מוזען איבער געפילט ווערן אין דער ערד אין בא די ווערים אין בויך, און מע וועט זיך פון דעם אלימען ניט אויס דרייען און ניט אויס באהאלטן בשום אפן. און ווען איך זאל זיין פאר זיכערט מיט אלע אכציג יאהר, פליען זיי זיך אויך איבער כהרף עין אין אסאך פון זיי איז שוין איבער געלאפן פונקט אזוי ווי זיי זענען גאר ניט גיוועהין, און זיי וועלין זיך שוין צו מיר געוויס ניט אום קערן. און אזוי ווייס איך געוויס אז דאס איבעריגע וועט אויך איבער לויפן כצל עובר, מע וועט אזוי לאנג האנדלן ביז סע וועט ווערן אויס טעג מיט אויס נעכט מיט אויס יארן. ובפרט, ובפרט, אז אפלו מיט דעם ביסעל יאהרין ווייס איך נאך אויך גישט בא וואס איך אלט אז מע איז ניט זיכער מיט דעם לעבן אפלו איין רגע, אין בכל רגע ורגע איז מען מוכן ומזמן אויך צו ווערן א בר מינן. היינט אויף וועמים תקיפות מרייט איך אפ פון דיר וועליכס וועל איך דא געווינען, ווייס איך דען ניט אז סע איז אין גאנצין בלאטע מיט בלאטע. דער גרעסטער גביר דער גרעסטער עולם-הזה-ניק מוז קריכען אין גרוב און מוז אן טואין תכריכים און מוז פאקומען דעם געלין פאטרעט מיט דער געשטארבינער צורה, אין יעדער אבר וועט מוזען פאר שטינקען ווערן אין איבער גיעסן ווערן צו די ציין פון די ווערים אין נתעכל ווערן אין זייער מיסען און פאסקודנעם בויך. סע העלפט איהם ניט קיין געלט אין קיין שום זאך. היינט וואס האב איך דא וואס אן צו ווערן אין דער נארישע וועלט אין דער פערטער וועלט אז איך וועל מיד האלטען אין דינגע תורה ומצות.

תרגום מאידיש

רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך איזו העלמה נתת בלב כל אדם, עד שכמעט לא יודעים כלל אם ימותו אי פעם, עזרני שאדע בברור ללא שום ספק שפתאם יצטרכו למות, ולא יעזר לאף אחד שום דבר. ובעת הגסיסה יוכרחו למחק את כל התאוות, ולגמרי לגמרי לא יצא מהם שום דבר, ויאלצו להפגש עם מלאך המות בלי שום טענה, ויוכרחו להושיט לו את הצואר ללא שום תרוץ, ויוכרחו למעם טעם הגסיסה שהוא גרוע אלפים פעמים מכל מר ומכל רע ומכל התלאות והעפוש שבעולם. ויתורו אז בעינים לכל הצדדים אולי מי שהוא יוכל להציל, וכל הידידים יסובכו את ראשם ולא ירצו להסתכל כלל. וכל הגוף שדחסוהו עם התאוות החמריות יוכרח להרקב לגמרי באדמה וגם על ידי התולעים בבטנם, ולא יוכלו להתחמק ולהחבא מכל זה בשום אופן.

ואף אם אהיה מובטח לכל השמונים שנה, אך גם הם עפים מהר כהרף עין, וגם הרבה מהם כבר עברו וממש כפי שלא היו כלל, והם כבר בודאי לא ישובו אלי. וגם שאר שנתי שנשארו, אני יודע לבטח שיעברו כצל עובר, ויתעסקו כל כך עד שיעברו לגמרי הימים, והלילות, והשנים ובפרט ובפרט שאפלו עם קצת השנים שיש לי, גם איני יודע היכן אני אוהז כאשר לא בטוחים עם החיים אפלו רגע אחד, ובכל רגע ורגע האדם מוכן ומזומן למות ולהיות בר מינן. ואם כן, על מה ומי אני בוטח כשאני פורש ממך רבנו של עולם. את מי בדיוק אנצח בפרשי ממך, האם איני יודע שכל העולם הזה הוא לא יותר מטיט ורפש? הרי גם העשיר הגדול ביותר, הנהנתן הגדול מהעולם הזה, מוכרח בבא העת לרחש אל קברו ומוכרח ללבש תכריכים ויוכרח להלביש את המסכה הצהובה עם צורת המות (כנוי לפניו של אדם מת), וכל אבר מגופו יוכרח להתעפש ולהתאכל בין שיני התולעים, ולהתעכל בבטנם המאוס והמעופש.

ולא עוזר לו, לא כסף ולא שום עזרה אחרת. ואם כן, מה יש לי כאן להפסיד מהבלי העולם הזה מהעולם המתעה הזה כשאחזיק ואתחזק בתורתך ומצותיך.

לקוטי תפלות

מיסד על תורה נ"ד בלקוטי מוהר"ן

"אזכרה נגניתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי. זכרתי בלילה שמך יי ואשמרה תורתך. אזכר מעללי יה כי אזכרה מקדם פלאך. זכרתי ימים מקדם הגיתי בכל פעלך במעשה ידיך אשוחח. בהתעטף עלי נפשי, את יי זכרתי. זכור תזכר ותשוח עלי נפשי". ואען ואמר לנפשי, זכור אל תשכח שיש עלמא דאתי, ואין שום קביעות בזה העולם. כי העולם הזה עובר כהרף עין, כצל עובר, וכאבק פורח, וכענן פלה, וכרוח נושבת, וכחלום יעוף. ועקר החיים ועקר הקביעות דירה של האדם הוא רק בעלמא דאתי. חוסה עליך ושמר את הזכרון היטב, שתזכור תמיד בכל יום בעלמא דאתי ולא תשכח. והדבק מחשבתך בעלמא דאתי ואל יזוז זכרון עלמא דאתי מרעיונה. הסתפל על עצמך היטב היטב, וישב דעתך באמת לאמתו, וזכר ותן ללבך מה תעשה באחריתך. בעת יבא קצך כהרף עין. צר לי עליך אחי, הקיצה אחי משנת פתייתך וחמל על נפשך. "וזכר את בוראך בימי בחורותיך".

ובכן באתי לפניך יי אלהי ואלהי אבותי, להפיל תחנתי לפני רחמיך האמתיים, ולשא עיני לחסדיך העצומים, שתזכני לשמור את הזכרון הזה היטב. שאזכר תמיד בעלמא דאתי. ולאדבקא מחשבתי רק בעלמא דאתי בכלל ובפרט. ובכל יום ויום בהקיצתי משנתי תכף ומיד כשאפתח את עיני אזכרה לזכר מיד בעולם הבא,

שהוא עולם העומד והקים לעד ולנצח נצחים, והעולם הזה הוא
הכל וריק. הכל הכלים אין בו ממש, "הכל נדף. הכל הכלים הכל
הכל". ואין שום יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל בעסקי העולם
הזה. ואין שום תכלית וטוב בעולם. כי אם לרדף תמיד להשיג
העולם הבא. ותזכני שאזכר זאת היטב בכח הזכרון דקדשה. ואחר
כך אזכה לקים זאת בפרטיות, שאזכה להבין בכל עת ובכל שעה
ובכל מקום שבעולם את כל הרמזים שאתה מרמז לי בכל עת
להתקרב לעבודתך באמת. כי בחסדך הגדול אתה מצמצם אלהותך
מראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות עד סוף נקדת
המרכו של עולם העשיה הגשמי הזה, מאין סוף עד אין תכלית.
ואתה מצמצם ומרמז רמזים לכל אדם בכל מקום ובכל עת לקרבו
לעבודתך, לפי המקום ולפי השעה ולפי האדם. עזרני וזכני ותפתח
את דעתי שאזכה להבין היטב באמת את הרמזים האלה, למען
אזכה לשוב אליך באמת, להיות כרצונך תמיד מעתה ועד עולם.
ותורני ותלמדני בחסדך הגדול ובגבורתך הנוראה, שאזכה לידע
ולהבין באמת איך להגדיל את דעתי בענין הרמזים האלה. ואיך
לצמצם את דעתי בקדשה שלא יצא חוץ מהמדה. שלא אדרש
במפלא ממני ולא אחקר במכסה ממני. רק במה שהרשתי אזכה
להתבונן ולהגדיל את דעתי בהדרגה ובמדה כפי מדרגתי. להבין
תמיד בכל עת ובכל שעה את כל הרמזים שאתה מרמז לי תמיד
ברחמיך על ידי כל הדברים שבעולם. ועל ידי כל המחשבות
והדבורים והעשיות שאתה מזמין לי בכל עת. אשר בכלם אין
כונתך שום דבר כי אם לרמז לי על ידם להתקרב לעבודתך באמת.

וּתְזַכְּנִי בְּרַחֲמֵיךְ הָרַבִּים לְמַדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת, שְׁאֲזֹכָה לְהִיּוֹת מִסְתַּפֵּק
בְּמַעַט מִהָעוֹלָם הַזֶּה. וְלֹא אֲשַׁתְּמֹשׁ בְּעַסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה
כִּי אִם מִה שְׁמִיכָרָח לְבַד בְּתַכְלִית הַצִּמְצוּם וְהַהִסְתַּפְּקוּת, בְּקִדְשָׁה
וּבִטְהָרָה גְּדוֹלָה לְשִׁמּוֹךְ וּלְזִכְרֶךְ לְבַד. וְאֶפְלוּ כְּשֶׁתְּזַכְּנִי לְהַגְדִּילַת הַדַּעַת
בְּאַמֶּת, שְׁאֲזֹכָה לְהַבִּין מִכָּל הַדְּבָרִים אֶת הָרַמְזִים וְקִדְשָׁה שֵׁישׁ בָּהֶם,
אֵף עַל פִּי כֵּן, לֹא אֶהְיֶה נוֹטָה כָּלָל לְהִרְבוֹת חֵם וְשְׁלוֹם בְּעַסְקֵי
הָעוֹלָם הַזֶּה. רַק לְהִסְתַּפֵּק בְּמוֹעֵט מְאֹד בְּצִמְצוּם גְּדוֹל בְּהִכְרַחֲיוֹת
לְבַד, וּבְקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה גְּדוֹלָה לְשִׁמּוֹךְ לְבַד בְּאַמֶּת. וְעַקֵּר עַסְקֵי יְהִיָּה
רַק בְּעִבּוּדַת יי' לְעַסֵּק כָּל יְמֵי בְּתוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְתַעֲזָרְנִי
שְׁאֶפְלוּ מִזֶּה הַהִסְתַּפְּקוּת וְהַהִכְרַחֲיוֹת שֶׁתִּשְׁפִּיעַ לִי אֲזֹכָה לְהַפְרִישׁ
מִמֶּנּוּ לְצַדִּיקָה. וְאֲזֹכָה לְקִים מִקְרָא שְׁכֵתוֹב: "טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹוֹה
יְכַלֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט". וְאֲזֹכָה לְהִרְבוֹת בְּצַדִּיקָה לְעֲנִיִּים הַגּוֹנִים הָרַבָּה.
וְעַל-יְדֵי הַצַּדִּיקָה שְׁלִי אֲזֹכָה לִיַּחַד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתָּיה בִּיחּוּדָא
שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל.

רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יי' אֱלֹהֵי גְדֻלָּתָּהּ מְאֹד. הוּד וְהִדְר לְבָשֶׁת עֲטָה אוֹר
כְּשֶׁלְּמָה נוֹטָה שָׁמַיִם פִּירִיעָה". אַתָּה יִדְעָתָ "כִּי בַּעַר אֲנֹכִי
מֵאִישׁ וְלֹא בִּינַת אָדָם לִי", וְאִין לִי שׁוֹם שְׁכָל לְהַגְדִּיל דַּעַתִּי בְּכָל
זֶה. עַל כֵּן בָּאתִי לְפָרֵשׁ כִּפִּי אֱלִיךְ מִלְכִּי וְאֱלֹהֵי, שֶׁתְּזַכְּנִי בְּרַחֲמֶיךָ
שִׁיְהִיו נַעֲשִׂים אֲצִלָּנוּ כָּל הַתְּקוּנִים הָאֵלֶּה מִמִּילָא עַל-יְדֵי הָעַסְקִים
וְהַמְצוֹת שְׁאֵנוּ עוֹסְקִים בְּכָל יוֹם, וְתַהֲיֶה בְּעֲזָרִי וְתְזַכְּנִי לְהַמְשִׁיךְ עָלַי
קִדְשָׁה גְּדוֹלָה קֹדֶם הַשָּׁנָה. עַד שְׁאֲזֹכָה לִישֵׁן בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה גְּדוֹלָה,
וּשְׁנָתִי תִּעָרֵב לִי. עַד שְׁאֲזֹכָה עַל-יְדֵי הַשָּׁנָה שֶׁתַּעֲלֶה נִשְׁמָתִי וְתַתְּדַבֵּק

בְּעֶלְמָא דְאַתִּי, עַד שְׁתַּהֲיָה מַחְשַׁבְתִּי דְּבוּקָה בְּעֶלְמָא דְאַתִּי תָּמִיד.

וְתַעֲזָרְנִי וְתִזְכְּנִי לְקִים בְּכָל יוֹם מִצּוֹת צִיצִית וְתַפְלִין וְקִרְיַאת שְׁמַע
וְתַפְלָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, בְּלֵב טוֹב וּבְשִׂמְחָה גְּדוּלָּה,
וּבְמִסִּירַת נֶפֶשׁ בְּקִדְשָׁה וּבְמַהֲרָה, וּבְכֹנֶנָה גְּדוּלָּה וְעֲצוּמָה, עִם כָּל
פְּרִטִּיָּהֶם וְדְקֻדּוּקִיָּהֶם וְכוֹנוֹתֵיהֶם וְתִרְי"ג מִצּוֹת הַתְּלוּיִם בָּהֶם. וְתִזְכְּנִי
לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּקִדְשָׁה גְּדוּלָּה וּבְשִׂמְחָה רַבָּה. וְאַחֲרֵי
כֵן תִּנְחֲנִי בְּצִדְקַתְךָ לְעֶסֶק בְּמִשְׁא וּמִתָּן בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה, עַד שְׁאַזְכֶּה
לְבָרַר בְּרוּרִים קְדוּשִׁים, וּלְהַשְׁלִים נַפְשִׁי וְרוּחִי וּנְשַׁמְתִּי עַל-יְדֵי כָּל
הַדְּבָרִים שְׁאַקְנֶה וְאַמְכֹּר, וְאַזְכֶּה לִידַע וּלְכוּן לַקְנוֹת וּלְמַכּוֹר כָּל דְּבָר
בְּעִתּוֹ בְּמוֹעֲדוֹ וּבְזִמְנוֹ, בְּעֵת שֶׁהִגִּיעַ הַשְּׁעָה שֶׁיֵּצֵא הַדְּבָר מִרְשׁוּתִי
לְרִשׁוּת אַחֵר, אוֹ לְהַפְּךָ כִּפִּי הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּאוֹתוֹ הַדְּבָר
וּכְפִי חֲלָקִי נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שְׁלִי, בְּאַפֵּן שֶׁיִּשְׁלְמוּ חֲלָקִי נֶפֶשׁ רוּחַ
וּנְשָׁמָה שְׁלִי עַל-יְדֵי הַמִּשְׁא וּמִתָּן. עַד שְׁאַזְכֶּה לַעֲשׂוֹת יְחִיד קִדְשָׁא
בְּרִיד הוּא וְשְׂכִינְתִּיהָ עַל-יְדֵי הַמִּשְׁא וּמִתָּן שְׁלִי וְעַל-יְדֵי כָּל הָעֶסְקִים
שְׁלִי. וְנוֹכַח שֶׁיְהִיוּ נַעֲשִׂין אֲצִלָּנוּ מִמִּילָא כָּל הַתְּקוּנִים וְהַיְחודִים
הָעֲלִיוִנִים, בְּאַפֵּן שֶׁנוֹכַח לְזַכְּרוֹן דְּקִדְשָׁה, לְאַדְּבָקָא מַחְשַׁבְתָּא בְּעֶלְמָא
דְּאַתִּי תָּמִיד בְּכָלִּיּוֹת וּבְפְרִטִּיּוֹת. וְתַשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי מִשְׁכָּחָה שֶׁהִיא
מִיתַת הַלֵּב, שְׁלֹא אֶשְׁכַּח אֶת תַּכְלִיתִי וְסוּפִי. וְלֹא אֶסִּיחַ דַּעְתִּי לְעוֹלָם
מִזְכְּרוֹן עֲלְמָא דְאַתִּי.

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּרְאֶה בְּעֵינֵינוּ
וְדַחֲקֵנוּ וְעַמְלֵנוּ, וְתִשׁוּר בְּעֵינֵינוּ וְתַבִּיט בְּעַמְלָנוּ. וְתַצִּיץ עֲלֵינוּ

בְּרַחֲמֶיךָ, וְתִשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ בְּעֵין חֲמֻלָּתְךָ. וְתִשְׁמְרֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַטּוֹבִים,
וְתִצְלִלְנוּ תָּמִיד מִרַע עֵין, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוֹם עֵין רָעָה עַל שׁוֹם אָדָם
שֶׁבָּעוֹלָם. רַק נִסְתַּכַּל תָּמִיד עַל כָּל אֶחָד בְּעֵין טוֹבָה, וְנוֹכַח לַהֲיוֹת
מִתְלַמְּדֵיךָ שֶׁל אֲבֹרָהּם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם שִׁישׁ בָּהֶם שְׁלֹשָׁה מִדּוֹת
טוֹבוֹת שֶׁהֵם עֵין טוֹבָה וְנִפְשׁ שְׁפָלָה וְרוּחַ נְמוּכָה. וְתִשְׁמְרֵנוּ וְתִצְלִלְנוּ
מִתְלַמְּדֵיךָ שֶׁל בָּלָעַם הָרָשָׁע שִׁישׁ לָהֶם שְׁלֹשׁ מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁהֵם עֵין
רָעָה וְרוּחַ גְּבוּהָה וְנִפְשׁ רַחֲבָה. אֲבִינוּ מַלְכֵנוּ, אֲדִירֵנוּ, בּוֹרְאֵנוּ, גּוֹאֲלֵנוּ,
יוֹצְרֵנוּ, קְדוֹשֵׁנוּ, קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ, רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל, הַמְּלֹךְ הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב לְכָל, טוֹב עֵין בְּאַמֶּת, זִכְנֵי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים שְׁאוֹכָה לְהַתְדַּבֵּק
בְּמִדּוֹתֶיךָ הַטּוֹבִים לַהֲיוֹת טוֹב עֵין בְּאַמֶּת תָּמִיד. וְתִצְלִלְנוּ בְּרַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים מִעֵין רָעָה שֶׁלֹּא יִשְׁלַט בָּנוּ שׁוֹם עֵין רָעָה מִשׁוֹם אָדָם וּמִשׁוֹם
נִבְרָא שֶׁבָּעוֹלָם. וְלֹא יִהְיֶה לְהִרַע עֵין שׁוֹם כַּח וְשׁוֹם שְׁלִיטָה. וְלֹא
יֻכַּל לְהַזִּיק לָנוּ כָּלֵל חֵם וְשְׁלוֹם לֹא בְּגִשְׁמִיּוֹת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוֹת.

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, מָלֵא רַחֲמִים, טוֹב וּמְטִיב לְכָל,
טוֹב עֵין, אֲתָה לְבַד יוֹדַע אֶת עֵצֶם הַתְּגַבְרוֹת הָרַע עֵין
שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלֵינוּ מְאֹד. שְׁעִינוּ רָעָה בְּקִדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁה. וּבְכָל
יוֹם מִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ בְּיוֹתֵר בְּכֹמָה תַּחֲבּוּלוֹת לְהִרְחִיקֵנוּ חֵם וְשְׁלוֹם
מִעֲבוֹדָתְךָ בְּאַמֶּת, וְרוֹדֵף אוֹתֵנוּ מְאֹד. מָלֵא רַחֲמִים, מָלֵא טוֹב, אֲתָה
יֹדַעְתָּ אֶת לִבֵּנוּ, אֲתָה יֹדַעְתָּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלֵינוּ עַל-יְדֵי הָרַע
עֵין שֶׁל הָאוֹיְבִים וְהַשּׂוֹנְאִים הָרוֹדְפִים אַחֵר הַבָּאִים לְהַתְקַרֵּב בְּאַמֶּת
לְעִבּוֹדָתְךָ וּלְתוֹרָתְךָ. וְגַם אֲתָה יֹדַעְתָּ גִּדְּל חֲלִישׁוֹתֵנוּ לְעִמּוֹד נֶגֶד עֵינֵם
הָרָעָה. וְעַתָּה הוֹדִיעֵנוּ נָא אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים אָנָּה מִפְּנֵיהֶם נִבְרַח, וְאִיָּה

איפוא המקום להתחבא ולהטמן מפני עינם הרעה. הביטה בענינינו כי רבו מכאובינו וצרות לבבנו. "הטה אלהי אזנך ושמע. פקח עיניך וראה שוממותינו, כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים". כי ידענו באמת כי אנחנו בעצמנו החיבים בכל זה. כי לולא חטאינו ופשעינו המרבים והעצומים, לא היינו צריכים להתירא מפניהם כלל. אבל מה נעשה אבינו, כי הסכלנו הרבה מאד. חטאנו העוינו והרשענו וסרנו ממצותיך. פעמים רבות הצלתנו, ואנחנו מרינו עצותיך, "ותמוגנו ביד עווננו". ובכל זאת אנו חפצים ומשתוקקים ומחכים ומיחלים בכל עת להתקרב לעבודתך באמת, כי אתה רוצה בתשובה כי חנון ורחום אתה וקרוב לכל קוראיך באמת, ועתה הצילנו נא ברחמיך מן הרע עין. כי אין לנו שום כח לעמד נגד אחד משונאינו אף כי נגד כלם. ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, לך לבד עיני תלויות, לך לבד עיני צופיות, "דלו עיני למרום". אולי יראה יי בעניי, אולי יחוס אולי ירחם. הבט נא רחם נא והושיעה נא צאן מרעיתך. ואל ימשל בנו הרע עין כלל. "הבט משמים וראה" כי היינו לעג וקלס. "הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך איה קנאתך וגבורתך. המון מעיד ורחמיך אלי התאפקו".

מֵלֵא רַחֲמִים טוֹב לְכָל טוֹב וּמַטִּיב, טוֹב וּמַטִּיב לָרָעִים וּלְטוֹבִים,
טוֹב בְּאַמֶּת תָּמִיד, הַטוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא
תָמוּ חֲסָדֶיךָ, רַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְהַצִּילֵנוּ מֵרַע עֵין מִכָּל
הַבְּחִינוֹת. הֵן שְׁלֹא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם עֵין רָעָה כָּלֵל, הֵן שְׁלֹא יִשְׁלַט בָּנוּ

שׁוּם עֵין רָעָה מִשׁוּם אָדָם וּמִשׁוּם נִבְרָא שְׁבַעֲוֹלָם. וְתַבִּיט עָלַי בְּעֵינֶיךָ הַטּוֹב בְּעִנְיָא חֲדָא דִּרְחֵמִי וְתַמְשִׁיד וְתַשְׁפִּיעַ עָלַי טוֹב עֵין. וְתַשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי שְׁלֵא יִהְיֶה עֵינִי רָעָה כָּלֵל בְּגִדְלַת חֲבֵרִי וּבְגִדְלַת כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ. וְתַצִּילֵנִי מִפָּגַם הָרְאוֹת וְתַשְׁמְרֵנִי תָמִיד שְׁלֵא אֶסְתַּכַּל בְּשׁוּם דְּבַר הַמְכִּיא לִידֵי הִרְהוּרִים חֶסֶם וְשָׁלוֹם. וְלֹא בְשׁוּם דְּבַר הַפּוֹגֵם אֶת הָעֵינַיִם. "הֶעֱבַר עֵינִי מֵרְאוֹת שְׁוֹא בְּדֶרֶךְ חַיִּינִי". הַצִּילֵנִי מֵעֵין נוֹאֲפָת. "שְׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אֵל אֲבוֹשׁ כִּי חֲסִיתִי בְּךָ". וְכֹל מָה שְׁחַטְמָתִי עֲוִיתִי וּפִשְׁעָתִי לִפְנֶיךָ וּפְגַמְתִּי בְּעֵינִי בְּשׁוּגָג וּבְמִזִּיד בְּאִנּוּס וּבְרָצוֹן, וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי מִנְעוּרִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עַל הַכֹּל תִּמְחַל וְתִכַּפֵּר וְתִסְלַח לִי, אֱלֹהֵה סְלִיחוֹת חֲנוּן הַמִּרְבֶּה לְסִלַּח. וְתִזְכְּנִי מַעֲתָה לְהִיּוֹת טוֹב עֵין בְּכָל הַבְּחִינוֹת בְּקִדְשָׁהּ וּבְמִתְהַרָה גְּדוּלָּהּ כְּרָצוֹנְךָ הַטּוֹב בְּאַמָּת.

וְתַצִּילֵנִי שְׁלֵא יִשְׁלַט בְּנוֹ שׁוּם עֵין רָעָה מִשׁוּם רַע עֵין שְׁבַעֲוֹלָם. וְלֹא יִזִּיק לָנוּ עֵינָם הָרָעָה כָּלֵל. הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת. בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּמִמּוֹן. וְתַשְׁמַר צִאתָנוּ וּבֹאֵנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי לְהַשְׁעֵן כִּי אִם עָלֶיךָ לְבַד אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים. כִּי "אֲשׁוּרְנוּ עָתָה סִבְבוּנוּ עֵינֵיהֶם יִשִּׁיתוּ לְנִטּוֹת בְּאַרְצָן. צָרִי יִלְמַשׁ עֵינָיו לִי. אֲשָׂא עֵינִי אֶל הַהָרִים מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי עֲזָרִי מֵעַם יְיָ עוֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: כִּי אֵלֶיךָ אֱלֹהִים יְיָ עֵינִי בְּךָ חֲסִיתִי אֵל תַּעֲרֵךְ נַפְשִׁי. עֵינִי תָמִיד אֶל יְיָ כִּי הוּא יוֹצִיא מִרְשַׁת רִגְלִי. אֵלֶיךָ נִשְׁאַתִּי אֶת עֵינִי הַיּוֹשֵׁבִי בַשָּׁמַיִם. הִנֵּה כְּעֵינִי עֹבְדִים אֵל יָד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינִי שִׁפְחָה אֵל יָד גְּבִירָתָהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַד שִׁיחַנְנוּ. חָנְנוּ יְיָ חָנְנוּ כִּי רַב שְׁבַעֲנוּ בּוֹ".

רֶבֶנּוּ שֶׁל עוֹלָם רָאָה נָא בְּעֵינָיו וְרִיבָה רִיבָנוּ. כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת
 לִבִּבָנוּ. כִּי צָרְכָנוּ מְרַבִּים מְאֹד וְדַעַתְנוּ קִצְרָה לְפָרֶשׁ. עֲזָרְנוּ
 כִּי עָלִיד נִשְׁעָנָנוּ. עָנָנוּ יִי עָנָנוּ, כִּי בִצְרָה גְדוֹלָה אָנַחְנוּ. אֵל תִּסְתַּר
 פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ. הִיְהֵא נָא קְרוֹב לְשׁוֹעָתָנוּ. כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ אֵת כָּל תְּלָאוֹתֵינוּ
 וְרָאָה אֵת עֲנִיֵּינוּ וְאֵת עֲמָלָנוּ וְאֵת לַחֲצָנוּ. "זָכַר יִי מַה הָיָה לָנוּ,
 הַבִּיטָה וְרָאָה אֵת חֲרָפָתָנוּ". חוּס וַחֲמַל עָלֵינוּ. "שְׁמַרְנִי מִיַּד פֶּחַ
 יִקְשׁוּ לִי, וּמִקְשׁוֹת פַּעֲלֵי אֹן. שְׁמַרְנִי כְּאִישׁוֹן בֵּת עֵין בִּצְלַל כְּנַפִּיד
 תִּסְתִּירֵנִי, מִפְּנֵי רָשָׁעִים זֶה שְׁדוּנִי, אוֹיְבֵי בְּנֶפֶשׁ יִקְפוּ עָלַי. וְאֲנִי עָנִי
 וְכוֹאֵב" אֵין לִי שׁוּם בֵּית מְנוּס כִּי אִם אֵלֶיךָ לָבֹד. "אֵלֶיךָ יִי אֶקְרָא
 וְאֵל יִי אֶתְחַנֵּן. מַה בָּצַע בְּדַמִּי בְּרִדְתִּי אֵל שַׁחַת הַיּוֹדֵד עֶפֶר הַיִּגִּיד
 אֶמְתֶּךָ. עֵינֵי נִגְרָה, וְלֹא תִדְמָה מֵאֵין הַפְּגוֹת. עַד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יִי
 מִשָּׁמַיִם". הוֹשִׁיעֵנוּ מִלֵּא רַחֲמִים. הוֹשִׁיעֵנוּ בְּעֵת צָרָה הַזֹּאת וְקִים
 בָּנוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: "וְעֵת צָרָה הִיא לִיעֶקֶב וּמִמָּנָה יוֹשִׁעַ".

הַצִּילֵנִי וְשְׁמַרְנִי מֵרַע עֵין הַמְּבִיא לַיָּדִי שִׁכְחָה שֶׁהִיא מִיתַת הַלֵּב
 שְׁבִירַת לֵב. כְּמוֹ שְׁכָתוֹב: "נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב הָיִיתִי כְּכֹלִי
 אוֹבֵד". עֲזָרְנִי שְׁלֹא אֲשַׁכַּח אֵת עוֹלָמִי הַנִּצְחִי וְהַקִּים לְעַד. חוּסָה
 עָלַי כְּרַב רַחֲמִיךָ, כְּרַב יְשׁוּעָתְךָ, כְּרַב טוֹבוֹתֶיךָ, כְּרַב הַצְּלוֹתֶיךָ. יִהְיֶה
 מֵעִיד עָלַי, עַל גִּרְדָּף כְּמִנִּי, עַל חֶסֶד דַּעַה חֶסֶד עֲצָה כְּמוֹנִי. אֲמִץ
 וְחֹזֵק אֵת לִבִּי בִּירְאָתְךָ וְעִבּוֹדְתְךָ. וְזָכַנִי שְׂאֵשִׁים אֵל לִבִּי וְאֶזְכֹּר
 הַיֵּטֵב בְּלִבִּי וּבִדְעָתִי תָמִיד אֵת הַתְּכִלִּית הָאַחֲרוֹן וְאוֹכָה לְדַבֵּק מִחֲשַׁבְתִּי
 וּלְבִבִּי תָמִיד בְּעֶלְמָא דְאַתִּי. כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ אֵת גְּדֹל הַצַּעַר וְהַבּוּשָׁה
 שִׁיְהִיָּה בְּעֶלְמָא דְאַתִּי עַל מִי שְׁלֹא קִשַּׁט עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְהוּא

אֲבָדָה שְׁאִינָה חוֹזֶרֶת לְעוֹלָם, כִּי שָׁם אֵין מַעֲשֶׂה וְחִשְׁבּוֹן מוֹעִיל כָּלָל.
כִּי מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מָה יֵאָכֵל בְּשַׁבָּת. "מַעֲוֹת לֹא יוֹכֵל
לְתַקֵּן וְחִסְרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַמְנוֹת". וְאֵין מוֹעִיל שָׁם שׁוֹם רַחֲמָנוּת
בְּעוֹלָם. וּפְנֵי עֵתָה בְּרַחֲמֶיךָ שְׁאֵזְפָה לְזָכֹר עֵתָה בְּעוֹלָם הַזֶּה אֵת
הָעוֹלָם הַבָּא תָּמִיד. וְאֵל יִלְוֶנוּ מַעֲיָנִי וְלֹא אֶסּוּר מִדַּעְתִּי זְכוֹרֹן הָעוֹלָם
הַבָּא תָּמִיד בְּאֶפֶן שְׁאֵזְפָה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלֶיךָ בְּאַמֶּת. וְאֵזְפָה
לְתַקֵּן בְּחַיִּי אֵת כָּל אֲשֶׁר שִׁחַתְתִּי בְּשׁוּגֶג וּבְמִזִּיד בְּאַנָּם וּבְרָצוֹן. וְתִזְכְּנוּ
שִׁיגֵן עָלֵינוּ זְכוֹת וְכַח הַצַּדִּיקִים הָאֱמֵתִיִּים שֵׁישׁ לָהֶם כַּח לְהַצִּיל
אוֹתָנוּ מִכָּל מִינֵי רַע עֵין שְׁפַעְעוֹלָם. וְהֵם יִלְחָמוּ לְפָנֵינוּ, וְיִכְנִיעוּ וְיִשְׁפְּרוּ
וְיִבְטְלוּ אֵת כָּל מִין רַע עֵין בְּשֶׁרֶשׁוֹ שְׁלֹמַעְלָה. וְיִמְתִּיקוּ וְיִבְטְלוּ אֵת
הָרַע עֵין שֶׁל הַתְּנַשְׁאוֹת, עַל יְדֵי שֶׁרֶשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא מַלְכוּת מְשִׁיחַ
בֶּן דָּוִד, "יָפָה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי". וְיִמְשִׁיכוּ עָלֵינוּ אוֹרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ
שְׂיָבֵא בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וּמִכָּל צְרוּתֵינוּ יוֹשִׁיעֵנוּ וְיַגְאֲלֵנוּ.

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵי שְׁתַּצִּילֵנִי מִלְּשׁוֹן
הָרַע וּמֵאֲבָק לְשׁוֹן הָרַע. וְלֹא אוֹצִיא דָּבָה עַל שׁוֹם בַּר
יִשְׂרָאֵל שְׁפַעְעוֹלָם, הֵן עַל גְּדוּלִים הֵן עַל קִטְנִים, וְלֹא יֵצֵא מִפִּי שׁוֹם
דְּבוּר רַע עַל שׁוֹם יִשְׂרָאֵל שְׁפַעְעוֹלָם. וְתַצִּילֵנִי וְתִשְׁמְרֵנִי שֶׁלֹּא אֶפְגַּם
אֵת דַּעְתִּי כָּלָל. וְתִזְכְּנֵי לְאַהֲבָה דְּקִדְשָׁה וְתַצִּילֵנִי מֵאַהֲבוֹת הַנְּפֹלוֹת
מֵאַהֲבוֹת רָעוֹת. וְתַעֲזָרֵנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי וְתִזְכְּנֵי וְתַתֵּן לִי כַח לְשֹׁבֵר אֵת
הַכַּח הַמְּדַמָּה שֶׁהוּא כַח הַבְּהִמּוּיּוֹת. שְׁאֵזְפָה מְהֵרָה לְשֹׁבֵר אֵת כָּל
הַתְּאוֹת הַבְּהִמּוּיּוֹת מֵאֵתִי. וְתִשְׁמְרֵנִי מִן הַטְּעוּתִים הַבָּאִים עַל-יְדֵי
כַח הַמְּדַמָּה, שֶׁלֹּא אֶטְעָה מִן הָאֱמֶת לְעוֹלָם עַל-יְדֵי הַטְּעוּת שֶׁל
כַּח הַמְּדַמָּה חֵם וְשָׁלוֹם.

וְזִכְנִי בְּרַחֲמֵיךָ הָרַבִּים לְשִׁמְחָה דְּקִדְשָׁה, שְׂאֻכָּה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה
תָּמִיד. וְתִתֵּן כַּח בְּיָדִי לְלַקֵּט וּלְבָרֵר אֶת הָרוּחַ טוֹבָה מִן הָרוּחַ
נֹכָאָה מִן הָרוּחַ רָעָה מַעֲצָבוֹת רוּחַ. וְתִזְכְּנִי לַעֲשֹׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה דְּקִדְשָׁה
עַד שְׂאֻכָּה לְזֻכָּךְ וּלְבָרֵר אֶת הַכַּח הַמְדַמָּה לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל הָרַע
שֶׁבַמְדָמָה וּלְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ אֵל הַקִּדְשָׁה. וְאַזְכֶּה לְהַכְנִיעַ
וּלְשַׁבֵּר וּלְגַרֵּשׁ וּלְבַטֵּל מִמֶּנִּי הָרוּחַ רָעָה, רוּחַ שְׂטוּת, עֲצָבוֹת רוּחַ,
רוּחַ נֹכָאָה. וְתִזְכְּנִי מְהֵרָה לְרוּחַ טוֹבָה דְּקִדְשָׁה. "כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי רוּחָךְ
טוֹבָה תִּנָּחֲנִי בְּאַרְצִי מִיִּשׁוּר. לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן
חִדַּשׁ בְּקִרְבִּי. אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלִּפְנֵיךְ וְרוּחַ קִדְשְׁךָ אֵל תִּקַּח מִמֶּנִּי.
הַשִּׁיבָה לִי שִׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי". אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת
שְׁלִיט בְּעֲלִיּוֹנִים וּבַתְּחִתּוֹנִים תֵּן לִי רוּחַ טוֹבָה. "בְּפֶקֶד יְיָ אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת
לְכָל בָּשָׂר" לְהַשְׁפִּיעַ עָלֵי רוּחַ טוֹבָה רוּחַ הַקִּדְשָׁה, "רוּחַ חֲכָמָה
וּבִינָה, רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת וִירָאת יְיָ", רוּחַ קִדְשָׁה וּמְהֵרָה,
רוּחַ שִׁמְחָה וְחֵדוּה.

וְשִׁמְרֵנִי וְהַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֵיךָ הָרַבִּים מִלְּהִתְקַרֵּב וּמִלְּהִתְחַבֵּר לְתַלְמִידֵי
חֲכָמִים שְׂאִינָם הַגּוֹנִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְלֹא אֶשְׁמַע שׁוֹם דְּבַר
תּוֹרָה מִהַתְלַמִּידֵי חֲכָמִים שְׂלֹא זָכוּ עַדִּין לְבָרֵר הַכַּח הַמְדַמָּה. אֲשֶׁר
כָּל חִדּוּשֵׁי תוֹרָתָם נִמְשָׁכִין מִכַּח הַמְדַמָּה הַמַּעֲרֵב טוֹב וְרָע. וְהָרַע
יֹתֵר מִן הַטּוֹב. אֲשֶׁר עַל-יְדֵי חִדּוּשֵׁיהֶם נִפְסַד הַפְּרָנְסָה וְהַשְׁפַּע
דְּקִדְשָׁה חֵם וְשָׁלוֹם וּגְדֻלָּתָם מֵהַשְׁגָּרָתָם חֵם וְשָׁלוֹם. הַצִּילֵנִי מֵהֶם.
שְׁמֵרֵנִי מֵהֶם. זִכְנִי בְּרַחֲמֵיךָ הָרַבִּים. לְהִתְקַרֵּב וּלְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים
אֱמִתִּיִּים. אֲשֶׁר כָּל חִדּוּשֵׁי תוֹרָתָם נִמְשָׁכִין מִן הַקִּדְשָׁה מִן הָרוּחַ

טוֹבָה רוּחַ נְבוּאָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּלִי תַעֲרֹבֶת שׁוֹם פְּסֻלַּת כָּלָל. וְחַנְּנִי
מֵאֲתָדָה דָּעָה בִּינָה וְהַשְׁכָּל וְקֹדֶשׁ בְּקִדְשָׁתְךָ הָעֲלִיוֹנָה. וְעֲזֹרְנִי שְׂאֻזָּה
גַּם בֶּן לְחִדּוֹשׁ בַּתּוֹרָה חֲדוּשִׁים אֲמִתִּיִּים הַנִּמְשָׁכִין מִן הַקִּדְשָׁה. וְעֲזֹרְנִי
שְׂיָהִיו כָּלֶם טוֹב בְּלִי שׁוֹם אַחִיזַת הָרַע חֵם וְשָׁלוֹם, וּבְלִי שׁוֹם פְּסֻלַּת
כָּלָל. חַנְּנִי וּפְדִינִי וּזְכֵנִי מֵהֶרָה שְׂאֻזָּה לְטָהָר וּלְקֹדֶשׁ עֲצָמִי בְּאַמֶּת.
וְאֻזָּה לְשִׁבְרֵי הַכַּחַם הַמְדָּמָה וּלְבָטָלוֹ וּלְגִרְשׁוֹ מֵאֵתִי. וְתֵתֵן לִי כַחַ
וְעֵצָה וּגְבוּרָה לְשִׁבְרֵי וּלְבָטָל מִמֶּנִּי אֶת כָּל תַּאֲוֹת הַמְדָּמִיּוֹת. תַּאֲוֹת
הַבְּהֵמִיּוֹת. וְתִשְׁמְרֵנִי וְתִצִּילֵנִי מִחֲטָא לְשׁוֹן הָרַע וּמֵאֲבֵק לְשׁוֹן הָרַע.
וּמִכָּל מִינֵי פֶגֶם הַדְּבוּר וּמִכָּל מִינֵי פֶגֶם הַבְּרִית. בְּאִפֶּן שְׂאֻזָּה לְקִדְשָׁה
וְטָהָרָה בְּאַמֶּת. עַד שְׂאֻזָּה לְחֲדוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים דְּקִדְשָׁה בְּרִצּוֹנְךָ
הַטוֹב.

אֲבִי שְׁבַשְׁמִים. הִצִּילֵנִי מִטוֹב הַמְדָּמָה, הַמָּרָה בְּאַחֲרוֹנָה בְּרֹאשׁ
וְלַעֲנָה. זַכֵּנִי לְטוֹבָה הָאֲמִתִּי. שְׁבַעֲנִי מִטוֹבָה הַנִּצָּחִי. וְזַכֵּנִי לְהִיּוֹת
בְּשִׁמְחָה תָּמִיד. נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתְךָ. וְנִגְיָנוֹתִי אֲנִי כָּל יְמֵי חַיִּי
עַל בֵּית יי. וְאֻזָּה לְהָרִים קוֹל זְמִירָה וְנִגּוֹן לְשִׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ בְּאַמֶּת
בְּרִצּוֹנְךָ הַטוֹב. וְאֻזָּה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת תְּמִיד כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי נִגְיָנָה.
וְתִזְכֵּנִי לְשִׁמְעַת קוֹל נִגּוֹן וְזְמִירָה בְּשִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה. מִמִּנְגֵּן בִּשְׂרָר וְטוֹב.
הַיּוֹדֵעַ נִגּוֹן עַל הַכְּנֹזֶר עַל כָּלִי שִׁיר. נִגּוֹנִים דְּקִדְשָׁה הַנִּמְשָׁכִים מִכְּנֹזֶר
שֶׁל דָּוִד. יִפָּה קוֹל וּמִטִּיב נִגּוֹן. בְּאִפֶּן שְׂיִתְּכֶרֶר עַל יְדֵי הַמִּנְגֵּן בְּכָלִי
שִׁיר הָרוּחַ טוֹבָה. רוּחַ נְבוּאָה. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. רוּחַ שְׂמִיחָה וְחִדּוּהַ.
מֵעֲצָבוֹת רוּחַ. מֵרוּחַ נִכְאָה. מֵרוּחַ רָעָה. עַד שְׂנֻזָּה לְרוּחַ טוֹבָה
בְּאַמֶּת. וְלִהְיוֹת בְּשִׁמְחָה תָּמִיד. וְנֻזָּה לְשׁוּב אֵלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלָמָה

ובלב נשבר באמת. הבא מתוך שמחה ונגון דקדשה. עד שאזכה
לשפד לבי כמים נזכח פני יי בתחנותי ובקשתי. ואזכה לפרש כל
שיחתי לפניך בכל לב ונפש ובבכיה גדולה מתוך שמחה.

ותעזרני ותושיעני שאזכה לקום בכל לילה בחצות ממש. ולא
יעבר עלי חצות לילה בשנה לעולם. רק אזכה להתעורר
ולקום בכל לילה ולילה בחצות ממש כל ימי חיי לעולם. חק ולא
יעבר. ואזכה אז להתגבר כארי לעסק בתורה ועבודה באמת. "עורה
בבודי, עורה הנבל וכנור, אעירה שחר".

וזכנו לבנים זכרים חיים וקיימים. ויהיו עוסקי תורתך ומקימי
מצוותיך, ועושי רצונך, כל ימיהם לעולם, הם ובניהם ובני
בניהם עד עולם. ויהיה נשאר זכרנו לדורי דורות עד סוף כל
הדורות. ותשמרם ותצילם מכל חטא ועון ואשמה, ותאריך ימיהם
ושנותיהם ויגדילו שמך עד עולם.

אבינו שבשמים, מלא משאלותינו ברחמים, והצילנו מבח המדמה
ומפיתת הלב ומשכחה ומרע עין בכל הבחינות, וזכנו לזכרון
דקדשה שנוכה תמיד לדבק מחשבתנו בעלמא דאתי בכל יום ויום
ובכל מקום ומקום בכלל ובפרט, ולא נאבד את עולמנו חס ושלום
בחנם, ונזכור "את ימי החשך כי הרבה יהיו כל שבא הבל", ונזכור
את בוראנו בימי בחורותינו, "עד אשר לא תחשך השמש והאור
והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם", ונופה לזכר את כל

דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וְלֹא נִשְׁכַּח דְּבַר מִמִּשְׁנַתְנוּ, וְלֹא נִשְׁכַּח אֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵינוּ וְאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אָזְנֵינוּ מִפִּי חֲכָמֵי הָאֱמִתִּיִּים,
וְנִזְכּוֹר בְּעֶלְמָא דְּאֵתִי תָמִיד, עַד אֲשֶׁר נִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלֶיךָ בְּאַמֶּת,
וְלִהְיוֹת כְּרֻצֹנְךָ הַטּוֹב תָּמִיד; וְזָכַר לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ,
וְקִים לָנוּ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, וְאָף אֶת בְּרִיתִי
יִצְחָק וְאָף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר, וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר". וְנֹאמַר: "וְזָכַרְתִּי
לָהֶם בְּרִית רֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם
לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ, וְנֹאמַר: "זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵּת
כְּלוּלוֹתֶיךָ, לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי כֵּן בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה", וְנֹאמַר: "הֵבֵן
יָקִיר לִי אֲפָרִים אִם יֶלֶד שְׁעִשׂוּעִים כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכֹר אֲזָכְרֶנּוּ
עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מֵעִי לוֹ, רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ גָּאֵם יְיָ. זָכַר רַחֲמֶיךָ יְיָ וְחֶסֶדְךָ
כִּי מַעֲוֹלָם הִמָּה, חַטָּאת נְעוּרֵי וּפְשָׁעֵי אֵל תִּזְכֹּר כְּחֶסֶדְךָ זָכַר לִי
אֶתָּה, לְמַעַן טוֹבֶךָ יְיָ".

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם זָכְרֶנּוּ בְּזִכְרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ, וּפְקֻדָּנוּ בְּפֻקְדֵת יְשׁוּעָה
וּרְחֻמִּים מִשְׁמֵי שָׁמַי קָדֶם, וְזָכַר לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲהַבֵּת הַצַּדִּיקִים
הַקְּדֻמוֹנִים, בְּזִכְוֹתָם תַּעֲזֹר וְתִגַּן וְתוֹשִׁיעַ אֶת הָאֲחֵרוֹנִים. וְתִזְכֹּר אֶת
עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל הַנִּפְּזִים עַל הַהָרִים בְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוּעָה. "זָכְרֶנּוּ
יְיָ בְּרֻצּוֹן עַמֶּךָ, פְּקֻדָּנוּ בִּישׁוּעָתְךָ, לְרֹאוֹת בְּטוֹבַת בְּחִירֶיךָ לְשִׁמְחָה
בְּשִׂמְחַת גּוֹיְךָ לְהַתְּהַלֵּל עִם נַחֲלָתְךָ. לָמָּה לְנִצָּחַ תִּשְׁכַּחֲנוּ תַעֲזֹבֲנוּ
לְאַרְךָ יָמִים. הִשִּׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקָדֶם. יִהְיוּ לְרֻצּוֹן
אֲמָרֵי כִּי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי".

תקוֹן הַכֶּלֶלִי

קוֹדֶם שִׁיתְחִיל בְּאַמִּירַת תְּהִלִּים יֹאמַר זֶה:
לְכוּ גִרְגָּנָה לַיהוָה, נְרִיעָה לְצוֹר יִשְׁעֵנוּ: נִקְדְּמָה פָּנֵינוּ בְּתוֹדָה, בְּזִמְרוֹת
נְרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה, וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

הַרִינִי מִזְמַן אֶת פִּי לַהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֶת בּוֹרְאֵי לֵשֶׁם יְחִוֹד
קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וּשְׂכִינְתָּה בְּדַחִילוֹ וּרְחִימוּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר
וְנַעֲלֵם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טוֹב לוֹמַר זֹאת לִפְנֵי אַמִּירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרִים
הַרִינִי מְקַשֵּׁר עֲצָמֵי בְּאַמִּירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרִים אֵלֶּי לְכָל הַצַּדִּיקִים
הָאֱמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ. וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּים שׁוֹכְנֵי עֶפְרָי.
קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצֵן הַמָּה. וּבִפְרֹט לְרַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד
עוֹלָם נַחֵל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה רַבֵּנוּ נַחֲמָן בֶּן פִּינְאָ שֶׁנֶּחֱלָה תִּקְוֹן
זֶה. וְכוּתֶם יִגַּן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן:

וְעַל דַּעְתֶּם וְעַל בּוֹנֵתֶם אֲנִי אוֹמֵר כָּל אֵלֶּי הָעֲשָׂרָה קְפִיטֵל תְּהִלִּים,
וּבְזִכּוּתֶם וּכְחֵם אֲזִכָּה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֲשָׂרָה מֵינֵי נְגִינָה
שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם: אֲשֶׁרִי, בְּרָכָה, מְשֻׁכִּיל, שִׁיר,
נְצוּחַ, נִגּוֹן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מְזֻמּוֹר, הַלְלוּיָהּ. שֶׁהֵם שִׁיר פְּשׁוּט,
כְּפִיל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרַבֵּעַ, שֶׁהֵם כְּלוּלִים בְּשִׁמּוֹךְ הַמִּיחָד הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ.

פרק מז

מִבְּתֵם לְדָוֹד שְׁמִרְנִי אֵל כִּי חֲסִיתִי בָךְ: אֲמַרְתָּ לַיהוָה אֲדֹנָי אֲתָה
טוֹבְתִי בֵּל עָלַיְךָ: לְקַדּוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה וְאֲדִירִי כָּל
חֲפָצֵי בָם: יִרְבוּ עֲצֻבוֹתֶם אַחֵר מֵהָרוּ בֵּל אֲסִיף גִּסְפֵיהֶם מָדָם וּבֵל
אִשָּׁא אֶת שְׁמוֹתֶם עַל שִׁפְתַי: יְהוָה מִנֵּת חֲלָקִי וְכוֹסִי אֲתָה תוֹמִיךְ
גּוֹרְלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בְנַעֲמִים אַף גִּחְלַת שִׁפְרָה עָלַי: אֲבָרַךְ אֶת
יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצָנִי אַף לַיְלֹת יִסְרוֹנִי כִלְיוֹתַי: שְׁוִיתִי יְהוָה
לְנִגְדִי תָמִיד כִּי מִימִינִי בֵּל אֲמוּט: לָכֵן שָׂמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי אַף
בְּשָׂרִי יִשְׁכֵּן לִבְטָח: כִּי לֹא תַעֲזֹב גִּפְשִׁי לְשֹׂאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ
לְרֹאוֹת נִשְׁחַת: תוֹדִיעֵנִי אֶרֶח חַיִּים שִׁבַּע שְׁמָחוֹת אֶת פְּנֶיךָ נַעֲמֹת
בִּימִינְךָ נִצַּח:

פרק לב

לְדָוִד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי נָשׂוּי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: אֲשֶׁרִי אָדָם לֹא יִחַשֵׁב
יְהוָה לוֹ עוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רַמְיָה: כִּי הִחֲרַשְׁתִּי כָּלוּ עֲצָמֵי
בְּשִׂאנְתִּי כָּל הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִּכְבֹּד עָלַי יָדְךָ נִהַפֵּךְ לְשִׂדִּי
בְּחִרְבִּנִי קִיץ סֵלָה: חֲטָאתִי אוֹדִיעֶךָ וְעוֹנִי לֹא כִסִּיתִי אֲמַרְתִּי אוֹדָה
עָלַי פֶּשַׁעִי לַיהוָה וְאֲתָה נִשְׂאֵת עוֹן חֲטָאתִי סֵלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל חֲסִיד אֱלֹיךָ לָעֵת מִצָּא רַק לְשִׁטָּף מִיָּם רַבִּים אֱלֹוִי לֹא יִגִּיעוּ:
אֲתָה סֵתֵר לִי מִצָּר תִּצְרֵנִי רַנִּי פִלֵּט תְּסוּבְּכֵנִי סֵלָה: אֲשִׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ זֶה תִּלְךָ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: אֵל תִּהְיֶה כְּסוּם כְּפָרֵד אֵין הָבִין
בְּמִתַּג וְרִסֵּן עָדִיו לְבָלוֹם בֵּל קָרַב אֱלֹיךָ: רַבִּים מְכַאוּבִּים לָרָשָׁע
וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֲסֵד יְסוּבְּכֵנוּ: שְׂמָחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים וְהִרְנִינוּ
כָּל יִשְׂרָאֵל:

פרק מא

לְמַנְצַח מְזֻמּוֹר לְדוֹד: אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלֻטְהוּ
 יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְאֵל תַּתְּנֵהוּ
 בְּנֶפֶשׁ אִיבִיו: יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עֵרֶשׁ דְּוִי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הַפְּכֶת בְּחֻלָּיו:
 אֲנִי אִמְרָתִי יְהוָה חֲנֻנִי רַפָּאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אֹיְבֵי יֹאמְרוּ
 רַע לִי מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ: וְאִם בָּא לְרֹאוֹת שְׂוֹא יִדְבֵּר לְבֹו יִקְבֹּץ
 אָזֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֹּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי עָלַי יַחֲשְׁבוּ
 רָעָה לִּי: דְּבַר בְּלִיעַל יִצּוֹק בּוֹ וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם: גַּם
 אִישׁ שְׁלֹוִמִי אֲשֶׁר בְּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחֲמִי הִגְדִּיל עָלַי עֶקֶב: וְאַתָּה
 יְהוָה חֲנֻנִי וְהַקִּימֵנִי וְאַשְׁלֶמָּה לָּהֶם: בְּזֹאת יִדְעָתִי כִּי חִפְצָתְךָ בִּי כִּי
 לֹא יִרְעֶה אִיבִי עָלַי: וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכָּתְךָ בִּי וּתְצִיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם:
 בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פרק מב

לְמַנְצַח מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קֶרֶח: כְּאִיל תַּעְרַג עַל אֶפְיָקִי מִיָּם כֵּן נַפְשִׁי
 תַּעְרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמָאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹהִים לֵאלֹהֵי חַי מָתִי
 אָבוֹא וְאַרְאֶה פָּנֵי אֱלֹהִים: הִיתָה לִי דְמַעְתִּי לָחֶם יוֹמָם וּלְיֵלָה
 בְּאֹמֶר אֵלֵי כָּל הַיּוֹם אֵיִה אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֲזַכָּרָה וְאַשְׁפָּכָה עָלַי נַפְשִׁי
 כִּי אֶעֱבֹר בַּסֶּף אֲדִידִם עַד בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן
 חוֹגֵג: מֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וְתִתְהַמֵּי עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי עוֹד
 אוֹדְנִי יִשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהֵי עָלִי נַפְשִׁי תִּשְׁתַּחֲוֶה עַל כֵּן אֲזַכָּרָךְ מֵאָרֶץ
 יִרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מְצָעַר: תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צִנּוּרֶיךָ
 כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגִלְדֶּיךָ עָלַי עָבְרוּ: יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסִדּוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה
 עִמִּי תִּפְלָה לֵאלֹהֵי חַיִּי: אוֹמְרָה לֵאלֹהֵי סִלְעִי לָמָּה שָׁכַחְתָּנִי לָמָּה קָדַר

אֵלֶיךָ בְּלֶחֶץ אוֹיֵב: בְּרָצַח בְּעֶצְמוֹתַי חֲרַפּוֹנִי צוֹרְרִי בְּאִמְרָם אֵלֵי כָּל הַיּוֹם אֵינִי אֱלֹהֶיךָ: מִה תִּשְׁתַּחֲוֶה נַפְשִׁי וּמִה תִּהְיֶה עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדְנוּ יִשׁוּעַת פָּנֵי וְאֱלֹהֵי:

פרק נט

לְמַנְצַח אֵל תִּשְׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם בְּשִׁלַּח שְׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: הִצִּילֵנִי מֵאוֹיְבֵי אֱלֹהֵי מִמְתְּקוֹמִי תִשְׁגְּבֵנִי: הִצִּילֵנִי מִפְּעָלֵי אֶן וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עֲזִים לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי עֶן יִרְצוֹן וַיְכַנְּנוּ עוֹדָה לְקַרְאֹתִי וּרְאָה: וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִקִּיצָה לְפָקֶד כָּל הַגּוֹיִם אֵל תֶּחֶן כָּל בְּגָדֵי אֶן סָלָה: יִשׁוּבוּ לְעֶרֶב יִהְיוּ כַּכֵּל וַיִּסּוּבּוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוֹן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם כִּי מִי שָׁמַע: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק לָמוֹ תִלְעַג לְכָל גּוֹיִם: עֲזוּ אֱלֹהֵיךָ אֲשַׁמְרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגְּבִי: אֱלֹהֵי חֲסָדִי יִקְדָּמֵנִי אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשִׁרְרִי: אֵל תִּהְרַגֶּם פֶּן יִשְׁכַּחוּ עָמִי הַנִּיעֲמוּ בְּחִילְךָ וְהוֹרִידְמוּ מִגִּבּוֹרֵי אֲדָנִי: חַטָּאת פִּימוֹ דָּבַר שְׁפָתַימוֹ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם וּמֵאֲלָה וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: כִּלָּה בְּחִמָּה כִּלָּה וְאִיגְמוּ וַיִּדְעוּ כִּי אֱלֹהִים מִשְׁלַל בִּיעֶקֶב לֹא־פָסִי הָאָרֶץ סָלָה: וַיִּשְׁבוּ לְעֶרֶב יִהְיוּ כַּכֵּל וַיִּסּוּבּוּ עִיר: הִמָּה יַבִּיעוֹן לֶאֱכֹל אִם לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיֵנוּ: וְאֲנִי אֲשִׁיר עֶזְךָ וְאֶרְצְךָ לְבַקֵּר חֲסָדְךָ כִּי הִיִּיתָ מִשְׁגֵּב לִי וּמְנוּס בְּיוֹם צָר לִי: עֲזִי אֱלֹהֵי אֲזַמְרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׁגְּבִי אֱלֹהֵי חֲסָדִי:

פרק עז

לְמַנְצַחַ עַל יְדוּתוֹן לְאַסָּף מִזְמוֹר: קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְאַצְעֻקָה קוֹלִי
 אֶל אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדַנִּי דְרָשְׁתִּי יְדֵי לִילָה
 נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג מֵאַנְהָ הַנֶּחֱם נִפְשִׁי: אֲזַכְּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה אֲשִׁיחָה
 וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֵלָה: אַחֲזֹת שְׁמֵרוֹת עֵינֵי נִפְעָמָתִי וְלֹא אֲדַבֵּר:
 חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֵּדָם שָׁנוֹת עוֹלָמִים: אֲזַכְּרָה נִגִּינָתִי בַלִּילָה עִם לִבִּי
 אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׁ רוּחִי: הִלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדַנִּי וְלֹא יִסִּיף לְרָצוֹת עוֹד:
 הָאָפֶס לָנֶצַח חֲסִדוֹ גָּמַר אֲמַר לְדֹר וָדֹר: הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל אִם קָפִץ
 בְּאֵף רַחֲמָיו סֵלָה: וְאֲמַר חֲלוּתִי הִיא שָׁנוֹת יָמִין עֲלִיוֹן: אֲזַכּוֹר מַעֲלָלִי
 יְהִי כִי אֲזַכְּרָה מִקֵּדָם פְּלֹאֲדִי: וְהִגִּיתִי בְּכָל פְּעֻלָּךְ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה:
 אֱלֹהִים בִּקְדֹשׁ דְּרָכֶךָ מִי אֵל גָּדוֹל בְּאֱלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֶׂה פְלֶא
 הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָד: גָּאֻלְתָּ בְּזִרְעַ עַמְּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וַיּוֹסֶף סֵלָה:
 רִאוּךָ מִיָּם אֱלֹהִים רִאוּךָ מִיָּם יַחִילוּ אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: זָרְמוּ מִיָּם
 עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אֵף חֲצֻצִיךָ יִתְהַלְכוּ: קוֹל רַעֲמָךְ בַּגִּלְגָּל
 הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבֵּל רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: בָּיִם דְּרָכֶךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמִים
 רַבִּים וַעֲקֹבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ: נַחִיתָ כִּצְאָן עַמְּךָ בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

פרק צ

תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדַנִּי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר:
 בְּטָרָם הָרִים יִלְדוּ וַתַּחֲלִל אֶרֶץ וַתִּבֵּל וּמַעוֹלָם עַד עוֹלָם
 אַתָּה אֵל: תֵּשֵׁב אֲנוּשׁ עַד דָּכָא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: כִּי אֵלֶּךָ
 שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַלִּילָה: זָרְמָתָם שָׁנָה
 יִהְיוּ בִּבְקָר כְּחֻצִיר יַחֲלָף: בִּבְקָר יִצִּיץ וַחֲלָף לְעָרֵב יְמוּלֵל וַיִּבֶשׁ: כִּי
 כָּלִינוּ בְּאַפְּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהַלְנוּ: שֵׁת עֹנֵתִינוּ לְנִגְדֶּךָ עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר

פְּנִיד: כִּי כָל יְמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרַתְךָ כְּלִינוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ הֶגְה: יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ
 בָּהֶם שְׂבָעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרֵהָבִם עָמַל וְאוֹן
 כִּי גֹז חֵישׁ וְנִעְפָּה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אִפְּךָ וְכִירְאָתְךָ עִבְרַתְךָ: לְמִנּוֹת
 יְמֵינוּ בֶּן הַדּוֹעַ וְנָבִיא לִבָּב חֲכָמָה: שׁוֹבָה יְהוָה עַד מְתֵי וְהִנָּחֵם עַל
 עִבְדֶּיךָ: שְׂבָעֵנוּ בִּבְקָר חֲסִדֶּךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמָחָה בְּכָל יְמֵינוּ: שְׁמַחְנוּ
 בִּימּוֹת עֲנִיתֵנוּ שְׁנוֹת רְאִינוּ רָעָה: יִרְאֶה אֵל עִבְדֶּיךָ פֶּעֱלָךְ וְהַדְרֶךְ
 עַל בְּנֵיהֶם: וַיְהִי נָעַם אֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
 וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

פרק קה

הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: שִׁירוּ לוֹ זִמְרוּ
 לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתֵינוּ: הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קֹדֶשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב
 מִבִּקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֹזוֹ בִּקְשׁוּ פָּנָיו תִּמְדוּ: זְכְרוּ נִפְלְאוֹתֵינוּ
 אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְתֵּינוּ וּמִשְׁפָּטֵינוּ פִּיּוֹ: זֶרַע אֲבֹרָהֶם עֲבָדוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
 בַּחֲרִירוֹ: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטֵינוּ: זְכֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ
 דְּבַר צִוְּהָ לְאַלְף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אֲבֹרָהֶם וּשְׁבֻעָתוֹ לִישָׁחֶק:
 וַיַּעֲמִידָהּ לַיַּעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לֹךְ אֶתְּנָן אֶת
 אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלָתְכֶם: בְּהִיוֹתֶם מְתֵי מִסְפָּר כְּמַעֲט וְגָרִים בָּהּ:
 וַיִּתְּהֻלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אֲחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם
 לַעֲשֹׂקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אֵל תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחֵי וּלְנָבִיאֵי אֵל
 תִּרְעוּ: וַיִּקְרָא רָעַב עַל הָאָרֶץ כָּל מִטָּה לֶחֶם שָׁבֵר: שָׁלַח לַפְּנִיָּהֶם
 אִישׁ לַעֲבֹד נִמְכָּר יוֹסֵף: עָנוּ בְּכָבֵל רָגְלוֹ בְּרֹזֶל בָּאָה נִפְשׁוֹ: עַד עַתָּה
 בָּא דְּבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צִרְפָּתָהּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל עַמִּים
 וַיִּפְתַּחְהוּ: שָׁמוֹ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ: לְאִסָּר שָׁרָיו בְּנִפְשׁוֹ

וּזְקִנָּיו יַחֲבִים: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצָּרִים וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ חָם: וַיִּפֹּר אֶת
עֲמוּ מְאֹד וַיַּעֲצִמְהוּ מִצָּרָיו: הִפְךָ לָבֶם לְשֹׂנְאָ עֲמוּ לְהִתְנַבֵּל בַּעֲבָדָיו:
שָׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָו אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׁמוּ בָם דְּבָרֵי אֹתוֹתָיו
וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֲשָׁן וַיַּחֲשֹׁךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: הִפְךָ
אֶת מִימֵיהֶם לָדֶם וַיָּמָת אֶת דִּגְתָּם: שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרֻדִּים בַּחֲדָרֵי
מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֵב כְּנִים בָּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בָּרֶד
אִשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם: וַיֵּךְ גִּפְנָם וַתֵּאֱנָתָם וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר
וַיָּבֹא אֲרֶכָה וַיִּלֶּק וַאֲיִן מִסָּפֶר: וַיֹּאכֵל כָּל יֹעֵשֶׁב בְּאֲרָצָם וַיֹּאכֵל פְּרִי
אֲדָמָתָם: וַיֵּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֹאשִׁית לְכָל אוֹנָם: וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וַאֲיִן בַּשִּׁבְטִיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצָּרִים בְּצִאתָם כִּי נָפַל פַּחַדָּם
עֲלֵיהֶם: פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסְךְ וְאִשׁ לְהֵאִיר לַיְלָה: שָׁאֵל וַיָּבֹא שָׁלוֹ וְלֶחֶם
שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעַם: פָּתַח צוּר וַיִּזְוְכוּ מַיִם הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר
אֶת דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת אֲבֹרָהֶם עֲבָדָו: וַיּוֹצֵא עֲמוּ בְשִׁשּׁוֹן בְּרָנָה אֶת
בַּחֲרִירוֹ: וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמָל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ הִלְלוּ יְהוָה:

פֶּרֶק קלו

עַל נִהְרֹת בָּבֶל שֵׁם יִשְׁכְּנוּ גַם בְּכִינוּ בְּזָכְרָנוּ אֶת צִיּוֹן: עַל עָרֵכִים
בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ בְּנִירוֹתֵינוּ: כִּי שֵׁם שְׂאֵלוֹנוּ שׁוֹכֵינוּ דְּבָרֵי שִׁיר
וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמִיחָה שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה
עַל אֲדָמַת נָכָר: אִם אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי
לְחִפִּי אִם לֹא אֲזַכְּרֶכִי אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמִיחָתִי:
זָכַר יְהוָה לִבִּנִי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֲמָרִים עָרוֹ עָרוֹ עַד הַיְסוֹד
בָּהּ: בֵּית בָּבֶל הִשְׁדּוּדָה אֲשֶׁרִי שִׁישָׁלָם לָךְ אֶת גְּמוּלָךְ שְׂגֻמָּלָתְ לָנוּ:
אֲשֶׁרִי שְׂיֵאֲחֻז וְנִפְּץ אֶת עַלְלִיךְ אֶל הַסָּלַע:

פרק קג

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקְיעַ עֲזוֹ: הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ
הַלְלוּהוּ בְּרַב גְּדֻלּוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִבְלָה
וּבְנֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֶפֶחַ וּמַחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעָגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצָלִי
שִׁמְעַ הַלְלוּהוּ בְּצִלְצָלִי תְרוּעָה: כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יְיָ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוֹת עַמּוֹ יִגַּל יַעֲקֹב
יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מִיְּהוָה מְעוֹזם בְּעֵת צָרָה:
וַיַּעֲזֹרם יְהוָה וַיַּפְלִטם וַיַּפְלִטם מִרְשָׁעִים וַיּוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

אחר כך טוב לומר תפלה זו, יסדה מורנו רבי נתן זכר צדיק לברכה:

"אשירה ליהוה בחיי, אומרה לאלהי בעודי: יערב עליו שיחי, אנכי אשמח ביהוה: הודו ליהוה בכנור, בנגל עשור וזמרו לו: אלהים, שיר חדש אשירה לך, בנגל עשור אומרה לך: עלי עשור ועלי נבל, עלי הגיון בכנור: כי שמחתני יהוה בפעלה, במעשי ידיך ארגן:

רבנו של עולם, אדון כל, בורא כל הנשמות, רבון כל המעשים, הבוחר בשירי זמרה, עזרני וחנני ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים, שאזכה לעורר ולהוציא ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים. ובזכות אלו העשרה קפיטל תהלים שאמרתי לפניך, שהם כנגד עשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם:

אשרי, ברכה, משכיל, שיר, נצוח, נגון, תפלה, הודאה, מזמור, הללויה, זכות המזמורים ובזכות הפסוקים ובזכות תבותיהם ואותיותיהם ונקדויותיהם וטעמיהם והשמות היוצאים מהם, מראשי תבות ומסופי תבות, ובזכות דוד המלך עליו השלום עם כל העשרה צדיקים שייסדו ספר תהלים, (*ובזכות הצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, רבנו רבי נחמן בן פיגא זכותו יגן עלינו, אשר גלה ותקן לומר אלו העשרה קפיטל תהלים בשביל תקון הברית) ובזכות כל הצדיקים והחסידים האמתיים, תוכני ותחנני שאזכה ברחמיך הרבים להוציא כל הטפות קרי שיצאו ממני לבטלה בין בשוגג בין במזיד בין באנס בין ברצון, (אם אומר חס ושלום בשביל מקרה שנודמן לו באותו הלילה יאמר): ובפרט כל הטפות שיצאו ממני בלילה הזאת, על ידי מקרה לילה שקרה לי בעונותי הרבים, כלם אזכה ברחמיך הרבים ובחמלתך הגדולה ובכחך הגדול, להוציאם מהקלפות ומהסמרין אחרנין, מכל המקומות שנפלו ונתפזרו ונפוצו ונדחו לשם, ואל ידח ממך נדח. ותכניע ותשבר ותהרג ותעקר ותכלה ותבטל כל הקלפות וכל הרוחין ושרין ולילין, שנעשו ונבראו ונוצרו על ידי אלו הטפות שיצאו ממני לבטלה, ותסיר מהם חיותם, ותוציא ותגזל מהם החיות הקדשה וכל הניצוצות הקדושים שבלעו:

רבנו של עולם, אל חי וקיים, חי החיים, מלא רחמים, הן את כל העולם לכף זכות תמיד, החפץ חסד ומרבה להיטיב. אבי אבי, גואלי ופודי, ידעתי יהוה ידעתי, כי אני בעצמי החיב והפושע, אפלו בהמקרות שנודמנו לי בשוגג, כי לא שמרתי את המחשבה כלל, והרהרתי ביום, עד שבאתי לידי ממאה בלילה,

ועל ידי זה קלקלתי מה שקלקלתי, וגרמתי מה שגרמתי, ושחתתי מה ששחתתי. אוי אוי אוי, אויה על נפשי, אוי לנפשי, כי גמלתי לי רעה. מה אמר, מה אדבר, מה אצטדק, מה אמר, מה אדבר, מה אצטדק, האלהים מצא את עוני. הנני לפניך באשמה רבה, הנני לפניך מלא בושה וכלמה, מלא טנופים ולכלוכים, מלא תועבות רעות, ואין שום לשון בעולם שאוכל לכנות בו עצם הרחמנות שיש עלי, כי רע וזר, כי נגע עד הנפש.

מר לי מאוד אבי שבשמים, מר לי מאוד רבון כל העולמים, ראה אנחתי ואנקתי, כי נפשי מרה לי מאוד, עד אשר איני יודע איך אני יכול לחיות מעצם מרירות נפשי אשר עד גבהי שמים יגיע, כי קצתי בחיי למה לי חיים כאלה, חיים מרים ומרורים ממות. "את קבעת כוס התרעלה שתית מצית" נפשי:

רבוננו של עולם, אתה לבד ידעת, רבוי ועצם הפגמים הגדולים העצומים והנוראים, שנעשים על ידי זה בכל העולמות, ועתה איך אוכל לתקן זאת, ובמה יזכה נער כמוני לתקן את אשר שחתתי. אך אף על פי כן ידעתי ואני מאמין באמונה שלמה כי אין שום יאוש בעולם כלל, ועדין יש לי תקנה, ועדין לא אבדה תוחלתי מיהוה, כי "חסדי יהוה כי לא תמנו, כי לא כלו רחמיו":

על-כן באתי לפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, ואלהי כל הצדיקים והחסידים האמתיים, ואלהי כל ישראל, אלהי הראשונים והאחרונים, שתרחם עלי ותעשה את אשר בחרך אלך ואת משפטיך אשמר, ותכף את יצרי להשתעבד לך, ותגער בהיצר הרע, ותגרשו ממני מעתה ועד עולם. ותשמרני ותצילני ותפלטני מעתה מכל מיני הרהורים רעים, וממחשבות רעות, ומפגם הראות, ומפגם הדבור, ותצילני מעתה מכל מיני פגם הברית שבעולם, במחשבה דבור ומעשה, ותהיה עמי תמיד ותשמרני ותצילני ממקרה בין ביום ובין בלילה מעתה ועד עולם:

אבינו, מלך אל חי וקים, גואל חזק, שמחתי אליך בפני, הצל הצל, הושיעה הושיעה, הצל לקוחים למות, הצל נרדף וחיב כמוני, הצילני מן השאול תחתיות, תן לי תקנה ולא אבד חס ושלום, כי "מה בצע בדמי ברדתי אל שחת, היורד עפר, הניגד אמתך. דלו עיני למרום, אדני עשקה לי, ערב עבדך לטוב, אל יעשקני זדים".

כי אין לי שום כח אלא בפי, אין לי שום מנוס ומבטח כי אם עליך לבד, על

חסדיך העצומים לבד, על רחמיך הגדולים, על חמלתך האמתית, על חנינותיך הנצחיות, ועל פת וזכות הצדיקים, ששמרו את הברית בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו. בהם תמכתי יתדותי, בהם אשען ואסמך, בזכותם וכחם אבטח ואקנה, "כי לא תעזב נפשי לשאול, לא תתן חסידיך לראות שחת".

אֵהָהּ יְהוָה מַלְטָנִי, אֵהָהּ יְהוָה פִּדְנִי, רָאָה מַסְכַּן כְּמוֹנִי, טוֹרֵף בִּלְבַּי יָמִים, "תהום אל תהום קורא לקול צנורִיךָ, כל משבִּריך וּגְלִיךָ עָלַי עָבְרוּ. צוֹד צְדוֹנִי כַצֹּפֹר, אִיכִי חָנָם. צָמְתוּ בְבוֹר חַיִּי, וַיִּדּוּ אֶבֶן בִּי. צָפוּ מַיִם עַל רֹאשִׁי, אִמְרָתִי נִגְזְרָתִי. קָרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחְתִּיּוֹת". קָרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מְבוֹר תַּחְתִּיּוֹת:

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָלֵא רַחֲמִים, מָלֵא חֶסֶד חָנָם, מָלֵא חֲנִינוּת, מָלֵא רַחֲמָנוּת, מָלֵא טוֹב, מָלֵא רְצוֹן, כְּכֹר קִבְּלָנוּ עָלֵינוּ לְקָרָא אֱלֹהֶיךָ תְּמִיד, וְהִנְנִי מְקִים קִבְּלָתְנוּ, וְהִנְנִי קוֹרֵא אֱלֹהֶיךָ מִמָּקוֹם שֶׁפֶל כְּזֶה, מִמְּקוֹמוֹת מְגָנִים כְּאַלֶּהָ, "מִמַּעֲמָקִים קָרָאתִיךָ יְהוָה", מִמַּעֲמָקֵי עֲמָקִים, "מִן הַמַּצַּר קָרָאתִי יְיָ, עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְיָ".

וְאַם בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים יִרְדְּנוּ לְמָקוֹם שִׁירְדְּנוּ, וַיִּרְדְּנוּ עִכְשָׁו בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא לְמִקְוֹמוֹת נְמוּכִים וּשְׁפָלִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁלֹּא יִרְדּוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹכָם מֵעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְתִרְדַּד פְּלָאִים, אֵין מִנְחָם לָהּ". אַף עַל פִּי בֵן, אֵין אֲנוּ מִיֹּאשִׁים עֲצָמֵנוּ חֵם וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם אֶפֶן בְּעוֹלָם כָּלָל, כִּי כְּכֹר הִבְטַחְתָּנוּ לְהַשִּׁיבֵנוּ מִמְּצוּלוֹת יָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אִמֹר אֲדֹנִי, מִבֶּשֶׁן אָשִׁיב, אָשִׁיב מִמְּצוּלוֹת יָם", וְכָתוּב: "וְאַף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בָּאָרֶץ אִי־בִיהֶם, לֹא מֵאֲסֻתִּים וְלֹא גַעְלָתִים לְכַלָּתָם, לְהַפִּר בְּרִיתִי אִתָּם, כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם":

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! פָּתַח פִּיךָ לְאַלֵּם כְּמוֹנִי, וְתִשְׁלַח לִי דְבוּרִים מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם, בְּאֶפֶן שְׂאוּכַל לְנַצַּח אוֹתְךָ, לְרִצּוֹת וּלְפִים אוֹתְךָ, שֶׁתִּקְבַּל בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבְחִסְדֶּיךָ הָעֲצוּמִים אֶת אֱלֹהֵי הָעֵשְׂרָה קְפִיטֵל תַּהֲלִים שְׂאִמְרָתִי לְפָנֶיךָ, כְּאֵלֹו אִמְרָם דְּדוֹר הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעֲצָמוֹ, וְאַף עַל פִּי שְׂאִינִי יוֹדֵעַ לְכַנֵּן שׁוּם כּוֹנֵה מִהַכּוֹנֵנוֹת הָעֲצוּמוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּאֵלֹו הָעֵשְׂרָה מְזוֹמְרִים, וְהִי רְצוֹן מְלַפְּנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵי וְאַלֹהֵי אֲבוֹתִי, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׂוּבָה לְפָנֶיךָ הָאִמִּירָה בְּפֶה לְבַד, כְּאֵלֹו הַשְׁגָּתִי וְכוֹנֵנִי כָּל הַסּוּדוֹת וְהַכּוֹנֵנוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם וַיְהִי אִמְרִי לְרִצּוֹן לְפָנֶי אֲדוֹן כָּל.

וְהִנְנִי מְשַׁלֵּיךְ יְהִי עֲלֶיךָ, וְהִנְנִי מְקַשֵּׁר עֲצָמִי לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֱמֵתִים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וְלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֱמֵתִים שׁוֹכְנֵי עֵפֶר, קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה, [וּבְכַרְמֵי

להצדיק יסוד עולם, נחל נבע מקור חכמה, רבנו נחמן בן פייגא, זכותו יגן עלינו אמן], ועל דעתם ועל פונתם אמרתי כל אלו העשרה קפיטל תהלים, ובזכותם וכחם אזהר לעורר ולגלות כל העשרה מיני נגינה שנאמר בהם ספר תהלים, שהם:

שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שהם כלולים בשמך המיוחד הגדול והקדוש. ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במלואם, שהם אל אלהים (כזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה (ארבע מאות שמונים וחמש), במספר תהלים.

בב"ח אלו השמות תזכני להוציא כל הטפות קרי לבטלה מבטן הקלפה שבלעם, אשר מספר שמה עם האותיות עולה תפ"ה, שהיא בקלפה כנגד קדשת ספר תהלים, ובכח אלו העשרה מזמורי תהלים תעורר השני שמות הקדושים אל אלהים, ותהרג ותשבר ותכניע ותעקר ותכלה ותבטל את הקלפה הזאת שבלעם, ותכריח אותה להפליט כל הטפות הקדושות מבטנה וקרבה, ותמחה שמה וזכרה מן העולם, ותקים מקרא שכתוב: "חיל בלע ויקאנו, מבטנו יורישנו אל".

ותהרג כל הקלפות שנבראו על ידי אלו הטפות, ותוציא ותגול מהם החיות דקדשה, וכל הניצוצות הקדושות שפלעו על ידי פגם חמא זה, כלם תוציאם ותחזור ותקבצם בקדושה שנית. ותזכנו לקבל עלינו על מלכות שמים באהבה תמיד, ונזכה לעסק כל ימינו בתורה ותפלה ומעשים טובים באמת ובלב שלם, באפן שנוזק לברא גופים וכלים קדושים לכל הנשמות דאולן ערמילאין על ידי עוונותינו הרבים, על ידי פגם הטפות קרי שיצאו ממני לבטלה.

רבנו של עולם, אמיץ כח ורב אונים, עשה מה שתעשה ברחמיך הרבים באפן שנוזק לתקן פגם הברית, פגם טפי המוח, בין מה שפגמנו בזה בשוגג, בין במזיד, בין באנס, בין ברצון, על הכל תמחל ותסלח לי אלוה סליחות, חנון המרבה לסלח, ונזכה לתקן כל הפגמים בשלמות בחיינו, בזכות הצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, (ואם יהיה על קברו הקדוש יאמר: ובזכות הצדיק הזה השוכן פה, צדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, אשר אני מכתת רגלי וטלטלתי עצמי בטלטול הקשה בשביל לבוא הנה להשתטח על קבר הצדיק האמת הקדוש הזה, אשר הבטיחנו בחיינו הקדושים, לעמוד בעזרתנו סלה תמיד, כשנבוא על קברו הקדוש ונתן פרוטה לצדקה ונאמר אלו העשרה קפיטל תהלים, והנה עשיתי מה

שְׁמַטְל עָלַי, עֲשֵׂה מָה שֶׁעָלֶיךָ).

וּמַחֵל לִי וּסְלַח לִי וּכְפַר לִי עַל כָּל הַחַטָּאִים וְהַעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שְׁחַטָּאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשָׁעִתִי לִפְנֶיךָ בְּרַמ"ח אֵיבָרִי וְשֵׁשׁ"ה גִּידֵי, בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, וּבְחַמְשָׁה חוּשִׁים וּבְשָׂאֵר כּוֹחוֹת הַגּוּף, וּבְפָרַט מָה שְׁחַטָּאתִי וּפְשָׁעִתִי וּפְגַמָּתִי נִגְדָּךְ בְּפָנֶם הַבְּרִית, שֶׁהוּא כָּלֵל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, "וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי" מִנְּעוּרִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. עַל הַכֹּל תִּמְחַל וְתִסְלַח וְתִכַּפֵּר, מְלֵא רַחֲמִים, וְתַמְלֵא כָּל הַשְּׁמוֹת שִׁפְגָּמָתִי בְּשִׁמּוֹךְ הַגְּדוֹל. "הִרְבַּ כְּבִסְנִי מַעֲוִנִי, וּמַחֲטָאתִי טָהַרְנִי. תַּחֲטָאֲנִי בְּאִזּוּב וְאַטְהֶר, תַּכְכִּבְסֵנִי וּמִשְׁלֹג אֶלְבִּין. תִּשְׁמִיעֵנִי שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָה, תְּגַלְגֵּלָה עֲצָמוֹת דְּבִית הַסֵּתֶר פְּנִיךָ מִחַטָּאִי, וְכָל עֲוֹנֹתִי מִחָה". מַחָה פֶּשַׁעִי לְמַעַנְךָ בְּאָמֹר: "אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מוֹחָה פֶּשַׁעֶיךָ לְמַעַנִי, וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזַכּוֹר".

וְתַמְלֵא עָלַי בְּרַחֲמִים, וְתַהֲיֶה בְּעֲזָרִי תָּמִיד, בְּזִכּוֹת וּכְח הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי תָּמִיד, וְתִתֵּן לִי כֹחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרִי וְלִכּוֹף וּלְשַׁבֵּר אֶת תְּאוֹתַי, וְלֹא אֶפְגֵּם עוֹד מָה שִׁפְגָּמָתִי, וְלֹא אַעֲשֶׂה עוֹד הָרַע בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא אֲשׁוּב עוֹד לְכַסְלָהּ, אִם אֲנִי פֹעֵלָתִי לֹא אוֹסִיף, כִּי כָּבֵד הַבְּטַחְתָּנוּ, שְׁגָם עַל זֶה מוֹעִיל תִּפְלָה וּבִקְשָׁה, לְהַנְצִל לְהִבָּא בְּרַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים מִן הַיִּצָּר הָרַע וְכַח דִּילָהּ, (וְאִם יִהְיֶה עַל קִבְרוֹ הַקֹּדֶשׁ יֹאמֶר: וּבְפָרַט עַל מְקוֹם צִיּוֹן הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה, עֲזָרְנִי בְּזִכּוֹת הַצְּדִיקִים הַגְּנוּזִים פֹּה), וְרַחֵם עָלַי וְתֵן לִי כֹחַ וּגְבוּרָה מֵאַתָּה, שְׁאִזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר וּלְכַבֵּשׁ אֶת יִצְרִי תָּמִיד, עַד שְׁאִזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ לְגַרְשׁוֹ וּלְסַלְקוֹ וּלְבַטְּלוֹ מֵעָלַי לְגַמְרִי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, כִּי כָּבֵד "כָּלוּ בִּיגוֹן חַיִּי, וּשְׁנוֹתִי בְּאִנְחָה. כִּשֵּׁל בְּעוֹנֵי כַחִי, וְעֲצָמֵי עֲשִׂשׁוּ", עַד אֲשֶׁר "כִּשֵּׁל כֹּחַ הַסֶּבֶל".

רַחֵם עָלַי, אָבִי אֲב הַרַחֲמָן, רַחֵם עָלַי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, חוּם וְחַמֵּל עָלַי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָחָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָקָה. רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, "אֵל יִפְלֵ דְמִי אֶרְצָה" לִפְנֶיךָ, אֵל תִּתֵּן לְשַׁחַת נַפְשִׁי, "הַצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי, תִּרְנֵן לְשׁוֹנֵי צִדְקָתְךָ", חוּסָה עָלַי כָּרֵב רַחֲמֶיךָ, כָּרֵב חֲסִדֶיךָ, יִהְיֶה נָא מַעֲיָד וְחִנּוּנוֹתֶיךָ עַל עֲלוֹב נֶפֶשׁ כְּמוֹנִי, עַל נִרְדָּף כְּמוֹנִי, עַל מְלַכְלָךְ בַּחַטָּאִים כְּמוֹנִי, עַל חֲסֵר דַּעַה חֲסֵר עֲצָה כְּמוֹנִי, כִּי לֹךְ לְכַד עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת, לֹךְ לְכַד רַעְיוֹנֵי צוּפוֹת, "דִּלּוּ עֵינֵי לְמָרוֹם", עוֹד נָא הוֹשִׁיעָה נָא, חוּם וְחַמֵּל נָא עָלַי, וְהוֹשִׁיעֵנִי לְשׁוּב אֶלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאֵמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, וְאִזְכֶּה לְהִיּוֹת תָּמִיד בְּרָצוֹנְךָ הַטּוֹב מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, "בְּחִסְדֶּךָ חִינִי, וְאַשְׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ. יֵב טָהוֹר בָּרָא לִי אֱלֹהִים, וְרוּחַ נְכוֹן

חדש בקרבי".

ובכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, אדון השמחה והחדות, אשר לפניך אין שום עצבות כלל לעולם, כמו שכתוב: "הוד והדר לפניו, עז וחדות במקומו", שתעזרני ברחמיך העצומים, ותזכני להיות בשמחה תמיד. משמח נפשות עגומים, שמח נפשי האמללה מאד, העלובה מאד, העיפה והצמאה והרעבה אליך מאד. הסר ממני יגון ואנחה, "שמח נפש עבדך, כי אליך יהוה נפשי אשא. תודיעני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעימות בימיך נצח. השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה תסמכני". שבעני מטובך, ושמח נפשי בישועתך, וטהר לבי לעבדך באמת. "עורה כבודי, עורה הנבל וכנור, אעירה שחר".

וזכני לכל העשרה מיני נגינה דקדשה, שהם מכניעים ומתקנים פגם הברית, כאמור: "אברך את יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי: לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע כסוי חטאה: בית והון נחלת אבות, ומיהוה אשה משפלת: יומם יצוה יהוה חסדו, ובלילה שירה עמי, תפלה לאל חיי: למנצח אל תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את הבית להמיתו: אוזרה נגינתי בלילה, עם לכבי אשיחה ויחפש רוחי: היאכל תפל מבלי מלח, אם יש טעם בריר חלמות. פן תתן לאחרים הודך, ושנותיד לאכזרי, ולא אמר איה אלהי עשי, נותן זמירות בלילה: שקר החן והכל היפי, אשה יראת יהוה היא תתהלל": ונאמר: "הללויה, הללו אל בקדשו, הללוהו ברקיע עזו. הללוהו בגבורותיו, הללוהו כרב גדלו. הללוהו בתקע שופר, הללוהו בנבל וכנור. הללוהו בתוף ומחול, הללוהו במנים ועגב: הללוהו בצלצלי שמע, הללוהו בצלצלי תרועה. כל הנשמה תהלל יה, הללויה". רבוננו של עולם, תקע בשופר גדול לחרותנו, ושא גם לקבץ גליותינו, וקרב פוורנו מבין הגוים, ונפוצותינו כגם מירכתי ארץ, וקבץ נדחינו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו, וקיים בנו מקרא שכתוב: "ושב יהוה אלהיך את שביתך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה. אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחה. והביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטיבך והרבך מאבתך". ונאמר: "גאם אדני יהוה, מקבץ נדחי ישראל, עוד אקבץ עליו לנקבציו".

ונאמר: "בונה ירושלים יהוה נדחי ישראל יכנס". ותמהר ותחיש לגאלנו, ותביא לנו את משיח צדקנו, ותבנה את בית קדשנו ותפארתנו, והביאנו לציון

עִירָךְ בְּרִנָּה, וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּפְדוּיֵי יְהוָה יִשְׁבּוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם, שִׁשּׁוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׁיִגּוּ וְנָסוּ יִגּוֹן וְאַנְחָה". וְנֹאמַר: "כִּי בְשִׂמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּכְלוּן, הַהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה, וְכָל עַצֵּי הַשָּׁדָה יִמְחֲאוּ כָף".

וְנֹאמַר: "כִּי נָחָם יְהוָה צִיּוֹן, נָחָם כָּל חֲרֻבוֹתֶיהָ, וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָהּ כְּעֵדֶן וְעָרְבָתָהּ כְּגֵן יְהוָה, שִׁשּׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצֵא בָּהּ, תּוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה. שִׁמְחוּ בִיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לֵב. אִוֵּר זֶרַע לְצַדִּיק, וְלִישְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. שִׁמְחוּ צַדִּיקִים בִּיהוָה, וְהוֹדוּ לְזִכֹּר קִדְשׁוֹ". אָמֵן נִצַּח סֶלָה וְעַד:

טוב לומר תפילה זאת אחר אמירת תיקון הכללי:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲלֵת הָעֲלֹת וְסַבְת כָּל הַסַּבּוֹת, אֲנִתָּ לַעֲלֹא, לַעֲלֹא מִן כָּלֹא, וְלִית לַעֲלֹא מִנֶּה, דְּלִית מִחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בְּךָ כָּלֹל. וְלֵךְ – דּוּמִיָּה תְהֵלָה; וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וְתְהֵלָה. אוֹתָךְ אֶדְרֹשׁ, אוֹתָךְ אֲבַקֵּשׁ, שֶׁתַּחֲתֹר חֲתִירָה דְּרָךְ כְּבוֹשָׁה מֵאֲתָךְ, דְּרָךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת עַד הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁלִי, בְּמָקוֹם שְׁאֵנִי עוֹמֵד, כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלָה לִּי, יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת. וּבְדֶרֶךְ וְנִתִּיב הַזֶּה תֵּאִיר עָלֵי אוֹרְךָ, לְהַחְזִירֵנִי בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בְּאַמֶּת, כְּפִי רְצוֹנְךָ בְּאַמֶּת; כְּפִי רְצוֹן מִבְּחַר הַבְּרוּאִים: לְבָלִי לַחֲשֹׁב בְּמִחְשַׁבְתִּי שׁוּם מִחְשַׁבְת חוּץ וְשׁוּם מִחְשַׁבָּה וּבִלְבּוֹל שֶׁהוּא נִגַּד רְצוֹנְךָ. רַק לְדַבֵּק בְּמִחְשַׁבּוֹת זְכוֹת, צָחוֹת וּקְדוּשׁוֹת בְּעִבּוּדְךָ בְּאַמֶּת, בְּהִשְׁתַּתָּךְ וּבְתוֹרָתְךָ. הַט לִּי אֵל עֲדוּתִיךָ וְתֵן לִי לֵב טָהוֹר לְעִבְדְּךָ בְּאַמֶּת. וּמִמְצוּלוֹת יָם תּוֹצִיאֵנִי לְאוֹר גָּדוֹל חַיִּשׁ קַל מְהֵרָה, תִּשְׁוַעַת יְהוָה כְּהֶרֶף עֵין, לְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים, כָּל יְמֵי חַיּוֹתֵי עַל פְּנֵי הָאָדָמָה; וְאַזְכֶּה לְחֹדֶשׁ נְעוּרֵי, הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בַּחֲשֶׁךְ לְהַחְזִירָם אֶל הַקִּדְשָׁה. וְתִהְיֶה יְצִיאָתִי מִן הָעוֹלָם כְּבִיאָתִי: בְּלֹא חֲטָא. וְאַזְכֶּה לַחַיּוֹת בְּנֵעָם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, בְּלוֹ אוֹמֵר כְּבוֹד. אָמֵן נִצַּח סֶלָה וְעַד:

פדיון

שנמצא בכתב יד קדשו של רבינו נחמן מברסלב זיע"א, אם תפילה קצרה.
יניח ידיו על המעות ויאמר:

מעות, ואת ה'קום אשר ברגליהם. צדק יקראהו לרגלו. צדק
מלכותא קדישא. דינא דמלכותא דינא.
שורש הדינן בינה. אני בינה לי גבורה. אין הדין נמק
אלא בשורשו. שלשה ידיים בבינה: יד הגדולה, יד החזקה, יד
הרמה. ג' פעמים יד גימטריא שם של מ"ב. מ"ב
שפיצירה שם של אנא בכח. מ"ב שפבריא שני
פעמים אקי"ק. מ"ב שבאצילות: הוי"ה [פשוט], במלאו,
ומילוי דמילוי:

יהי רצון מלפניך, שימחקו הדינן והגבורות הקשות מעל [פלוגי
בן פלוגי] על ידי פלא עליון שהוא חסדים גדולים ורחמים
גמורים ופשוטים שאין בו תערובת דין כלל, אמן:

עוד תפילה מחספר ליקומי תפילות לרבי נתן מברסלב שטוב לומר:

רחם עלינו ויהיה נחשב המעות שנתן לידי כאלו הגיע המעות לידי הצדיקים הקדושים
שיודעים לעשות פדיון, ולהמתיק ולבטל הדינים על ידי שלוקחים בידם המעות
שבו אחיות הדינים. כי אני מוסר ידי וכל פגנת לבי ודעתי עליהם. ויהיה עשיתי
כעשייתם וידי כידם ופי כפיהם, והם יכוננו בעדנו לטובה לעשות פדיון כראוי על ידי
המעות הזה שבא לידי, וימתיקו ויבטלו כל הדינים מעל [פלוגי בן פלוגי] בשרשן העליון
שבבינה עלאה. ויהיו נמתקין הדינים שבזה העולם העשיה על ידי השלשה ידים
שבפצירה, שעולים מ"ב (מ"ס ב"ח) שהם שם של מ"ב (מ"ס ב"ח) שבאשיתבות של
תפלת רבי נחמניא בן הקנה שהוא אנא בכח גדלת ימינך, וכו':

